PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

PROJEKT

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Piotr Całbecki

Opracowanie

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania
Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

Generalny projektant:

Ewa Birek
Katarzyna Podlaska-Krzywiec

Plan Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich – Bydgoszczy i Torunia

Zespół projektowy:

Patryk Biczkowski
Ewa Birek
Zbigniew Brenda
Szymon Piotr Bryzgalski
Izabela Budzyńska
Joanna Dembowska
Małgorzata Dziechciarz
Sławomir Flanz
Edyta Gadalińska
Katarzyna Glinkowska
Małgorzata Grzelak
Beata Hennig
Konrad Kaszuba
Beata Klajbor
Wiera Kulczyńska
Izabela Kurowska
Mariusz Leszczyński
Aleksandra Lewandowska
Łukasz Macieja
Anna Majewska
Jolanta Oszajc
Joanna Paradowska
Antoni Pawski
Łukasz Pieron
Katarzyna Podlaska-Krzywiec
Artur Prażniewski
Damian Ratajczyk
Iwona Stańczyk
Adam Stańczyk
Ewa Szulc
Karol Tomczyk
Adam Wincek
Daria Wiśniewska
Agata Żmuda-Tarnowska

ZAWARTOŚĆ:

Tom 1 Plan województwa

Tom 2 Plan miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

Tom 3 Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Załączniki graficzne:

Załącznik nr 1 Plan województwa. Kierunki polityki przestrzennej, składający się z trzech rysunków:

1.1. Kształtowanie spójnych systemów transportowych i infrastrukturalnych. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych - w skali 1: 150 000

1.2. Kształtowanie przestrzeni wysokiej jakości dla mieszkańców i atrakcyjnej dla rozwoju gospodarki - w skali 1:250 000

1.3. Kształtowanie i funkcjonowanie środowiska oraz ochrona jego zasobów w skali 1:250 000

Załącznik nr 2 Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia. Kierunki polityki przestrzennej - w skali 1:100 000

Załącznik nr 3 Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – w skali 1:150 000

Aneksy:

1. Wykaz udokumentowanych złóż kopalin
2. Jednolite części wód
3. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych
4. Ustanowione strefy ochrony pośredniej ujęć wody
5. Obszary objęte formami ochrony przyrody
6. Wykaz terenów zamkniętych w obszarze województwa kujawsko-pomorskiego w resorcie obrony narodowej oraz przez które przebiegają linie kolejowe jako tereny zamknięte
7. Wykaz jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład poszczególnych obszarów funkcjonalnych
8. Wykaz dokumentów przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego Ministra lub Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego przeanalizowanych pod kątem zawierania inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

WSTĘP

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa to najważniejszy, obok strategii rozwoju województwa dokument, będący narzędziem planowania przestrzennego koordynującym zamierzenia rozwojowe samorządu na szczeblu wojewódzkim, realizującym także na tym szczeblu ponadregionalne zamierzenia administracji rządowej. Wraz ze strategią stanowi integralny element systemu planowania rozwoju regionu, pełniąc rolę koordynacyjną wobec wszystkich podejmowanych w jego obszarze przedsięwzięć.

Podstawę prawną sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa stanowią:

- art. 14 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie województwa, zgodnie z którą samorząd województwa wykonuje zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie planowania przestrzennego,
- art. 3 ust 3 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z którą do zadań samorządu województwa należy kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej w województwie, w tym uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Rozpoczęcie prac nad Planem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (dalej „Plan") poprzedzone zostało sporządzeniem w 2014 r. „Okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego". Dokonany przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, sporządzony raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wskazały na potrzebę opracowania nowego dokumentu.

Prace nad Planem rozpoczęto po podjęciu Uchwały Nr LIV/823/14 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 października 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Plan został opracowany dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego, w granicach określonych ustawą z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa, w oparciu o stan prawny obowiązujący na dzień jego uchwalenia.

Zawartość Planu

Zawartość Planu wynika z art. 39 upzp, który wskazuje na obowiązek uwzględnienia w Planie ustaleń strategii rozwoju województwa oraz wymienia elementy, które należy w planie określić. Należą do nich:

1) podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązania komunikacyjne oraz infrastrukturalne, w tym kierunki powiązań transgranicznych;
2) system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
3) rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
4) granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym;
5) obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
6) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
7) obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Wskazane w Planie inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym obejmują, zgodnie z art. 39 ust. 4 upzp inwestycje, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. W Planie dokonano rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym[1], wynikających z dokumentów spełniających ww. warunki, a lista tych dokumentów zawarta jest w aneksie 8.

Wskazany wyżej katalog elementów, które należy uwzględnić w planie województwa nie jest zamknięty, w związku z tym plan zagospodarowania przestrzennego województwa może określać inne, ważne z punktu widzenia polityki regionalnej aspekty. W Planie zawarto zatem między innymi ustalenia dotyczące zasad lokalizacji energetyki wiatrowej.

Uchwałą Nr 30/1135/16 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 lipca 2016 r. określono obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym i obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym, dla których w Planie sformułowano zasady zagospodarowania. Uwzględniono określoną w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) hierarchię krajowej sieci osadniczej, a także rozmieszczenie obiektów i infrastruktury o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Zachowano zatem wymaganą art. 39 ust. 4 upzp zgodność z tym dokumentem.

Częścią Planu jest Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia (dalej „Plan MOFOW"), sporządzony dla określonego w województwie kujawsko-pomorskim miejskiego obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym. Plan MOFOW zawarty jest w tomie II Planu.

Plan nie zawiera rekomendacji i wniosków wynikających z audytu krajobrazowego ponieważ do momentu uchwalenia Planu dokument taki dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego nie został sporządzony, z uwagi na brak rozporządzenia wykonawczego, wynikającego z art. 38a ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W Planie uwzględniono wnioski i wytyczne zawarte w sporządzonym na potrzeby Planu, zgodnie z przepisami odrębnymi, opracowaniu fizjograficznym.

Uproszczoną strukturę dokumentu przedstawia poniższy schemat

[1] Przez rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym należy rozumieć wskazanie orientacyjnego położenia na obszarze województwa lub, w przypadku inwestycji linowych czy sieciowych, ich przebiegu (punktów docelowych i pośrednich)

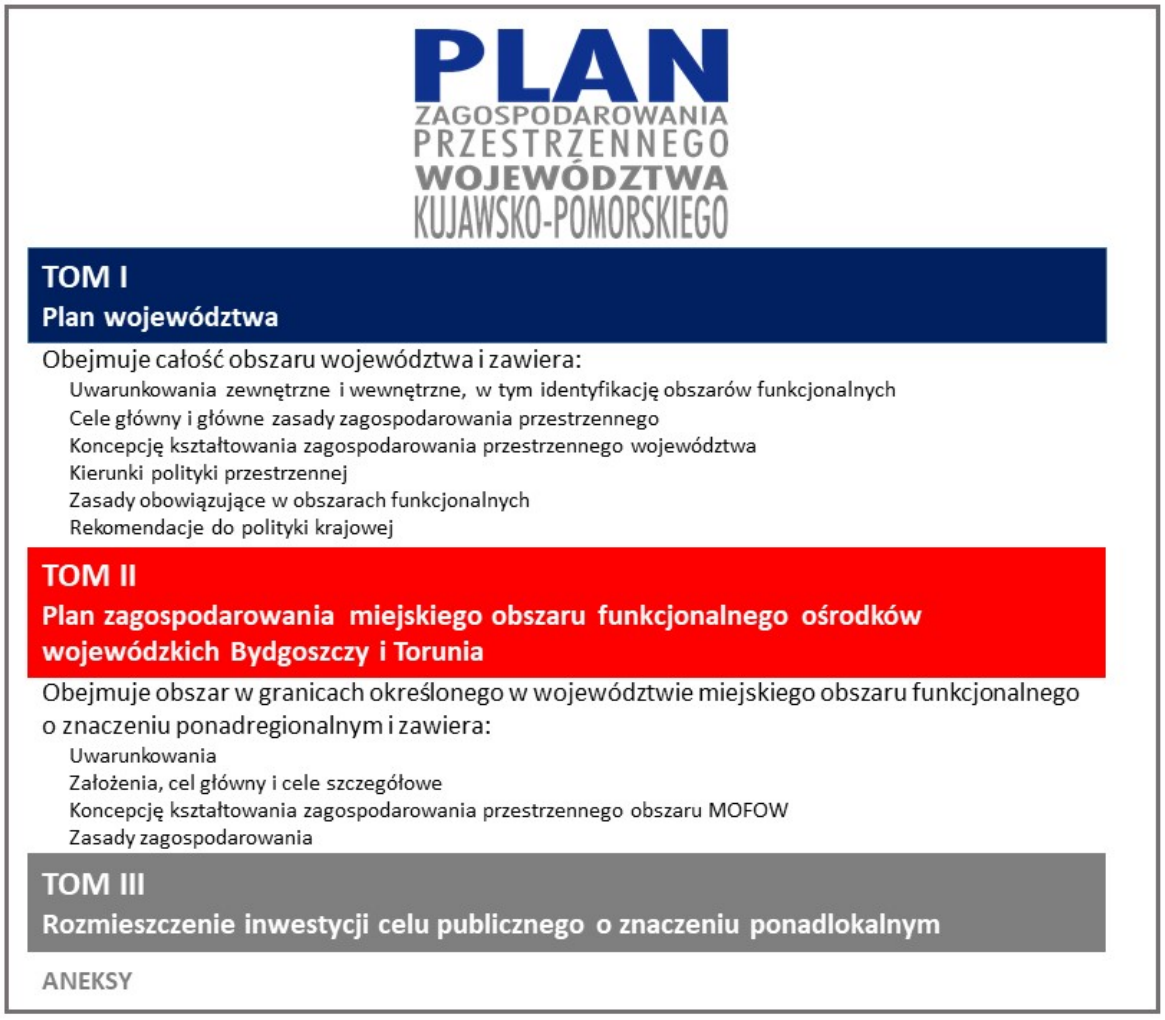

Obok części tekstowej, integralną część Planu stanowią załączniki graficzne:

Załącznik nr 1 Plan województwa. Kierunki polityki przestrzennej, składający się z trzech rysunków:

1.1. Kształtowanie spójnych systemów transportowych i infrastrukturalnych. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych - w skali 1: 150 000
1.2. Kształtowanie przestrzeni wysokiej jakości dla mieszkańców i atrakcyjnej dla rozwoju gospodarki - w skali 1:250 000
1.3. Kształtowanie i funkcjonowanie środowiska oraz ochrona jego zasobów w skali 1:250 000

Załącznik nr 2 Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia. Kierunki polityki przestrzennej - w skali 1:100 000

Załącznik nr 3 Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – w skali 1:150 000

Ustalenia Planu

Plan, podobnie jak strategia rozwoju województwa, nie ma charakteru aktu prawa powszechnie obowiązującego i należy go traktować jako zobowiązanie struktur samorządu województwa (poszczególnych departamentów Urzędu Marszałkowskiego i jednostek organizacyjnych), do wskazanych w Planie działań. Oznacza to również obowiązek uwzględniania ustaleń Planu przy sporządzaniu regionalnych planów i programów rozwoju, tak by nie pozostawały w sprzeczności z ustaleniami Planu.

Plan określając obszary, które ustanowione zostały na terenie województwa kujawsko-pomorskiego obowiązującymi aktami prawa miejscowego[2], nie ustala ich granic lecz je uwzględnia. Oznacza to, że na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie lokalnym, należy uwzględniać granice takich obszarów na podstawie aktów prawnych, które je ustanowiły.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wiąże organy gminy w zakresie planowania lokalnego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględniać musi ustalenia planu województwa. Ustaleniami Planu, wiążącym samorządy lokalne przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, są:

- inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, których rozmieszczenie dokonane zostało w Planie województwa,
- zasady sformułowane dla określonych w województwie kujawsko-pomorskim obszarów funkcjonalnych.

Warunkiem uzgodnienia studium w zakresie jego zgodności z ustaleniami Planu będzie uwzględnienie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wskazanych w Planie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym[3] oraz zasad zagospodarowania przestrzennego określonych w obszarze funkcjonalnym, w którym położona jest dana gmina.

Ustalenia zawarte w Tomie I i III Planu obowiązują również w Planie zagospodarowania Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia.

Zgodnie z ustawowym podziałem zadań i kompetencji, samorząd województwa nie może podejmować działań będących w zakresie kompetencji samorządów lokalnych czy też administracji rządowej. Ma jednak prawo formułować postulaty, dotyczące spraw spoza swojej właściwości. Plan zawiera zatem zalecenia dla samorządów gmin, wskazujące elementy oraz rozwiązania, które powinny być uwzględniane w dokumentach planistycznych gmin. Należy je traktować jako niewiążące ale, jako istotne z punktu widzenia polityki przestrzennej województwa, wskazane do uwzględnienia.

Plan zawiera również rekomendacje do polityki krajowej zawierające postulaty dotyczące planowanych na szczeblu krajowym przedsięwzięć, by w jak największym stopniu uwzględniały one cele rozwojowe województwa. Będą one kierowane do strony rządowej w trakcie opiniowania dokumentów sporządzanych na poziomie kraju oraz będą przedmiotem negocjacji ze stroną rządową.

[2] na przykład obszary chronionego krajobrazu, strefy ochrony ujęć wody, granice terenów zamkniętych
[3] patrz Tom III ramka na stronie 2

Przebieg prac nad Planem

Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego podejmując uchwałę w sprawie przystąpienia do sporządzenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego zobowiązał Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego do jej wykonania.

Procedura sporządzania Planu przeprowadzona została zgodnie z wymogami określonymi w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[4]. Projekt Planu uzyskał wymagane opinie i uzgodnienia, w tym Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie zgodności ustaleń Planu z obowiązującym dokumentem rządowym KPZK 2030 oraz w zakresie zgodności z programami rządowymi służącymi realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Przeprowadzono również, wymaganą przepisami odrębnymi[5], strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko w ramach której zapewniono udział społeczeństwa w tym postępowaniu.

Plan opracował wielodyscyplinarny zespół projektantów z Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku. Poszczególne etapy prac prezentowane były Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Komisji Polityki Regionalnej, Rozwoju Województwa i Infrastruktury Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej i uzyskiwały akceptacje dla proponowanych rozwiązań.

Horyzont czasowy Planu

Z uwagi na bezpośrednie powiązania rozwoju województwa z rozwojem kraju, dla planowania zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przyjęto horyzont roku 2030, a więc tożsamy z określonym w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK2030) oraz zgodny z perspektywą Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

[4] Zgodnie z art. 41 ust. 1 tej ustawy

[5] Ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

Skróty użyte w tekście Planu

SKRÓT	OBJAŚNIENIE
ABW	Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AGTC	Umowa europejska o głównych międzynarodowych liniach kolejowych transportu kombinowanego i obiektach towarzyszących (ang. European Agreement on Important International Combined Transport Lines)
AKPOŚK 2015	Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2015 – AKPOŚK 2015
ATUE 2020	Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020. W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów
BDL	Bank Danych Lokalnych
BiT-City	projekty, których głównym celem jest integracja transportu zbiorowego Bydgoszczy i Torunia oraz na obszarze pomiędzy tymi miastami
B+R	działalność badawczo-rozwojowa
DK	droga krajowa
DP	droga powiatowa
DW	droga wojewódzka
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
GPZ	Główny Punkt Zasilania
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
IUNiG	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach
JCW	Jednolita Część Wód
JCWPd	Jednolita Część Wód Podziemnych
JFTC	Centrum Szkolenia Sił Połączonych w Bydgoszczy
JST	jednostka samorządu terytorialnego
Klasa G	klasa drogi – droga główna
Klasa GP	klasa drogi – droga główna ruchu przyśpieszonego
Klasa L	klasa drogi – droga lokalna
Klasa Z	klasa drogi – droga zbiorcza
KPOŚK	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPSI	Kujawsko-Pomorska Sieć Informacyjna sp. z o.o.
KPZG	kawernowe podziemne zbiorniki gazu
KPZK2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KPPSKDiK	Kujawsko-pomorski plan spójności komunikacji drogowej i kolejowej
KPSI	Kujawsko-Pomorska Sieć Informacyjna sp. z o.o.
KSE	Krajowy System Elektroenergetyczny
LGD	Lokalna Grupa Działania
MDW	Międzynarodowa Droga Wodna
MOFOW	Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodków Wojewódzkich Bydgoszcz i Toruń
MON	Minister Obrony Narodowej
mpzp	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego
MZP	mapa zagrożenia powodziowego
NATO	Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego
NID	Narodowy Instytut Dziedzictwa
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
OChK	Obszar Chronionego Krajobrazu
OF	Obszar funkcjonalny obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju
ONNP	obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi
ORSG	Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
OSI	obszary strategicznej interwencji pojęcie wprowadzone w Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego w 2010 r. oznaczające obszary, wobec których (a) wymagana jest interwencja rządu, ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie udźwignąć oraz (b) obszary, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju

OZE	odnawialne źródła energii
PAN	Polska Akademia Nauk
PGNiG S.A.	Polskie Górnictwo Naftowe i i Gazownictwo S.A.
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PKP PLK	Polskie Koleje Państwowe Polskie Linie Kolejowe
PKN Orlen	Polski Koncern Naftowy Orlen S. A.
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PSR	Powszechny Spis Rolny
PSSE	Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
PT	Polityka Terytorialna
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna
RGOK	Region Gospodarki Odpadami Komunalnymi
RIPOK	Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych
RIPOK MBP	instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych o statusie RIPOK
RIPOK SK	instalacja do składowania odpadów o statusie RIPOK
RIPOK Z	instalacja do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów o statusie RIPOK
RLKS	rozwój lokalny kierowany przez społeczność
RLM	równoważna liczba mieszkańców oznacza ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT5) w ilości 60 g tlenu na dobę
RPO 2014-2020	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko- Pomorskiego na lata 2014-2020
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SDR	Średni ruch na drogach w ciągu doby
SDRR	Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych
SE	stacja elektroenergetyczna
SOR	Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
Strategia Europa 2020	Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 2020
suikzp	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
TEN-E	Transeuropejskie Sieci Energetyczne
TEN-T	Transeuropejska Sieć Transportowa
TŚP	toksyczne środki przemysłowe
UE	Unia Europejska
ULC	Urząd Lotnictwa Cywilnego
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury
upzp	Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym
UR	Użytek rolny
URE	Urząd Regulacji Energetyki
UTK	Urząd Transportu Kolejowego
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WJRPP	wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
WOF	wiejski obszar funkcjonalny
WUOZ	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
ZDW	Zarząd Dróg Wojewódzkich
ZDR	zakład o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZZR	zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii

CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA WOJEWÓDZTWA

Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w północnej części centralnej Polski, zajmuje obszar 17 972 km^2 (5,7 % powierzchni kraju), który zamieszkuje 2 077 775 ludzi (5,4 % ludności kraju)[6]. Zarówno pod względem powierzchni jak i liczby ludności należy do województw średniej wielkości.

Kujawsko-pomorskie powstało w wyniku wprowadzenia z dniem 1 stycznia 1999 r.[7] zmian w podziale administracyjnym Polski. Jest jednym z dwóch województw, obok lubuskiego, w którym wskazano dwie lokalizacje głównych organów – administracji rządowej (wojewodę) w Bydgoszczy i samorządowej (sejmik województwa) w Toruniu. Województwo podzielone zostało na 19 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu[8] oraz na 144 gminy. Kujawsko-pomorskie graniczy z pięcioma województwami: łódzkim, mazowieckim, pomorskim, warmińsko-mazurskim oraz wielkopolskim. Skomplikowana przeszłość historyczna i związane z nią wielokrotne zmiany podziału administracyjnego Polski sprawiły, że województwo nie posiada spójnego, wyrazistego wizerunku na arenie krajowej.

Województwo przecina największa z Polskich rzek, Wisła. Na jej brzegach położone są cztery główne miasta regionu. Dwa największe z nich, Bydgoszcz i Toruń, są ważnymi ośrodkami w kraju, posiadają wysoki potencjał naukowy, kulturalny, społeczny i gospodarczy. Istotną rolę w regionie odgrywają również nadwiślańskie miasta: Włocławek i Grudziądz, koncentrujące szereg funkcji uzupełniających potencjał stolic województwa, silnie oddziaływujące na otaczające je powiaty. Walorem województwa są dość równomiernie rozmieszczone miasta powiatowe, stanowiące główne ośrodki pracy, nauki i usług dla mieszkańców sąsiednich gmin.

Przestrzeń województwa jest dość mocno zróżnicowana pod względem warunków fizyczno-geograficznych, co sprzyja rozwojowi różnych funkcji społeczno-gospodarczych. Wizytówką kujawsko-pomorskiego jest bardzo dobrze rozwinięte rolnictwo, stanowiące bazę dla rozwoju przemysłu spożywczego. Województwo jest ważnym w skali kraju dostawcą żywności. Jest również czołowym producentem papieru i wyrobów z papieru oraz znaczącym producentem chemikaliów i wyrobów chemicznych, wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, metali i mebli. Występują tu również bogate zasoby soli kamiennej oraz wapieni i margli, w wydobyciu których województwo zajmuje czołowe miejsca w kraju.

Kujawsko-pomorskie charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i bogactwem kulturowym, co stwarza warunki dla rozwoju usług turystycznych. Dzięki wykorzystaniu występujących tu zasobów wód leczniczych zmineralizowanych województwo jest jednym z większych ośrodków lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce centralnej.

Województwo położone jest w sieci korytarzy TEN-T[9], krzyżują się tu ważne ciągi komunikacyjne relacji północ – południe i wschód – zachód, funkcjonuje port lotniczy, co sprawia, że jest łatwo dostępne w relacjach międzyregionalnych, jak również międzynarodowych. Ważnym elementem w przestrzeni województwa jest Wisła, której potencjał jako drogi wodnej, ale również jako źródła energii odnawialnej, nie jest w pełni wykorzystany.

Od 2010 roku obserwowane jest stałe zmniejszanie się liczby ludności w województwie. Zgodnie z prognozą demograficzną[10] proces ten będzie nadal postępował i nasilał się. Prognozowane zmiany liczby ludności oraz przesunięcia w jej strukturach (starzenie się społeczeństwa) są jednym z ważniejszych czynników wpływających na kształtowanie rozwoju województwa.

---

[6] Wg danych GUS, BDL ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31.12.2018 r.

[7] Ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego *podziału* terytorialnego państwa

[8] Prawa powiatu przysługują miastom, które w dniu 31 grudnia 1998 r. liczyły więcej niż 100 000 mieszkańców, a także miastom, które z tym dniem przestały być siedzibami wojewodów

[9] TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa

[10] Opracowana przez GUS w sierpniu 2017 r. „Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030"

Tabela 1 Wybrane wskaźniki społeczno-ekonomiczne województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju (stan 2017 r.)

Województwo	powierzchnia (% pow. kraju))		ludność (os./km²)		saldo migracji miedzy wojewódz-twami		przyrost naturalny na 1000 ludności		stopa bezrobocia w % *		PKB na 1 mieszkańca Polska = 100 **		podmioty wpisane REGON na 10 tys. os Polska=100		przeciętne wynagrodzenie brutto Polska =100		nakłady na innowacje w przedsię-biorstwach na 1 os. Polska =100		udział energii odnawialnej w produkcji ogółem (%)		miejsca noclegowe w obiektach turystyki Polska=100		powierzchnia obszarów prawnie chronionych w pow. ogółem (%)		udział użytków rolnych w pow. ogółem (%)		produkcja towarowa w rolnictwie Polska = 100	
	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P
Polska	100,0	-	123	-			-0,02	-	3,8	-	100	-	100,0	-	100	-	100	-	14,1	-	100	-	32,5	-	60,2	-	100	-
Dolnośląskie	6,4	7	146	4	2595	4	-1,25	12	4	7	110,8	2	113,4	3	102,8	2	92,4	5	7,9	12	8,9	4	18,6	16	59,6	10	4,3	9
Kujawsko-pomorskie	**5,7**	**10**	**116**	**9**	**-1515**	**9**	**-0,17**	**8**	**4,4**	**5**	**81,6**	**10**	**83,9**	**11**	**85,8**	**14**	**46,4**	**10**	**51,4**	**4**	**3,8**	**11**	**31,7**	**7**	**65**	**4**	**7,7**	**4**
Lubelskie	8,0	3	85	12	-5072	16	-1,19	11	5,6	2	68,9	16	74,4	15	88,8	10	28,9	14	23,5	7	4,2	10	22,7	12	70,9	2	8,5	3
Lubuskie	4,5	13	73	14	-788	7	0,01	7	3	12	83,9	8	99,0	7	87,3	12	66,2	9	21,0	8	2,7	13	38,6	5	40,4	16	1,9	15
Łódzkie	5,8	9	136	5	-1961	11	-2,98	16	4	8	93,3	6	88,6	10	91,5	7	171,4	2	4,3	15	3,2	12	19,7	15	71,7	1	7,6	5
Małopolskie	4,9	12	223	2	3760	2	1,86	3	4,1	6	90,6	7	100,0	6	96,0	5	102,9	3	8,4	11	14,3	2	53,0	2	60,7	8	3,2	11
Mazowieckie	11,4	1	151	3	12029	1	0,86	5	3,7	9	159,7	1	134,1	1	122,0	1	227,5	1	6,6	13	5,2	8	29,7	10	67,9	3	17,8	2
Opolskie	3,0	16	105	11	-745	6	-1,81	14	3,4	10	79,6	11	90,6	9	91,5	8	40,7	12	5,5	14	1,6	16	27,6	11	64	7	2,7	14
Podkarpackie	5,7	11	119	7	-2140	12	1,22	4	5,8	1	70,4	15	71,6	16	84,7	15	71,8	8	25,7	6	5,4	7	44,9	4	53,9	12	1,9	16
Podlaskie	6,5	6	59	15	-1866	10	-0,40	9	3	13	70,8	14	76,2	14	88,5	11	27,9	15	54,7	2	2,4	14	31,6	8	60,4	9	6,3	6
Pomorskie	5,9	8	127	6	3625	3	2,51	1	2,7	16	96,9	5	112,8	4	99,3	3	99,4	4	53,1	3	15,3	1	32,6	6	50,3	14	4,9	8
Śląskie	3,9	14	369	1	-3260	15	-1,41	13	2,9	15	103,6	4	92,1	8	99,0	4	80,2	7	2,8	16	6,0	6	22,0	13	50,9	13	2,9	13
Świętokrzyskie	3,7	15	107	10	-2426	13	-2,73	15	4,7	4	71,5	12	80,3	12	86,4	13	36,7	13	20,4	9	2,3	15	65,0	1	64,5	6	3,5	10
Warmińsko-mazurskie	7,7	4	59	16	-2443	14	0,08	6	5,1	3	71,3	13	78,0	13	84,0	16	21,3	16	87,2	1	4,7	9	46,7	3	54,4	11	5,2	7
Wielkopolskie	9,5	2	117	8	1015	5	2,06	2	3	14	109,1	3	107,9	5	91,1	9	80,5	6	14,7	10	6,4	5	31,6	9	64,7	5	18,4	1
Zachodnio-pomorskie	7,3	5	75	13	-808	8	-0,89	10	3,1	11	83,8	9	116,7	2	91,7	6	45,3	11	47,8	5	13,6	3	21,8	14	49,4	15	3,2	12

Źródła: Opracowano na podstawie danych GUS

W-wartość

P-pozycja

** stan IV kwartał 2018*

*** stan za rok 2016*

Rysunek 1. Województwo kujawsko-pomorskie – podział administracyjny

Opracowanie własne

PLAN
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Tom I

PLAN WOJEWÓDZTWA

Spis treści

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE 3
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020 - PLAN MODERNIZACJI 2020+ JAKO PODSTAWA FORMUŁOWANIA ZAŁOŻEŃ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA 14
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE 19
1.Ludność – rozmieszczenie i zmiany jej liczby **19**
2.Uwarunkowania kształtujące warunki życia **23**
3.Powiązania transportowe **44**
4.Powiązania infrastrukturalne **54**
5.Środowisko przyrodnicze **71**
6.Środowisko kulturowe **82**
7.System obszarów chronionych **88**
8.Zagadnienia gospodarcze **100**
9.Obronność i bezpieczeństwo państwa **117**
10.Zagrożenia i ograniczenia w zagospodarowaniu **121**
11.Identyfikacja obszarów funkcjonalnych **130**
Podsumowanie 140
CELE I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO 146
KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA 148
KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ 153
I.Przestrzeń dla mieszkańców **153**
II. Przestrzeń atrakcyjna dla rozwoju gospodarki **164**
III. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne **174**
IV. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska **186**
V. Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne **197**
ZASADY ZAGOSPODAROWANIA W OBSZARACH FUNKCJONALNYCH . 204
REKOMENDACJE DO POLITYKI KRAJOWEJ 209

Spis rysunków

Rysunek 1 Elementy wchodzące w skład sieci TEN-T i TEN-E w województwie kujawsko-pomorskim 5
Rysunek 2 Europejska sieć obszarów chronionych Natura 2000 6
Rysunek 3. Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich 11
Rysunek 4 Poziomy i obszary realizacji polityki terytorialnej w województwie 18
Rysunek 5. Rozmieszczenie i zmiany liczby ludności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego 21
Rysunek 6 Klasy wielkościowe miast 24
Rysunek 7 Obszar Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz na tle obszaru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz obszarów strategicznej interwencji 28
Rysunek 8. Hierarchia sieci osadniczej 30
Rysunek 9 Klasyfikacja gmin pod względem dominującej funkcji 31
Rysunek 10 Zasoby mieszkaniowe województwa – stan i zmiany 41
Rysunek 11. Sieć drogowa województwa 46
Rysunek 12. Stan techniczny sieci kolejowej województwa 51
Rysunek 13. Wskaźniki zwodociągowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2015 r. 55
Rysunek 14. Wskaźnik skanalizowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2015 r. 57
Rysunek 15. Aglomeracje (stan na marzec 2018 r.) 59
Rysunek 16. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim 61
Rysunek 17. Elektroenergetyka 63
Rysunek 18. Gazociągi oraz inne media infrastruktury 66
Rysunek 19. Odnawialne źródła energii wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim 68
Rysunek 20. Udokumentowane złoża kopalin 74
Rysunek 21. Korytarze ekologiczne migracji dużych ssaków 77
Rysunek 22. Typy gleb województwa kujawsko-pomorskiego 79
Rysunek 23. Jednolite części wód powierzchniowych i główne zbiorniki wód podziemnych 81
Rysunek 24. Zasoby dziedzictwa kulturowego 84
Rysunek 25.Wybrane formy prawnej ochrony przyrody i krajobrazu 92
Rysunek 26. Prawna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego 94
Rysunek 27 Ciechocinek – strefy uzdrowiskowe 97
Rysunek 28 Inowrocław – strefy uzdrowiskowe 98
Rysunek 29 Wieniec Zdrój – strefy uzdrowiskowe 99
Rysunek 30 Przedsiębiorczość oraz wybrane formy jej wspierania* 103
Rysunek 31. Gminy, w których średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą przekracza 15 ha na tle wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej 106
Rysunek 32 Potencjał województwa w zakresie turystyki 113
Rysunek 33. Obiekty związane z obronnością i bezpieczeństwem zlokalizowane na terenie województwa 118
Rysunek 34 Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia 131
Rysunek 35 Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych 132
Rysunek 36 Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” 133
Rysunek 37 Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka 134
Rysunek 38 Obszar funkcjonalny miasta Grudziądza 135
Rysunek 39 Obszar funkcjonalny miasta Inowrocław 136
Rysunek 40 Obszar funkcjonalny Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa 136
Rysunek 41 Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie 137
Rysunek 42 Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły 138
Rysunek 43 Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych 139

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Jednym z istotnych uwarunkowań zewnętrznych jest członkostwo Polski w Unii Europejskiej (UE). Wraz z podpisaniem traktatu akcesyjnego[1] Polska zobowiązała się realizować wspólną politykę UE.

„Zmniejszanie dysproporcji między regionami i przeciwdziałanie zacofaniu regionów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji" jest celem prowadzonej przez Unię Europejską polityki spójności. Ostatni traktat unijny, traktat lizboński[2], nadaje spójności dodatkowe znaczenie, stawiając wymiar terytorialny na równi z wymiarem gospodarczym i społecznym. Polityka spójności realizuje dwojakie działania: po pierwsze - koordynuje polityki regionalne krajów członkowskich, po drugie – udostępnia środki finansowe na wspólne cele, uzgodnione przez państwa członkowskie i Unię Europejską. Polska jest największym beneficjentem tych środków.

Najważniejszymi dokumentami UE mającymi wpływ na kształtowanie polityki przestrzennej są:

- *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 202*0 (dalej Strategia Europa 2020)[3] wskazująca pięć celów, które należy osiągnąć do 2020 r.: w zakresie zatrudnienia, innowacji, edukacji, włączenia społecznego oraz zmian klimatu/energii,
- *Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020. W kierunku sprzyjającej społecznemu włączeniu, inteligentnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów*[4] (dalej ATUE 2020) wskazująca sześć priorytetów terytorialnych dla UE, które mogą przyczynić się do skutecznej realizacji Strategii Europa 2020:
  1) wspieranie policentrycznego i zrównoważonego rozwoju terytorialnego,
  2) wspieranie zintegrowanego rozwoju w miastach oraz regionach wiejskich i na obszarach o szczególnych uwarunkowaniach,
  3) integracja terytorialna w transgranicznych i ponadnarodowych regionach funkcjonalnych,
  4) zapewnienie globalnej konkurencyjności regionów w oparciu o silne gospodarki lokalne,
  5) usprawnienie powiązań terytorialnych na rzecz obywateli, społeczności i przedsiębiorstw,
  6) kształtowanie powiązań między ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturowymi walorami regionów.

Do innych istotnych uwarunkowań o wymiarze europejskim, wpływających na przestrzeń województwa kujawsko-pomorskiego zaliczyć należy:

1) **Europejską Politykę Transportową**, a szczególnie jej kluczowy element wyznaczający Transeuropejską Sieć Transportową TEN-T[5], priorytetowych połączeń istotnych z punktu widzenia realizacji celów europejskiej polityki transportowej - zniwelowania różnic pomiędzy krajowymi sieciami transportowymi, usunięcia przeszkód, które nadal utrudniają sprawne funkcjonowanie jednolitego rynku i przeszkód natury technicznej, jakimi są m.in.

[1] Traktat podpisany 16 kwietnia 2003 r. w Atenach będący prawną podstawą przystąpienia 10 krajów Europy Środkowej i Południowej (Cypru, Czech, Estonii, Litwy, Łotwy, Malty, **Polski**, Słowacji, Słowenii i Węgier) do Unii Europejskiej.

[2] Podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.

[3] Przyjęta przez Radę Europejską w czerwcu 2010 r.

[4] Przyjęta na nieformalnym spotkaniu ministrów ds. planowania przestrzennego i rozwoju terytorialnego 19 maja 2011 r. w Gödöllő na Węgrzech

[5] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1316/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające instrument „łącząc Europę", zmieniające rozporządzenie (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 680/2007 i (WE) nr 67/2010

niespójne standardy w ruchu kolejowym. Sieć TEN-T składa się z sieci bazowej, będącej filarem transportu w obrębie europejskiego jednolitego rynku oraz uzupełniającej jej sieci kompleksowej, na którą składają się trasy regionalne i krajowe. Zakłada utworzenie dziewięciu głównych korytarzy transportowych, dwa z nich przebiegają przez Polskę: korytarz Morze Północne – Bałtyk oraz Bałtyk – Adriatyk. Drugi z nich przebiega przez województwo kujawsko-pomorskie. W skład korytarzy wchodzą szlaki drogowe, kolejowe, lotnicze, morskie oraz rzeczne a także punktowe elementy infrastruktury w postaci portów morskich, lotniczych, śródlądowych oraz terminali drogowo-kolejowych (multimodalnych). Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego położone są następujące elementy infrastruktury transportowej TEN-T:

a) w sieci bazowej:
   - autostrada A1,
   - linia kolejowa nr 131 (Chorzów Batory – Tczew) w zakresie linii kolejowych towarowych, przeznaczonych do rozbudowy,

b) w sieci kompleksowej:
   - planowane do realizacji drogi ekspresowe S5, S10,
   - linie kolejowe: nr 131 Chorzów Batory – Inowrocław – Tczew – Gdańsk, nr 201 Nowa Wieś Wielka – Maksymilianowo i nr 353 Poznań – Inowrocław – Toruń – Skandawa w zakresie transportu pasażerskiego,
   - Port Lotniczy w Bydgoszczy i terminal multimodalny w Bydgoszczy;

2) **Europejską Politykę Energetyczną**[6] - której priorytetami jest: wykorzystanie energii odnawialnej i ulepszenie połączeń między jednostkami wytwarzania energii odnawialnej, zastosowanie skuteczniejszych technologii ograniczających straty i zagrożenia dla środowiska związane z transportem i przesyłaniem energii, tworzenie sieci energetycznych w regionach najbardziej oddalonych i jednoczesne promowanie zróżnicowania źródeł energii oraz zapewnienie interoperacyjności sieci UE z sieciami nowych państw członkowskich i państw trzecich.

Spośród wymienionych w wytycznych sieci TEN-E elementów przez teren województwa kujawsko-pomorskiego przebiega:

a) gazociąg Jamał - Europa
   projekt leżący w interesie Europy w ramach projektu priorytetowego NG.1 (sieci gazowe) Zjednoczone Królestwo — północna Europa kontynentalna, w tym Niderlandy, Belgia, Dania, Szwecja i Niemcy— Polska — Litwa — Łotwa — Estonia — Finlandia — Rosja. Projekt obejmuje gazociągi mające połączyć niektóre z głównych źródeł dostaw gazu w Europie, poprawić współdziałanie sieci oraz zwiększyć bezpieczeństwo dostaw, w tym gazociągi przeprowadzone drogą lądową z Rosji do Polski i Niemiec, budowę nowych gazociągów i zwiększenie zdolności przesyłowej sieci w Polsce,

b) linia elektroenergetyczna Pątnów – Grudziądz
   projekt będący przedmiotem wspólnego zainteresowania – rozbudowa połączeń elektroenergetycznych wewnątrz Państw Członkowskich.

Wskazany został również gazociąg Jamał – Europa (II nitka) - projekt mający na celu rozbudowę zdolności przesyłowych gazu (gazociągi dostawcze);[7]

[6] Decyzja nr 1364/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 września 2006 r. ustanawiająca wytyczne dla transeuropejskich sieci energetycznych TEN-E oraz uchylająca decyzję 96/ 391/WE i decyzję nr 1229/2003/WE Transeuropejskie Sieci Energetyczne

[7] Gazprom zrezygnował z planów budowy tego gazociągu

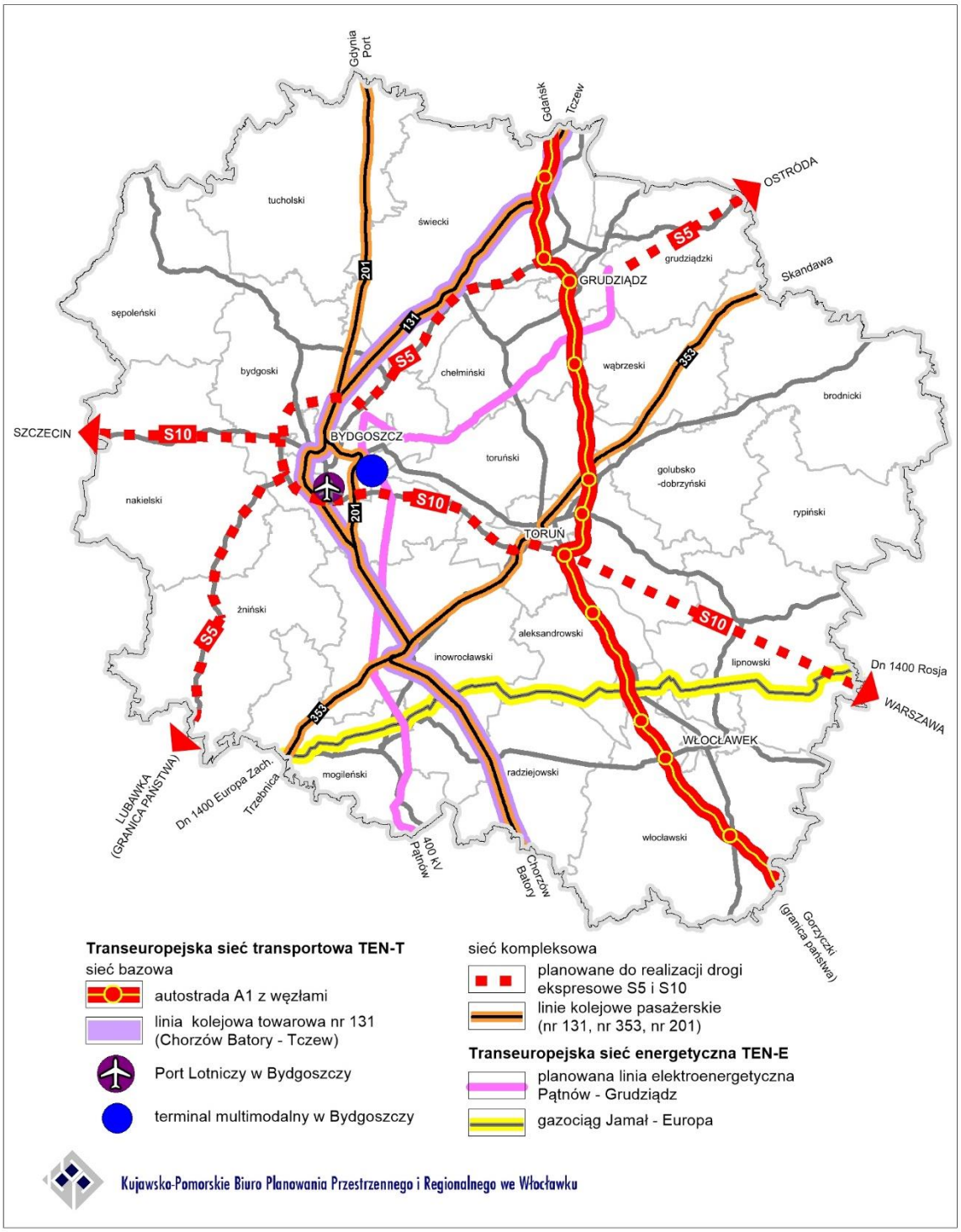

Rysunek 1 Elementy wchodzące w skład sieci TEN-T i TEN-E w województwie kujawsko-pomorskim

Opracowano, na podstawie Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej L 348/55 z dnia 20.12.2013 r.

3) **Europejską sieć obszarów chronionych Natura 2000** – łączącą dwa odrębne podsystemy obszarów chronionych wyznaczane na podstawie dyrektyw UE: obszary ważne dla ochrony dzikich ptaków[8] oraz obszary chroniące określone typy siedlisk przyrodniczych i miejsca ważne dla określonych gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki[9]. W województwie kujawsko-pomorskim występuje odpowiednio 7 i 37 obszarów. Dla uzyskania ich spójności projektowany jest system korytarzy ekologicznych łączących elementy sieci Natura 2000, do którego zalicza się przebiegający przez województwo kujawsko-pomorskie korytarz północny i północno-centralny;

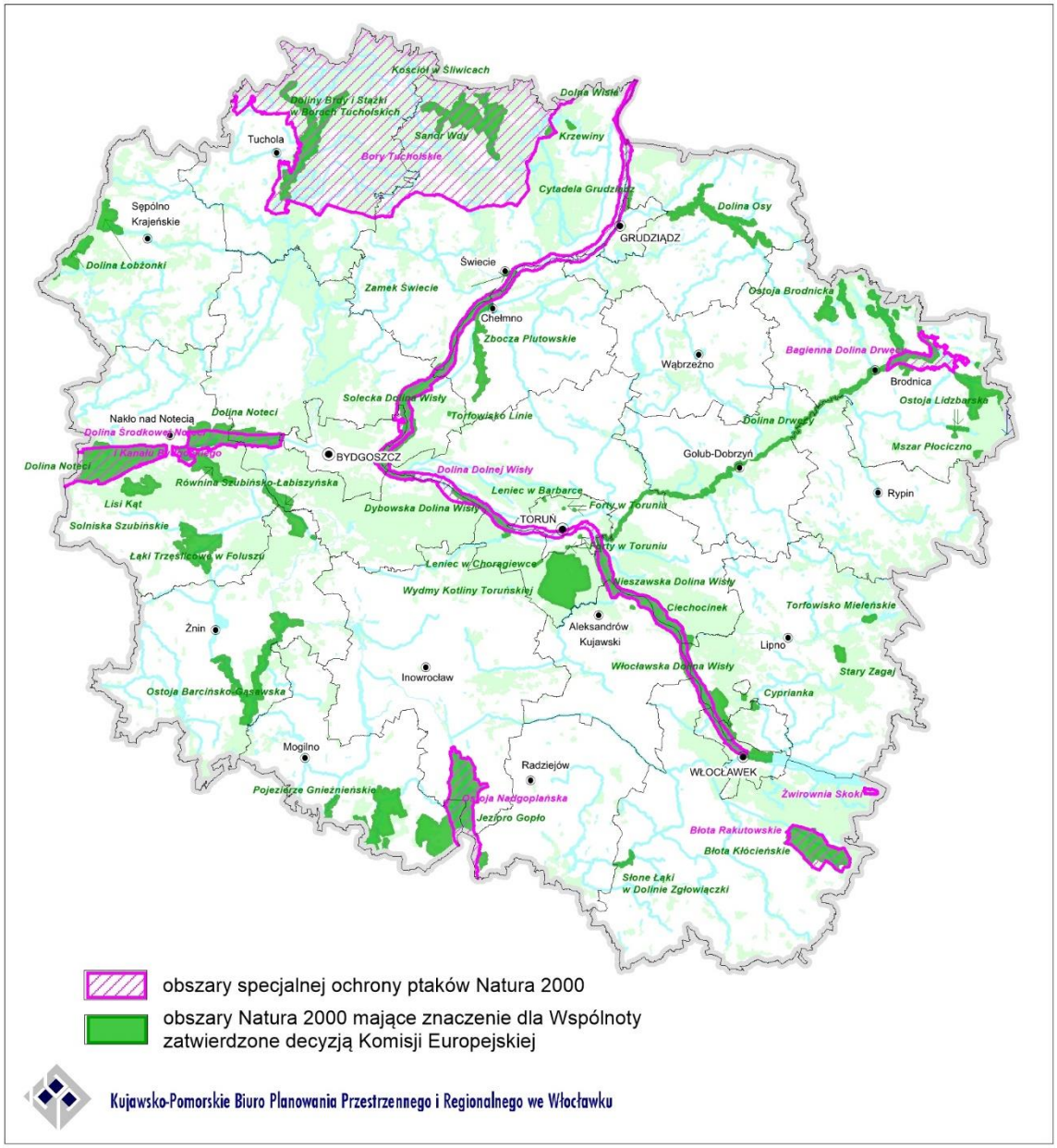

Rysunek 2 Europejska sieć obszarów chronionych Natura 2000

Opracowano na podstawie danych RDOŚ w Bydgoszczy

[8] Dyrektywa Rady Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z 1979 r. (dyrektywa „ptasia")

[9] Dyrektywa Rady Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z 1992 r. o ochronie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory w Europie (dyrektywa „siedliskowa")

4) **Zieloną Księgę. Ramy polityki w zakresie klimatu i energii do roku 2030**[10] wskazująca trzy cele:
   - ograniczenie o co najmniej 40 proc. emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z 1990 r.),
   - zapewnienie co najmniej 27-procentowego udziału energii ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii,
   - zwiększenie o co najmniej 27 proc. efektywności energetycznej;
5) **Konwencję krajobrazową**[11], której głównym celem jest promowanie działań na rzecz krajobrazu, jego ochrona, zarządzanie i planowanie oraz organizowanie europejskiej współpracy w tym zakresie;
6) **Ramową Dyrektywę Wodną**[12], której celem nadrzędnym jest osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód w państwach członkowskich. Zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju kraje te zobowiązane są do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych;
7) **Dyrektywę Powodziową**[13], której priorytetem jest podejmowanie przez państwa członkowskie działań ograniczających ryzyko wystąpienia powodzi oraz zmniejszających potencjalne negatywne skutki powodzi;
8) **Dyrektywę Azotanową**[14]**,** której celem jest podejmowanie przez państwa członkowskie działań zapobiegających przenikaniu zanieczyszczeń powodowanych przez azotany pochodzące z rolnictwa w obszarach szczególnie na nie narażonych.

Polityka UE stanowi ramy dla polityk krajowych państw członkowskich, formułowanych z uwzględnieniem ich własnych uwarunkowań.

W Polsce, podobnie jak w UE, polityka rozwoju prowadzona jest w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Formułowana i realizowana jest w oparciu o przepisy ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)[15] (SOR) to najważniejszy dokument – główna, krajowa strategia rozwojowa. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym. Strategia jako jeden z celów głównych wskazuje „rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony”[16], a w nim trzy cele polityki regionalnej:

- zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów – realizowany poprzez zintegrowane interwencje adresowane w szczególności do obszarów, które zmagają się z trudnościami adaptacyjnymi i restrukturyzacyjnymi. Wśród takich obszarów w diagnozie wskazano miasta województwa kujawsko-pomorskiego: o „silnej utracie funkcji i mocno niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej” - Grudziądz, o „silnej utracie funkcji i niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej” - Włocławek, Nakło nad Notecią, Chełmno i Rypin, o „utracie funkcji i niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej” - Inowrocław oraz „obszary zagrożone trwałą marginalizacją” – skrajnie wschodnią część województwa kujawsko-pomorskiego.

[10] Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 27.03.2013 r.
[11] Przyjęta 20.10.2000 roku we Florencji, ratyfikowana przez Polskę w roku 2004 r.
[12] Dyrektywa 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r.
[13] Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w spawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (potocznie zwana Dyrektywą Powodziową)
[14] Dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (potocznie zwanej Dyrektywą Azotanową)
[15] Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 14.02.2017 r., stanowiąca aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju „Strategii Rozwoju Kraju 2020”.
[16] SOR, podobnie jak wcześniej czyniła to Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, zakłada budowę zintegrowanego systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Strategia, ze wskazaną perspektywą 2030 r., oznacza rezygnację z długookresowej strategii rozwoju kraju (*Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności* przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r.) *W*yznacza również zakres aktualizacji obowiązujących strategii zintegrowanych. Proces zmian w systemie zarządzania rozwojem Polski nie został ukończony, oparto się zatem na obowiązujących w chwili sporządzenia projektu Planu dokumentach

W obszarze polityki miejskiej działania koncentrować się będą na rozwoju wszystkich miast bez względu na ich wielkość, położenie czy pełnione funkcje. Szczególny nacisk położony będzie na usprawnienie zarządzania i wzmacnianie współpracy pomiędzy miastami oraz wewnątrz ich obszarów funkcjonalnych, a w obszarach metropolitalnych również na racjonalną urbanizację.
Dla poszczególnych obszarów dedykowane będą projekty strategiczne, między innymi: Pakiet działań dla średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, Program ponadregionalny skierowany do najsłabszych gospodarczo obszarów 2020+, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne PLUS[17], Pakt dla obszarów wiejskich, Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich, Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją;

- wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – realizowany poprzez politykę selektywną, koncentrującą instrumenty wsparcia na wybranych sektorach, mających podstawowe znaczenie dla gospodarek regionalnych. SOR zakłada tu dużą rolę władz samorządowych na poziomie regionalnym, a polityka państwa koncentrować się będzie na ich wspieraniu w tworzeniu klimatu inwestycyjnego;
- podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – realizowany poprzez poprawę funkcjonowania sfery instytucjonalnej.

W obszarach wpływających na osiągnięcie celów Strategii, wśród istotnych dla kujawsko-pomorskiego zagadnień SOR wskazuje:

- w zakresie transportu - w roku 2030 kujawsko-pomorskie ma być dostępne w sieci dróg najwyższych rang za pomocą autostrady A1, drogi S5, drogi S10 (zrealizowanej na całej długości od Szczecina do Warszawy). Linie kolejowe o prędkości pow. 160 km/h mają łączyć Bydgoszcz z Trójmiastem i Inowrocław z Poznaniem. Znacznie wyższą niż dotąd rangę mieć będzie linia Bydgoszcz-Kościerzyna-Gdynia. Niską rangę w sieci krajowej nadaje się liniom kolejowym łączącym województwo w kierunku Piły (i dalej Szczecina i Berlina), w kierunku Olsztyna i w kierunku Katowic. Droga wodna rzeki Wisły na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego zostanie dostosowana do klas międzynarodowych, a Bydgoszcz jest wskazywana jako jeden z ponad 40 terminali intermodalnych. Droga wodna z Bydgoszczy na zachód (łącząca Wisłę z Odrą) jest wskazywana do realizacji w dalszej perspektywie,
- wśród działań na rzecz bezpieczeństwa energetycznego wyznaczono strefy rozproszonej energetyki odnawialnej, w zasięgu których (dotyczy energetyki wiatrowej) znalazła się południowo-wschodnia część województwa. W rejonie Włocławka wskazuje się obecność elektrowni gazowo-parowej[18], zaliczanej do kategorii „nowych najważniejszych mocy wytwórczych". Nie wskazuje się inwestycji energetycznych na rzekach,
- w zakresie środowiska - dostrzegany jest problem deficytu wody dla rolnictwa; kujawsko-pomorskie w znacznej części leży w obszarze silnych niedoborów, a pewne części województwa są określane mianem „skrajnie niedoborowych".

Ramy przestrzenne dla prowadzenia polityki rozwoju w Polsce, w tym realizacji poszczególnych strategii, stanowi Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)[19]. Jako główny cel wskazuje ona: „Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie".
Podobnie jak SOR łączy ona elementy zagospodarowania przestrzennego z czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego odchodząc jednocześnie od tradycyjnych obszarów interwencji na rzecz zindywidualizowanego podejścia do różnych terytoriów. Wyrazem tego jest wskazanie w tym

[17] Będący kontynuacją zainicjowanego w okresie programowania 2014-2020 instrumentu Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)
[18] W 2016 r. zrealizowano I etap inwestycji
[19] Przyjęta przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. (MP z 2012 r. poz. 252)

dokumencie obszarów funkcjonalnych definiowanych jako[20] „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju". W obszarach tych, niezwiązanych z ograniczeniami administracyjnymi, należy zapewnić zestaw zintegrowanych działań ukierunkowanych na wykorzystanie ich endogenicznych potencjałów.

Najważniejsze dla kujawsko-pomorskiego ustalenia zawarte w tym dokumencie:

- w zakresie sieci osadniczej*:*
  - rdzeniem krajowego sytemu gospodarczego i ważnym elementem systemu europejskiego stanie się ukształtowana na bazie dużych ośrodków miejskich sieć współpracy miast[21]. Tworzyć go będzie stolica i największe polskie miasta, w tym Bydgoszcz i Toruń.
  - podstawową sieć osadniczą kraju tworzyć będą połączone z głównymi węzłami ośrodki regionalne – stanowiące ważny element równoważenia rozwoju kraju. Wśród nich wymienione są*:* Włocławek i Grudziądz,
  - wśród miast, w których występuje szczególna kumulacja problemów społeczno-gospodarczych, wskazane są: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz i Inowrocław,
  - wśród obszarów o niskim poziomie rozwoju i słabej dostępności do usług wskazywany jest powiat lipnowski;
- w zakresie ochrony środowiska i zabytków:
  - integracja działań w zakresie funkcjonowania spójnej sieci ekologicznej kraju w oparciu o Krajową Sieć Obszarów Chronionych, Paneuropejską Sieć Ekologiczną, obszary NATURA 2000,
  - rozbudowa wewnątrzmiejskich układów ekologicznych w obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich i regionalnych i połączenie ich z obszarami otwartymi przez system zielonych pierścieni – dotyczy miast: Bydgoszcz-Toruń, Włocławek, Grudziądz,
  - gospodarowanie krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej,
  - ochrona i rewaloryzacja zachowanych obiektów i zespołów zabytkowych, z uwzględnieniem zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązywanie konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, a także tworzenie warunków do prowadzenia aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do tych zasobów;
- w zakresie rozmieszczenia infrastruktury społecznej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym:
  - wspierany będzie rozwój funkcji metropolitalnych, przede wszystkim wszystkich ośrodków wojewódzkich, w dostosowaniu do sytuacji wyjściowej danego ośrodka miejskiego. Działania wspierające obejmą między innymi: wzmacnianie i dywersyfikację funkcji gospodarczych poprzez tworzenie warunków dla lokalizowania na terenie tych miast inwestycji w sektorach o wysokiej wartości dodanej, wzmacnianie potencjału badawczo-naukowego, działania ułatwiające współpracę biznesu i nauki. Wspierane będzie ponadto lokowanie w tych ośrodkach wybranych funkcji zarządzających sektora publicznego o zasięgu krajowym i regionalnym oraz podwyższanie jakości funkcjonowania instytucji już istniejących. Wzmacniane i eksponowane będą również funkcje symboliczne ośrodków miejskich, w tym kulturowe – wspierana będzie renowacja i modernizacja istniejącej infrastruktury kultury (teatry, filharmonie, sale wystawowe, muzea, galerie sztuki,

[20] W celu wdrożenia planowanych w KPZK 2030 rozwiązań, ustawą z dnia 24 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, dokonano zmian w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wprowadzono pojęcie „obszar funkcjonalny", w brzmieniu tu przytoczonym, nieco zmodyfikowanym stosunku do użytego w KPZK 2030 oraz wskazano typy obszarów funkcjonalnych i zasady ich określania

[21] Według nakreślonej w dokumencie wizji przestrzennego zagospodarowania Polski 2030

biblioteki itd.) oraz rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów na cele kulturowe, rozwój infrastruktury turystycznej i kongresowej oraz wystawienniczo-targowej;

- w zakresie rozmieszczenia infrastruktury technicznej i transportowej, strategicznych zasobów wodnych i obiektów gospodarki wodnej o znaczeniu międzynarodowym i krajowym[22]:
  - sieci elektroenergetyczne – linie 400 kV: Grudziądz – Pelplin, Pątnów – Jasiniec – Grudziądz, Piła Krzewina – Bydgoszcz Zachód[23] oraz Płock – Olsztyn Mątki[24],
  - obiekty elektroenergetyczne – rozbudowa stacji Bydgoszcz Zachód, budowa źródła rezerwy interwencyjnej w SE Grudziądz, rozbudowa stacji Grudziądz,
  - sieci gazowe[25] – koncepcja budowy sieci dla gazu łupkowego,
  - magazyny gazu – zwiększanie pojemności w kawernowym zbiorniku PMG Mogilno,
  - rurociąg ropy naftowej – II nitka Gazociągu Północnego (Płock – Gdańsk)[26],
  - sieć drogowa – budowa dróg ekspresowych: S5 Grudziądz – Poznań - Wrocław[27]; S10 Lubieszyn – Szczecin – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płock – Warszawa i S16 Grudziądz – Olsztyn - Mrągowo[28],
  - sieć kolejowa – budowa kolei dużych prędkości (>200 km/h) przeznaczonej dla ruchu pasażerskiego (przebieg nieustalony), modernizacja istniejących szlaków do prędkości 120-200 km/h przeznaczonych przede wszystkim do przewozów pasażerskich: linia nr 18 Kutno – Włocławek – Toruń – Bydgoszcz, CE65 Bydgoszcz – Tczew, 131/353 Bydgoszcz – Inowrocław – Poznań; modernizacja istniejących szlaków do prędkości 100 – 120 km/h przeznaczonych przede wszystkim do przewozów towarowych: linia nr 201 Kościerzyna – Bydgoszcz, nr 207 Toruń – Grudziądz, 208 Laskowice – Grudziądz, 18/403 Bydgoszcz – Piła/Stargard oraz 353 Toruń – Iława,[29]
  - lotniska – lotnisko w Bydgoszczy wskazywane jest jako lotnisko uzupełniające sieć podstawową,
  - drogi wodne – dokument nie wskazuje planowanych przedsięwzięć w tym zakresie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego,
  - zasoby wodne – wprowadzenie obligatoryjnego zarządzania wodami opadowymi w obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich,
  - obiekty gospodarki wodnej – część województwa kujawsko-pomorskiego leży w obszarze realizacji zintegrowanego programu przeciwpowodziowego „Odra", część w obszarze postulowanego przez KPZK 2030 zintegrowanego programu przeciwpowodziowego całego dorzecza Wisły. Toruń i Włocławek wskazywane są jako miasta do wzmocnienia ochrony przeciwpowodziowej. Włocławek jest również objęty obszarem realizacji zintegrowanego programu przeciwpowodziowego „Włocławek".
- w zakresie obszarów funkcjonalnych
  Wskazane w KPZK 2030 obszary funkcjonalne są wiążące dla planu zagospodarowania przestrzennego województwa w zakresie typów określonych w art. 49b upzp[30].

[22] Wskazane w KPZK 2030 inwestycje powinny być weryfikowane w oparciu o aktualne plany operatorów poszczególnych sieci
[23] Budowa rozpoczęta w marcu 2017 r.
[24] Może ominąć województwo kujawsko-pomorskie, w zależności od ustalonego ostatecznie przebiegu
[25] Wskazane w KPZK 2030 gazociągi Rembelszczyzna-Gustorzyn i Gustorzyn – Odolanów zostały już zrealizowane
[26] Budowa uzależniona od wielkości i kierunków zaopatrzenia rafinerii w ropę naftową oraz budowy rurociągu Odessa – Brody - Płock
[27] Droga S5 jest w trakcie realizacji
[28] Ustalenia KPZK 2030 w tym zakresie posiadają zastrzeżenie „realizacja poszczególnych inwestycji zależeć będzie od polityki transportowej Rządu". Należy zatem weryfikować te inwestycje w oparciu o bieżące dokumenty i plany inwestycyjne
[29] Ustalenia KPZK 2030 w tym zakresie posiadają zastrzeżenie „realizacja poszczególnych inwestycji zależeć będzie od polityki transportowej Rządu". Należy zatem weryfikować te inwestycje w oparciu o bieżące dokumenty i plany inwestycyjne
[30] Oznacza to obowiązek wprowadzenia do planu zagospodarowania przestrzennego województwa wskazanego obszaru i programowania związanych z nim działań. Jest warunkiem uzgodnienia planu województwa z Koncepcją przez ministra właściwego ds. budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej oraz zgodności dokumentów planistycznych niższych stopni z planem zagospodarowania przestrzennego województwa

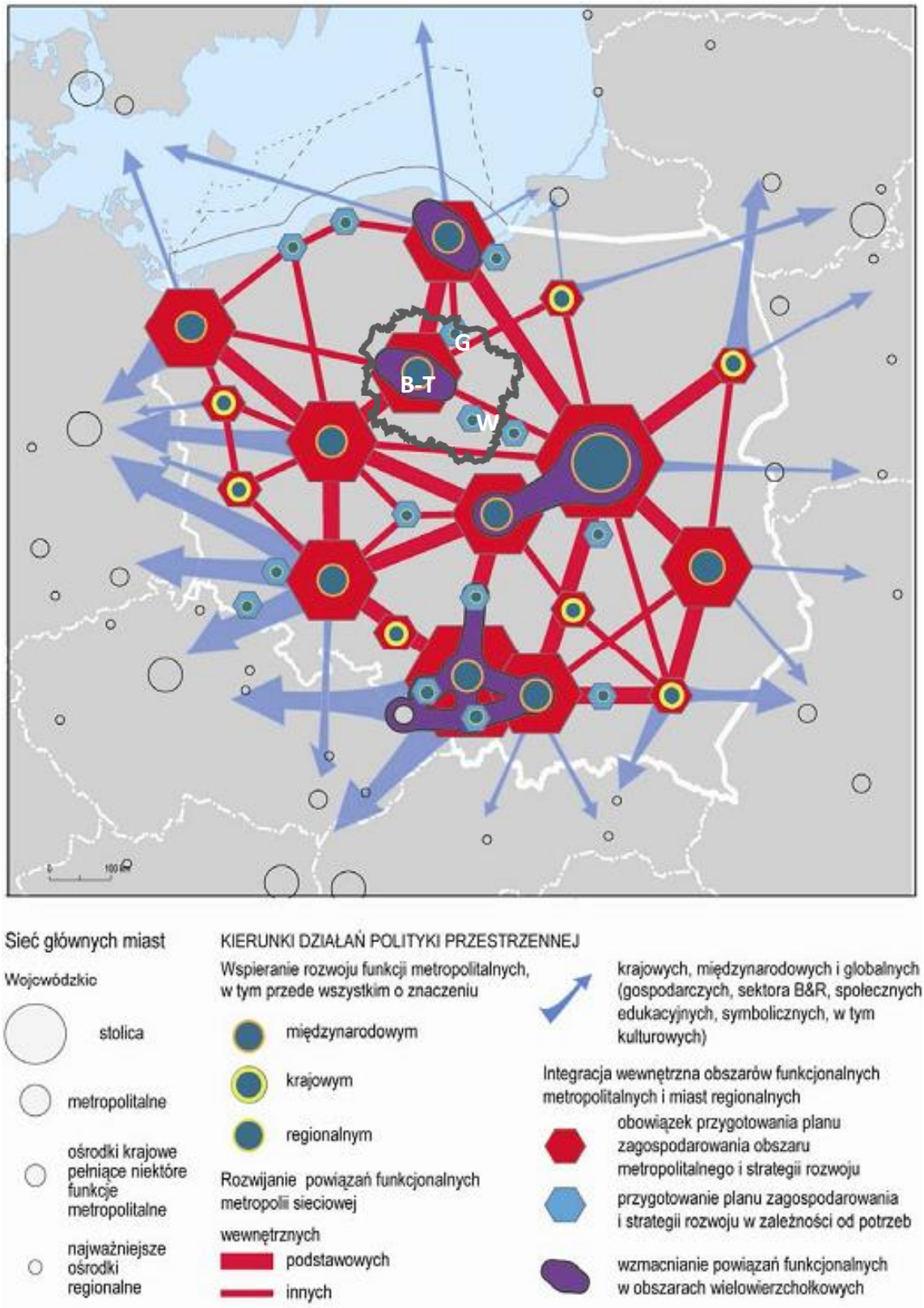

Rysunek 3. Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich

Źródło: Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030, uzupełniona o oznaczenia identyfikujące województwo kujawsko-pomorskie (B-T – Bydgoszczy-Toruń, G – Grudziądz, W – Włocławek)

Powiązania międzyregionalne

Województwo kujawsko-pomorskie graniczy z pięcioma województwami[31]:

- łódzkim na długości 31 km na południowym wschodzie,
- mazowieckim na długości 205 km na wschodzie,
- pomorskim na długości 239 km na północy,
- warmińsko-mazurskim na długości 128 km na północnym wschodzie,
- wielkopolskim na długości 399,0 km na południu i zachodzie.

Z każdym z nich powiązane jest przebiegającymi korytarzami infrastrukturalnymi lub obszarami cennymi przyrodniczo, objętymi różnego rodzaju formami ochrony. Najmniej powiązań występuje z województwem łódzkim.

Do szczególnie istotnych zagadnień wymagających wypracowania wspólnego z województwami sąsiednimi rozwiązania lub podejmowania wspólnych działania należą:

- z samorządem województwa mazowieckiego - ustalenie punktu przekroczenia granicy województwa przez planowaną drogę ekspresową S10.
  W związku ze zmianą przebiegu planowanej S10 na terenie woj. mazowieckiego i przybliżeniu jej do miasta Płock, dotychczas planowane wejście drogi na teren woj. kujawsko-pomorskiego w rejonie Blinna ulegnie przesunięciu w kierunku południowym, w okolice Tłuchowa. Uzgodnienie punktu przekroczenia granicy województw umożliwi planowanie dalszego przebiegu drogi w kierunku Torunia;

- z samorządami województw: mazowieckiego i pomorskiego - podjęcie działań na rzecz wykorzystania potencjału gospodarczego rzeki Wisły.
  Konieczne są wspólne działania mające na celu stworzenie technicznych możliwości prowadzenia żeglugi śródlądowej (rewitalizacja drogi wodnej E- 40) oraz wykorzystanie energetycznego potencjału rzeki.
  Wskazane są również wspólne z województwem mazowieckim działania dla wykorzystania potencjału turystycznego Zbiornika Włocławskiego;

- z samorządem województwa wielkopolskiego - problem związany z planowanym poszerzeniem na teren województwa kujawsko-pomorskiego prowadzonej na terenie województwa wielkopolskiego eksploatacji węgla brunatnego.
  Prowadzona metodą odkrywkową eksploatacja stanowi potencjalne zagrożenie dla wód podziemnych, ekosystemu jeziora Gopło, terenów cennych przyrodniczo i wysokoprodukcyjnych gleb. Niezbędna jest kompleksowa ocena korzyści i szkód ekologicznych, ekonomicznych i społecznych planowanego rozszerzenia obszaru eksploatacji;

- z samorządem województwa pomorskiego – koordynacja działań dla wykorzystania potencjału Światowego Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie".
  Współpraca została zainicjowana ustaleniem obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym obejmującym obszar rezerwatu.

Ponadto współpraca z samorządami województw sąsiednich powinna obejmować:

- w zakresie środowiska przyrodniczego:
  - zapewnienie spójności obszarowych form ochrony przyrody, w szczególności poprzez ochronę korytarzy ekologicznych dolin rzecznych oraz międzynarodowych dróg migracji roślin i zwierząt oraz migracji ptaków,

[31] Wg GUS 2015 r.

- prowadzenie wspólnych działań dla zapewnienia ochrony w obszarach Natura 2000 i obszarach chronionego krajobrazu położonych na styku województw,
- wdrażanie zasad zagospodarowania określonych w planach ochrony parków krajobrazowych: Tucholskiego, Wdeckiego i Nadwiślańskiego (z woj. pomorskim), Krajeńskiego i Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia (z woj. wielkopolskim), Brodnickiego (z woj. warmińsko-mazurskim), Górznieńsko-Lidzbarskiego (z woj. warmińsko-mazurskim i mazowieckim), Gostynińsko-Włocławskiego (z woj. mazowieckim),
- ochronę obszarów zlewni rzek i poprawę stanu jakości wód rzek, w szczególności stanowiących źródła wody pitnej: zlewni rzeki Brdy – zapewniającej zaopatrzenie miasta Bydgoszcz (z woj. pomorskim), zlewni rzeki Drwęcy – zapewniającej zaopatrzenie miasta Torunia (z woj. warmińsko-mazurskim),
- ochronę głównych zbiorników wód podziemnych (z wszystkimi województwami);

- w zakresie infrastruktury technicznej współpracę przy określeniu przebiegu planowanych inwestycji:
  - nowych gazociągów systemowych (z woj. mazowieckim i pomorskim),

  oraz, w przypadku podjęcia decyzji o ich realizacji:
  - gazociągu przesyłowego gazu z łupków[32],
  - ropociągu pomorskiego Płock – Gdańsk (druga nitka);

- w zakresie transportu:
  - zapewnienie ciągłości planowanych inwestycji drogowych i kolejowych, w tym dotyczących modernizacji istniejących sieci, w zakresie przebiegu, kategorii i stanu technicznego,
  - przywrócenie żeglowności na drogach wodnych E40 i E70 (z woj. mazowieckim, wielkopolskim i pomorskim);

- w pozostałym zakresie:
  - wspieranie działań na rzecz zagospodarowania nadbrzeży, portów, przystani, szlaków wodnych oraz wspieranie realizacji infrastruktury związanej z rozwojem żeglugi na Międzynarodowych Drogach Wodnych E40 i E70 (z woj. pomorskim, wielkopolskim i mazowieckim),
  - utrzymanie i rozwój istniejących szlaków turystycznych, w szczególności międzynarodowych i międzyregionalnych, oraz zapewnienie ciągłości ich przebiegów,
  - wypracowanie wspólnych działań na rzecz ochrony łączących się krajobrazów kulturowych,
  - zapewnienie warunków dla zlokalizowania w miejscowości Dębowiec, gmina Osie 90 metrowego radioteleskopu Hevelius (współpraca z woj. pomorskim),
  - podejmowanie działań zapobiegających potencjalnym zagrożeniom, w tym powodziom.

[32] Koncepcja budowy gazociągu przesyłowego gazu z łupków (Wronów – Gustorzyn – Reszki) wynika z zapisów KPZK 2030

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020. PLAN MODERNIZACJI 2020+ JAKO PODSTAWA FORMUŁOWANIA ZAŁOŻEŃ ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko–Pomorskiego do roku 2020 - Plan Modernizacji 2020+ (SRW) przyjęta została Uchwałą Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r. Jest ona głównym narzędziem kształtowania polityki regionalnej. Dokument ten określa wizję i cele rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, a także działania służące ich realizacji.

Przyjęta misja rozwoju województwa: „Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo" oddaje charakter zamierzeń rozwojowych. W bardzo skondensowanej formie przedstawia główne idee zawarte w Strategii – pełni rolę swoistego motta tegoż dokumentu, jest syntetyczną deklaracją czemu mają służyć i do czego mają doprowadzić zaprogramowane w niej działania.

W Strategii zidentyfikowano cztery priorytety rozwoju województwa oraz osiem celów strategicznych. Za najważniejszy uznano priorytet „Konkurencyjna gospodarka", mający bezpośredni wpływ na jakość warunków życia mieszkańców, dochody samorządów wszystkich szczebli oraz rolę i pozycję województwa w gospodarce narodowej. Konieczność aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu oraz dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego, było bezpośrednią podstawą identyfikacji priorytetu „Modernizacja przestrzeni wsi i miast". Widząc potrzebę rozwoju ośrodków stołecznych jako generujących impulsy rozwojowe i budujących konkurencyjność regionów zidentyfikowano priorytet „Silna metropolia". Ogólne wskaźniki różnych aspektów rozwoju społecznego należą w kujawsko-pomorskim do niskich lub najniższych w kraju stąd ważnym priorytetem jest „Nowoczesne społeczeństwo".

Każdy z priorytetów może być realizowany za pomocą kilku z niżej wskazanych celów strategicznych.

- Gospodarka i miejsca pracy

Podstawowym i bezpośrednim celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Gospodarka i miejsca pracy" jest zwiększenie liczby miejsc pracy, a więc ograniczenie bezrobocia poprzez aktywne działania związane z poprawą warunków tworzenia miejsc pracy i zwiększania zatrudnienia, ale celem pośrednim jest także rozwój przedsiębiorczości, rozumiany zarówno jako zwiększanie liczby zarejestrowanych podmiotów, jak i zwiększanie potencjału podmiotów już funkcjonujących.

- Dostępność i spójność

Podstawowym celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Dostępność i spójność" jest zapewnienie właściwej dostępności zewnętrznej i spójności wewnętrznej województwa - które pozwolą na prawidłową obsługę mieszkańców oraz prawidłową obsługę dla potrzeb rozwoju gospodarczego.

- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi

Podstawowym celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi" jest podniesienie kapitału ludzkiego i społecznego województwa, a także zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych dla mieszkańców regionu.

- Innowacyjność

Podstawowym celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Innowacyjność" jest wzrost innowacyjności województwa, mającej bezpośredni wpływ na konkurencyjność gospodarki oraz rozwój społeczny.

- Nowoczesny sektor rolno-spożywczy

Podstawowym celem działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Nowoczesny sektor rolno-spożywczy" jest kompleksowy rozwój sektora rolno-spożywczego, obejmującego zarówno działalność rolniczą, jak i przetwórczą – zarówno w aspekcie produkcji żywności, jak i wykorzystania produkcji rolniczej na inne cele (np. energetyczne).

- Bezpieczeństwo

Cel strategiczny „Bezpieczeństwo" nie ma charakteru stricte rozwojowego, ale ustalenia Strategii rozwoju województwa w dziedzinie bezpieczeństwa mają za zadanie utrzymanie zdobyczy innych celów strategicznych, dając im stabilne podstawy do dalszego rozwoju i modernizacji, są też niezbędne dla realizacji wyzwań rozwojowych. Zagadnienia bezpieczeństwa są „tłem" ale jednocześnie niezbędnym warunkiem dla osiągnięcia wysokiej jakości warunków życia oraz stabilności prowadzenia działalności gospodarczych - bezpieczeństwo, pozostając jedną z podstawowych potrzeb człowieka, odznaczającą się minimalizacją ryzyka utraty czegoś szczególnie cennego, staje się więc warunkiem koniecznym dla rozwoju województwa.

- Sprawne zarządzanie

Zasadniczym działaniem w ramach celu strategicznego „Sprawne zarządzanie" jest zapewnienie właściwego zarządzania na wszystkich szczeblach sektora publicznego w województwie w aspektach administracyjnych jak i przestrzennych.

- Tożsamość i dziedzictwo

Główną ideą działań projektowanych w ramach celu strategicznego „Tożsamość i dziedzictwo" jest zbudowanie identyfikacji regionalnej mieszkańców oraz rozpoznawalnego i pozytywnie postrzeganego wizerunku województwa na zewnątrz.

W „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego - Plan modernizacji 2020+" na podstawie identyfikacji specyficznych problemów lub potencjałów rozwojowych o szczególnym znaczeniu w skali województwa wyróżniono 9 obszarów strategicznej interwencji (OSI)[33], których wykaz, zasięg i podstawę delimitacji przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1 Obszary strategicznej interwencji zidentyfikowane w Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko–Pomorskiego do roku 2020 - Plan Modernizacji 2020+

OSI wskazane w Strategii rozwoju województwa	Zasięg przestrzenny	Podstawa delimitacji
Aglomeracja Bydgoszczy i Torunia	Centralna część województwa kujawsko-pomorskiego zakwalifikowana przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego do Obszaru Funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia.	Potrzeba stymulowania rozwoju Bydgoszczy i Torunia jako ośrodków regionalnych, rozwijających funkcje metropolitalne, będących „lokomotywą rozwoju" województwa a także negatywne konsekwencje intensywnych procesów suburbanizacji w sferze ładu przestrzennego i stanu środowiska oraz jakości życia mieszkańców.
Zagospodarowanie Dolnej Wisły i nowy stopień wodny	Dolina Dolnej Wisły w granicach województwa kujawsko-pomorskiego (w tym realizacja stopnia wodnego na Wiśle – poniżej Włocławka).	Rozległa dolina Wisły jest jednocześnie barierą dla zagospodarowania, jak i wielką szansą dla rozwoju różnorodnych funkcji. Realizacja stopnia wodnego poniżej Włocławka ma na celu przede wszystkim zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego w dolinie Wisły oraz ochronę istniejącego stopnia wodnego we Włocławku przed katastrofą budowlaną. Dodatkowymi korzyściami będzie produkcja energii elektrycznej, ustanowienie kolejnej przeprawy drogowej przez Wisłę, poprawa

[33] Pojęcie wprowadzone w Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego w 2010 r. oznaczające „obszary, wobec których (a) wymagana jest interwencja rządu, ze względu na ciężar, którego region sam nie jest w stanie udźwignąć oraz (b) obszary, które ze względów społecznych, gospodarczych lub środowiskowych wywierają lub mogą w przyszłości wywierać istotny wpływ na rozwój kraju".

		zdolności transportowej odcinka drogi wodnej E-40, stworzenie podstaw do rozwoju turystyki wodnej oraz stworzenie podstaw dla realizacji systemu nawodnień dla przeciwdziałania coraz częstszym zagrożeniom klęską suszy oraz podniesienia efektywności gospodarki rolnej na Kujawach.
Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa	Tereny rolne powiatów południowej części województwa: włocławskiego, radziejowskiego, aleksandrowskiego, inowrocławskiego, mogileńskiego, żnińskiego – objęte trwałym deficytem wód opadowych w okresie wegetacyjnym.	Problem środowiskowy - trwały deficyt wody na potrzeby rolnictwa w okresie wegetacyjnym, prowadzący do znacznego obniżenia plonów, a więc uniemożliwiający wykorzystanie w pełni zwartych obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej o bardzo dużej przydatności dla rolnictwa.
Bory Tucholskie – strefa wykorzystania potencjałów endogenicznych północno-zachodniej części województwa	Powiaty: tucholski, sępoleński i świecki.	Współwystępowanie specyficznych dla wskazanego obszaru potencjałów endogenicznych, związanych z występowaniem szczególnych predyspozycji dla rozwoju gospodarki leśnej i przetwórstwa drewna, rozwoju turystyki zdrowotnej, rozwoju funkcji turystycznej w oparciu o walory przyrodnicze, rozwoju niektórych specjalistycznych dziedzin gospodarki rolnej.
Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej	Obszar wymaga szczegółowej delimitacji – mającej na celu wskazanie terenów rolnych o najwyższej przydatności dla rolnictwa (gleby chronione klas I-III oraz duże powierzchnie zwartych obszarów gleb klas IV).	Funkcja rolnicza należy do podstawowych działalności gospodarczych województwa i jest postrzegana jako jeden z głównych potencjałów rozwojowych. Stąd obszary wysokiej przydatności rolniczej stanowią walor o znaczeniu strategicznym dla rozwoju województwa.
Wzrost zatrudnienia	Cały obszar województwa – w szczególności interwencji wymagają powiaty położone poza ścisłym centrum województwa.	Trwale wysoki poziom bezrobocia na terenie województwa. Problem jest szczególnie istotny w powiatach położonych poza ścisłym centrum województwa, jednak interwencją powinna zostać objęta także część centralna, która może stanowić miejsce pracy dla mieszkańców powiatów peryferyjnych.
Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa	Powiaty: grudziądzki, wąbrzeski, golubsko-dobrzyński, brodnicki, rypiński, lipnowski, włocławski i radziejowski oraz miasta Włocławek i Grudziądz.	Konieczność nadania impulsów rozwojowych wschodniej części województwa, zarówno poprzez działania na rzecz głównych ośrodków miejskich (Włocławek i Grudziądz, które powinny pełnić szczególną rolę w stymulowaniu rozwoju społecznego i gospodarczego otaczających powiatów), jak też wobec terenów wiejskich i pozostałych miast wskazanego obszaru (w tym miast powiatowych). We wskazanym obszarze problemy są na tyle złożone i na tyle długotrwałe, a skala problemów jest na tyle duża, że obniża konkurencyjność i zagraża podstawom funkcjonowania województwa jako całości.
Polityka miejska i rewitalizacja miast	52 miasta na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.	Zaangażowanie miast wszystkich kategorii w rozwój społeczny i gospodarczy województwa, przy różnicowaniu działań w stosunku do poszczególnych kategorii miast adekwatnie do ich potencjału i oczekiwanej roli w rozwoju województwa.
Rozwój uzdrowisk	Uzdrowiska statutowe: Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec-Zdrój oraz inne miejscowości, które uzyskają status uzdrowiska.	Województwo kujawsko-pomorskie jest regionem o bardzo silnym potencjale uzdrowiskowym. Jest to funkcja, która ma duże znaczenie gospodarcze dla miejscowości, w których jest realizowana oraz duże znacznie wizerunkowe dla województwa – stanowi więc przewagę konkurencyjną.

Logika planowania regionalnego nakazuje, by zagadnienia wskazane w Strategii rozwoju województwa, jako kluczowe dla rozwoju regionu, a podlegające ze względu na swój charakter planowaniu przestrzennemu, zostały uwzględnione w planie zagospodarowania przestrzennego województwa poprzez sformułowanie dla nich specyficznych ustaleń. Podkreślić jednak należy, że nie wszystkie OSI wskazane w Strategii mogą i powinny być, ze względu na swój charakter, wskazane jako obszary funkcjonalne w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zagadnienie to było przedmiotem szczegółowych analiz na etapie określania obszarów funkcjonalnych[34].

Główne instrumenty realizacji Strategii to :

Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko- pomorskiego na lata 2014- 2020 przyjęte Uchwałą Nr 43/1605/13 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 30 października 2013 r.[35] Celem Polityki Terytorialnej (PT) jest odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz ich indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności.

Wzajemne relacje mogą tutaj zachodzić zarówno na płaszczyźnie instytucjonalnej, programowej, jak i na poziomie konkretnych interwencji: infrastrukturalnych, społecznych, edukacyjnych, zwiększających pozytywne oddziaływanie pomiędzy obszarami (współpraca).
Terytorialny wymiar polityki rozwoju realizowany jest przez określenie obszarów funkcjonalno-przestrzennych związanych z procesami gospodarczymi i społecznymi w celu optymalnego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju oraz wykreowania nowych form współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. W województwie kujawsko-pomorskim realizowana jest na czterech poziomach:

- poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki[36]),
- poziom regionalny i subregionalny – obejmujący miasta: Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z obszarami powiązanymi z nimi funkcjonalnie (OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- poziom ponadlokalny (powiatowy) – obejmujący obszar powiatu ziemskiego (Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- poziom lokalny –w ramach idei rozwoju lokalnego, kierowanego przez społeczność (RLKS).

Na każdym poziomie realizowane są zadania odpowiadające jego specyfice. Planowane i wdrażane przedsięwzięcia mają wzmocnić potencjał rozwojowy określonego obszaru, a w ich realizację zaangażowane są jednostki samorządu terytorialnego, wchodzące w skład danego obszaru funkcjonalno-przestrzennego. Podstawą realizacji Polityki Terytorialnej na każdym jej poziomie jest Strategia Rozwoju przygotowana dla danego obszaru. Dokument taki wskazuje przede wszystkim kierunki i cele rozwojowe dla sfery społecznej i gospodarczej i zawiera przedsięwzięcia infrastrukturalne i społeczne niezbędne dla danego terytorium.
Zadania realizowane są głównie przy wsparciu środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz innych źródeł finansowania. W przypadku poziomu lokalnego (zakresu działania Lokalnych Grup Działania) są to także środki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014-2020.

[34] Patrz rozdział 11. Identyfikacja obszarów funkcjonalnych
[35] Zmienione Uchwałą Nr 11/346/2016 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 16 marca 2016 r.
[36] ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, instrument mający na celu realizację w sposób zintegrowany strategii terytorialnych ukierunkowanych na zrównoważony rozwój miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych

Rysunek 4 Poziomy i obszary realizacji polityki terytorialnej w województwie

Opracowanie własne – na podstawie załącznika do Uchwały Nr 11/346/2016 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 16 marca 2016 r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko- Pomorskiego na lata 2014-2020 (dalej RPO 2014-2020) przyjęty Uchwałą Nr 1/1/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 r.

Jest to podstawowy instrument realizacji celów Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+. Program został przygotowany w oparciu o analizy społeczno-gospodarcze regionu oraz wynikające z nich wyzwania rozwojowe.
Celem głównym Programu jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości warunków życia jego mieszkańców.

Program ten jest skierowany przede wszystkim do jednostek samorządu terytorialnego, podmiotów wykonujących usługi publiczne, organów administracji rządowej w województwach, szkół wyższych, szpitali i ośrodków zdrowia, a także organizacji non–profit.
W RPO 2014-2020 zastosowano szeroki kontekst terytorialny. Interwencja została skierowana między innymi na obszary wynikające z opisanych wyżej założeń Polityki Terytorialnej i obejmuje system preferencji dla projektów bądź odbiorców pomocy z określonych obszarów o określonych problemach rozwojowych.

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

1. Ludność – rozmieszczenie i zmiany jej liczby

Województwo kujawsko-pomorskie w 2015 roku zamieszkiwane było przez 2 086 210 osób, z czego 1 244 129 czyli 59,6% zamieszkiwało miasta, a 842 081 - obszary wiejskie.

W ostatnich latach obserwuje się nieznaczny ale sukcesywny spadek liczby mieszkańców województwa, przeciętnie o około 3 tys. osób rocznie. Dostrzega się też prawidłowość polegającą na zwiększaniu liczby ludności zamieszkującej tereny wiejskie, przy malejącej liczbie ludności miast. Skala zmian wynosi tu kilkadziesiąt tysięcy - w roku 2005 udział ludności miejskiej wynosił 61,5%. Należy jednak podkreślić, że za ubytek ludności miejskiej odpowiadają przede wszystkim miasta największe, w pozostałych obserwuje się niewielkie spadki, stagnację, a nawet wzrosty. Za wzrost liczby ludności wiejskiej odpowiadają prawie wyłącznie obszary podmiejskie Bydgoszczy i Torunia, gdzie w ciągu 10 lat nastąpił wzrost liczby mieszkańców o prawie 33 tys., a niektóre gminy zwiększyły zaludnienie o ponad 47%. Pozostałe obszary województwa cechują niewielkie zmiany, a notowane wzrosty lub spadki są na tyle nieznaczące, że nie wpływają na ich sytuację społeczno-gospodarczą – aż 40 % gmin w okresie ostatnich 10 lat nie zmieniło liczby ludności o więcej niż 2%; istotne negatywne zmiany (spadek powyżej 5%) dotyczą jedynie pojedynczych gmin: Chrostkowo, Bytoń, Radomin i miasta Włocławek.

Największą koncentrację ludności wykazuje centralna część województwa – miasta Bydgoszcz i Toruń oraz powiaty bydgoski i toruński. Obszar ten, zajmujący 16,2% powierzchni ogólnej województwa i 13,4% powierzchni bezleśnej, był w 2015 r. zamieszkiwany przez 37,1% ogółu ludności, w tym aż 20,7% ludności wiejskiej województwa.

Miarą nierównomiernego rozmieszczenia ludności na terenie województwa jest gęstość zaludnienia. Przeciętna gęstość zaludnienia wynosi 116 osób/km^2 przy czym na obszarach wiejskich wskaźnik ten wynosi 49 osób/km^2. W odniesieniu do obszarów bezleśnych, ogólny wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 153, a na obszarach wiejskich - 65 osób/km^2.

Tabela 2. Obszary wiejskie województwa o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na obszarach bezleśnych (2015 r.)

Lp.	Obszar	Gęstość zaludnienia (os./km^2)	Lp.	Obszar	Gęstość zaludnienia (os./km^2)
Największa gęstość zaludnienia			**Najmniejsza gęstość zaludnienia**		
1.	gm. Białe Błota	356	1.	wiejska część gm. Radzyń Chełmiński	33
2.	gm. Osielsko	306	2.	wiejska część gm. Kamień Krajeński	37
3.	gm. Lubicz	224	3.	gm. Sośno	38
4.	gm. Nowa Wieś Wielka	181	4.	wiejska część gm. Łasin	38
5.	gm. Fabianki	166	5.	wiejska część gm. Kcynia	39
6.	gm. Wielka Nieszawka	164	6.	wiejska część gm. Chodecz	39
7.	gm. Obrowo	154	7.	wiejska część gm. Skępe	40

8.	gm. Dąbrowa Chełmińska	118	8.	wiejska część gm. Mrocza	40
9.	gm. Jeżewo	116	9.	wiejska część gm. Izbica Kujawska	40
10.	gm. Aleksandrów Kujawski	108	10.	wiejska część gminy Piotrków Kujawski	40

Opracowano na podstawie danych GUS

Gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich jest bardzo zróżnicowana i zawiera się w przedziale od 7 (Solec Kujawski) do 182 osób na km^2 (Lubicz) przy czym aż 2/3 obszarów wiejskich notuje wskaźnik w przedziale od 30 do 55. Wskaźnik ogólny w wielu gminach jest silnie zdeterminowany zalesieniem; stąd też za zdecydowanie bardziej miarodajny uważa się wskaźnik odniesiony do powierzchni bezleśnych. Wśród obszarów wiejskich kujawsko-pomorskiego tak obliczona gęstość zaludnienia zawiera się w przedziale od 33 (wiejska część gminy Radzyń Chełmiński) do 356 osób/km^2 (Białe Błota). Najczęściej notuje się wskaźnik w przedziale 40 do 75 osób/km^2, który jest charakterystyczny dla ponad 90 gmin. Najwyższe wskaźniki notują obszary podmiejskie i jest to skutkiem procesu intensywnej suburbanizacji, jednak w kujawsko-pomorskim na te naturalne dla obszarów podmiejskich zjawiska nakłada się wysoka lesistość obszarów podmiejskich, wskutek czego wskaźniki gęstości zaludnienia na obszarach bezleśnych są bardzo wysokie (w gminie Białe Błota wskaźnik jest ponad 5-krotnie wyższy od przeciętnej dla obszarów wiejskich).

Miasta, stanowiące koncentrację ludności, generalnie cechują się znacznie wyższymi wskaźnikami gęstości zaludnienia, jednak także ta grupa jest silnie zróżnicowana wewnętrznie. O ile w przypadku obszarów wiejskich wskaźnik odniesiony do powierzchni bezleśnej jest jedynym miarodajnym punktem porównań, to w przypadku miast, każdorazowo należy odnieść się do tego zagadnienia indywidualnie. W niektórych miastach kompleksy leśne pełnią ważne funkcje rekreacyjne i są integralną częścią przestrzeni miast wykorzystywaną dla realizacji codziennych potrzeb ludności na równi z przestrzeniami zabudowanymi, terenami komunikacji, itp. W większości miast znaczący udział w powierzchni ogólnej mają tereny rolne, a w małych miastach ich udział w strukturze użytkowania gruntów jest niekiedy dominujący, co świadczy o realizowaniu w tych miastach funkcji typowych dla obszarów wiejskich. Na wartość wskaźnika gęstości zaludnienia wpływa także powierzchnia terenów przemysłowych i komunikacyjnych. Z opisanych powyżej powodów, w przypadku większości miast, wskaźnik gęstości zaludnienia nie ma większego znaczenia diagnostycznego. Miasta o najwyższej gęstości zaludnienia przekraczają wartość 2 tys. osób na 1 km^2. Miasto o najniższej gęstości - Nieszawa, notuje wskaźniki porównywalne z obszarami wiejskimi o najwyższych wartościach, ale już kolejne miasta o niskich wskaźnikach zdecydowanie przewyższają obszary wiejskie – nawet te o najwyższych wartościach.

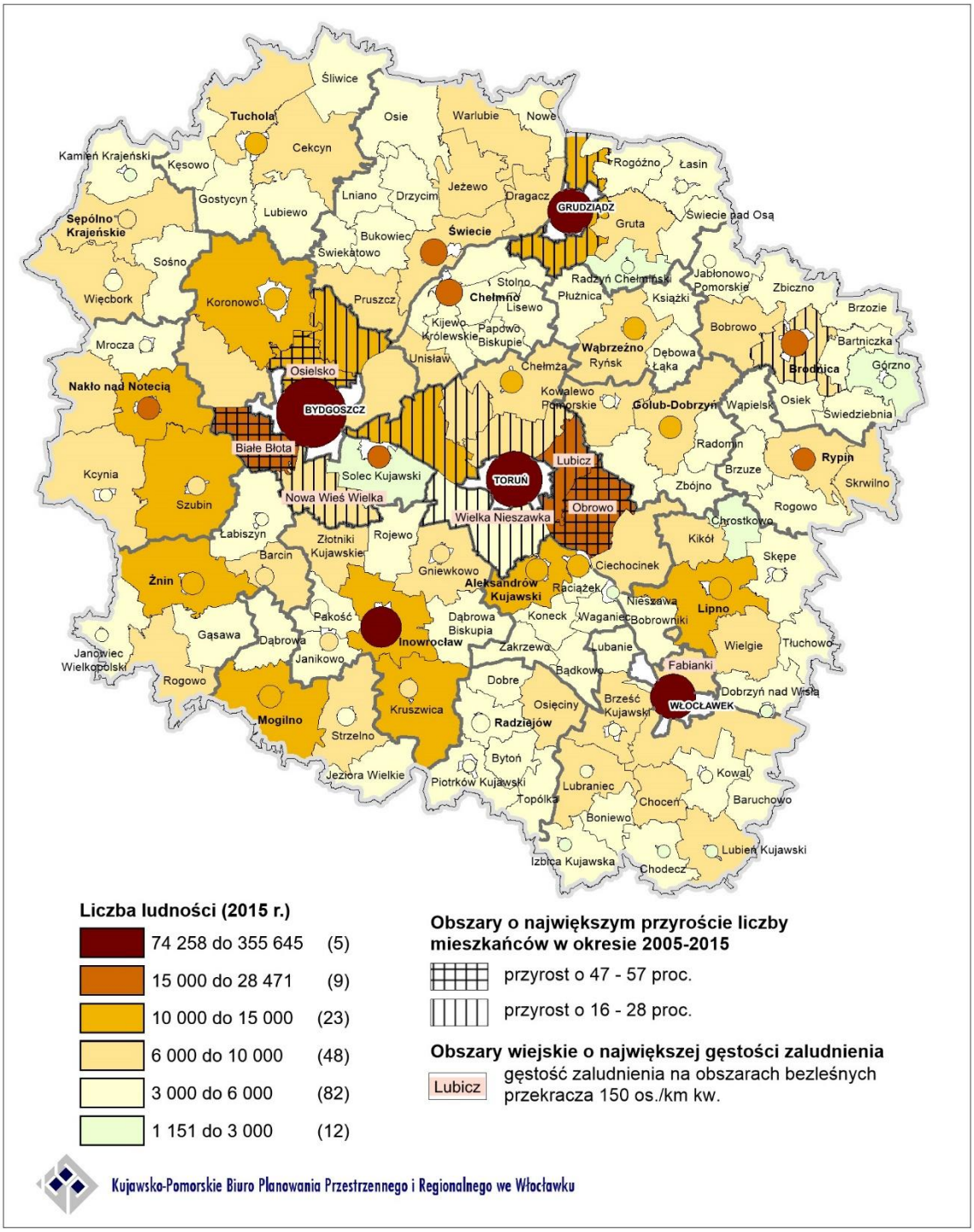

Rysunek 5. Rozmieszczenie i zmiany liczby ludności na terenie województwa kujawsko-pomorskiego [37]

Opracowano na podstawie danych GUS

Prognozowane zmiany liczby i struktur ludności

Prognoza demograficzna jest istotnym uwarunkowaniem rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego, gdyż określa kierunek zmian demograficznych jakich należy się spodziewać zgodnie z założeniami dotyczącymi ruchu naturalnego oraz migracji. Poniżej przedstawiono wyniki „Prognozy ludności gmin na lata 2017 – 2030" opublikowanej przez Główny Urząd Statystyczny w

[37] Kółka na mapie symbolizują klasę wielkościową miast, zgodnie z rysunkiem nr 6

sierpniu 2017 roku. Jednoznacznie wskazuje ona na dwie główne niekorzystne tendencje: spadek ogólnej liczby ludności oraz postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
Do roku 2030 zakłada się spadek liczby mieszkańców o ponad 67,0 tys. osób (czyli o około 3,2%), przy czym zaznacza się tu wyraźne zróżnicowanie terytorialne. Największy ubytek ludności zanotują 4 największe miasta, w których liczba mieszkańców zmniejszy się łącznie o 59,3 tys. osób oraz powiat inowrocławski (o 10,5 tys. osób), w którym na wynik ten wpłynie znaczne zmniejszenie liczby mieszkańców miasta Inowrocław (o 7,0 tys. osób). Prognoza zakłada, że zaledwie w 3 powiatach nastąpi wzrost liczby mieszkańców - w podmiejskich: bydgoskim i toruńskim łącznie o 31,6 tys. oraz w brodnickim o 0,8 tys. Pozostałe powiaty zanotują ubytek ludności rzędu 1,0-3,5 tys. osób (z wyjątkiem tucholskiego, dla którego prognozuje się spadek o zaledwie kilkadziesiąt osób).
Wzrost liczebności i udziału starszych grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców, połączony będzie ze zmniejszaniem się udziałów grupy przedprodukcyjnej i produkcyjnej.
Liczebność poszczególnych grup wiekowych ma podstawowe znaczenie dla funkcjonowania usług, a więc jej istotne zmiany będą wymuszały zmiany w liczbie, rozmieszczeniu i profilu działalności tych placówek. Stąd szczególnie istotna jest prognoza zmian dla grup stanowiących odbiorców poszczególnych rodzajów usług – szczególnie publicznych (zadania własne samorządów), ale także komercyjnych – wpływających na możliwość zaspokajania zarówno podstawowych potrzeb jak i potrzeb ponadstandardowych, ale ważnych dla kształtowania jakości warunków życia.

Grupa 0-14 lat – obejmuje dzieci w wieku żłobkowym, przedszkolnym i szkoły podstawowej, których liczba zmniejszy się o 32,1 tys. (o 10%), co może wymagać dostosowania placówek opiekuńczych i edukacyjnych do zmniejszonych potrzeb, zwłaszcza po roku 2020. Obecna prognoza demograficzna uniemożliwia szczegółową analizę zmian w podziale na grupy dzieci w wieku żłobkowym, przedszkolnym i szkolnym. Pomimo prawdopodobnego zmniejszenia zapotrzebowania na opiekę żłobkową i przedszkolną ważne jest pozostawienie siatki obecnie funkcjonujących placówek (a w uzasadnionych przypadkach tworzenie nowych w kolejnych miejscowościach), gdyż istotną kwestią dostępności do tej infrastruktury jest jej położenie w stosunkowo niedużej odległości od miejsca zamieszkania.

Grupa 15-17 lat – dla grupy tej prognozuje się spadek liczby ludności o około 4,8 tys. osób (o 7,5%) w stosunku do roku 2016. Obejmuje ona uczniów uczęszczających do szkół ponadpodstawowych (które w wyniku przeprowadzonej reformy edukacji zastąpią szkoły ponadgimnazjalne). Należy zauważyć, że obecna sieć tego typu szkół bazuje na niezbyt dużej liczbie ośrodków – więc ewentualne zmniejszenie liczby miejscowości ze szkołami skutkowałoby istotnym ograniczeniem ich dostępności.

Grupa 18-59 lat (kobiety)/64 lata (mężczyźni) – obejmuje mieszkańców w wieku produkcyjnym. Zakłada się, że liczba ich zmniejszy się o około 139 tys. osób (o prawie 11%), przy czym nastąpi niekorzystna zmiana struktury tej grupy, gdyż liczba ludności w wieku produkcyjnym mobilnym (do 44 lat) obniży się aż o 183 tys., natomiast w wieku produkcyjnym niemobilnym wzrośnie o 44 tys. osób. Obecnie 63% ludności grupy produkcyjnej jest w wieku mobilnym, natomiast w roku 2030 udział ten obniży się do niespełna 55%. Zmiana struktury wpłynie na charakter rynku pracy, gdyż najczęściej to osoby w wieku produkcyjnym mobilnym są bardziej skłonne do podejmowania nowych wyzwań zawodowych, podnoszenia kwalifikacji czy zmian miejsca pracy.

Najstarsze grupy wiekowe – wzrost ich liczebności i udziału w ogólnej liczbie mieszkańców będzie najbardziej wyrazistym aspektem zmian struktur wieku ludności. Dla osób w wieku 65 i więcej lat prognozowana jest bardzo silna tendencja wzrostowa – w stosunku do roku 2016 liczebność tej grupy w roku 2030 będzie większa aż o 126,3 tys. osób (o 38%). W roku 2030 ludność tej grupy wiekowej stanowić będzie 23% ludności województwa (w roku 2016 – 16%).

Jeszcze większą dynamikę wzrostu wykazywać będą grupy najstarsze – do roku 2030 liczebność osób w wieku 80 i więcej lat zwiększy się o 42%, co oznacza, że w wieku tym będzie 114 tys. mieszkańców województwa (prawie 6% ogółu ludności).
Duży wzrost liczby mieszkańców starszych grup wiekowych spowoduje konieczność ilościowego dostosowania infrastruktury do potrzeb tych grup. Pojawi się zwiększone zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze (zarówno w postaci placówek całodobowej opieki, jak i opieki dziennej oraz opieki dochodzącej). Zwiększy się również zapotrzebowanie na świadczenia medyczne, bardziej „przyjazne" osobom starszym usługi transportowe (mniejsze odległości między przystankami, przystanki bliżej miejsc zamieszkania, niskopodłogowe autobusy, realizowanie transportu na żądanie, itp.), czy usługi związane z zagospodarowaniem wolnego czasu.

2. Uwarunkowania kształtujące warunki życia

Sieć osadnicza i jej hierarchia

Sieć osadniczą województwa tworzą 52 miasta oraz 3419[38] zamieszkiwanych miejscowości wiejskich. Gmina o najmniejszej liczbie miejscowości notuje ich 4, a o największej – 70, ale przeciętnie gmina liczy od kilkunastu do dwudziestu kilku miejscowości, a liczbę miejscowości przekraczającą 30 należy już uznać za bardzo dużą.

Rozkład wielkościowy największych miast na terenie województwa jest stosunkowo bliski teoretycznemu rozkładowi znanemu jako prawo Zipfa[39]. Brakuje jednak ośrodków kilkudziesięciotysięcznych[40], natomiast niewspółmiernie wysoki jest udział miast małych i bardzo małych. Wśród 52 miast województwa, aż 31 liczy poniżej 10 tys. mieszkańców, w tym 20 poniżej 5 tys., a łączna liczba ludności miast liczących do 5 tys. wynosi zaledwie 64,4 tys. Pięć miast liczy poniżej 2 tysięcy, a więc ustępują pod względem liczby mieszkańców wielu miejscowościom wiejskim. Rozkład przestrzenny małych miast wskazuje, że ich koncentracja ma miejsce przede wszystkim w południowo-wschodniej i wschodniej części województwa – w powiecie włocławskim i grudziądzkim wszystkie miasta zaliczają się do tej klasy wielkościowej, a w powiatach radziejowskim, lipnowskim oraz brodnickim – należą do niej wszystkie miasta poza siedzibami powiatów.

[38] Wg informacji urzędów gmin
[39] Oznacza to, że wielkość kolejnych miast jest ilorazem rangi danego miasta i wielkości miasta największego – przy modelowym ujęciu, drugie w kolejności miasto powinno stanowić $^1/_2$ największego, trzecie – $^1/_3$ największego, itd.
[40] ośrodków 40-60 tys.; są to ośrodki liczne w większości województw, stanowią ważne ogniwa sieci osadniczej, bo wykazują znaczący w skali podregionalnej potencjał społeczno-gospodarczy

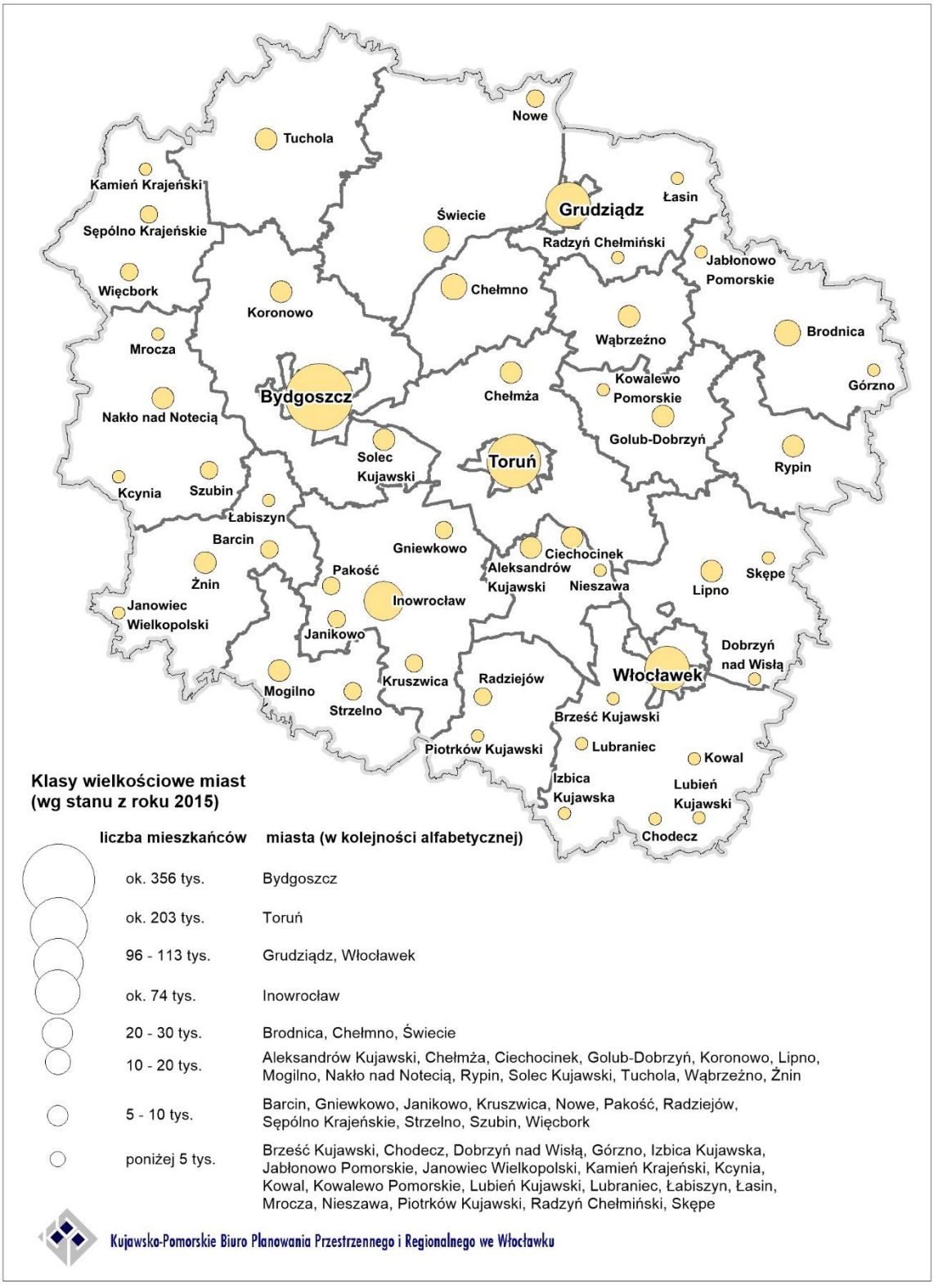

Rysunek 6 Klasy wielkościowe miast

Opracowano na podstawie danych GUS

W strukturze wiejskiej sieci osadniczej zaznacza się wykształcenie dużych i bardzo dużych miejscowości - łącznie 108 miejscowości liczących ponad 1000 mieszkańców. Największa ich liczba znajduje się w gminach: Białe Błota (7), Lubicz (5), Nakło nad Notecią Obrowo, Osielsko (po 4), Fabianki, Koronowo, Grudziądz, Łysomice, Szubin, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka (po 3). W aż

36 gminach nie ma ani jednej miejscowości liczącej ponad 1 tys. mieszkańców, w tym w 3 (Kowal, Radziejów, Topólka) nie ma ani jednej miejscowości liczącej ponad 500 mieszkańców.

Tabela 3. Miasta województwa o największej i najmniejszej liczbie mieszkańców (2015 r.)

Lp.	Miasto	Liczba mieszkańców	Lp.	Miasto	Liczba mieszkańców
Największa liczba mieszkańców			**Najmniejsza liczba mieszkańców**		
1.	Bydgoszcz	355 645	1.	Lubień Kujawski	1 404
2.	Toruń	202 689	2.	Górzno	1 431
3.	Włocławek	113 041	3.	Radzyń Chełmiński	1 889
4.	Grudziądz	96 319	4.	Chodecz	1 896
5.	Inowrocław	74 258	5.	Nieszawa	1 953
6.	Brodnica	28 471	6.	Dobrzyń nad Wisłą	2 231
7.	Świecie	26 091	7.	Kamień Krajeński	2 408
8.	Chełmno	20 215	8.	Izbica Kujawska	2 695
9.	Nakło nad Notecią	18 930	9.	Lubraniec	3 092
10.	Rypin	16 629	10.	Łasin	3 387

Opracowano na podstawie danych GUS

Tabela 4. Miejscowości wiejskie o największej liczbie mieszkańców (2016 r.)

Lp.	Miejscowość	Gmina	Powiat	Liczba mieszkańców
1.	Białe Błota	Białe Błota	bydgoski	6 319
2.	Osielsko	Osielsko	bydgoski	4 239
3.	Łochowo	Białe Błota	bydgoski	4 005
4.	Unisław	Unisław	chełmiński	3 653
5.	Lubicz Górny	Lubicz	toruński	3 545
6.	Czernikowo	Czernikowo	toruński	3 242
7.	Brzoza	Nowa Wieś Wielka	bydgoski	3 129
8.	Niemcz	Osielsko	bydgoski	3 060
9.	Piechcin	Barcin	żniński	3 022
10.	Lubicz Dolny	Lubicz	toruński	2 988

Opracowano na podstawie danych pozyskanych z urzędów gmin w związku z realizacją opracowania „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych. Etap I”.

Aż 32 miejscowości wiejskie liczą ponad 2 tys. mieszkańców. Mimo, że stanowią poniżej 1% ogółu miejscowości wiejskich, skupiają aż 10,5% ludności wiejskiej województwa. Przeważają wśród nich wsie podmiejskie w powiatach bydgoskim i toruńskim, ale duża jest też liczba miejscowości o innej genezie – są tu także duże wsie w obszarach dobrze rozwiniętego rolnictwa, pozarolnicze wsie borowiackie, osiedla przemysłowe, ośrodki usługowe, osiedla przy węzłach komunikacyjnych.

Większość miejscowości stanowią wsie małe i bardzo małe, zamieszkiwane przez bardzo małą część społeczności województwa. Mediana wielkości miejscowości wynosi 153[41]. Miejscowości liczące poniżej 100 mieszkańców, których jest blisko 1,2 tys., stanowią prawie 35% ogółu miejscowości województwa, ale ich ludność to niespełna 7% ludności wiejskiej województwa i tylko 2,9% ludności całego województwa.

Na uwagę zasługuje fakt, że największa miejscowość wiejska – Białe Błota (ponad 6,3 tys.) wyprzedza pod względem liczby mieszkańców aż 25 miast, a najmniejsze miasto (Lubień Kujawski – niespełna 1,5 tys.) jest mniejsze od około 60 miejscowości wiejskich. Ten szczególny wymiar kontinuum miejsko-wiejskiego (rozumianego w tym przypadku jako strefa współwystępowania

[41] co oznacza, że połowa wszystkich miejscowości w województwie liczy mniej niż 153 mieszkańców

w rozkładzie wielkościowym zarówno jednostek mających prawa miejskie, jak i ich nie mających) dotyczy więc ponad 80 miejscowości.

Tabela 5. Koncentracja ludności – rozkład wielkościowy miejscowości wiejskich

Klasa wielkościowa miejscowości (liczba ludności)	Liczba miejscowości	Łączna liczba ludności zamieszkującej klasę wielkościową	Udział w ogólnej liczbie miejscowości (%)	Udział w ludności wiejskiej województwa (%)
ponad 1000	108	192 874	3,2	22,5
ponad 800	156	234 800	4,6	27,4
ponad 600	274	315 548	8,0	36,9
ponad 500	362	363 525	10,6	42,5
ponad 400	526	436 940	15,4	51,0
ponad 200	1327	663 491	38,8	77,5
ponad 100	2244	797 162	65,6	93,1

Opracowano na podstawie danych pozyskanych z urzędów gmin w związku z realizacją opracowania „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych. Etap I".

W ujęciu administracyjnym liczba mieszkańców jest kluczowym uwarunkowaniem rozwoju. Jest czynnikiem warunkującym dochody budżetów gmin, wpływa na możliwości i koszty realizacji zadań własnych zależnych od wielkości zapotrzebowania oraz na generowanie impulsów rozwoju gospodarczego, zwłaszcza dla działalności handlowych i usługowych, gdzie podstawowym warunkiem powodzenia, jest popyt. W tym kontekście, gminy o małej liczbie mieszkańców lub niskiej gęstości zaludnienia, a zwłaszcza wykazujące obydwa te problemy, należy uznać za posiadające gorsze uwarunkowania rozwoju i zwykle niższą jakość warunków życia, niż gminy duże.

Wśród 144 gmin największą liczbą mieszkańców charakteryzuje się pięć największych miast stanowiących gminy miejskie.

Gminy miejsko-wiejskie są zazwyczaj znacząco większe od gmin wiejskich – najczęściej liczą ponad 8 tys. mieszkańców, podczas gdy w przypadku gmin wiejskich, najczęściej jest to 4 do 8 tys. Do gmin bardzo dużych, za które w kujawsko-pomorskim należy uznać gminy liczące ponad 20 tys. mieszkańców, zalicza się kilka gmin miejsko-wiejskich (zwłaszcza: Świecie, Nakło nad Notecią – te gminy liczą 32-34 tys. mieszkańców, Mogilno, Żnin, Szubin, Koronowo – liczące po około 24 tys. mieszkańców), dwie gminy miejskie (Brodnica i Chełmno) oraz największą gminę wiejską (Białe Błota). Aż 15 gmin liczy poniżej 4 tys. mieszkańców, w tym dwie najmniejsze gminy miejskie (Nieszawa i Kowal).

Na uwagę zasługuje fakt, że w przestrzeni województwa wykształciło się kilkanaście dosyć dużych lokalnych systemów osadniczych, liczących 20-35 tys. osób, składających się z kilkunastotysięcznego miasta i otaczających obszarów wiejskich. Systemy takie cechują się zauważalnym w skali województwa potencjałem usług i potencjałem gospodarczym. Są to obszary ważne dla kształtowania jakości warunków życia mieszkańców i konkurencyjności gospodarczej województwa, obserwuje się w nich także pewne aspekty suburbanizacji. Należy tu wskazać systemy miast: Brodnica, Świecie, Nakło nad Notecią, Mogilno, Żnin, Koronowo, Szubin, Lipno, Chełmno, Chełmża, Rypin, Aleksandrów Kujawski, Wąbrzeźno i Golub-Dobrzyń. Niestety w części takich systemów dokonano podziału na gminy miejskie i wiejskie, co rozbija naturalne powiązania w zakresie usług lokalnych i osłabia potencjał miast.

Sieć osadnicza województwa zorganizowana jest w sposób hierarchiczny, co oznacza, iż w zależności od liczby i charakteru pełnionych funkcji, poszczególne ośrodki cechują się zróżnicowanym obszarem oddziaływania. Miejscowości wyposażone w funkcje powszechne, charakteryzują się małym obszarem oddziaływania i niewielką liczbą zależnych, podległych funkcjonalnie miejscowości, natomiast ośrodki wyposażone w funkcje rzadkie i specjalistyczne uzależniają znacznie większą liczbę ośrodków i ich mieszkańców.

Hierarchia sieci osadniczej odzwierciedla więc potencjał społeczno-gospodarczy miast, który stanowi podstawową siłę oddziaływania na obszary wiejskie i ich aktywizację.

To oddziaływanie poszczególnych ośrodków (miast) na obszary otaczające wiąże się z potrzebą silnej współpracy pomiędzy miastem a gminami wchodzącymi w skład obszaru jego oddziaływania. Gwarantuje to prawidłowy, kompleksowy, a przede wszystkim zrównoważony rozwój miasta w funkcjonalnej symbiozie z gminami je otaczającymi. W województwie istnieją takie oddolne inicjatywy działające na rzecz wspólnych celów rozwojowych, np. stowarzyszenie „Metropolia Bydgoszcz" skupiające 21 jst (19 gmin i 2 powiaty) działające na rzecz zacieśnienia współpracy, poprawy komfortu życia mieszkańców oraz budowania siły i potencjału obszaru. Podobną rolę spełniają porozumienie podpisane w ramach: instrumentu ZIT dla MOFOW Bydgoszczy i Torunia skupiające 23 gminy, mające na celu realizację w sposób zintegrowany strategii terytorialnych ukierunkowanych na zrównoważony rozwój miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych; w ramach instrumentu OSI dla MOF Włocławka, MOF Grudziądza i MOF Inowrocławia skupiające odpowiednio osiem, sześć i dziewięć gmin w celu realizacji wspólnych działań w ramach poszczególnych OSI.

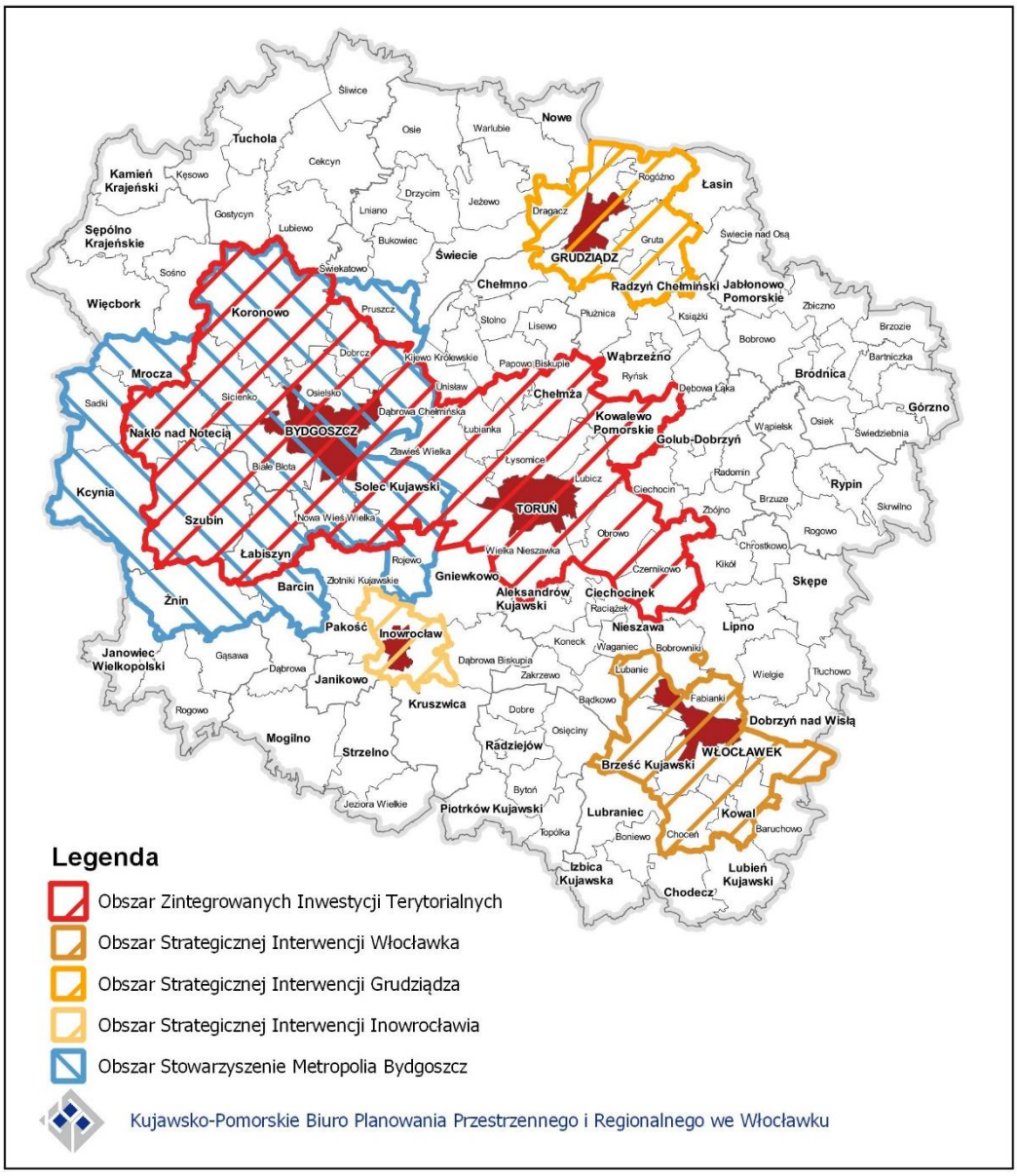

Rysunek 7 Obszar Stowarzyszenia Metropolia Bydgoszcz na tle obszaru Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz obszarów strategicznej interwencji

Na obecne zależności hierarchiczne decydujący wpływ miał podział administracyjny wprowadzony w roku 1999 oraz związana z nim reforma samorządowa. Była ona bardzo korzystna dla rozwoju ośrodków powiatowych, którym zostały przypisane obszary obsługi w zakresie usług publicznych zaliczanych do tzw. zadań własnych.

Na terenie województwa wyróżnić można kilka szczebli hierarchicznych sieci osadniczej, przy czym dla każdego z nich typowy jest określony zestaw pełnionych funkcji i podobny zasięg przestrzenny oddziaływania. Są to następujące poziomy:

- poziom regionalny – ośrodki wojewódzkie (stołeczne) Bydgoszcz i Toruń, o obszarze oddziaływania obejmującym województwo, a w zakresie niektórych działalności - wykraczającym poza jego granice. Bydgoszcz i Toruń rozwijają potencjał metropolitalny, w KPZK 2030 wchodzą w skład metropolii sieciowej,
- poziom regionalny – ośrodki uzupełniające ośrodki wojewódzkie, o obszarze oddziaływania obejmującym w zakresie większości działalności część województwa (kilka powiatów), a w zakresie wyspecjalizowanych funkcji obszar całego województwa. Obecnie tylko

Włocławek wykształcił tego typu działalności na satysfakcjonującym poziomie; jako potencjalne ośrodki wskazywane są Grudziądz i Inowrocław. Włocławek i Grudziądz są w KPZK 2030 zaliczane do kategorii „ośrodków regionalnych”,

- poziom powiatowy - obejmuje pozostałe, poza wymienionymi powyżej, miasta powiatowe: Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Lipno, Mogilno, Nakło, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin. Poziom ten wyznaczany jest przede wszystkim przez funkcjonowanie administracji powiatowej oraz instytucji jej podległych,
- poziom ośrodków o znaczeniu powiatowym, uzupełniających oddziaływanie siedzib powiatów - na terenie województwa jest kilka miast nie będących siedzibami powiatów, które jednak ze względu na zlokalizowane w nich instytucje i prowadzone działalności, obsługują mieszkańców powiatu, uzupełniając w tym zakresie ośrodki powiatowe. O kwalifikacji do tego szczebla hierarchicznego decydowały: potencjał szkolnictwa ponadgimnazjalnego, lokalizacja szpitali oraz znaczenie miasta w powiatowej sieci osadniczej. Do grupy tej zaliczono: Więcbork, Chełmżę, Łasin, Strzelno, Nowe, Szubin,
- poziom ośrodków o znaczeniu lokalnym, gminnym - obejmuje siedziby gmin, nie zaliczone do wyższych poziomów hierarchicznych. Koncentrują one działalności skierowane na obsługę mieszkańców gminy, w tym także obsługę rolnictwa, rzadko wykraczające swym oddziaływaniem poza jej granice. Pod względem prezentowanego potencjału ośrodki te wyraźnie dzielą się na 2 grupy:
  - miejskie siedziby gmin, wyposażone w większą liczbę usług i będące większymi skupiskami miejsc pracy; w części ośrodków działają szkoły średnie,
  - wiejskie siedziby gmin,
- poziom ośrodków uzupełniających siedziby gmin - poziom ten nie wykształcił się we wszystkich gminach, ale w części gmin o dużej powierzchni jest nawet kilka tworzących go miejscowości; obejmuje miejscowości w których zlokalizowano wybrane usługi publiczne, co wpłynęło na podporządkowanie funkcjonalne kilku - kilkunastu miejscowości sąsiednich; ten poziom hierarchiczny nie jest analizowany w Planie,
- wsie elementarne - nie wyposażone w usługi lub posiadające usługi, ale nie oddziałujące na sąsiednie miejscowości; ten poziom hierarchiczny nie jest analizowany w Planie.

Kilkadziesiąt miejscowości ma charakter ośrodków wyspecjalizowanych w skali województwa, a nawet w skali ponadregionalnej, ze względu na lokalizację działalności rzadko notowanych, mających szeroki zasięg oddziaływania. Wyróżnia się tu następujące kategorie świadczące o specjalizacji ośrodków wiejskich: szkolnictwo ponadgimnazjalne, funkcja przemysłowa, funkcja turystyczna, funkcja uzdrowiskowa i odnowy biologicznej, funkcja naukowo-badawcza, doradztwo na rzecz obszarów wiejskich, funkcja kulturalna, obsługa infrastruktury technicznej znaczenia regionalnego i krajowego. Coraz większa jest liczba miejscowości wiejskich pełniących funkcje mieszkaniowe o charakterze rezydencjalnym, realizowane prawie wyłącznie w strefach podmiejskich największych miast.

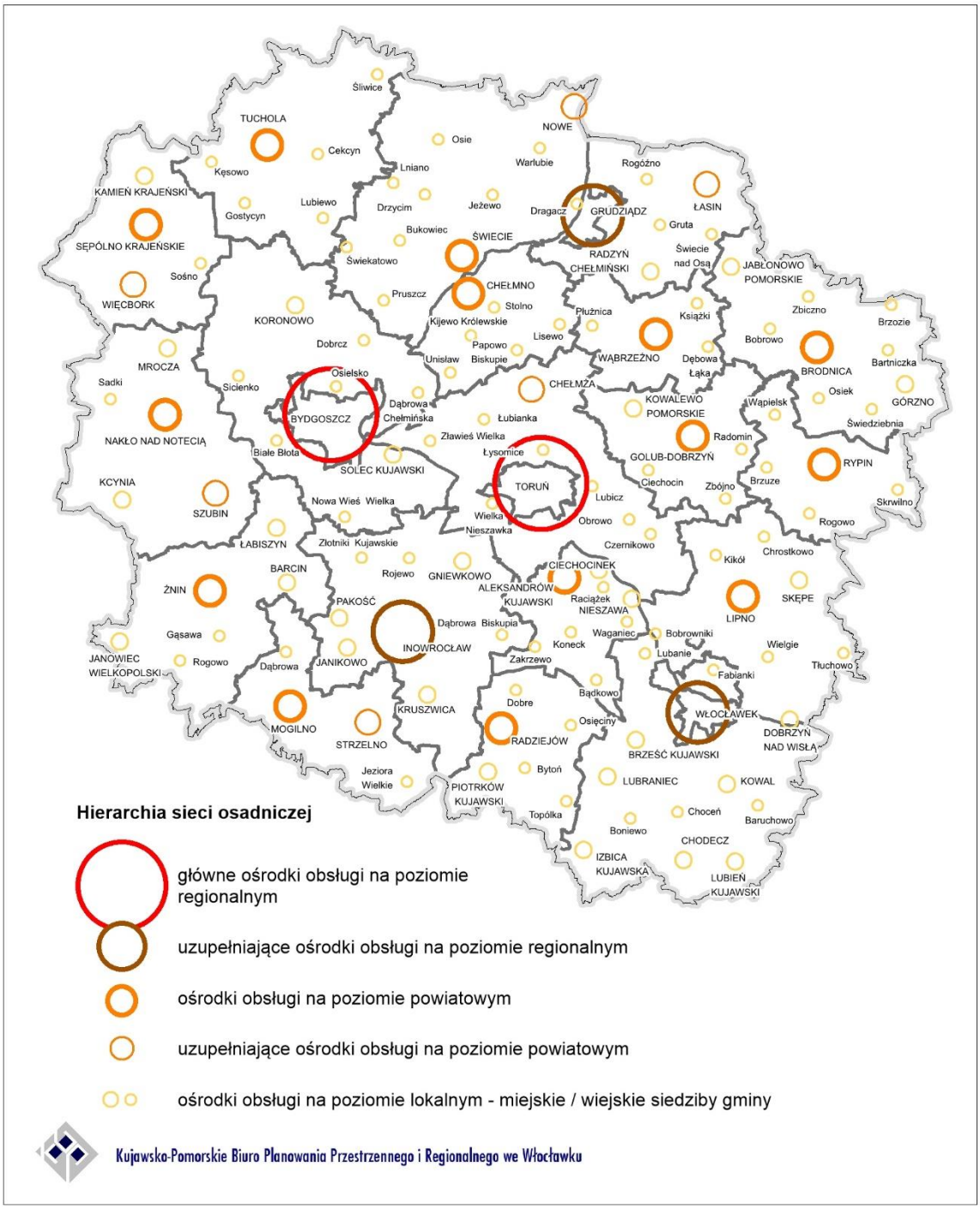

Rysunek 8. Hierarchia sieci osadniczej

Opracowanie własne

Charakter funkcjonalny obszarów wiejskich

Obszary wiejskie województwa są zróżnicowane pod względem pełnionych funkcji. W generalnym ujęciu należy uznać każdą z gmin wiejskich i wiejskich części gmin miejsko-wiejskich, za obszar wielofunkcyjny, jednak z pewnym ukierunkowaniem wynikającym z dominującego znaczenia jednej z funkcji lub zespołu funkcji.

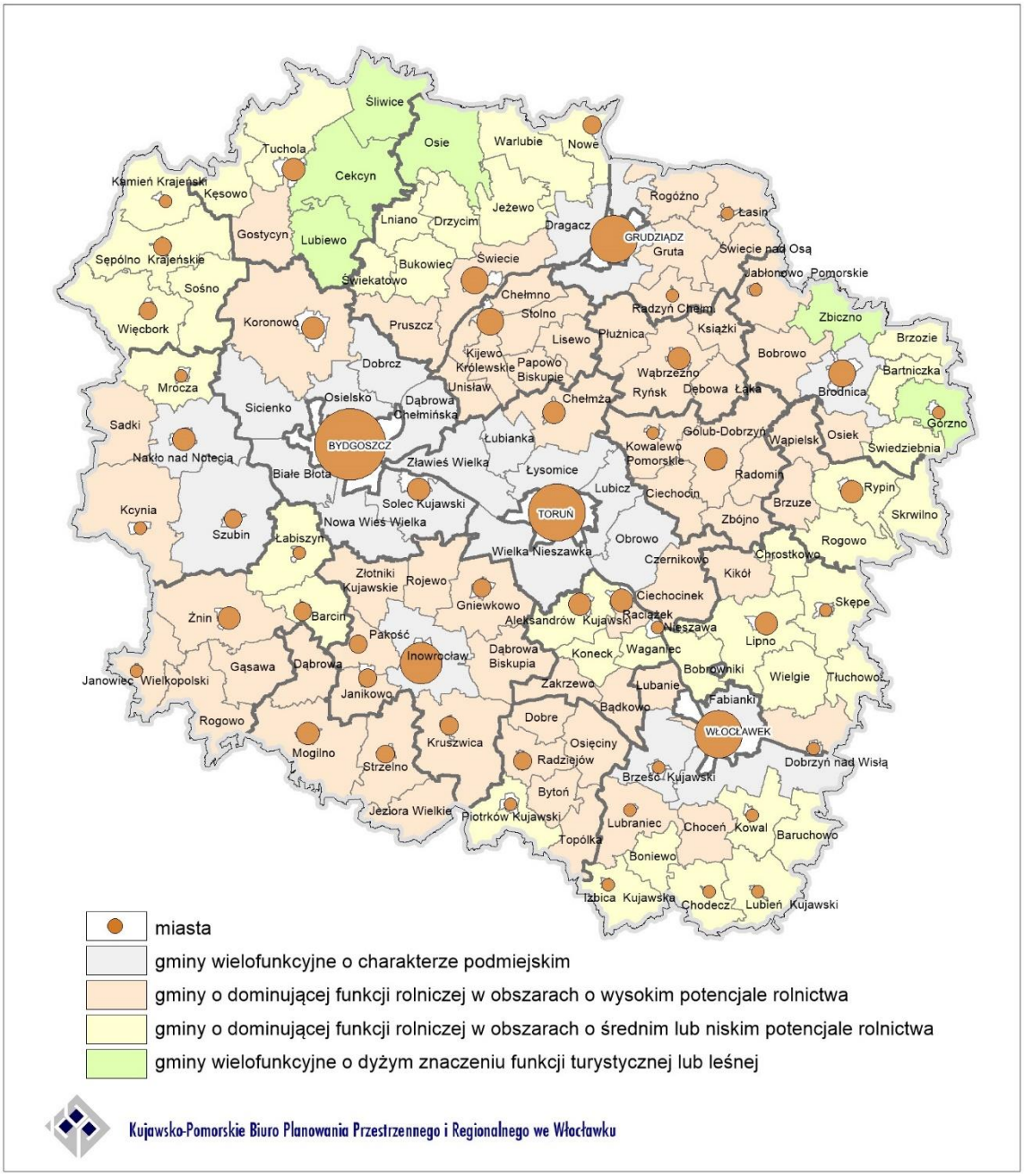

Rysunek 9 Klasyfikacja gmin pod względem dominującej funkcji

Opracowanie własne

Uwzględniając więc te zróżnicowania, dokonano klasyfikacji na cztery kategorie, które są wynikiem obecnego stanu i charakteru rozwoju oraz towarzyszącego zagospodarowania, ale zapewne w przyszłości będą też determinować dalszy ich rozwój:

a) gminy wielofunkcyjne o charakterze podmiejskim – są to gminy cechujące się złożonością funkcji typową dla obszarów podmiejskich, w których przewiduje się, że dalszy rozwój społeczno-

gospodarczy i przestrzenny będzie pochodną suburbanizacji (gminy rozwijające się w ścisłym powiązaniu z pobliskimi miastami),

b) gminy o dominującej funkcji rolniczej w obszarach o wysokim potencjale rolnictwa – są to gminy, w których ze względu na dobre warunki rozwoju rolnictwa, funkcja rolnicza powinna być traktowana jako wiodąca (predyspozycje dla wykształcenia nowoczesnego, efektywnego rolnictwa); gminy te wykazują szczególne predyspozycje dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego,
c) gminy o dominującej funkcji rolniczej w obszarach o średnim lub niskim potencjale rolnictwa – są to gminy, w których ze względu na występujące warunki rozwoju rolnictwa, funkcja rolnicza nie może być traktowana jako wiodąca; gminy te wykazują szczególne predyspozycje dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, zwłaszcza ze względu na dużą liczbę osób poszukujących pracy przy małej liczbie miejsc pracy,
d) gminy wielofunkcyjne o dużym znaczeniu funkcji turystycznej lub leśnej – są to gminy wielofunkcyjne w obszarach, gdzie rolnictwo nie stanowi i nie będzie stanowić dominującej funkcji lub będzie słabo rozwinięte, ale jednocześnie są to gminy dla których nie przewiduje się urbanizacji podmiejskiej (lub też procesy urbanizacji wystąpią tylko w pewnych ich częściach i nie będą na tyle silne, by zdominować charakter całej gminy).

Obsługa ludności w zakresie usług publicznych

Sfera obsługi ludności kształtowana jest głównie przez szerokie zmiany o charakterze cywilizacyjnym oraz zachodzące procesy demograficzne, w tym zmiany struktur.

Możliwość zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie usług jest również ściśle związana z charakterem sieci osadniczej, ponieważ rozmieszczenie ludności z jednej strony kształtuje popyt na usługi, ale z drugiej określa warunki organizacji podaży tych usług, a także wpływa na koszty zaspokajania potrzeb społecznych w tym zakresie ponoszone przez samorządy. Rozkład przestrzenny miast w województwie jest korzystnym uwarunkowaniem rozwoju, gdyż ułatwia kształtowanie powiązań funkcjonalnych, które z nielicznymi wyjątkami, zapewniają prawidłową obsługę całego obszaru województwa. Obydwa ośrodki stołeczne położone są centralnie, bardzo regularne zarówno wobec ośrodków stołecznych, jak i w przestrzeni województwa, jest rozmieszczenie kolejnych największych miast: Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia; dobrze rozwinięta jest sieć miast powiatowych. Jedynym dużym obszarem województwa o wyraźnym niedorozwoju sieci miast jest północno-zachodnia część województwa, gdzie na północ od zasięgu wyznaczanego przez Tucholę – Koronowo – Świecie – Grudziądz - Nowe brakuje miast, a rzeczywista odległość komunikacyjna do najbliższego miasta przekracza znacznie 20 km. W obszarze tym mają miejsce utrudnienia dostępu do usług publicznych i komercyjnych, należy jednak zwrócić uwagę, iż jest to obszar w znacznej części zalesiony. Ponadto w południowej części powiatu włocławskiego, gdzie wprawdzie notuje się liczne małe miasta, duża odległość do siedziby powiatu powoduje utrudnienia w dostępie do tych działalności, które są typowe dla tego poziomu ośrodków (jest to istotne zwłaszcza w zakresie dostępu do lecznictwa specjalistycznego i szkół średnich).

Zadania administracji w odniesieniu do świadczenia usług publicznych zdefiniowane są w przepisach prawa regulujących działania poszczególnych jednostek administracji publicznej[42] oraz w ustawach szczególnych[43].

[42] Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej.

[43] Między innymi: ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawa z 25 czerwca 2010 r. o sporcie, ustawa z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, ustawa z 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne, ustawa z 13 września

Podstawowym szczeblem administracji publicznej zajmującym się dostarczaniem usług publicznych jest samorząd gminny, którego zadaniem jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w szczególności w zakresie ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty, kultury, kultury fizycznej. Podobny zakres działań ale dotyczący zadań o charakterze ponadgminnym, ma samorząd powiatowy. O sposobie realizacji tych zadań decyduje zainteresowany samorząd kierując się własną polityką społeczno-gospodarczą oraz analizą skali potrzeb i możliwości finansowych.

W Planie pominięto analizę organizacji usług, które są domeną gminy lub powiatu. Dostępność do takich usług była przedmiotem badania[44], którym objęto m.in. szczegółową lokalizację obiektów, w których świadczone są lokalne usługi publiczne oraz pewne podstawowe aspekty związane z jakością świadczonych w tych obiektach usług. W zakresie rozmieszczenia bazy infrastruktury społecznej zaobserwowano duże zróżnicowania. W przypadku placówek opieki żłobkowej obserwuje się bardzo małą liczbę placówek, a funkcjonujące obecnie placówki charakteryzują się wysokim stanem zapełnienia[45]. Powoduje to bardzo małą dostępność tego rodzaju usług (na terenie 8 powiatów w ogóle nie ma tego typu placówek, większość we wschodniej części województwa). Znacznie lepsza jest dostępność placówek przedszkolnych, które charakteryzuje duża liczba i stosunkowo równomierny rozkład przestrzenny miejscowości wyposażonych w placówkę przedszkolną. W zakresie obiektów, w których realizowane są usługi edukacyjne (szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna) uzasadnione jest określanie stanu ich dostępności jako dobry. Konieczne jest tu jedynie wskazanie, że każdy kolejny z ww. poziomów edukacji to mniejsza liczba placówek i spadek ich dostępności w miejscowościach, co powoduje konieczność dojazdów z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której funkcjonuje szkoła. Jest to sytuacja typowa i spodziewana, rodząca ewentualne problemy natury organizacyjnej (organizacja transportu publicznego nie była przedmiotem analizy). Istotne jest też zaobserwowane zjawisko, że każdy kolejny poziom edukacji cechuje się coraz mniejszym zapełnieniem placówek – w tym zakresie szkoły ponadgimnazjalne notują już znaczne rezerwy. Szkolnictwo to jedyny aspekt badanych usług publicznych, który podlega dość równomiernemu rozkładowi przestrzennemu. Inne analizowane, zwłaszcza takie jak zagospodarowanie wolnego czasu i aktywność kulturalna, infrastruktura sportowo-rekreacyjna, opieka zdrowotna, usługi opiekuńcze oraz zagadnienie porządku publicznego cechują się już daleko idącym zróżnicowaniem w zakresie dostępności i zróżnicowań terytorialnych. Wynika to z odmiennej polityki samorządów lokalnych wobec poszczególnych rodzajów usług będącej najczęściej wyrazem kombinacji aspiracji samorządu, oczekiwań i aktywności mieszkańców oraz możliwości finansowych JST. Ujawniono również braki w zakresie specjalistycznych usług kierowanych do wybranych grup społecznych, które może skutkować ich wykluczeniem i spadkiem jakości warunków życia. Dotyczy to ludności starszej, wobec której notuje się niedobór usług opiekuńczo-zdrowotnych (np. dostępność lekarzy specjalistów, dziennych domów opieki, zorganizowanych aktywności kulturalno-rekreacyjnych) oraz osób z niepełnosprawnościami (obserwuje się nadal duże potrzeby w zakresie adaptacji architektonicznej budynków, w których świadczone są usługi publiczne). Obserwacja ta w kontekście postępującego starzenia się społeczeństwa nabiera charakteru wyzwania rozwojowego adresowanego do władz publicznych wszystkich szczebli.

1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach; ustawa z 20 grudnia 1996 r. o gospodarce komunalnej, ustawa z 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, ustawa z 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej

[44] „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług skierowanych do osób starszych. Etap I – obszar województwa kujawsko-pomorskiego z wyłączeniem 5 największych miast, Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, 2017 r.

[45] Publiczne placówki opieki żłobkowej na badanym obszarze są nawet przepełnione – liczba uczęszczających dzieci w stosunku do liczby miejsc w placówce (stan zapełnienia) wyniosła 104%.

W dalszej części opracowania w analizie skupiono się na usługach publicznych, które realizuje samorząd województwa lub są pochodną państwowych rozwiązań systemowych.

Administracja publiczna

Bydgoszcz i Toruń, jako główne ośrodki województwa, są siedzibą głównych organów administracji publicznej, Bydgoszcz rządowej - Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, Toruń samorządowej - Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Są również siedzibami instytucji państwowych, organów będących przedstawicielstwami administracji rządowej, jak i instytucji zagranicznych, tylko nieliczne z nich rozlokowane są w innych ośrodkach. Wśród ważniejszych wymienić należy: Delegaturę Najwyższej Izby Kontroli w Bydgoszczy, sądy okręgowe i prokuratury okręgowe (w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku), Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy, Oddział Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad w Bydgoszczy i jego Rejony w Bydgoszczy, Toruniu, Nakle nad Notecią, Włocławku, Świeciu i Inowrocławiu, Archiwum Państwowe w Bydgoszczy i jego oddział w Inowrocławiu oraz Archiwum Państwowe w Toruniu i jego oddział we Włocławku. Rangę miast wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia podkreślają także ulokowane w nich konsulaty.

Główne urzędy administracji publicznej posiadają swoje oddziały, delegatury, a także jednostki organizacyjne:

- Urząd Wojewódzki – posiada Delegatury w Toruniu i we Włocławku. Wojewoda dysponuje również administracją zespoloną, obejmującą Komendę Wojewódzką Policji w Bydgoszczy i Państwowej Straży Pożarnej w Toruniu, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu z Delegaturami we Włocławku i Bydgoszczy oraz branżowych inspektorów wojewódzkich,
- Urząd Marszałkowski - posiada przedstawicielstwa w Bydgoszczy, Włocławku, Grudziądzu i Inowrocławiu, a także jednostki organizacyjne[46], w dziedzinie oświaty, ochrony zdrowia, kultury, spraw społecznych i in., rozlokowane w różnych ośrodkach na terenie województwa.

Wśród organów administracji niezespolonej, wymienić należy m.in. Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Izbę Administracji Skarbowej w Bydgoszczy, Wojewódzki Sztab Wojskowy w Bydgoszczy, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie RZGW w Bydgoszczy wraz z Zarządem Zlewni zlokalizowanym w Inowrocławiu, Zarząd Zlewni w Toruniu będący jednostką RZGW w Gdańsku, Zarząd Zlewni we Włocławku będący jednostką RZGW w Warszawie , Urząd Statystyczny w Bydgoszczy.

Ulokowanie organów administracji w Bydgoszczy i Toruniu, uzupełnione o wybrane instytucje rozlokowane w innych ośrodkach w województwie, zapewnia do nich dogodną dostępność mieszkańcom województwa.

Nauka i edukacja

Wiodącymi ośrodkami szkolnictwa wyższego w województwie kujawsko-pomorskim są Bydgoszcz i Toruń. Uczelnie wyższe, w tym filie i punkty zamiejscowe uczelni spoza regionu, zlokalizowane są również w miastach: Włocławek, Inowrocław, Grudziądz, Tuchola, Świecie i Brodnica.

Wśród szkół wyższych wyróżnia się 5 szkół publicznych czterech różnych typów (trzy uniwersytety, w tym jeden o profilu technicznym, jedna wyższa szkoła artystyczna i jedna wyższa szkoła

[46] Art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa

zawodowa) oraz kilka szkół niepublicznych o ukształtowanej renomie, pozycji na rynku szkół wyższych oraz znaczącej liczbie studentów; wśród szkół niepublicznych znajdują się 3 seminaria duchowne. Na tle uczelni w kraju wyróżniające pozycje zajmują[47]: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu. Nie stanowi to jednak potencjału wyróżniającego na tle innych województw w kraju, stąd znaczna część młodzieży z kujawsko-pomorskiego podejmuje studia poza województwem.

Istotną rolę w kształceniu i podnoszeniu kwalifikacji mieszkańców województwa odgrywają, funkcjonujące jednostki organizacyjne Samorządu Województwa: Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku, biblioteki pedagogiczne w Bydgoszczy i Toruniu, Okręgowy Ośrodek Dokształcania Zawodowego w Bydgoszczy, Medyczno-Społeczne Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Toruniu i Inowrocławiu.

Samorząd województwa prowadzi również placówki specjalne: Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1 dla Dzieci i Młodzieży Słabo Widzącej i Niewidomej w Bydgoszczy, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Bydgoszczy i Toruniu oraz zespoły szkół specjalnych w Bydgoszczy i Ciechocinku.

Ochrona zdrowia

Na terenie województwa w wyniku zmian systemowych[48] w tzw. sieci szpitali, systemie podstawowego szpitalnego zabezpieczenia świadczeń opieki zdrowotnej spośród 72 funkcjonujących tu szpitali znalazło się 30, w tym 7 specjalistycznego zabezpieczenia zdrowotnego. Wszystkie szpitale łącznie posiadają bazę łóżek w liczbie nieznacznie przewyższającej średnią krajową. Największa liczba szpitali publicznych działa w Bydgoszczy i w Toruniu, przy czym szpitale wojewódzkie ulokowane są w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku i w Świeciu. Szpitale ogólne zlokalizowane są w poszczególnych powiatach (brak w powiecie włocławskim). Istotną rolę w opiece zdrowotnej pełnią również: Centrum Onkologii w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Pulmonologii w Bydgoszczy, Wojewódzka Przychodnia Zdrowia Psychicznego w Bydgoszczy, Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego w Bydgoszczy, Wojewódzkie Ośrodki Medycyny Pracy w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu. Warto podkreślić, że w ostatnich latach powstają specjalistyczne szpitale niepubliczne, realizujące również publiczne zadania – kilka tego typu placówek mieści się w Bydgoszczy i co najmniej po jednym w Toruniu i Włocławku, a także w Osielsku - jest to jedyny szpital na terenach wiejskich w województwie. Lecznictwo specjalistyczne realizowane jest również w warunkach ambulatoryjnych, poprzez kilkadziesiąt poradni przyszpitalnych, poradni i przychodni specjalistycznych, w tym niepublicznych. Mieszkańcy województwa mają również dostęp do lecznictwa uzdrowiskowego, realizowanego w Ciechocinku, Inowrocławiu i Wieńcu-Zdroju.

Liczba obiektów i ich specjalistyczne zróżnicowanie nie znajduje jednak pozytywnego odzwierciedlenia w stanie zdrowia i długości życia mieszkańców województwa. Pod względem liczby hospitalizowanych oraz wskaźników umieralności z powodu chorób wiodących (układu krążenia, nowotworów złośliwych, układu oddechowego) region zajmuje jedną z najwyższych pozycji w kraju. Pod względem oczekiwanego dalszego trwania życia z kolei, jedne z najniższych.

[47] najwyższe notowania ma Uniwersytet im. M. Kopernika w Toruniu, który w 2016 r. uplasował się na 10 pozycji wśród wyższych szkół publicznych w Polsce, wg Ranking Uczelni Akademickich Perspektywy 2016

[48] Od lipca 2017 roku zgodnie z ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wdrażane są nowe regulacje dotyczące organizacji udzielania świadczeń opieki zdrowotnej przez szpitale. Ujęcie szpitala w tzw. sieci szpitali oznacza gwarancję zawarcia umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia bez konieczności uczestniczenia w postępowaniu konkursowym.

Występują zatem jeszcze duże potrzeby w zakresie dostępności i jakości opieki medycznej w województwie.

Kultura

Do placówek kulturalnych w województwie pełniących funkcję regionalną, zaliczyć należy przede wszystkim obiekty zarządzane przez jednostki organizacyjne samorządu województwa. Znajdują się one w 3 największych miastach województwa oraz w Biskupinie, Lubostroniu i Szafarni. W Bydgoszczy działają: Opera Nova, Filharmonia Pomorska im. Ignacego Paderewskiego, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury. W Toruniu działają: Teatr im. Wilama Horzycy, Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny, Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej - Prüfferowej, Muzeum Okręgowe, Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska, Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury, Galeria Sztuki "Wozownia", Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka. We Włocławku działa Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej, w Biskupinie Muzeum Archeologiczne, w Szafarni Ośrodek Chopinowski, a w Lubostroniu Pałac Lubostroń. Ponadto instytucjami o dużym znaczeniu regionalnym są najważniejsze instytucje miejskie w Bydgoszczy: Exploseum włączone jako punkt kotwiczny do Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH), Teatr Polski, Miejskie Centrum Kultury, Muzeum Okręgowe i związane z nim symboliczne dla Bydgoszczy spichrze oraz w Toruniu: Teatr Baj Pomorski, Centrum Sztuki Współczesnej, Centrum Kultury Dwór Artusa, Centrum Kulturalno-Kongresowe Jordanki. Nietypową instytucją kulturalną, która promuje zainteresowanie nauką i wiedzą, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, jest Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy w Toruniu. Powstawanie tego typu instytucji jest nowym trendem i należy spodziewać się rozwoju tego typu placówek.

Wymienione instytucje kultury organizują cykliczne imprezy artystyczne, promujące województwo nie tylko w kraju, ale także na arenie międzynarodowej. Przykładem są: Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Jana Paderewskiego oraz Konkurs Wokalny im. I.J. Paderewskiego organizowane przez bydgoskie Towarzystwo Muzyczne im. Paderewskiego, Bydgoski Festiwal Muzyczny oraz Międzynarodowy Festiwal i Kongres Musica Antiqua Europae Orientalis - organizowane przez Filharmonię Pomorską im. I.J. Paderewskiego, Międzynarodowy Festiwal Teatralny KONTAKT - realizowany jest przez toruński Teatr im. Wilama Horzycy i wiele innych.

Pozostałe

Wśród innych jednostek organizacyjnych podległych Samorządowi Województwa, działających na rzecz mieszkańców województwa, są ukierunkowane na sprawy społeczne Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Toruniu. Funkcjonują również Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy[49].

W zagadnieniu obsługi ludności zdecydowanie trudno jest wykazać istotne zróżnicowanie przestrzenne. Trzy zasadnicze szczeble hierarchii sieci osadniczej (siedziby gmin, powiatów oraz stolice województwa) posiadają adekwatną do swojej rangi ofertę usług publicznych. Podkreślić należy, że funkcjonuje kilka ośrodków, których zakres usług jest jeszcze szerszy i stanowią one uzupełnienie dla ośrodków wyższego rzędu. Są to szczególnie miasta - siedziby powiatu Włocławek i Grudziądz oraz kilka miast – siedzib gmin.

[49] Posiadający sześć rejonów w: Inowrocławiu, Toruniu, Tucholi, Wąbrzeźnie, Włocławku i Żołędowie

Specyficzna sytuacja wykształciła się w przypadku stolic województwa. Obydwa ośrodki posiadają paletę usług adekwatną do ich roli w hierarchii sieci osadniczej województwa. Z racji różnicy skali[50] bogatszą ofertę usług, w tym usług o charakterze metropolitalnym, prezentuje Bydgoszcz. Z drugiej strony pewne specyficzne usługi związane szczególnie z ruchem turystycznym są szerzej rozwinięte w Toruniu. Niestety, w przypadku obydwu miast dominuje lokalna, miejska optyka budowy portfela usług publicznych. Obserwuje się przede wszystkim dążenie do realizacji usług, które są już obecne w sąsiednim ośrodku i w ten sposób zdobycia równorzędnej pozycji konkurencyjnej. Wszystko to dzieje się w sytuacji kiedy to obydwa ośrodki posiadają taki sam formalny status i stanowią jeden poziom w hierarchii sieci osadniczej województwa. Taka polityka będzie prowadziła do zanikania różnic potencjału obu ośrodków, co w konsekwencji spowoduje obniżanie wzajemnych przepływów i związków funkcjonalnych pomiędzy stolicami regionu. Ponadto działania takie obniżają potencjał konkurencyjny całego obszaru metropolitalnego w stosunku do silnych sąsiednich metropolii.
Obok sfery publicznej należy zwrócić uwagę na komercyjne obiekty obsługi ludności, zwłaszcza na trwający rozwój wielkopowierzchniowych centrów handlowych. Pomimo przeświadczenia o nasyceniu się przestrzeni obiektami tego typu, wciąż obserwuje się nowe inwestycje, w szczególności wyspecjalizowanych centrów handlowych, np. budowlanych, sportowych. Warto zauważyć, że w małych miastach tego typu placówki handlowe przyczyniają się do wzmacniania funkcji centralnych, gdyż generują dodatkowy ruch w relacjach miasto – obszary otaczające. Podobne relacje w dużych miastach generują wyspecjalizowane obiekty handlowe. Nadal obserwuje się realizację centrów komercyjnych usług związanych z rekreacją i rozrywką. Dotyczy to między innymi: multipleksów, kompleksów do ćwiczeń sportowych i odnowy biologicznej, parków rozrywki, komercyjnych pływalni i aquaparków oraz centrów handlowych.

W ostatnich latach obserwuje się szereg trendów i procesów związanych ze stanem i charakterem usług publicznych w województwie kujawsko-pomorskim. Są to:

- krystalizacja hierarchii sieci osadniczej – obserwuje się rozwój lub uzupełnianie usług na poszczególnych poziomach hierarchii, ale ewentualne zmiany nie prowadzą do zmian samej hierarchii,
- rozwój usług publicznych, w tym takich o charakterze funkcji metropolitalnych, oraz usług stricte komercyjnych na obszarach podmiejskich stolic województwa,
- dążenie do powielania palety funkcji metropolitalnych w Bydgoszczy i Toruniu (brak komplementarności funkcji) – prowadzenie polityki kształtowania tych funkcji z poziomu optyki miejskiej, a nie regionalnej,
- zmiana oczekiwań i wymogów co do jakości i skali oddziaływania usług publicznych na różnych szczeblach formułowana przez mieszkańców (dostępność, jakość, nowe technologie, nowe trendy),
- pojawianie się „nowych" usług o charakterze powszechnym (np. boiska typu „orlik"),
- znaczny wzrost mobilności ludności (motoryzacja indywidualna, swoboda podróżowania) powodujący stały spadek znaczenia tradycyjnych punktów dystrybucji usług – zarówno ośrodków jak i placówek,
- wzrost oczekiwań formułowanych wobec transportu publicznego różnego zasięgu (miejski, aglomeracyjny, regionalny, krajowy, zagraniczny) w kontekście jego nadrzędnej roli w dostępności do usług publicznych,
- rozwój i upowszechnianie się e-usług, co będzie skutkowało daleko idącą restrukturyzacją lub nawet likwidacją ich tradycyjnych odpowiedników w części branż przy generalnym zachowaniu lub polepszeniu jakości i dostępności oferowanych usług.

[50] Toruń stanowi jedynie 56,9% potencjału ludnościowego Bydgoszczy

Transport publiczny

W dostępie do usług znaczącą rolę odgrywa transport publiczny. Mimo powszechnego korzystania z transportu indywidualnego transport zbiorowy jest nadal istotny, zwłaszcza dla osób dojeżdżających, między innymi do szkół, uczelni, czy specjalistycznych usług ochrony zdrowia.

Za organizację i funkcjonowanie transportu publicznego na swoim obszarze, a także opracowanie planu transportowego[51] odpowiedzialne są jednostki samorządu terytorialnego. Dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego sporządzony został Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego, który określa ogólne założenia i ramy organizacyjne funkcjonowania publicznego transportu zbiorowego do roku 2025[52].

Główną rolę w wojewódzkich przewozach pasażerskich odgrywa kolej jako środek transportu do sprawnego przemieszczania się na większe odległości. Tylko 20 z 52 miast położonych w województwie posiada regularne, całoroczne połączenia pasażerskie kolejowe, a 6 miast powiatowych w ogóle ich nie posiada. Uzupełniającą rolę stanowi komunikacja autobusowa. Układ sieci komunikacyjnej wojewódzkich przewozów pasażerskich ma przede wszystkim umożliwiać sprawne przemieszczanie się mieszkańców publicznym transportem zbiorowym ze stolic powiatów do stolic województwa i odwrotnie oraz pomiędzy stolicami i ważnymi ośrodkami w powiatach. Sieć tą uzupełniać będą linie autobusowe powiatowych i gminnych przewozów pasażerskich.

Aktualnie pasażerskie przewozy kolejowe funkcjonują na 9 liniach kolejowych (lub ich fragmentach):

- nr 18 Kutno – Piła Główna,
- nr 27 Nasielsk – Toruń Wschodni,
- nr131 Chorzów Batory – Tczew,
- nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port,
- nr 207 Toruń Wschodni – Malbork,
- nr 208 Działdowo – Chojnice,
- nr 209 Kowalewo Pomorskie – Bydgoszcz Wschód,
- nr 215 Laskowice Pomorskie – Bąk,
- nr 353 Poznań Wschód – Skandawa.

Dobowe natężenia potoków pasażerskich w publicznym transporcie autobusowym w 2013 r.[53] były największe pomiędzy Bydgoszczą i Inowrocławiem oraz Toruniem i Aleksandrowem Kujawskim (ponad 2 tys.). Duże potoki występowały również pomiędzy Toruniem, Gniewkowem i Inowrocławiem, Bydgoszczą, Nakłem nad Notecią i granicą województwa, Toruniem i Czernikowem, Inowrocławiem i Kruszwicą.

Największa liczba podróży wynosząca ok. 1,7 tys. w dobie występowała natomiast pomiędzy powiatami bydgoskim a toruńskim, bydgoskim a inowrocławskim oraz bydgoskim a nakielskim. Podobne związki występowały pomiędzy powiatem chełmińskim a świeckim (liczba podróży ok.1,5 tys. w dobie) oraz pomiędzy powiatami włocławskim, toruńskim i aleksandrowskim (liczba podróży w dobie od ok. 800 do ponad 1 000).

Od 2000 roku mamy do czynienia w odniesieniu do liczby i długości linii autobusowych:

- z dużymi wahaniami w regionalnej komunikacji autobusowej, co wynika między innymi z częstych zmian w organizacji tych przewozów,
- ze znaczącym wzrostem w dalekobieżnej i miejskiej komunikacji autobusowej oraz z wyraźnym wzrostem w podmiejskiej komunikacji autobusowej.[54]

[51] Ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym

[52] Dokument przyjęty Uchwałą Nr LIII/814/14 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 29 września 2014 r., opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 października 2014 r. poz. 2766

[53] Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego

[54] tamże

Istotnym problemem jest niewielka w stosunku do zapotrzebowania liczba miejsc integrujących różne środki transportu (węzłów przesiadkowych), zwłaszcza powiązań stacji kolejowych z pozostałymi rodzajami transportu (głównie transportem autobusowym).
W województwie realizowane są projekty z grupy BiT-City, których głównym celem jest integracja transportu zbiorowego Bydgoszczy i Torunia oraz na obszarze pomiędzy tymi miastami. Od 2008 roku, na podstawie porozumień miast z przewoźnikiem kolejowym, funkcjonuje bilet aglomeracyjny BiT-City na przejazd w relacji Toruń Wschodni – Bydgoszcz Główna oraz bilet regionalny, obowiązujący na trasie Toruń – Włocławek. Wspólny, zintegrowany bilet, obwiązuje w pociągach oraz w komunikacji miejskiej (autobusach lub tramwajach) w tych miastach. Pozwala na bezpłatne korzystanie z komunikacji publicznej na godzinę po przyjeździe i godzinę przed odjazdem (w przypadku podróży powrotnej) pociągu. Rozwiązanie to stanowi zachętę do rezygnacji z transportu indywidualnego na rzecz transportu zbiorowego.

Jakość środowiska

Jakość życia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego jest wypadkową stanu środowiska oraz zagrożeń jego stanu. W kontekście jakości życia i zdrowia mieszkańców najistotniejszymi problemami są: jakość powietrza oraz hałas.
Cały obszar województwa kujawsko-pomorskiego od wielu lat należy do najbardziej niekorzystnej strefy jakości powietrza dokonanej przez WIOŚ w Bydgoszczy ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Największym problemem są wysokie stężenia pyłu zawieszonego. Niskie natomiast i nieuciążliwe dla ludzi są poziomy stężeń dwutlenku węgla i dwutlenku azotu.
Spośród źródeł hałasu najbardziej uciążliwym jest hałas komunikacyjny, zwłaszcza drogowy. Największe uciążliwości w tym zakresie dotyczą mieszkańców miast: Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Lipna, Żnina, Brodnicy, Kowalewa Pomorskiego, Strzelna i Sępólna Krajeńskiego.
Należy zaznaczyć, iż na całym obszarze województwa nie stwierdzono ponadnormatywnych poziomów pól elektromagnetycznych.
Zasoby środowiska przyrodniczego, zwłaszcza lasy i wody stanowią bazę dla rozwoju różnych form turystyki i rekreacji, dzięki którym mieszkańcy regionu mogą odnawiać swoje siły witalne. Zalesione tereny z jeziorami wokół największych miast województwa (Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Grudziądza) to tereny wykorzystywane do rekreacji świątecznej. Z kolei tereny Borów Tucholskich, Doliny Brdy, Doliny Drwęcy, Pojezierza Brodnickiego, Lasów Gostynińsko-Włocławskich czy Lasów Miradzkich, to tereny rozwoju różnorodnych form turystyki umożliwiające wypoczynek zarówno weekendowy, jak i na dłuższy okres. Jakość wód rzek i jezior pozwala na ich wykorzystywanie zarówno do celów kąpieliskowych, jak i do rekreacji nawodnej.
Pod tymi względami warunki życia mieszkańców województwa nie odbiegają od innych regionów kraju.

Zasoby mieszkaniowe

Na zasoby mieszkaniowe województwa kujawsko-pomorskiego w 2015 r. składało się 732,7 tys. mieszkań w blisko 295 tys. budynków. Liczba mieszkań sukcesywnie się zwiększa – w ostatnich latach przeciętnie o około 5-6 tys. rocznie. W ciągu ostatnich 5 lat przybyło prawie 29 tys. mieszkań, a w ciągu ostatnich 10 lat – ponad 62,5 tys.
Rozwój zasobów mieszkaniowych tylko w części jest efektem rozwoju demograficznego, występuje również w obszarach, w których liczba mieszkańców ulega zmniejszeniu. Wynika bowiem także z dążenia ludzi do poprawy warunków mieszkaniowych, co przejawia się w rosnącej przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, przypadającej na 1 mieszkańca (w 2005 - 21,3 m^2, w 2015 – 24,5 m^2) oraz zmniejszaniu liczby osób przypadających na 1 mieszkanie - odpowiednio 3,09 osoby i 2,85 osób.

W ujęciu terytorialnym uwagę zwraca fakt, że mieszkania na wsi są generalnie większe, niż w miastach, ale też, że przeciętna liczba osób w mieszkaniu na wsi jest większa, niż w mieście. Specyficzna jest zabudowa podmiejska, charakteryzująca się mieszkaniami o bardzo dużych powierzchniach.

Jedną z charakterystycznych prawidłowości budownictwa mieszkaniowego w ostatnich latach jest większy wzrost powierzchni mieszkań, w stosunku do ich liczby. O ile w ciągu ostatnich 10 lat liczba mieszkań w województwie wzrosła o 9,3%, to ich powierzchnia o 16,1%. Oznacza to, że aktualnie budowane mieszkania są większe, niż dawniej. W roku 2005 przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 65,6 m^2, a w roku 2015 – 69,6 m^2.

Poziom nasycenia mieszkaniami, charakteryzowany jako liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, jest w województwie silnie zróżnicowany. Największymi zasobami mieszkaniowymi w stosunku do liczby ludności dysponują miasta: Ciechocinek (483,2 mieszkań/1000 osób)[55] i Toruń (432,6). Wskaźnik ponad 400 notują także: Bydgoszcz, Nieszawa, Włocławek, Inowrocław; z kolei najmniejsze wskaźniki notują gminy: Kikół (233,5), Osiek (249,0), Sadki (250,1). Podkreślić należy, że zwłaszcza w miastach, na wartość tego wskaźnika wpływa wiele czynników, wśród których jako istotny wymienić można wykorzystywanie części zasobu mieszkaniowego na wynajem.

Największą dynamikę zmiany liczby mieszkań notują gminy podmiejskie. W okresie 2005-2015 największy, blisko dwukrotny, wzrost liczby mieszkań zanotowała gmina Osielsko. Wśród dziesięciu gmin o największym wzroście liczby mieszkań w tym okresie, dziewięć położonych jest w powiatach bydgoskim i toruńskim, co potwierdza dużą intensywność procesów urbanizacyjnych zachodzących w sąsiedztwie Bydgoszczy i Torunia.

Tabela 6. Gminy o największym wzroście liczby mieszkań w latach 2005-2015

Lp.	Gmina	Zmiana liczby mieszkań (2005=100)	Zmiana liczby ludności (2005=100)	Zmiana liczby mieszkań (sztuki)	Zmiana średniej powierzchni użytkowej mieszkań (2005=100)
1.	Osielsko	182,7	149,6	2 020	110,3
2.	Obrowo	174,8	157,2	1 862	112,0
3.	Białe Błota	157,7	147,4	2 194	116,9
4.	Brodnica – wiejska	135,0	122,8	589	119,1
5.	Dobrcz	132,6	121,6	819	109,0
6.	Lubicz	128,5	115,6	1 296	115,3
7.	Nowa Wieś Wielka	127,7	122,0	657	114,5
8.	Łubianka	126,1	118,7	377	114,3
9.	Zławieś Wielka	126,1	119,2	797	118,6
10.	Łysomice	124,9	116,3	536	116,3
Kujawsko-pomorskie		109,3	100,9	62 575	106,1

Uwaga – podstawą szeregowania gmin jest procentowa zmiana liczby mieszkań
Opracowano na podstawie danych GUS

[55] W Ciechocinku, z uwagi na funkcje uzdrowiskowe miasta, znaczna część mieszkań stanowi własność osób, nie będących stałymi mieszkańcami miasta

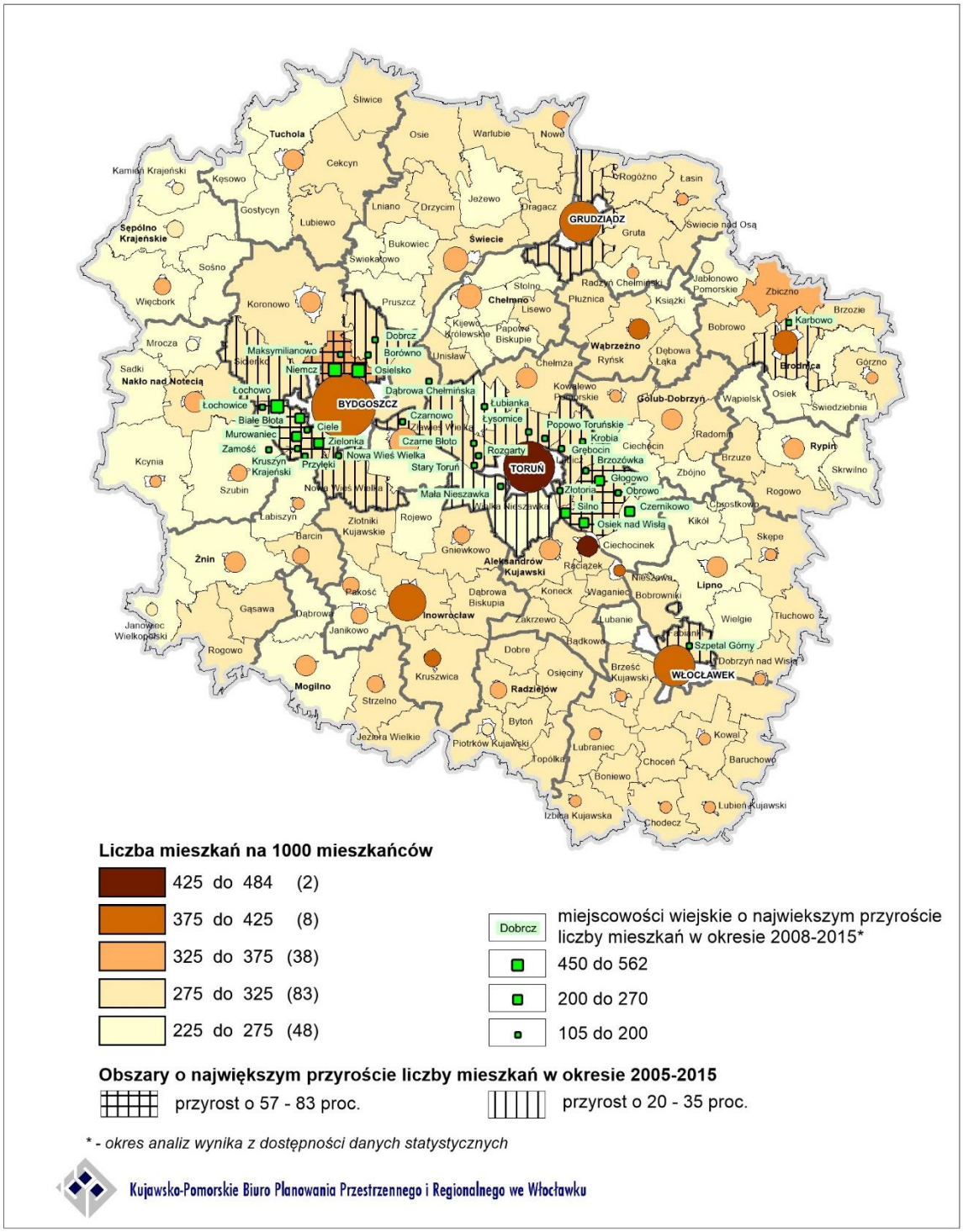

Rysunek 10 Zasoby mieszkaniowe województwa – stan i zmiany[56]
Opracowano na podstawie danych GUS

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne

Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne systematycznie się poprawia. Poprawa ta związana jest m.in. z szybkością rozwoju zabudowy, jej zagęszczeniem oraz dążeniem mieszkańców do podnoszenia standardu zamieszkania. Dużą rolę odgrywa również efektywność działania władz lokalnych. Mieszkania w największych miastach regionu posiadają najlepszy dostęp do

[56] Kółka na mapie symbolizują klasę wielkościową miast, zgodnie z rysunkiem nr 6

poszczególnych rodzajów infrastruktury. Jednak pomimo ogólnej poprawy, nadal obserwowane są, zwłaszcza na terenach wiejskich, znaczne braki w pełnym uzbrojeniu mieszkań w podstawowe instalacje.

Analizując udział mieszkań przyłączonych do sieci wodociągowej, region w 2015 r. podobnie jak w 2005 r. utrzymywał się na 8 pozycji wśród województw. Wskaźnik ten w latach 2005-2015 przybierał wartości wyższe niż średnie dla kraju. Udział mieszkań posiadających przyłącze do sieci wodociągowej był wysoki i wynosił*[57]: w powiatach powyżej 92,7% (powiat włocławski); w gminach miejskich powyżej 96,4% (Nieszawa); w gminach miejsko-wiejskich powyżej 80,4% (Lubień Kujawski) i w gminach wiejskich powyżej 85,3% (Chrostkowo).

W województwie kujawsko-pomorskim udział mieszkań wyposażonych w system odprowadzania ścieków sanitarnych w 2015 r. wynosił 95,1% i był wyższy niż średnia dla kraju (93,6%). Region zajmował 7 pozycję wśród województw. Wskaźnik ten kształtował się* powyżej 85,2% na poziomie powiatów (powiat włocławski); powyżej 90,5% w gminach miejskich (gmina Nieszawa), powyżej 74,4 % w gminach miejsko-wiejskich (Lubień Kujawski) oraz powyżej 71,5% w gminach wiejskich (Boniewo).

Udział mieszkań przyłączonych do sieci gazowej w latach 2005-2015 w ogólnej liczbie mieszkań w województwie utrzymywał się na zbliżonym poziomie (48,4% w 2015 r.) i był niższy niż średnia dla kraju (55,7%). Wartość ta klasyfikowała region na 10 pozycji wśród województw. Na terenach wiejskich tylko 3,8% mieszkań posiadało przyłącze do sieci gazowej przy średniej dla kraju wynoszącej 21,3%. Liczba nowo budowanych mieszkań, nie korzystających z gazu sieciowego, jest zdecydowanie większa niż liczba mieszkań posiadających takie przyłącze. Różnicy tej nie niweluje systematycznie rozbudowywana infrastruktura gazowa. Największy przyrost korzystających z gazu sieciowego w okresie 2005-2015 nastąpił w gminie Osielsko, wzrósł z 0,6% do 48,5%.

Suburbanizacja

Szczególnym zjawiskiem z zakresu osadnictwa jest suburbanizacja. Proces ten jest jednym z etapów rozwoju miast i otaczających je obszarów wiejskich, następującym wskutek pojawienia się powszechnego dostępu do transportu i komunikacji. Polega on na osiedlaniu się ludności z miast w ich strefach podmiejskich, co w rezultacie powoduje efekt „rozlewania" się miast. Suburbanizacja ma charakter zróżnicowany, a jej intensywność zależna jest przede wszystkim od potencjału miasta, w sąsiedztwie którego występuje (większe miasto - większa siła oddziaływania) oraz od charakteru poszczególnych gmin z nim sąsiadujących.

Proces suburbanizacji w województwie kujawsko-pomorskim dotyczy terenów w sąsiedztwie:

- Bydgoszczy i Torunia, w których proces ten rozpoczął się najwcześniej i występuje w największej skali. Strefa suburbialna o największym natężeniu powiązań obejmuje centralną część województwa kujawsko-pomorskiego i zawiera się w granicach dwunastu gmin zlokalizowanych w trzech powiatach: bydgoskim (Białe Błota, Dobrcz, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko), toruńskim (Czernikowo, Lubicz, Łysomice, Obrowo, Zławieś Wielka), nakielskim (Szubin, Nakło nad Notecią). *Zagadnienie to zostało szczegółowo opisane w Planie zagospodarowania przestrzennego MOFOW,*
- Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia, w których proces ten rozpoczął się nieco później i występuje w mniejszej skali. Terenami, gdzie najsilniej zachodzą procesy suburbanizacyjne

[57] W nawiasach wskazano jednostkę o najniższej wartości analizowanego wskaźnika

są: dla Włocławka - gmina wiejska Włocławek i Fabianki, dla Grudziądza – gmina wiejska Grudziądz i Dragacz, dla Inowrocławia – gmina wiejska Inowrocław. Należy podkreślić, iż procesy suburbanizacyjne wokół Włocławka są w tej grupie miast najsilniejsze, a gmina Fabianki jako jedyna notuje wartości wskaźników społeczno-gospodarczych zbliżone do wielkości charakteryzujących gminy otaczające Bydgoszcz i Toruń,

- Brodnicy i Świecia, w których proces ten dopiero się rozpoczyna. Strefy suburbialne tych miast są niewielkie, należy się jednak spodziewać, iż proces suburbanizacji będzie tu postępował. Już dziś obszary leżące wokół tych miast (wiejska część gminy Świecie i gmina wiejska Brodnica) wykazują wyraźne oznaki procesów urbanizacji, objawiające się między innymi w dynamice zmian liczby ludności. Miasta te prezentują jednak zbyt mały potencjał społeczno-gospodarczy i inwestycyjny, by wykształcić strefy o typowo podmiejskim, intensywnie przekształconym krajobrazie. Prawdopodobnie wykształcą się tu pewne pośrednie formy strefy podmiejskiej, o niższej intensywności oraz wciąż znaczącym udziale rolnictwa w krajobrazie, ale jednocześnie o wysokim poziomie urbanizacji społecznej.

Bez względu na wielkość miasta, czas rozpoczęcia czy zaawansowanie procesu dla wszystkich stref suburbialnych w województwie charakterystyczne są zjawiska, takie jak: rozwój budownictwa, głównie mieszkaniowego, rozwój funkcji pozarolniczych, wzrost liczby ludności i zmiany jej struktury według ekonomicznych grup wieku (w tym szczególnie widoczny duży udział ludności w wieku produkcyjnym oraz zauważalny duży udział grupy w wieku przedprodukcyjnym) oraz rozwój przedsiębiorczości. Obserwowane są tu również typowe, występujące w innych strefach podmiejskich w całym kraju problemy, wynikające głównie z wadliwości systemu planowania przestrzennego i niewłaściwego zarządzania przestrzenią, szczegółowo opisane w raporcie NIK[58]. Należą do m.in.: niekontrolowana urbanizacja, lokowanie inwestycji na obszarach zagrożonych powodzią, brak pełnej ochrony zabytków, przyrody, dewastacja ładu przestrzennego. Niekontrolowany proces ekspansji miast na tereny niezabudowane, chaotyczna i rozproszona zabudowa zwiększa nie tylko koszty budowy infrastruktury technicznej uzbrojenia terenu ale również jej eksploatacji. Rozpraszanie zabudowy wydłuża dojazdy do pracy, do szkoły, przedszkola czy lekarza, ogranicza możliwości wykorzystania transportu publicznego. Choć nie jest to powszechne ale często spotykane, na skutek wielokrotnie przeszacowanego bilansu potrzeb terenowych dla budownictwa mieszkaniowego oraz na terenach zabudowanych ekstensywnie w obowiązujących planach miejscowych wiele gmin ponosi, lub będzie ponosić, koszty wykupu gruntów pod drogi oraz koszty budowy infrastruktury technicznej na terenach, które nigdy nie będą zabudowane. Zagospodarowywanie terenów głównie w oparciu o decyzję o warunkach zabudowy powoduje, że społeczność lokalna pozbawiona jest udziału w ustalaniu zasad ładu przestrzennego i sposobów gospodarowania i korzystania z przestrzeni, a tym samym ma małą pewność co do planowanego w sąsiedztwie zagospodarowania.

W 2015 r. jedynie 5,9% powierzchni województwa objęte było mpzp i był to najniższy wskaźnik w kraju, przy średniej wynoszącej dla Polski 29,7%. Na przestrzeni lat 2009-2015 wzrost powierzchni objętej mpzp wyniósł w regionie średnio niecałe 2,5 pkt procentowego. Zaznaczyć również należy, że duża część obowiązujących planów sporządzonych zostało na mocy nieobowiązującej już ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym i nie przystają one do obecnych wymogów. Część gmin posiada również studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego sporządzone na podstawie ww. ustawy. Wobec tak małej powierzchni objętej planami miejscowymi nowa zabudowa rozwija się głównie w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy. W strefach suburbialnych Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Grudziądza oraz Inowrocławia w 2015 r. wydano łącznie blisko 30% wszystkich decyzji o warunkach zabudowy

[58] „System gospodarowania przestrzenią gminy jako dobrem publicznym. Informacja o wynikach kontroli", Naczelna Izba Kontroli Nr ewid. 193/2016/KIN, marzec 2017 r.

w województwie. Średnio stosunek wydanych decyzji do powierzchni gminy wynosi w województwie 0,58 decyzji/100 ha, natomiast w strefie suburbialnej Bydgoszczy i Torunia jest on ponad dwukrotnie wyższy, w przypadku stref Włocławka i Grudziądza, również znacznie przewyższa średnią.

3. Powiązania transportowe

Położenie województwa kujawsko-pomorskiego należy uznać za korzystne w aspekcie występujących relacji komunikacyjnych; krzyżują się tu ciągi komunikacyjne relacji północ - południe i wschód - zachód, zarówno o znaczeniu krajowym jak i międzynarodowym. Przez obszar województwa prowadzą ważne szlaki komunikacyjne wchodzące w skład transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T (rysunek 2), w tym:

- sieć bazowa: autostrada A1, oraz linia kolejowa nr 131 (Chorzów Batory – Tczew) w zakresie linii kolejowych towarowych, przeznaczonych do rozbudowy,
- sieć kompleksowa: planowane do realizacji drogi ekspresowe S5 i S10, linie kolejowe nr 131 (Chorzów Batory – Inowrocław – Tczew – Gdańsk), 201 (Nowa Wieś Wielka – Maksymilianowo) i 353 (Poznań – Inowrocław – Toruń – Skandawa) w zakresie transportu pasażerskiego oraz Port Lotniczy w Bydgoszczy i terminal multimodalny w Bydgoszczy.

Infrastruktura drogowa

W 2015 roku długość dróg publicznych w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła ogółem 26 989,9 km. Drogi o nawierzchni twardej stanowiły 17 263,1 km, w tym drogi krajowe 1 204,1 km, drogi wojewódzkie 1 716,3 km, a drogi powiatowe 6 699,5 km. Pośród ogólnej długości dróg krajowych, autostrady stanowiły 165 km, a drogi ekspresowe 35 km. O ile pod względem długości autostrad województwo znajduje się w czołówce kraju, tak pod względem długości dróg ekspresowych zajmuje jedno z ostatnich miejsc. Gęstość dróg przypadająca na 100 km^2 wyniosła 96,1 km[59], nieco powyżej średniej dla kraju (93,0 km na 100km^2).

Drogi krajowe

Na układ dróg krajowych w województwie składają się: autostrada A1, która ma największe znaczenie w zakresie dostępności międzyregionalnej, drogi krajowe nr 5 i 10 (ich rolę przejmą drogi ekspresowe S5 i S10, których funkcjonują obecnie tylko niewielkie odcinki), oraz pozostałe drogi krajowe (klasy G – drogi główne i klasy GP – drogi główne ruchu przyspieszonego). Ich docelowy przebieg jest następujący[60]:

- autostrada A1 o przebiegu S6 (Rusocin) - Toruń - Łódź – Piotrków Trybunalski - Częstochowa – Gliwice – Gorzyczki – granica państwa (Ostrawa) - w 2014 roku oddano do użytku cały odcinek przebiegający przez województwo kujawsko-pomorskie. Autostrada A1 (element europejskiej trasy E75) odgrywa kluczową rolę w systemie transportowym województwa, w szczególności zapewnia dostęp do zespołu portów Gdańsk-Gdynia oraz centralnych i południowych województw,
- droga ekspresowa S5 o przebiegu S7 (Ostróda) - A1 (Nowe Marzy) – Bydgoszcz – A2 (Poznań Wschód) – A2 (Poznań Zachód) – Leszno – A8 (Wrocław), stanowi element drogi międzynarodowej o symbolu E261. Obecnie jej planowanym korytarzem na odcinku od Ostródy do Nowych Marz przebiega droga krajowa nr 16. Droga S5, podobnie jak

[59] BDL stan na 2015 rok
[60] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych

autostrada A1, zapewnia bezpośrednie połączenie północnych regionów kraju z województwami dolnośląskim i wielkopolskim, w szczególności z aglomeracjami Wrocławia i Poznania. Obecnie trwa jej przebudowa do klasy drogi ekspresowej. W użytkowaniu znajduje się zrealizowany wcześniej fragment obwodnicy Świecia (w przekroju jednojezdniowym, a w okolicach węzłów dwujezdniowym) oraz odcinek pomiędzy węzłami w Białych Błotach i Stryszku (funkcjonujący obecnie jako wspólny odcinek S5 i S10),

- droga ekspresowa S10 o przebiegu A6 (Szczecin) – Piła – Bydgoszcz – Toruń – Płock - S7 (Nowy Dwór Mazowiecki) – S8 (Wołomin), łączy Warszawę ze Szczecinem, pełni ważną rolę w transporcie pomiędzy Bydgoszczą i Toruniem. Poza wymienionym wcześniej fragmentem wspólnym S5 i S10, zrealizowano również południową obwodnicę Torunia (w przekroju jednojezdniowym).

Pozostałe drogi krajowe, zapewniające również dostępność wewnątrzregionalną, to drogi krajowe:

- nr 15 (klasa GP) Trzebnica – Milicz – Krotoszyn – Jarocin – Miąskowo – Miłosław – Września - Gniezno – Trzemeszno – Wylatowo – Strzelno – Inowrocław – Toruń – Brodnica – Lubawa – Ostróda; w ostatnim czasie zrealizowano obwodnicę Brodnicy i Inowrocławia,
- nr 16 (klasa GP) o przebiegu Dolna Grupa – Grudziądz – Iława – Ostróda – Olsztyn – Mrągowo – Ełk – Augustów – Pomorze – Poćkuny – Ogrodniki (granica państwa),
- nr 25 (klasa GP) o przebiegu Bobolice – Biały Bór – Człuchów – Sępólno Krajeńskie – Koronowo – Bydgoszcz – Inowrocław – Strzelno – Ślesin – Konin – Kalisz – Ostrów Wielkopolski – Antonin – Oleśnica,
- nr 55 (klasa G) o przebiegu Nowy Dwór Gdański – Malbork – Kwidzyn – Grudziądz – Stolno,
- nr 56 (klasa G) o przebiegu Koronowo (droga nr 25) – Trzeciewiec (droga nr 5),
- nr 62 (klasa G) o przebiegu Strzelno – Kobylniki – Radziejów – Brześć Kujawski – Włocławek – Nowy Duninów – Płock – Wyszogród – Nowy Dwór Mazowiecki – Pomiechówek – Serock – Wierzbica – Wyszków – Łochów – Węgrów – Drohiczyn – Anusin (droga nr 19),
- nr 67 (klasa G) o przebiegu Lipno – Włocławek,
- nr 80 (klasa GP) o przebiegu Pawłówek – Bydgoszcz Fordon – Toruń – Lubicz o charakterze regionalnym, łączy dwa ośrodki województwa – Bydgoszcz i Toruń,
- nr 91 (klasa GP) o przebiegu Gdańsk – Świecie – Toruń – Włocławek - Łódź – Piotrków Trybunalski – Częstochowa – Wojkowice Kościelne – Dąbrowa Górnicza – Tychy – Bielsko-Biała – Cieszyn Boguszowice – granica państwa.

Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych (SDRR) w 2015 roku na zamiejskiej sieci dróg krajowych wynosił w województwie kujawsko-pomorskim 10 531 pojazdów na dobę. Największe natężenie ruchu w 2015 r. zanotowano na drodze krajowej nr 5 na odcinku Osielsko-Bydgoszcz (25 379 pojazdów na dobę) i na odcinku Bydgoszcz – węzeł Bydgoszcz Południe (25 129 pojazdów na dobę). Bardzo duże natężenie ruchu (24 450 pojazdów na dobę) odnotowano również na drodze krajowej nr 10 na odcinku Lubicz (skrzyżowanie z DW552) – Lubicz (skrzyżowanie z DW657) oraz na drodze krajowej nr 25 na odcinku węzeł Bydgoszcz Południe – Brzoza (23 060 pojazdów na dobę). Na autostradzie A1 na odcinku węzeł Ciechocinek – węzeł Włocławek Północ zanotowano 22 002 pojazdy na dobę, na odcinku węzeł Lubicz – węzeł Toruń Południe 21 758 pojazdów na dobę, a na odcinku węzeł Włocławek Zachód – węzeł Kowal 21 052 pojazdów na dobę. Warto ponadto wymienić odcinek drogi krajowej nr 15 i 25 w Inowrocławiu, gdzie na ulicy Poznańskiej odnotowano natężenie ruchu 19 833 pojazdów na dobę.

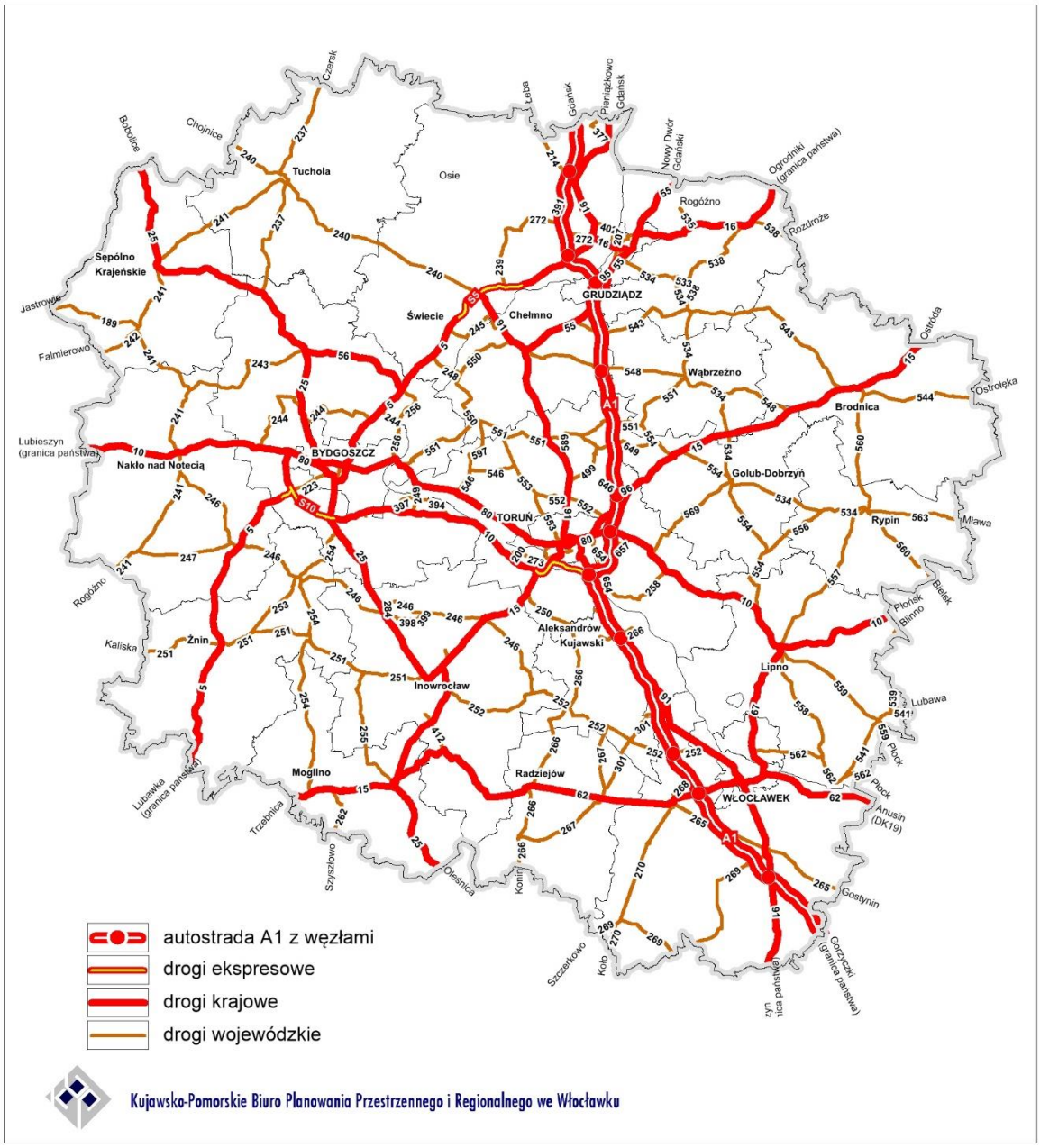

Rysunek 11. Sieć drogowa województwa

Opracowanie własne

Drogi wojewódzkie

Właściwie ukształtowana sieć drogowa, w szczególności sieć dróg wojewódzkich, ma istotne znaczenie dla efektywnej obsługi potrzeb społeczno-gospodarczych i turystycznych całego regionu. Drogi wojewódzkie zapewniają połączenia stolic województwa z jego pozostałą częścią, a także wzajemne powiązania pozostałych ośrodków miejskich w województwie oraz większości miejscowości gminnych. Powinny one zapewniać spójność wewnętrzną całego obszaru województwa, jednak ich obecny stan techniczny nie pozwala na dostateczne połączenie z drogami krajowymi i nie zapewnia sprawnego dojazdu do autostrady i dróg ekspresowych.

Sieć dróg wojewódzkich w województwie kujawsko-pomorskim tworzą drogi o łącznej długości 1 731,054 km, w tym w klasie G (drogi główne) – 717,042 km (41,4%) i w klasie Z (drogi zbiorcze) –

1 014,012 km (58,6%).[61] Według danych pochodzących z pomiaru natężenia ruchu, średni dobowy ruch wyniósł na drogach wojewódzkich w 2015 roku 3 166 pojazdów na dobę.[62] Drogami o największym natężeniu ruchu były: droga wojewódzka nr 223 (na odcinku Bydgoszcz – skrzyżowanie na Miedzyń 23 868 pojazdów na dobę, na odcinku Trzciniec - DK10 19 649 pojazdów na dobę), droga wojewódzka nr 266 (na odcinku Odolion – Służewo 14 364 pojazdów na dobę) oraz odcinki przebiegające przez miasta w tym: droga wojewódzka nr 254 w Mogilnie 12 412 pojazdów na dobę, droga wojewódzka nr 240 w Tucholi 11 949 pojazdów na dobę, droga wojewódzka nr 251 w Żninie 10 285 pojazdów na dobę, droga wojewódzka nr 560 w Brodnicy 9 471 pojazdów na dobę.

Z danych Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy (stan na styczeń 2015 r.) wynika, iż udział dróg wojewódzkich o stanie nawierzchni dobrym (klasa A) wynosi 28,20%, o stanie nawierzchni zadowalającym (klasa B) 33,83%. Klasę A i B stanowią drogi, których nawierzchnie są nowe, odnowione i eksploatowane, dopuszczalne na nich jest występowanie sporadycznych uszkodzeń, nie wymagają one remontów. Drogi o stanie niezadowalającym (klasa C), posiadające nawierzchnie ze znacznymi uszkodzeniami, na których wymagane jest zaplanowanie remontu, stanowią 33,77%. Najmniejszy odsetek wśród dróg wojewódzkich stanowią drogi o stanie nawierzchni złym (klasa D) – 4,20%. Drogi te ze względu na liczne i rozległe uszkodzenia wymagają natychmiastowego remontu. Najdłuższe odcinki dróg w klasie D występują na drogach wojewódzkich nr 237, 239 i 256.

W latach 2007-2015 wyremontowano 263,001 km dróg wojewódzkich, jednak do wyremontowania pozostało nadal ponad 600 km tych dróg.[63] Wymagają one dostosowania parametrów do funkcji i klasy drogi, a także eliminacji wąskich gardeł i przeniesienia ruchu tranzytowego poza centra miejscowości (budowa obwodnic).

Na przełomie kilku ostatnich lat, zarówno na drogach krajowych jak i wojewódzkich, trwały prace nad realizacją obwodnic. Zrealizowano obwodnicę Brodnicy i Inowrocławia (obie w ciągu DK15), a na drogach wojewódzkich zrealizowano obwodnice m.in.: Nakła nad Notecią, Mroczy, Mogilna, Chełmna. W trakcie realizacji jest łącznik obwodnicy Inowrocławia (pomiędzy DK15 i DK25).

Drogi powiatowe

Drogi powiatowe podobnie jak drogi wojewódzkie mają kluczowe znaczenie dla spójności drogowej województwa. Łączą ośrodki lokalne i mniejsze miejscowości z układem komunikacyjnym wyższego rzędu. Spośród ponad 6,5 tys. km dróg powiatowych o nawierzchni twardej przeważają drogi klasy Z (zbiorcza) i L (lokalne). Największą długością dróg powiatowych cechują się powiaty: inowrocławski (525,3 km), świecki (523,3 km) i żniński (475,8 km), najmniejszą natomiast powiaty: wąbrzeski (189,1 km), aleksandrowski (202,8 km) i rypiński (203,1 km). Gęstość dróg powiatowych w województwie wyniosła 0,37 km/km^2. Największa była (poza powiatami grodzkimi) w powiatach: mogileńskim (0,56 km/km^2), grudziądzkim (0,53 km/km^2) i żnińskim (0,48 km/km^2), a najmniejsza w powiatach: toruńskim (0,24 km/km^2), bydgoskim (0,25 km/km^2) i włocławskim (0,26 km/km^2).[64] Duże znaczenie dla dostępności północnej i zachodniej części województwa do autostrady A1 ma droga powiatowa 1015C Tuchola-Tleń.

[61] Drogi administrowane przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy
[62] Generalny Pomiar Ruchu 2015 rok
[63] Kujawsko-Pomorski Plan Spójności Komunikacji Drogowej i Kolejowej 2014-2020
[64] BDL stan na 2015 rok

Infrastruktura kolejowa

Na sieć kolejową województwa (eksploatowaną) składa się 1 196 km linii normalnotorowej. Obejmują one: linie magistralne 209 km, linie pierwszorzędne 636 km, linie drugorzędne 308 km, linie znaczenia miejscowego 42 km. Z ogólnej długości linii eksploatowanych:

- 659 km stanowią linie normalnotorowe jednotorowe,
- 536 km stanowią linie normalnotorowe dwu- i więcej torowe,
- 563 km stanowią linie normalnotorowe zelektryfikowane.[65]

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2013 roku w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym, w województwie kujawsko–pomorskim zaliczamy do nich linie kolejowe:

- nr 18 Kutno – Piła, pierwszorzędną, dwutorową, zelektryfikowaną, mającą podstawowe znaczenie dla połączenia Bydgoszczy, Torunia i Włocławka,
- nr 27 Nasielsk – Toruń Wschodni, pierwszorzędną, jednotorową, niezelektryfikowaną,
- nr 131 Chorzów Batory – Tczew, magistralną, dwutorową, zelektryfikowaną, zaliczaną do międzynarodowego ciągu transportowego AGTC i do transeuropejskiej sieci transportowej,
- nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port, magistralną, dwutorową, zelektryfikowaną, a od Maksymilianowa do Gdyni Port pierwszorzędną, jednotorową, niezelektryfikowaną, zaliczaną do transeuropejskiej sieci transportowej,
- nr 207 Toruń Wschodni – Kornatowo, drugorzędną, jednotorową, niezelektryfikowaną,
- nr 207 Grudziądz – Gardeja, drugorzędną, jednotorową, niezelektryfikowaną,
- nr 208 Jabłonowo Pomorskie – Chojnice, pierwszorzędną, jednotorową, niezelektryfikowaną,
- nr 231 Inowrocław Rąbinek – Łojewo, znaczenia miejscowego, jednotorową, niezelektryfikowaną,
- nr 245 Aleksandrów Kujawski – Ciechocinek, znaczenia miejscowego, jednotorową, zelektryfikowaną,
- nr 353 Poznań Wschód – Skandawa – granica państwa, dwutorową, zelektryfikowaną, zaliczaną do transeuropejskiej sieci transportowej,
- nr 734 Nieszawka – Toruń Towarowy TRB, pierwszorzędną, dwutorową, zelektryfikowaną,
- nr 742 Inowrocław – Inowrocław Rąbinek, pierwszorzędną, jednotorową, zelektryfikowaną.

Pozostałe linie kolejowe w województwie kujawsko–pomorskim to linia kolejowa:

- nr 33 Kutno – Brodnica, pierwszorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 206 Inowrocław Rąbinek – Żnin, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 207 Kornatowo – Grudziądz, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 208 Działdowo – Jabłonowo Pomorskie, pierwszorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 209 Kowalewo Pomorskie – Bydgoszcz Wschód, drugorzędna, jednotorowa niezelektryfikowana do Bydgoszczy Fordonu, a od Bydgoszczy Fordonu do Bydgoszczy Wschód, drugorzędna, jednotorowa, zelektryfikowana,
- nr 215 Laskowice Pomorskie – Bąk, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 231 Łojewo – Kruszwica, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 240 Świecie – Terespol Pomorski, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 241 Tuchola – Koronowo, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 246 Toruń Wschodni – Olek, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,

[65] BDL stan na 2015 rok

- nr 281 Oleśnica – Chojnice, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 356 Poznań Wschód – Bydgoszcz Główna, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 736 Grębocin – Katarzynka, znaczenia miejscowego, jednotorowa, niezelektryfikowana,
- nr 741 Mimowola – Jaksice, pierwszorzędna, dwutorowa, zelektryfikowana,
- nr 745 Bydgoszcz Główna – Czyżkówko, znaczenia miejscowego, jednotorowa, zelektryfikowana.

Gęstość linii kolejowych wynosiła w 2015 roku 6,7 km na 100 km^2 (niewiele więcej niż gęstość w Polsce 6,2 km na 100 km^2).[66] Regularne (całoroczne) pasażerskie połączenia kolejowe posiada jedynie 20 spośród 52 kujawsko-pomorskich miast. Wśród miast powiatowych pozbawionych kolejowej komunikacji pasażerskiej są: Chełmno, Golub-Dobrzyń, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Żnin. Maksymalne prędkości do osiągnięcia (do 160 km/h) możliwe są jedynie na niektórych odcinkach linii 18, 131 i 353. Linie te, a także linia nr 201, mają największe znaczenie dla dostępności międzyregionalnej województwa. Najistotniejszą rolę dla spójności wewnętrznej mają natomiast głównie linie: 27, 207, 208, 209 i 356.

Atutem regionu jest przebieg linii kolejowej nr 131, zaliczanej do międzynarodowego ciągu transportowego AGTC, oznakowanego jako CE65, służącego do kombinowanego przewozu towarów, która analogicznie jak autostrada A1, stanowi oś transportową północnej, środkowej i południowej Europy. Kombinowany przewóz towarów zakłada również budowę baz kontenerowych, centrów logistycznych, tzw. „suchych portów" do przeładunku, rozładunku i magazynowania towarów.

Tabela 7. Stan techniczny i funkcjonowanie sieci kolejowej województwa

Nr linii	Nazwa linii	Odcinek w gr. województwa	Ruch pasażerski	Stan techniczny
18	Kutno – Piła Główna	Rutkowice - Jadwiżyn	całoroczny	dobry
27	Nasielsk – Toruń Wschodni	gr. woj. mazowieckiego – Toruń Wschodni	całoroczny	dostateczny
33	Kutno - Brodnica	gr. woj. łódzkiego - Brodnica	zawieszony	dostateczny
131	Chorzów Batory - Tczew	gr. woj. wielkopolskiego - Inowrocław	sezonowy	dobry
		Inowrocław – gr. woj. pomorskiego	całoroczny	dobry
201	Nowa Wieś Wielka – Gdańsk Nowy Port	Nowa Wieś Wielka – Bydgoszcz Wschód	zawieszony	dobry
		Bydgoszcz Wschód – gr. woj. pomorskiego	całoroczny	dostateczny
206	Inowrocław Rąbinek – Żnin	Inowrocław Rąbinek – Żnin	zawieszony	niedostateczny
207	Toruń Wschodni – Malbork	Toruń Wschodni – Chełmża	całoroczny	dostateczny
		Chełmża – Grudziądz	całoroczny	dobry
		Grudziądz – gr. woj. pomorskiego	całoroczny	dostateczny
208	Działdowo - Chojnice	gr. woj. warmińsko-mazurskiego – Brodnica	zawieszony	dostateczny
		Brodnica – gr. woj. pomorskiego	całoroczny	dobry
209	Kowalewo Pomorskie - Bydgoszcz Wschód	Kowalewo Pomorskie - Chełmża	zawieszony	dostateczny
		Chełmża – Bydgoszcz Wschód	całoroczny	dobry
215	Laskowice Pomorskie - Bąk	Laskowice Pomorskie – gr. woj. pomorskiego	całoroczny	dostateczny

[66] BDL stan na 2015 rok

231	Inowrocław Rąbinek - Kruszwica	Inowrocław Rąbinek - Kruszwica	zawieszony	niedostateczny
240	Świecie – Terespol Pomorski	Świecie – Terespol Pomorski	zawieszony	niedostateczny
241	Tuchola - Koronowo	Tuchola - Koronowo	zawieszony	niedostateczny
245	Aleksandrów Kujawski-Ciechocinek	Aleksandrów Kujawski - Ciechocinek	incydentalny	dobry
246	Toruń Wschodni - Olek	Toruń Wschodni – Olek	incydentalny	niedostateczny
281	Oleśnica - Chojnice	gr. woj. wielkopolskiego. – gr. woj. pomorskiego	zawieszony	dostateczny
353	Poznań Wschód - Skandawa	gr. woj. wielkopolskiego – gr. woj. warmińsko-mazurskiego	całoroczny	dobry
356	Poznań Wschód – Bydgoszcz Główna	gr. woj. wielkopolskiego – Bydgoszcz Główna	zawieszony	niedostateczny

Źródło: Opracowano na podstawie danych Departamentu Nadzoru Właścicielskiego i Transportu Publicznego, UMWK-P

Stan techniczny linii kolejowych w województwie w większości klasyfikowany jest jako dobry lub dostateczny. Linie kolejowe o stanie dobrym to linie, na których aktualny stan techniczny pozwala na prowadzenie ruchu bez ograniczeń przewozowych oraz ograniczeń prędkości. W okresie najbliższych 2-3 lat wymagać będą jedynie bieżącej konserwacji i utrzymania. Po tym okresie, z uwagi na różny wiek wybudowania nawierzchni kolejowej jak i pozostałej infrastruktury, wymagane będą nakłady na częściowe inwestycje odtworzeniowe. Konsekwencją ograniczenia nakładów na inwestycje odtworzeniowe mogą być wprowadzone obostrzenia w postaci ograniczeń prędkości lub parametrów eksploatacyjnych.

Do linii o stanie technicznym dostatecznym zaliczamy linie (odcinki) wymagające zwiększonego nakładu robót naprawczych. Z uwagi na wiek nawierzchni oraz obciążenie przewozowe linii, infrastruktura kolejowa uległa dekapitalizacji, wymuszając (dla zapewnienia bezpieczeństwa ruchu) ograniczenia eksploatacyjne. Konsekwencją ograniczenia nakładów na naprawy (inwestycje odtworzeniowe) będą kolejne obostrzenia ruchu, do zawieszenia przewozów włącznie.

Linie o stanie niedostatecznym to te, na których postępująca dekapitalizacja infrastruktury spowodowała konieczność całkowitego, bądź znacznego zawieszenia ruchu pociągów. W takim stanie technicznym są linie nr: 206, 231, 240, 241, 246 i 356. Wznowienie eksploatacji może nastąpić po wykonaniu robót inwestycyjnych odtworzeniowych.

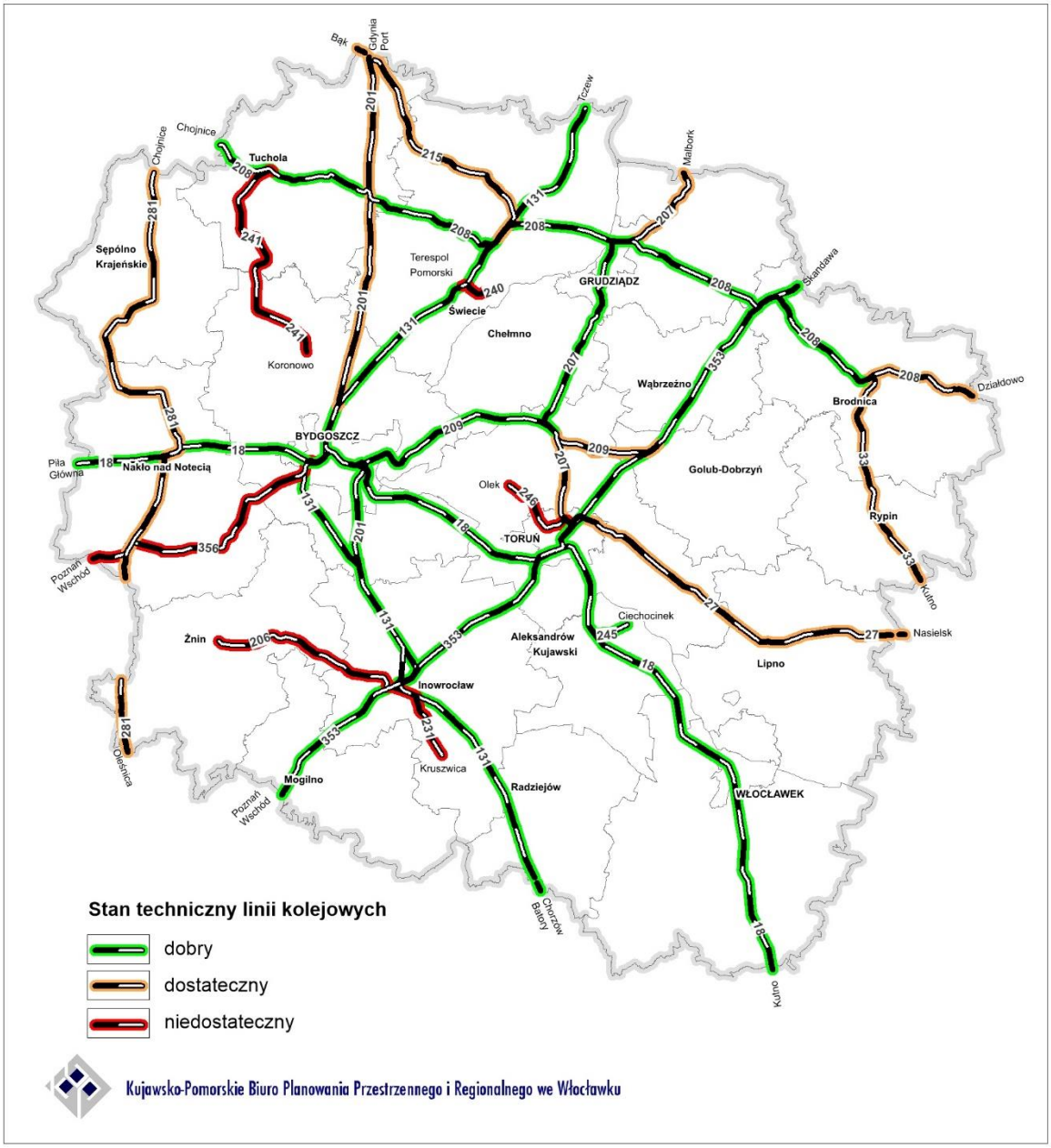

Rysunek 12. Stan techniczny sieci kolejowej województwa

Opracowano na podstawie danych Departamentu Nadzoru Właścicielskiego i Transportu Publicznego, UMWK-P

Infrastruktura dróg wodnych

Drogi wodne występujące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego stanowią istotny element zagospodarowania przestrzennego kraju, łączący polski system dróg wodnych z drogami wodnymi Europy.

Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiegają dwie z trzech prowadzących przez Polskę międzynarodowych dróg wodnych (MDW):

MDW E70 na obszarze województwa obejmuje rzekę Noteć, Kanał Bydgoski, rzekę Brdę i Wisłę. Kujawsko-pomorski odcinek MDW E70 można zaliczyć do II klasy z wyjątkiem części Noteci Dolnej od granicy województwa do Kanału Bydgoskiego, który posiada klasę Ib.[67]

MDW E40 na obszarze województwa obejmuje rzekę Wisłę. Obecnie MDW E40 nie została w pełni użeglowniona, ze względu na głębokości nie przekraczające 2m (z wyjątkiem odcinka od granicy województwa do stopnia wodnego Włocławek). W przyszłości planuje się wykorzystanie MDW E40 do transportu kontenerów. Odcinek rzeki Wisły od Płocka do stopnia wodnego Włocławek zalicza się do drogi wodnej klasy Va, a następnie od Włocławka do ujścia rzeki Tążyny Wisła pozostaje w klasie Ib. Z kolei szlak wodny od ujścia Tążyny do granicy województwa (następnie do Tczewa) zalicza się do klasy II drogi wodnej.

Na obszarze województwa funkcjonuje również śródlądowa droga wodna o znaczeniu regionalnym, łącząca Kanał Bydgoski i jezioro Gopło, która jest częścią Wielkiej Pętli Wielkopolski. Na odcinku od Kanału Górnonoteckiego do jeziora Gopło przebiega Noteć, która posiada klasę Ia, natomiast jezioro Gopło zalicza się do drogi wodnej klasy III.

Wykorzystanie gospodarcze dróg wodnych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego ma niewielkie, w stosunku do potencjalnych możliwości, znaczenie. Ogranicza się jedynie do przewozów lokalnych, którymi transportuje się głównie kruszywo i piasek. Należy zaznaczyć, że na rzece Wiśle żegluga jest prowadzona jedynie przy wysokim stanie wód i to przy ograniczonym wykorzystaniu tonażu barek. Obecnie na obszarze województwa zlokalizowane są porty towarowe i nabrzeża przeładunkowe w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Solcu Kujawskim, Chełmnie i Świeciu.

Można jednak zaobserwować turystyczne wykorzystanie dróg wodnych. W Nieszawie funkcjonuje przeprawa promowa przez Wisłę, która jest nie tylko środkiem transportu, ale również lokalną atrakcją turystyczną. Podobną funkcję pełni kursujący w Bydgoszczy tramwaj wodny, z którego rocznie korzysta ponad 40 tys. osób.[68] Ponadto żegluga pasażerska (przy wykorzystaniu statków wycieczkowych) może odbywać się na Wiśle, w środkowym jej biegu, od granicy województwa do Włocławka. Zauważalna jest również modernizacja istniejących i budowa nowych obiektów nadbrzeżnych na terenie województwa. W ostatnim czasie baza wodna powiększyła się o pełniące funkcje turystyczne przystanie w Bydgoszczy, Grudziądzu, Nakle nad Notecią, Toruniu i we Włocławku.

Województwo kujawsko-pomorskie posiada niewykorzystane możliwości dla rozwoju żeglugi śródlądowej dla celów gospodarczych i turystycznych. Drogi wodne: rzeka Wisła oraz Wisła-Odra umożliwiają połączenie województwa z regionami aktywnymi gospodarczo. Jednakże, aby w pełni wykorzystać gospodarczo drogę wodną na zachód Europy, należy dostosować parametry przynajmniej do IV klasy technicznej, najniższej klasy dróg o znaczeniu międzynarodowym.

[67] Klasyfikacja śródlądowych dróg wodnych i ich parametry wg Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 r.:
Najniższą klasą drogi wodnej jest klasa Ia, a najwyższą klasą jest klasa Vb.
Śródlądowe drogi wodne klasy Ia, Ib, II, III są drogami wodnymi o znaczeniu regionalnym, natomiast śródlądowe drogi wodne klasy IV, Va, Vb są drogami wodnymi o znaczeniu międzynarodowym.
Klasyfikacja śródlądowych dróg wodnych zależy od wielkości statków lub zestawów pchanych, jakie mogą być dopuszczone do żeglugi na określonej drodze wodnej i ich parametrów klasyfikacyjnych tj. długość, szerokość, zanurzenie i ładowność.

[68] Tramwaj wodny do kwietnia 2018 roku był elementem miejskiego systemu komunikacji

Infrastruktura transportu lotniczego

Port Lotniczy Bydgoszcz

Port Lotniczy w Bydgoszczy (lotnisko Bydgoszcz Szwederowo) posiada status portu międzynarodowego. W 2013 roku został on wpisany do kompleksowej transeuropejskiej sieci transportowej. Regularne loty prowadzone są do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec (do Frankfurtu – ważnego portu przesiadkowego) i na Ukrainę. Ponadto lotnisko obsługuje loty czarterowe. Liczba pasażerów korzystających z lotniska wyniosła w roku 2016 – 337 556 osób i była mniejsza niż w roku 2015 (341 080 osób)[69]. W 2015 roku lotnisko zajmowało 10 miejsce w Polsce pod względem liczby pasażerów (na 14 lotnisk), a liczba pasażerów stanowiła 1,1% całkowitego ruchu pasażerskiego w Polsce[70]. Lotnisko od 2013 r. prowadzi obsługę towarów i poczty cargo (posiada niezbędną infrastrukturę i certyfikat). W jego kompleksie działa lotnisko sportowo-usługowe Bydgoszcz-Biedaszkowo.

Lotniska sportowo – usługowe i lądowiska

Na terenie województwa kujawsko–pomorskiego, oprócz lotniska Bydgoszcz Szwederowo, zlokalizowane są cztery inne lotniska cywilne, pełniące funkcje sportowo–usługowe. Są to lotniska Inowrocław, Toruń, Kruszyn koło Włocławka i Lisie Kąty koło Grudziądza, zarządzane przez Aeroklub Polski. Ponadto Adriana – Aviation Sp. z o.o. posiada zezwolenie na założenie lotniska użytku wyłącznego Watorowo.[71] W województwie funkcjonuje również dwanaście lądowisk, wpisanych do ewidencji lądowisk, z których dwa to lądowiska samolotowe (Boguchwała koło Skępego i Watorowo). Pozostałe to lądowiska śmigłowcowe (sanitarne) znajdujące się przy szpitalach i budynku straży pożarnej oraz prywatne lądowiska śmigłowcowe w Wielkich Lniskach i Bożenkowie.[72]

Infrastruktura transportu publicznego

Transport publiczny stanowi jeden z najistotniejszych elementów rozwoju regionalnego. Realizowany jest poprzez transport szynowy (kolej, tramwaj) i transport drogowy. Miejscem integracji różnych środków transportu są węzły przesiadkowe, które poprzez wyposażenie w odpowiednią do tego celu infrastrukturę, powinny pozwalać na zmianę środka transportu. Węzły te powinny posiadać parkingi typu park&ride, kiss&ride i bike&ride. [73]

Istotnym problemem w rozwoju transportu publicznego w województwie jest niewielkie powiązanie stacji kolejowych z pozostałymi rodzajami transportu. Na podstawie danych z 2012 r. wynikało, że parkingi samochodowe znajdowały się tylko przy 30% stacji. Przy dworcach kolejowych nie zlokalizowano żadnego parkingu park&ride. Zaledwie przy 7 obiektach znajdowały się miejsca postojowe dla rowerów, a jedyny bike&ride znajdował się w Świekatowie (linia kolejowa nr 201).[74]

W województwie realizowane są projekty z grupy BiT-City, których głównym celem jest integracja transportu zbiorowego Bydgoszczy i Torunia oraz na obszarze pomiędzy tymi miastami. W ramach tych projektów przebudowano linię kolejową nr 18 na odcinku Toruń Główny – Bydgoszcz Wschód (wraz z budową wiaduktów i przystanków kolejowych i zwiększeniem możliwej do osiągnięcia maksymalnej prędkości przejazdu), wybudowano nową linię tramwajową do Fordonu,

[69] Wg danych Portu Lotniczego Bydgoszcz SA
[70] BDL stan na 2013 rok
[71] Decyzja Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 5 maja 2014 roku
[72] Wykaz lądowisk wpisanych do ewidencji lądowisk na dzień 18 stycznia 2017 roku, ULC
[73] park&ride - umożliwiający zaparkowanie samochodu w celu zmiany środka transportu na transport publiczny,
kiss&ride - umożliwiający zatrzymanie lub zaparkowanie samochodu na krótki czas w celu zmiany środka transportu przez pasażerów tego samochodu na transport publiczny,
bike&ride - umożliwiający pozostawienie roweru w celu zmiany środka transportu na transport publiczny.
[74] Analizy stanu dworców i przystanków kolejowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, 2012 r.

wybudowano węzły przesiadkowe (przy dworcu PKP Toruń Miasto, w Trzcińcu, Bydgoszczy Leśnej, Bydgoszczy Błonie, Bydgoszczy Bielawy, Bydgoszczy Wschód), zrewitalizowano dworzec Toruń Główny (wraz z budową węzła przesiadkowego). Ponadto, w ramach rozwoju infrastruktury publicznej w województwie wybudowano nowy obiekt stacji Bydgoszcz Główna (wraz z węzłem przesiadkowym). Nie zrealizowano jednak połączenia kolejowego portu lotniczego z Bydgoszczą.

4. Powiązania infrastrukturalne

Gospodarka wodno-ściekowa

Podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności województwa kujawsko-pomorskiego w wodę są wody podziemne. Większość ich zasobów nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a na cele konsumpcyjne, po zastosowaniu prostych metod uzdatniania, polegających na usuwaniu naturalnych pierwiastków, takich jak żelazo i mangan.

Zasoby eksploatacyjne zwykłych wód podziemnych w województwie kujawsko-pomorskim wg stanu na dzień 31.12.2014 r. ustalone zostały w wysokości 171 425 64 m^3/h.

Pobór wody na potrzeby poszczególnych działów gospodarki narodowej z łącznej ilości pobranej wody przedstawia się następująco[75]:

- 81 618 dam^3, tj. 36,5% zostało przeznaczone na cele produkcyjne,
- 92 085 dam^3, tj. 41,2% skierowano do sieci wodociągowej,
- 49 738 dam^3, tj. 22,3% zostało pobrane na cele rolnicze – do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania stawów rybnych.

W województwie na koniec 2015 r. 95,2% mieszkańców korzystało z wody z sieci wodociągowej, co plasuje region na 6 pozycji w kraju (powyżej średniej dla kraju wynoszącej 91,8%). W miastach wskaźnik zwodociągowania (96,8%) jest na zbliżonym do kraju poziomie (96,5%). Na obszarach wiejskich województwa analizowany wskaźnik (92,9%) jest znacznie wyższy niż średnia dla kraju (84,7%).
Najwyższy stopień zwodociągowania wśród powiatów ziemskich występuje w powiatach mogileńskim – 100%, inowrocławskim – 99%, oraz chełmińskim – 98%, natomiast najniższy występuje w powiatach sępoleńskim – 83% i bydgoskim ziemskim– 91%.

Wszystkie gminy województwa są zwodociągowane jednak nie wszyscy ich mieszkańcy czerpią wodę z sieci. Stopień zwodociągowania gmin województwa (wiejskich i miejsko-wiejskich) na koniec 2015 r. wahał się od około 74,8% w gminie Warlubie do ponad 99,5% w następujących gminach (28): Łubianka, Papowo Biskupie, Golub-Dobrzyń, Dębowa Łąka, Książki, Płużnica, Raciążek, Bytoń, Dobre, Osięciny, Fabianki, Kowal, Lubanie, Lubraniec, Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław, Janikowo, Kruszwica, Rojewo, Złotniki Kujawskie, Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Strzelno, Gąsawa, Rogowo (powiat żniński), Lniano, Pruszcz.

W największych miastach województwa wskaźnik zwodociągowania wynosi: w Bydgoszczy – 97%, w Toruniu – 95%, we Włocławku – 97%, w Grudziądzu – 96%, w Inowrocławiu – 99%[76]. W miastach mniejszych wskaźnik waha się od 89% w Nieszawie (jedyne miasto o wskaźniku poniżej 90%) do 100% w Brodnicy, Chełmnie, Kowalu, Radziejowie i Rypinie.

Dalszej rozbudowy sieci wodociągowej wymagają przede wszystkim gminy o najniższych wskaźnikach zwodociągowania.

[75] Wg danych GUS za 2015 rok
[76] Wg danych GUS za 2015 rok

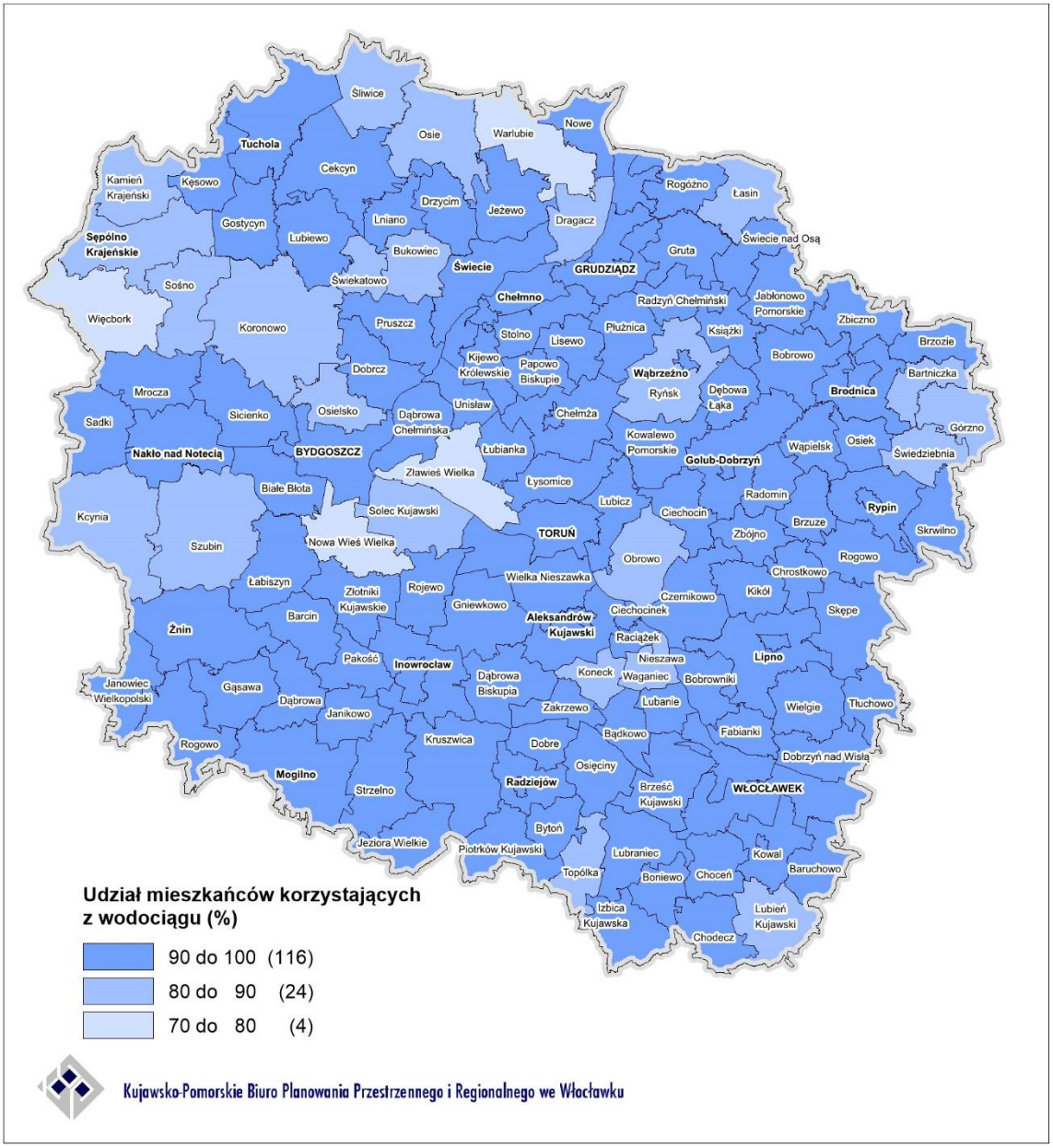

Rysunek 13. Wskaźniki zwodociągowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2015 r.

Opracowano na podstawie danych GUS

W roku 2016 w województwie kujawsko-pomorskim eksploatowano 137 komunalnych oczyszczalni ścieków. Do wód powierzchniowych lub do gruntu odprowadzono łącznie 133 900 dam^3 ścieków przemysłowych i komunalnych co w przeliczeniu na jednego mieszkańca daje 64 m^3. Głównym problemem w regionie, podobnie jak i w całym kraju, jest brak równoległego rozwiązania gospodarki wodnej i ściekowej. Inwestycje w sieć wodociągową nie pociągają za sobą inwestycji w sieć kanalizacyjną, choć należy zaznaczyć, że problem ten jest z roku na rok stopniowo redukowany.

Udział mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków (69,6% na koniec 2015 r.), plasuje region na 9 pozycji w kraju (nieznacznie poniżej średniej dla kraju wynoszącej 69,7%). Wśród powiatów ziemskich, wskaźnik skanalizowania w regionie jest bardzo zróżnicowany, od 35% w powiecie

lipnowskim i 39% w powiatach grudziądzkim oraz radziejowskim do 71% w powiecie inowrocławskim i tucholskim.

W miastach wskaźnik skanalizowania wynosi 91,2% (powyżej średniego dla kraju wynoszącego 89,8%), a na obszarach wiejskich wynosi 37,8% (poniżej średniego dla kraju wynoszącego 39,2%). W największych miastach województwa wskaźnik skanalizowania przyjmuje następujące wartości: w Bydgoszczy i we Włocławku – 93%, Grudziądzu – 92%, Toruniu – 91% i Inowrocławiu – 90%. Spośród wszystkich miast regionu najwyższy wskaźnik odnotowano w Kowalu (100%), Chełmnie (99%) oraz w Brodnicy (98%). Najniższy natomiast występuje w Nieszawie (57%) i Aleksandrowie Kujawskim (70%).

Zdecydowanie gorsza sytuacja występuje w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich. W gminie Topólka i Chrostkowo wskaźnik wynosi 0%, a w dwóch gminach wiejskich poniżej 10%: Chełmno (2%) i Lipno (6%). Najwyższy wskaźnik skanalizowania występuje w gminach: Wielka Nieszawka (93%), Świecie (91%), Kęsowo (86%), Papowo Biskupie (84%), Solec Kujawski i Tuchola (83%), Nakło nad Notecią (74%), Kruszwica i Barcin (73%), Janikowo (72%), Osie, Osielsko i Złotniki Kujawskie (71%), Gostycyn, Łysomice i Lniano (70%).

Zdecydowane działania w zakresie rozwiązania gospodarki ściekowej winny być podjęte w gminie Chrostkowo i Topólka. Dalszej rozbudowy sieci kanalizacyjnej wymagają gminy o najniższych wskaźnikach skanalizowania położone przede wszystkim we wschodniej i południowo-wschodniej części województwa. Gminy te charakteryzują się dużym rozproszeniem zabudowy oraz małym wskaźnikiem obszarów objętych aglomeracjami kanalizacyjnymi.

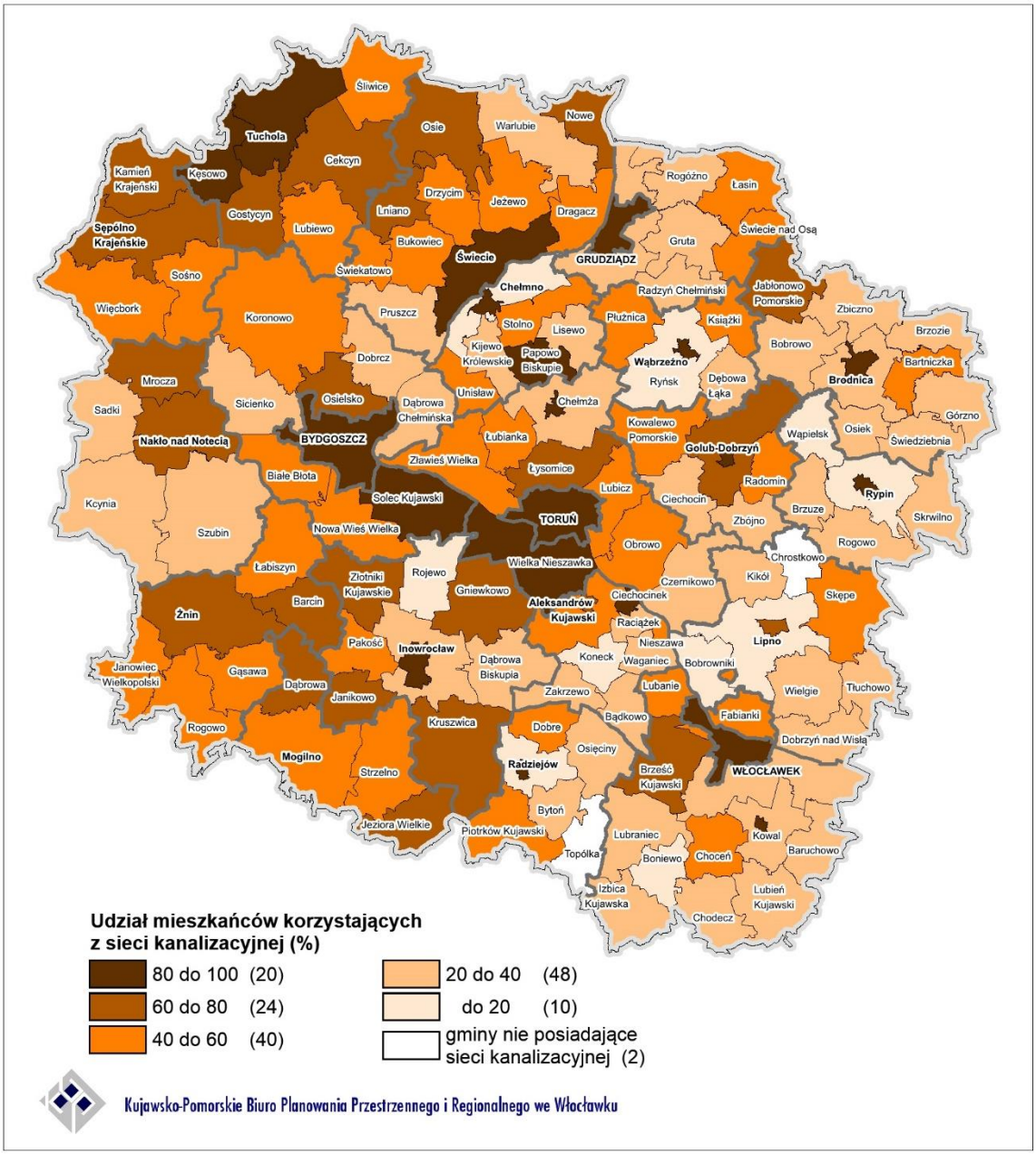

Rysunek 14. Wskaźnik skanalizowania w województwie kujawsko-pomorskim wg gmin w 2015 r.

Opracowano na podstawie danych GUS

Aglomeracje

Przepisy prawne Unii Europejskiej w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych określone zostały w szczególności w Dyrektywie w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych 91/271/EWG oraz uporządkowane w Ramowej Dyrektywie Wodnej 2000/60/WE[77]. Głównym ich celem było ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków, co w konsekwencji powinno zapewnić właściwą ochronę środowiska wodnego. Polska w Traktacie Akcesyjnym zobowiązała się dostosować do tych wymogów zgodnie z wyznaczonymi celami pośrednimi.

[77] Dyrektywy zostały przetransponowane do prawa polskiego i znalazły swoje odzwierciedlenie między innymi w Prawie wodnym oraz szeregu rozporządzeń związanych z gospodarką wodną

Instrumentem koordynującym działania w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w celu wypełnienia ww. wymogów jest *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych* (KPOŚK) zatwierdzony przez Rząd RP w dniu 16 grudnia 2003 r. Dokument ten był pięciokrotnie aktualizowany. Ostatnia aktualizacja (AKPOŚK 2017) została zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 31.07.2017 r.

W KPOŚK uwzględnione są aglomeracje powyżej 2000 RLM[78], które zgodnie z prawem winny być wyposażone w system kanalizacji zbiorczej. Ścieki powstające na terenie aglomeracji powinny być odprowadzane do oczyszczalni ścieków.

Wypełnieniem wymagań dyrektywy 91/271/EWG jest takie zaplanowanie i zrealizowanie inwestycji aby możliwe było łączne spełnienie warunków:

- warunek I - wydajności oczyszczalni – dostosowanej do usuwania 100% ładunku zanieczyszczeń powstających w aglomeracji;
- warunek II - standardów oczyszczania ścieków przez oczyszczalnie - zastosowanie odpowiednich technologii oczyszczania ścieków gwarantujących osiągnięcie wymaganych standardów oczyszczania ścieków, w tym podwyższone usuwanie biogenów w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM;
- warunek III - wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych – umożliwiające spełnienie blisko 100% poziomu obsługi.

W województwie kujawsko-pomorskim wyznaczonych zostało 88 aglomeracji o RLM powyżej 2000[79] (w tym 27 aglomeracji o RLM powyżej 10 000). Według danych za 2016 r.[80] wszystkie trzy warunki spełniało 29 aglomeracji, warunek I - 63 aglomeracje, warunek II - 80 aglomeracji, a warunek III - 34 aglomeracje. Dwie aglomeracje Stolno i Bobrowniki nie zostały uwzględnione w AKPOSK 2017, w związku z powyższym nie można ocenić czy spełniają one warunki wymienione powyżej.

[78] RLM – Równoważna liczba mieszkańców oznacza ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania na tlen (BZT_5) w ilości 60 g tlenu na dobę (AKPOŚK 2017)

[79] 15 w latach 2006-2008 rozporządzeniami Wojewody Kujawsko-Pomorskiego oraz 73 w latach 2012-03.2018 uchwałami Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego; aglomeracje Stolno (Rozporządzenie Nr 83/2006 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24.06.2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Stolno) i Bobrowniki (Rozporządzenie Nr 17/2008 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22.07.2008 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bobrowniki) nie są uwzględnione w V AKPOŚK 2017; nie podjęto również formalnych działań w sprawie ich zlikwidowania

[80] Aktualizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych – AKPOŚK 2017

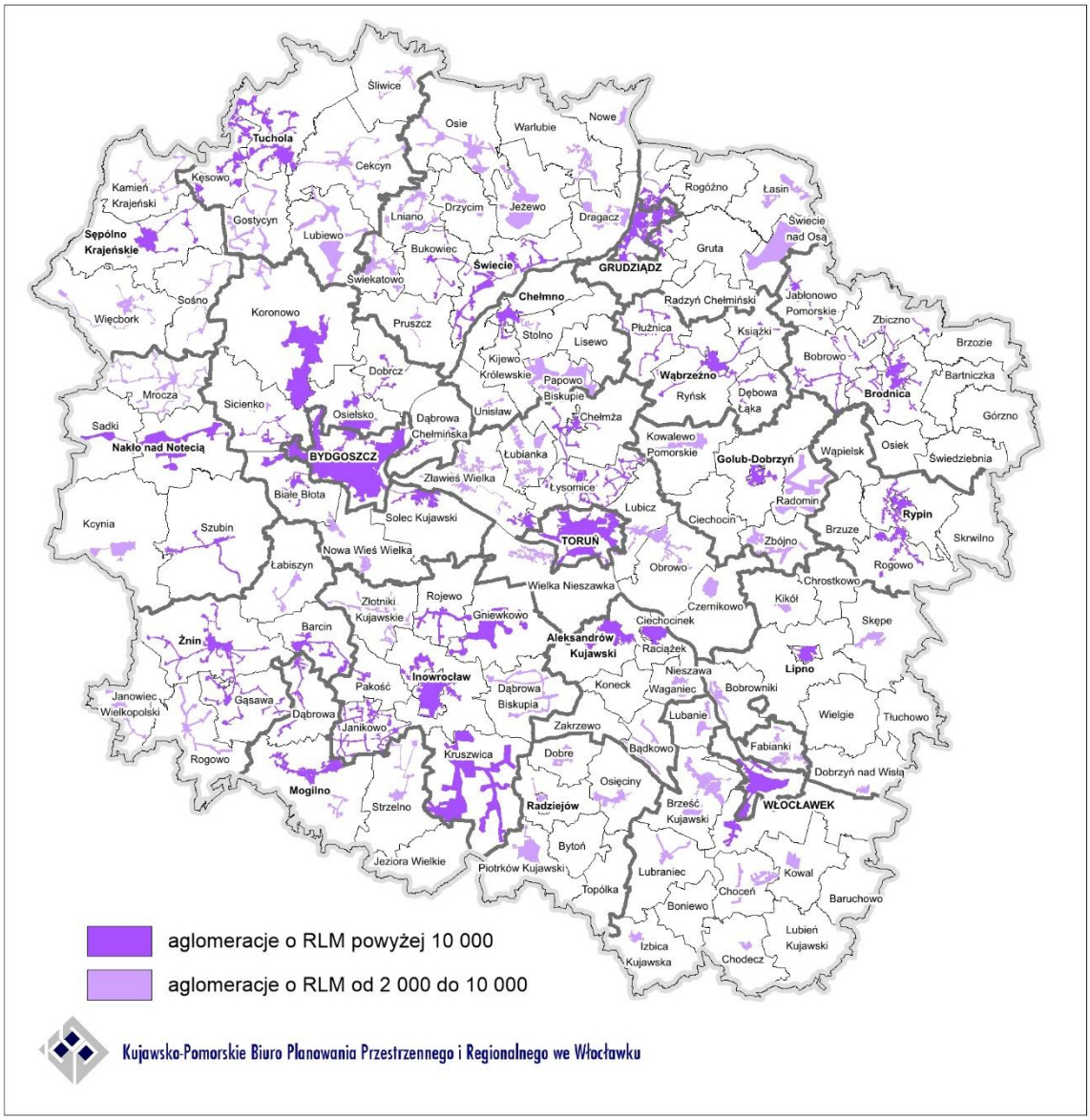

Rysunek 15. Aglomeracje (stan na marzec 2018 r.)

Opracowano na podstawie uchwał Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Rozporządzeń Wojewody Kujawsko- Pomorskiego

Gospodarka odpadami

Jednym z podstawowych elementów gwarantujących prowadzenie właściwej gospodarki odpadami jest ich selektywna zbiórka w miejscu wytwarzania. W województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku zebrano selektywnie 21,6% wszystkich zebranych odpadów komunalnych, co przy średniej dla kraju wynoszącej 23,4%, pozwoliło na zajęcie 10 pozycji wśród województw.

Regiony Gospodarowania Odpadami Komunalnymi ze wskazaniem instalacji regionalnych

Zgodnie z ,,Planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028'', gminy powinny prowadzić gospodarkę zmieszanymi odpadami komunalnymi w obrębie wyznaczonych w tym planie regionów gospodarki odpadami (RGOK). Region gospodarki odpadami komunalnymi stanowią sąsiadujące ze sobą gminy, które liczą łącznie co najmniej 150 tys. mieszkańców lub gmina zamieszkiwana przez więcej niż 500 tys. mieszkańców. Zgodnie z ww. planem na terenie województwa działają cztery RGOK.

W poszczególnych regionach gospodarki odpadami komunalnymi określono regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) oraz instalacje przewidziane do zastępczej obsługi tych regionów. Pochodzące z terenu danej gminy zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczone do składowania, były przekazywane do regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych lub instalacji zastępczych, do czasu wybudowania instalacji regionalnych, określonych w danym regionie gospodarki odpadami komunalnymi.

W 2016 roku na terenie województwa funkcjonowało 14 podmiotów pełniących funkcje RIPOK[81]. Instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (RIPOK MBP) funkcjonowały w 14 lokalizacjach, a instalacje do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów (RIPOK Z) - w 16 lokalizacjach. Instalacje do składowania odpadów (RIPOK SK) znajdowały się w następujących 13 lokalizacjach: Sulnówku (gm. Świecie), Bladowie (gm. Tuchola), Zakurzewie (gm. Grudziądz), Niedźwiedziu (gm. Dębowa Łąka), Osnowie (gm. Chełmno), Lipnie (gm. miejska Lipno), Machnaczu (gm. Brześć Kujawski), Bydgoszczy (ProNatura – ul. Prądocińska, gm. Bydgoszcz), Giebni (gm. Pakość), Wawrzynkach (gm. Żnin), Toruniu (gm. Toruń), Puszczy Miejskiej (gm. Rypin)oraz w Inowrocławiu (gm. miejska Inowrocław). Na terenie województwa funkcjonowała jedna instalacja do termicznego przekształcania odpadów komunalnych o statusie RIPOK (Bydgoszcz – ProNatura). W instalacji w Służewie trwają prace projektowe w zakresie budowy kwatery składowiska odpadów.

W 2015 roku[82] 31 instalacji (w 16 lokalizacjach) przewidzianych było do zastępczej obsługi regionu w przypadku, gdy znajdująca się w nich instalacja regionalna uległa awarii lub nie mogła przyjmować odpadów z innych przyczyn.

[81] „Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016- 2022 z perspektywą na lata 2023- 2028”

[82] Obwieszczenie nr XIV/1/15 z 23 listopada 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały w sprawie wykonania ,,Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023’’; brak danych za 2016 r.

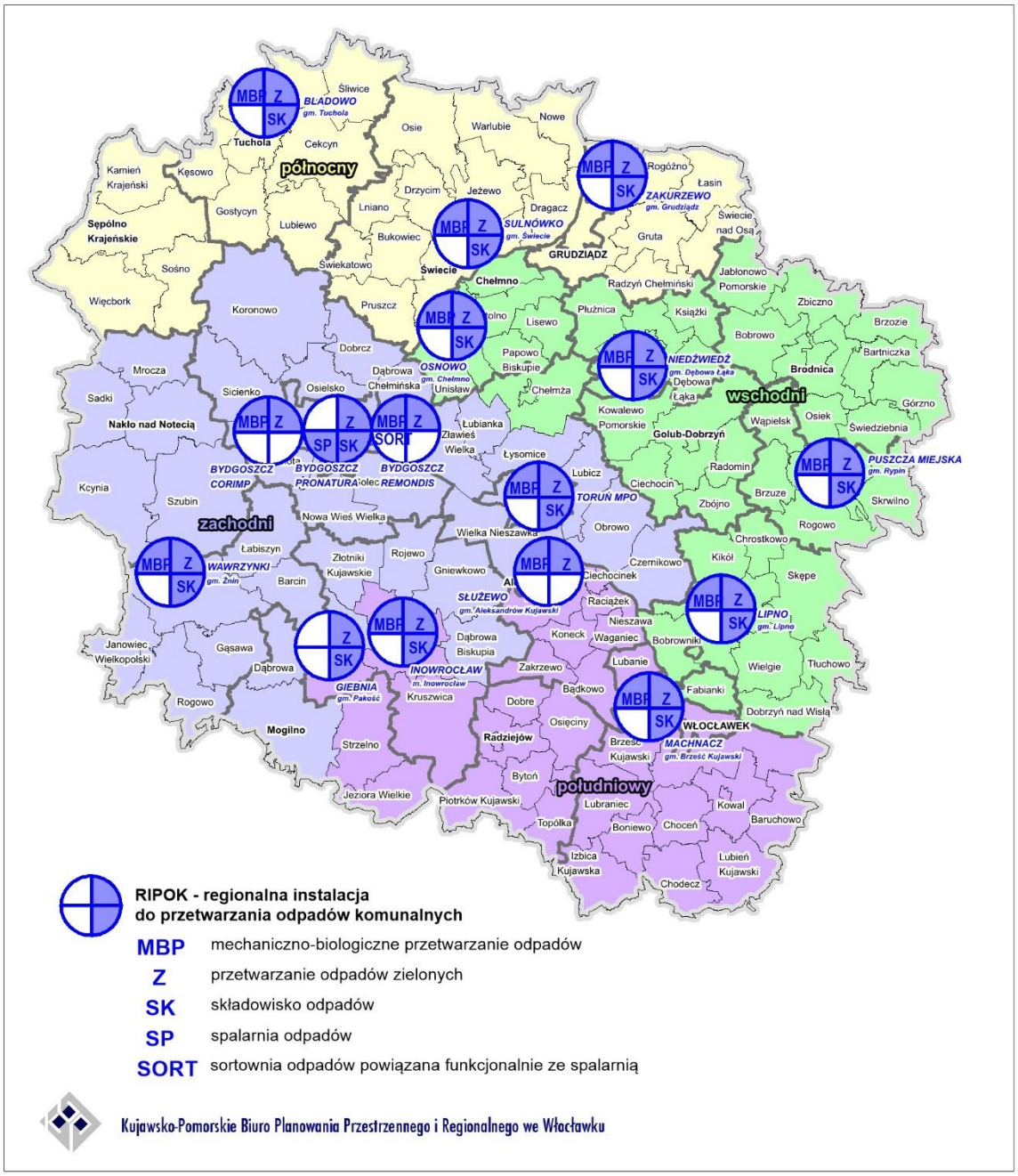

Rysunek 16. Regiony gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim

Źródło: Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko- pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028

Składowiska odpadów komunalnych

W 2015 r.[83] odpady komunalne unieszkodliwiane były poprzez składowanie na 29 składowiskach. Do największych składowisk odpadów w regionie, gdzie zdeponowano blisko połowę (49,4%) rocznego przychodu odpadów komunalnych w województwie, należą trzy składowiska: Składowisko Odpadów w Toruniu – 60 196,62 Mg tj. 21,4% ogólnej ilości; Składowisko Odpadów Komunalnych w Sulnówku – 51 291,61 Mg, tj. 18,3%; Składowisko Odpadów Komunalnych w Machnaczu – 27 187,75Mg, tj. 9,7%.

[83] Dane pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Departamentu Środowiska; Raportu z Wojewódzkiego Systemu Odpadowego 2015 (z dnia 26.04.2017 r.)

Inne instalacje do unieszkodliwiania odpadów

W województwie kujawsko-pomorskim odzysk odpadów odbywał się głównie w sortowniach odpadów oraz poprzez kompostowanie w kompostowniach odpadów.
W 2015 r. zewidencjonowanych było 9 spalarni do termicznego przekształcania odpadów (w tym 4 unieszkodliwiały odpady niebezpieczne). Spalarnia Lafarge Cement S.A. Cementownia Kujawy w Bielawach była w posiadaniu dwóch instalacji współspalających odpady. Jedyną spalarnią posiadającą status RIPOK jest uruchomiony we wrześniu 2015 roku Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy.

Na terenie województwa w 2015 r. zewidencjonowanych było 13 składowisk odpadów innych niż komunalne. Wśród nich znajdowały się trzy składowiska odpadów niebezpiecznych: Zakładowe Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Nowej Wsi Wielkiej, Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzielonymi kwaterami na odpady niebezpieczne Anwil S.A. we Włocławku oraz Składowisko odpadów niebezpiecznych w Żółwinie Wypaleniskach. We Włocławku na terenie Anwilu eksploatowane było składowisko odpadów obojętnych. Na składowiskach w Małociechowie oraz w miejscowości Bycz przyjmowano azbest.

System elektroenergetyczny

Linie oraz obiekty elektroenergetyczne

Powszechność dostępu i korzystanie z zalet energii elektrycznej wymaga sprawnego działania rozbudowanego układu urządzeń do jej wytwarzania, przesyłania i rozdziału. Energia elektryczna dostarczana do końcowych użytkowników, wytwarzana jest w elektrowniach. Przesył energii z elektrowni do odbiorcy możliwy jest dzięki rozległej sieci linii i stacji elektroenergetycznych.

Na system elektroenergetyczny składają się linie elektroenergetyczne najwyższych i wysokich napięć oraz systemowe stacje elektroenergetyczne najwyższych napięć, wiele stacji rozdzielczych wysokiego napięcia oraz rozlicznych stacji transformatorowych, zamieniających średnie napięcie (rozdzielcze) na powszechnie stosowane w instalacjach odbiorczych.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działa spółka eksploatująca obiekty elektroenergetycznej sieci przesyłowej (stacje i linie o napięciu 400 kV i 220 kV) - Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Północ S.A. z siedzibą w Bydgoszczy oraz dwie spółki eksploatujące obiekty elektroenergetycznej sieci dystrybucyjnej (stacje i linie o napięciu 110 kV i niższym) ENERGA-Operator S.A. i ENEA Operator Sp. z o.o.
Sieć elektroenergetyczna województwa zasilana jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE), którego elementami w regionie są elektroenergetyczne linie 400 kV i linie o napięciu 220 kV:

- 400 kV relacji Płock – Grudziądz Węgrowo,
- 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo – Gdańsk Błonia,
- 400 kV relacji Jasiniec – Bydgoszcz Zachód (obecnie pracująca na napięciu 220 kV),
- 220 kV relacji Pątnów – Jasiniec tor I,
- 220 kV relacji Pątnów – Włocławek Azoty,
- 220 kV relacji Jasiniec – Grudziądz Węgrowo,
- 220 kV relacji Jasieniec – Gdańsk,
- 220 kV relacji Włocławek Azoty – Toruń Elana,
- 220 kV relacji Włocławek Azoty – Olsztyn I,
- 220 kV relacji Toruń Elana – Grudziądz Węgrowo,
- 220 kV relacji Pątnów – Jasiniec tor II,
- 220 kV relacji Płock – Pątnów;

oraz stacje transformatorowe:

- 220/110 kV Jasiniec z dwoma autotransformatorami 220/110 kV o mocy 2x160 MVA,
- 220/110 kV Bydgoszcz Zachód z jednym autotransformatorem o mocy 160 MVA,
- 220/110 kV Włocławek Azoty z dwoma autotransformatorami 220/110 kV o mocy 2x160 MVA,
- 220/110 kV Toruń Elana z dwoma autotransformatorami 220/110 kV o mocy 160 MVA i 100 MVA,
- 400/220/110 kV Grudziądz Węgrowo z transformatorem 400/220 kV o mocy 500 MVA, z autotransformatorem 400/110 kV o mocy 330 MVA oraz dwoma autotransformatorami 220/110 kV o mocy 2x 160 MVA.

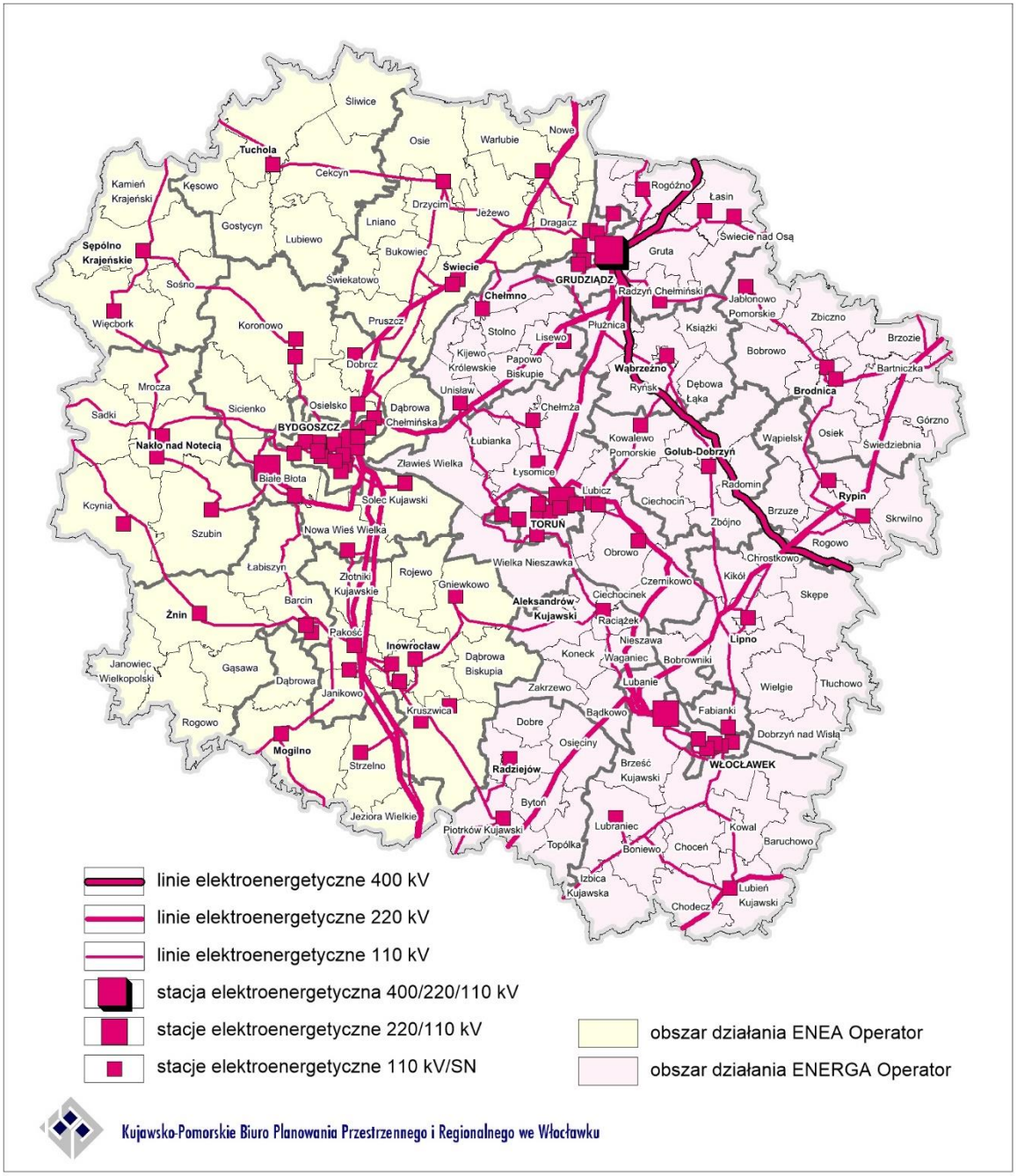

Rysunek 17. Elektroenergetyka

Opracowano na podstawie danych operatorów sieci 2015 r.

System sieci najwyższych napięć jest źródłem energii elektrycznej dla sieci rozdzielczej o napięciu 110 kV, na którą składają się stacje transformatorowe i linie wysokiego napięcia.

Przez układ transformacji zasilana jest elektroenergetyczna sieć średniego i niskiego napięcia, na którą składają się stacje transformatorowe i linie średniego napięcia 15 kV (SN) oraz linie niskiego napięcia (nn).
Na rzecz sieci elektroenergetycznej pracują źródła energii elektrycznej, którymi są elektrociepłownie (EC)zawodowe (EC I Bydgoszcz, EC II Bydgoszcz, EC III Bydgoszcz organizacyjnie wchodząca do EC II; EC Grębocin; EC Grudziądz), elektrociepłownie przemysłowe (znajdujące się na terenie następujących zakładów: Zakłady Azotowe Anwil S.A. we Włocławku – 2 elektrociepłownie[84], Mondi Świecie S.A. w Świeciu, Elana Toruń, Janikowskie Zakłady Sodowe JANIKOSODA S.A., Inowrocławskie Zakłady Chemiczne SODA MĄTWY S.A.), elektrownia wodna na Wiśle we Włocławku i elektrownie biogazowe. Od 2015 r. funkcjonuje również Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy. Instalacja ta utylizuje odpady komunalne z odzyskiem ciepła i energii elektrycznej, którą otrzymują mieszkańcy Bydgoszczy.
W ostatnich latach wzrosła ilość energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, szczególnie z małych elektrowni wodnych i elektrowni wiatrowych. Produkcja energii elektrycznej z tych źródeł pokrywa około 30% zapotrzebowania województwa na energię.
W województwie kujawsko-pomorskim brak jest większych problemów związanych z dostawą energii elektrycznej o wymaganych parametrach jak np. dopuszczalny spadek napięcia, skuteczność zerowania i niezawodność zasilania. Niemniej mają one miejsce, szczególnie na obszarach wiejskich. Wysoka, w porównaniu z miastami, awaryjność sieci wiejskich, powiązana jest z warunkami atmosferycznymi, ponieważ wykonane jako sieci napowietrzne, narażone są na wyładowania atmosferyczne i silne wiatry powodujące uszkodzenia linii. Nie zakłada się jednak kablowania elektroenergetycznych linii wiejskich, gdyż koszty tych zamierzeń, przy rozproszonych odbiorcach, są niewspółmiernie wysokie do strat powodowanych okresowym brakiem zasilania. W wyniku powiększania się terenów zurbanizowanych należy spodziewać się konieczności rozbudowy i modernizacji sieci rozdzielczych średniego i niskiego napięcia. Również dalszy intensywny rozwój energetyki wiatrowej może spowodować, iż możliwości przesyłowe sieci najwyższych napięć mogą być niewystarczające.

System zaopatrzenia w gaz ziemny

Wszystkie gazociągi wysokiego ciśnienia na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się w majątku PGNiG S.A. W Warszawie, a ich eksploatację prowadzi Operator GP GAZ-SYSTEM S.A., natomiast Pomorski Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. zajmuje się eksploatacją rozdzielczych sieci gazowych, sprzedażą gazu, budową, modernizacją i remontami sieci dystrybucyjnej.

Na terenie województwa zlokalizowane są obiekty sieci przesyłowej gazu ziemnego, którego elementami w regionie są:

- gazociągi wysokiego ciśnienia:
  - DN 1400 „Jamał" relacji Rosja - Europa Zachodnia (gazociąg tranzytowy), wchodzący w skład sieci TEN-E,
  - DN 1000 MOP 8,4 MPa relacji Tłocznia Włocławek – WRG II Gustorzyn,
  - DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Gustorzyn – Mogilno,
  - DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Mogilno – Wydartowo,
  - DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Gustorzyn – Norwiny Brdowskie,
  - DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Gustorzyn – Rembelszczyzna,
  - DN 500 MOP 8,4 MPa relacji Gustorzyn – Zakrzewo (Gostynin),
  - DN 500 MOP 5,5 MPa relacji Skaszyn – Wieniec,

[84] w tym elektrociepłownia gazowo-parowa we Włocławku, której inwestycję zakończono w 2017 r.

- DN 500 MOP 5,5 MPa relacji Głowina – Włocławek 1,
- DN 500 MOP 5,5 MPa relacji Głowina – Włocławek 2,
- DN 500 MOP 5,5 MPa relacji WRG I Włocławek – WRG II Gustorzyn 1,
- DN 500 MOP 5,5 MPa relacji WRG I Włocławek – WRG II Gustorzyn 2,
- DN 500 MOP 5,5 MPa relacji Gustorzyn – Reszki,
- Dn 500 MOP 5,5 MPa relacji Gustorzyn – Odolanów,
- DN 400 MOP 5,5 MPa relacji Gustorzyn – Pruszcz Gdański;

-

- węzły gazowe wysokiego ciśnienia:
  Mniszek (Grudziądz), Lisewo, Gustorzyn, Brzezie;
- oraz stacje gazowe wysokiego ciśnienia na gazociągach systemowych i sieci rozdzielczej.

W oparciu o magistrale gazowe pracuje system gazociągów wysokiego ciśnienia oraz sieć rozdzielcza na terenie miast i gmin, będąca źródłem gazu dla odbiorców na obszarze województwa.

Rozdzielnia zlokalizowana na południu województwa we wsi Gustorzyn (gmina Brześć Kujawski), jest jednym z głównych węzłów rozdziału gazu w krajowym systemie przesyłowym, w którym funkcjonuje również magazyn gazu w rejonie Mogilna. Kawernowe podziemne zbiorniki gazu (KPZG) przy pojemności 150 mln m³ dysponują zdolnością oddania 10 mln m³/dobę. KPZG połączony jest z węzłem Gustorzyn gazociągiem Dn 700, pracującym dwukierunkowo – latem gaz kierowany jest do zbiorników, a zimą do sieci gazociągów, pokrywając szczytowe pobrania gazu, nie tylko dla potrzeb województwa kujawsko–pomorskiego, ale również w systemie gazociągów na terenie kraju.

Zgodnie z danymi GUS BDL 42,7% mieszkańców regionu kujawsko-pomorskiego korzysta z sieci gazowej, przy średniej dla kraju wynoszącej 52,1%, co daje dopiero 10 pozycję wśród innych województw. Udział mieszkańców korzystających z gazu wśród powiatów ziemskich w regionie jest zróżnicowany - od 0,1% w powiecie rypińskim, 0,3% lipnowskim, 1,4% w radziejowskim i 2,0% brodnickim do 44,6% w powiecie inowrocławskim.

Poziom gazyfikacji jest zdecydowanie wyższy w miastach, gdzie wynosi średnio 68,9% (porównywalny do średniego dla kraju wynoszącego 71,6%), niż na wsi 4,2% (zdecydowanie poniżej średniego dla kraju wynoszącego 22,6%). Miasto Grudziądz zgazyfikowane jest w 89,4%, Chełmno - 83,5%, Toruń - 81,8%, Bydgoszcz - 81,7%, Chełmża - 78,3%, Włocławek - 73,6%. Wśród gmin miejsko-wiejskich i wiejskich najwyższy wskaźnik gazyfikacji występuje w: Solcu Kujawskim - 75,2%, Barcinie - 66,9%, Świeciu - 59,0%, Janikowie i Tucholi- 57,1%, Nakle nad Notecią - 52,9%, Pakości - 50,8%, Sępólnie Krajeńskim - 49,7%, Osielsku - 48,6%, Kruszwicy - 48,3%, Nowym - 47,6%, Mogilnie - 43,7%, Łasinie – 43,3%, Łabiszynie - 41,5%. Według danych operatorów sieci w trzech gminach miejskich województwa nie jest dostępna sieć gazowa (Aleksandrów Kujawski, Kowal, Lipno). 76 gmin (53% wszystkich gmin województwa) nie korzysta z gazu przewodowego.

Większość obszarów poza zasięgiem sieci istniejących gazociągów położona jest we wschodniej części województwa.

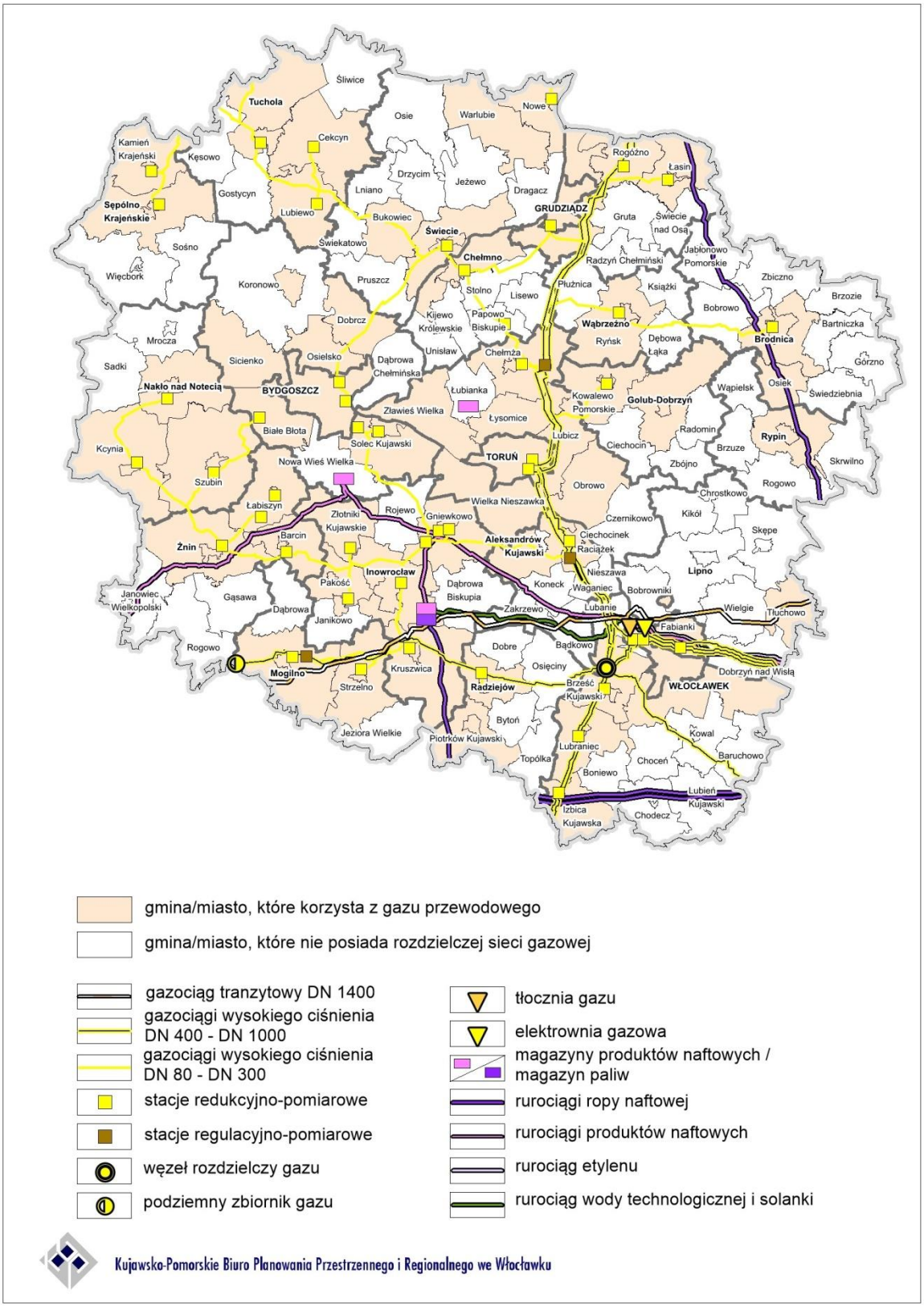

Rysunek 18. Gazociągi oraz inne media infrastruktury

Opracowano na podstawie danych operatorów sieci

Inne rurociągi przesyłowe oraz obiekty infrastruktury

Przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego przebiegają następujące rurociągi:

- ropy naftowej „Przyjaźń" Rosja – Niemcy wraz z odgałęzieniem do magazynów w gminie Inowrocław oraz ropociąg PERN Płock – Gdańsk z przepompownią w Łasinie i Puszczy Miejskiej,
- produktów naftowych PERN Płock – (magazyn w Nowej Wsi) – Rejowiec,
- etylenu z Płocka do Zakładów Azotowych „Anwil" S.A. we Włocławku.

Przez teren województwa przebiega rurociąg solankowy, związany z rozwiniętym przemysłem wydobywczym soli w Górze koło Inowrocławia. Pozyskiwana podczas procesu wydobywczego woda solankowa przesyłana jest rurociągiem podziemnym do zakładu Anwil SA Włocławek oraz PKN Orlen w Płocku.

Teletechnika

W gminie Solec Kujawski zlokalizowane jest Radiowe Centrum Nadawcze Polskiego Radia, za pomocą którego mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego oraz kraju mogą słuchać audycji Polskiego Radia. W miejscowości Trzeciewiec (gm. Dobrcz) mieści się Radiowo-Telewizyjne Centrum Nadawcze, którego zasięg wykracza poza województwo kujawsko-pomorskie.

Na terenie województwa, podobnie jak i w kraju, następuje sukcesywny spadek abonentów telefonii stacjonarnej na rzecz telefonii komórkowej, oferującej oprócz usług telefonicznych również bezprzewodowy dostęp do sieci Internet.

Województwo kujawsko-pomorskie posiada szerokopasmową sieć teleinformatyczną z punktami dostępowymi w każdej gminie regionu. Urząd Marszałkowski, w partnerstwie z Kujawsko-Pomorską Siecią Informacyjną sp. z o.o. (KPSI) realizuje projekty, które mają m.in. usprawnić funkcjonowanie administracji, poprzez wprowadzenie powszechnej możliwości załatwiania spraw drogą elektroniczną.

Odnawialne źródła energii

Kujawsko-pomorskie znajduje się w czołówce województw w zakresie produkcji energii z OZE, razem z zachodniopomorskim i wielkopolskim zajmuje 2 miejsce w kraju. Funkcjonują tu instalacje OZE o łącznej mocy 1 007 MW[85], które stanowią 12% mocy krajowej (kraj: 8 415 MW).

Kujawsko-pomorskie wyróżnia się wyraźną dywersyfikacją rodzajów instalacji. Jako jedyny region posiada znaczące moce (powyżej 100 MW) zainstalowane jednocześnie w energetyce wiatrowej, wodnej i biomasie. Największe pod względem mocy instalacje OZE funkcjonują w powiatach: świeckim – blok energetyczny wytwarzający energię z biomasy w Świeciu (Mondi S.A., 170 MW), m. Włocławek - elektrownia wodna (162 MW), a największe w zakresie energetyki wiatrowej w powiatach: grudziądzkim (145 MW - Świecie n. Osą i Radzyń Chełmiński), radziejowskim (ok. 70 MW gm. Radziejów, Piotrków Kujawski), lipnowskim (ok. 48 MW - Dobrzyń nad Wisłą, Wielgie), inowrocławskim (78 MW - Kruszwica i Pakość) oraz aleksandrowskim (42 MW - Raciążek, Nieszawa, Waganiec). W powyższych powiatach koncentruje się 70% całej mocy instalacji OZE w województwie.

Rozwój OZE w ostatnich latach widoczny był głównie w energetyce wiatrowej i energetyce opartej na spalaniu biomasy. Energetyka wiatrowa generuje 59% mocy OZE zainstalowanej w regionie[86]. Biogazownie rozwijają się w znikomym stopniu, mimo dużego potencjału do rozwoju zwłaszcza na

[85] Na podstawie danych URE, stan na 31.12.2016 r.
[86] ibidem

obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo (powiaty chełmiński, inowrocławski, włocławski, grudziądzki, żniński, radziejowski). Podobny problem występuje w energetyce wodnej, gdzie nie odnotowano w ostatnich latach żadnych większych inwestycji, mimo dużego potencjału hydroenergetycznego przede wszystkim Wisły, w mniejszym stopniu Brdy, Drwęcy i Osy. W ostatnim okresie coraz bardziej realna staje się budowa stopnia wodnego wraz z elektrownią na Wiśle, poniżej Włocławka.

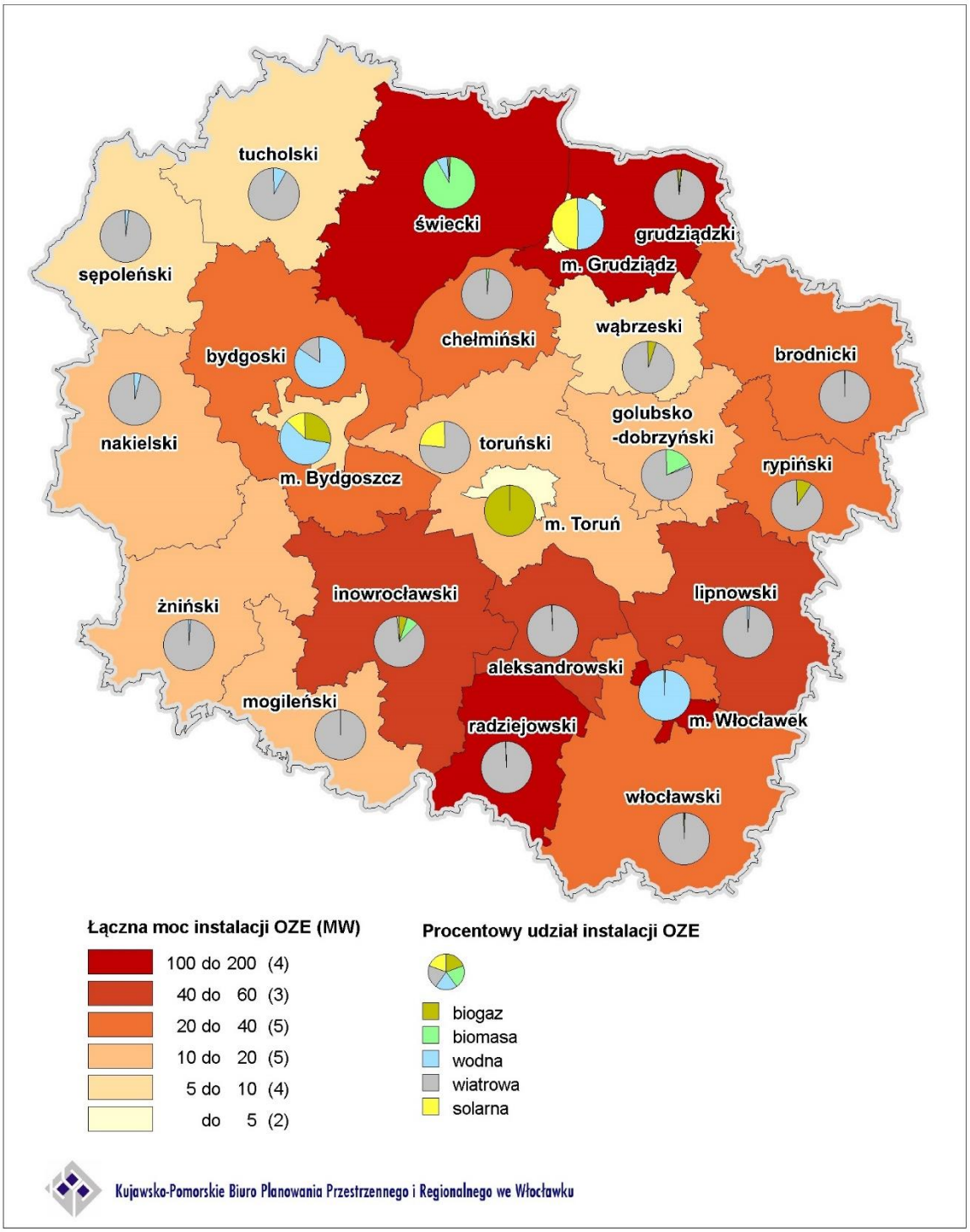

Rysunek 19. Odnawialne źródła energii wg powiatów w województwie kujawsko-pomorskim

Opracowano na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki, stan na 31.12.2016 r.

Unijne regulacje nakazują, aby do końca tej dekady jedna piąta produkowanej w Polsce energii pochodziła z OZE. Znowelizowana w czerwcu 2016 r. ustawa o odnawialnych źródłach energii daje możliwości tworzenia lokalnych klastrgawłowiców energetycznych, tj. cywilnoprawnych porozumień, w skład których wchodzić mogą osoby fizyczne, osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej, jednostki naukowe, badawczo-rozwojowe lub jednostki samorządu terytorialnego. Dotyczą one wytwarzania i równoważenia zapotrzebowania lub obrotu energią w ramach jednej sieci dystrybucyjnej. Obszar działania danego klastra nie może przekraczać granic powiatu.

W marcu 2017 r. w województwie kujawsko-pomorskim utworzony został pierwszy klaster energii Kujawski Klaster Energii „Energia Kujaw", który ma na celu budowę lokalnego rynku energii na terenie następujących gmin: Boniewo, Choceń, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski i Lubraniec. Celem klastra jest realizacja inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii takich jak: biogazownie, farmy fotowoltaiczne oraz elektrownie wiatrowe i wodne. Wytworzona energia sprzedawana będzie odbiorcom indywidualnym, przedsiębiorcom i jednostkom samorządu terytorialnego na rynku lokalnym. Powstały również dwa inne klastry:

- Toruński Klaster Energii „Energia Gotyku" - do zadań klastra energii należeć będzie: realizacja inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii, tj. biogazowni, elektrowni fotowoltaicznych, turbin wiatrowych i elektrowni wodnych oraz sprzedaż na lokalnym rynku energii w niższej cenie zarówno klientom indywidualnym, jak i innym odbiorcom z sektora przedsiębiorstw i samorządu terytorialnego,
- OZE Grudziądz „Obszar Zrównoważony Energetycznie" - klaster jest porozumieniem zawartym pomiędzy samorządem, spółkami komunalnymi, stowarzyszeniem oraz przedsiębiorcą z terenu Grudziądza zajmujących się produkcją, dystrybucją oraz obrotem energią elektryczną i ciepłem.

Klastry mają przyczynić się do zapewnienia lokalnego bezpieczeństwa energetycznego, poprawy lokalnego środowiska naturalnego oraz zwiększenia konkurencyjności i efektywności ekonomicznej lokalnej gospodarki.

Energetyka wiatrowa

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się dogodnymi warunkami dla rozwoju energetyki wiatrowej. Od 2007 roku moc elektrowni wiatrowych w województwie wzrosła szesnastokrotnie: od 35 MW do ponad 599 MW[87] (liczba elektrowni wiatrowych wynosi - 635[88]). Pod względem wielkości mocy poszczególnych rodzajów OZE energetyka wiatrowa zdecydowanie dominuje i stanowi ponad 59% mocy wszystkich instalacji OZE w regionie.

W początkowej fazie rozwoju energetyki wiatrowej województwo dzieliło się wyraźnie na część północną, gdzie niewiele gmin posiadało na swym terenie elektrownie i część południową (linię podziału stanowiły rzeki Noteć, Wisła, Drwęca) o znacznej liczbie elektrowni wiatrowych. Ta sytuacja od 2010 roku zaczęła ulegać zmianie i rozwój energetyki wiatrowej odbywa się na całym obszarze województwa. Zaczęto budować większe i wydajniejsze elektrownie o wysokości pomiędzy 150 a 200 m. Były to nowe generacje turbin przeznaczone do stosowania w warunkach niskich prędkości wiatru na terenach, gdzie dotąd nie było to opłacalne ekonomicznie (przykład farm wiatrowych „Gawłowice" i „Linowo" o łącznej mocy ok. 50 MW w powiecie grudziądzkim, przyłączonych do sieci na początku 2013 roku).

[87] 599,54 MW wg danych URE stan 31.12.218 r.

[88] Badania ankietowe przeprowadzone w gminach w styczniu 2019 r., dane z powiatowych organów administracji architektoniczno-budowlanej, analizy własne.

Tabela 8. Powiaty o największej skali inwestycji w energetykę wiatrową

Powiat	Moc [MW]	Liczba elektrowni	Średnia moc jednej elektrowni
grudziądzki	145,65	69	2,11
radziejowski	110,8	124	0,89
lipnowski	49,55	56	0,88
inowrocławski	44,24	62	0,71
aleksandrowski	48,8	58	0,84

Analizy własne na podstawie danych pozyskanych z gmin, starostw powiatowych i powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego w styczniu 2019 r.

Energetyka wodna

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonuje sześć dużych, zawodowych elektrowni oraz 44 małe elektrownie wodne. Moc zainstalowana w elektrowniach dużych wynosi 213 MW, w tym: Włocławek 162 MW, Koronowo 26 MW, Żur 8 MW, Smukała 4,2 MW, Tryszczyn 3,4 MW, Gródek 3,5 MW. Urządzenia energetyczne zainstalowane w wymienionych elektrowniach dostosowane są do pracy szczytowej, co pozwala na produkcję energii elektrycznej w okresach największego zapotrzebowania. Podnosi to zarówno walory ekonomiczne tych obiektów jak i efektywność wykorzystania energii wodnej. Łączna moc zainstalowana w małych elektrowniach wynosi około 4 MW. Całkowita produkcja energii elektrycznej uzyskana z rzek i cieków województwa kujawsko- pomorskiego osiąga ok. 770 GWh, z czego 90% energii produkuje elektrownia na stopniu wodnym we Włocławku.[89]

Energetyka wykorzystująca biomasę i biogaz

Duża moc ok. 170 MW generowana z wykorzystywania biomasy mieszanej, z odpadów przemysłowych drewnopochodnych i celulozowo-papierniczych w powiecie świeckim wynika z funkcjonowania instalacji przy zakładzie Mondi S.A. w Świeciu. Pozostałe instalacje mają marginalne znaczenie dla potencjału OZE województwa i generują ok. 7 MW.

Biomasa może być wykorzystywana także do produkcji biogazu. Na terenie województwa funkcjonują instalacje bazujące zarówno na produktach pochodzenia rolniczego, składowiskach odpadów i oczyszczalniach ścieków. Biogaz rolniczy wykorzystywany jest w niewielkim stopniu zważywszy na możliwości i potencjał produkcji rolnej. Funkcjonuje jedynie 6 instalacji, najwięcej w powiatach inowrocławskim i rypińskim o mocy łącznej ok. 8 MW. Instalacje do odzysku biogazu z beztlenowego rozkładu znajdują się na 6 składowiskach odpadów: w Bydgoszczy, gminie wiejskiej Grudziądz, mieście Grudziądz, Toruniu, Rypinie i Machnaczu (gm. Włocławek) o łącznej mocy niecałe 4 MW. Podobną moc generują instalacje wykorzystujące biogaz z oczyszczalni ścieków.

Energetyka solarna

Energetyka solarna na większą skalę wykorzystywana jest w województwie w znikomym stopniu, łączna moc zainstalowana wynosi ok. 7 MW. W 2015 roku na terenie województwa powstała pierwsza duża elektrownia solarna w Czernikowie o mocy ok. 4 MW. Dominują jednak małe, rozproszone instalacje. Kolektory słoneczne wykorzystywane są głównie do podgrzewania wody w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, wielorodzinnych, zabudowie agroturystycznej, w ośrodkach rekreacyjnych i wypoczynkowych, w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego, szpitalnego oraz innych budynkach użyteczności publicznej. Powszechnie energia słoneczna wykorzystywana jest do zasilania sygnalizacji świetlnej, podświetlania znaków drogowych,

[89] „Odnawialne źródła energii – zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego", Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, 2010. Wielkości uzyskanej energii mogą ulegać zmianom, w zależności od warunków hydrologicznych.

parkometrów w strefach płatnego parkowania, są to jednak wielkości bez znaczenia dla ogólnego bilansu mocy.

Energetyka geotermalna

Do wykorzystania na cele bytowo-komunalne w pierwszej kolejności kwalifikuje się złoża wód geotermalnych ze zbiornika dolnojurajskiego, który posiada najbardziej perspektywiczne zasoby i obejmuje swym zasięgiem większość obszaru województwa, w tym największe miasta: Bydgoszcz, Toruń i Włocławek. W chwili obecnej żadne ze złóż geotermalnych wysokotemperaturowych nie jest wykorzystywane jako źródło energii odnawialnej (np. w systemach ciepłowniczych).

Analogicznie do energetyki solarnej rozwija się rozproszona niskotemperaturowa energetyka geotermalna (pompy ciepła). Rozwój tego typu instalacji występuje w największej skali na obszarach nowej zabudowy (strefy podmiejskie, nowe budownictwo jednorodzinne miast i obszarów wiejskich). Trudno jednak określić łączną moc tych instalacji, obecnie nie są one wykazywane w danych Urzędu Regulacji Energetyki.

5. Środowisko przyrodnicze

Województwo kujawsko-pomorskie jest obszarem bardzo zróżnicowanym pod względem fizycznogeograficznym, co wynika z faktu, iż przez region przebiegają liczne granice: klimatyczne, hydrograficzne, geologiczne, geomorfologiczne.

Budowa geologiczna, rzeźba terenu

Na terenie województwa dominują obszary wysoczyzn morenowych (zarówno płaskich, jak i falistych), które porozcinane są rozległymi i głębokimi pradolinami (Wisły, Noteci, Drwęcy), doliną dolnej Wisły oraz wąskimi rynnami polodowcowymi. Obszary pradolin i dolin rzecznych charakteryzują się dobrze wykształconymi poziomami terasowymi, rozległymi rozszerzeniami w postaci kotlin (np. Kotlina Toruńska, Kotlina Grudziądzka), nieco węższymi w formie basenów (np. Basen Unisławski, Świecki) oraz wyraźnym zwężeniem w rejonie Fordonu. Rzeźbę wysoczyzn morenowych urozmaicają formy powstałe w brzeżnej strefie lądolodu stagnującego w postaci moren czołowych, kemów (Pojezierze Krajeńskie, Pojezierze Dobrzyńskie) oraz niewielkie wytopiska. W kilku miejscach, w tym w okolicach Zbójna, występują drumliny - rzadkie formy rzeźby terenu. Stosunkowo duże powierzchnie zajmują równiny akumulacji wodnolodowcowej, usypane przez wody pochodzące z topniejącego lądolodu. Większe powierzchnie sandrów charakterystyczne są zwłaszcza dla północnej części województwa, w rejonie Borów Tucholskich pomiędzy doliną Brdy i Wisły, mniejsze zaś dla wschodnich krańców województwa w powiatach lipnowskim i rypińskim oraz terenów w okolicach miejscowości Wąbrzeźno, Strzelno, czy Janowiec Wielkopolski.

Pod względem litologii osadów powierzchniowych powszechnie występują gliny lodowcowe (zwałowe), charakterystyczne dla rozległych wysoczyzn morenowych pojezierzy. Na ich tle spotyka się płaty utworów w postaci wszelkiego rodzaju piasków, żwirów związanych z obecnością wysp moren czołowych, kemów, ozów oraz utwory w postaci mułków, piasków zastoiskowych i jeziornych wypełniających dawne zagłębienia. W obrębie powierzchni sandrowych występują piaski i żwiry wodnolodowcowe. Obecne doliny rzek wysłane są namułami, piaskami i żwirami rzecznymi tarasów nadzalewowych. Dawne zagłębienia jezior zajmują osady jeziorne w postaci iłów, mułków, rzadziej kredy i gytii jeziornej. W centralnej części województwa zlokalizowane są wielkopowierzchniowe płaty piasków eolicznych związanych z występowaniem kompleksu wydm śródlądowych.

Najwyższym miejscem na terenie województwa jest wzniesienie Czarna Góra, leżące w pasie wzniesień morenowych nazywanych Górami Obkaskimi na Pojezierzu Krajeńskim, o wysokości 188,8 m n.p.m. Najniższej, na wysokości około 12,2 m n.p.m., znajdują się tereny terasy zalewowej doliny Wisły (w pobliżu granicy z województwem pomorskim). W efekcie maksymalna deniwelacja

wynosi 176,6 m. Największe lokalne deniwelacje występują w rejonie Włocławka - Wzgórze Szpetalskie osiągają 80 m.

Generalnie budowa geologiczna i rzeźba terenu województwa nie stanowią barier dla zagospodarowania przestrzennego. Jedynie wysokie i strome krawędzie wysoczyzn morenowych mogą wymagać prac makroniwelacyjnych dla budowy inwestycji liniowych (drogi, linie kolejowe, itp.).

Udokumentowane złoża kopalin

Spośród wszystkich złóż kopalin występujących na terenie województwa kujawsko-pomorskiego najliczniej występują złoża kruszywa naturalnego, w postaci kruszywa drobnego - piaszczystego, jak i kruszywa grubego, obejmującego pospółki oraz żwiry (kruszywo piaszczysto-żwirowe). Łącznie udokumentowano 662 złoża piasków i żwirów o zasobach bilansowych około 352 mln ton, co stanowi 1,9% zasobów krajowych. Złoża piasków i żwirów występują głównie w dolinach rzek: Wisły i Drwęcy.

Najważniejszym ilościowo zasobem kopalin w województwie jest sól kamienna pochodząca z cechsztyńskiej formacji solonośnej, występującej w postaci wysadów solnych. Zasoby bilansowe soli kamiennej oszacowano na 32 219 mln ton, co stanowi aż 37,7% krajowych zasobów. Występuje ona w obrębie złoża Damasławek (powiat żniński), Góra (powiat inowrocławski), Lubień Kujawski (powiat włocławski), Mogilno I i II (powiat mogileński).

Zasoby wapieni i margli pochodzące z okresu jury udokumentowano w obszarze złoża Barcin – Piechcin – Bielawy (powiaty inowrocławski, mogileński i żniński). Ich zasoby bilansowe szacuje się na ponad 956 mln ton, co stanowi 7,4% zasobów krajowych.

W obrębie pojezierzy, w obniżeniach po dawnych jeziorach, występuje kreda, wykorzystywana w rolnictwie jako wapno nawozowe. Na terenie województwa rozpoznano 11 złóż tej kopaliny o łącznych zasobach wynoszących niespełna 5 mln ton, co stanowi 2,5% zasobów krajowych. Na terenie województwa udokumentowano 26 złóż torfu o zasobach 1,7 mln ton (1,8% zasobów krajowych), w tym dwa na których występuje borowina (Wojdal V – powiat inowrocławski oraz Wieniec ABC – powiat włocławski).

Zasoby bilansowe piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych (4 złoża) określono na 14,3 mln ton (9,8% zasobów krajowych), zaś do produkcji cegieł wapienno-piaskowych (7 złóż) na 21,6 mln ton (7,9% zasobów krajowych).

Łączne zasoby surowców ilastych do produkcji ceramiki budowlanej określono na 27,2 mln ton (1,3% zasobów w kraju), a do produkcji cementu na 12,5 mln ton (4,5% zasobów krajowych). Udokumentowano 22 złoża tych kopalin, zlokalizowanych głównie w rejonie doliny rzeki Wisły i Drwęcy.

Na terenie województwa udokumentowano występowanie ośmiu złóż węgla brunatnego, których zasoby bilansowe oszacowano łącznie na 902 441 tys. ton, co stanowi 3,8% zasobów kraju. W ujęciu przestrzennym złoża zlokalizowane są w zachodniej i południowej części województwa. W części zachodniej pokłady węgla brunatnego udokumentowane zostały w obrębie trzech złóż: Nakło nad Notecią (powiat nakielski), Szubin (powiat nakielski, żniński), Więcbork (powiat sępoleński) cechujących się znacznie większą zasobnością niż złoża wyznaczone w części południowej. W południowo-wschodniej części województwa zidentyfikowano złoża: Brzezie, Lubraniec (powiat włocławski), Mąkoszyn-Grochowiska (powiaty: włocławski i radziejowski), Chełmce (powiat inowrocławski) oraz Kobielice i Radziejów (powiat radziejowski). Ponadto na teren województwa kujawsko-pomorskiego wkraczają zasięgi złóż, które zostały zbilansowane dla województwa

wielkopolskiego: Tomisławice i Morzyczyn (na teren gminy Piotrków Kujawski, powiat radziejowski).

Północno-wschodnia i północno-zachodnia część województwa to obszary potencjalnego występowania gazu z łupków i gazu ziemnego. Na podstawie udzielonych koncesji, prowadzone były prace poszukiwawcze i dokumentacyjne dotyczące gazu z łupków. W rejonie miejscowości Szymkowo (gmina Brodnica, powiat brodnicki), wykonany został odwiert rozpoznawczy, jednak wyniki prac co do zasobności i możliwości eksploatacyjnych nie zostały dotychczas upublicznione. Z kolei, w przypadku prac poszukiwawczych i dokumentacyjnych gazu ziemnego, na terenie miejscowości Kęsowo (gmina Kęsowo, powiat tucholski) wstępnie oszacowano występowanie złóż o zasobach 500-700 mln m^3. Prace poszukiwawcze są w tym rejonie kontynuowane.

W kilku miejscach na terenie województwa udokumentowano występowanie złóż wód podziemnych, ze względu na szczególne walory zaliczane do kopalin. W obrębie całego województwa powszechnie występują wody lecznicze zmineralizowane – chlorkowe (słone). W rejonie miejscowości Ciechocinek, Inowrocław, Toruń oraz Wieniec-Zdrój występują dodatkowo wody lecznicze zmineralizowane – siarczkowe. Wody termalne, udokumentowano w Ciechocinku (o temperaturze powyżej 25°C), w Maruszy koło Grudziądza (o temperaturze około 40°C) i w Toruniu (o temperaturze powyżej 50°C – najwyższej spośród wszystkich udokumentowanych złóż). Udokumentowane zasoby eksploatacyjne wód leczniczych i termalnych w województwie stanowią około 12,2% zasobów krajowych.

Na terenie województwa nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Wykaz wszystkich udokumentowanych złóż kopalin na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego, według stanu na 15.04.2017 r., zawiera Aneks nr 1.

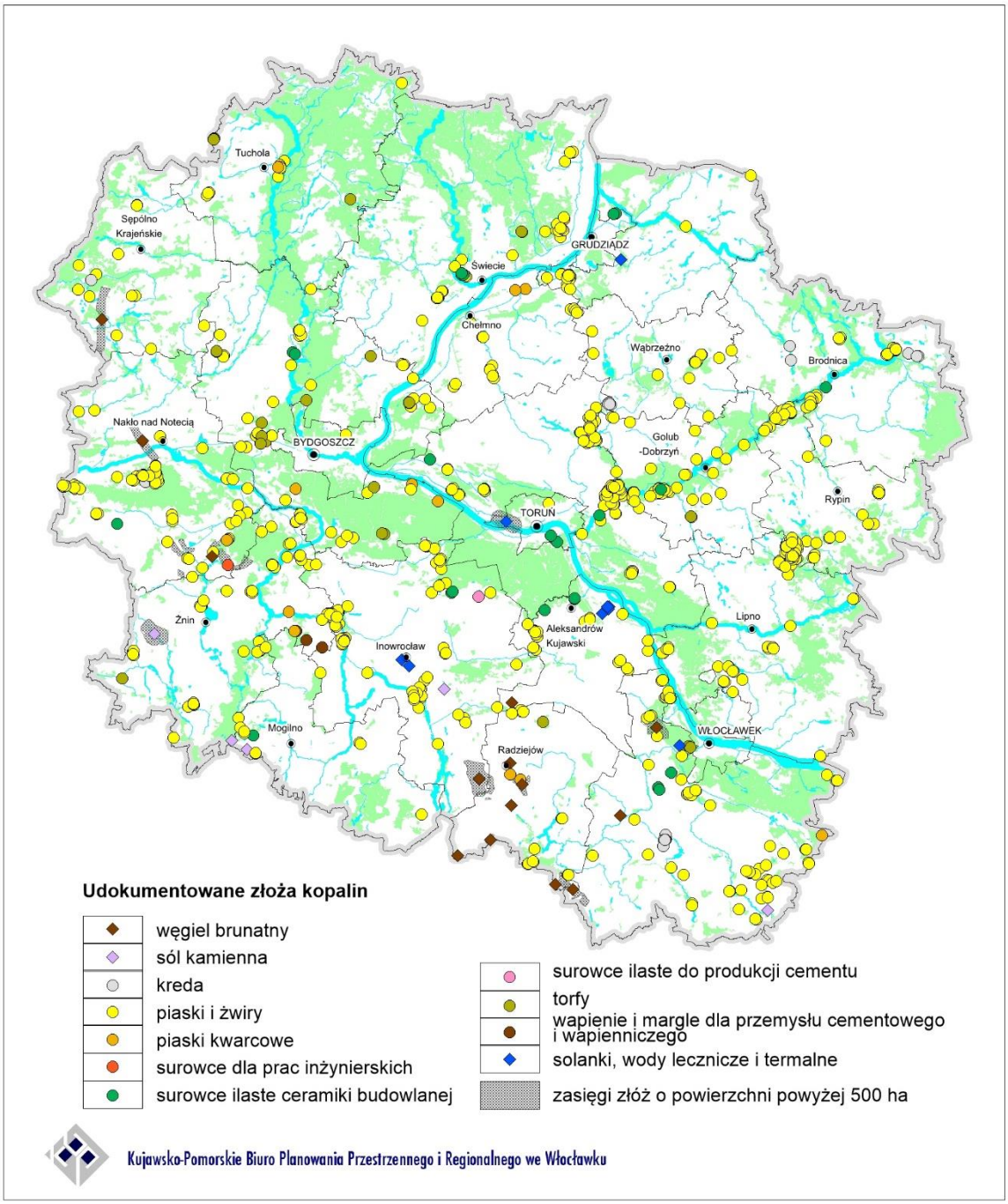

Rysunek 20. Udokumentowane złoża kopalin

Opracowano na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie

Szata roślinna, fauna, różnorodność biologiczna

Szata roślinna województwa kujawsko-pomorskiego jest charakterystyczna dla obszarów polodowcowych, z przewagą terenów rolnych oraz terenów leśno-jeziornych i dolinnych, sąsiadujących z terenami zurbanizowanymi. Liczne są tereny otwarte, w przeważającej części użytkowane rolniczo, gdzie szata roślinna reprezentowana jest przez agrocenozy pól uprawnych oraz przez roślinność łąk i pastwisk. Duża różnorodność biologiczna województwa przejawia się w przetrwaniu wielu naturalnych fitocenoz leśnych, wodnych, szuwarowych i torfowiskowych, a także obecnością dużej liczby zbiorowisk półnaturalnych i antropogenicznych. O wysokich walorach szaty roślinnej województwa kujawsko-pomorskiego świadczą osobliwości flory, jakimi są

rośliny rzadkie i zagrożone. Tylko w Borach Tucholskich stwierdzono obecność ponad 80 gatunków znajdujących się na „Czerwonej liście roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce". Natomiast w całym regionie kujawsko-pomorskim wykazano 373 gatunki roślin ginących i zagrożonych. Jedną z największych grup gatunków rzadkich tworzą rośliny siedlisk ubogich (oligotroficznych i mezotroficznych), a więc te, którym najbardziej zagraża eutrofizacja nasilana przez działalność człowieka. W dużej mierze są to gatunki chronione i reliktowe. Koncentrują się one głównie w Borach Tucholskich oraz w mniejszym stopniu na Pojezierzach Brodnickim i Dobrzyńskim oraz na Równinie Urszulewskiej.

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego wg danych GUS na koniec 2015 r. zajmowały powierzchnię 431,1 tys. ha, w tym lasy 421, 2 tys. ha. W ostatnim dziesięcioleciu (w latach 2005-2015) nastąpił wzrost powierzchni leśnej o prawie 20 tys. ha. Dominującą powierzchnię w województwie zajmują lasy sektora publicznego obejmujące aż 88,7% powierzchni lasów w regionie. Lasy prywatne stanowią w województwie 11,3%. Jednak w poszczególnych powiatach województwa stan ten jest zróżnicowany. Kompleksy leśne na terenie województwa, poza Borami Tucholskimi i doliną Wisły, są niewielkie i występują w dużym rozproszeniu. Niepokojącym zjawiskiem jest ubytek lasów na niektórych obszarach. Są to najczęściej tereny słabo zalesione, o przewadze użytków rolnych, położone na wysoczyznach morenowych, w tym na Kujawach i Ziemi Chełmińskiej. Średnia lesistość województwa w 2015 r. wynosiła 23,4% (dla porównania w 2005 r. - 23,1%). Powiaty charakteryzują się zróżnicowaną lesistością. Największą lesistością odznaczają się powiaty: tucholski - 48,6% (w 2005 r. - 48,2%), bydgoski - 40,8% (w 2005 r. - 40,6%), świecki - 35,6% (w 2005 r. - 35,3%), toruński - 33,7% (w 2005 r. 33,9%). Do powiatów o najniższym wskaźniku lesistości w województwie należą: radziejowski – 4,9% (w 2005 r. - 4,6%), chełmiński - 6,8% (w 2005 r. - 6,7%), aleksandrowski - 7,4% (w 2005 r. - 7,4%), wąbrzeski - 8,4% (w 2005 r. - 7,8%) i inowrocławski - 10,3% (w 2005 r. - 10,1%). Lasy w województwie kujawsko-pomorskim charakteryzują się zróżnicowanymi walorami ekologicznymi. Przeważają ubogie siedliska borowe, na których występują głównie monokultury sosnowe o przeciętnych walorach ekologicznych. Wyspowo na obszarze województwa występują lasy mieszane o średnich walorach ekologicznych, a głównie w rezerwatach przyrody – lasy liściaste o wysokich walorach ekologicznych. Do największych zagrożeń lasów należą: niedostatek opadów atmosferycznych i nieprawidłowo funkcjonujące systemy melioracyjne, obniżające poziom wód gruntowych, zagrożenie pożarowe w okresach bezopadowych i penetracja lasów przez ludzi na terenach podmiejskich.

Różnorodność występujących w regionie kujawsko-pomorskim gatunków zwierząt jest również znaczna. Występują tu wszystkie charakterystyczne dla Niżu Polski gatunki płazów, łącznie 13 gatunków. W ostatnim dwudziestoleciu wyraźnie zaznaczył się spadek liczebności płazów, a jedną z przyczyn jest obniżenie poziomu wód gruntowych, które spowodowało zanik zbiorników wody koniecznych dla ich rozrodu. Na obszarze województwa występują również wszystkie charakterystyczne niżowe gatunki gadów. Najrzadziej występującym gatunkiem węża, znanym jedynie z kilku stanowisk, jest gniewosz plamisty. Kilka obszarów województwa pełni funkcję ważnych, w skali kraju, ostoi ptaków: Jezioro Gopło, Bagienna Dolina Drwęcy, Błota Rakutowskie, Dolina Dolnej Wisły, Dolina Środkowej Noteci, Bory Tucholskie oraz Żwirownia Skoki. Wszystkie powyższe obszary zostały również objęte ochroną w formie obszarów Natura 2000. Wyróżniającymi się pod względem różnorodności gatunków i ich zasobów ilościowych obszarami w krajobrazie województwa są korytarze ekologiczne o randze europejskiej i krajowej, a wśród nich szczególne miejsce pełni dolina Wisły. Jest ona jednym z ważniejszych zimowisk ptaków wodnych w Polsce. Odgrywa również bardzo istotną rolę podczas wędrówek ptaków wodnych. Oprócz wymienionych ostoi ptaków, rejonem koncentracji ornitofauny podczas wędrówki wiosennej i jesiennej jest

również Zbiornik Włocławski. W granicach województwa stwierdzono także występowanie 57 gatunków chronionych ssaków.

Na obszarze województwa spotkać można również jenota oraz wilka. W 2015 roku w granicach województwa wg danych GUS występowało 18 wilków, jednak tę liczbę należy uznać za zaniżoną. Występowanie wilków stwierdzono na terenie kilku nadleśnictw: Gniewkowo, Cierpiszewo, Solec Kujawski, Dobrzejewice, Woziwoda i Jamy. Nielicznie i w dużym rozproszeniu występuje gronostaj, a na obszarze nadleśnictwa Włocławek do 2010 r. odnotowano obecność dwóch rysiów.

Bogatą w gatunki grupę stanowią nietoperze zimujące m.in. w fortyfikacjach: w Toruniu, Grudziądzu i Świeciu.

Przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego prowadzą odnogi korytarzy ekologicznych migracji dużych ssaków wyznaczonych przez PAN w Białowieży: „Północnego" oraz „Północno-Centralnego". Korytarze ekologiczne to najczęściej wąskie i długie pasma nawiązujące do układu dolin rzecznych i rynien polodowcowych oraz terenów leśnych (np. Wisły, Noteci, Brdy, Wdy, Drwęcy, Skrwy, Osy). W niektórych miejscach korytarze ekologiczne tworzą swego rodzaju obszary węzłowe (Bory Tucholskie, Puszcza Bydgoska, Lasy Gostynińsko-Włocławskie, Pojezierze Brodnickie, otoczenie Zalewu Koronowskiego). Zapewnienie skutecznej ochrony korytarzy ekologicznych i utrzymania ich ciągłości przestrzennej wymaga w szczególności: ograniczania nowej zabudowy, zwiększania lesistości, minimalizowania konfliktów z korytarzami transportowymi, edukacji i podnoszenia świadomości ekologicznej społeczeństwa.

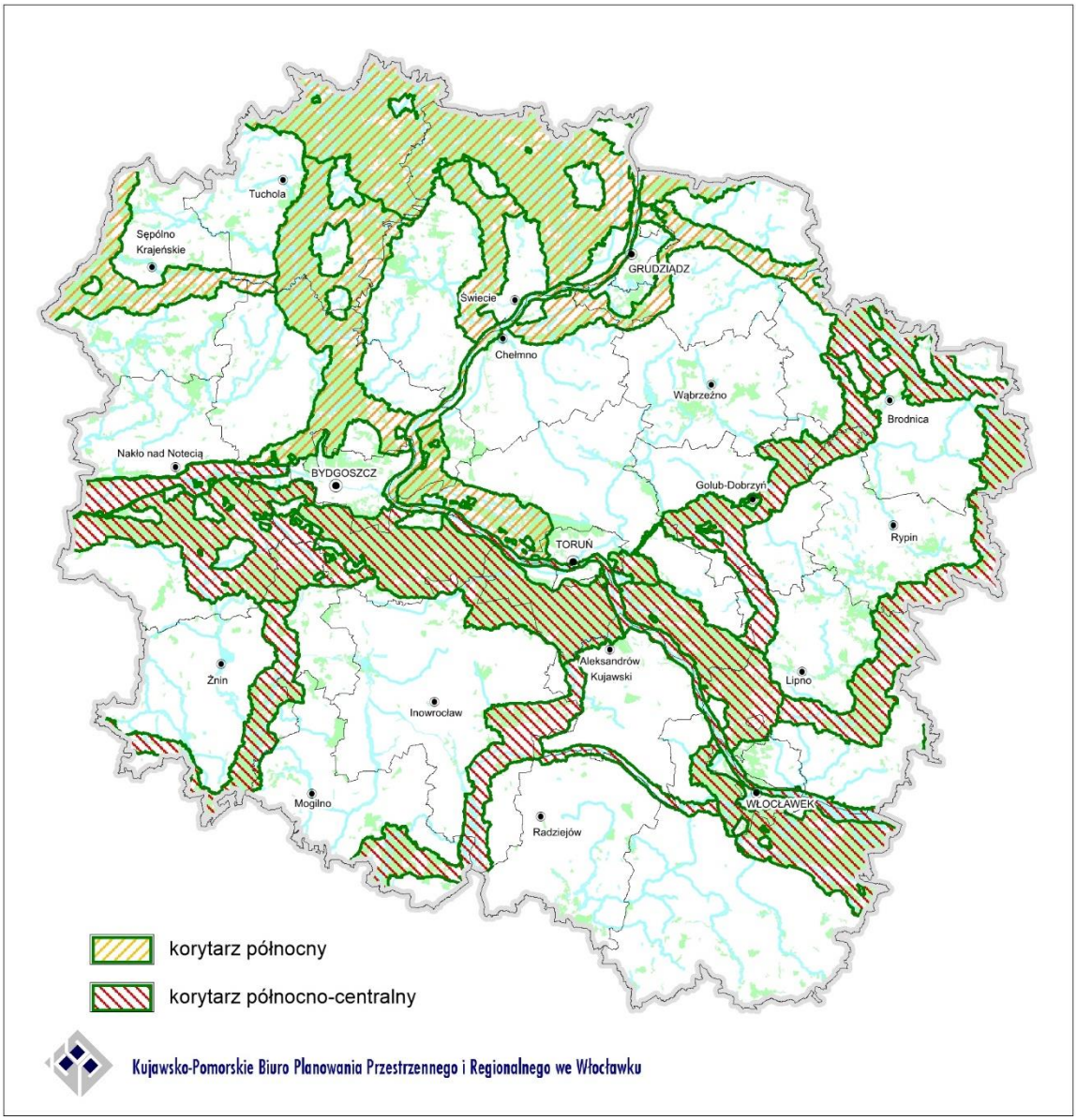

Rysunek 21. Korytarze ekologiczne migracji dużych ssaków

Opracowano na podstawie PAN w Białowieży

Gleby

Województwo kujawsko-pomorskie położone jest w strefie wilgotnej pasa subborealnego. Charakterystycznymi glebami strefowymi tworzącymi pokrywę glebową województwa są: gleby płowe, rdzawe i bielicowe, zajmujące 74% jego ogólnej powierzchni. Gleby płowe zaliczane do II i III klasy bonitacyjnej wytworzone są głównie z glin zwałowych. Występują na wysoczyznach morenowych w obrębie Pojezierza Krajeńskiego, Wysoczyzny Świeckiej, Pojezierza Chełmińskiego, Brodnickiego, Dobrzyńskiego, Kujawskiego, Gnieźnieńskiego, Chodzieskiego, a w mniejszym stopniu na Równinie Inowrocławskiej. Gleby rdzawe i bielicowe o najniższej bonitacji (klasy V, VI, VIz) są w większości glebami leśnymi. Występują głównie w Kotlinie Toruńskiej, Płockiej, na polach sandrowych w Borach Tucholskich, Równinie Urszulewskiej, Wysoczyźnie Świeckiej, Dolinie Brdy i Drwęcy. Do gleb śródstrefowych stanowiących 20% powierzchni województwa, należą: gleby glejowe, gleby organiczne zajmujące zwarte areały w dolinach rzek oraz żyzne mady (I, II, IIIa klasa bonitacyjna), występujące w dolinie Wisły. Do gleb śródstrefowych zaliczane są również gleby

deluwialne występujące w małych dolinach lub na obrzeżach większych dolin zwykle w sąsiedztwie pól ornych oraz zaliczane do najwartościowszych gleb województwa (I i II klasa bonitacyjna) – czarne ziemie stanowiące 5% powierzchni województwa. Występują one na Równinie Inowrocławskiej, Pojezierzu Gnieźnieńskim, Kujawskim, niewielkie areały można spotkać w południowej części Pojezierza Krajeńskiego, na Pojezierzu Chełmińskim i Dobrzyńskim oraz w północnej części Wysoczyzny Świeckiej, gdzie czarnym ziemiom towarzyszą gleby glejowe. Gleby niestrefowe zajmujące zaledwie 6% ogólnej powierzchni województwa, tworzą gleby słabo ukształtowane erozyjne, arenosole (gleby słabo wykształcone ze skał luźnych) oraz gleby antropogeniczne: gleby urbiziemne - związane z wieloletnią zabudową oraz gleby industrioziemne - powstałe w wyniku przeobrażeń związanych z przemysłem. Poza wyżej wymienionymi typami gleb, lokalnie na zboczach doliny Wisły o ekspozycji południowej mogą pojawiać się gleby ekstrazonalne (pozastrefowe), będące analogami śródziemnomorskich gleb cynamonowych.

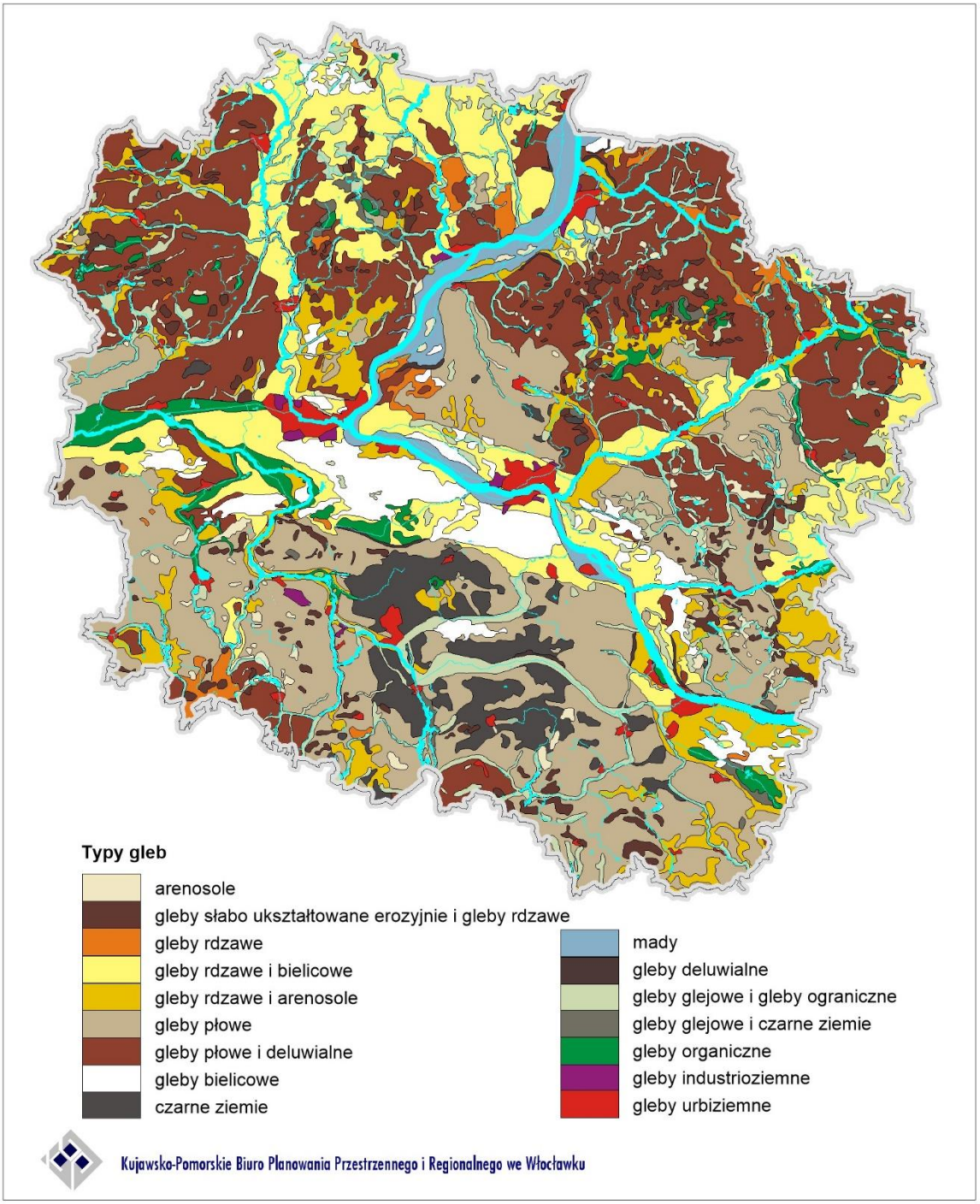

Rysunek 22. Typy gleb województwa kujawsko-pomorskiego

Opracowano na podstawie Internetowego Atlasu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Wody powierzchniowe

Rzeki i kanały

Obszar województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się w prawie 75% w dorzeczu Wisły. Tylko zachodnia i południowo zachodnia część województwa leży w dorzeczu Odry. Przez województwo przebiega dział wodny pierwszego rzędu w osi południowy wschód – północny zachód. Największą rzeką województwa jest Wisła, w obrębie której na terenie województwa wyodrębnia się trzy

zasadnicze odcinki: Zbiornik Włocławski, odcinek środkowy pomiędzy zaporą we Włocławku, a ujściem Tążyny (odcinek podlegający silnej erozji) oraz odcinek dolny uregulowany od ujścia Tążyny do granicy z województwem pomorskim. Z istotnych prawobocznych dopływów Wisły należy wymienić: Skrwę Prawą, Chełmiczkę, Mień, Drwęcę, Dolny i Górny Kanał, Frybę (Browinę), Kanał Główny i Osę, natomiast z lewobocznych: Zgłowiączkę, Tążynę, Kanał Zielona Struga, Brdę, Wdę, Mątawę. Dorzecze Odry reprezentowane jest przez dwa prawobrzeżne dopływy rzeki Warty: Noteć i Wełnę. Uzupełnieniem sieci hydrograficznej jest szereg mniejszych dopływów Brdy (Zwierzynka-Bielska Struga, Ruda, Kotomierzyca, Kamionka, Sępolna, Krówka), Wdy (Prusina, Ryszka, Sobina), Noteci (Mała Noteć, Kanał Smyrnia, Struga Foluska, Gąsawka, Rokitka, Orla-Łobżonka), Drwęcy (Skarlanka, Brodniczka, Rypienica, Wawrzonka (Kujawka), Struga, Ruziec, Lubianka, Struga Rychnowska, Bacha-Struga Lubicka), Osy (Gardęga, Lutryna), Zgłowiączki (Chodeczka, Bachorze, Lubienka). Sieć hydrograficzna województwa kujawsko-pomorskiego w czasach historycznych podlegała silnej antropopresji. Efektem tych przemian są zarówno duże i gęste systemy odwadniające jak i kanały transportowe i melioracyjne, obecne m.in. w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej: w dolinie Noteci i Kotlinie Toruńskiej oraz w Dolinie Dolnej Wisły: w Dolinie Fordońskiej i Kotlinie Grudziądzkiej. W regionie powstały także kanały przecinające działy wodne, jak np. Kanał Bydgoski, Kanał Bachorze oraz kanały budowane do przerzutu wód powierzchniowych jak Wielki Kanał Brdy. Wiele rzek regionu posiada uregulowane koryta.

Zbiorniki wodne

Na obszarze województwa znajdują się 1002 jeziora quasi-naturalne o powierzchni ponad 1 ha. Łącznie zajmują około 25 051,9 ha, co stanowi 1,4% powierzchni województwa i jednocześnie około 9% powierzchni jezior w Polsce[90]. Rozmieszczenie jezior jest nierównomierne. Wynika to z faktu, że województwo kujawsko-pomorskie jest położone w granicach wielkich pojezierzy polskich w randze makroregionów: Południowopomorskiego (Pojezierze Krajeńskie, Bory Tucholskie), Chełmińsko-Dobrzyńskiego (Pojezierze Dobrzyńskie, Chełmińskie, Brodnickie), Iławskiego, Wielkopolskiego (Pojezierze Gnieźnieńskie, Kujawskie, Chodzieskie) i w małej części Starogardzkiego. Zdecydowana większość jezior regionu ma charakter przepływowy i obecnie są one sztucznie podpiętrzone w celu zwiększenia zasobu energetycznego spadku wody. Największym jeziorem o naturalnym charakterze na obszarze województwa jest jezioro Gopło o powierzchni 2 154,5 ha i objętości około 78,5 mln m^3. Znacznie ustępują mu jeziora: Głuszyńskie (608,5 ha) i Żnińskie Duże (431,6 ha). Powierzchnie większe niż 200 ha ma 11 jezior. Największe jeziora znajdują się na pojezierzach Kujawskim i Gnieźnieńskim. Odrębną sprawą jest zagadnienie antropopresji i wykorzystywania zasobów jeziornych w gospodarce.

Przykładem może tu być Zbiornik Pakoski, którego wahania zwierciadła wody, spowodowane potrzebami retencyjnymi mogą dochodzić do 3,9 m, co może powodować okresowe odsłanianie nawet 28% powierzchni czaszy zbiornika, czy jezioro Gopło, którego stabilność poziomu wody może być zagrożona eksploatacją węgla brunatnego w kopalniach odkrywkowych zagłębia konińskiego. W wyniku przegrodzenia zaporami rzek: Wisły, Brdy i Wdy powstały sztuczne zbiorniki wodne. Największym z nich jest Zbiornik Włocławski o powierzchni około 70 400 ha i objętości wody 369 mln m^3. Na Brdzie są zlokalizowane trzy zbiorniki wodne. Największym jest Zalew Koronowski, którego powierzchnia wynosi 15 600 ha, a pojemność 80,6 mln m^3. Zbiorniki w Tryszczynie i Smukale są znacznie mniejsze. Na Wdzie znajdują się dwa zbiorniki: Żur o pojemności 16 mln m^3

[90] Dane odnośnie liczby i powierzchni jezior w województwie są rozbieżne u różnych autorów. Przytoczone tu dane pochodzą z „Raportu o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego" z 1999 roku, przygotowanego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Ale warto zaznaczyć, że z analizy danych geodezyjnych wynika, że jezior o powierzchni 1 ha jest znacznie więcej, bo 1998.

i Gródek o pojemności 5,5 mln m^3. Istnieje również szereg mniejszych zbiorników zaporowych na wielu mniejszych ciekach.

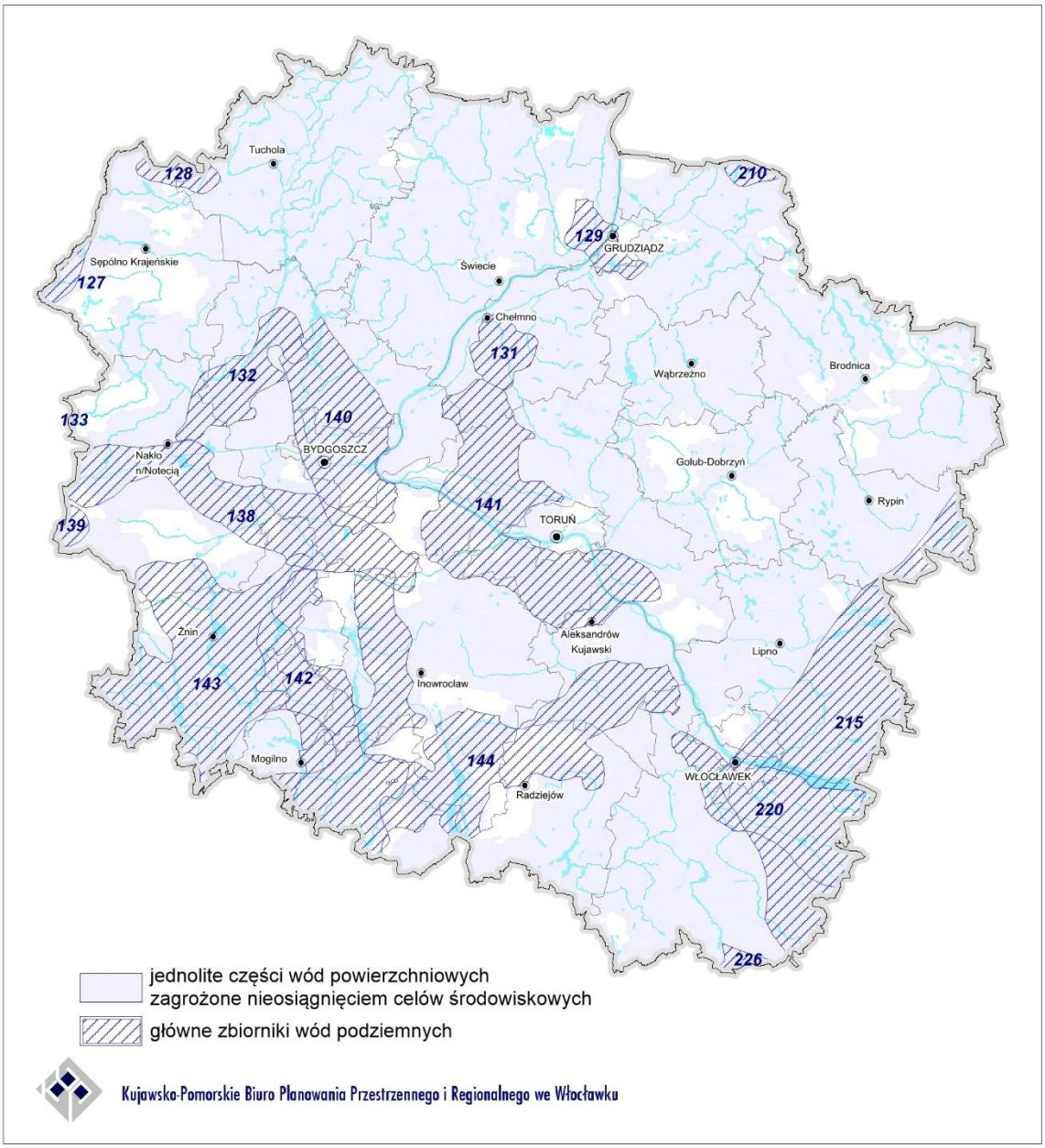

Rysunek 23. Jednolite części wód powierzchniowych i główne zbiorniki wód podziemnych

Opracowano na podstawie danych WIOŚ w Bydgoszczy

Stan wód powierzchniowych określa się na podstawie oceny tzw. jednolitych części wód (JCW) (wykaz jednolitych części wód zawiera Aneks nr 2[91]). Tylko na części stanowisk pomiarowo-kontrolnych wyniki badań WIOŚ w Bydgoszczy wskazały, iż wody spełniają wymagania dobrego stanu (potencjału) ekologicznego. Na większości stanowisk badania wykazały, iż wody są zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu ekologicznego, czego wymaga Ramowa Dyrektywa Wodna. Są to

[91] Aneks sporządzono na podstawie aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r., poz. 1911) oraz aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r., poz. 1967)

głównie rzeki Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego i Kujawskiego (m.in. Osa, Struga Toruńska, Rypienica, Mień, Zgłowiączka, Noteć, Tążyna) oraz odcinki Wisły i Brdy.

Wody podziemne

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego wody podziemne o zasobach użytkowych występują w czterech piętrach wodonośnych, tj. czwartorzędzie, neogenie, kredzie i jurze. Największe znaczenie posiadają wody występujące w neogenie, które w około 80% stanowią źródła ujęć komunalnych oraz zaopatrzenia wodociągów miejskich i wiejskich.

Obszary występowania zasobów wód podziemnych o najwyższej wartości użytkowej powinny podlegać szczególnej ochronie, zwłaszcza na terenach pozbawionych osadów izolujących warstwę wodonośną od powierzchni terenu. Z tego względu wydzielono tzw. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych o zasobach znaczących w skali kraju, wymagające ochrony prawnej. W województwie kujawsko-pomorskim wyznaczono dotychczas 17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych oraz 2 Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych (wykaz zawarto w Aneksie nr 3). Są to zbiorniki głównie czwartorzędowe, ale również z okresu neogenu. GZWP w regionie są zlokalizowane nierównomiernie. Najwięcej zbiorników jest w części południowej i środkowej województwa.

Monitoring jakości wód podziemnych odbywa się poprzez kontrolę ich jakości w punktach pomiarowych reprezentatywnych dla każdej Jednolitej Części Wód Podziemnych (wydzielono 17 takich części w obszarze województwa). Monitoring wszystkich JCWPd odbywa corocznie i określa tzw. stan ogólny JCWPd. Monitoring stanu chemicznego i ilościowego wykazał, że stan wód podziemnych zachodniej części jest zły i kwalifikowany przeważnie do V klasy, a najlepszy w części północnej i południowej (głównie III i II klasa).

6. Środowisko kulturowe

Bogactwo dziedzictwa kulturowego województwa kujawsko-pomorskiego stanowi zachowany zróżnicowany pod względem rodzaju i rozmieszczenia przestrzennego zasób kultury materialnej i niematerialnej będący dziełem pokoleń zamieszkujących te ziemie począwszy od czasów prehistorycznych. Na różnorodność tych zasobów i tożsamość kulturową miały wpływ zaistniałe na przestrzeni wieków zarówno przeobrażenia polityczne, społeczno-gospodarcze jak i kulturowe. Łącznie na terenie województwa zewidencjonowano, z wyłączeniem zabytków wpisanych do rejestru zabytków, 29 595 zabytkowych obiektów architektury i budownictwa, zieleni, cmentarzy oraz 52 330 nieruchomych zabytków archeologicznych[92].

Osadnictwo

Początki osadnictwa na terenie województwa kujawsko-pomorskiego datowane są na okres epoki kamienia. Praosadnictwo tych ziem to kolejne fazy od osadnictwa grup myśliwskich (rejon Torunia, Grudziądza, Brodnicy) poprzez społeczności wczesnorolnicze (Kurkocin gm. Dębowa Łąka, Ryńsk, Radzyń Chełmiński), ugrupowania neolityczne (Sarnowo gm. Lubraniec, Wietrzychowice i Gaj gm. Izbica Kujawska), okres kultury łużyckiej (Biskupin gm. Gąsawa, Boguszewo gm. Gruta, Czarnowo gm. Zławieś Wielka, Grodno gm. Chełmża, Gzin gm. Dąbrowa Chełmińska, Izdebno gm. Rogowo, Jankowo gm. Pakość, Kruszwica, Sobiejuchy gm. Żnin) po osadnictwo wczesnośredniowieczne od VII w. (Gronowo gm. Lubicz, Gruczno gm. Świecie, Jedwabno gm. Lubicz, Lisewo gm. Golub-Dobrzyń,

[92] Stan na 07.11.2017 r. wg danych WUOZ w Toruniu

Topolno gm. Pruszcz, Zgłowiączka gm. Lubraniec). Obszar, który znajduje się w granicach dzisiejszego województwa już w średniowieczu pokrywała bogata sieć osadnicza. Na przestrzeni XIII i XIV w. prawa miejskie otrzymała większość miast województwa. Z różnych przyczyn część z lokowanych miast nie zachowała nadanych im praw, a kilka zostało włączonych w granice administracyjne większych ośrodków. Zarówno czas jak i kolejne nawarstwienia zmieniających się stylów kompozycyjnych i uwarunkowań zewnętrznych wpływały niekorzystnie na obraz pierwotnych układów urbanistycznych. Najcenniejsze zachowane założenia przestrzenne (układy urbanistyczne) zostały objęte wpisem do rejestru zabytków, takich miast jak Brodnica, Brześć Kujawski, Bydgoszcz (2), Chełmno, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Koronowo, Kruszwica, Łabiszyn, Nieszawa, Nowe, Pakość, Radziejów, Rypin, Toruń (5), Tuchola i Włocławek oraz wpisem do ewidencji zabytków takich miast jak Aleksandrów Kujawski, Barcin, Bobrowniki, Chełmża, Chodecz, Ciechocinek, Dobrzyń n/Wisłą, Gąsawa, Gniewkowo, Górzno, Inowrocław-Mątwy, Izbica Kujawska, Janikowo, Janowiec Wielkopolski, Kamień Krajeński, Kcynia, Kikół, Kowal, Kowalewo Pomorskie, Lipno, Lubień Kujawski, Lubraniec, Łasin, Mogilno, Mrocza, Nakło n/Notecią, Osięciny, Piotrków Kujawski, Raciążek, Radzyń Chełmiński, Rogowo, Sępólno Krajeńskie, Skępe, Solec Kujawski, Strzelno, Szubin, Świecie, Więcbork, Wąbrzeźno i Żnin. Bogatą sieć miejską uzupełniało od początków ich lokacji osadnictwo wiejskie. W granicach administracyjnych województwa znajdują się 52 miasta i 3 581 miejscowości wiejskich[93], z których część to wsie o zachowanej historycznej strukturze przestrzennej i zabudowie o wartościach kulturowych (układy ruralistyczne) rozmieszczone na historycznych ziemiach chełmińskiej i dobrzyńskiej, Kociewiu, Krajnie, Kujawach, Pałukach i w Borach Tucholskich.

[93] Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2016 r., GUS Warszawa 2016

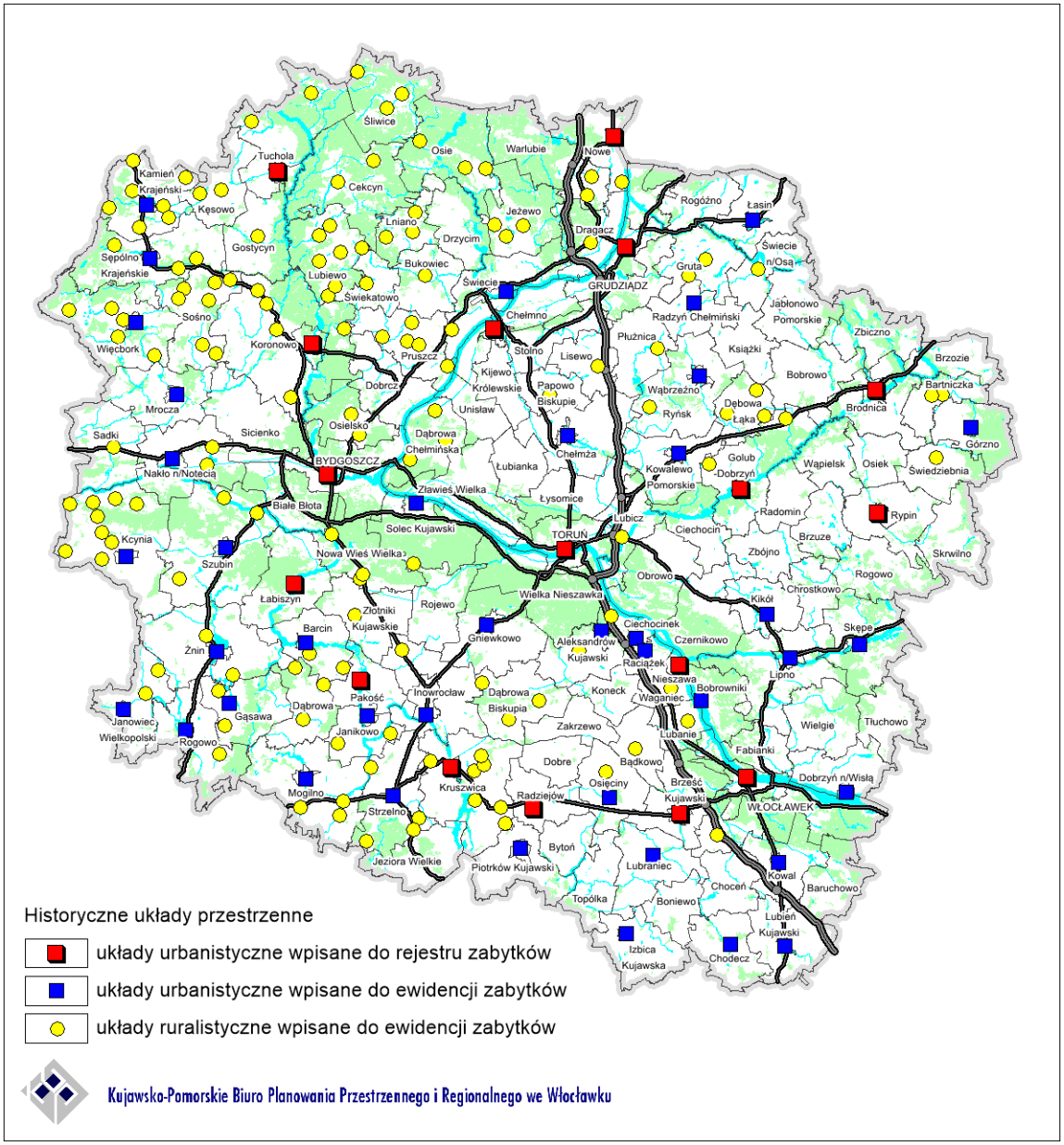

Rysunek 24. Zasoby dziedzictwa kulturowego

Opracowano na podstawie danych WUOZ w Toruniu 2015 r.

Architektura i budownictwo

Do dzieł architektury i budownictwa zachowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego należą obiekty sakralne, których czas powstania datuje się począwszy od XI wieku. Najstarszymi są kościoły romańskie zachowane w Inowrocławiu, Kościelnej Wsi gm. Osięciny, Kościelcu gm. Pakość, Kruszwicy, Mogilnie i Strzelnie oraz relikty wczesno romańskiej bazyliki z połowy XI w. odkryte w Kałdusie na górze św. Wawrzyńca gm. Chełmno. Kościoły gotyckie wznoszone były od początku XIII w. na terenie całego województwa, a najliczniej na historycznej ziemi chełmińskiej z największą ich liczbą w Chełmnie i Toruniu oraz katedrami w Toruniu i Włocławku. Okres nowożytny XVI-XVIII w., to różnorodność stylów architektonicznych, a najwięcej obiektów budownictwa sakralnego z tego okresu, zachowało się w powiatach lipnowskim, mogileńskim, sępoleńskim i aleksandrowskim. Z tego okresu pochodzą cenne założenia klasztorne zachowane w Bydgoszczy, Brodnicy, Kcyni, Markowicach gm. Strzelno, Nieszawie, Oborach gm. Zbójno, Pakości, Rywałdzie Królewskim

gm. Radzyń Chełmiński, Skępem-Wymyślinie, Świeciu, Toruniu, Trutowie gm. Kikół, Włocławku i Zamartym gm. Kamień Krajeński. Znaczna liczba obiektów sakralnych pochodzi z okresu XIX-XX w., których najwięcej znajduje się w mieście Bydgoszczy. Wśród zachowanych zabytków sakralnych na terenie województwa znajdują się również pojedyncze synagogi, bożnice, zbory oraz cerkwie, w tym pochodząca z końca XIX w. drewniana cerkiew prawosławna w Ciechocinku zbudowana w stylu zauralskim.

Zamki to jeden z rodzajów budownictwa obronnego, które na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wznoszone były od czasów średniowiecza, najliczniej na historycznej ziemi chełmińskiej. Zamki biskupie, królewskie, książęce, krzyżackie i rycerskie lokalizowane były między innymi w Brodnicy, Bobrownikach, Bydgoszczy, Grudziądzu, Golubiu, Kowalewie Pomorskim, Kruszwicy, Lipienku gm. Lisewo, Małej Nieszawce gm. Wielka Nieszawka, Nowem, Nowym Jasińcu gm. Koronowo, Radzikach Dużych gm. Wąpielsk, Raciążku, Radzyniu Chełmińskim, Papowie Biskupim, Pokrzywnie gm. Gruta, Rogóźnie-Zamku gm. Rogóźno, Starogrodzie gm. Chełmno, Szubinie, Świeciu, Toruniu, Wąbrzeźnie, Wenecji gm. Żnin, Zamku Bierzgłowskim gm. Łubianka i Złotorii gm. Lubicz. Z budowli tych zachowały się zamki w Golubiu i Zamku Bierzgłowskim. Zamek w Radzyniu Chełmińskim, po którym pozostały ruiny należał do największych i najlepiej umocnionych budowli Państwa Krzyżackiego. Innymi rodzajami budownictwa obronnego są dwory obronne wznoszone między innymi w Grocholinie gm. Kcynia, Lubieniu Kujawskim, Szpetalu Górnym gm. Fabianki i Żalnie gm. Kęsowo, obwarowania miejskie z bramami i basztami zachowane w Brodnicy, Bydgoszczy, Chełmnie, Golubiu, Grudziądzu, Inowrocławiu, Kamieniu Krajeńskim, Kowalewie Pomorskim, Nowym, Świeciu, Tucholi i Toruniu z unikatową Krzywą Wieżą jako basztą obronną, zespoły fortyfikacyjne budowane w okresie XVII-XX w. Twierdzy Toruń, Twierdzy Grudziądz i Twierdzy Chełmno oraz systemy umocnień obronnych związanych z II wojną światową takich jak Przedmoście Bydgoskie.

Obiekty użyteczności publicznej to bardzo liczna grupa obiektów architektury i budownictwa, do której należą budynki przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, szkolnictwa, opieki zdrowotnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki oraz obsługi pasażerów i innym. Obiekty użyteczności publicznej o wartościach kulturowych znajdujące się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego to w przeważającej większości obiekty murowane pochodzące z okresu XIX-XX w. Najliczniejszą grupę tworzą szkoły, natomiast najmniej liczną ale wyróżniającą się grupę stanowią ratusze. Są one najstarszymi zachowanymi obiektami użyteczności publicznej na terenie województwa, wśród których wyróżniają się pochodzący z XIII w. gotycki ratusz w Toruniu oraz ratusz w Chełmnie, wzniesiony również w XIII w. jako gotycki, który w XVI w. poddany został renesansowej przebudowie.

Pałace i dwory rozmieszczone są na przestrzeni całego województwa, z największą ich liczbą w powiatach inowrocławskim, włocławskim, grudziądzkim, nakielskim i żnińskim. Obiektami wyróżniającymi się bądź to walorami artystycznymi, bądź poprzez związki z wybitnymi postaciami są barokowe dwory w Nowej Wsi Szlacheckiej gm. Jabłonowo Pomorskie i Przysieku gm. Zławieś Wielka, rokokowy pałac w Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska, klasycystyczne pałace w Chwaliszewie gm. Kcynia, Długiem gm. Wąpielsk, Grochowiskach Szlacheckich gm. Rogowo, Kikole, Kołudzie Małej gm. Janikowo, Lubrańcu, Lubostroniu gm. Łabiszyn, Nawrze gm. Chełmża, Okalewie gm. Skrwilno, Polanowicach gm. Kruszwica, Samostrzelu gm. Sadki, neogotyckie pałace w Jankowie gm. Pakość, Jabłonowie Pomorskim, Jeleńcu gm. Papowo Biskupie, Kawęczynie gm. Gniewkowo, Kołdrąbiu gm. Janowiec Wielkopolski, Mełnie gm. Gruta, Piątkowie gm. Kowalewo Pomorskie, Wieńcu gm. Brześć Kujawski, neorenesansowe i neobarokowe pałace w Aleksandrowie Kujawskim, Bajerzu gm. Kijewo Królewskie, Brzeziu gm. Brześć Kujawski, Cerkwicy gm. Żnin, Falborzu gm. Brześć Kujawski, Jastrzębiu gm. Drzycim, Kobylnikach gm. Kruszwica, Komierowie

gm. Sępólno Krajeńskie, Lisnowie gm. Świecie n/Osą, Niedźwiedziu gm. Dębowa Łąka, Orłowie gm. Ryńsk, Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska, Pluskowęsach gm. Chełmża, Szafarni gm. Radomin, Turznie gm. Łysomice, Ugoszczu gm. Brzuze, Wałyczu gm. Ryńsk, Wieńcu gm. Brześć Kujawski, Zbójnie oraz dwór w Gościeradzu gm. Koronowo.

Obiekty budownictwa mieszkalnego to najliczniejsza grupa wśród obiektów architektury i budownictwa. Zabudowa ta reprezentowana jest przez różnorodne style architektoniczne od gotyku do wczesnego modernizmu z największą ich liczbą w Bydgoszczy, Toruniu, Grudziądzu i Włocławku.

Obiekty przemysłowe i gospodarcze znajdujące się na terenie województwa kujawsko-pomorskiego pochodzą w większości z okresu XVIII-XX w. Wśród zachowanych obiektów przemysłowych o wartościach kulturowych najliczniejszą grupę stanowią zakłady przemysłowe w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku i w Grudziądzu. Pozostałe obiekty zaliczane do tej grupy to zespoły cukrowni wznoszone w większości na ziemi chełmińskiej, Kujawach i Pałukach, budowle hydrotechniczne takie jak hydroelektrownie w miejscowościach Gródek gm. Drzycim i Żur gm. Osie wybudowane na rzece Wdzie w okresie międzywojennym, Kanał Bydgoski z XVIII w., unikalny w tym czasie przykład myśli technicznej, który połączył poprzez dopływy Wisłę z Odrą, XIX-wieczny Kanał Górnonotecki, który połączył poprzez górną Noteć Kanał Bydgoski z jeziorem Gopło oraz pochodzący z XIX w. Wielki i Mały Kanał Brdy z systemem nawodnień i akweduktem w Fojutowie gm. Tuchola o konstrukcji, która umożliwia skrzyżowanie dwóch dróg wodnych Czerskiej Strugi (płynącej dołem) i Wielkiego Kanału Brdy (płynącego górą), XIX wieczne kopalnie soli w Inowrocławiu i unikatowa w Polsce północnej kopalnia węgla brunatnego w miejscowości Piła – Młyn gm. Gostycyn, eksploatacja złóż solanki w Ciechocinku z początku XIX w., którą prowadzi się w sposób niezmienny do dnia dzisiejszego z unikatowym zespołem tężni, które są wykorzystywane w drugim etapie procesu produkcji soli. W latach 1939-1945 powstał w Bydgoszczy zakład zbrojeniowy, unikatowy w skali Europy przykład fabryki materiałów wybuchowych z okresu II wojny światowej będący jednocześnie miejscem martyrologii.

W zabudowie gospodarczej wyróżniającymi się obiektami są spichrze pochodzące z okresu XIV-XIX wieku, z unikatowym zespołem murowanych spichrzy w Grudziądzu położonych na wysokiej skarpie nad rzeką Wisłą, spichrzami o konstrukcji szachulcowej w Bydgoszczy zlokalizowanymi na nabrzeżach rzeki Brdy oraz licznymi spichrzami w zespole staromiejskim Torunia.

Budownictwo drewniane to szczególny rodzaj zabudowy reprezentowany na terenie województwa przez nieliczne obiekty mieszkalne, sakralne, techniki i użyteczności publicznej. Wśród nich znajdują się dwór w Gródku gm. Drzycim (XVIII w.), olęderski dom podcieniowy w Chrystkowie gm. Świecie (XVIII w.), kościoły z XVII w. w Gąsawie i Włókach gm. Dobrcz, cerkiew polowa (XIX w.), pijalnia wód mineralnych (XIX w.) i teatr letni w Ciechocinku (XIX/XX w.) oraz spichrz we Włocławku (XIX w.). Dla zachowania i ochrony część obiektów drewnianych umieszczona została w parkach etnograficznych w Toruniu, Kłóbce gm. Lubień Kujawski i w Wielkiej Nieszawce.

Linie kolejowe

Większość linii kolejowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego powstała w XIX w. Stanowiły one wówczas nowoczesny czynnik rozwoju gospodarczego regionu. Inwestycją, która wywarła szczególny wpływ na rozwój gospodarczy była Pruska Kolej Wschodnia, łącząca Berlin z Królewcem. W połowie XIX w. zbudowano linię Warszawsko-Bydgoską, która łączyła się z trasą Kolei Warszawsko–Wiedeńskiej. Liniom kolejowym towarzyszyły liczne obiekty infrastruktury między innymi takie jak most ceglano-kamienny w Buszkowie gm. Koronowo i stalowy most w Toruniu.

Kolej wąskotorowa z XIX i XX w. stanowiła uzupełnienie w sieci linii kolei normalnotorowych, jak również łączyła się ze śródlądowymi drogami wodnymi między innymi ze szlakiem rzeki Noteci. Z linii tych zachowały się nieliczne odcinki między innymi Żnin–Wenecja–Biskupin-Gąsawa oraz

Brześć Kujawski–Krośniewice. Liniom kolei wąskotorowych towarzyszyły liczne obiekty infrastruktury, między innymi takie jak XIX-wieczny stalowy most nad rzeką Brdą w Koronowie.

Zieleń

Dobrem szczególnym w zasobach dziedzictwa kulturowego są założenia zieleni, wśród których dominują parki przy zespołach dworsko- i pałacowo-parkowych. Najwięcej zabytkowych założeń zieleni zachowało się w powiatach aleksandrowskim, inowrocławskim i włocławskim, a największym zabytkowym parkiem znajdującym się na terenie województwa jest park pałacowy w Lubostroniu gm. Łabiszyn o powierzchni 37 ha. Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się również historyczne założenia zieleni miejskiej, takie jak nawiązujące do XIX-wiecznej koncepcji „Miasta – Ogrodu" założenia w Bydgoszczy i Ciechocinku, ogrody botaniczne w Bydgoszczy i Toruniu, parki zdrojowe w Ciechocinku, Inowrocławiu i Wieńcu czy parki miejskie.

Cmentarze

Miejsca pochówku zmarłych na terenie województwa rozmieszczone są w powiązaniu z osadnictwem regionu począwszy od czasów prehistorycznych do współczesnych. Wśród nich znajdują się grobowce megalityczne w Wietrzychowicach i Gaju gm. Izbica Kujawska, Sarnowie gm. Lubraniec, Kierzkowie gm. Żnin, Złotowie gm. Barcin, cmentarzyska kurhanowe i pojedyncze kurhany w Małych Radowiskach gm. Ryńsk, Sielcu gm. Żnin, Gąskach gm. Gniewkowo oraz cmentarzyska płaskie. Najwięcej zewidencjonowanych cmentarzy znajduje się w powiatach bydgoskim i świeckim. Wśród nich większość stanowią cmentarze wyznania rzymskokatolickiego i ewangelickiego. Pozostałe cmentarze przynależą innym wyznaniom, są cmentarzami rodowymi i poepidemicznymi oraz pochodzą z okresu I i II wojny światowej.

Miejsca bitew i martyrologii

Jednym z elementów dziedzictwa kulturowego województwa są wydarzenia związane z historią regionu. Należą do nich walki rozgrywane na tych ziemiach od średniowiecznych wojen z Krzyżakami (Kowal 1327 r., Płowce gm. Radziejów 1331 r., Gniewkowo 1375 r., Koronowo 1410 r., Tuchola 1410 r.) poprzez wojny szwedzkie (Górzno 1629 r., Kcynia 1656 r.), polsko-polskie (Mątwy 1666 r.), insurekcję kościuszkowską (Bydgoszcz 1794 r.), powstanie styczniowe 1863 r. (Krzywosądz gm. Dobre, Nowa Wieś gm. Piotrków Kujawski) i wielkopolskie 1918 r. (Szubin, Rynarzewo gm. Szubin) po wojny 1920 (Włocławek, Brodnica) i 1939 (Świekatowo, Mełno gm. Gruta, Bukowiec). Miejsca te nie zawsze czytelne we współczesnym krajobrazie, mają dzisiaj znaczenie symboliczne. Na terenie województwa znajdują się również liczne miejsca pamięci i martyrologii w większości pochodzące z okresu II wojny światowej.

Szlaki historyczne

Przez województwo kujawsko-pomorskie prowadziły liczne szlaki, wśród których do najważniejszych zalicza się handlowy szlak bursztynowy (I w.), łączący kraje śródziemnomorskie z wybrzeżami Morza Bałtyckiego, szlak pielgrzymkowy do katedry w Santiago de Compostela w Hiszpanii, gdzie znajduje się ciało św. Jakuba Większego Apostoła (od IX w.), średniowieczne szlaki handlowe prowadzące z południa na północ Europy, spław rzeczny Wisłą do Gdańska od XV w. oraz „Trakt Napoleoński" czyli droga wytyczona w ramach przygotowań do kampanii z Rosją w 1812 r. o przebiegu Tuchola – Trzebciny – Tleń – Osie.

Zachowanie i właściwe wykorzystanie walorów kulturowych województwa wraz z upowszechnianiem wiedzy o ich znaczeniu dla historii i kultury, może stanowić wyróżnik miejsc oraz czynnik stymulacji rozwoju regionu.

7. System obszarów chronionych

Obszary ochrony środowiska

Lasy

Ochronę gruntów leśnych reguluje ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 r., polega ona m.in. na ograniczaniu przeznaczania tych gruntów na cele nieleśne, zapobieganiu ich degradacji i dewastacji czy poprawianiu wartości użytkowej lasów. Do powszechnej ochrony lasów zobowiązują także zapisy ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach. W oparciu o przepisy tej ustawy wyznaczane są leśne kompleksy promocyjne[94] oraz lasy ochronne (np. z racji położenia w otoczeniu dużych miast, w strefach uzdrowisk, chroniące glebę czy wody) [95].

Grunty rolne

Grunty rolne chronione są na podstawie wspomnianej już ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z 1995 r. Ochrona ta polega zwłaszcza na ograniczaniu zmiany przeznaczenia gruntów o najwyższej wartości bonitacyjnej (grunty klas I-III) na cele nierolnicze. W kujawsko-pomorskim ze względu na duże areały najwartościowszych gleb skoncentrowanych głównie na Pojezierzu Kujawskim, Pojezierzu Gnieźnieńskim, Równinie Inowrocławskiej, a także w południowej części Pojezierza Krajeńskiego, na Pojezierzu Chełmińskim i Dobrzyńskim oraz w północnej części Wysoczyzny Świeckiej, ochrona gruntów rolnych nabiera szczególnego znaczenia.

Wody powierzchniowe i podziemne

Największym zagrożeniem dla jakości i poziomu wód jest działalność człowieka. Wody chronione są niezależnie od tego czyją stanowią własność. Nadrzędnym celem ochrony zasobów wodnych jest osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód. Efektem racjonalnego gospodarowania wodami jest także zachowanie równowagi biologicznej. W celu ochrony zasobów wyznaczonych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz jednolitego podejścia do gospodarki wodnej, teren kraju jak i województwa podzielony został na jednolite części wód powierzchniowych i podziemnych. W województwie kujawsko-pomorskim 81,8% powierzchni jednolitych części wód powierzchniowych oraz 27,5% powierzchni jednolitych części wód podziemnych zagrożonych jest nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Zasoby wodne narażone są również na zanieczyszczenia powodowane spływem powierzchniowym azotanów i fosforanów związanym z produkcją rolniczą (tzw. zjawisko eutrofizacji). Dyrektorzy Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej wyznaczali[96] w drodze rozporządzeń obszary szczególnie narażone na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych. W województwie obszary te w latach 2012-2016 zajmowały 11,7% powierzchni przy średniej dla kraju 4,46%. W ramach kolejnej weryfikacji obszarów szczególnie narażonych, dyrektorzy poszczególnych RZGW w 2017 r. wydali rozporządzenia określające nowe obszary oraz jednolite części wód powierzchniowych (52,5% powierzchni województwa) i podziemnych wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych[97].

[94] W funkcjonujących na terenie województwa kujawsko-pomorskiego dwóch Leśnych Kompleksach Promocyjnych ,,Bory Tucholskie'' oraz ,,Lasy Gostynińsko-Włocławskie'' prowadzona jest zrównoważona gospodarka leśna zgodnie z programami gospodarczo-ochronnymi.

[95] W kujawsko-pomorskim na szczeblu regionalnym prowadzeniem gospodarki leśnej i ochroną lasów zajmują się następujące Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych: w Toruniu (zdecydowana większość obszaru województwa), Łodzi, Poznaniu, Pile oraz w Gdańsku.

[96] Na mocy zapisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne zmianie uległ sposób realizacji wymagań Dyrektywy azotanowej w Polsce (art. 102 -112 ustawy). Zgodnie z nowymi zapisami opracowuje się i wdraża na terenie całego kraju jeden program działań, przyjmowany przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia, bez konieczności wyznaczania OSN. Ww. przepisy weszły w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia ww. ustawy.

[97] Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 1 marca 2017 r., Dz. U. woj. kuj-pom z 2017 r., poz. 1005

17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) i 2 Lokalne Zbiorniki Wód Podziemnych (LZWP) położone w obszarze województwa nie zostały dotychczas objęte ochroną prawną[98]. Jednak na obszarach tych należy przestrzegać reżimów ochronnych w zakresie gospodarki ściekowej i zagospodarowania odpadów w celu ochrony perspektywicznych zasobów wody pitnej.

W celu zapobiegania zanieczyszczeniu zasobów wód przeznaczonych do spożycia oraz wód do zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, dla 20 gminnych ujęć wód wyznaczono strefy ochrony pośredniej (wykaz zawarto w Aneksie nr 4). Strefę ochrony pośredniej ustanawiał, w drodze aktu prawa miejscowego, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej, na wniosek i koszt właściciela ujęcia wody, wskazując zakazy, nakazy, ograniczenia oraz obszary, na których one obowiązują.
Zgodnie z obowiązującą od stycznia 2018 r. ustawą prawo wodne[99], strefę ochronną obejmującą teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej ustanawia wojewoda w drodze aktu prawa miejscowego, na wniosek właściciela ujęcia wody lub z urzędu wskazując zakazy, nakazy, ograniczenia oraz obszary, na których one obowiązują. Ze względu na zróżnicowane wymagania dotyczące ochrony ujęć, w obrębie ustanowionego terenu ochrony pośredniej dla ujęć w Grudziądzu, Małej Nieszawce i Lesie Gdańskim dodatkowo wyróżniono tereny o zaostrzonych warunkach ochrony.

Złoża kopalin

Złoża kopalin chronione są w myśl racjonalnego gospodarowania oraz kompleksowego wykorzystywania, w tym kopalin towarzyszących[100]. W Białej Księdze Ochrony Złóż Kopalin[101] postuluje się zwłaszcza utrzymanie dostępności udokumentowanych i niezagospodarowanych złóż kopalin stanowiących wartościową surowcową bazę rezerwową (takie zagospodarowanie terenu ponad złożem, które nie będzie utrudniało jego późniejszej eksploatacji).

Powietrze

W województwie obowiązuje przyjęty przez Sejmik Województwa program ochrony powietrza dla 4 stref: aglomeracji bydgoskiej, Torunia, Włocławka oraz strefy kujawsko-pomorskiej, ze względu na przekroczenia wartości docelowych benzo(a)pirenu.[102]

Ochrona przed hałasem

Największym źródłem hałasu jest ruch komunikacyjny. Dla terenów, na których poziom hałasu przekracza poziom dopuszczalny tworzy się programy ochrony środowiska przed hałasem. Dla aglomeracji powyżej 100 tys. mieszkańców obowiązek uchwalenia programu spoczywa na radzie powiatu, a dla odcinków głównych dróg krajowych, autostrad, linii kolejowych oraz portów na sejmiku województwa. W dokumentach tych wyznacza się zadania, które powinny być zrealizowane w pierwszej kolejności, w celu dostosowania emitowanego hałasu do poziomu dopuszczalnego.

Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 2 marca 2017 r., Dz. U. woj. kuj-pom z 2017 r., poz. 938
Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2017 r., Dz. U. woj. kuj-pom z 2017 r., poz. 1463

[98] W 2016 r. państwowa służba hydrogeologiczna zakończyła prace nad udokumentowaniem GZPW w Polsce. W wyniku tych działań stwierdzono, że niektóre obszary GZPW i LZWP są szczególnie narażone na zanieczyszczenia antropogeniczne i powinny zostać objęte dodatkową ochroną. Równocześnie wskazano dla nich propozycje nakazów, zakazów oraz ograniczeń w użytkowaniu terenu i korzystaniu z wód. Zebrana dokumentacja stanowi podstawę do formalnego ustanowienia stref ochrony GZWP w rozporządzeniach dyrektorów Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej.

[99] Zgodnie z zapisami art. 133 i 135 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne

[100] Na podstawie art. 125 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

[101] Biała Księga Ochrony Złóż Kopalin, Warszawa, listopad 2015 r.

[102] Uchwała Nr XIX/349/16 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 kwietnia 2016 r.

Program ochrony przed hałasem posiadają miasta: Bydgoszcz[103], Toruń[104] i Włocławek[105].

Uchwalone przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego i realizowane programy ochrony środowiska przed hałasem obejmują:

- tereny poza aglomeracjami położone wzdłuż dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie[106],
- tereny poza aglomeracjami położone wzdłuż Autostrady A1, węzeł nowe Marzy – węzeł Czerniewice[107] (odcinki: Nowe Marzy-Grudziądz, Grudziądz-Lisewo, Lisewo-Lubicz, Lubicz-Czerniewice),
- tereny położone wzdłuż odcinków dróg krajowych nr 1, nr 5 i nr 25[108],
- obszary położone w otoczeniu dróg wojewódzkich, po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie[109].

Ochrona przyrody

Znaczna część województwa kujawsko-pomorskiego objęta jest formami ochrony przyrody (wykaz zawiera Aneks nr 5).[110]

Na terenie regionu utworzono 94 rezerwaty przyrody Zajmują one powierzchnię 9,5 tys. ha, co stanowi około 1% powierzchni województwa. Wśród nich znajduje się 49 rezerwatów leśnych (ponad połowa wszystkich rezerwatów), 16 torfowiskowych, 7 florystycznych, 7 faunistycznych, 7 krajobrazowych, 3 stepowe, 3 wodne, 1 przyrody nieożywionej, 1 słonoroślowy. Najwięcej rezerwatów znajduje się w dolinie Wisły, w Borach Tucholskich i na Pojezierzu Brodnickim.

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego utworzono dotychczas 10 parków krajobrazowych zajmujących łącznie powierzchnię 238,8 tys. ha, co stanowi 13% ogólnej powierzchni regionu. Parki krajobrazowe są rozmieszczone nierównomiernie. Koncentrują się one w północnej części województwa, gdzie znajduje się aż osiem parków, w tym dwa na obszarze Borów Tucholskich, dwa na obszarze Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, trzy w Dolinie Dolnej Wisły, a jeden na Pojezierzu Krajeńskim. W południowej części regionu znajdują się tylko dwa parki. Najczęściej występującym problemem w parkach krajobrazowych jest lokalizacja nowej zabudowy, w tym zabudowy turystycznej i rekreacyjnej. Istotnym ograniczeniem jest obowiązujący w parkach zakaz lokalizacji nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych.

W granicach województwa wyznaczonych jest 31 obszarów chronionego krajobrazu. Łączna ich powierzchnia na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 335,3 tys. ha, co stanowi 18,7% powierzchni województwa. Obszary chronionego krajobrazu, podobnie jak parki krajobrazowe, również są rozmieszczone nierównomiernie na obszarze regionu. Najwięcej tego typu form znajduje się w dolinach rzecznych: Wisły, Brdy, Drwęcy i Osy oraz na terenie Borów Tucholskich. Gospodarowanie na tych terenach podlega ograniczeniom. Chroni się tutaj zarówno

[103] Uchwała Nr XLVI/974/13 Rady Miasta Bydgoszczy z dnia 25 września 2013 r. (Dz. Urz. Woj., Kuj-Pom dnia 7 października 2013 r. poz. 2997)
[104] Uchwała Nr 536/13 Rady Miasta Torunia z dnia 23 maja 2013 r.
[105] Uchwała Nr XXXV/79/2013 Rady Miasta Włocławek z dnia 26 sierpnia 2013 r.
[106] Uchwała Nr LI/798/14 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 23 czerwca 2014 r.
[107] Uchwała Nr VII/143/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 maja 2015 r.
[108] Uchwała Nr XVIII/327/12 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 lutego 2012 r.
[109] Uchwała Nr XX/370/16 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 23 maja 2016 r.
[110] Poszczególne formy ochrony przyrody na terenie województwa kujawsko-pomorskiego ustalone zostały przez:
- Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w zakresie obszarów Natura 2000
- Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w zakresie rezerwatów przyrody
- Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego w zakresie parków krajobrazowych i obszarów ochronionego krajobrazu
- rady gmin w zakresie pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i użytków ekologicznych

przyrodnicze, jak i kulturowe elementy krajobrazu. Celem ochrony tych obszarów jest ochrona korytarzy ekologicznych i jednocześnie zapewnienie warunków dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Łącznie na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu zajmują około 568 tys. ha, co stanowi 31,7% powierzchni województwa. W układzie administracyjnym wg danych GUS największy odsetek powierzchni objętej ochroną prawną występuje w powiatach: sępoleńskim (66,0%), tucholskim (56,5%), brodnickim (52,5%) i świeckim (48,2%), natomiast najmniej powierzchni chronionej występuje w powiatach: nakielskim (6,1%), żnińskim (10,4%), inowrocławskim (10,5%) i radziejowskim (12,5%).

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się 1923 pomniki przyrody. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią pojedyncze drzewa (1 036). Dużą grupę wśród nich zajmują dęby. Bardzo liczną grupę stanowią też skupienia drzew (686). Ochroną pomnikową objęto również 55 alei przydrożnych oraz 87 głazów narzutowych.

Na terenie regionu znajdują się 1 832 użytki ekologiczne, zajmujące powierzchnię 4 970,5 ha, co stanowi 0,28% powierzchni województwa. Są to głównie śródleśne bagna, torfowiska, łąki, wąwozy, skarpy, trzcinowiska, kępy zadrzewień i oczka wodne. Użytki ekologiczne największe powierzchnie zajmują w gminach: Sępólno Krajeńskie, Warlubie, Cekcyn, Koronowo, Więcbork i Sośno.

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego utworzono dotychczas 9 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych. Są to: Dolina rzeki Ryszki - 358,41 ha, Dolina rzeki Sobińska Struga - 335,47 ha, Rzeka Prusina - 234,32 ha, Słupski Gródek nad Osą - 4,75 ha, Torfowisko Messy - 634,45 ha, Jar przy Strudze Lubickiej - 3,78 ha, Jezioro Piaseczyńskie (Orłowskie) - 353,1 ha, Park Miejski w Grudziądzu – 14,22 ha oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe jezior położonych w gminie Rogowo.

Ochroną jako stanowisko dokumentacyjne przyrody nieożywionej objęto w województwie teren „Białochowo" o powierzchni 93,52 ha, położony na pograniczu gmin Grudziądz i Rogóźno (powiat grudziądzki). Celem uznania stanowiska dokumentacyjnego jest ochrona unikatowego fragmentu wysoczyzny morenowej ze strefą zboczową Basenu Grudziądzkiego, z licznymi niszami źródliskowymi, wąwozami i pomnikową wychodnią zlepieńca plejstoceńskiego.

Północno-wschodnia część województwa (33 gminy) znajduje się w granicach obszaru „Zielone Płuca Polski", w którym jako naczelną, przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju z uwagi na walory i potrzeby ochrony środowiska. Łącznie obszar obejmuje powierzchnię 344 090 ha, co stanowi 19,1% powierzchni regionu.

W 2010 r. został utworzony Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie". Rezerwat jest położony na terenie województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Łączna powierzchnia jego trzech stref wynosi 3195 km². Strefę rdzenną tworzą: Park Narodowy „Bory Tucholskie" położony w całości w województwie pomorskim oraz 25 rezerwatów przyrody (w tym 13 z terenu województwa kujawsko-pomorskiego), które stanowią najcenniejsze obiekty przyrodnicze całego regionu Borów Tucholskich. Strefę buforową („otulającą" strefę rdzenną) tworzą cztery parki krajobrazowe, w tym dwa na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego: Tucholski PK i Wdecki PK. Strefę tranzytową (zewnętrzną) stanowią w całości lub części obszary 22 gmin, w tym 13 gmin województwa kujawsko-pomorskiego (Bukowiec, Cekcyn, Drzycim, Gostycyn, Jeżewo, Kęsowo, Lniano, Lubiewo, Osie, Śliwice, Świekatowo, Tuchola i Warlubie) oraz jednego miasta (Tuchola). Powierzchnia strefy tranzytowej wynosi 206 864,57 ha.

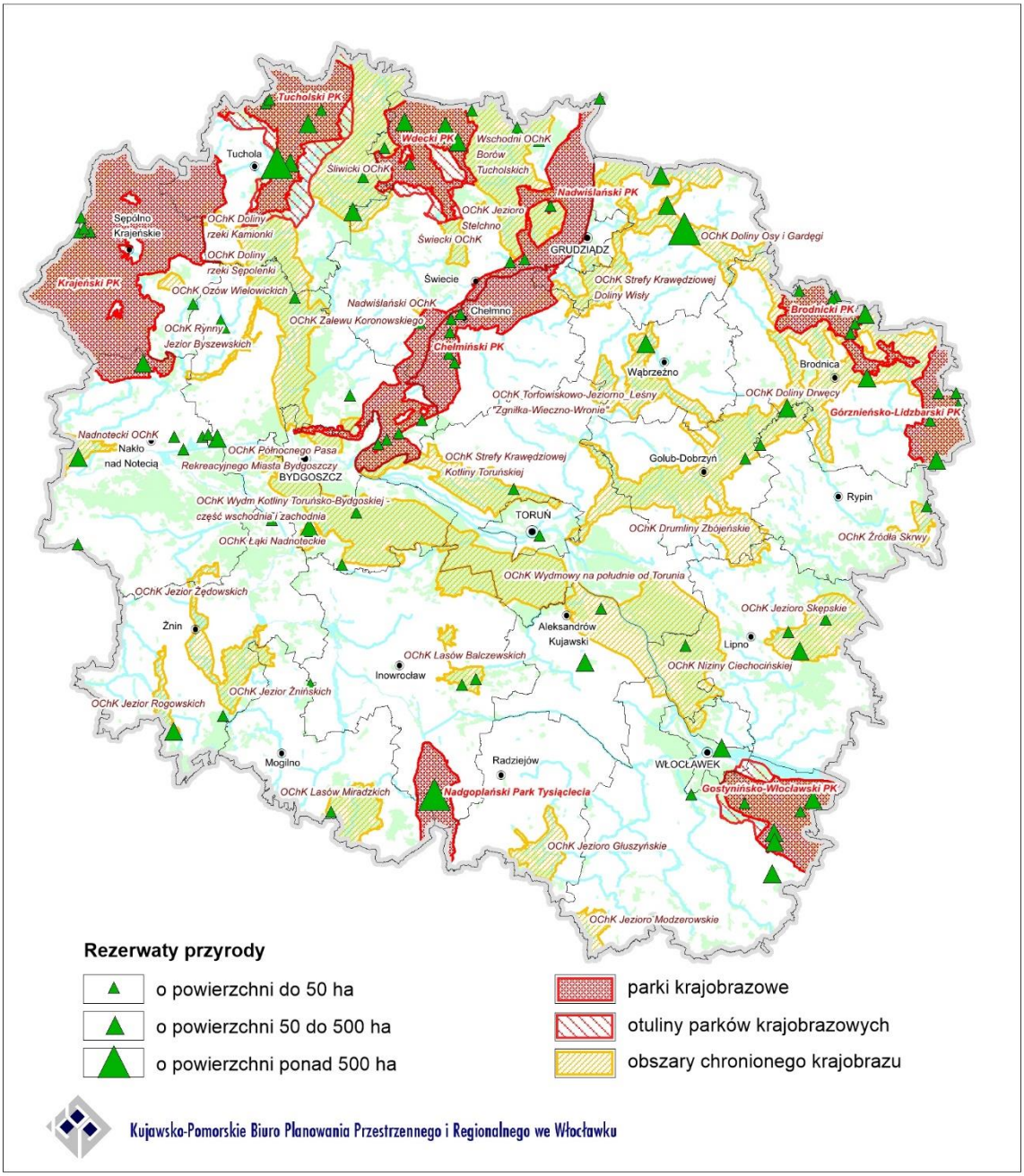

Rysunek 25.Wybrane formy prawnej ochrony przyrody i krajobrazu

Opracowanie własne na podstawie danych RDOŚ

Sieć Natura 2000 obejmuje specjalne obszary ochrony wytypowane dla ochrony siedlisk i gatunków na podstawie Dyrektywy Siedliskowej oraz obszary specjalnej ochrony wytypowane jako istotne miejsca lęgowe dla gatunków ptaków z mocy Dyrektywy Ptasiej i jako ważne miejsca przystankowe na szlakach wędrówek ptaków migrujących.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego ustanowiono dotychczas 7 obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Łączna powierzchnia obszarów specjalnej ochrony ptaków na terenie województwa wynosi 157,8 tys. ha, co stanowi 8,8% jego powierzchni.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego zatwierdzono dotychczas 37 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty o łącznej powierzchni wynoszącej 88,2 tys. ha, co stanowi 4,9% jego

powierzchni. Obszary sieci Natura 2000 rozmieszczone są nieregularnie w całym regionie, a największe powierzchnie zajmują obszary w Borach Tucholskich i dolinie Wisły (rysunek 2).

Na wszystkich typach obszarów Natura 2000, zgodnie z art. 33 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków objęto na terenie województwa kujawsko-pomorskiego 22 układy urbanistyczne (w tym 2 w Bydgoszczy i 5 w Toruniu), 2 455 zabytki architektury i budownictwa, 410 założeń zieleni, 163 cmentarze oraz 171 nieruchomych zabytków archeologicznych[111]. Rezerwat archeologiczny w Biskupinie gm. Gąsawa, historyczne układy urbanistyczne w Toruniu i Chełmnie zespół tężni i warzelni soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym w Ciechocinku, zespół zabytkowych spichlerzy w Grudziądzu, zespół dawnego klasztoru Norbertanek w Strzelnie oraz katedra pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, jako zabytki o szczególnej wartości dla kultury Polski, uznane zostały za Pomniki Historii. Dla ochrony krajobrazu kulturowego i zachowania cennych zabytków nieruchomych utworzono na terenie województwa cztery parki kulturowe. Tą formą ochrony objęto megalityczne grobowce w Wietrzychowicach i Gaju gm. Izbica Kujawska PK Wietrzychowice i Sarnowie gm. Lubraniec PK Sarnowo oraz założenia architektury sakralnej w Pakości i Rybitwach gm. Pakość PK Kalwaria Pakoska i w Płonkowie gm. Rojewo PK Kościół pw. Św. Oswalda. Średniowieczny zespół miejski Torunia, jako jedyny z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, został wpisany w 1997 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

[111] Stan na 28.09. 2016 r. wg danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

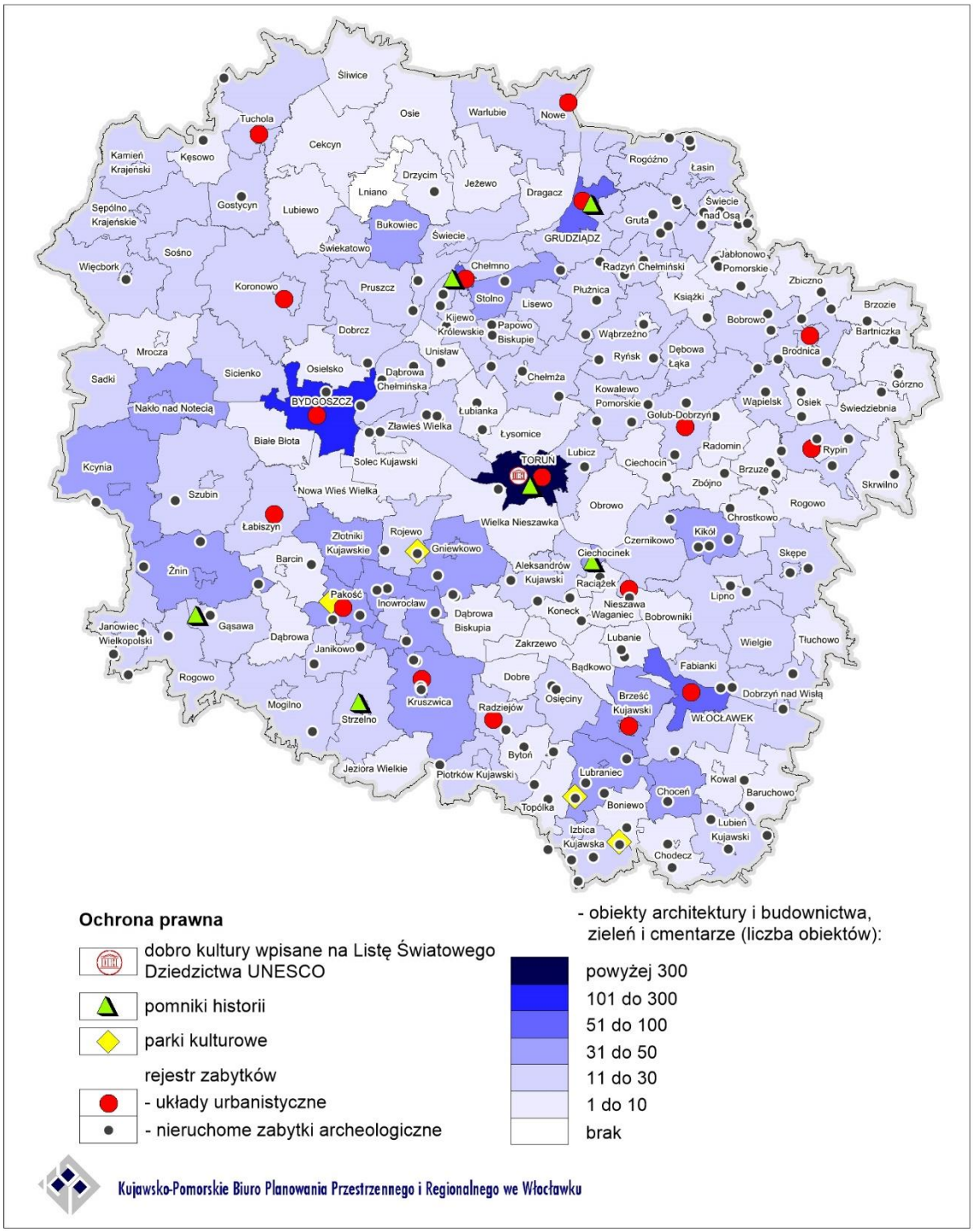

Rysunek 26. Prawna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego

Opracowano na podstawie danych WUOZ w Toruniu i NID w Warszawie

Dobra kultury współczesnej

Dla zachowania i ochrony dóbr kultury będących dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, wybrano z terenu województwa obiekty mogące pretendować do miana dóbr kultury współczesnej. W wykazie tym wskazano założenia urbanistyczne, zespoły zabudowy, pojedyncze obiekty, miejsca pamięci, pomniki, elementy małej architektury oraz założenia krajobrazowe (tabela poniżej). Ponieważ brak jest ujednoliconych kryteriów kwalifikacji obiektów do miana dóbr kultury

współczesnej, wyboru w obszarze województwa kujawsko-pomorskiego dokonano na podstawie takich wartości jak: dobra nie będące zabytkami, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, o cechach wysokiej wartości artystycznej lub historycznej, unikatowości, nowatorstwa, symboliczności oraz obiekty nagradzane w konkursach architektonicznych.

Tabela 9 Dobra kultury współczesnej

Lp.	Miejscowość	Gmina	Obiekt
1	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Opera Nova
2	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Bank ul. Grodzka 19/21
3	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Zespół zabudowy i układ przestrzenny Osiedla Leśnego
4	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek”
5	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Golgota - „Dolina Śmierci” w Fordonie
6	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Przystań Bydgoszcz
7	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Geoglif „Trzy Mewy”
8	Bydgoszcz	Bydgoszcz	Instalacja „Przechodzący przez rzekę”
9	Grudziądz	Grudziądz	Marina Grudziądz
10	Inowrocław	Inowrocław	Tężnia solankowa
11	Piwnice	Łysomice	Obserwatorium Astronomiczne UMK
12	Toruń	Toruń	Centrum „Miasteczka uniwersyteckiego”
13	Toruń	Toruń	Teatr „Baj Pomorski”
14	Toruń	Toruń	Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki czasu”
15	Toruń	Toruń	CKK Jordanki
16	Toruń	Toruń	Motoarena Toruń im. Mariana Rosego
17	Włocławek	Włocławek	Hala Sportowa „Hala Mistrzów”
18	Włocławek	Włocławek	Stopień wodny na Wiśle
19	Włocławek	Włocławek	Miejsce pamięci męczeńskiej śmierci Ks. J. Popiełuszki

Opracowanie własne w uzgodnieniu z WKUA na posiedzeniu dnia 17.10.2017 r.

Ochrona krajobrazu kulturowego

Każda forma zajęcia terenu przez człowieka skutkuje zmianami w przestrzeni, które zostawiają mniej lub bardziej trwały ślad. Tak nawarstwiająca się działalność ludzka kształtuje krajobraz kulturowy. Miejscami o wyjątkowej wartości obiektów zabytkowych powiązanych harmonijnie z cennym krajobrazem przyrodniczym zbliżonym do naturalnego bądź komponowanym tworzącym zwartą, dającą się wyodrębnić strukturę są doliny rzek: Wisły, Drwęcy, Noteci, Osy, Lutryny, Zgłowiączki, Mieni, Rypienicy, Brdy i Wdy jak również wybrane obszary historycznych ziem: Chełmińskiej, Dobrzyńskiej, Kujaw, Kociewia, Krajny, Pałuk i Borów Tucholskich.

Coraz częściej zauważalne są w przestrzeni województwa elementy wpływające ujemnie na krajobraz kulturowy, do których należą między innymi: zabudowa o architekturze obcej stylistycznie dla danego regionu, wprowadzanie dysharmonijnych dominant krajobrazowych czy trwale zmiany naturalnej rzeźby terenu.

Ochrona uzdrowisk

Za uzdrowisko uznaje się obszar, w obrębie którego prowadzone jest lecznictwo uzdrowiskowe, wydzielony w celu wykorzystania i ochrony znajdujących się tam naturalnych surowców leczniczych i walorów topoklimatu, na którym znajdują się zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego. Status uzdrowiska nadaje obszarowi minister właściwy do spraw zdrowia po zbadaniu spełniania wymogów zawartych w art. 34 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych. Dla uzdrowisk rada gminy ustanawia statut uzdrowiska obowiązujący w jego obszarze.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego status uzdrowiska posiadają Ciechocinek, Inowrocław i Wieniec-Zdrój. Kształtowanie rozwoju wymienionych uzdrowisk i ochrona walorów uzdrowiskowych warunkowane są przepisami wynikającymi ze statutów uzdrowisk. Określono w nich strefy ochrony uzdrowiskowej wydzielone w celu ochrony czynników leczniczych i naturalnych surowców leczniczych, walorów środowiska i urządzeń uzdrowiskowych. Strefy są oznaczone literami „A", „B" i „C" i posiadają zróżnicowane wymogi ich zagospodarowania[112], przede wszystkim w zakresie dopuszczalnych funkcji i wymaganej minimalnej powierzchni terenów zieleni. Najważniejszą jest strefa „A" o wiodącej funkcji lecznictwa uzdrowiskowego (obszar, na którym są zlokalizowane lub planowane zakłady lecznictwa uzdrowiskowego) i najszerszym zakresie ograniczeń w zagospodarowaniu, dla której procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 65%. W strefie ,,B" wymagany procentowy udział terenów zieleni wynosi nie mniej niż 50%, a ograniczenia funkcjonalne w zagospodarowaniu terenu są mniej restrykcyjne. Strefa ,,C" obejmuje obszar przyległy do strefy ,,B" i stanowiący jej otoczenie oraz obszar mający wpływ na zachowanie walorów krajobrazowych, klimatycznych oraz ochronę złóż naturalnych surowców leczniczych. W strefie tej nie ma już wymogu dotyczącego powierzchni terenów zieleni, jest natomiast warunek procentowego udziału terenów biologicznie czynnych, nie mniejszy niż 45%.

Zasięg obszarowy stref ochrony uzdrowiskowej w województwie jest zróżnicowany:

- Ciechocinek

  statut uzdrowiska obowiązuje w granicach administracyjnych miasta[113]; obszar uzdrowiska posiada całkowitą powierzchnię 1526 ha (strefa ,,A" ochrony uzdrowiskowej - 325,2 ha, strefa ,,B" - 521,6 ha, strefa ,,C" - 679,2 ha)

- Inowrocław

  statut uzdrowiska obowiązuje w obszarze granic „Osiedla Uzdrowiskowego" w mieście Inowrocław[114]; obszar uzdrowiska posiada całkowitą powierzchnię ok. 1005 ha (strefa ,,A" ochrony uzdrowiskowej - 111 ha, strefa ,,B" - 226 ha, strefa ,,C" - 668 ha)

- Wieniec – Zdrój

  statut uzdrowiska obowiązuje w obszarze sołectwa Wieniec-Zalesie w gminie Brześć Kujawski[115]; obszar uzdrowiska posiada całkowitą powierzchnię 1648 ha (strefa ,,A" ochrony uzdrowiskowej -120 ha, strefa ,,B" - 312 ha, strefa ,,C" - 1216 ha)

[112] Art. 38 i 38a Ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych

[113] Uchwała Nr XVIII/190/08 Rady Miejskiej Ciechocinek z dnia 3 listopada 2008 r. z późniejszymi zmianami

[114] Uchwała Nr XLVI/657/2010 Rady Miejskiej Inowrocławia z dnia 27 września 2010 r. z późniejszymi zmianami

[115] Uchwała XXVII/170/09 Rady Miejskiej w Brześciu Kujawskim z dnia 24 kwietnia 2009 r. z późniejszymi zmianami

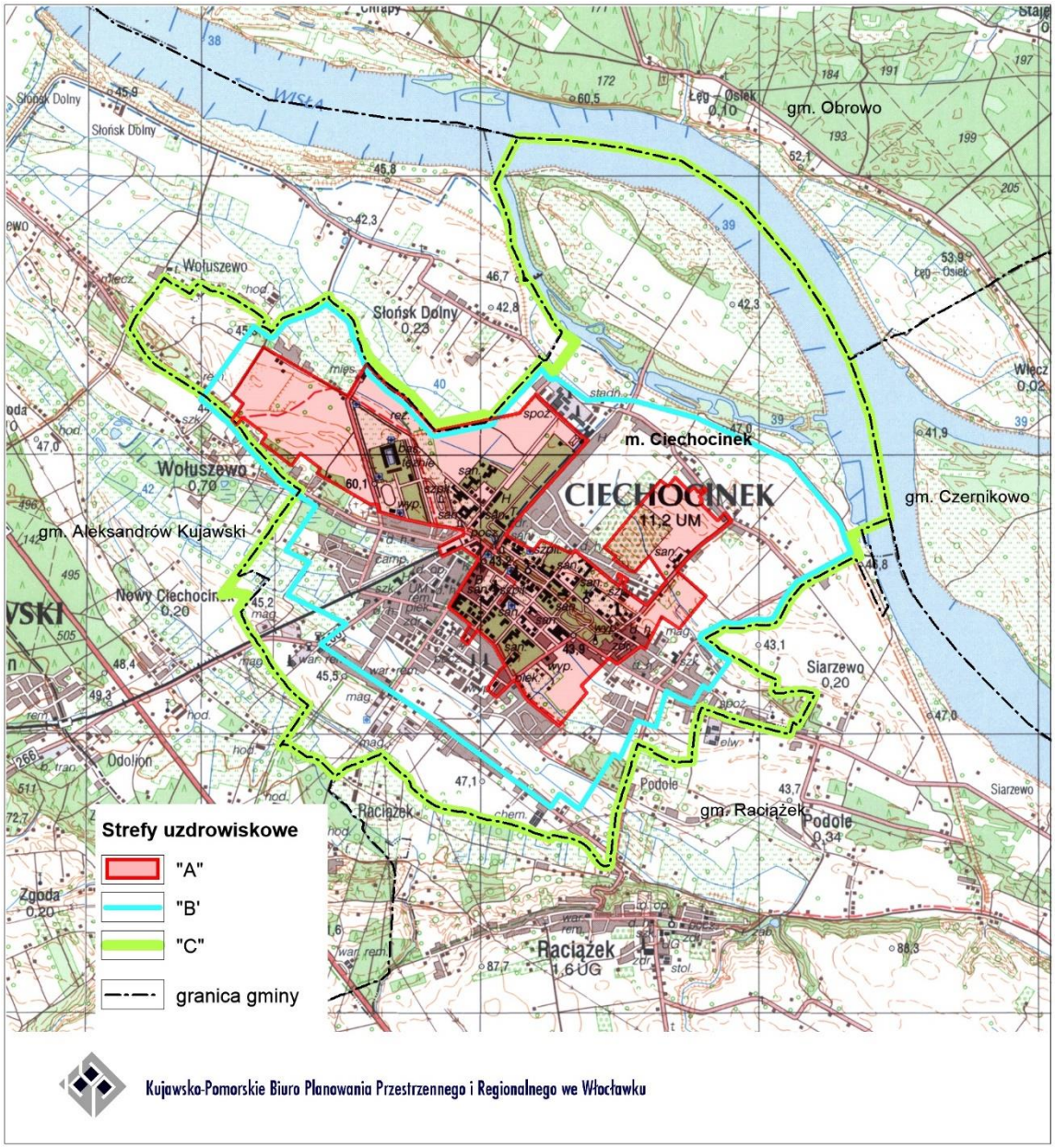

Rysunek 27 Ciechocinek – strefy uzdrowiskowe

Opracowano na podstawie załącznika do Statutu Uzdrowiska Ciechocinek

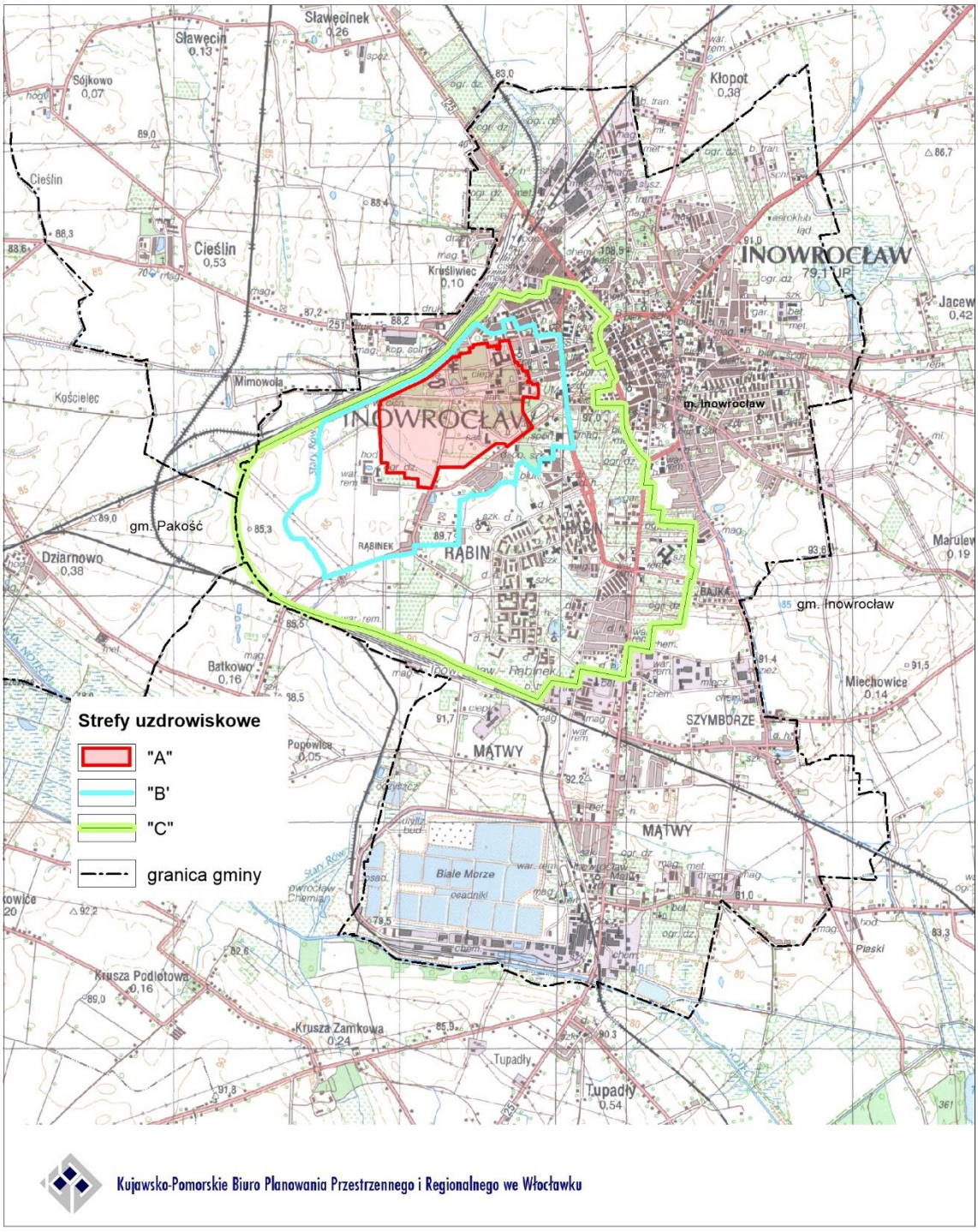

Rysunek 28 Inowrocław – strefy uzdrowiskowe

Opracowano na podstawie załącznika do Statutu Uzdrowiska Inowrocław

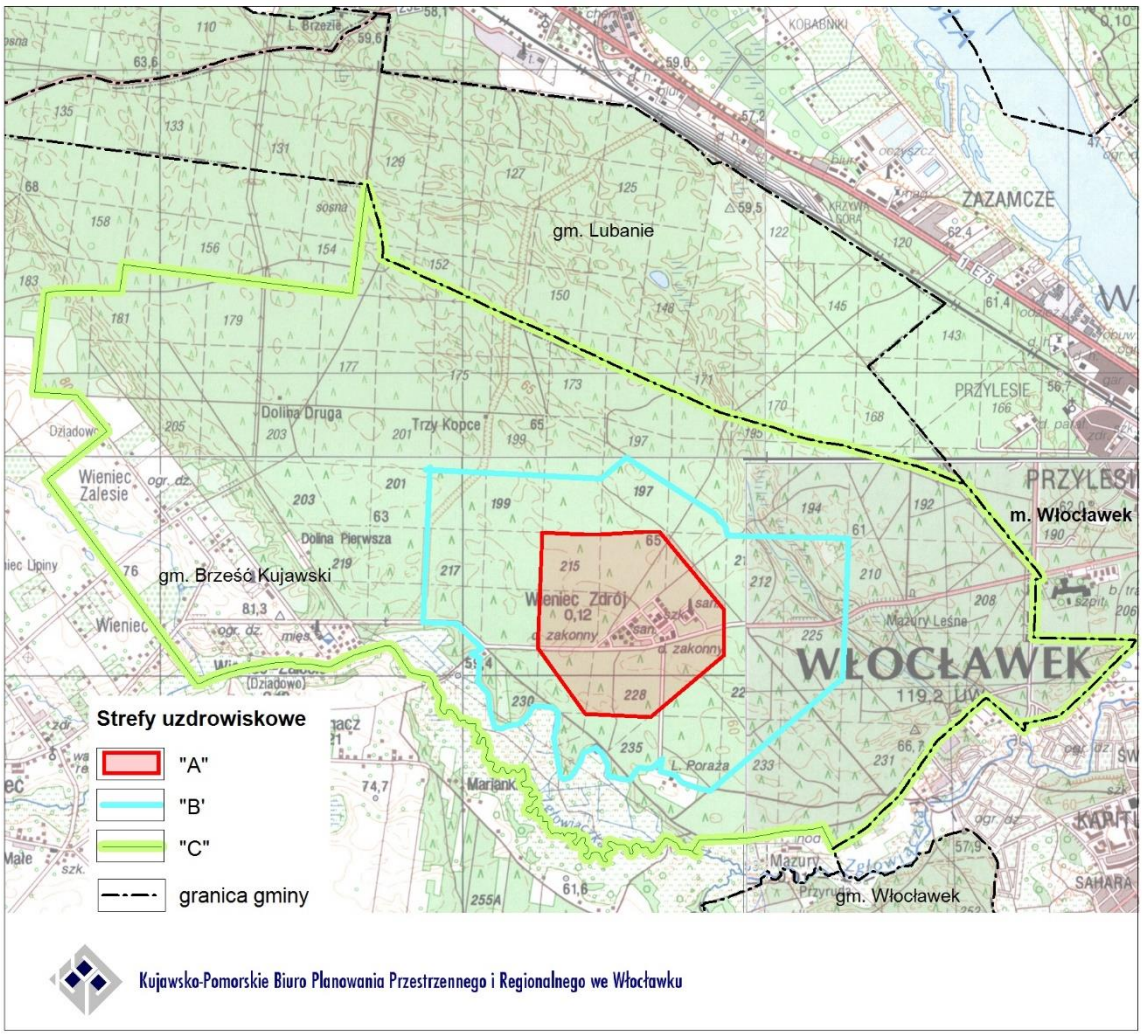

Rysunek 29 Wieniec Zdrój – strefy uzdrowiskowe

Opracowano na podstawie załącznika do Statutu Uzdrowiska Wieniec-Zdrój

Dla wszystkich trzech stref ochrony uzdrowiskowej obowiązuje zakaz prowadzenia działań mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu.

Gmina uzdrowiskowa [116] ma również obowiązek utrzymywania dużych terenów urządzonej zieleni w uzdrowisku i jego otoczeniu. Ciechocinek wyróżnia się na tle innych polskich uzdrowisk wysokim udziałem urządzonych terenów zieleni ogólnodostępnej, którą tworzą 3 parki: Zdrojowy, Tężniowy, Sosnowy o łącznej powierzchni 64,8 ha oraz liczne skwery, zieleńce i ogrody przysanatoryjne, będące efektem niezrealizowanej do końca koncepcji „Miasta Ogrodu". Miasto stanowi przykład XIX wiecznej jednostki osadniczej, komponowanej dla funkcji specjalistycznej jaką jest lecznictwo uzdrowiskowe. Inowrocław posiada park uzdrowiskowy o powierzchni 84 ha, a Wieniec- Zdrój park zdrojowy o powierzchni 2,1 ha oraz ok. 7 ha spacerowych terenów leśnych w swoim otoczeniu.

[116] Gmina, której obszarowi lub jego części został nadany status uzdrowiska w trybie określonym w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych

8. Zagadnienia gospodarcze

Przemysł

Dla gospodarki województwa kujawsko-pomorskiego wiodące znaczenie ma przemysł: spożywczy, chemiczny, elektromaszynowy (zwłaszcza maszynowy, środków transportu, elektrotechniczny i elektroniczny), drzewno-papierniczy (drzewny i celulozowo papierniczy), mineralny (zwłaszcza przemysł materiałów budowlanych, ceramiki szlachetnej), lekki, poligraficzny. Wymienione grupy i gałęzie przemysłu reprezentowane są zarówno przez duże zakłady przemysłowe, funkcjonujące najczęściej w dużym miastach, jak i przez mniejsze zlokalizowane często w mniejszych ośrodkach.
Region należy do województw o średnim poziomie rozwoju przemysłu. Pod względem wielkości produkcji sprzedanej przemysłu lokuje się na 8 pozycji w kraju. Do powiatów o najsilniej rozwiniętym przemyśle należą: Bydgoszcz, Włocławek, powiat inowrocławski, powiat świecki, Toruń. Na powiaty te przypada 2/3 produkcji sprzedanej przemysłu w województwie.

Kujawsko-pomorskie nie należy do województw zasobnych w kopaliny[117]. Dla gospodarki województwa największe znaczenie ma obecność soli kamiennej (prawie 80% wydobycia krajowego), złóż wapieni i margli dla przemysłu cementowego (25% wydobycia krajowego), złóż piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej (12% wydobycia krajowego). Wydobycie soli kamiennej prowadzi się w miejscowości Góra (powiat inowrocławski) oraz w Mogilnie. Wapienie i margle wydobywane są systemem odkrywkowym ze złoża Barcin-Piechcin-Pakość, położonego na terenie powiatów inowrocławskiego, mogileńskiego i żnińskiego. Ze złoża tego pochodzi również część wojewódzkiego wydobycia piasków kwarcowych do produkcji cegły wapienno-piaskowej; pozostała część wydobywana jest ze złoża Zielonka-Trzciniec, położonego w powiecie bydgoskim.
Mniejsze znaczenie, na tle kraju, ma obecność złóż piasków i żwirów, które (podobnie jak w Polsce) należą do najczęściej występujących w województwie złóż. Miejsca eksploatacji są powszechne w całym województwie. Wydobycie prowadzi się na około 350 terenach górniczych.
Województwo posiada również niewielkie przemysłowe zasoby złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej, których wydobycie prowadzi się w mieście Toruń, powiatach bydgoskim i świeckim oraz złóż torfu wydobywanego w powiecie bydgoskim.
W województwie kujawsko-pomorskim znajduje się również 6 udokumentowanych złóż wód podziemnych zaliczonych do kopalin (solanek, wód leczniczych i termalnych), objętych koncesją na wydobywanie kopaliny ze złoża. Ich łączne zasoby eksploatacyjne określa się na poziomie 12% zasobów krajowych. W uzdrowisku Ciechocinek i Inowrocław pozyskuje się mineralne wody lecznicze i termalne, w Wieńcu Zdroju wody lecznicze oraz borowinę z lokalnych złóż, a w miejscowości Marusza wody lecznicze i termalne. Największy pobór wód podziemnych notuje się w Ciechocinku oraz w Inowrocławiu. Złoże w Toruniu posiada dość duże eksploatacyjne zasoby wód termalnych, lecz nie były one eksploatowane.
Działalnością przemysłową o mniejszym znaczeniu w skali całego województwa, ale mającą duży wpływ na gospodarkę lokalną, jest pozyskiwanie drewna. W roku 2015 z lasów województwa pozyskano 1730,8 tys. m^3 drewna (grubizny), co stanowiło 4,5% pozyskania krajowego i lokowało region na 11 pozycji. Zdecydowana większość drewna pochodziła z drzew iglastych, co jest pochodną składu gatunkowego lasów. Działalności związane z pozyskaniem drewna mają stosunkowo duże znaczenie dla gospodarki w powiatach: tucholskim, świeckim i sępoleńskim.

Przedsiębiorczość

W 2015 roku w województwie kujawsko-pomorskim w systemie REGON zarejestrowano 193,5 tys. podmiotów gospodarczych, z czego 69,0% w miastach i 31,0% na obszarach wiejskich. Region pod względem liczby podmiotów gospodarczych sytuował się na 9 miejscu w kraju. Wskaźnik liczby

[117] Oceny zasobów przemysłowych dokonano na podstawie „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce" wg stanu na 31 grudnia 2015 r., przygotowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny - Państwowy Instytut Badawczy

podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców wynosił w województwie 927, przy czym wyższy był w miastach, niż na obszarach wiejskich.
Z analizy rozkładu przestrzennego wynika, że największa koncentracja podmiotów miała miejsce w powiatach grodzkich, zwłaszcza w Toruniu i Bydgoszczy, a wśród powiatów ziemskich wyróżniały się powiaty: bydgoski, toruński, aleksandrowski, inowrocławski. Wskaźnik przedsiębiorczości w pozostałych powiatach ziemskich cechował się stosunkowo słabym zróżnicowaniem. Wśród gmin województwa zanotowano 4-krotną rozpiętość wskaźnika przedsiębiorczości między najlepszą, a najsłabszą gminą. Do obszarów o najwyższych wartościach wskaźnika przedsiębiorczości należała centralna część województwa, jak również pojedyncze gminy bądź skupiska kilku gmin położonych w pozostałej części województwa. Najniższe wartości notowały gminy położone w północno-wschodniej i wschodniej części województwa.
Istotną kwestią dla rozwoju gospodarczego jest również rozmieszczenie firm dużych, tworzących miejsca pracy dla okolicznych mieszkańców. Na terenie województwa funkcjonuje około 1,8 tys. firm zatrudniających powyżej 49 osób, z czego zaledwie 215 zatrudnia 250 i więcej osób. Koncentrują się one głównie w dużych miastach.

Tereny inwestycyjne

Pozytywny wpływ na aktywizację gospodarczą regionu ma rozwój różnorakich form wspierania przedsiębiorczości. Do najważniejszych zaliczyć należy istnienie ośmiu parków technologicznych lub przemysłowych i stref aktywności gospodarczej:

- Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny,
- Toruński Park Technologiczny z Centrum Transferu Technologii,
- Włocławska Strefa Rozwoju Gospodarczego Park Przemysłowo-Technologiczny,
- Grudziądzki Park Przemysłowy,
- Vistula Park Świecie,
- Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim,
- Nadnotecki Park Przemysłowy w Paterku,
- Płużnicki Park Inwestycyjny,
- Sępoleński Park Przemysłowy

oraz funkcjonowanie na terenie województwa 17 podstref Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (PSSE), co umożliwia prowadzenie na tych obszarach działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach. Łączna powierzchnia tych terenów wynosi 880 ha, z czego około 20% nie zostało dotychczas zainwestowanych.

Podstrefy Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej:

- Podstrefa Łysomice (składająca się z 4 kompleksów) – pow. 179,0 ha,
- Podstrefa Grudziądz (składająca się z 7 kompleksów) – pow. 115,9 ha,
- Podstrefa Świecie (składająca się z 7 kompleksów) – pow. 168,4 ha,
- Podstrefa Kowalewo Pomorskie – pow. 11,0 ha,
- Podstrefa Barcin (składająca się z 2 kompleksów) – pow. 100,6 ha,
- Podstrefa Rypin (składająca się z 2 kompleksów) – pow. 9,1 ha,
- Podstrefa Bydgoszcz (składająca się z 3 kompleksów) – pow. 51,4 ha,
- Podstrefa Wąbrzeźno – 6,1 ha,
- Podstrefa Włocławek (składająca się z 8 kompleksów) – pow. 42,5 ha,
- Podstrefa Brodnica (składająca się z 3 kompleksów) – 16,26 ha,
- Podstrefa Inowrocław (składająca się z 3 kompleksów) – pow. 42,5 ha,
- Podstrefa Lipno (składająca się z 2 kompleksów) – 21,1 ha,
- Podstrefa Toruń – 2,6 ha,
- Podstrefa Janikowo – 63,5 ha,
- Podstrefa Solec Kujawski (składająca się z 9 kompleksów),
- Podstrefa Nakło nad Notecią (składająca się z 6 kompleksów) – 25,5 ha,

- Podstrefa Biały Bór – 15,4 ha.

W województwie dla inwestorów dostępne są również tereny inwestycyjne funkcjonujące pod patronatem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, a więc dobrze przygotowane i ulokowane działki, które mogą zostać objęte granicami strefy na potrzeby konkretnego inwestora. Należą do nich tereny inwestycyjne w gminach: Brześć Kujawski, Bydgoszcz, m. Inowrocław, m. Lipno, Lubień Kujawski, Nakło nad Notecią, Sępólno Krajeńskie, Solec Kujawski, Szubin, Toruń, Ryńsk.
W wyznaczonych strefach inwestycyjnych działalność produkcyjno-przemysłową prowadzi kilkadziesiąt dużych firm zatrudniających pracowników z terenu województwa, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego regionu.

Zauważalne jest także zainteresowanie samorządów gminnych wyznaczaniem terenów inwestycyjnych o dużej skali (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla rozległych terenów pod działalności produkcyjne, produkcyjno-usługowe), jak również podejmowanie działań w kierunku zagospodarowania terenów poprzemysłowych, powojskowych, pokomunikacyjnych (tzw. „brownfields") pod inne działalności gospodarcze. W gminach zaznacza się rozpiętość łącznej wielkości tych terenów od niespełna 1 hektara do kilkuset hektarów. Duże powierzchnie wyznaczono m.in. w gminach: Brześć Kujawski, Świecie, Barcin, Wąbrzeźno, Aleksandrów Kujawski.

W 2014 roku w Kujawsko-Pomorskim Biurze Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku dokonano analizy dokumentów planistycznych gmin, pod kątem oceny ich przygotowania do wykorzystania potencjału rozwojowego, wynikającego z realizacji autostrady A1 i planowanej drogi ekspresowej S5. Z przeprowadzonych analiz wynika, że większość gmin położonych w sąsiedztwie węzłów autostradowych wskazuje w swoich dokumentach planistycznych tereny przeznaczone pod rozwój gospodarczy, natomiast gminy położone w przebiegu planowanej drogi ekspresowej S5 w niewielkim stopniu uwzględniły w swoich opracowaniach wykorzystanie tej drogi jako osi rozwoju gospodarczego.

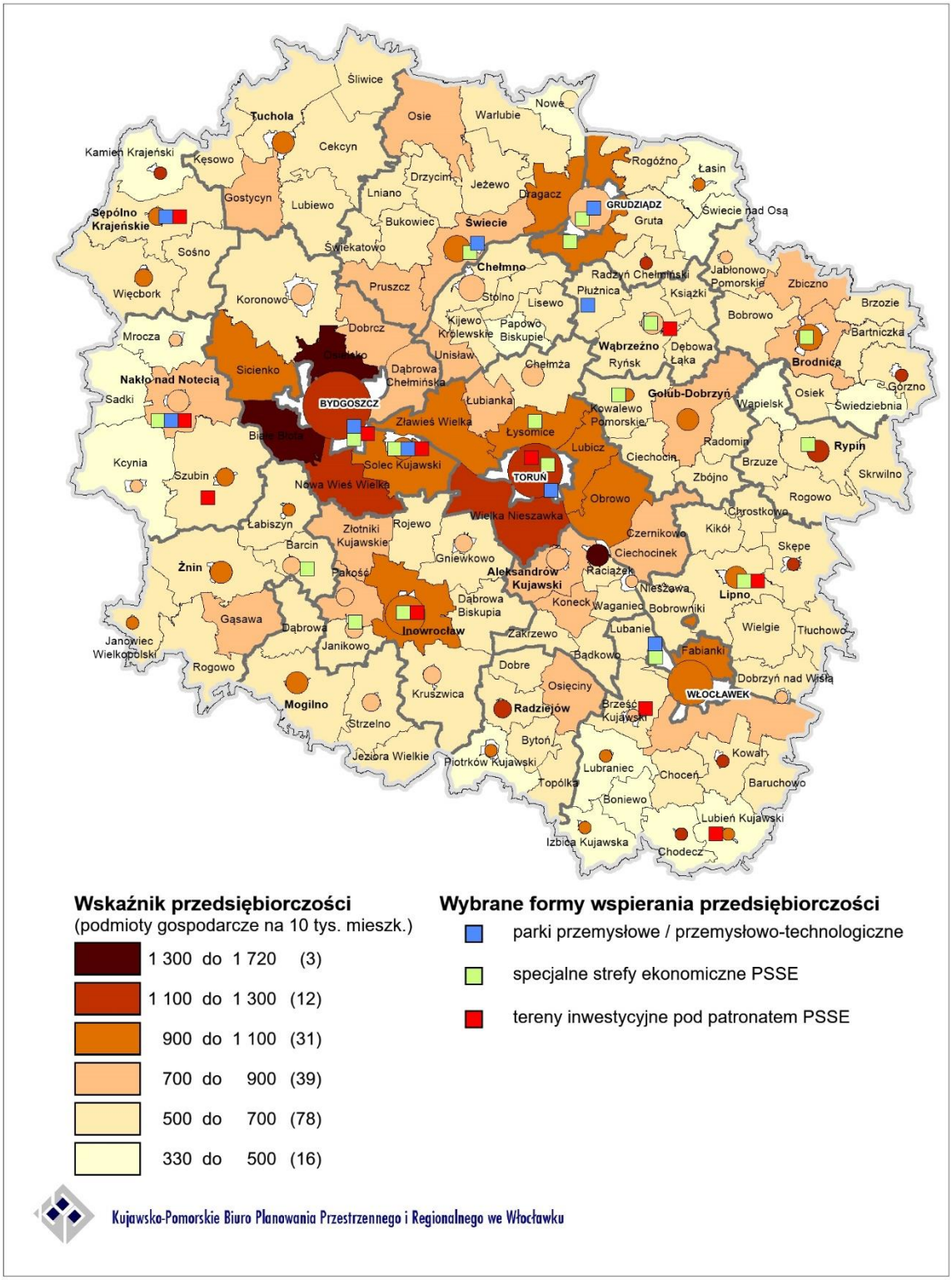

Rysunek 30 Przedsiębiorczość oraz wybrane formy jej wspierania*[118]

Opracowano na podstawie danych GUS i PSSE

[118] Kółka na mapie sygnalizują klasę wielkościową miast zgodnie z rysunkiem nr 6

Rolnictwo

Rolnictwo po przystąpieniu Polski do UE zostało poddane szybkim i wieloaspektowym procesom transformacji związanej z dostosowaniem do funkcjonowania na wspólnym rynku rolnym. W ramach uruchomionych programów[119] nastąpiło znaczne wsparcie finansowe na takie działania jak: inwestycje w gospodarstwach rolnych, różnicowanie działalności rolniczej, ułatwienie startu młodym rolnikom, rozwój i ulepszanie infrastruktury technicznej związanej z rolnictwem, renty strukturalne, wsparcie dla gospodarstw niskotowarowych, wsparcie dla grup producentów rolnych czy zalesianie gruntów rolnych, a także dopłaty bezpośrednie. W ich efekcie, zarówno w sferze społeczno-gospodarczej, jak i przestrzennej, zaszły ogromne zmiany na obszarach wiejskich.

Funkcjonowanie w ramach wspólnej polityki rolnej spowodowało wzrost wartości produkcji, ale jednocześnie jej kosztów. Widocznie wzrosły dochody z działalności rolniczej - w latach 2003-2013 o 190%. Zwiększyła się rola średnich i dużych gospodarstw rolnych przy jednoczesnym malejącym zatrudnieniu. Było to następstwem postępu technologicznego i poprawy wydajności produkcji. Obecnie Polska zajmuje 7 miejsce wśród 27 krajów UE pod względem produkcji rolnej[120]. Nadal na Wspólną Politykę Rolną przeznaczane są znaczne środki w budżecie UE, na lata 2014-2020 dla Polski przewidziano ponad 30 mld EUR.
Województwo kujawsko-pomorskie jest jednym z regionów kluczowych dla utrzymania potencjału produkcji rolnej w kraju. Razem z województwami: mazowieckim, wielkopolskim, lubelskim i łódzkim wytwarza niemal 60% towarowej produkcji rolniczej. Pod względem produkcji roślinnej udziały województwa w sumach ogólnokrajowych stanowią 8% (w przypadku buraków cukrowych i rzepaku dochodzą nawet do 15-17%), a pod względem pogłowia zwierząt gospodarskich sięgają 9%.[121] Plony uzyskane z 1 ha w dt wskazują na dużą wydajność produkcji roślinnej i plasują województwo kujawsko-pomorskie na czołowych pozycjach w kraju. W strukturze produkcji największy udział mają zboża, rośliny przemysłowe, żywiec wieprzowy oraz mleko krowie.

Użytki rolne w województwie kujawsko-pomorskim zajmują 1 171 551 ha, co stanowi 65,2% powierzchni ogólnej i wykazują duże zróżnicowanie przestrzenne[122]. Najwyższym udziałem użytków rolnych, w większości powyżej 80% powierzchni ogólnej, charakteryzują się obszary południowej, północno-wschodniej i środkowej części województwa. Wyróżnia się zwłaszcza obszar centralnych Kujaw z gminami Radziejów, Osięciny, Zakrzewo i Bądkowo oraz powiat chełmiński (Papowo Biskupie, Kijewo Królewskie i Lisewo), gdzie powierzchnia UR wszędzie przekracza 90%. Porównując dane ze Spisów Rolnych 2002 i 2010 zaobserwowano spadek o 1,8% powierzchni użytków rolnych (w Polsce o ponad 8%) z czego 98,5% stanowiły użytki rolne w dobrej kulturze rolnej.

Najkorzystniejsze warunki glebowe obserwuje się na Kujawach, jednak czynnikiem ograniczającym ich przydatność jest niedobór wody dla rolnictwa, oraz w powiatach chełmińskim, wąbrzeskim i grudziądzkim. Trzecim, mniejszym rejonem, jest część powiatów sępoleńskiego, nakielskiego i bydgoskiego. Udział gruntów ornych o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb (I-III) jest bardzo zróżnicowany, waha się w granicach od 0,7% w gminie Nowa Wieś Wielka do 81,8% w gminie Papowo Biskupie. Najwyższy odsetek gruntów klas I-III występuje w gminach: Papowo Biskupie – 81,8%, Janikowo – 76,9%, wiejskiej Inowrocław -74,4%, Gniewkowo – 72,1%, Radzyń Chełmiński – 69,2%. Natomiast najniższy w gminach: Nowa Wieś Wielka – 0,7%, Śliwice – 0,8%, Białe Błota – 0,9%, Osie - 1,7%, Skrwilno, Skępe – 1,9%.

[119] Sektorowy Program Operacyjny oraz Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004 – 2006 r.

[120] Polski sektor rolno-żywnościowy i obszary wiejskie po 10 latach członkostwa w UE- przegląd najważniejszych zmian, Warszawa 2014, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

[121] Jeśli nie wskazano inaczej w tekście wykorzystano dane z Powszechnych Spisów Rolnych (PSR) 2002 i 2010, z BDL (2015) oraz Rocznik Statystyczny Rolnictwa 2014 (GUS).

[122] Od 2007 zgodnie z metodologią Eurostatu prezentuje się grunty orne, łąki i pastwiska trwałe, ogrody przydomowe, uprawy wieloletnie, grunty ugorowane w dobrej kulturze rolnej, czyli utrzymywane zgodnie z normami ustanawianymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dane te nie są w pełni porównywalne z danymi za lata poprzednie. Dotyczy to zarówno danych geodezyjnych z BDL jaki i danych z Powszechnych Spisów Rolnych.

Obszary o najwyższym poziomie wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WJRPP) w województwie występują w gminach: Papowo Biskupie, Janikowo, oraz Radziejów. Wskaźnik przekraczający 70 pkt występuje w powiatach: inowrocławskim, chełmińskim, mogileńskim i grudziądzkim. Wielkość wskaźnika determinują przede wszystkim korzystne warunki glebowe, które obserwuje się na Kujawach oraz w powiatach chełmińskim, wąbrzeskim i grudziądzkim.

Tabela 10. Gminy z najwyższym wskaźnikiem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Lp.	Gmina	Powiat	WJRPP
1.	Papowo Biskupie	chełmiński	93,5
2.	Janikowo	inowrocławski	91,3
3.	Radziejów	radziejowski	89,7
4.	Inowrocław	inowrocławski	88,9
5.	Gniewkowo	inowrocławski	87,6
6.	Strzelno	mogileński	87,0
7.	Gruta	grudziądzki	85,8
8.	Kijewo Królewskie	chełmiński	85,5
9.	Kruszwica	inowrocławski	85,4
10.	Radzyń Chełmiński	grudziądzki	84,8

Opracowano na podstawie danych IUNiG w Puławach

W kujawsko-pomorskim w latach 2002-2010 zwiększyła się ogólna powierzchnia gruntów będących w użytkowaniu gospodarstw rolnych o 3,9% (w kraju spadek o 6,5%) przy jednoczesnym zmniejszeniu liczby gospodarstw rolnych o 23,6% (do 88,6 tys. gospodarstw). Po części może to wynikać ze zmiany definicji gospodarstwa rolnego, która nastąpiła w związku z wprowadzaniem od 2010 r. stopniowych zmian metodologii badań rolniczych, mających na celu dostosowanie do standardów unijnych oraz uwzględnienie przemian dokonujących się w polskim rolnictwie[123].

Jednym z wyraźniejszych trendów pokazujących zmiany w strukturze produkcji rolnej związane z dostosowaniem rolnictwa do funkcjonowania na wspólnym rynku jest wzrost liczby dużych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha. Zdecydowanie wyróżnia się tutaj zachodnia część województwa (gminy powiatów sępoleńskiego, nakielskiego i żnińskiego) z największymi udziałami dużych gospodarstw w województwie w gminach: Janowiec Wlkp. (43,6%), Kęsowo (40,0%) i Gostycyn (39,4%).

Nieco mniejsza koncentracja gospodarstw dużych występuje również na obszarach tradycyjnie rolniczych: Kujawach oraz w powiecie chełmińskim i grudziądzkim. Mały udział gospodarstw dużych w ogólnej liczbie gospodarstw jest widoczny najbardziej w powiatach rypińskim i lipnowskim. Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą wynosi w województwie 13,8 ha i waha się od 6,7 ha w gm. Fabianki do 30,6 ha w gm. Mrocza.

[123] Zgodnie z obowiązującą definicją badaniem struktury gospodarstw rolnych nie obejmuje się jednostek posiadaczy użytków rolnych nieprowadzących działalności rolniczej oraz jednostek posiadaczy użytków rolnych o powierzchni poniżej 1 ha prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

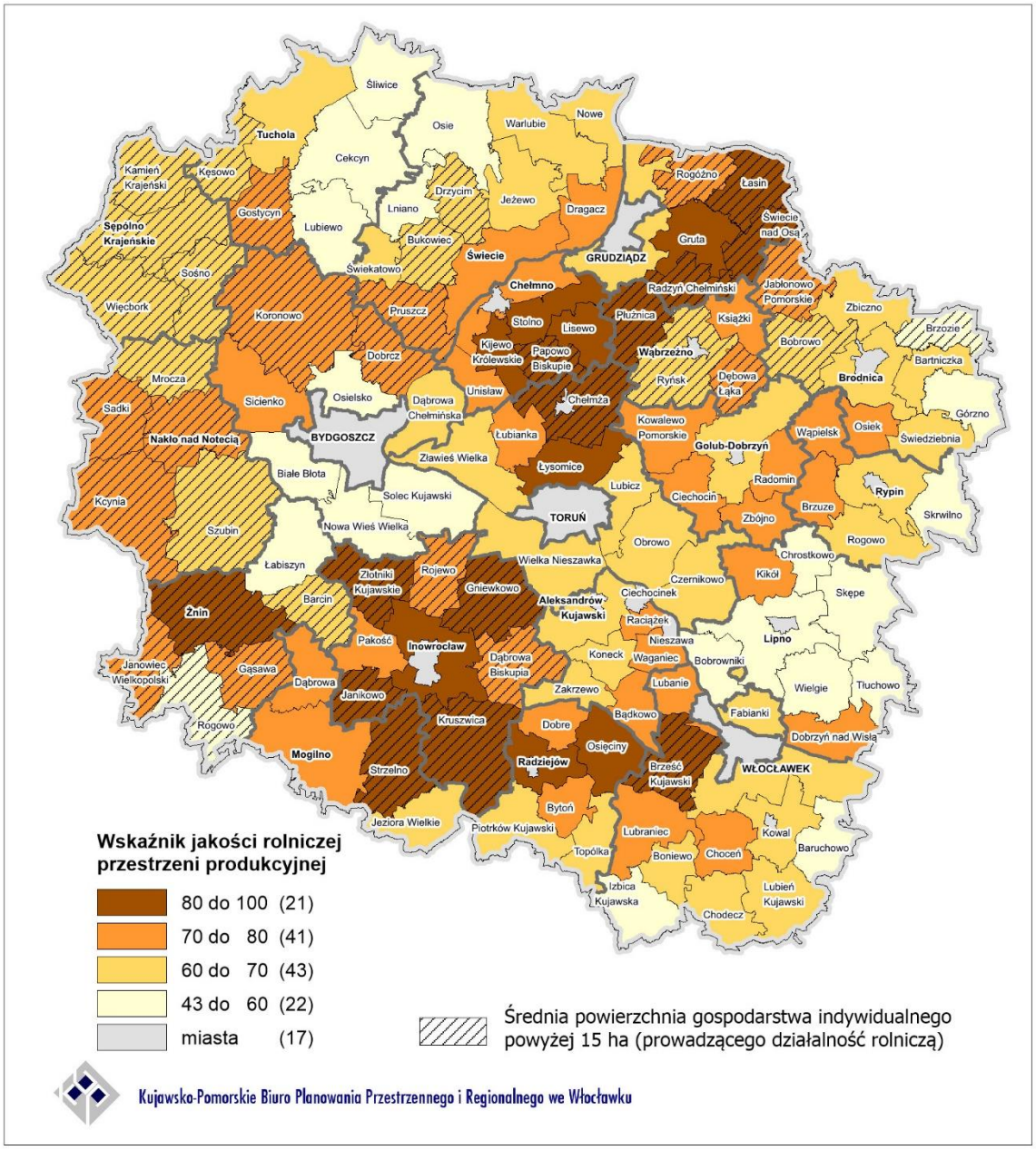

Rysunek 31. Gminy, w których średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego prowadzącego działalność rolniczą przekracza 15 ha na tle wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Opracowano na podstawie danych IUNiG w Puławach oraz danych z PSR 2010

Problem suszy rolniczej, nawodnienia, melioracje

Województwo położone jest na obszarze najbardziej zagrożonym występowaniem suszy. Susza w regionie kujawsko-pomorskim pojawia się raz na 3 lata, przy czym obserwuje się ciągi lat z niedoborem opadu lub z opadem zbliżonym do średniego[124].

Przykładem bardzo suchego roku był rok 2006, w którym długotrwała susza doprowadziła do ogromnych strat w rolnictwie. W województwie kujawsko–pomorskim straty zgłosiły 144 gminy w 47800 gospodarstwach co stanowi 66% gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą.

[124] Program nawodnień rolniczych w województwie Kujawsko-pomorskim, Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku, Bydgoszcz, kwiecień 2007 r.

Stwierdzono ich wystąpienie na powierzchni 785,1 tys. ha na kwotę 830,4 mln zł. Kolejnym bardzo suchym rokiem był 2015. Najbardziej suchym miesiącem był sierpień, kiedy lokalnie spadło mniej niż 10 proc. normy deszczu.

Poziom nawodnień w województwie wynosi ok. 0,2% powierzchni UR. Jest to wielkość znacznie niższa niż w Polsce (0,7%) oraz w większości krajów sąsiednich (Białoruś 1,3%, Czechy 0,8%, Niemcy 3,9%, Ukraina 5,2%). Zważywszy na wysoki potencjał rolnictwa niezbędne są więc na obszarze województwa znaczne i długofalowe inwestycje w tym zakresie.

Ogółem dla województwa stopień zaspokojenia potrzeb melioracyjnych wynosił w 2014 roku 67,3%[125]. W największym stopniu (ponad 80%) potrzeby melioracyjne zrealizowano w powiatach radziejowskim, aleksandrowskim i golubsko-dobrzyńskim oraz w gminach: Radziejów 99,9%, Raciążek 98,8%, Osięciny 97,8%. Niepokojący jest niski wskaźnik w powiatach: mogileńskim (49,6%), lipnowskim (55,8%) oraz chełmińskim (60,5%), które pełnią dość istotną rolę w potencjale rolniczym regionu. Trzeba jednak podkreślić, że najmniej gruntów wymagających melioracji występuje w gminach typowo rolniczych. Pewne braki w tym zakresie występują częściej w gminach o słabszym potencjale w produkcji rolnej.

Struktura produkcji rolniczej

Strukturę zasiewów województwa kujawsko-pomorskiego cechuje duża różnorodność gatunkowa roślin, niemniej największy udział mają zboża, stanowiące ponad 66% powierzchni upraw. Oprócz Kujaw oraz części gmin powiatów chełmińskiego, golubsko-dobrzyńskiego i wąbrzeskiego największe powierzchnie upraw zbóż występują w powiatach zachodniej części województwa (bydgoskim, sępoleńskim, nakielskim i żnińskim). W gminach Koronowo, Kruszwica, Żnin, Wąbrzeźno i Mogilno powierzchnia upraw zbóż przekroczyła 10 000 ha.

Tabela 11. Gminy o największej powierzchni upraw zbóż

Lp.	Gmina	Powiat	Powierzchnia w ha
1.	Koronowo	bydgoski	12 712,8
2.	Żnin	żniński	11 421,2
3.	Ryńsk	wąbrzeski	10 605,1
4.	Kruszwica	inowrocławski	10 319,3
5.	Mogilno	mogileński	10 226,6
6.	Kcynia	nakielski	9 390,8
7.	wiejska Chełmża	toruński	8 709,2
8.	Szubin	nakielski	8 011,7
9.	Łasin	grudziądzki	8 004,4
10.	Pruszcz	świecki	8 000,7

Opracowano na podstawie: PSR 2010, Bank Danych Lokalnych

Obserwowane trendy zachodzące w strukturze zasiewów w Polsce od akcesji do UE widoczne są również w województwie kujawsko-pomorskim i przejawiają się spadkiem powierzchni upraw zbóż (12,7%), przy gwałtownym wzroście powierzchni upraw rzepaku i rzepiku (o 146% w latach 2002 – 2010). Powierzchnia upraw jest zmienna i skorelowana z jakością gleb i opłacalnością produkcji danej rośliny. Obszary największej powierzchni upraw roślin przemysłowych są wyraźnie związane z występowaniem gleb dobrej jakości. Największe powierzchnie upraw przemysłowych ogółem wystąpiły w powiatach: inowrocławskim, grudziądzkim, włocławskim, nakielskim, żnińskim, toruńskim i bydgoskim. W najlepszych gminach powierzchnia upraw przemysłowych przekracza 4 500 ha: w Koronowie, Żninie, Łasinie i Kruszwicy.

[125] Dane na koniec 2014 roku, na podstawie analiz Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku

Produkcja ogrodnicza w województwie kujawsko-pomorskim na przestrzeni lat 2002-2010 wzrosła o 46% - z 14 300 ha do niemal 21 000 ha. Można zauważyć kształtujący się obszar intensywnej uprawy warzyw gruntowych w gminach powiatów: inowrocławskiego, radziejowskiego oraz części gmin sąsiadujących z Włocławkiem (Fabianki, Lubanie i Brześć Kujawski) i Toruniem (Wielka Nieszawka i Zławieś Wielka).

Wejście Polski do UE i związane z tym funkcjonowanie w globalnej gospodarce rynkowej, spowodowało również dość widoczne zmiany w strukturze chowu zwierząt[126]. Nastąpił wzrost pogłowia bydła ogółem o 12,2% w województwie (do 463 360 szt.). Przy czym wzrostowi podlegała również obsada bydła w przeliczeniu na 1 gospodarstwo z 10,3 szt. do 17,5 szt. Chów bydła koncentruje się wyraźnie w południowo-zachodniej oraz środkowo-wschodniej części regionu - największa obsada bydła wystąpiła w powiatach: radziejowskim, brodnickim, włocławskim, inowrocławskim, nakielskim, lipnowskim i rypińskim – powyżej 30 000 sztuk. Wśród gmin wyróżniają się: Kruszwica, Osięciny i Piotrków Kujawski z pogłowiem ok. 10 000 sztuk w każdej gminie.

W przeciwieństwie do pogłowia bydła nastąpił spadek liczebności trzody chlewnej o 19,5% w województwie (do 1 790 778 szt.) i 18,0% w kraju, związany z dużymi wahaniami opłacalności produkcji. Wzrostowi uległa natomiast obsada trzody w przeliczeniu na 1 gospodarstwo z 46,3 szt. do 63,5 szt. w województwie i z 24 szt. do 38 szt. w kraju. Chów trzody chlewnej koncentruje się w powiatach: żnińskim, świeckim, brodnickim, inowrocławskim i golubsko-dobrzyńskim.

Tabela 12. Gminy o największym pogłowiu trzody chlewnej

Lp.	Gmina	Powiat	Pogłowie w szt.
1.	Janowiec Wielkopolski	żniński	65 989
2.	Żnin	żniński	50 197
3.	Koronowo	bydgoski	46 130
4.	Dąbrowa Biskupia	inowrocławski	39 408
5.	Pruszcz	świecki	38 027
6.	Rogowo	żniński	37 775
7.	Wiejska Golub-Dobrzyń	golubsko-dobrzyński	33 605
8.	Jeżewo	świecki	32 448
9.	Mogilno	mogileński	30 412
10.	Ryńsk	wąbrzeski	29 844

Opracowano na podstawie: PSR 2010, Bank Danych Lokalnych

Kierunki produkcji są bezpośrednią pochodną warunków przyrodniczych, stąd bardzo czytelna jest prawidłowość, że tereny z niską przydatnością gleb charakteryzują się większym udziałem zasiewów zbóż (zwłaszcza żyta i pszenżyta) oraz ziemniaków w zasiewach ogółem. Wyjaśnia to dominującą rolę południowej części województwa w uprawach wymagających, w tym przede wszystkim rzepaku i rzepiku.

Największe znaczenie w produkcji roślinnej na terenie województwa mają duże powierzchniowo powiaty o niskim zalesieniu i glebach o wysokiej przydatności: inowrocławski, włocławski, grudziądzki, chełmiński, żniński, radziejowski, lipnowski, nakielski, świecki i toruński.

Pod względem produkcji zwierzęcej podstawowe znaczenie mają powiaty: brodnicki, żniński, inowrocławski, świecki, włocławski, toruński, golubsko-dobrzyński.

W zakresie cech pozaprzyrodniczych, istotne różnice związane są ze strukturą wielkościową gospodarstw rolnych. Część zachodnia i północno-zachodnia województwa charakteryzuje się występowaniem większych gospodarstw rolnych niż na Kujawach.

[126] Na podstawie danych za lata 2002 i 2010, dane z PSR

Turystyka

Województwo kujawsko-pomorskie prezentuje zróżnicowany potencjał dla rozwoju turystyki. aktualny stan rozwoju tej dziedziny jest jego pochodną zarówno w ujęciu terytorialnym, to znaczy różnic obserwowanych pomiędzy poszczególnymi częściami województwa, jak i w ujęciu branżowym, to znaczy rozwoju różnych rodzajów produktu turystycznego.

Obecnie najważniejszymi rodzajami **ruchu turystycznego** w województwie są:

Turystyka krajoznawcza, związana głównie z zaspokojeniem potrzeb poznawczych związanych z elementami środowiska przyrodniczego i kulturowego województwa (w tym zwiedzania muzeów), z uczestnictwem we wszelkiego rodzaju imprezach kulturalnych (festiwale muzyczne, teatralne, filmowe), imprezach kulturalno-kulinarnych, imprezach o charakterze masowym organizowanych w oparciu o walory kulturowe (festyny archeologiczne, plenerowe imprezy historyczne), imprezach wystawienniczo-targowych, imprezach sportowych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (zawody lekkoatletyczne, żużlowe, siatkarskie, kolarskie, koszykarskie, triathlonowe, balonowe, regaty żeglarskie, regaty wioślarskie, czy szeroko rozumiane „imprezy" w postaci zlotów, spotkań miłośników). Do głównych ośrodków miejskich, w których to ruch odbywa się w oparciu o koncentrację cennych walorów dziedzictwa kulturowego bądź organizowane imprezy o znaczeniu ponadregionalnym należą Toruń (ośrodek posiadający m.in. średniowieczny zespół miejski wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO), Brodnica, Bydgoszcz, Chełmno, Ciechocinek, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Inowrocław, Kruszwica, Włocławek. Ponadto poza ośrodkami miejskimi znajdują się na terenie województwa cenne pojedyncze obiekty dziedzictwa kulturowego ważne dla turystyki krajoznawczej takie jak przykłady osadnictwa prehistorycznego w Biskupinie gm. Gąsawa, Sarnowie gm. Lubraniec i Wietrzychowicach gm. Izbica Kujawska, obiekty architektury gotyckiej zarówno sakralnej jak i obronnej takie jak zamek w Radzyniu Chełmińskim, obiekty architektury rezydencjonalnej między innymi pełniące rolę ośrodków kultury w Lubostroniu gm. Łabiszyn, Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska czy Szafarni gm. Radomin oraz obiekty techniki takie jak zespoły kanałów czy akwedukt w Fojutowie gm. Tuchola. Warto zauważyć, że popularność turystyki krajoznawczej w ostatnich latach znacząco wzrasta. Jest to bowiem rodzaj ruchu, który może być realizowany zarówno w czasie wyjazdów weekendowych, jak i krótkich wyjazdów urlopowych, niejednokrotnie w połączeniu z aktywnym spędzaniem czasu (np. turystyką rowerową). Do dziedzin, które szczególnie zyskały na popularności należy zaliczyć tu oferty realizowane na bazie walorów dziedzictwa przemysłowego i obronnego.

Turystyka pobytowa, związana z wypoczynkiem prowadzonym w sezonie letnim w ośrodkach położonych nad zbiornikami wodnymi, w obrębie zwartych kompleksów leśnych (Bory Tucholskie, Pojezierze Krajeńskie, Pojezierze Brodnickie, Pojezierze Gnieźnieńskie, Lasy Gostynińsko-Włocławskie). Ta forma wypoczynku umacnia się po okresie znaczącego spadku popularności i znaczącej redukcji bazy, co miało miejsce w latach 90-tych. Specyficznym rodzajem turystyki pobytowej, jest wypoczynek na terenie ogrodów działkowych i w zabudowie letniskowej. Wprawdzie są to formy wypoczynku tylko indywidualnego, jednakże zaspokajają potrzeby znacznej liczby mieszkańców województwa w tym zakresie, a w wybranych przypadkach, również mieszkańców województw ościennych. Wielkość tej bazy szacuje się na kilkadziesiąt tysięcy miejsc noclegowych. Formą turystyki pobytowej jest także turystyka wiejska, realizowana zwłaszcza w gospodarstwach agroturystycznych. W województwie kujawsko-pomorskim stan tej formy turystyki wciąż znajduje się znacznie poniżej potencjału wyznaczanego przez atrakcyjność przyrodniczą i predyspozycje znacznej części województwa. Zidentyfikowano zaledwie kilkanaście miejscowości, w których funkcjonuje co najmniej kilka gospodarstw agroturystycznych (z czego ponad 1/3 zlokalizowana jest na terenie powiatu tucholskiego).

Turystyka biznesowa i kongresowa, związana z wyjazdami w ramach prowadzonych spotkań firmowych, czy z uczestnictwem w kongresach, konferencjach, szkoleniach, targach i wystawach. Pobyt w trakcie wyjazdów realizowany jest głównie w bazie o relatywnie wysokim standardzie, na terenie największych ośrodków województwa (Bydgoszcz, Toruń), gdzie odbywa się zdecydowana większość imprez generujących tego typu ruch. Stosunkowo powoli rozwija się ten segment poza największymi miastami, co częściowo jest wynikiem wciąż zbyt słabej dostępności komunikacyjnej atrakcyjnych lokalizacji oddalonych od stolic województwa.

Turystyka uzdrowiskowa, za sprawą 3 ośrodków cechuje się bardzo dużą skalą, pozycjonującą województwo wśród najważniejszych regionów realizujących ten rodzaj ruchu. Uzdrowisko Ciechocinek i Inowrocław należą do największych w skali kraju pod względem liczby obsługiwanych kuracjuszy, natomiast znacznie mniejsze uzdrowisko Wieniec-Zdrój (gm. Brześć Kujawski), cechuje się w ostatnich latach bardzo dobrą dynamiką rozwoju. Na uwagę zasługuje fakt, że w wymiarze statystycznym, ten rodzaj ruchu stanowi niezwykle ważną składową całego ruchu przyjazdowego do województwa. Ma też bardzo duże znaczenie ekonomiczne dla gmin, w których funkcjonuje i ich okolic. Szczegółowa charakterystyka bazy noclegowej w tych ośrodkach i odbywającego się w nich ruchu została zaprezentowana w rozdziale dotyczącym uzdrowisk. Ponadto warto wspomnieć, iż w ostatnich latach ten segment turystyki zdrowotnej zaczyna rozwijać się miejscowości Marusza koło Grudziądza.

Na terenie województwa realizowanych jest też wiele innych rodzajów ruchu, które cechują się mniejszym natężeniem, choć w przypadku niektórych województwo postrzegane jest jako rejon istotny w skali kraju (na przykład w tak niszowych dziedzinach jak spływy kajakowe, geocaching, caravaning, festiwale muzyczne, teatralne i filmowe). Ponadto realizowany jest także ruch pielgrzymkowy, turystyka związana z edukacją ekologiczną, turystyka militarna, związana z działalnością wsi tematycznych, ruch generowany przez parki rozrywki czy ośrodek znany wśród płetwonurków. Są to w większości oferty i rodzaje ruchu, które albo pojawiły się albo znacznie rozwinęły dopiero w ostatnich kilkunastu latach.

Baza noclegowa

W 2015 roku na terenie województwa kujawsko-pomorskiego funkcjonowało 367 turystycznych obiektów noclegowych[127], spośród których większość, bo aż 285 oferowało turystom miejsca dostępne przez cały rok. Osoby odwiedzające województwo miały do dyspozycji łącznie 28,5 tys. miejsc noclegowych (10 pozycja na tle województw), z czego 74,7% stanowiły miejsca dostępne w obiektach całorocznych. Baza noclegowa województwa pod względem struktury cechowała się znacznym zróżnicowaniem, zarówno pod względem wielkości i rodzaju obiektów, jak i standardu ich wyposażenia. Podobnie jak w pozostałych województwach, dobrze rozbudowana była baza w postaci hoteli (112), oferujących usługi noclegowe o odpowiednio zróżnicowanym, ale i o stosunkowo wysokim standardzie. Nieco mniej liczną grupę turystycznych obiektów noclegowych stanowiły ośrodki wczasowe (37) oraz zakłady uzdrowiskowe (33). Łącznie wspomniane typy obiektów stanowiły ok. 50% wszystkich turystycznych obiektów noclegowych zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W 2015 roku udział województwa w obsłudze krajowego ruchu turystycznego wynosił ok. 3,9%. W tym czasie z oferty obiektów noclegowych skorzystało przeszło 1 miliona turystów (10 pozycja na tle województw), w tym ok. 10 % odwiedzających stanowili turyści zagraniczni.[128]

[127]Dane wg Głównego Urzędu Statystycznego. dotyczą obiektów posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych, które złożyły sprawozdania statystyczne.

[128] Należy jednak zwrócić uwagę, iż powyższe dane pochodzą jedynie ze źródeł statystyki publicznej. Stąd też analiza oparta o dane statystyczne ma charakter tylko poglądowy. Pomijana jest bowiem m.in. indywidualna baza noclegowa (pensjonaty, kwatery, gospodarstwa agroturystyczne), w tym noclegi udzielone turystom przez rodzinę, czy znajomych w prywatnych lokalach (domy,

Zgodnie z danymi statystycznymi GUS na terenie województwa turyści najczęściej korzystali z bazy noclegowej w postaci hoteli (668,2 tys. osób, czyli ok. 63,3% ogólnej liczby osób korzystających z noclegów). Przeszło pięciokrotnie mniej turystów nocowało natomiast w zakładach uzdrowiskowych (123,8 tys. osób, co stanowiło 18,5% ogólnej liczby osób korzystających). Liczba korzystających z tego typu obiektów zbiorowego zakwaterowania była jednak wartością wyróżniającą województwo (2 pozycja województwa na tle kraju). Udział turystów korzystających z noclegów w pozostałych typach obiektów nie przekraczał 7%. Obiekty w postaci hoteli zlokalizowane są w ważniejszych ośrodkach miejskich, pełniących rolę centrów biznesowych, konferencyjnych, tj. Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Inowrocławiu, Grudziądzu i Ciechocinku, w 2015 r. skupiały łącznie 56,2% wszystkich funkcjonujących obiektów tego typu w województwie. Turystyka pobytowa, weekendowa realizowana jest w obiektach noclegowych o różnym standardzie, często sezonowych (ośrodki wczasowe). Do jednostek terytorialnych na terenie, których rozwinął się ten rodzaj turystyki, należą takie gminy wiejskie jak: Gąsawa, Zbiczno, Lubiewo, Osie, Śliwice, Gostycyn, Rogowo (pow. rypiński), Rogowo (pow. żniński), Jeziora Wielkie, miasto Więcbork i Koronowo oraz obszar wiejski gminy miejsko-wiejskiej Koronowo. Ważnym elementem bazy wypoczynku województwa jest zabudowa letniskowa oraz ogrody działkowe, obsługujące głównie mieszkańców większych miast. Łącznie na terenie województwa w 2015 r. znajdowało się ok. 57,7 tys. działek w rodzinnych ogrodach działkowych, zajmujących powierzchnię ok. 2,9 tys. ha.

Na przestrzeni lat 2005-2015 województwo kujawsko-pomorskie cechowało się dość stabilną sytuacją w funkcjonowaniu i rozwoju bazy noclegowej, co wynika z niewielkiej skali i kierunku zmian. Podobnie, jak w przypadku pozostałych województw zmiany w obrębie bazy noclegowej miały pozytywny charakter, objawiający się wzrostem liczby obiektów noclegowych na poziomie ok. 9%. Ponadto lata te wskazują na liczne zmiany w preferencjach wypoczynkowych turystów będące wynikiem wzrostu zamożności społeczeństwa, zmiany stylu życia, warunków pracy, czy zmianami w sposobie spędzania wolnego czasu. Coraz mniejsza ilość wolnego czasu sprawiła, iż zaczęto dążyć do jeszcze efektywniejszego, intensywniejszego jego wykorzystania. Zmalała liczba wyjazdów długoterminowych, tj. powyżej kilku czy kilkunastu dni, na rzecz wyjazdów krótszych, lecz częstszych. Zaczęto przywiązywać większą wagę do standardu bazy noclegowej i samego komfortu wypoczynku. Dzięki znacznej poprawie dostępności do oferty ośrodków turystycznych w różnych częściach świata, cechujących się lepszymi warunkami klimatycznymi wzrosła liczba wyjazdów poza granice kraju. W świetle wspomnianych zmian w województwie zmalała liczba sezonowych obiektów zbiorowego zakwaterowania na rzecz całorocznych, co spowodowało wydłużenie się sezonu turystycznego (stworzenie całorocznej oferty turystycznej). Zmalało także zainteresowanie turystyką zbiorową, realizowaną w ośrodkach wypoczynkowych z uwagi na niski standard obiektów i ich słabą ofertę. Wzrosło natomiast zainteresowanie produktami turystyki miejskiej, przemysłowej oraz aktywnym wypoczynkiem, realizowanym często w pobliżu miejsca zamieszkania. Postawiono na rozwój nowych dziedzin aktywności turystycznej, tj. turystykę militarną i wykorzystującą obiekty poprzemysłowe. Na obszarach wiejskich działalność zaczęły prowadzić gospodarstwa turystyczne oraz powstało 15 wsi posiadających motyw przewodni (wsie tematyczne), oferujących aktywne i oryginalne formy spędzania wolnego czasu. Powstanie wsi tematycznych nie wiązało się jednak z rozwojem nowego zagospodarowania, lecz powstaniem nowego produktu turystycznego. Większość z nich zlokalizowana jest w północno-zachodniej części województwa, w rejonie Borów Tucholskich i na terenie gminy Golub-Dobrzyń. Remontowano stare młyny, wiatraki które stały się nie tylko obiektami pokazowymi, ale i edukacyjnymi. Jak wyglądało niegdyś życie mieszkańców wsi regionu kujawsko-pomorskiego można zobaczyć na przykładzie zgromadzonych zbiorów w parkach

mieszkania), a także ruch turystyczny związany z wszelkiego rodzaju imprezami, czy obiektami turystycznymi prowadzącymi działalność komercyjną i generującymi znaczny ruch turystyczny (np. parki rozrywki, aquaparki).

etnograficznych w Kłóbce gm. Lubień Kujawski, Toruniu i Wielkiej Nieszawce. W dalszej perspektywie czasowej rozwój sektora turystyki na terenie województwa należy upatrywać w segmencie turystyki biznesowej, kongresowej, turystki związanej z rozwojem osobistym, czyli tzw. turystyki szkoleniowej oraz w segmencie turystyki uzdrowiskowej. Pomimo pozytywnych zmian w strukturze bazy noclegowej województwa nadal problemem wydaje się dostępność do ośrodków lub obiektów turystycznych środkami transportu publicznego (efekt likwidacji we wcześniejszych latach połączeń lub w ogóle ich brak), stan rozwinięcia infrastruktury związanej z urządzeniem i obsługą szlaków turystycznych. Należy jednak zauważyć, że sytuacja w tej kwestii z roku na rok ulega polepszeniu.

Szlaki turystyczne

Według danych statystycznych z 2015 roku przez teren województwa przebiegało 6004,6 km szlaków turystycznych[129], stanowiących 7,9% dostępnych szlaków w kraju. Turyści chcący w sposób aktywny poznać walory województwa mają do dyspozycji rozbudowaną sieć szlaków pieszych i rowerowych, których długość wynosiła kolejno 3467,8 km i 1677,8 km. W układzie przestrzennym województwa, najwięcej szlaków pieszych i rowerowych zlokalizowanych jest w jego północnej części, w rejonie Borów Tucholskich, Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Brdy, Doliny Środkowej Noteci, Doliny Fordońskiej, Kotliny Grudziądzkiej i Pojezierza Chełmińskiego, Kotliny Toruńskiej (zwłaszcza w pobliżu Bydgoszczy i Torunia), Pojezierza Gnieźnieńskiego. Najmniejszą liczbą szlaków charakteryzowały się natomiast obszary położone w obrębie Wysoczyzny Świeckiej, Równiny Inowrocławskiej, Pojezierza Kujawskiego, czy Pojezierza Dobrzyńskiego. Ich uzupełnieniem są szlaki kajakowe, których łączna długość wynosiła 362 km oraz szlaki zaliczane przez GUS do kategorii „inne" o długości 497 km. Do najważniejszych szlaków kajakowych województwa należał Szlak Brdy i Szlak Wdy, w obrębie których znajduje się rozbudowana baza towarzysząca. Zgodnie z danymi GUS na terenie województwa nie funkcjonowały szlaki jeździeckie. Niemniej turystyka konna prowadzona jest z wykorzystaniem ścieżek, dróg w obrębie lasów i ośrodków jeździeckich.

Najważniejszymi szlakami turystycznymi na terenie województwa są:

- piesze i pielgrzymkowe - Europejski Szlak Dalekobieżny E11, Europejski Szlak Kulturowy Św. Jakuba,
- rowerowe - Europejski Szlak Rowerowy Euro-Route R1, Euro Velo R-2 Szlak Stolic, Wiślana Trasa Rowerowa,
- motorowe - Gotyku Ceglanego, Cysterski, Romański, Piastowski, Kopernikowski,
- specyficznym rodzajem jest szlak Chopina na który składają się rozproszone miejscowości i obiekty,
- wodne - Brdy, Drwęcy, Noteci, Wdy i Zgłowiączki, szlaków jezior na Pojezierzu Brodnickim i Pojezierzu Żnińsko-Mogileńskim.

Szlaki mają duże znaczenie dla promocji walorów województwa, ale podkreślić trzeba, że w większości są to szlaki nieoznakowane w terenie, funkcjonujące w formie opisowej. W ostatnich latach podjęto wszelkie starania mające na celu wykreowanie nowych produktów turystycznych, w tym łatwo identyfikowanych z województwem produktów markowych. Przykładem jest tu powstanie Gęsinowego Szlaku Kulinarnego, celem którego jest podtrzymanie staropolskiej tradycji serwowania gęsiny kołudzkiej, czy wspomnianego szlaku związanego z życiem i działalnością Fryderyka Chopina, szlaku męczeństwa bł. Ks. Jerzego Popiełuszki.

[129]Szlaki znajdujące się w ewidencji PTTK, rozumiane jako trasy wędrówek wytyczone i oznakowane jednolitymi znakami (symbolami), wyposażone w urządzenia i znaki informacyjne

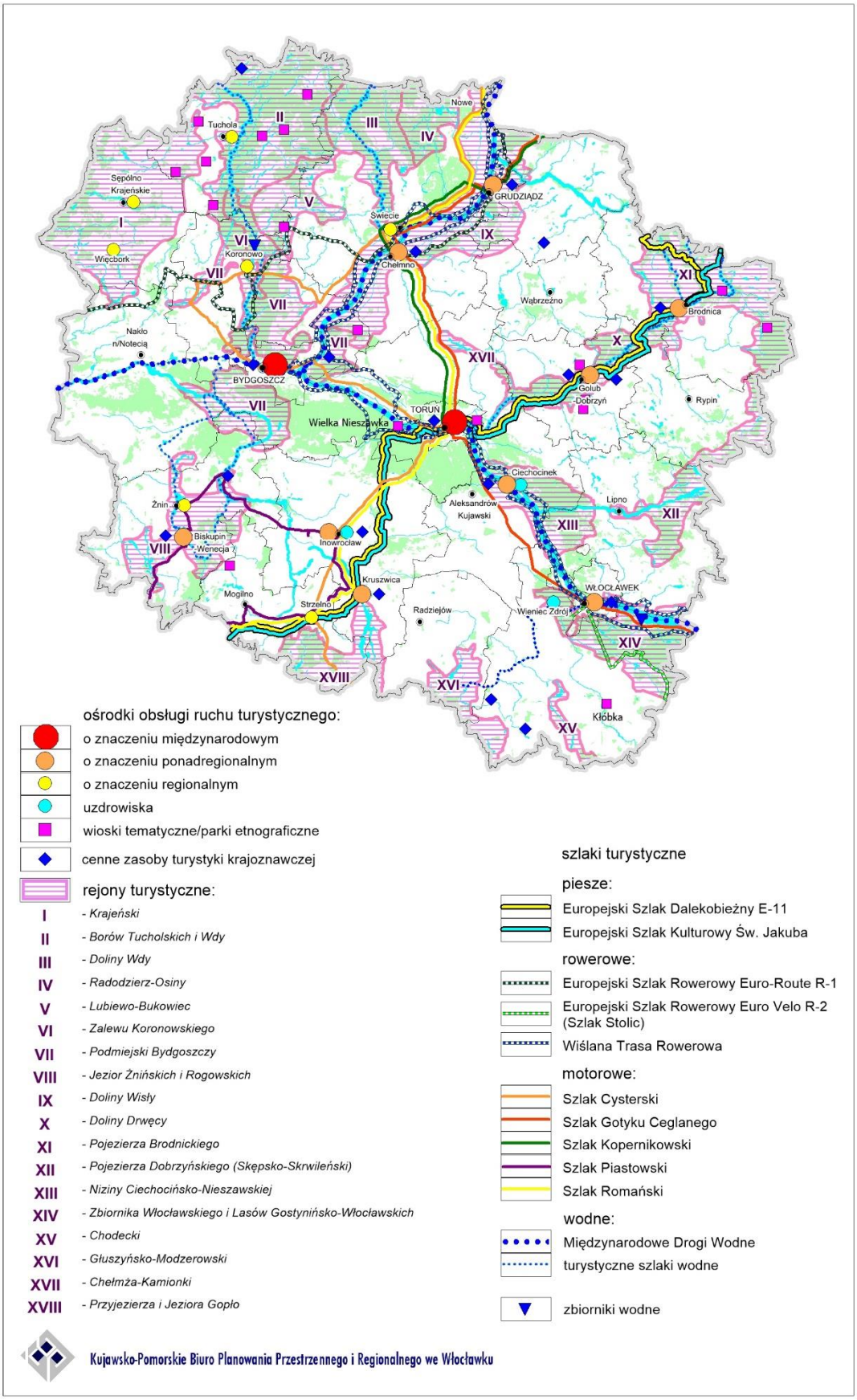

Rysunek 32 Potencjał województwa w zakresie turystyki
Opracowanie własne

Rejony turystyczne

Syntetyczną formą diagnozy stanu rozwoju turystyki w regionie jest identyfikacja rejonów turystycznych, a więc obszarów o specyficznych walorach i wykształconej lub rozwijającej się funkcji turystycznej, wyrażanej przez obserwowany ruch i zagospodarowanie turystyczne. Na terenie województwa wyróżnić można 18 tego typu rejonów, cechujących się różnym charakterem uwarunkowań i profilem oferowanego produktu: Zalewu Koronowskiego, Borów Tucholskich i Doliny Wdy, Krajeński, Radodzierz-Osiny, Lubiewo-Bukowiec, Podmiejski Bydgoszczy, Doliny Wisły, Jezior Żnińskich i Rogowskich, Pojezierza Brodnickiego, Doliny Drwęcy, Pojezierza Dobrzyńskiego (Skępsko-Skrwileński), Niziny Ciechocińsko-Nieszawskiej, Zbiornika Włocławskiego i Lasów Gostynińsko-Włocławskich, Głuszyńsko-Modzerowski, Chodecki, Chełmża-Kamionki, Przyjezierze i Jezioro Gopło. Podkreślić należy, że wraz ze zmianami charakteru ruchu turystycznego zmienia się także pozycja rejonów turystycznych. Przede wszystkim znaczna część ruchu jest obecnie realizowana poza rejonami, co osłabia ich pozycję promocyjną, zwłaszcza w przypadku rejonów z niezbyt wyrazistą ofertą. Z całą pewnością część z wyżej wymienionych rejonów w kolejnych latach umocni swoją pozycję, ale będzie to wynikało przede wszystkim z koniunktury w tych aspektach turystyki i rekreacji, które są podstawą ich wyróżniania. W przypadku kilku rejonów można spodziewać się obniżania się ich znaczenia. Być może rejony sąsiadujące ze sobą, obecnie traktowane odrębnie, w przyszłości postrzegane będą jako jednorodne obszary. Rozwój turystyki i rekreacji wodnej może doprowadzić do identyfikacji odrębnego rejonu, bądź też rejonów związanych z tym rodzajem ruchu.

Ośrodki obsługi ruchu turystycznego

Do głównych i zarazem najważniejszych ośrodków obsługi ruchu turystycznego województwa należą miasta Toruń i Bydgoszcz (ośrodki o znaczeniu międzynarodowym) oraz miejscowość Biskupin, która pod względem skali obsługiwanego ruchu i rozpoznawalności stała się ośrodkiem o znaczeniu krajowym. Ważną rolę w obsłudze ruchu turystycznego pełnią także miasta Ciechocinek i Inowrocław, będące istotnymi generatorami ruchu uzdrowiskowego. Nieco mniejszą rolę odgrywają natomiast miasta Grudziądz i Włocławek obsługujące głównie ruch krajoznawczy i biznesowy oraz Chełmno, Brodnica, Golub-Dobrzyń, Kruszwica, Wenecja czyli ośrodki skupiające głównie ruch krajoznawczy. Nieco inną charakterystyką odznaczają się Koronowo, Sępólno Krajeńskie, Strzelno, Świecie, Tuchola, Więcbork, Żnin, które cechują się zróżnicowaną skalą ruchu turystycznego nie zawsze wyróżniającą się na tle województwa, ale pełniące za to rolę ośrodków rozrządowych ruchu turystycznego do ośrodków rangi lokalnej. Z uwagi na zmiany preferencji wypoczynkowych i związane z tym zmiany w strukturze samej bazy noclegowej i skali obsługiwanego ruchu w stosunku do wcześniejszych lat, zmniejszyła się rola takich ośrodków, jak Nowe.

Reasumując należy stwierdzić, że województwo posiada zauważalny potencjał, istotny zarówno dla zaspokajania potrzeb mieszkańców województwa w zakresie wypoczynku i rekreacji, jak też dla realizacji potrzeb mieszkańców innych regionów, przybywających tu w największej liczbie w celach krajoznawczych (w tym bardzo licznie w związku z udziałem w imprezach kulturalnych i sportowych), biznesowo-kongresowych i poprawy stanu zdrowia. Należy jednak zauważyć, że poza bardzo nielicznymi wyjątkami, funkcja turystyczna może mieć jedynie uzupełniające znaczenie w bazie ekonomicznej gmin, w których jest realizowana i to tylko sezonowo. Na tle kraju tylko niektóre rodzaje ruchu i tylko niektóre ośrodki lub rejony są na tyle konkurencyjne, że czynią

z kujawsko-pomorskiego region o istotnym znaczeniu. Bardzo nieliczne są „rezerwy" dla rozwoju funkcji turystycznej w nowych rejonach, cechujących się obiektywnie dużymi walorami, ale wciąż niewielkim lub niewspółmiernie niskim w relacji do potencjału stanem zagospodarowania. Przede wszystkim należy tu wskazać na Zbiornik Włocławski (w kontekście rozwoju zagospodarowania dla rekreacji i sportów wodnych) i dolinę Noteci (w kontekście turystyki wodnej, edukacji ekologicznej, agroturystyki oraz aktywnych form rekreacji dla mieszkańców Bydgoszczy i Inowrocławia). W kolejnych latach należy spodziewać się zmian w zapotrzebowaniu na ofertę turystyczną. Z jednej strony jeszcze przez co najmniej kilkanaście lat wzrastać będzie popyt na aktywne formy spędzania wolnego czasu (choć niekoniecznie w dotychczas uznawanych za optymalne dla rekreacji rejonach i ośrodkach), a z drugiej wzrastać będzie zapotrzebowanie na ofertę dla ludności starszej.

Uzdrowiska

Ponad 80% polskich uzdrowisk zlokalizowanych jest w pasie Polski południowej oraz w zachodnim pasie nadmorskim. Uzdrowiska województwa kujawsko-pomorskiego są jednymi z nielicznych występujących w Polsce na obszarach nizinnych.

Ciechocinek, największe uzdrowisko nizinne w Polsce, słynie z bogatych złóż solanki, które stanowią ok. 30% zasobów wszystkich wód mineralnych w uzdrowiskach polskich. Zabytkowe tężnie solankowe, unikatowe w skali europejskiej, pełnią funkcję wielkiego, naturalnego inhalatorium. Tężnie oraz zabytkowa warzelnia soli stanowią ciąg technologiczny produkcji soli. Produktami ubocznymi tego procesu są: szlam i ług służące do celów leczniczych. Do celów leczniczych wykorzystywane są walory topoklimatu oraz wody mineralne o różnym stopniu mineralizacji i temperaturze: chlorkowo–sodowe, bromkowe, jodkowe i żelaziste , borowiny. Zlokalizowane są tu 22 obiekty sanatoryjne dysponujące 4 101 miejscami tj. 67,7% ogółu miejsc noclegowych we wszystkich obiektach uzdrowiskowych w województwie.

Uzdrowisko Inowrocław rozwinęło się w oparciu o czynniki balneoterapii, wykorzystując do celów leczniczych mineralne wody lecznicze chlorkowo-sodowo-wapniowe do kuracji pitnej, chlorkowo-sodowe, siarczkowe, termalne do kąpieli mineralnych, wodę mineralną „Inowrocławianka" o dużej zawartości jodu i wapnia oraz leczniczy topoklimat, kształtowany między innymi przez współczesną tężnię solankową. Do celów leczniczych wykorzystuje się cechsztyńskie złoża soli, których zasoby szacowane są na około 5,5 mld ton. Znajduje się tu 8 obiektów sanatoryjnych z 1687 miejscami (27,9% miejsc noclegowych w obiektach uzdrowiskowych województwa).

W Wieńcu-Zdroju występują wody lecznicze i mineralne oraz złoża torfów leczniczych (borowiny) bardzo dobrej jakości; szacuje się, że jej zasoby zabezpieczą potrzeby uzdrowiska na 150 lat. Zlokalizowane są tu trzy obiekty sanatoryjne z 265 miejscami[130] co stanowiło 4,4% miejsc noclegowych w obiektach uzdrowiskowych województwa.

Ponadto w miejscowości Marusza k. Grudziądza udokumentowano zasoby wód leczniczych - solanka chlorkowo-sodowa i termalnych, które eksploatowane są na potrzeby działalności z zakresu odnowy biologicznej. Miejscowość Marusza nie posiada statusu uzdrowiska, jednak ze względu na zasoby wód leczniczych i termalnych posiada możliwości rozwojowe w tym zakresie.

Na 17 kierunków lecznictwa uzdrowiskowego w Polsce, uzdrowisko Ciechocinek posiada 10, a uzdrowiska Inowrocław i Wieniec Zdrój po 6 kierunków leczniczych. Kierunki leczenia w poszczególnych uzdrowiskach są zbliżone. W uzdrowisku Ciechocinek leczone są głównie

[130] Wieniec Zdrój – dane GUS za 2014 r. Brak danych GUS za 2015 r. – tajemnica statystyczna art. 38 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995r. o statystyce publicznej. Po uruchomieniu w 2015 roku nowych obiektów zwiększyło bazę noclegową do 900 miejsc (dane uzyskane z uzdrowiska)

choroby ortopedyczno-urazowe, układu nerwowego, reumatologiczne, kardiologiczne i nadciśnienie, naczyń obwodowych, górnych dróg oddechowych, cukrzyca, otyłość, osteoporoza oraz choroby kobiece. W Inowrocławiu natomiast profil uzdrowiska skierowany jest na leczenie chorób ortopedyczno-urazowych, reumatologicznych, układu trawienia, kardiologicznych i nadciśnienia, naczyń obwodowych oraz układu nerwowego. Wieniec-Zdrój prowadzi leczenie chorób ortopedyczno-urazowych, górnych dróg oddechowych, reumatologicznych, układu nerwowego, kardiologicznych i nadciśnienia oraz osteoporozy.
Najwięcej kuracjuszy w 2015 r. leczonych było w uzdrowisku Ciechocinek – 81 789 osób, tj. 66,9% ogółu przebywających w uzdrowiskach w kujawsko-pomorskim. W Inowrocławiu leczono 34 746 osób, a w Wieńcu - Zdroju[131] 5 698 osób, co stanowiło odpowiednio 28,4% i 4,7% kuracjuszy. Województwo kujawsko-pomorskie jest jednym z krajowych liderów w dziedzinie lecznictwa uzdrowiskowego. Pod względem liczby miejsc noclegowych w obiektach uzdrowiskowych wynoszącej 6053 w 2015 r., województwo plasuje się na drugiej pozycji w kraju, po zachodniopomorskim (10 083 miejsc). Łączna liczba łóżek w sanatoriach i szpitalach uzdrowiskowych województwa stanowi 17% zasobów krajowych. Zajmuje również drugie miejsce w kraju (po zachodniopomorskim) pod względem liczby osób korzystających z noclegów (zachodniopomorskie – 211 771, kujawsko–pomorskie – 123 771) oraz udzielonych noclegów (zachodniopomorskie – 2 566 919, kujawsko–pomorskie – 1 822 846).
Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, od roku 2005 do roku 2015, liczba kuracjuszy leczonych w uzdrowiskach województwa zwiększyła się o 86,4%, podczas gdy średni wzrost dla uzdrowisk w kraju wyniósł 30,7%. Zakłady uzdrowiskowe w kujawsko-pomorskim cechuje również wysoki stopień wykorzystania miejsc noclegowych, który w 2015 r. wyniósł 84,4% i był wyższy o 6,4 pkt procentowego od wskaźnika dla kraju. Udzielone w uzdrowiskach noclegi stanowiły jednocześnie 54,8% ogółu noclegów udzielonych we wszystkich turystycznych obiektach noclegowych na terenie województwa.

Powyższe wskaźniki świadczą o znaczącej pozycji funkcji uzdrowiskowej w gospodarce województwa oraz o dużym potencjale, roli i znaczeniu województwa w krajowym lecznictwie uzdrowiskowym, a także ugruntowanej renomie i wysokiej pozycji uzdrowisk Ciechocinek i Inowrocław.

Wszystkie uzdrowiska prowadzą produkcję butelkowanych wód mineralnych: Ciechocinek ,,Krystynka", Inowrocław ,,Inowrocławianka" i Wieniec Zdrój ,,Selenka".

Potencjał w zakresie odnawialnych źródeł energii

Istotny potencjał energetyczny w produkcji biogazu rolniczego posiada tylko kilka województw, w tym kujawsko-pomorskie. Duże pogłowie trzody chlewnej oraz bydła to potencjalnie znaczne zasoby surowca do produkcji biogazu. Fermentacja beztlenowa w biogazowniach rolniczych, w wyniku której uzyskuje się nawóz rolniczy o korzystnych parametrach, znacznie lepszych od surowego obornika i gnojowicy, jest jedną z metod przetwarzania zarówno odchodów zwierzęcych jak i innych odpadów produkcji roślinnej. Dodatkowo w wyniku tego procesu fermentacyjnego powstaje biogaz o korzystnych właściwościach energetycznych.

Wg stanu na dzień 16.02.2017 r.[132] na terenie województwa funkcjonowało sześć biogazowni wykorzystujących biogaz rolniczy: w gm. Rojewo 2,1 MW, Rypinie 1,9 MW, gm. Jeżewo 1,8 MW, gm. Gruta 1,6 MW, gm. Inowrocław 0,5 MW i gm. Wąpielsk 0,09 MW, wytwarzające energię elektryczną z biogazu rolniczego w układzie kogeneracyjnym. Z powyższego wynika, że potencjał

[131] Wg danych GUS za 2014 r.
[132] Rejestr wytwórców biogazu rolniczego, stan na dzień: 16.02.2017 r., Agencja Rynku Rolnego.

jest wykorzystany w znikomej skali. Największe możliwości dla lokalizacji biogazowi rolniczych opierających się na wykorzystaniu obornika i gnojowicy, występują w powiatach: chełmińskim, inowrocławskim, włocławskim, grudziądzkim, żnińskim i radziejowskim.

Wisła posiada zdecydowanie największe zasoby hydroenergetyczne i stanowi drugi wyróżniający kujawsko-pomorskie potencjał dla rozwoju energii odnawialnej. Stanowi ona ponad 90 % potencjału hydroenergetycznego całego województwa. Budowa stopnia wodnego poniżej Włocławka oraz jego wykorzystanie energetyczne może być istotną stymulantą rozwoju gospodarczego regionu.

Poza tym w województwie, jak i całym kraju są możliwości i warunki do budowy wszelkiego rodzaju mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii. Wzrost zapotrzebowania na mikroinstalacje może przyczynić się do rozwoju usług montażowych i serwisowych, a tym samym rozwoju przedsiębiorczości i powstawania nowych miejsc pracy. Dotyczy to przede wszystkim pomp ciepła (tzw. płytka geotermia), kolektorów solarnych, baterii fotowoltaicznych oraz mikroelektrowni wiatrowych.

9. Obronność i bezpieczeństwo państwa

Obronność państwa i jego bezpieczeństwo wewnętrzne jest przedmiotem stałych działań organów państwa, samorządów, jednostek organizacyjnych, podmiotów gospodarczych i in. Ich zadaniem jest utrzymanie stałej gotowości obronnej bazy militarnej i społeczno-gospodarczej, przeciwdziałanie zagrożeniom i reagowanie w sytuacjach kryzysowych. Rozlokowanie poszczególnych obiektów wojskowych na terenie województwa wynika w większości z ustaleń państwowych i sektorowych.

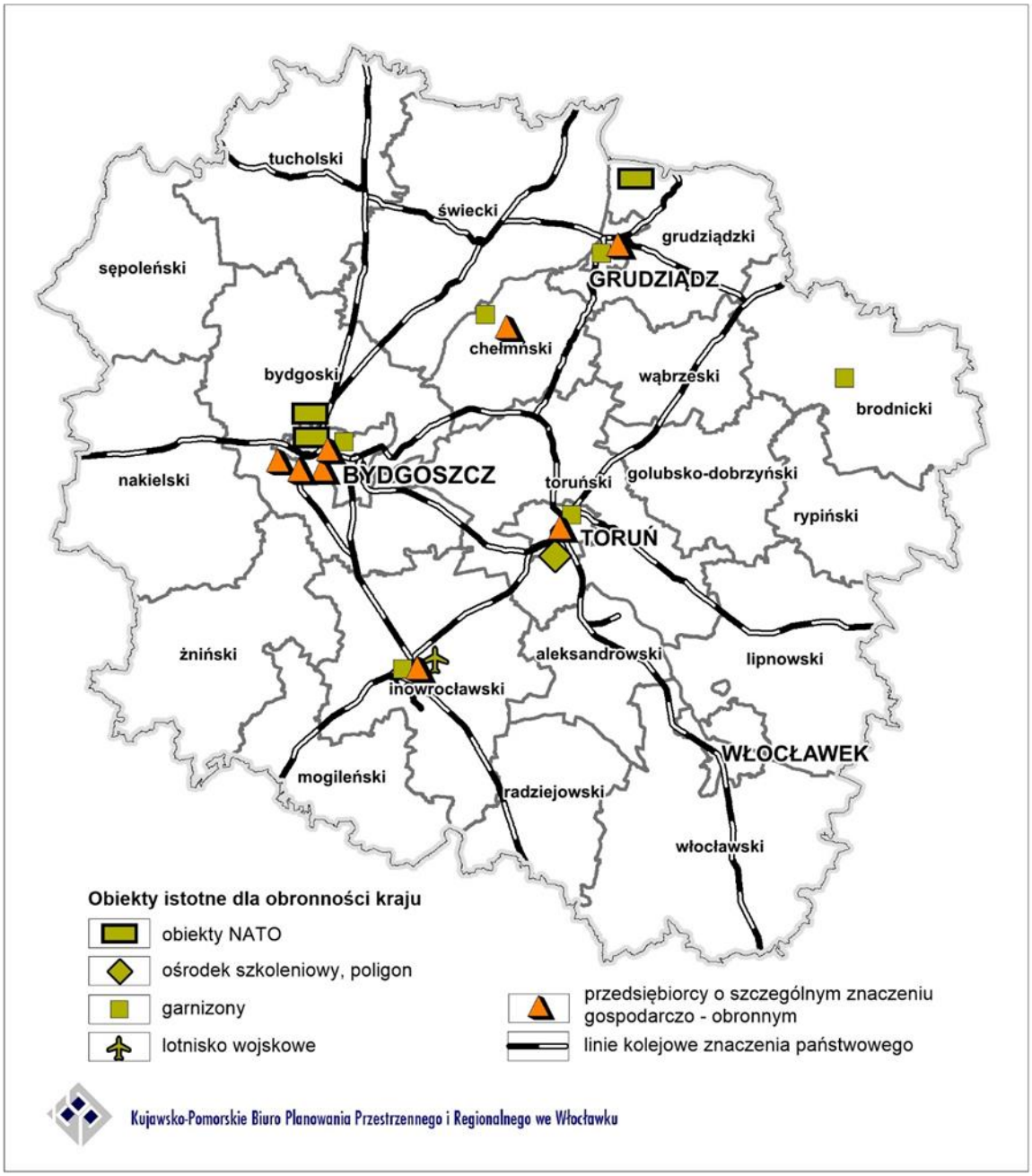

Rysunek 33. Obiekty związane z obronnością i bezpieczeństwem zlokalizowane na terenie województwa

Opracowano na podstawie KPZK 2030

Tereny zamknięte

Tereny zamknięte[133] to tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych. Na terenie województwa, większość terenów zamkniętych to tereny podległe Ministrowi Obrony Narodowej[134] lub będące w zarządzie Polskich Kolei Państwowych[135]. Pozostałe

[133] art. 2 ust. 9 i art. 4 ust. 2a ustawy z dnia 12 września 2016 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne

[134] Decyzja Nr 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie ustalenia terenów w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. MON z 2016 r. poz. 25) zmieniona Decyzją nr 36/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 kwietnia 2018 r. (Dz. Urz. MON z 2018 r. poz. 42)

[135] Decyzja Nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. (Dz. Urz. MIiR z 2014 r. poz. 25 z późn. zm.)

tereny zamknięte na obszarze województwa zostały ustalone przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego[136] oraz Komendanta Głównego Policji[137]

Tereny zamknięte na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego zajmują łącznie 19 662 ha. Tereny podległe MON o powierzchni 15 505,8669 ha są rozlokowane na terenie 6 garnizonów (bydgoskiego, toruńskiego, inowrocławskiego, grudziądzkiego, chełmińskiego i brodnickiego), ze szczególną koncentracją w rejonie Torunia, Bydgoszczy i Grudziądza. W obrębie tych trzech miast oraz ich powiatów ziemskich, wojskowe tereny zamknięte zajmują powierzchnię 14 526,1405 ha, co stanowi ok. 94% wszystkich terenów zamkniętych w województwie. Wojskowe bocznice kolejowe zajmują tereny o łącznej powierzchni 13,14 ha, z tego w trwałym zarządzie 9,735 ha.

Największym terenem zamkniętym w województwie jest poligon wojskowy położony na południe od Torunia, który zajmuje powierzchnię ok. 12 219,9 ha, do ważniejszych zalicza się również lotnisko wojskowe w Inowrocławiu.

Tereny zamknięte kolejowe o powierzchni 4541,25 ha znajdują się na terenie województwa w obrębie wszystkich 23 powiatów, przede wszystkim: świeckiego, bydgoskiego, tucholskiego, toruńskiego, inowrocławskiego i brodnickiego. Tereny zamknięte Policji są zlokalizowane w Bydgoszczy i obejmują powierzchnię 0,85 ha, natomiast tereny ABW zajmują powierzchnię 0,65 ha i są zlokalizowane w miastach Bydgoszcz i Toruń.

W granicach administracyjnych województwa kujawsko-pomorskiego wskazywane są strefy ochronne dla niżej wymienionych terenów zamkniętych MON:

- kompleks wojskowy nr 622 Jachcice – strefa ochronna ustanowiona na podstawie decyzji lokalizacyjnej Komisji Planowania przy Radzie Ministrów nr 710/73 z dnia 30.07.1973 r. (strefa w granicach kompleksu),
- kompleks wojskowy nr 1127 Brodnica (strefa w granicach kompleksu),
- kompleks wojskowy nr 1187 Bydgoszcz (strefa wskazana w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bydgoszczy przyjętego uchwałą Rady Miasta Bydgoszczy nr L/756/09 z dnia 15 lipca 2009 r.),
- kompleks wojskowy nr 1537 Sławęcinek (strefy a i b wskazane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przyjętego uchwałą Rady Gminy w Inowrocławiu Nr X/66/2003 z dnia 29 maja 2003 r.).

Dla kompleksu wojskowego nr 2069 Toruń i kompleksu wojskowego nr 5076 Inowrocław zostały podjęte działania o wyznaczenie stref ochronnych - przesłano protokoły lokalizacyjne i wnioski o ustanowienie stref ochronnych. Dotychczas strefy nie zostały ustanowione.

Dla kompleksu wojskowego lotnisko Inowrocław – Latkowo ustanowiono powierzchnie ograniczające wysokość zabudowy.

Lotnisko Bydgoszcz-Szwederowo (K-6000) stanowi kompleks nieruchomości wojskowej o przeznaczeniu lotniskowym. W dniu 03.04.2018 r. lotnisko to wykreślono z rejestru lotnisk i lądowisk wojskowych.

Wykaz terenów zamkniętych zawiera Aneks nr 6.

[136] Decyzja Nr 78 Szefa ABW z dnia 23 maja 2013 r.
[137] Decyzja Nr 173 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2002 r. (Dz.Urz. KGP Nr 10 z 2002r. poz. 68)

Obiekty istotne dla obronności państwa zlokalizowane na terenie województwa

Infrastruktura obronna

Na terenie województwa umiejscowiona jest większość obiektów NATO zlokalizowanych w Polsce, przede wszystkim w Bydgoszczy: Centrum Szkolenia Sił Połączonych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (JFTC), 3. Batalion Łączności NATO, Centrum Eksperckie Policji Wojskowej NATO oraz Jednostka Integracji Sił Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO Force Integration Units NFIU - element tzw. szpicy NATO). Na terenie gminy Rogóźno w miejscowości Gardeja zlokalizowana jest 15 Lotnicza Składnica MPS Gardeja. W Grudziądzu zlokalizowane jest Centrum Szkolenia Logistyki.

Inne, ważniejsze jednostki wojskowe i instytucje na terenie województwa to: Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy, Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy, Centrum Szkolenia Artylerii i Uzbrojenia w Toruniu, Centralna Grupa Działań Psychologicznych w Bydgoszczy, 1 Brygada Lotnictwa Wojsk Lądowych w Inowrocławiu, Pułk Inżynieryjny w Inowrocławiu, 4 Pułk Chemiczny w Brodnicy, a także 8 Grudziądzki Batalion Walki Radioelektronicznej.

Systemy infrastruktury technicznej i transportowej

Drogi o znaczeniu obronnym

Na mocy przepisów ustawy o drogach publicznych, wykaz dróg o znaczeniu obronnym określony w drodze zarządzenia przez właściwego Ministra Transportu w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej nie podlega ogłoszeniu[138].

Linie kolejowe o znaczeniu obronnym

Dla potrzeb obronności kraju wykorzystywane są linie kolejowe o znaczeniu obronnym, tj. linie kolejowe o znaczeniu państwowym, których utrzymanie i eksploatację uzasadniają względy obronności państwa, w tym potrzeby Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i wojsk sojuszniczych w czasie podwyższenia gotowości obronnej państwa i w czasie wojny, planowane do objęcia osłoną techniczną oraz linie kolejowe o znaczeniu wyłącznie obronnym, dla których jedynym kryterium zaliczenia do linii o znaczeniu państwowym są względy obronności państwa, w tym potrzeby Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa i w czasie wojny.

Przez teren województwa przebiegają linie kolejowe, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe[139]. Wykaz linii kolejowych o znaczeniu wyłącznie obronnym nie podlega ogłoszeniu. Wojsko zarządza również własnymi bocznicami kolejowymi.

Inne obiekty istotne dla obronności kraju

Wybrane zadania na rzecz obronności państwa realizowane są przez przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, są to[140]:

- Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne „BELMA" S.A. w Białych Błotach,
- TELDAT Sp. z o.o. sp. k. w Bydgoszczy,
- Zakłady Chemiczne „NITRO-CHEM" S.A. w Bydgoszczy,
- Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 2 S.A. w Bydgoszczy,
- Wojskowe Zakłady Uzbrojenia S.A. w Grudziądzu,

[138] Art. 4a ust. 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych

[139] Wykaz linii kolejowych o znaczeniu państwowym zawarto w rozdziale 3 Powiązania transportowe

[140] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym.

- Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A. w Toruniu,
- Inowrocławskie Kopalnie Soli „SOLINO" S.A. w Inowrocławiu,
- Stiegelmeyer Sp. z o.o. w Grubnie.

10. Zagrożenia i ograniczenia w zagospodarowaniu

Istniejący przemysł

Na terenie województwa są rozlokowane zakłady przemysłowe stosujące toksyczne środki przemysłowe TŚP, głównie chlor, amoniak, fosgen, dwutlenek siarki. Zakłady te są ujęte w *Rejestrze Potencjalnych Sprawców Poważnych Awarii WIOŚ* w Bydgoszczy i objęte nadzorem prewencyjnym.

W Rejestrze Potencjalnych Sprawców Poważnych Awarii WIOŚ Bydgoszcz znajdują się łącznie 94 obiekty, w tym: 12 obiektów w grupie zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZDR), 8 obiektów w grupie zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii (ZZR) i 74 obiekty zaliczone do potencjalnych sprawców poważnych awarii[141].

- Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii ZDR (stan na 2016 r.):
  - CORNTRADE Krzysztof Niemczyk Magazyn gazu propan- butan w Szarleju,
  - Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Baza Paliw Nr 2 w Nowej Wsi Wielkiej,
  - Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Baza Paliw Nr 11 w Zamku Bierzgłowskim,
  - Regionalne Centrum Dystrybucji LPG BARTER S.A. w Bydgoszczy,
  - BAŁTYK GAZ Sp. z o.o. Centrum Regionalne Północ, Magazyn w Bydgoszczy,
  - Rozlewnia Gazu Płynnego GASPOL S.A. w Starorypinie,
  - Zakłady Azotowe Anwil S.A. we Włocławku,
  - Zakłady Chemiczne NITRO–CHEM S.A. w Bydgoszczy,
  - Mondi Świecie S.A. w Świeciu,
  - Inowrocławskie Kopalnie Soli SOLINO S.A. w Inowrocławiu, PMRiP GÓRA w m. Góra,
  - INVESTGAS S.A. Warszawa – Kawernowy Podziemny Magazyn Gazu Mogilno w Palędziu Dolnym,
  - SALINEX Sp. z o.o. Magazyn Gazu Płynnego w Piechcinie.
- Zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii ZZR:
  - Eurogaz Jacek Pakulski w Białkowie,
  - Tłocznia Gazu „Włocławek" w Gąbinku,
  - OIL-GAZ GROUP Sp. z o.o. w Zdziersku,
  - Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica" S.A. w Kruszwicy,
  - CIECH Pianki Sp. z o.o. w Bydgoszczy,
  - Zakład PTA Polskiego Koncernu Naftowego SA. we Włocławku,
  - Nomet sp. z o.o. w Toruniu,
  - D&R Dispersions Resins Sp. z o.o. we Włocławku.

Odrębne zagrożenie stanowią zakłady przemysłowe zlokalizowane poza terenem województwa kujawsko-pomorskiego, których zasięg oddziaływania ewentualnych awarii obejmuje tereny województwa (np. International Paper w Kwidzynie woj. pomorskie, Zakłady Petrochemiczne w Płocku woj. mazowieckie) lub elektrownie jądrowe rozlokowane na terenach państw ościennych (28 czynnych reaktorów jądrowych w Niemczech, Szwecji, Litwie, Rosji, Ukrainie, Czechach i Słowacji).

[141] Inspekcja Ochrony Środowiska WIOŚ w Bydgoszczy, Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku

Infrastruktura techniczna

Poważne potencjalne zagrożenie skażeniem środowiska związane jest z występowaniem na terenie województwa dalekosiężnych rurociągów do transportu ropy naftowej i produktów naftowych, gazociągów wysokiego ciśnienia oraz baz magazynowych paliw płynnych i gazowych [142].

Przebiegające przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego liczne sieci infrastruktury technicznej są również ograniczeniem dla różnych form zagospodarowania terenu. Możliwość lokalizowania zabudowy w ich pobliżu regulują przepisy odrębne[143]. W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego szczególny problem wywołują sieci tranzytowe, zwłaszcza stare gazociągi dla których strefy kontrolowane z zakazem zabudowy sięgają po 100 m od osi gazociągu[144].

Liczne napowietrzne linie elektroenergetyczne i stacje bazowe telefonii komórkowej są źródłami emisji pól elektromagnetycznych, jednak na podstawie pomiarów przeprowadzanych w ostatnich kilku latach, w żadnym punkcie pomiarowym nie stwierdzono występowania przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. Emitowane poziomy pól elektromagnetycznych nie stanowią zatem istotnego zagrożenia dla ludności i środowiska.

Kolizją w zagospodarowaniu przestrzennym może być infrastruktura telekomunikacyjna Ministerstwa Obrony Narodowej, szczególnie w pobliżu Bydgoszczy, Grudziądza, Torunia, Brodnicy, Inowrocławia i Chełmna. W związku z tym każdorazowe planowanie zagospodarowania przestrzennego terenu wymaga opinii Regionalnego Centrum Informatyki w Bydgoszczy za pośrednictwem Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Bydgoszczy.

Transport

Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiegają ważne szlaki transportowe, w tym tranzytowe (m.in. autostrada A1, linia kolejowa nr 131), po których odbywa się wzmożony ruch gospodarczy. Wśród przewożonych towarów występują również niebezpieczne: substancje, mieszaniny o właściwościach palnych, wybuchowych, żrących, trujących, utleniających, samozapalnych, promieniotwórczych czy zagrażających środowisku. Przewozy te, mimo iż są prowadzone w oparciu o stosowne przepisy prawne regulujące warunki bezpiecznego transportu, stwarzają ryzyko wystąpienia zagrożenia mogącego bezpośrednio zagrozić życiu lub zdrowiu wielu osób, mogą wymagać natychmiastowej ewakuacji ludzi i zwierząt, spowodować skażenie i degradację środowiska naturalnego oraz poważne straty materialne.

Wypadki komunikacyjne i inne zagrożenia związane z komunikacją są, po pożarach, najliczniejszą grupą zdarzeń stanowiących zagrożenie bezpieczeństwa. W części wypadków komunikacyjnych dochodzi również do powstania zagrożenia chemicznego lub ekologicznego[145].

Komunikacja samochodowa jest najpowszechniejszym źródłem hałasu w środowisku. Wzrost zagrożenia hałasem drogowym związany jest przede wszystkim z gwałtownym przyrostem w ostatnich latach natężenia przewozów towarowych i osobowych w ruchu lokalnym oraz tranzytowym. Średni ruch na drogach w ciągi doby (SDR) w województwie kujawsko-pomorskim

[142] Wykaz rurociągów oraz obiektów magazynowych znajduje się w rozdziale „Systemy infrastruktury technicznej"

[143] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie, Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie , normy branżowe z zakresu elektroenergetyki

[144] Dotyczy gazociągów wybudowanych przed dniem 12 grudnia 2001 r. lub dla których przed tym dniem wydano pozwolenie na budowę, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie ,

[145] Strategia rozwoju ochrony przeciwpożarowej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2008-2020

wzrósł w 2015 r., w stosunku do roku 2005 o około 20%. Odcinki dróg, na których przekroczone zostały dopuszczalne poziomy hałasu, objęte są programami ochrony środowiska przed hałasem[146].

Uchwalone przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego i realizowane programy ochrony środowiska przed hałasem obejmują:

- tereny poza aglomeracjami położone wzdłuż dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie:
  - drogę krajową nr 5 na odcinku Przechowo-Żnin/przejście/,
  - drogę krajową nr 10 na odcinku granica województwa-Lipno,
  - drogę krajową nr 15 na odcinku Strzelno-Brodnica /przejście/,
  - drogę krajową nr 16 na odcinku Dolna Grupa-Grudziądz,
  - drogę krajową nr 25 na odcinku Sępólno Krajeńskie-Inowrocław /przejście 1/,
  - drogę krajową nr 67 na odcinku Lipno /przejście/,
  - drogę krajową nr 80 na odcinku Pawłówek-Lubicz,
  - drogę krajową nr 91 na odcinku Dolna Grupa-Nowe Marzy i Nowe Marzy-Dąbrowice;
- tereny poza aglomeracjami położone wzdłuż Autostrady A1, węzeł nowe Marzy – węzeł Czerniewice (odcinki: Nowe Marzy-Grudziądz, Grudziądz-Lisewo, Lisewo-Lubicz, Lubicz-Czerniewice);
- tereny położone wzdłuż odcinków dróg krajowych nr 5, 25 i 91:
  - drogę krajową nr 5 od km 33+273 do km 35+138 Osielsko-Bydgoszcz,
  - drogę krajową nr 5 od km 45+600 do km 50+163 Bydgoszcz-Przyłęki,
  - drogę krajową nr 25 od km 155+764 do km 158+609 Przyłęki-Brzoza,
  - drogę krajową nr 91 od km 198+533 do km 210+571 Czerniewice-Nowy Ciechocinek,

  oraz
  - odcinek autostrady A1, granica woj. pomorskiego do Warlubie (km 65+789,13 do km 75+000),
  - odcinek autostrady A1, Warlubie – Nowe Marzy (km 75+000 do km 89+450),
  - odcinek linii kolejowej Chorzów Batory – Tczew nr 131, na odcinku Maksymilianowo-Laskowice Pomorskie (km 379,848 do km 422,552);
- obszary położone w otoczeniu dróg wojewódzkich, po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie:
  - drogę wojewódzką nr 223 na odcinku Bydgoszcz – Trzciniec oraz Trzciniec – DK 10,
  - drogę wojewódzką nr 251 na odcinku Pakość /przejście/,
  - drogę wojewódzką nr 252 na odcinku Inowrocław - Dziennice,
  - drogę wojewódzką nr 254 na odcinku Mogilno /przejście/,
  - drogę wojewódzką nr 266 na odcinku Ciechocinek - Odolion,
  - drogę wojewódzką nr 266 na odcinku Odolion - Służewo,
  - drogę wojewódzką nr 534 na odcinku Wąbrzeźno - Obwodnica,
  - drogę wojewódzką nr 551 na odcinku Chełmża /przejście/,
  - drogę wojewódzką nr 552 na odcinku Łysomice – Lubicz,
  - drogę wojewódzką nr 560 na odcinku Brodnica /przejście/.

[146] Wykaz obowiązujących w obszarze województwa kujawsko-pomorskiego programów ochrony środowiska przed hałasem zawarty jest w rozdziale Obszary ochrony środowiska – patrz przypis od nr 103 do 109

Programami ochrony środowiska przed hałasem objęte są również obszary zagrożone ponadnormatywnym hałasem komunikacyjnym i przemysłowym występujące w miastach: Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku.
Źródłem hałasu są również lotniska i lądowiska, jednocześnie ich prawidłowe funkcjonowanie wiąże się z ograniczeniami zagospodarowania terenów sąsiednich, przede wszystkim w zakresie wysokości zabudowy.

Powodzie

Główne zagrożenia powodzią na terenie województwa kujawsko–pomorskiego stwarzają rzeki:

- Wisła - na długości 205 km, z obszarem potencjalnego zagrożenia obejmującym 52 770 ha, z których 8 870 ha nie jest chronionych wałami przeciwpowodziowymi i stacjami pomp. Na obszarach zagrożonych znajdują się 4 miasta na prawach powiatu i 8 powiatów ziemskich. Obszary zagrożone powodzią zamieszkuje ok. 27 700 osób, a w przypadku katastrofy stopnia wodnego we Włocławku, zagrożonych może być ok. 16 000 osób więcej,
- Brda – na długości 111 km,
- Wda – na długości 62 km,
- Drwęca – na długości 117 km,
- Noteć – na długości 127 km,
- Osa – na długości 51 km.

Bezpośrednie zagrożenie powodzią stwarzają również rzeki: Gardęga, Kamionka, Mątawa, Mień, Ruziec, Rypienica, Tążyna, Zgłowiączka, Chodeczka, Lubieńka, Rakutówka, Ochnia oraz niektóre kanały. Łączna długość rzek i kanałów stanowiących potencjalne zagrożenie powodziowe na terenie województwa wynosi 3 312 km.

Zagrożenie powodziowe stanowią również budowle oraz obiekty hydrotechniczne i hydroenergetyczne: zapory na Wiśle we Włocławku, na Brdzie w Pieczyskach i Noteci w Pakości oraz hydroelektrownie: Włocławek, Samociążek, Smukała, Tryszczyn, Żur, Gródek.

Stan zagrożenia powodziowego występuje każdorazowo na rzekach:

- Wisła – przy zrzucie wody na hydrowęźle ”Włocławek” w wysokości przekraczającej 2 400 m^3/s;
- Noteć – przy awaryjnej pracy na zbiorniku wodnym „Pakość” w wysokości przekraczającej przepływ 12,8 m^3/s;
- Brda – przy niekontrolowanej i awaryjnej pracy na zbiorniku wodnym „Koronowo” przy zrzucie wody na dolne stanowisko w wysokości przekraczającej 70 m^3/s;
- Wda – przy awaryjnej pracy obiektów hydroenergetycznych „Żur” i „Gródek” w wysokości przekraczającej przepływ 52 m^3/s;
- Drwęca – przy przepływach przekraczających 50 m^3/s.

W części graficznej planu, uwzględniono obszary szczególnego zagrożenia powodzią (obszary zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie 1% i 10%), określone na podstawie map zagrożenia powodziowego (MZP), pozyskanych z zasobu Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Obszary nie uwzględnione na wymienionych mapach, wskazane do opracowania map w II cyklu planistycznym, zgodnie z art. 14 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy Prawo wodne i niektórych innych ustaw zostały określone na podstawie studium ochrony przeciwpowodziowej sporządzonego przez dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią[147], obowiązują zakazy wymienione w art. 77 ust. 1 pkt 3 litera a) i b) oraz art. 84 ust. 4 pkt 5 [148] ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne.

Jakość powietrza

W województwie kujawsko-pomorskim w 2015 roku wyemitowano do atmosfery ogółem 8382,9 tys. Mg zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, najwięcej w powiatach: inowrocławskim, świeckim, żnińskim oraz we Włocławku, najmniej w powiatach: sępoleńskim, wąbrzeskim i lipnowskim.

Dokonywane pomiary stężeń zanieczyszczenia powietrza wskazują na:

- utrzymujący się niekorzystny wieloletni poziom stężenia pyłów PM10 i PM2,5. Dane WIOŚ za lata 2013 -2015 wskazują na nieznaczny wzrost stężenia pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 i wysoki wzrost benzo(a)pirenu.[149] Najnowsze dane WIOŚ z 2017 roku wskazują, że na przestrzeni niespełna trzech miesięcy w Nakle nad Notecią i Grudziądzu liczba przekroczeń dopuszczalnego 24-godzinnego poziomu pyłu PM10 wyniosła już odpowiednio 51 i 40, przy dopuszczalnej wynoszącej 35. Te dwa miasta są najbardziej zagrożonymi smogiem w całej północnej Polsce,
- przekroczenie poziomu docelowego ozonu określonego ze względu na zdrowie ludzi we Włocławku (w roku 2015 w ciągu 33 dni stężenia 8-godzinne przekraczały poziom 120 μ/m^3).

W zakresie stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu oraz metali ciężkich (ołowiu, kadmu, niklu i arsenu) w pyle zawieszonym PM10 nie notowano w 2015 r. przekroczeń obowiązujących norm.

Jakość wód

Jednym z największych zagrożeń dla jakości wód jest nadal nie do końca uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa regionu. Największy problem występuje w całkowicie pozbawionych sieci kanalizacyjnej gminach Topólka i Chrostkowo. Z powodu rozproszonej zabudowy na obszarach wiejskich, często występuje tam niedorozwinięta infrastruktura kanalizacyjna, w związku z czym tereny te stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód.

Znaczne ryzyko obniżenia poziomu wód powierzchniowych i podziemnych niesie za sobą eksploatacja kopalin metodą odkrywkową (zwłaszcza węgla brunatnego). Zbilansowane w zachodniej i południowej części województwa zasoby węgla brunatnego dotychczas nie były eksploatowane. Na teren regionu wkraczają jednak zasięgi obecnie użytkowanego złoża Tomisławice (na teren gminy Piotrków Kujawski) oraz Mąkoszyn – Grochowiska (na teren gmin Izbica Kujawska i Topólka). Możliwą konsekwencją eksploatacji węgla brunatnego jest powstanie leja depresyjnego, który może zaburzać funkcjonowanie ekosystemów wodnych.

Rolnictwo jest jedną z głównych w regionie działalności, która wywiera znaczący wpływ na jakość i poziom wód (prawie 1/3 powierzchni województwa stanowią tereny rolne). Szczególne zagrożenie

---

[147] Zgodnie z definicją zawartą w art. 16 pkt 34 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:
a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
c) obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
d) pas techniczny.

[148] art.77 ust. 1 pkt 3 ustawy Prawo wodne - zakaz gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w szczególności ich składowania oraz lokalizowania nowych cmentarzy;
art. 84 ust. 4 pkt 5 ustawy Prawo wodne - zakaz rolniczego wykorzystania ścieków w okresie prognozowanego wezbrania wód

[149] Największe stężenie pyłów PM10 zanotowano w stacji Nakło nad Notecią przy ulicy P. Skargi. W roku 2013 było to 43,7 μ/m^3 , 2014 48,3 μ/m^3 a w 2015 43,4 μ/m^3, gdzie dopuszczalne stężenie wynosi 40,0 μ/m^3. Największy wzrost stężenia benzo(a)pirenu również odnotowano w Nakle nad Notecią przy ulicy P. Skargi i wyniósł w 2013 roku 0,00436 μ/m^3, a w roku 2015 - 0085 μ/m^3, (gdzie dopuszczalna wartość wynosi 0.0010 μ/m^3)

niesie za sobą spływ powierzchniowy azotanów i fosforanów związany z produkcją rolniczą, powodujący zjawisko eutrofizacji. Działalność rolnicza wiąże się również ze zwiększonym poborem wód na potrzeby produkcji zwierzęcej, a w ostatnich latach także do nawadniania pól.

Zagrożenia związane ze zmianami klimatu

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego obszarami szczególnymi narażonymi na skutki suszy są przede wszystkim obszary użytkowane rolniczo położone na południe od Wisły i środkowej Noteci, zwłaszcza w rejonie Kujaw, gdzie zjawiska te występują dość często i charakteryzują się długimi ciągami dni bezopadowych. Mimo, iż podstawową cechą susz jest ich nieprzewidywalność i nieregularność, to susze w rejonie Kujaw cechują się pewnymi prawidłowościami statystycznymi co do częstości, czasu trwania i okresów występowania. Średnio pojawiają się one raz na 3 lata. Co ciekawe, obserwuje się ciągi lat z niedoborem opadu powodującym susze oraz następujące po nich lata z opadem zbliżonym do średniego lub z jego nadmiarem. W latach 1951-2006 na terenie Kujaw stwierdzono wystąpienie 30 susz atmosferycznych, które charakteryzowały się różnym nasileniem, różnym czasem trwania i okresem wystąpienia. Łączny czas ich trwania wyniósł około 200 miesięcy. Niekorzystna sytuacja Kujaw, ważnego obszaru produkcji rolniczej województwa, wynika z niedostatku lub braku nawodnień, które mogłyby złagodzić skutki suszy w rolnictwie.

Ekstremalne zjawiska pogodowe

Zmienność zjawisk pogodowych powoduje w szczególności coraz częstsze występowanie silnych i porywistych wiatrów, mających nawet charakter trąb powietrznych. Takie zjawiska w ciągu ostatnich kilku lat zaistniały na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego i spowodowały duże straty materialne i środowiskowe.[150] Podobne zagrożenia i skutki wywołują opady atmosferyczne, w szczególności połączone z gradobiciem. Prognozowanie, zarówno w czasie jak i przestrzeni, wystąpienia tego typu zjawisk oraz ich skutków jest trudne.

Ruchy masowe, osuwiska

Miejscami gdzie występują sprzyjające warunki występowania ruchów masowych (z uwagi na stosunkowo duże wartości spadków terenu, w zakresie powyżej 10^{o}) są przede wszystkim strefy krawędziowe towarzyszące dolinom rzecznym (m.in. Brdy, Drwęcy, Kamionki, Noteci, Osy, Sępólny, Wdy, Wisły), rynnom polodowcowym (np. rynna jezior byszewskich, rynna jezior żnińskich, rynna Jeziora Pakoskiego) oraz wzgórzom morenowym (morenom czołowym). Do czasu przeprowadzenia szczegółowych badań terenowych, obszary te nie są jednak całkowicie wyłączone z możliwości dalszego zagospodarowania. W ciągu ostatnich 40 lat na terenie województwa kujawsko-pomorskiego osuwiska udokumentowano głównie w rejonie wspomnianych dolin rzecznych. Najwięcej zlokalizowano ich w południowo-wschodniej części województwa, w prawobrzeżnej części doliny Wisły na odcinku od granicy z województwem mazowieckim do Włocławka.

Tereny chronione

Na obszarach form ochrony przyrody (rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu) obowiązują określone zakazy, które ograniczają możliwości zabudowy i zainwestowania.

W parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu szczególne problemy rozwojowe dotyczą niektórych obszarów już zurbanizowanych, bądź przewidzianych pod zabudowę w związku z wprowadzonym zakazem wznoszenia nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych. Na niektórych terenach problemy

[150] M.in. w Ciemnikach (gm. Jeżewo) 16 kwietnia 2008 r., w Bydgoszczy 30 czerwca 2011 r., w Starej Rzece i Łążku (gm. Osie) 14 lipca 2012 r., w Zawałach (gm. Obrowo) 19 lipca 2015 r., w Kęsowie 12 sierpnia 2015 r. Trąba powietrzna w gminie Osie zniszczyła 550 hektarów lasów; wiatr uszkodził 58 budynków, w tym 15 mieszkalnych.

wynikają również z zakazu realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także z zakazu wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu. Niektóre akty prawne dotyczące tych obszarów zawierają odstępstwa od wybranych zakazów na określonych terenach.

Warto dodać, że wszystkie zakazy z mocy ustawy o ochronie przyrody nie dotyczą m.in. wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa, prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym, jak również realizacji inwestycji celu publicznego.

Na obszarach Natura 2000 i w ich otoczeniu zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami. Fakt, że dany teren został włączony w obszar Natura 2000 nie oznacza całkowitego braku możliwości podejmowania przedsięwzięć. Trzeba się jednak liczyć ze szczególnym reżimem prawnym. Planowane przedsięwzięcia poddawane są specjalnej procedurze oceny, a w przypadku negatywnej oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, przeprowadzenie inwestycji na obszarze Natura 2000 nie jest możliwe. Od wymienionych wyżej ograniczeń istnieją ustawowo określone odstępstwa dotyczące: ochrony zdrowia i życia ludzi, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego, uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędnym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego, wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Tereny zamknięte

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się tereny zamknięte (wymienione w pkt. 9), których prawidłowe funkcjonowanie wymaga wyznaczenia stref ochronnych. Ustalone strefy ochronne i ograniczenia w ich zagospodarowaniu są uwzględniane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Strefy ochrony uzdrowiskowej

Funkcjonujące w województwie kujawsko-pomorskim uzdrowiska Ciechocinek, Inowrocław i Wieniec-Zdrój posiadają określone strefy ochrony uzdrowiskowej A, B i C, w których obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu terenu oraz prowadzeniu pewnych działań, w szczególności mających negatywny wpływ na fizjografię uzdrowiska i jego układ urbanistyczny lub właściwości lecznicze klimatu[151].

Ujęcia wody

W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, mogą być ustanawiane w drodze aktu prawa miejscowego, wydawanego przez wojewodę , strefy ochronne ujęć wody (wykaz stref ochrony pośredniej ujęć wody zawarto w Aneksie nr 4) oraz obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych[152]. Strefy ochronne dzieli się na teren ochrony bezpośredniej i pośredniej. Akt ustanawiający strefę i obszar określa zakazy i nakazy pochodzące z katalogu zawartego w art. 120-138 ustawy Prawo wodne.

[151] Zagadnienie omówione szczegółowo w rozdziale „Ochrona uzdrowisk"
[152] Zgodnie z art. 120 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne

Elektrownie wiatrowe

W kujawsko-pomorskim w latach 2007-2016 trwał żywiołowy rozwój energetyki wiatrowej, który spowodował, że województwo cechuje się obecnie największym rozproszeniem instalacji wśród regionów w kraju: na jedną instalację w województwie kujawsko-pomorskim przypada 2 MW, w pomorskim 12,2 MW natomiast w zachodniopomorskim ponad 15 MW. Początkowo elektrownie lokalizowane były bez świadomości właścicieli gruntów sąsiednich o przestrzennym oddziaływaniu tych obiektów i związanych z nimi uciążliwościami, takimi jak: hałas, migotanie cienia, infradźwięki. Problem stanowiło zdefiniowanie stopnia i zasięgu uciążliwości inwestycji dla środowiska. W prognozach oddziaływania na środowisko marginalizowano m.in. oddziaływanie na krajobraz czy dobra materialne (spadek wartości nieruchomości w sąsiedztwie farm wiatrowych). Jedynym mierzalnym aspektem w zakresie oddziaływania na środowisko jest w tym przypadku hałas[153], jednak przyjęte w polskim prawodawstwie dopuszczalne poziomy hałasu nie obejmowały wprost emisji hałasu powodowanego przez turbiny wiatrowe. Często nadużywano również w procedurze planistycznej decyzji o warunkach zabudowy i stosowanej tam zasady „dobrego sąsiedztwa", przez co znacząco ograniczano zabezpieczenie interesów społeczności lokalnych[154].

Z czasem lokalizacje elektrowni i farm wiatrowych zaczęły więc budzić sprzeciwy społeczne. Podnoszone w nich były uciążliwości istotne dla mieszkających w sąsiedztwie elektrowni ale również kwestie dotyczące negatywnego wpływu elektrowni na krajobraz. W 2011 roku Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął stanowisko ws. rozwoju energetyki wiatrowej, w którym zalecił m.in. zachowanie odległości co najmniej 1000 m elektrowni wiatrowych od budynków mieszkalnych. Władze województwa zleciły również sporządzenie ekspertyzy „Energetyka wiatrowa w kontekście ochrony krajobrazu przyrodniczego i kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim"[155].

Wyniki przeprowadzonej analizy wpływu farm wiatrowych na estetykę krajobrazu wykazały m.in. że:

- rozczłonkowanie rzeźby województwa nie ogranicza widoczności siłowni wiatrowych w krajobrazie, co wyraża się tym, że farmy wiatrowe i pojedyncze turbiny są istotnymi dominantami w krajobrazie dla 30% powierzchni województwa,
- w południowo-zachodniej, a w dużym stopniu również w południowo-wschodniej i wschodniej części województwa, osiągnięty już został już optymalny poziom nasycenia przestrzeni turbinami wiatrowymi,
- z punktu widzenia konieczności ochrony walorów krajobrazowych i kulturowych ekwidystanta 2 km, w granicach której turbiny wiatrowe są dominantami, jest wartością minimalną dla lokalizacji siłowni wiatrowych, w przypadku szczególnie cennych panoram widokowych, powinna być to odległość co najmniej 5 km.

Samorząd województwa prowadził konsekwentną politykę mającą na celu ograniczanie uciążliwości elektrowni wiatrowych określając wymogi lokalizacji elektrowni, które powinny być uwzględniane w dokumentach planistycznych sporządzanych przez gminy[156]. Polityka samorządu województwa była jednak mało skuteczna z uwagi na brak stosownych przepisów prawnych. W efekcie na terenie województwa funkcjonuje 635 elektrowni wiatrowych o wysokości całkowitej (wieża oraz wirnik wraz z łopatami) od 30 m do 196 m[157].

[153] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku

[154] Analiza zabezpieczenia interesów społecznych w procesie lokalizacji i budowy lądowych elektrowni wiatrowych, Najwyższa Izba Kontroli, 1 kwietnia 2016 r. str. 21-23

[155] Sporządzone przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego, Polskiej Akademii Nauk w Warszawie

[156] Stanowisko Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 19.05.2011 roku

[157] Wg danych pozyskanych z gmin, starostw powiatowych i powiatowych inspektorów nadzoru budowlanego w styczniu 2019 r.

Obecne regulacje prawne[158] określają konkretne warunki i tryb lokalizacji i budowy elektrowni wiatrowych, w tym w sąsiedztwie istniejącej albo planowanej zabudowy mieszkaniowej. Wprowadzenie wymogu lokalizowania elektrowni wiatrowych wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego pozwoli na skuteczniejszą ochronę praw mieszkańców. Ustawa określa również odległość w jakiej lokalizowana może być elektrownia wiatrowa od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszanej, w skład którego wchodzi funkcja mieszkaniowa. Jest ona równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości całkowitej elektrowni wiatrowej. Prawdopodobnie, z uwagi na rozproszony charakter zabudowy w województwie, w znaczący sposób ograniczy ona możliwość lokalizowania tu nowych elektrowni wiatrowych.

Zgodnie z obwiązującymi przepisami odległość ta musi być również zachowana w przypadku lokalizowania nowych budynków mieszkalnych albo budynku o funkcji mieszanej, w skład którego wchodzi funkcja mieszkaniowa od istniejących elektrowni wiatrowych. Może to rodzić poważne problemy[159] w lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, zwłaszcza w gminach, w których wyznaczone zgodnie z ww. przepisem strefy odległościowe od istniejących elektrowni obejmują znaczne powierzchnie, np. gmina wiejska Radziejów, gmina Radzyń Chełmiński, miasto Dobrzyń nad Wisłą.

Obszary zagrożone nieładem

Ogólny stan przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego uznano[160] za umiarkowanie pozytywny, zaznaczając jednocześnie, że jest on bardzo zróżnicowany przestrzennie i ma tendencję do pogarszania się. Jako obszary zagrożone nieładem wskazano:

- strefy potencjalnych konfliktów zabudowy z formami naturalnego użytkowania gruntów (funkcją rolniczą, lasami i zadrzewieniami, obszarami chronionymi, wodami);
- nieład krajobrazowy związany z OZE i górnictwem odkrywkowym (w promieniu od 1 do 1,5 km od obiektu – wartość właściwa dla równinnego, falistego i pagórkowego obszaru województwa oraz dla obiektów zabytkowych o bardzo wysokiej ekspozycji krajobrazowej);
- nadmierne rozproszenie zabudowy poza obszarami miast i zwartym osadnictwem wiejskim (od 10 do 100 budynków na 1 km^2 powierzchni).

[158] Ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych

[159] Przepis zacznie obowiązywać po upływie 36 miesięcy od dnia wejścia w życie ww ustawy

[160] Kozłowski L. i inni, 2016, Ład przestrzenny w województwie kujawsko-pomorskim. Diagnoza z założeniami programu jego kształtowania, UMWK-P – WNJoZi UMK, Toruń.

11. Identyfikacja obszarów funkcjonalnych

Obszary funkcjonalne[161] (OF) to „obszary szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiące zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju".

Obszary funkcjonalne określa samorząd województwa po uzyskaniu opinii jednostek samorządu terytorialnego położonych na terenie województwa. Prace nad określeniem OF w województwie trwały od stycznia do lipca 2016 r., a ich szczegółowy przebieg opisują poniższe opracowania:[162]

- „Obszary funkcjonalne w województwie kujawsko-pomorskim. Problematyka określenia.", luty 2016 r.
- „Określenie obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim", lipiec 2016 r.

Obszary funkcjonalne w województwie kujawsko-pomorskim i ich granice zostały określone Uchwałą nr 30/1135/16 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27.07.2016r.[163] Stanowią je trzy obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym:

- Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia,
- Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych,
- Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie",

oraz siedem obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym:

- Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka,
- Miejski obszar funkcjonalny miasta Grudziądza,
- Miejski obszar funkcjonalny miasta Inowrocławia,
- Obszar funkcjonalny Kujawy - wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa,
- Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie,
- Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły,
- Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych.

Delimitacji obszarów funkcjonalnych dokonano w oparciu o granice administracyjne gmin. Niezależnie więc od rzeczywistego zasięgu analizowanych zjawisk przestrzennych, obszarem funkcjonalnym objęta została w całości jednostka samorządu terytorialnego, na terenie której stwierdzono występowanie odpowiednich cech. Wyjątek stanowi ponadregionalny obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej - Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie", który ze względu na swoją specyfikę nie obejmuje swoim zasięgiem w całości jednostek samorządu terytorialnego.

Z racji dużego zróżnicowania województwa kujawsko-pomorskiego pod względem fizyczno-geograficznym, dającego podstawy do wyróżnienia licznych obszarów odznaczających się wspólnymi uwarunkowaniami i podobnymi możliwościami rozwoju, podczas określania OF na terenie regionu nie zastosowano zasady rozłączności, tzn. przyjęto, że jedna gmina może należeć do więcej niż jednego OF (wykaz jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład poszczególnych obszarów funkcjonalnych zawiera Aneks nr 7). Kształtowanie jakości przestrzeni

[161] Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa określa się m.in. granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym (które stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju) oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym (które stanowią obszary o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej województwa).

[162] Dostępne na stronie www.kujawsko-pomorskie.pl w zakładce „planowanie strategiczne" oraz w archiwum K-PBPPiR we Włocławku

[163] Rysunki zawarte w tym rozdziale sporządzono w oparciu o załącznik do tej uchwały

poprzez działania realizujące różne cele, w wielu sferach (społecznej, gospodarczej, środowiskowej) wpływa korzystnie na rozwój gmin.

Obszary funkcjonalne nie stanowią dla gmin wchodzących w ich skład zobowiązania do sformalizowania współpracy w formie związków, stowarzyszeń itp. Jednocześnie niniejszy katalog OF nie wyklucza współpracy jednostek samorządu terytorialnego również w zakresie innych, niezidentyfikowanych na dzień dzisiejszy wspólnych celów rozwoju, np. w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, porozumień, partnerstw terytorialnych, itp.

2.1. Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

2.1.1. Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia

Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia zajmuje powierzchnię 3 744 km^2 (20,8% pow. województwa), z czego same miasta Bydgoszcz i Toruń 292 km^2 (7,8% OF). Zamieszkiwany jest przez 852 939 osób (40,9% ludności województwa). Miasta Bydgoszcz i Toruń skupiają 65,5% mieszkańców całego obszaru. Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 228 os/km^2.

Dla tego obszaru sporządzony został Plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia, stanowiący część Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Plan ten zawarty jest w Tomie II.

Rysunek 34 Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

2.1.2. Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych

Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych[164] zajmuje powierzchnię 12 540 km^2 (69,8% pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez 854 245 osób (40,9% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 68 os/km^2.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występują obszary wiejskie charakteryzujące się niskim stanem rozwoju społeczno-gospodarczego. Choć wynika to z nakładających się złożonych problemów, to głównym źródłem takiej sytuacji jest położenie w znacznej odległości od największych ośrodków miejskich regionu, co uniemożliwia korzystanie z impulsów rozwojowych generowanych przez te miasta lub brak możliwości finansowych czy społecznych dla zainicjowania postępu w oparciu o własny potencjał, np. gleby wysokich klas bonitacyjnych, walory przyrodnicze czy kulturowe.

Rysunek 35 Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych

Różnorodność przeszkód ograniczających ożywienie terenów wiejskich wynika z lokalnych uwarunkowań, dlatego w obrębie wiejskiego obszaru funkcjonalnego znajdują się tereny nie do końca jednorodne, odznaczające się pewną specyfiką. Dwa wyróżniają się tutaj szczególnie:

- wschodnia części województwa cechująca się szczególnie niskim stanem rozwoju społeczno-gospodarczego. Gminy znajdujące się w tej części regionu charakteryzują się depopulacją lub stagnacją, przy braku realnych szans dla zauważalnego wzrostu zaludnienia. Jest to spowodowane głównie emigracją mieszkańców na tereny bardziej atrakcyjne pod względem gospodarczym i społecznym, co z kolei powoduje zaburzenie struktur demograficznych i związany z tym brak aktywności gospodarczej znacznej części mieszkańców. Kumulują się tutaj problemy wysokiego bezrobocia, niskiego poziomu wykształcenia, dużego uzależnienia od systemu pomocy społecznej. Wszystkie te negatywne zjawiska spowalniają lub w wielu przypadkach poważnie ograniczają rozwój zarówno społeczny, jak i gospodarczy.
- zachodnia część województwa (region Pałuk i Krajny), charakteryzująca się wysokimi walorami przyrodniczymi i silnymi więzami kulturowymi. Ta część regionu, obok licznych obiektów i obszarów chronionych oraz znacznej powierzchni leśnej, to przede wszystkim miejsce kultywowania szczególnych w skali województwa tradycji, zwyczajów, kuchni, rękodzielnictwa.

[164] obejmuje wszystkie gminy (wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie) znajdujące się poza granicami miejskich obszarów funkcjonalnych (ośrodków wojewódzkich, regionalnych i subregionalnego)

2.1.3 Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”

Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” zajmuje powierzchnię 1 464 km^2 (8,1% pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez około 50 500 osób (2,4% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi około 34 os/km^2.

Rysunek 36 Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”

Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”, położony jest w północno-zachodniej części województwa, na terenie którego współwystępują liczne formy ochrony przyrody. Wśród nich najliczniejsze są rezerwaty przyrody (15), ponadto dwa parki krajobrazowe, dwa obszary chronionego krajobrazu, jeden obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000, cztery obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty. Skutkuje to licznymi zakazami mającymi na celu ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych, jednocześnie stwarzającymi ograniczenia dla swobodnej działalności społeczno-gospodarczej. Ze względu na wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszar ten jest predysponowany do rozwoju form działalności niekolizyjnych z potrzebami ochrony ekosystemów.

2.2. Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

2.2.1. Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka

Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka zajmuje powierzchnię 820 km^2 (4,6% pow. województwa), z czego samo miasto 84 km^2 (10,2% OF). Zamieszkiwany jest przez 161 690 osób (7,8% ludności województwa). Miasto Włocławek (113 tys. os.) skupia 69,9% mieszkańców całego obszaru. Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 197 os/km^2.

Rysunek 37 Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka

Charakter obszaru jest ściśle związany z oddziaływaniem ośrodka miejskiego na otaczającą przestrzeń. Należy podkreślić, iż oddziaływanie miasta mimo potencjału ludnościowego nie jest znaczne. Stosunkowo niski stopień urbanizacji społecznej i przestrzennej obszaru jest skutkiem wciąż bardzo dużego znaczenia funkcji rolniczej - to właśnie rolnictwo jest między innymi podstawą utrwalonych silnych związków Włocławka z obszarami otaczającymi. W ujęciu statystycznym najbardziej widoczne są powiązania w postaci codziennych dojazdów mieszkańców do pracy i szkół.

Włocławek, jako ośrodek regionalny, jest stymulatorem rozwoju społecznego i gospodarczego okalających go terenów. Jest najprężniej działającym ośrodkiem gospodarczym w południowo-wschodniej części województwa, w którym zaznacza się obecność dużych i średnich zakładów pracy. Dla otaczających go obszarów wiejskich (ale też małych miast) stanowi między innymi rynek zbytu produktów rolniczych i to zarówno dla konsumentów indywidualnych, jak i dla przemysłu rolno-spożywczego. Jest rynkiem pracy, w tym dla wykwalifikowanej kadry, miejscem kształcenia (we Włocławku istnieją szkoły ponadgimnazjalne i wyższe), miejscem realizacji usług wyższego rzędu (kino, teatr, handel wielkopowierzchniowy, sport, rozrywka, zdrowie i in.).

Obszary otaczające są zaś dla miasta Włocławek między innymi rynkiem pracy, rynkiem zbytu produktów przemysłowych, terenami rekreacji i wypoczynku. Związki te mają różny charakter i różne natężenie pomiędzy miastem a poszczególnymi gminami.

Strefa podmiejska Włocławka jest stosunkowo niewielka, a jej najintensywniej rozwijająca się część to teren gminy Fabianki. Czynnikiem hamującym kształtowanie się strefy podmiejskiej jest duży potencjał rolnictwa przejawiający się między innymi znaczącym udziałem w przestrzeni gleb wysokich klas bonitacyjnych i przez to ograniczający powstawanie zainwestowania o charakterze pozarolniczym. Potencjał społeczno-gospodarczy Włocławka pozwala jednak stwierdzić, że w stosunkowo krótkim okresie procesy urbanizacyjne w gminach otaczających nasilą się i mogą doprowadzić do szeregu konfliktów przestrzennych na styku nowo wprowadzanych na te obszary funkcji mieszkaniowej i gospodarczej, a istniejącej już funkcji rolniczej.

2.2.2. Miejski obszar funkcjonalny miasta Grudziądza

Miejski obszar funkcjonalny miasta Grudziądza zajmuje powierzchnię 666 km^2 (3,7% pow. województwa), z czego samo miasto 58 km^2 (8,7% OF). Zamieszkiwany jest przez 131 465 osób (6,3% ludności województwa). Miasto Grudziądz skupia 73,3% mieszkańców całego obszaru. Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 197 os/km^2.

Rysunek 38 Obszar funkcjonalny miasta Grudziądza

Charakter obszaru jest ściśle związany z oddziaływaniem ośrodka miejskiego na otaczającą przestrzeń. Należy podkreślić, iż oddziaływanie miasta ze względu na jego wielkość nie jest znaczne. Powiązania opierają się głównie na codziennej aktywności mieszkańców i mają charakter bardzo zróżnicowany (społeczny, gospodarczy, administracyjny i in.), przy czym najsilniej wyrażają się w dużych udziałach osób z gmin tworzących jego obszar funkcjonalny dojeżdżających codziennie do pracy do Grudziądza.

Miasto Grudziądz, w którym przemysł przestał odgrywać znaczącą rolę, przekształca się w ośrodek administracyjno – usługowo – handlowy. Cechuje się bardzo dobrą dostępnością transportową, związaną z bliskością autostrady A1. Duży potencjał miasta związany jest również z występowaniem źródeł wód mineralnych w Maruszy, które stwarzają możliwość rozwoju oferty uzdrowiskowej i geotermalnej, a także realizacji turystyki rehabilitacyjno – zdrowotnej. Gminy ościenne w dużym stopniu uzależnione są od miasta Grudziądza, przede wszystkim w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego i usług wyższego rzędu. Gminy otaczające są naturalnym partnerem miasta w realizacji zadań publicznych i rozwijaniu infrastruktury podmiejskiej, terenami rekreacji i wypoczynku.

Strefa podmiejska Grudziądza wykształcona jest w niewielkim stopniu, szczególnego znaczenia nabiera więc prowadzenie racjonalnej gospodarki przestrzennej, która już na tym początkowym etapie kształtowania się strefy podmiejskiej, może zapobiec wielu problemom związanym z żywiołowym i niekontrolowanym procesem suburbanizacji.

2.2.3. Miejski obszar funkcjonalny miasta Inowrocławia

Miejski obszar funkcjonalny miasta Inowrocławia zajmuje powierzchnię 202 km^2 (1,1% pow. województwa), z czego samo miasto 30 km^2 (14,9% OF). Zamieszkiwany jest przez 85 971 osób (4,1% ludności województwa). Miasto Inowrocław (74,3 tys. os.) skupia 86,5% mieszkańców całego obszaru. Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 425 os/km^2.

Charakter obszaru jest ściśle związany z oddziaływaniem ośrodka miejskiego na otaczającą przestrzeń. Należy podkreślić, iż oddziaływanie miasta na obszary podmiejskie jest nieznaczne. Jest to spowodowane niewielkim rozmiarem ośrodka oraz, a właściwie przede wszystkim dużym potencjałem rolniczym gmin podmiejskich, które charakteryzują się wysoką przydatnością rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wysokie klasy gruntów stanowią barierę w rozwoju działalności pozarolniczych) oraz tradycyjnie wysoką kulturą rolną.

Powiązania pomiędzy miastem a terenami otaczającymi opierają się głównie na codziennej aktywności mieszkańców i mają charakter bardzo zróżnicowany (społeczny, gospodarczy, administracyjny i in.), przy czym najsilniej wyrażają się w dużych udziałach osób dojeżdżających codziennie do pracy do Inowrocławia.

Miasto Inowrocław, mimo stosunkowo niedużej, w porównaniu z Grudziądzem i Włocławkiem, liczby ludności jest silnym ośrodkiem usługowym i gospodarczym południowej części województwa. Ma tutaj miejsce koncentracja usług o charakterze kulturalnym i handlowym, zaznacza się także obecność średnich i dużych zakładów pracy. Miasto cechuje się również silnie rozwiniętą funkcją uzdrowiskową, która w dużym stopniu wpływa na organizację przestrzeni i wizerunek miasta. Ponadto pozostaje znaczącym węzłem transportu kolejowego.

Rysunek 39 Obszar funkcjonalny miasta Inowrocław

Z uwagi na powyższe uwarunkowania, obszar funkcjonalny Inowrocławia pozostanie rejonem specyficznym, gdzie oddziaływanie miasta nie będzie się wiązać z ograniczaniem rolnictwa – a wręcz przeciwnie, miasto powinno stymulować rozwój tego sektora.

2.2.4. Obszar funkcjonalny Kujawy - wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa

Obszar funkcjonalny Kujawy - wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa zajmuje powierzchnię 5 365 km^2 (29,9% pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez 453 208 osób (21,7% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 84 os/km^2.

Kujawy to obszar w granicach województwa kujawsko-pomorskiego, który posiada największy potencjał rolniczy, ale jednocześnie odznacza się dużym niedoborem wody ograniczającym możliwości wykorzystania tego potencjału.

Potencjał rolniczy Kujaw to przede wszystkim występowanie gleb o wysokich walorach do produkcji roślinnej, wysoka kultura rolna, tradycje rolnicze i przetwórcze oraz

Rysunek 40 Obszar funkcjonalny Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa

duże powierzchnie użytków rolnych. Wszystkie te uwarunkowania kreują go jako obszar żywicielski regionu.

Wykorzystanie tego potencjału ogranicza niedobór wody w okresie wegetacyjnym, który jest efektem niskiej rocznej sumy opadów (jednej z najniższych w kraju) oraz stosunkowo wysokiej temperatury powietrza, zwłaszcza w okresie letnim (jednej z najwyższych w kraju). Efektem tego jest utrudniony wzrost roślin, co skutkuje obniżaniem plonów, niezależnie od jakości prowadzonych zabiegów agrotechnicznych. W latach o przeciętnej ilości opadów obniżenie potencjalnych plonów roślin uprawnych sięga, w zależności od gatunku, 20-40%, a w przypadku długotrwałych susz 40-60%. Długotrwałe odwodnienie prowadzi do stopniowej degradacji gleb, w tym do utraty przez nie walorów rolniczych.

Oprócz wspomnianego podstawowego problemu, identyfikuje się następujące, istotne zagrożenia: obniżenie poziomu wód gruntowych, utrudnienie realizacji melioracji nawadniających, nasilające się procesy erozji wietrznej gleb.

2.2.5. Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie

Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie zajmuje powierzchnię 3 340 km^2 (18,6% pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez 189 646 osób (9,1% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 57 os/km^2.

Rysunek 41 Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie

Obszar posiada szczególny potencjał, nie występujący w ogóle, lub w znacznie mniejszym natężeniu, w innych częściach województwa. Cechuje się specjalizacją gospodarczą wynikającą z posiadania rozległych terenów leśnych - gospodarka o charakterze leśno-rolniczym.

Obszar posiada predyspozycje do rozwoju turystyki rehabilitacyjno-zdrowotnej, stanowi dobrą lokalizację dla obiektów zaspokajających potrzeby starzejącego się społeczeństwa, między innymi domów spokojnej starości. Stwarza możliwość rozwoju tzw. sektora „srebrnej gospodarki" ukierunkowanego na aktywizację seniorów, dzięki czemu w obszarze tym mogą wykształcić się produkty generujące miejsca pracy i dochody. Dodatkowym atutem jest silnie rozwinięta tożsamość mieszkańców obszaru przejawiająca się między innymi dużą liczbą lokalnych twórców ludowych i utworzonych wiosek tematycznych.

Obszar cechuje się niską gęstością zaludnienia i słabym stanem rozwoju infrastruktury (zwłaszcza transportowej) – cechy te są konsekwencją bardzo wysokich wskaźników zalesienia. Wykorzystanie wskazanych potencjałów umożliwi rozwój gospodarczy niezależnie od tych ograniczeń.

Zgodnie ze Strategią rozwoju województwa w zasięgu obszaru funkcjonalnego planowana jest lokalizacja jednostek naukowo-badawczych (Narodowe Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej) oraz ośrodków medycznych świadczących usługi ochrony zdrowia z zakresu żywienia, stomatologii i aktywności fizycznej.

2.2.6. Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły

Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły zajmuje powierzchnię 3 088 km^2 (17,2% pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez 1 034 964 osób (49,6% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 336 os/km^2.

Główną osią rozwoju obszaru jest rzeka Wisła, ale jego potencjał to również zasoby ludzkie. Obszar obejmuje 11 miast zamieszkałych przez 860 660 osób oraz 326 jednostek osadniczych wiejskich zamieszkałych przez 174 304 osoby. Wśród zlokalizowanych tutaj miast, cztery (Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz) są największymi ośrodkami regionu, a Świecie znaczącym ośrodkiem przemysłowym województwa.

Rysunek 42 Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły

Planowana realizacja tak dużych przedsięwzięć jak budowa stopni wodnych oraz budowa platformy multimodalnej, wiąże się z bardzo dużym przekształceniem znacznego obszaru. Inwestycje te będą miały oddziaływanie nie tylko o zasięgu lokalnym, ale również regionalnym, do którego między innymi należą: szerszy rozwój i upowszechnienie transportu wodnego; aktywizacja gospodarcza obszarów położonych wzdłuż szlaku żeglugowego; zacieśnienie współpracy pomiędzy samorządami różnych szczebli w celu realizacji wspólnych inwestycji; poprawa stosunków wodnych na terenach rolniczych zagrożonych suszą i o obniżonych plonach; zapewnienie bezpieczeństwa technicznego konstrukcji istniejącego stopnia wodnego we Włocławku; zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego; powstanie dodatkowego stabilnego systemowego źródła energii ekologicznej.

2.2.7. Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych

Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych zajmuje powierzchnię 6 659 km^2 (37,1 % pow. województwa). Zamieszkiwany jest przez 1 259 637 osób (60,4% ludności województwa). Gęstość zaludnienia obszaru funkcjonalnego wynosi 189 os/km^2.

Rysunek 43 Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych

Tereny leżące wzdłuż autostrady A1 oraz dróg ekspresowych S5 i S10, stanowiących element sieci transportowej korytarzy TEN-T, charakteryzują się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną, a zatem są atrakcyjne dla potencjalnych inwestorów. Często bowiem to właśnie dostępność komunikacyjna stanowi podstawowe kryterium wyboru lokalizacji inwestycji. Gminy zlokalizowane w korytarzu autostrady A1 i planowanej drogi ekspresowej S5, posiadają już dzisiaj bogatą ofertę terenów inwestycyjnych, w tym w obszarach przywęzłowych, najatrakcyjniejszych dla inwestycji. Stopień ich uzbrojenia w infrastrukturę techniczną jest zróżnicowany, część wymaga jeszcze znacznych nakładów.

Tereny inwestycyjne przygotowane dla potrzeb rozwoju lokalnego jak i zewnętrznego biznesu mają przede wszystkim generować nowe miejsca pracy. Należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie zasięgu i intensywności oddziaływania węzłów zlokalizowanych na autostradzie A1 oraz zlokalizowanych na drogach ruchu przyspieszonego S5 i S10.

Podsumowanie

Przeprowadzona kompleksowa analiza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa prowadzi do wniosków mających kluczowe znaczenie dla planowania jego rozwoju.

Należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie fizyczno-geograficzne przestrzeni województwa, które mimo iż jest jednostką stosunkowo niewielką (1,8 mln ha), cechuje się brakiem jednorodności przestrzeni. Różnice te są determinowane przez wielkie formy fizyczno-geograficzne, które określają kierunki użytkowania terenu i charakter działalności społeczno-gospodarczych. Budowa geologiczna i rzeźba terenu województwa nie stanowią barier dla zagospodarowania przestrzennego.

Największe powierzchnie (1,17 mln ha, czyli aż 65% powierzchni ogólnej) zajmują użytki rolne o zróżnicowanych warunkach oraz będących ich pochodną, zróżnicowanych kierunkach produkcji rolniczej. Niemal 430 tys. ha (co stanowi około 23,9% powierzchni województwa) zajmują tereny leśne - wartość ta sukcesywnie, choć w niezbyt szybkim tempie, się zwiększa. Koncentrują się one głównie w północno-zachodniej części województwa oraz w dolinie Wisły.

Z występowaniem lasów wiąże się duży potencjał przyrodniczy, leżący u podstaw objęcia znacznej części województwa systemem form ochrony przyrody (35,8% powierzchni województwa). Występujące na obszarze województwa, ważne w skali kraju, ostoje ptaków oraz korytarze ekologiczne migracji dużych ssaków, mogą stanowić ograniczenie dla rozwoju zabudowy oraz realizacji inwestycji transportowych. Pod względem rangi występujących form ochrony przyrody wyróżnia się część północna i północno-zachodnia województwa.

Podkreślić należy, że zróżnicowanie warunków fizyczno-geograficznych jest czynnikiem, który poprzez różnicowanie predyspozycji dla różnego rodzaju działalności w większym stopniu sprzyja rozwojowi województwa (pozwala na rozwój różnych funkcji społeczno-gospodarczych), a tylko w kilku aspektach go ogranicza. Doliny Wisły, Noteci, Brdy, Wdy, Drwęcy czy Osy lokalnie ograniczają dostępność przestrzenną terenów leżących na obu ich brzegach. Łąki Nadnoteckie są skuteczną przeszkodą ekspansji zabudowy podmiejskiej Bydgoszczy w kierunku południowo-zachodnim, rozległe tereny leśne w części północno-zachodniej regionu stanowią utrudnienia rozwoju systemów transportowych istotnych dla obsługi ludności i gospodarki.

Bardzo korzystnym uwarunkowaniem rozwoju jest charakter miejskiej sieci osadniczej. Specyficzną cechą województwa kujawsko-pomorskiego jest pełnienie roli ośrodków stołecznych przez dwa, centralnie położone i dobrze dostępne z terenu całego województwa, miasta. Łącznie Bydgoszcz i Toruń zamieszkuje prawie 27% ludności województwa – to jeden z najwyższych udziałów ośrodków stołecznych w ogólnej liczbie ludności województw, stwarzający znacznej części mieszkańców łatwe warunki dostępu do usług regionalnych w miejscu zamieszkania. Ich centralne położenie stwarza potencjalnie bardzo dobre warunki dostępności do tych usług także pozostałym mieszkańcom. Łączny potencjał obydwu miast lokuje je na 5-8 pozycji wśród miast wojewódzkich, co jest dobrą przesłanką do dalszego kształtowania potencjału metropolitalnego. Korzystny jest także rozkład wielkościowy i rozkład przestrzenny tzw. „miast średnich” – Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia. Mają one na celu aktywizację gospodarczą i obsługę ludności w obszarach swoich oddziaływań. Województwo cechuje się także, z wyjątkiem części północno-zachodniej, równomiernym rozkładem prawidłowo wyposażonych ośrodków powiatowych. W przypadku kilku powiatów wykształciły się ośrodki skupiające znaczący potencjał usług ponadlokalnych i pełniące rolę ośrodków uzupełniających dla ośrodków powiatowych, należą do nich Więcbork, Chełmża,

Łasin, Strzelno, Nowe, Szubin. Dzięki temu dobrze dostępne są usługi typowe dla każdego poziomu hierarchicznego mające wpływ na kształtowanie jakości warunków życia mieszkańców.

Wiejska sieć osadnicza jest znacznie silniej zróżnicowana i w pewnych rejonach województwa stanowi czynnik istotnie ograniczający możliwości rozwojowe. Duże rozdrobnienie osadnictwa obserwowane zwłaszcza w południowo-wschodniej części województwa, wpływa istotnie negatywnie na jakość warunków życia, możliwości rozwoju gospodarczego, a nawet stan środowiska – głównie poprzez znaczące koszty realizacji zadań własnych samorządów lokalnych. Charakter osadnictwa jest determinowany wpływami historyczno-kulturowymi, a zarówno pozytywne, jak i negatywne uwarunkowania mają bardzo trwały charakter.

Uwagę zwraca rozwój stref podmiejskich wokół największych miast – wzrost liczby ludności, wzrost liczby mieszkań i wzrost powierzchni zurbanizowanych w okresie ostatnich 10 lat w części z tego typu gmin osiągnął kilkadziesiąt procent. W przypadku Bydgoszczy i Torunia efektem suburbanizacji trwającej już od kilku dekad są ukształtowane, w pełni rozwinięte, wielofunkcyjne, rozległe, sięgające nawet na ponad 25 km od centrów miast, strefy podmiejskie. Intensywna zabudowa rozwija się często w sposób nieplanowany, nieuporządkowany, bez odpowiedniego wyposażenia w infrastrukturę i usługi, przez co negatywnie wpływa na przekształcenia krajobrazu, ład przestrzenny i środowisko, a tym samym warunki życia mieszkańców. Procesy te są również wyraźnie widoczne wokół Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia, choć tutaj nie są one tak długotrwałe, a zmiany przestrzenne tak rozległe.

Województwo cechuje się równomiernie rozwiniętą i dosyć gęstą siecią transportową, choć dostrzega się kilka jej mankamentów, które wpływają na ograniczanie możliwości rozwojowych. Do mocnych stron należy zaliczyć sieć dróg krajowych oraz linii kolejowych istotnych dla funkcjonowania kraju, zbiegających się w ośrodkach stołecznych, przechodzących przez miasta średnie oraz większość ośrodków powiatowych. Stwarza to dobre warunki dostępności w relacjach wewnętrznych oraz w bliskich relacjach międzyregionalnych (do sąsiednich województw). Stosunkowo gęsta sieć dróg wojewódzkich właściwie uzupełnia układ funkcjonalny dróg krajowych. Na poziomie poszczególnych powiatów właściwie rozwinięta jest sieć dróg znaczenia lokalnego. O istotnych lukach w rozwoju sieci można mówić tylko w przypadku północno-zachodniej części województwa, gdzie jej gęstość nie zapewnia odpowiednich warunków obsługi ludności i gospodarki. Mimo wielu zrealizowanych inwestycji nadal występuje duża potrzeba w zakresie budowy obwodnic, poprawy systemów transportowych w największych miastach i w relacjach z ich obszarami podmiejskimi oraz poprawy stanu technicznego dróg.

Wciąż zbyt mało jest dróg najwyższych rang, co ogranicza dostępność w dalszych relacjach międzyregionalnych i międzynarodowych. Jedyną jest obecnie autostrada A1, przystąpiono do budowy S5. Drogi niższych kategorii wciąż wymagają przebudowy dla osiągnięcia właściwego skomunikowania z autostradą i planowanymi drogami ekspresowymi, tak aby w pełni wykorzystać walor dostępności jaki one zapewnią.

Pod względem transportu kolejowego uwagę zwraca nierównomierny rozwój sieci oraz ich zróżnicowany stan techniczny. Tylko 20 z 52 miast województwa posiada regularne, całoroczne połączenia pasażerskie. Brak działań remontowych spowodował, że niemal połowa linii kolejowych wykazuje niedostateczny lub zaledwie dostateczny stan techniczny. Skutkuje to brakiem możliwości

organizacji szybkich przewozów międzyaglomeracyjnych[165], co istotnie ogranicza konkurencyjność województwa i jego ośrodków stołecznych.

Port lotniczy w Bydgoszczy, należy do sieci kompleksowej TEN-T, obsługuje międzynarodowe połączenia liniowe i czarterowe w ruchu pasażerskim oraz transport lotniczy cargo. Pod względem obsługiwanego ruchu jest jednym z mniejszych lotnisk w kraju. Przegrywa w konkurencji z lotniskami w Gdańsku, Poznaniu i Modlinie, które oferują znacznie szerszy zakres połączeń i są równie dobrze dostępne dla mieszkańców województwa jak port w Bydgoszczy.

Przez kujawsko-pomorskie przebiegają dwie z trzech prowadzących przez Polskę międzynarodowych dróg wodnych: E70 i E40. Ze względu na ich parametry żeglugowe oraz brak odpowiedniej infrastruktury, niewykorzystane są potencjalnie bardzo duże, w wymiarze krajowym i międzynarodowym, możliwości transportowe rzek, zwłaszcza Wisły. Obserwowany dynamiczny rozwój portów Trójmiasta, głównie zwiększanie ilości towarów, które wymagają przetransportowania w głąb kraju, stwarza szansę na zmianę tej sytuacji oraz przyspieszenie realizacji platformy multimodalnej Bydgoszcz-Solec Kujawski z portem śródlądowym, która wraz z kolejowo-drogową platformą przeładunkową w Emilianowie stanowić będzie terminal multimodalny – węzeł logistyczny Bydgoszcz, integrujący transport wodny, drogowy i kolejowy. Spowoduje to rozwój całkowicie nowej funkcji gospodarczej i stanowi szansę dla aktywizacji całej centralnej części województwa.

Istotnym problemem dla organizacji transportu zgodnie z nowoczesnymi tendencjami jest brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury integrującej systemy różnych rodzajów transportu. Dotyczy to szczególnie publicznego transportu zbiorowego, gdzie dostrzega się zwłaszcza brak powiązań stacji kolejowych z pozostałymi rodzajami transportu, ale także integracji Portu Lotniczego Bydgoszcz z transportem kolejowym i drogowym.

Województwo jest położne w przebiegu sieci infrastruktury technicznej, głównie energetycznej, znaczenia krajowego i międzynarodowego. Infrastruktura ta obecna jest w różnym natężeniu na terenie całego regionu (poza częścią północno-zachodnią), główny korytarz infrastrukturalny relacji wschód-zachód biegnie w południowej części województwa, a relacji północ-południe w części centralnej i północno-wschodniej. Sieci przesyłowe (elektroenergetyczne, gazowe, ropociągi) realizowane są niezależnie od planów samorządu województwa, stwarzając pewne ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzeni województwa. Inwestycje te są jednak niezbędne dla poprawy bezpieczeństwa energetycznego zarówno województwa jak i kraju.

W kujawsko-pomorskim brak jest większych problemów związanych z dostawą energii elektrycznej o wymaganych parametrach. Z gazu przewodowego w głównej mierze korzystają mieszkańcy miast, tylko w 3 gminach miejskich nie jest dostępna sieć gazowa. Spośród 144 gmin województwa aż 76, położonych głównie w części wschodniej, nie korzysta z gazu przewodowego. Województwo charakteryzuje się wysokim, wyższym niż średnia dla kraju, wskaźnikiem zwodociągowania. W ostatnich latach poczyniono szereg inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, które znacznie zniwelowały różnice, przede wszystkim poprzez poprawę stanu w gminach dotąd najsłabszych. Największa poprawa nastąpiła na obszarach wiejskich. Wciąż jednak na terenie

[165] Przewozy międzyaglomeracyjne (tzw. kwalifikowane) - połączenia kolejowe z postojami handlowymi w kluczowych miastach wojewódzkich lub ewentualnych punktach przesiadkowych pomiędzy tymi miastami oraz połączenia międzynarodowe z największymi ośrodkami państw sąsiadujących z Polską, realizowane przez szybkie pociągi zestawione z nowoczesnego taboru i oferujące wysoki standard podróży, w których obowiązuje całkowita rezerwacja miejsc. Wykonywane są na podstawie decyzji Prezesa UTK o przyznaniu otwartego dostępu i nie podlegają przepisom ustawy o publicznym transporcie zbiorowym. Przepisami tymi pozostają objęte przewozy międzynarodowe, których organizatorem jest minister właściwy do spraw transportu (za Słownik pojęć SRT, Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku).

województwa znajdują się gminy pozbawione sieci kanalizacyjnej (najgorsza sytuacja ma miejsce we wschodniej i południowo-wschodniej części województwa). Pomimo to, wskaźnik skanalizowania kształtuje się powyżej średniej krajowej.

Kujawsko-pomorskie znajduje się w czołówce województw w zakresie produkcji energii z OZE i wyróżnia się wyraźną dywersyfikacją rodzajów instalacji. Jest jednocześnie obszarem intensywnej presji inwestycyjnej w zakresie elektrowni wiatrowych (od 2007 roku moc elektrowni wiatrowych w województwie wzrosła dziesięciokrotnie). Dostrzegając potrzebę dywersyfikacji źródeł zaopatrzenia w energię nie można jednak akceptować sytuacji konfliktowych związanych z funkcjonowaniem tych urządzeń. W małym stopniu rozwijają się biogazownie rolnicze, choć województwo, jako jedno z nielicznych, posiada korzystne warunki do ich rozwoju z uwagi na intensywne rolnictwo będące źródłem surowca do produkcji biogazu.

Kujawsko-pomorskie posiada na swoim terenie zakłady przemysłowe będące krajowymi liderami w wielu gałęziach przemysłu – chemicznym, spożywczym, elektromaszynowym, środków transportu, elektrotechnicznym i elektronicznym, drzewnym oraz celulozowo-papierniczym. Zdecydowana większość z nich funkcjonuje w czterech największych miastach województwa i w powiecie inowrocławskim. Potencjał ten wraz z dużym zapleczem naukowo-badawczym daje bardzo mocne podstawy do dalszego rozwoju województwa opartego na nowoczesnej i innowacyjnej gospodarce. W zakresie przedsiębiorczości pozarolniczej najkorzystniejszymi wskaźnikami charakteryzuje się obszar centralnej części województwa, natomiast najsłabszymi część północno-wschodnia i wschodnia. Oferta województwa w zakresie terenów inwestycyjnych jest bogata i obejmuje zarówno tereny greenfield jak i brownfield. Widoczny jest również rozwój różnorodnych form wspierania przedsiębiorczości. Powstały parki technologiczne, przemysłowe oraz specjalne strefy ekonomiczne, w których istnieje możliwość prowadzenia działalności gospodarczych na preferencyjnych warunkach. Istotnym wyzwaniem jest wykorzystanie do aktywizacji gospodarczej dobrze skomunikowanych, dużych obszarów inwestycyjnych przy węzłach autostrady A1, powstającej drogi ekspresowej S5 oraz planowanej S10.

Kujawsko-pomorskie należy do regionów kluczowych w produkcji rolnej w kraju. Aż 425 tys. ha (23,6% powierzchni województwa) stanowią gleby klas I-III, co sprawia, że mimo przeciętnej na tle kraju powierzchni użytków rolnych region jest na drugim miejscu w wielkości zbiorów zbóż i trzecim roślin przemysłowych. Tereny największych potencjałów rolniczych występują głównie w części południowej oraz środkowo-północnej województwa. Jednym z widocznych trendów jest wzrost liczby dużych gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha. Zdecydowanie wyróżnia się pod tym względem zachodnia część województwa. Dla pełnego wykorzystania tak znacznego potencjału produkcji rolnej kluczowy jest rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, tak by z dużego producenta płodów rolnych stać się wiodącym krajowym producentem żywności. Poważnym, wymagającym rozwiązania problemem jest występujący na Kujawach duży deficyt wody w okresie wegetacji roślin mający negatywny wpływ na wielkość plonów.

Województwo cechuje dosyć duża dostępność surowców mineralnych. Łącznie udokumentowano tu ponad 750 złóż ważnych zarówno dla celów lokalnych (w zdecydowanej większości piasków i żwirów), regionalnych, jak i dla krajowej gospodarki (węgiel brunatny i sól kamienna). Wydobycie soli kamiennej, wapieni i margli oraz piasków kwarcowych osiąga wartości, które plasują region na jednym z pierwszych miejsc w kraju.

Kujawsko-pomorskie należy do województw przeciętnych pod względem atrakcyjności turystycznej. Do głównych i zarazem najważniejszych ośrodków turystycznych województwa należą miasta Bydgoszcz i Toruń oraz Biskupin. W ostatnich latach wyraźnie widoczne są zmiany

w preferencjach wypoczynkowych turystów - zmalała liczba wyjazdów długoterminowych na rzecz wyjazdów krótszych, lecz częstszych, również połączonych z aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. W dalszej perspektywie czasowej rozwój sektora turystyki na terenie województwa należy upatrywać w segmencie turystyki biznesowej, kongresowej, turystyki związanej z rozwojem osobistym, czyli tzw. turystyki szkoleniowej oraz w segmencie turystyki uzdrowiskowej; wzrastać będzie zapotrzebowanie na ofertę dla ludności starszej. Wyjątkowe w skali kraju walory naturalne dla rozwoju turystyki wodnej oraz rekreacji i sportów wodnych (m.in. Bydgoski Węzeł Wodny, Zbiornik Włocławski, Zalew Koronowski) stwarzają szansę wykształcenia doskonale rozpoznawalnego i jednoznacznie identyfikowanego z województwem kujawsko-pomorskim produktu turystycznego.

Potencjałem istotnym dla rozwoju województwa jest bogactwo zasobów dziedzictwa kulturowego z największą ich liczbą w Toruniu, mieście którego średniowieczny zespół miejski został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, ze znacznym ich nagromadzeniem w dolinie rzeki Wisły oraz pojedynczymi cennymi obiektami o randze ponadregionalnej rozmieszczonymi na przestrzeni całego województwa. Zasobem, który należy chronić przed degradacją i dysharmonią, wywołaną między innymi poprzez niedostatecznie kontrolowany rozwój zabudowy, wprowadzanie obcej stylistycznie dla danego terenu architektury, wprowadzanie dysharmonijnych dominant krajobrazowych czy naruszanie naturalnej rzeźby terenu jest historycznie ukształtowana przestrzeń województwa. Miejscami o wyjątkowej wartości obiektów zabytkowych powiązanych harmonijnie z cennym krajobrazem przyrodniczym naturalnym bądź komponowanym tworzącym zwartą, dającą się wyodrębnić strukturę są doliny rzek Wisły, Drwęcy, Noteci, Osy, Lutryny, Zgłowiączki, Brdy i Wdy jak również wybrane obszary historycznych ziem chełmińskiej i dobrzyńskiej, Kujaw, Kociewia, Krajny, Pałuk i Borów Tucholskich.

Kujawsko-pomorskie wykazuje się szczególną specjalizacją w lecznictwie uzdrowiskowym – posiada na swym terenie trzy miejscowości uzdrowiskowe (Ciechocinek, Inowrocław, Wieniec Zdrój), zajmuje drugą lokatę i skupia kilkanaście procent ogólnokrajowego potencjału. Ciechocinek i Inowrocław należą do grupy największych uzdrowisk nizinnych w kraju.

Wśród ważnych ograniczeń rozwoju wskazać należy zagrożenie powodziowe występujące zwłaszcza w dolinie Wisły, ale na mniejszą skalę również w dolinach innych rzek. Poprawę sytuacji w dolinie Wisły można osiągnąć poprzez kompleksowe działania na rzecz jej zagospodarowania (wykorzystanie energetyczne, transportowe, dla systemu nawodnień, turystyczne), łącznie z realizacją kolejnych stopni wodnych.

W kształtowaniu zagospodarowania ograniczenia stanowić mogą tereny zamknięte, zwłaszcza wojskowe, rozlokowane w różnych miejscach w województwie, dla których konieczne może być ustalenie stref ochronnych. Nadmienić należy, że Bydgoszcz jest jedynym miastem w kraju, w którym swoją siedzibę mają instytucje Sojuszu Północnoatlantyckiego. Jest też jednym z dwóch centrów szkoleniowych Sił Sojuszniczych na świecie.

Kujawsko-pomorskie sąsiaduje z pięcioma województwami. Wśród istotnych problemów, które wynikają z polityki tych województw należy wymienić: oddziaływanie eksploatacji węgla brunatnego prowadzonej na terenie województwa wielkopolskiego i plany poszerzenia obszaru eksploatacji na województwo kujawsko-pomorskie oraz konieczność wytrasowania przebiegu planowanej drogi ekspresowej S10 na wschód od Torunia, w kierunku Warszawy, z uwzględnieniem jej dalszego przebiegu w województwie mazowieckim. Stolice czterech sąsiednich województw: Warszawa, Łódź, Gdańsk i Poznań, to bardzo silne ośrodki miejskie, z którymi Bydgoszcz i Toruń konkurują o mieszkańców i inwestorów.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w przestrzeni województwa obecne są zarówno cechy wpływające pozytywnie na jego spójność funkcjonalno-przestrzenną, jak też cechy istotnie tę przestrzeń różnicującą. Podkreślić jednak należy dużą zdolność przestrzeni województwa do realizacji zróżnicowanych funkcji - społecznych, gospodarczych, transportowych, infrastrukturalnych, turystycznych, kulturowych i przyrodniczych. Jest to bardzo istotne, ponieważ w planowanej perspektywie realizacji Planu spodziewać się należy zaistnienia szeregu zjawisk, będących konsekwencją szeroko rozumianego rozwoju cywilizacyjnego, które będą w sposób bezpośredni lub pośredni wpływać na zagospodarowanie przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego.

Coraz większe znacznie dla konkurencyjności regionów, a szczególnie duże znacznie dla rozwoju kujawsko-pomorskiego (ze względu na duże deficyty w tej dziedzinie) będzie mieć rozwój społeczny, rozumiany jako zasadnicza zmiana postaw społecznych, mająca na celu zwiększenie poziomu wykształcenia, kompetencji, wiedzy, umiejętności, zwiększenie poziomu aktywności i zaangażowania społecznego, poprawę stanu zdrowia. Drugim, niezwykle ważnym uwarunkowaniem jest prognoza demograficzna, zakładająca z jednej strony spadek ogólnej liczby mieszkańców, a z drugiej znaczące zmiany w strukturze wieku, polegające przede wszystkim na znaczącym wzroście liczby i udziału ludności starszej. Procesy te skutkować będą, głównie jednak na poziomie lokalnym, rozwojem pozbawionej barier architektonicznych infrastruktury społecznej, łatwo dostępnych przestrzeni publicznych i miejsc rekreacji. Wzrastać będzie zapotrzebowanie na usługi zdrowotne, w tym uzdrowiskowe, co rysuje przed kujawsko-pomorskimi uzdrowiskami korzystne perspektywy rozwoju. Pośrednią konsekwencją zmian mentalności będzie coraz wyższa świadomość ekologiczna i przykładanie coraz większej wagi do zagadnień ładu przestrzennego i estetyki zagospodarowania, co w dłuższym okresie będzie skutkować pozytywnymi zmianami w zagospodarowaniu przestrzennym.

Zidentyfikowane na etapie uwarunkowań, a przybliżone powyżej potencjały i problemy rozwoju regionu, stały się podstawą do określenia obszarów funkcjonalnych, których prawidłowy rozwój wymaga koordynacji polityki przestrzennej na wszystkich poziomach. Wskazanie tych obszarów to również kontynuacja idei terytorializacji polityki przestrzennej zainicjowanej ustaleniami Strategii Rozwoju Województwa Plan Modernizacji 2020+ oraz częściowo już realizowanej poprzez stosowne zapisy w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego 2014-2020.

CELE I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Plan jest dokumentem określającym kierunki zagospodarowania przestrzennego warunkujące osiągnięcie celów rozwoju określonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+ (SRW) przyjętej uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r. Obydwa dokumenty powinny być, w zakresie określania celów i kierunków rozwoju województwa, w pełni zgodne pod względem merytorycznym oraz komplementarne pod względem zakresu zagadnień, których dotyczą. Specyfika obydwu opracowań powoduje, że znaczna część zagadnień istotnych dla rozwoju województwa jest wspólna dla zakresu planu oraz strategii. Strategia obejmuje także szereg zagadnień nie wpływających na kształtowanie przestrzeni (a więc nie uwzględnianych w planie), a plan obejmuje także pewne aspekty problematyki kształtowania przestrzeni, które nie są istotne dla planowania strategicznego.
W Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan Modernizacji 2020+ wskazane zostały cztery priorytety rozwoju województwa:

- Konkurencyjna gospodarka
- Modernizacja przestrzeni miast i wsi
- Silna Metropolia
- Nowoczesne Społeczeństwo

oraz osiem celów strategicznych:

- Gospodarka i miejsca pracy
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi
- Dostępność i spójność
- Innowacyjność
- Nowoczesny sektor rolno-spożywczy
- Bezpieczeństwo
- Sprawne zarządzanie
- Tożsamość i dziedzictwo

W nawiązaniu do wskazanych w SRW celów i priorytetów sformułowano cel główny Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego:

zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych wzmacniających pozycję regionu oraz zapewniających wysoką jakość warunków życia jego mieszkańcom

Cel ten rozumiany jest jako zwiększenie konkurencyjności regionu w wymiarze krajowym i europejskim, oraz osiągnięcie wysokich standardów życia jego mieszkańców jako pochodnej walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni, sprawnych systemów infrastruktury technicznej i transportowej, zapewniających dogodne powiązania zewnętrzne oraz integrujących zagospodarowanie obszaru województwa.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono następujące cele szczegółowe, pozwalające na usystematyzowanie działań prowadzonych dla osiągnięcia celu głównego:

1. **Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców**
2. **Przestrzeń atrakcyjna dla gospodarki**
3. **Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne**

4. **Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska**
5. **Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne**
6. **Wykorzystane potencjały w obszarach funkcjonalnych**

Cele zapisane zostały w trybie dokonanym i określają pożądany do osiągnięcia stan. Należy jednak mieć na uwadze, że są to cele horyzontalne, częściowo tylko możliwe do uzyskania w założonej perspektywie Planu (2030 rok). Zakłada się jednak, że ustalenia Planu w maksymalnym możliwym stopniu będą przybliżać województwo do stanu określonego ww. celami.

Cele zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego określone w Planie zagospodarowania przestrzennego, są zgodne z ogólnymi założeniami polityki przestrzennej i strategicznej Państwa.[166]

Główne zasady obowiązujące przy realizacji ustaleń Planu

Realizacja Planu przebiegać będzie z respektowaniem niżej wymienionych zasad głównych, które muszą być przestrzegane w każdym podejmowanym działaniu:

Zasada zrównoważonego rozwoju[167]

polegająca na integrowaniu działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb lokalnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń,

Zasada ładu przestrzennego[168]

polegająca na takim ukształtowaniu przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne,

Zasada wykorzystania istniejących potencjałów

polegająca na poszukiwaniu charakterystycznych, wyróżniających poszczególne obszary potencjałów, a następnie wspieraniu i koordynacji działań umożliwiających ich rozwój lub optymalne wykorzystanie,

Zasada minimalizowania występujących problemów

polegająca na wspieraniu i koordynacji działań służących eliminacji zjawisk negatywnie wpływających na rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy regionu, jakość życia mieszkańców i funkcjonowanie środowiska,

Zasada wykorzystania zewnętrznych powiązań funkcjonalnych

polegająca na podejmowaniu współpracy z sąsiednimi województwami i ich głównymi ośrodkami oraz organami państwa w planowaniu i realizacji przedsięwzięć, zwłaszcza podnoszących konkurencyjność i pozycję regionu,

[166] określonymi w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju
[167] pojęcie „zrównoważonego rozwoju" zgodnie z art. 3 pkt 50 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska
[168] pojęcie „ładu przestrzennego" zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zasada wzmacniania spójności przestrzennej województwa

polegająca na integrowaniu działań samorządów różnych szczebli, w realizacji przedsięwzięć integrujących przestrzeń regionu, służących z jednej strony wzmacnianiu potencjału społeczno-gospodarczego silnych ośrodków miejskich jak również, z drugiej strony, zmniejszaniu dysproporcji w poziomie rozwoju poszczególnych części województwa i wzmacniających lokalną tożsamość.

Określone cele będą realizowane z zachowaniem wyżej wymienionych głównych zasad, na podstawie koncepcji kształtowania zagospodarowania przestrzennego województwa, za pomocą kierunków polityk przestrzennych i zdefiniowanych w nich działań.

KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA

Koncepcja kształtowania zagospodarowania przestrzennego województwa to ogólny plan działań zmierzających do ukształtowania przestrzeni województwa, w sposób umożliwiający realizację celu głównego Planu, wynikającego bezpośrednio z celów nakreślonych w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+.

Z uwagi na bezpośrednie powiązania rozwoju województwa z rozwojem kraju, dla planowania zagospodarowania przestrzennego województwa przyjęto horyzont roku 2030, a więc tożsamy z określonym w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Ostateczna koncepcja kształtowania zagospodarowania przestrzennego województwa sformułowana została w oparciu o wariantowe scenariusze rozwoju tworzone na etapie jej opracowania. Niezmiennym było założenie, że wpływ na realizację celu głównego Planu mają zarówno polityka prowadzona przez samorząd województwa jak i czynniki zewnętrzne.

Działania w sferze czynników zewnętrznych znajdują się poza bezpośrednim wpływem samorządu województwa, choć na niektóre z nich może on reagować, prowadząc odpowiednią politykę, umożliwiającą wykorzystywanie pojawiających się szans lub minimalizowanie zagrożeń. Należą do nich ustalenia wynikające z polityki państwa zawarte w dokumentach rządowych oraz polityka prowadzona przez samorządy województw sąsiednich.

Konstruując koncepcję kształtowania zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniono ww. podział czynników, dlatego też najważniejsze działania zostały przedstawione na trzech płaszczyznach:

1. wynikającej z kompetencji samorządu województwa w kreowaniu przestrzeni województwa,
2. wynikającej z polityki krajowej, polityki województw sąsiednich oraz z możliwości i aspiracji samorządu województwa,
3. dotyczącej obszarów funkcjonalnych.

Niezwykle trudno jest postawić wyraźną granicę między dwoma pierwszymi płaszczyznami. Zarówno polityka województwa jak i polityka rządu czy województw ościennych wpływają na siebie nawzajem, a podejmowane decyzje stanowią często odpowiedź na działania pozostałych

podmiotów. Trzecia płaszczyzna natomiast wynika z roli przypisanej określonym w trakcie prac nad planem obszarom funkcjonalnym, jako obszarom o istotnych problemach bądź potencjałach mających znaczący wpływ na rozwój nie tylko województwa, ale również kraju. W przypadku obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym realizacja zamierzeń zależeć będzie od współpracy władz samorządowych z województwami sąsiednimi i rządem. Tak więc wszystkie te trzy płaszczyzny mają na siebie wzajemny wpływ lub się przenikają i dopiero właściwe ich powiązanie może przynieść wymierne efekty.

Osią przewodnią Planu jest założenie rozwiązywania problemów i wykorzystywania potencjałów, zarówno w aspekcie oczekiwań dotyczących rozwoju społecznego (kształtowania jakości warunków życia mieszkańców) jak i rozwoju gospodarczego (wzmacniania pozycji regionu), z uwzględnieniem racjonalnego wykorzystywania, ochrony oraz odnowy zasobów środowiska.

Koncepcja przedstawiona została w formie graficznej na trzech planszach, zgodnie z powyższym podziałem. Zawiera prezentację wybranych, najważniejszych i możliwych do przedstawienia w tej formie, działań. Uszczegółowienie zawarte jest w dalszej części Planu.

Na płaszczyźnie wynikającej z kompetencji samorządu województwa wskazano działania służące wzmacnianiu spójności województwa oraz służące wykorzystaniu potencjałów lub minimalizowaniu ograniczeń rozwoju:

- działania zmierzające do **właściwego funkcjonowania sieci osadniczej województwa** poprzez kształtowanie hierarchii tej sieci i wzmacnianie powiązań pomiędzy jej elementami;
- **wspieranie rozwoju obszarów wiejskich** zgodnie z ich potencjałem endogenicznym;
- **kształtowanie systemu obszarów chronionych,** zmierzające do zabezpieczenia obszarów cennych przyrodniczo, kulturowo i krajobrazowo przed niekorzystnym zagospodarowaniem;
- **wzmacnianie rozwoju społeczno-gospodarczego** w oparciu o dotychczas nie w pełni wykorzystane walory;
- **poprawa powiązań transportowych i ich standardów**, zwłaszcza zwiększających spójność województwa, zapewniających sprawne i szybkie dotarcie do głównych ośrodków miejskich i miast powiatowych;
- **kształtowanie systemu sieci przesyłowych** polegające na racjonalnym gospodarowaniu przestrzenią, poprzez ograniczanie lokalizowania nowych sieci do istniejących już korytarzy infrastrukturalnych;
- **minimalizowanie zagrożeń i konfliktów** wynikających z lokalizowania obiektów o charakterze wielkoskalowym, uciążliwych dla środowiska i mieszkańców.

Na płaszczyźnie drugiej, wynikającej z polityki krajowej, polityki województw sąsiednich oraz aspiracji samorządu województwa zaimplementowano ustalenia, wynikające z dokumentów wyższego rzędu:

- **hierarchię sieci osadniczej**[169]:

  Bydgoszcz i Toruń stanowią element sieci głównych miast Polski (ośrodków metropolitalnych).
  Rozwój funkcji metropolitalnych postrzega się jako jeden z głównych czynników konkurencyjności regionu i jego zdolności do funkcjonowania jako równorzędnego partnera w krajowej i europejskiej polityce regionalnej, stąd stymulowanie ich rozwoju zalicza się również do priorytetów rozwoju województwa.

  Włocławek i Grudziądz postrzegane są jako ośrodki regionalne, posiadające duży potencjał, stanowiące ważny element równoważenia rozwoju kraju.

  Inowrocław wskazany jako ośrodek subregionalny, uzupełniający sieć głównych miast[170].

  Funkcjonalne połączenie Bydgoszczy i Torunia z innymi ośrodkami wojewódzkimi w kraju, a także z największymi miastami w województwie, wzmacnia potencjał sieci metropolii, a jednocześnie daje impuls rozwojowy słabszym obszarom, położonym w większej odległości od głównych ośrodków;

- **sieci drogowe, kolejowe, terminal multimodalny i lotnisko** będące elementem ważnych powiązań w skali europejskiej – sieci TEN-T zakładającej integrację różnych rodzajów transportu. Stanowią one o dostępności województwa w powiązaniach międzyregionalnych i międzynarodowych;

- **kompleksowe zagospodarowanie rzek**

  Planowana odbudowa śródlądowych dróg wodnych w Polsce[171] oznacza nie tylko przywrócenie żeglowności rzek, ale również wiele innych efektów związanych z ich potencjałem gospodarczym. W przypadku kujawsko-pomorskiego należą do nich: budowa platformy multimodalnej Bydgoszcz-Solec Kujawski (dla integracji śródlądowego transportu wodnego z innymi formami transportu), budowa kolejnych stopni wodnych na dolnej Wiśle, produkcja energii odnawialnej (hydroenergetyka), ochrona przed powodzią, zapewnienie dużej retencji i zmniejszenie zjawiska stepowienia Kujaw i środkowej Polski, a także możliwość rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej, w tym kształtowania przestrzeni publicznych zgodnie z powszechnym trendem rewitalizacji terenów nadbrzeżnych;

oraz **korytarze infrastrukturalne** obejmujące istniejące sieci przesyłowe wraz z ich strefami oddziaływania, które mocno ingerują w przestrzeń, ograniczając możliwości jej zagospodarowania.

Wskazano działania zmierzające do wykorzystania posiadanych atutów, dla poprawy konkurencyjności województwa, budujących jego wizerunek, wpływających na rozpoznawalność:

[169] zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

[170] KPZK 2030 wskazuje Inowrocław wśród miast określonych jako „Potencjalne ośrodki subregionalne wyznaczone w pzpw przez samorządy województw"

[171] „Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030" (Uchwała Nr 79 Rady Ministrów z dnia 22 lipca 2016 r., M.P. z 2016 r. poz. 711). Wśród inwestycji wymienionych w tym dokumencie do zrealizowania w perspektywie krótkoterminowej (do 2020 r.) wymienione jest pilne rozpoczęcie budowy stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka, a w perspektywie do roku 2030 rozpoczęcie budowy kaskady Wisły – od Warszawy do Gdańska oraz budowa co najmniej dwóch głównych centrów logistycznych (jako przykładowe lokalizacje wskazano w tym dokumencie Bydgoszcz i Warszawę)

- **wspieranie rozwoju uzdrowisk**,
- **zagospodarowanie Zbiornika Włocławskiego** – jako centrum sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowego o znaczeniu ponadregionalnym,
- **wzmacnianie roli obiektów i obszarów zabytkowych o znacznych wartościach w skali kraju i międzynarodowej** – m.in. Torunia, Chełmna, Biskupina,
- **wspieranie działań na rzecz budowy Radioteleskopu Hevelius** - Narodowego Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej,
- **wspieranie rozwoju sektora rolno-spożywczego** na bazie bardzo wysokiego potencjału gruntów rolnych i tradycyjnie wysokiej kultury rolnej.

Wskazano również na potrzebę **ochrony złóż kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym** tj. złoża węgla brunatnego „Nakło" i złóż soli kamiennej „Damasławek" i „Lubień", aby umożliwić ich późniejsze ewentualne wydobycie.

Na płaszczyźnie trzeciej, wskazano określone Uchwałą Nr 30/1135/16 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 lipca 2016 r. **obszary funkcjonalne**:

1) o znaczeniu ponadregionalnym:

a) Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich – Bydgoszczy i Torunia,
b) Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych,
c) Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie",

2) o znaczeniu regionalnym:

a) Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka,
b) Miejski obszar funkcjonalny miasta Grudziądza,
c) Miejski obszar funkcjonalny miasta Inowrocławia,
d) Obszar funkcjonalny Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa,
e) Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie,
f) Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły,
g) Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych.

Dla rozwiązania występujących w nich problemów lub wykorzystania istniejących potencjałów, w Planie zawarte zostały dedykowane dla tych obszarów zasady zagospodarowania, pozwalające na uzyskanie jak najlepszego efektu. Będą one musiały być przestrzegane w działaniach samorządów niższych szczebli.

Koncepcja nie zawiera elementów będących domeną planowania na niższych poziomach, wskazuje jedynie obszary, na których niezbędna jest koordynacja polityk przestrzennych.

Koncepcja sporządzona została w oparciu o aktualne uwarunkowania, obserwowane trendy oraz dostępne prognozy. Należy podkreślić, że określa ona ogólne ramy rozwoju województwa, formułując tylko podstawowe założenia rozwoju, umożliwiające osadzanie w nich bardziej szczegółowych zamierzeń z zakresu kształtowania zagospodarowania województwa.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA

Wzmacnianie spójności województwa

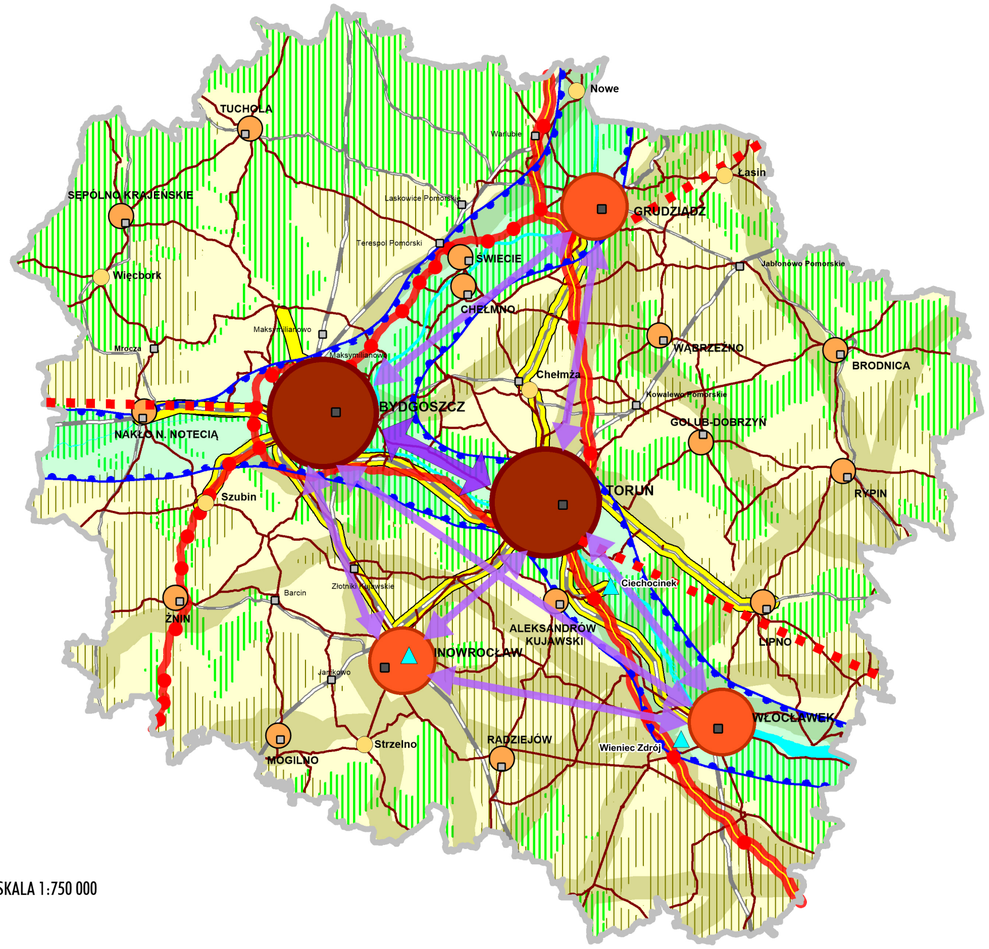

SKALA 1:750 000

- wspieranie rozwoju ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych pomiędzy miastami Bydgoszcz i Toruń
- wspieranie rozwoju ośrodków uzupełniających ośrodki wojewódzkie - Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia
- wzmacnianie związków funkcjonalnych między głównymi miastami
- wspieranie rozwoju ośrodków powiatowych
- wspieranie rozwoju ośrodków wspomagających ośrodki powiatowe
- wspieranie rozwoju obszarów wiejskich zgodnie z ich potencjałem endogenicznym
- kształtowanie systemu obszarów chronionych
- kompleksowe zagospodarowanie rzek z wykorzystaniem ich walorów
- wspieranie rozwoju uzdrowisk
- kształtowanie systemu sieci przesyłowych w obrębie istniejących korytarzy
- minimalizowanie konfliktów w obszarach predysponowanych do rozwoju energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, zwłaszcza energetyki wiatrowej

Poprawa powiązań transportowych i ich standardów

istotnych dla dostępności województwa

- drogowych: autostrada/drogi ekspresowe, w tym: nowe odcinki dróg ekspresowych o nieustalonym przebiegu
- kolejowych

istotnych dla spójności województwa

- drogowych
- kolejowych

istotnych dla rozwoju transportu publicznego

- rozwój BIT CITY
- kształtowanie zintegrowanych węzłów przesiadkowych (strategiczne / podstawowe)

Funkcjonowanie województwa w systemie zewnętrznych powiązań

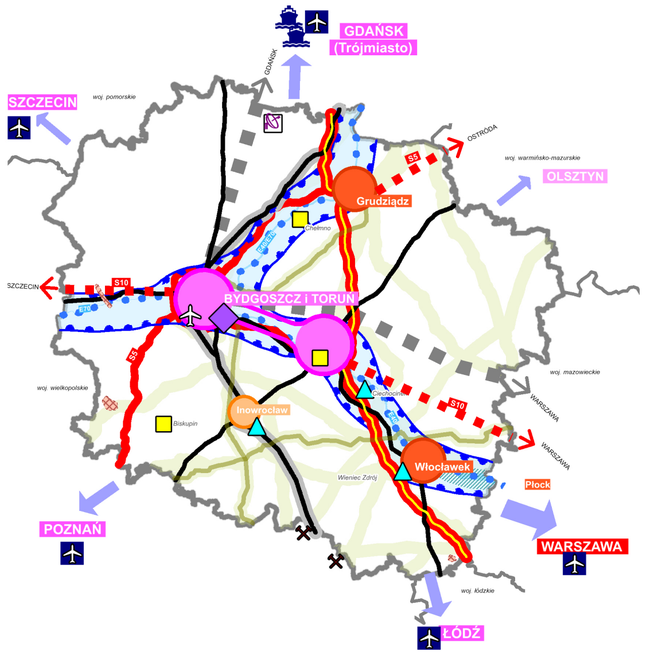

SKALA 1:1 400 000

Główne działania zmierzające do poprawy konkurencyjności województwa

- wzmacnianie Bydgoszczy i Torunia jako ośrodka metropolii sieciowej
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych z sąsiednimi ośrodkami krajowymi, w tym metropolitalnymi
- wzmacnianie Włocławka i Grudziądza jako ośrodków regionalnych stanowiących ważny element równoważenia rozwoju kraju
- wzmacnianie Inowrocławia jako ośrodka subregionalnego - uzupełniającego
- rozwój portu lotniczego w Bydgoszczy
- kompleksowe zagospodarowanie rzek, w tym:
  - rozwój międzynarodowych dróg wodnych E40 i E70
  - budowa terminala multimodalnego - węzła logistycznego Bydgoszcz
- wzmacnianie roli obiektów i obszarów o znacznych wartościach w skali kraju i międzynarodowej, w tym:
  - zabytkowych obiektów i zespołów obiektów (symboli województwa)
  - uzdrowisk
  - Zbiornika Włocławskiego
  - budowa radioteleskopu "Hevelius" Narodowego Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej

Kształtowanie korytarzy transportowych i infrastrukturalnych

- budowa dróg ekspresowych, w tym:
  - odcinki o nieustalonym przebiegu
- istniejące korytarze infrastrukturalne - przestrzeń do rozwoju sieci przesyłowych

Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych

- związanych z eksploatacją węgla brunatnego w województwie wielkopolskim

Oznaczenia informacyjne:

Sieć głównych miast (wg KPZK2030)

- WARSZAWA — *stolica*
- GDAŃSK — *metropolitalne*
- OLSZTYN — *ośrodek krajowy pełniący niektóre funkcje metropolitalne*
- Włocławek — *ośrodki regionalne*
- Inowrocław — *ośrodek subregionalny*

Transeuropejska sieć transportowa TEN-T:

drogi
- *sieć bazowa*
- *sieć kompleksowa, w tym*
  - *odcinki o nieustalonym przebiegu*

koleje
- *sieć bazowa*
- *sieć kompleksowa*

lotniska
- *sieć bazowa*
- *sieć kompleksowa*

porty morskie
- *sieć bazowa*

terminale multimodalne
- *sieć kompleksowa*

Pozostałe oznaczenia:
- *kolej dużych prędkości (zgodnie z KPZK2030)*
- *elementy transeuropejskiej sieci TEN-E*
- *złoża kopalin o znaczeniu strategicznym dla kraju*

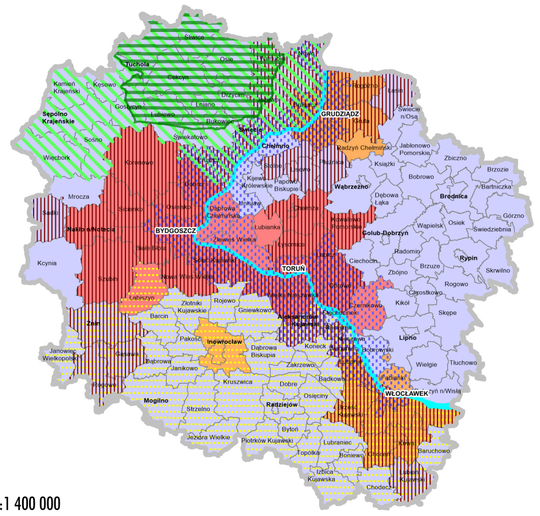

SKALA 1:1 400 000

Koordynowanie polityk przestrzennych w obszarach funkcjonalnych

Obszary funkcjonalne

o znaczeniu ponadregionalnym

- Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia
- Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych
- Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"

o znaczeniu regionalnym

- Miejski obszar funkcjonalny:
  - miasta Włocławka
  - miasta Grudziądza
  - miasta Inowrocławia
- Obszar funkcjonalny Kujawy - wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa
- Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie
- Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły
- Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych

KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Kierunki polityki przestrzennej stanowią deklarację Samorządu Województwa do określonego sposobu postępowania dla realizacji i osiągnięcia przyjętych celów. Przyporządkowane kierunkom działania obejmują oprócz inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym[172] przedsięwzięcia wynikające z obowiązujących w województwie dokumentów programowych.

W działaniach zawarto także inwestycje, istotne z punktu widzenia nakreślonych celów, zgłoszone do Planu przez poszczególne organy i instytucje, które po weryfikacji, uznano za odpowiadające zakresowi planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Jeśli wykraczają one poza określone ustawami zadania wykonywane przez samorząd województwa[173], ich realizacja należy do tych organów i instytucji.

Mając na uwadze, iż prawidłowa realizacja polityki przestrzennej wymaga współdziałania na wszystkich szczeblach samorządu, wskazano zalecenia dla samorządów lokalnych, do respektowania w podejmowanych przez nie działaniach i opracowaniach planistycznych.

I. Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców

Występująca na danym obszarze jakość przestrzeni ma ścisły wpływ na jakość warunków życia, zadowolenie mieszkańców, ich identyfikowanie się z miejscem, w którym żyją. Ma również znaczący wpływ na decyzje ludzi związane z wyborem miejsca zamieszkania, nauki czy pracy. Kształtowana jest przez działania podejmowane na różnych poziomach zarządzania i w różnych sferach (społecznej, gospodarczej, środowiskowej). Budowanie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców województwa polegać będzie na kształtowaniu struktur funkcjonalno-przestrzennych, zapewniających jak najlepszą dostępność do infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej.

I.1. Kształtowanie miast – ośrodków rozwoju i ich powiązań funkcjonalnych

Zapewnianie szans rozwojowych mieszkańcom regionu będzie odbywać się poprzez prawidłowe kształtowanie miast – ośrodków rozwoju i ich powiazań funkcjonalnych. Oznacza to kształtowanie potencjału poszczególnych miast stosownie do ich miejsc w hierarchii sieci osadniczej województwa oraz rozwój powiązań społecznych i gospodarczych pomiędzy miastami w regionie.

Obecnie sieć osadniczą województwa należy uznać za dobrze ukształtowaną, co zapewnia mieszkańcom dogodny dostęp do usług. Poprawy wymaga jednak jej funkcjonowanie w taki sposób, aby poszczególne ośrodki miejskie, w zależności od przypisanej im rangi, w prawidłowy sposób spełniały swoją rolę wobec mieszkańców regionu. Wzmocnienia wymagają ośrodki wojewódzkie Bydgoszcz i Toruń oraz największe miasta w regionu: Włocławek, Grudziądz i Inowrocław, które są miejscami koncentracji funkcji gospodarczych, administracyjnych, społecznych i kulturalnych.

Polityka rozwoju województwa, w tym szczególnie polityka przestrzenna, będzie polegała na utrzymaniu istniejącej, korzystnej struktury osadniczej regionu oraz na kształtowaniu hierarchii sieci osadniczej w taki sposób, aby zapewnić prawidłową obsługę mieszkańców województwa. Głównym

[172] O których mowa w art. 39 ust. 5 upzp
[173] Określone w art. 14 ustawy z dnia 27 października 1998 r. o samorządzie województwa

elementem ukształtowanej sieci osadniczej będą miasta będące ośrodkami rozwoju, centrami, z których rozprzestrzenia się wiedza na otaczające je tereny wiejskie. Odpowiednie kształtowanie ośrodków, na wszystkich wskazanych poziomach hierarchii, wraz z rozwojem powiązań funkcjonalnych i transportowych, w tym transportem zbiorowym, wpłynie na poprawę dostępu mieszkańców całego województwa do usług realizujących potrzeby o zróżnicowanym charakterze i standardzie.

Określa się następującą hierarchię sieci osadniczej w województwie kujawsko-pomorskim:

- ośrodki wojewódzkie - Bydgoszcz i Toruń
  miasta te, w polityce krajowej[174], w perspektywie 2030, wchodzą w skład krajowej metropolii sieciowej,
- ośrodki uzupełniające ośrodki wojewódzkie – Włocławek, Grudziądz i Inowrocław
  miasta Włocławek i Grudziądz w polityce krajowej wskazywane są jako ośrodki regionalne, Inowrocław jako ośrodek subregionalny,
- ośrodki powiatowe – stolice powiatów (Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Lipno, Mogilno, Nakło nad Notecią, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin),
- ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe (Więcbork, Chełmża, Łasin, Strzelno, Nowe, Szubin),
- ośrodki lokalne - pozostałe miasta i miejscowości stanowiące siedziby gmin, nie zaliczone do wyższych poziomów hierarchicznych.

Najniższe szczeble w tej hierarchii zajmują ośrodki uzupełniające ośrodki gminne, a następnie wsie elementarne. Nie są one przedmiotem ustaleń Planu.

Kształtowanie sieci osadniczej w województwie polegać będzie na wzmacnianiu potencjałów miast oraz wyposażaniu ich w instytucje obsługi mieszkańców, stosownie do ich określonej powyżej rangi w systemie osadniczym, a także wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych:

- ośrodki wojewódzkie - Bydgoszcz i Toruń

Bydgoszcz i Toruń są w polityce regionalnej województwa postrzegane jako ośrodki realizujące funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, kluczowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kształtowania konkurencyjności całego województwa kujawsko-pomorskiego. Za funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym uważa się wszystkie te działalności, których przestrzenny zasięg oddziaływania (obsługi, kształtowania powiązań) dotyczy obszaru województwa lub wykracza poza ten obszar. W szczególności zaliczają się tu funkcje: naukowo-badawcze, szkolnictwa wyższego, kultury (zwłaszcza tzw. kultury wysokiej), specjalistycznej ochrony zdrowia, mediów, kreowania trendów w zakresie wzornictwa i kultury masowej, sportu, administracji (zwłaszcza ponadregionalnej), specjalistyczne funkcje finansowe, doradcze i kształtujące trendy w biznesie, wystawienniczo-targowe, ulokowanie siedzib organizacji o znaczeniu międzynarodowym, pełnienie roli węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym.

Ich obecny potencjał będzie wzmacniany w zakresie funkcji metropolitalnych (ponadregionalnych) jak również usług o charakterze regionalnym, poprawiających zdolność obsługi mieszkańców i gospodarki regionu.

[174] Za KPZK2030

Szczegółowe rozwiązania zawarte są w tomie II *Plan miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia.*

- ośrodki uzupełniające ośrodki wojewódzkie – Włocławek, Grudziądz i Inowrocław

O roli tych miast w gospodarce regionu decyduje między innymi przemysł, który wpływa na poziom zatrudnienia, siłę nabywczą ludności, rozrastanie się miast, a tym samym zagospodarowanie przestrzenne również obszarów położonych w zasięgu ich oddziaływania.

Miasta te, a szczególnie Grudziądz i Włocławek, wymagają szczególnego wsparcia w rozwoju funkcji gospodarczych, które utraciły w wyniku przemian ustrojowych. Mogą one skorzystać z dedykowanego miastom średnim wsparcia z krajowych programów operacyjnych zarządzanych, przez Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju[175]. Wsparcie rozwoju gospodarczego tych miast powinno umożliwić przezwyciężenie występującej w nich oraz w obszarach je otaczających, wysokiej nierównowagi na rynku pracy. Należy dążyć do wykorzystania położenia tych miast w bliskim sąsiedztwie węzłów autostrady A1, poprzez tworzenie warunków wzmacniających przyciąganie nowych inwestycji. Miasta posiadają potencjał w postaci: wykwalifikowanych kadr, dobrych warunków zamieszkania, dostępu do usług, oferty dla potencjalnych inwestorów, dla których przygotowano tereny inwestycyjne o bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej. Istotne jest więc zachęcanie samorządów miast i gmin do podejmowania wspólnych inicjatyw, a następnie ich wspieranie.

W stosunku do Inowrocławia przewidziane są również działania zmierzające do wzmocnienia funkcji uzdrowiskowej (opisane w rozdziale II.5).

Miasta te będą stanowić centra aktywizacji gospodarczej, koncentrujące miejsca pracy w zróżnicowanych formach działalności, także wysokospecjalistycznych, oddziałujące w sferze dojazdów do pracy na obszar wykraczający poza granice powiatów. Wsparcie ich rozwoju pozwoli również uniknąć nadmiernej koncentracji potencjału gospodarczego i demograficznego w centralnym obszarze (Bydgoszcz i Toruń). Będą one, jako ośrodki równoważenia rozwoju, pośredniczyć pomiędzy centrum, a ośrodkami powiatowymi i dalej - lokalnymi.

Konieczne są również działania mające wpływ na podniesienie poziomu kapitału ludzkiego i społecznego. Zakłada się wsparcie dla wzmocnienia funkcjonujących w tych miastach szkół wyższych, zwłaszcza w zakresie specjalistycznego kształcenia zawodowego, poprzez rozwój ich bazy i wyposażenia.

Przewiduje się wzmocnienie instytucji kultury o znaczeniu regionalnym (teatry, muzea, galerie, biblioteki) oraz wspieranie organizacji imprez kulturalnych i sportowych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym.

Charakter usług sektora publicznego, w szczególności z zakresu zdrowia i opieki społecznej należy sukcesywnie dostosowywać do zmian liczby i struktury ludności, zwłaszcza prognozowanego znacznego wzrostu liczebności starszych grup wiekowych. Kontynuowane będą działania wzmacniające potencjał świadczących specjalistyczne usługi medyczne: Szpitala Wojewódzkiego

[175] „Pakiet działań dla miast średnich" przygotowany przez Ministerstwo Rozwoju (obecnie Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju) dotyczy 255 miast w całej Polsce (w kujawsko-pomorskim do grupy tej zaliczono 8 miast: Grudziądz, Włocławek, Inowrocław, Rypin, Chełmno, Nakło nad Notecią oraz Brodnicę i Świecie) i obejmuje wsparcie z funduszy europejskich, preferencje w lokowaniu inwestycji oraz ułatwienie dostępu do środków Funduszu Inwestycji Samorządowych zarządzanego przez Polski Fundusz Rozwoju. W ramach pakietu, dla 122 miast średnich tracących funkcje (kujawsko-pomorskim do grupy tej zaliczono 6 miast wymienionych wyżej, z wyjątkiem Brodnicy i Świecia) dedykowane jest dodatkowo wsparcie z krajowych programów operacyjnych: Poprawa jakości środowiska miejskiego (POIiŚ), Współpraca ponadnarodowa w obszarze rewitalizacji społecznej (POWER), Program mobilności ponadnarodowej (POWER).

we Włocławku oraz Regionalnego Szpitala Specjalistycznego w Grudziądzu, polegające na rozbudowie i wyposażaniu w odpowiedni sprzęt.

Dla rozwoju Włocławka szansą jest Zbiornik Włocławski, jako obszar umożliwiający koncentrację funkcji turystycznych o znaczeniu ponadregionalnym. Wspierane będą działania w zakresie aktywizacji i zagospodarowania obszaru związanego ze zbiornikiem, którego atrakcyjność może wzrosnąć po wybudowaniu kolejnego stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka, z nowym, przyległym zbiornikiem. Wspierany będzie w rozwój funkcji turystycznych w tym obszarze.

Przewiduje się połączenie Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia z co najmniej jednym z ośrodków wojewódzkich (Bydgoszczą lub Toruniem) szybkim systemem transportu publicznego (rozbudowa BiT-City). Kontynuowane będą również działania związane z ograniczaniem ruchu pojazdów w centrach miast, zwłaszcza poprzez wyprowadzanie ruchu tranzytowego poza miasta, a także rozwój sprawnego systemu transportu publicznego, odpowiednią organizację i zarządzanie ruchem.

Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych pomiędzy tymi ośrodkami miejskimi i ośrodkami wojewódzkimi obejmie między innymi: tworzenie sieci współpracy szkół wyższych i instytucji sektora naukowo-badawczego, wspieranie współpracy sektora wiedzy z gospodarką, rozwój instytucjonalnych form wsparcia przedsiębiorców, rozwój współpracy instytucji kultury.

Wzmocnienie integracji funkcjonalnej, a także kształtowanie właściwych relacji miast z ich otoczeniem, zapewnione zostaną w oparciu o działania w ramach prowadzonej przez samorząd województwa Polityki Terytorialnej - OSI miast regionalnych (Włocławek i Grudziądz) i subregionalnego (Inowrocław), a także poprzez wspieranie innych oddolnych inicjatyw współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego, tj. udział w stowarzyszeniach, porozumieniach, partnerstwach terytorialnych działających na rzecz wspólnych celów rozwoju.

- ośrodki powiatowe – stolice powiatów (Aleksandrów Kujawski, Brodnica, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Lipno, Mogilno, Nakło, Radziejów, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Świecie, Tuchola, Wąbrzeźno, Żnin)

- ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe (Więcbork, Chełmża, Łasin, Strzelno, Nowe, Szubin)

Spełniają one istotną rolę w równoważeniu rozwoju regionu, pełnią funkcję przekaźnika impulsów rozwojowych z poziomu wyższego na otaczające je obszary o niższym poziomie rozwoju. Mają szczególne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, głównie jako centra tworzenia funkcji pozarolniczych oraz jako inkubatory przedsięwzięć aktywizujących te tereny. Oferują one także usługi publiczne podstawowe i średniego rzędu, pełniąc tym samym rolę uzupełniającą w stosunku do ośrodków wojewódzkich.

W ośrodkach tych zasadniczo nie przewiduje się lokalizowania usług publicznych o charakterze regionalnym, chyba że będzie to szczególnie uzasadnione. Zbudowana sieć powiązań z ośrodkami ulokowanymi wyżej w hierarchii sieci osadniczej, umożliwiająca transfer wiedzy, innowacji, ale również umożliwiająca korzystanie przez mieszkańców powiatu między innymi z wysokiej jakości edukacji i kultury, wpłynie na wzrost aktywności gospodarczej oraz na wzrost poziomu kapitału społecznego w tych ośrodkach.

Miasta: Chełmno, Nakło nad Notecią, Rypin oraz Brodnica i Świecie mogą skorzystać z dedykowanego miastom średnim wsparcia z krajowych programów operacyjnych zarządzanych, przez Ministerstwo Rozwoju[176].

- ośrodki lokalne – pozostałe miasta i miejscowości stanowiące siedziby gmin, nie zaliczone do wyższych poziomów hierarchicznych

Podobnie, jak w przypadku ośrodków powiatowych, zasadniczo nie przewiduje się tu lokalizacji usług publicznych o charakterze regionalnym, chyba że będzie to szczególnie uzasadnione potencjałem ośrodka lub koniecznością spełnienia wymogów dotyczących lokalizacji danej usługi. Są to ośrodki o bardzo zróżnicowanych funkcjach wynikających z indywidualnych predyspozycji, o oddziaływaniu lokalnym. Zapewniać powinny podstawowe usługi dla mieszkańców oraz rozwijającej się lokalnie gospodarki, w tym rolnictwa. Są to jednak w dużej mierze zadania samorządów lokalnych.

Działania w zakresie wzmocnienia sieci miast skupią się na poprawie dostępności do miejsc koncentracji usług publicznych różnego szczebla i na integracji rynków pracy dużych ośrodków oraz otaczających je obszarów.

Będzie to oznaczało preferencje dla inwestycji drogowych i kolejowych łączących miasta wojewódzkie z największymi miastami oraz łączących je z ośrodkami powiatowymi. Ważne będzie również odpowiednie zorganizowanie transportu zbiorowego, zapewniającego dobre połączenia sieci miast. W największych miastach regionu oraz miastach powiatowych zbudowane zostaną węzły przesiadkowe, pozwalające na dogodne przesiadanie się pomiędzy różnego rodzaju formami transportu publicznego oraz pozwalające na bezpieczne pozostawienie własnego środka transportu.

Prowadzone kompleksowe działania rewitalizacyjne doprowadzą do odzyskania atrakcyjności miast, przywrócenia korzystnych warunków życia i podejmowania działalności gospodarczej oraz inwestycyjnej, zachowania funkcji symbolicznych oraz wykorzystania istniejącego potencjału kulturowego w procesie jego adaptacji do nowych funkcji. W ich wyniku nastąpi poprawa przestrzeni publicznej i społecznej, pojawią się nowe funkcje i centra miast staną się atrakcyjne dla mieszkańców. Samorząd województwa, jako dysponent środków UE będzie wpływał na planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, poprzez formułowanie dokumentów oraz kryteriów naboru projektów, które zapewniać będą właściwą interwencję.

Wymienione poniżej inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym uwzględnione w wojewódzkich dokumentach programowych lub zgłoszone do Planu przez wybrane organy i instytucje, są ukierunkowane na poprawę jakości funkcjonowania ośrodków na poszczególnych szczeblach sieci osadniczej.

Działania:

- Rozbudowa i poprawa warunków funkcjonowania szpitali w Bydgoszczy, Toruniu, we Włocławku i Grudziądzu,

[176] Patrz przypis nr 175

- Utworzenie oddziałów onkologicznych w regionalnych szpitalach specjalistycznych,
- Utworzenie Genetycznego Centrum Opieki w Bydgoszczy,
- Budowa, rozbudowa, modernizacja obiektów nauki i edukacji: Akademia Muzyczna w Bydgoszczy, Centra Innowacyjnej Edukacji: Minikoperniki w Toruniu, Brodnicy, Radziejowie, Świeciu i Inowrocławiu, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku, Państwowa Wyższa Szkoła w Grudziądzu, tworzenie Środowiskowych Centrów Edukacji Doświadczalnej w Bydgoszczy, Włocławku, Grudziądzu, Inowrocławiu,
- Budowa nowych i modernizacja istniejących obiektów muzealnych we Włocławku, Kruszwicy, Bydgoszczy, Toruniu, Grudziądzu, Lipnie,
- Rozbudowa Opery Nova w Bydgoszczy o IV krąg celem wzmocnienia prowadzonej działalności kulturalnej oraz funkcji centrum kongresowego
- Budowa, rozbudowa, modernizacja innych obiektów kultury (wielofunkcyjnych, teatrów, filharmonii, bibliotek) w Bydgoszczy, Toruniu,
- Budowa obiektów sportowych, m.in.: hal sportowych, widowiskowych, treningowych, lodowisk, ośrodków szkoleniowych, boisk, basenów w Bydgoszczy, Włocławku, Toruniu
- Kompleksowe zagospodarowanie Zbiornika Włocławskiego i terenów z nim związanych,
- Tworzenie obiektów dla seniorów oraz obiektów dla osób niepełnosprawnych (opiekuńczych, terapeutycznych i konsultacyjnych) w Toruniu, Bydgoszczy,
- Przebudowa i rozbudowa obiektów publicznych - Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu,
- Opracowanie i wdrożenie zintegrowanego systemu transportu podmiejskiego w obszarze funkcjonalnym Bydgoszczy-Torunia oraz włączenie w niego Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia - budowa BiT-City II,
- Przebudowa kompleksu dworcowego w Grudziądzu i we Włocławku,
- Zorganizowanie i wyposażenie węzłów przesiadkowych,
- Eliminowanie ruchu tranzytowego z centrów miast poprzez budowę obwodnic.

Należy również odpowiednio kształtować przestrzeń miast, by stanowiły one atrakcyjne miejsca do zamieszkania. Jest to przede wszystkim zadanie samorządów gminnych, samorząd województwa ma w tym zakresie ograniczone możliwości. Poniżej zawarto zalecenia do sporządzanych przez samorządy gminne opracowań planistycznych.

Zalecenia:

- *planowanie nowej zabudowy jako zwartej, wyposażonej w odpowiednią infrastrukturę techniczną i społeczną, dobrze skomunikowanej (w tym transportem publicznym), zapewniającej przestrzenie publiczne, miejsca odpoczynku, rekreacji itp.,*
- *wprowadzanie zakazu zabudowy w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, osuwiskowych i innych mogących powodować zagrożenie dla planowanej zabudowy,*
- *zapewnianie właściwego stanu zasobów środowiska przyrodniczego oraz wspieranie jego odnowy,*
- *wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez odpowiednie nasycenie obszarów służbami reagowania, kształtowanie sieci transportowych z uwzględnieniem segregacji ruchu oraz zapewnienie systemów monitorowania i informowania o zagrożeniach,*

- *wprowadzanie rozwiązań umożliwiających zagospodarowanie wód opadowych, między innymi poprzez kształtowanie terenów zieleni, przygotowanych do czasowego gromadzenia wód opadowych i roztopowych, jako odciążenia lokalnych systemów kanalizacji deszczowej, przede wszystkim w otoczeniu zwartej zabudowy oraz ograniczanie stosowania nawierzchni nieprzepuszczalnych,*
- *włączenie mieszkańców w procesy planowania i stosowanie szerokich konsultacji,*
- *unikanie tworzenia monofunkcyjnych przestrzeni miast, przede wszystkim w obszarach śródmiejskich (dzielnica biurowa, ulica bankowa itp.),*
- *stosowanie zasady projektowania uniwersalnego, uwzględniającego potrzeby osób o ograniczonej percepcji lub mobilności.*
- *zabezpieczanie w dokumentach planistycznych rezerw terenowych pod rozwój infrastruktury sieciowej, w tym zwłaszcza transportowej, spełniającej warunki określone przepisami odrębnymi,*
- *w związku z postępującymi zmianami demograficznymi (depopulacją, przesunięciem struktur wieku), podejmowanie współpracy z gminami sąsiednimi, zwłaszcza w obszarach funkcjonalnych miast w zakresie wykonywania zadań publicznych, w celu efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury.*

I.2. Kształtowanie przestrzeni w obszarach wiejskich

Zapewnianie atrakcyjnego miejsca do zamieszkania będzie się odbywać poprzez prawidłowe kształtowanie przestrzeni w obszarach wiejskich, o zróżnicowanych funkcjach, nie tylko o funkcji rolniczej.

Działania Samorządu Województwa będą odpowiadały na zidentyfikowane na etapie uwarunkowań problemy związane z dużą dysproporcją rozwojową obszarów wiejskich wynikającą głównie z:

- różnej dostępności do usług, w tym usług publicznych, będącej konsekwencją odległości od ośrodka miejskiego oraz funkcjonowania w układzie transportowym umożliwiającym dostęp do tego ośrodka;
- różnej aktywności społecznej mieszkańców wsi oraz umiejętności wykorzystania własnych potencjałów, w tym zasobów przyrody i kultury do kreacji rozwoju gospodarczego;
- presji inwestycyjnej w zakresie zabudowy mieszkaniowej na terenach podmiejskich oraz zabudowy rekreacyjnej na terenach przyjeziornych powodującej niejednokrotnie konflikt funkcji i wysokie koszty wyposażenia w odpowiednie media i usługi. *Szczególny problem, wynikający z silnej presji inwestycyjnej na tereny wiejskie, dotyczy miejscowości podmiejskich. Proces suburbanizacji i kierunki działań opisane zostały w rozdziale I.3.*;
- niskiego, choć poprawiającego się, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, w tym szczególnie sieć kanalizacyjną, co wpływa negatywnie na stan środowiska i jakość życia i pracy mieszkańców.

W zakresie jakości warunków życia mieszkańców obszarów wiejskich podstawowymi założeniami zagospodarowania przestrzennego województwa są zapewnienie powszechnej dostępności do usług oraz sukcesywna poprawa przestrzeni zamieszkania. Zakłada się zapewnianie mieszkańcom terenów wiejskich możliwości korzystania z usług publicznych wysokiej jakości (w szczególności w zakresie edukacji, zdrowia, usług kultury oraz społecznych) poprzez stwarzanie przestrzennych warunków rozwoju tych usług w ośrodkach wg ustalonej hierarchii sieci osadniczej, w tym dostosowanie istniejącej sieci placówek usługowych sektora publicznego do spodziewanych zmian demograficznych. Zdecydowana większość działań w tym zakresie odbywać będzie się na poziomie gmin i jest zadaniem własnym samorządów gminnych, wobec czego działania władz Samorządu

Województwa będą tu znacznie ograniczone i będą polegały głównie na wspieraniu samorządów lokalnych w realizacji ich zadań własnych.

Dostępność do usług warunkuje również sprawny system transportowy, dlatego polityka władz samorządu województwa będzie zmierzać, poprzez między innymi realizację regionalnego systemu transportu publicznego do wsparcia możliwości sprawnego przemieszczania się mieszkańców obszarów wiejskich do ośrodków wyższego rzędu zapewniających dostęp do adekwatnych usług publicznych szczebla powiatowego i regionalnego oraz oferujących miejsca pracy.

Poprawa przestrzeni zamieszkania wiąże się ściśle z utrzymaniem i kreowaniem prawidłowej struktury funkcjonalno-przestrzennej obszarów wiejskich warunkującej brak konfliktów przestrzennych. Jednym z podstawowych założeń polityki województwa w tym względzie jest koncentracja zagospodarowania polegająca na racjonalnym wykorzystaniu przestrzeni, zmierzającym do zagęszczania zagospodarowania i przeciwdziałania jego rozpraszaniu z zachowaniem równowagi pomiędzy terenami o różnych funkcjach. Koncentracja zagospodarowania na obszarach podmiejskich przeciwdziałać będzie niekontrolowanej suburbanizacji oraz hamować procesy rozprzestrzeniania się zabudowy na tereny podmiejskie w sposób, który powoduje nadmierne negatywne oddziaływania środowiskowe (w tym degradację krajobrazu), obniża jakość zamieszkania, powoduje trudności w prawidłowej realizacji zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej, wiąże się z zaburzeniami ładu przestrzennego. Na pozostałych obszarach wiejskich ma ona na celu głównie rozwój demograficzny miejscowości największych, dobrze wyposażonych w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej, posiadających dogodny dostęp do sieci transportowych. W przypadku szeroko pojętego problemu wkraczania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na tereny wiejskie niezbędne będzie odpowiednie wykorzystanie narzędzi planowania przestrzennego po to, aby z jednej strony zminimalizować skutki funkcjonującej już nieprawidłowej struktury zagospodarowania terenów wiejskich, z drugiej strony zapobiec kontynuacji rozwoju tego negatywnego zjawiska. Działania Samorządu Województwa będą polegały głównie na wspieraniu samorządów lokalnych w prowadzeniu właściwej polityki przestrzennej, opartej na prognozach demograficznych, racjonalnej wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego, uwzględniającej potrzebę rozwoju innych funkcji w obszarach wiejskich.

Poprawa warunków zamieszkania wiąże się również z wyposażaniem terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną. Poziom rozwoju infrastruktury technicznej, a więc zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków należy do zadań własnych gmin i związków gminnych, które realizowane są przez uprawnione jednostki organizacyjne. Polityka województwa prowadzona będzie w kierunku wspierania gmin w działaniach zapewniających dostępność do infrastruktury technicznej, warunkującej poziom życia zgodny ze współczesnymi standardami cywilizacyjnymi poprzez równoczesną budowę i rozbudowę gminnych systemów wodociągowych (przede wszystkim gminy: Warlubie, Nowa Wieś Wielka, i kanalizacyjnych oraz wspierania wyrównywania poziomu zaopatrzenia gmin wiejskich w infrastrukturę techniczną.

Dla przyspieszenia lokalnego rozwoju gospodarczego, a przede wszystkim zwiększenia udziału dochodów mieszkańców z działalności pozarolniczej, Samorząd Województwa będzie wspierał wykorzystywanie, szczególnie przez społeczność lokalną, potencjału kulturowego, środowiskowego i turystycznego obszarów wiejskich.

Polityka Samorządu Województwa będzie polegać na wspieraniu wszelkich inicjatyw społeczności lokalnych, służących integracji społecznej, utożsamianiu się z miejscem zamieszkania i województwem kujawsko-pomorskim, czego dobrym przykładem są już dziś funkcjonujące wioski

tematyczne. Ważnym aspektem w tej kwestii będzie również podejmowanie działań zmierzających do poprawy przestrzeni publicznych oraz ich wyposażenie w odpowiednią infrastrukturę, umożliwiającą mieszkańcom wspólne spędzanie czasu, wymianę doświadczeń i poglądów, a przez to zwiększanie integracji lokalnej społeczności. Służyć temu będzie również rekultywacja terenów zdegradowanych - Samorząd Województwa będzie wspierał działania zmierzające do wykorzystania takich terenów na nowe funkcje komercyjne i publiczne.

Działaniami horyzontalnymi służącymi poprawie warunków życia na obszarach wiejskich będzie proces rewitalizacji. Proces ten jest i będzie nadal wspierany przez Samorząd Województwa poprzez prowadzoną w regionie Politykę Terytorialną, w tym wspieranie realizacji lokalnych programów rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę wewnętrzne zróżnicowanie obszarów wiejskich w zakresie rozwoju społecznego i gospodarczego niezbędne w prowadzeniu polityki województwa na obszarach wiejskich regionu będzie zróżnicowanie działań w zależności od zidentyfikowanych problemów, bądź niewykorzystanych potencjałów i ich skali. W tym zakresie, na tle całego województwa pewną specyfiką wyróżniają się dwa obszary:

- wschodnia część województwa charakteryzująca się szczególnie niskim stanem rozwoju społeczno-gospodarczego,
- zachodnia część województwa (rejon Pałuk i Krajny) charakteryzująca się wysokimi walorami przyrodniczymi i silnymi więzami kulturowymi.

Dla rejonów tych przewiduje się stosowanie preferencji w ramach wspierania inwestycji umożliwiających rozwiązanie zdiagnozowanych tam problemów, bądź wykorzystanie istniejącego potencjału.

Działania:

- Budowa i przebudowa obiektów sportowych: basenu w Lubiczu Górnym, hal sportowych w miejscowościach Strzygi, Ruda, Świerczynki, Kruszyn, Kozielec, Szpetal Górny, Przysiek (wraz z rozbudową szkoły), Karolewo, boiska do hokeja w gm. Rogowo, kompleksu sportowego w Kończewicach,
- Inwestycje obejmujące obiekty edukacji: budowa Centrum Innowacyjnej Edukacji – Minikopernik w Łysomicach,
- Budowa nowych i modernizacja istniejących obiektów muzealnych w Nawrze, w gminie Brzuze,
- Budowa, rozbudowa, modernizacja obiektów kultury: Ośrodka Chopinowskiego w Szafarni, Parku Etnograficznego w Kłóbce,
- Budowa i rewitalizacja obiektów sportowych: hal sportowych, widowiskowych, treningowych, lodowisk, siłowni, ośrodków szkoleniowych, boisk, basenów w gminach: Mrocza, Kruszwica, Rogowo,
- Kompleksowe zagospodarowanie turystyczne Zbiornika Włocławskiego i terenów z nim związanych,
- Eliminowanie ruchu tranzytowego z centrów miejscowości poprzez budowę obwodnic wsi,
- Renowacja lub przebudowa obiektów kolejowej infrastruktury przystankowej,

- Zorganizowanie i wyposażenie węzłów przesiadkowych w Laskowicach Pomorskich, Złotnikach Kujawskich, Maksymilianowie, Terespolu Pomorskim, Warlubiu, Brzozie Toruńskiej, Lubiczu, Ostromecku, Pruszczu Pomorskim, Wierzchucinie,
- Budowa regionalnego systemu preferencji wspierania terenów o szczególnie niskim rozwoju społeczno-gospodarczym oraz terenów o wysokich walorach przyrodniczych i silnych więzach kulturowych.

Zalecenia:

- *planowanie nowej zabudowy jako zwartej, w obszarach wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę techniczną, dobrze skomunikowanych, z łatwym dostępem do infrastruktury społecznej,*
- *kształtowanie nowej zabudowy o gabarytach i formach architektonicznych nawiązujących do lokalnej tradycji, na działkach o wielkościach umożliwiających zapewnienie wysokich wskaźników powierzchni biologicznie czynnej,*
- *wprowadzanie zakazu zabudowy w obszarach zagrożenia powodziowego, osuwiskowych i innych mogących powodować zagrożenie dla planowanej zabudowy,*
- *zapewnianie właściwego stanu zasobów środowiska przyrodniczego oraz wspieranie jego odnowy,*
- *wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez odpowiednie nasycenie obszarów służbami reagowania, kształtowanie sieci transportowych z uwzględnieniem segregacji ruchu oraz zapewnienie systemów monitorowania i informowania o zagrożeniach,*
- *aktywizowanie mieszkańców poprzez ich włączenie w procesy planowania i stosowanie szerokich konsultacji,*
- *unikanie tworzenia osiedli „satelitarnych" i zabudowy rozproszonej,*
- *zabezpieczanie w dokumentach planistycznych rezerw terenowych pod rozwój infrastruktury sieciowej, w tym zwłaszcza transportowej, spełniającej warunki określone przepisami odrębnymi,*
- *w związku z postępującymi zmianami demograficznymi (depopulacją, przesunięciem struktur wieku), podejmowanie współpracy z sąsiednimi miastami, w zakresie wykonywania zadań publicznych, w celu efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury (racjonalizacja wydatków gmin i zwiększenie liczby odbiorców).*

I.3. Przeciwdziałanie suburbanizacji i niwelowanie jej skutków

Obserwowany, żywiołowy proces rozrostu miast, przyczynia się do negatywnych zmian w rozwoju terenów podmiejskich zarówno w aspekcie przestrzennym, społecznym, ekonomicznym jak i środowiskowym. To właśnie zjawisko suburbanizacji uznano za jedną z przyczyn negatywnych zmian przestrzeni[177], mających swoje odzwierciedlenie w zaburzeniach ładu przestrzennego w niektórych rejonach województwa kujawsko-pomorskiego.

Rozwiązanie problemu chaotycznej suburbanizacji wymaga wprowadzenia działań, które z jednej strony zniwelują jej negatywne skutki, a z drugiej strony przyniosą efekty prewencyjnie, tym samym nie dopuszczając do dalszego rozwoju zjawiska.

Właściwie wszystkie zadania w zakresie ograniczania suburbanizacji odbywać się będą na poziomie gmin i są zadaniami własnymi samorządów gminnych, wobec czego działania władz Samorządu

[177] Kozłowski L. i inni, *Ład przestrzenny w województwie kujawsko-pomorskim. Diagnoza z założeniami programu jego kształtowania*, UMWKP, UMK, Toruń, 2016

Województwa będą tu znacznie ograniczone i będą polegały jedynie na wspieraniu samorządów gminnych w wypełnianiu ich zadań własnych.

Obszarami wymagającymi najpilniejszych działań ze względu na intensyfikację procesu suburbanizacji i procesów jej towarzyszących są tereny centralnej części regionu, wokół miast Bydgoszcz i Toruń. Widoczne rozszerzenie strefy wpływów miast występuje również w Grudziądzu, Włocławku i Inowrocławiu, choć oddziaływanie tych miast na obszary otaczające, jest zauważalne w mniejszym stopniu. Potencjał rozwoju wzmożonych procesów podmiejskich zauważa się również wokół Świecia, Brodnicy oraz Nakła nad Notecią. Dla miast Włocławek, Grudziądz, Inowrocław zostały określone obszary funkcjonalne, obejmujące tereny wiejskie, w największym stopniu podlegające procesom suburbanizacji.

Polityka władz województwa, będzie polegała na propagowaniu polityki przestrzennej opartej na organizowaniu przestrzeni w sposób planowy i skoordynowany, zgodny z wymaganiami ładu przestrzennego, ograniczający degradację krajobrazu oraz racjonalny ekonomicznie. Możliwe to będzie poprzez wspieranie tych przedsięwzięć ze środków publicznych, które uwzględniają określone zasady i standardy w zakresie kształtowania ładu przestrzennego. Należy mieć na uwadze tutaj w szczególnym stopniu kształtowanie zwartych struktur przestrzennych opartych na pierwszeństwie zagospodarowywania terenów już wcześniej zagospodarowanych i zdegradowanych, tzw. „brownfield"; tworzenie nowej zabudowy w oparciu o plany zagospodarowania przestrzennego co pozwoli nie tylko na zachowanie porządku urbanistycznego, ale przede wszystkim na uzyskanie pewności inwestorów co do sposobu zagospodarowania terenów sąsiednich; kształtowanie struktur osadniczych z poszanowaniem zasobów środowiska przyrodniczego, lokalnej tradycji, estetyki i kultury, oraz z uwzględnieniem dostępności do infrastruktury technicznej i społecznej.

Samorząd Województwa będzie wspierał inicjatywy współpracy ponad granicami administracyjnymi w zakresie poprawy i utrzymania ładu przestrzennego, w tym szczególnie gmin wchodzących w skład obszarów funkcjonalnych miast. Prowadzona tam polityka przestrzenna winna być spójna i obejmować szereg wzajemnych relacji i związków funkcjonalno-przestrzennych.

Założeniem polityki przestrzennej Samorządu Województwa będzie również dążenie do poprawy jakości zainwestowanych już przestrzeni wokół miast, poprzez, między innymi, wspieranie dostępności do szerokiej oferty usług i rozwoju przestrzeni publicznych w strefach suburbialnych. Służyć to będzie większej integracji nowej społeczności z dotychczasowymi mieszkańcami, a tym samym wzrostowi zaangażowania społecznego w rozwój lokalny.

W zakresie działań prewencyjnych Samorząd Województwa będzie wspierał działania podnoszące poziom świadomości mieszkańców województwa i wpływające na zmianę ich mentalności w zakresie ładu przestrzennego oraz działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży, służące ukształtowaniu prawidłowych postaw dotyczących zagadnień z dziedziny urbanistyki i architektury.

Zalecenia:

- *tworzenie długoterminowych planów rozwoju terenów podmiejskich, opartych na prognozach demograficznych i koncepcji realizacji wszystkich zadań publicznych,*
- *ograniczanie ekspansji na nowe tereny,*
- *koncentrowanie struktur zurbanizowanych w oparciu o istniejący układ osadniczy, (intensyfikowanie zabudowy w obszarach już zurbanizowanych), transportowy i infrastrukturalny,*
- *modernizowanie stref suburbialnych poprzez wprowadzanie podstawowych usług społecznych i urządzonych przestrzeni publicznych,*

- *kształtowanie atrakcyjnych terenów mieszkaniowych o wysokiej jakości rozwiązaniach urbanistyczno-architektonicznych.*

II. Przestrzeń atrakcyjna dla rozwoju gospodarki

II.1. Kształtowanie przestrzennych warunków rozwoju gospodarczego

Głównym zadaniem prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie rozwoju gospodarki jest takie planowanie przestrzeni, które pozwala zachować równowagę pomiędzy prowadzeniem działalności gospodarczych, a jakością życia ludności i akceptowanym poziomem oddziaływań na środowisko.

Województwo posiada wiele uwarunkowań świadczących o dużych możliwościach rozwoju gospodarczego, miedzy innymi: osadzenie w krajowej i międzynarodowej sieci transportowej, co stwarza możliwości realnego rozwoju obszarów przywęzłowych dróg jako terenów inwestycyjnych; zróżnicowane walory przyrodnicze oraz bogatą historię, co stwarza możliwości rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej; zasoby surowców mineralnych, które w zakresie niektórych kopalin należą do obszarów o bardzo dużym znaczeniu dla gospodarki kraju; tradycje rolnicze oraz dogodne naturalne warunki rozwoju produkcji rolniczej, co stwarza możliwości rozwoju zarówno upraw roślinnych i chowu zwierząt jak i przemysłu rolno-spożywczego; zlokalizowanie na terenie regionu trzech uzdrowisk, w tym dwóch liczących się kurortów uzdrowiskowych w skali kraju, co sprzyja rozwojowi funkcji leczniczych i turystycznych.

Przewiduje się rozwój parków technologicznych i przemysłowych oraz wielkopowierzchniowych terenów inwestycyjnych w pasmach autostrady A1, dróg ekspresowych S5 i S10 (w terenach przywęzłowych). W celu zapewnienia potencjalnym inwestorom terenów atrakcyjnych, przygotowanych do szybkiego rozpoczęcia działalności gospodarczej, prowadzona będzie współpraca z samorządami lokalnymi, poprzez wspieranie uzbrajania terenów inwestycyjnych (wyposażenia w infrastrukturę techniczną) oraz w celu zapewnienia prawidłowej obsługi komunikacyjnej wielkopowierzchniowych terenów inwestycyjnych, dostosowywania parametrów dróg stanowiących połączenie tych terenów z drogami najwyższych kategorii oraz drogami włączonymi do sieci TEN-T. Wspierane będzie włączanie nowych stref gospodarczych w granice PSSE (Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna). Powyższe działania winny uwzględniać uwarunkowania przyrodnicze. jak np. korytarze migracji i związane z nimi przejścia dla zwierząt.

Szczególne wsparcie będzie udzielane przedsięwzięciom związanym z tworzeniem dużej liczby miejsc pracy, wykorzystaniem potencjałów endogenicznych oraz inteligentnych specjalizacji. Wspierane będzie tworzenie przestrzeni pod rozwój naukowo-badawczy, w celu zwiększenia potencjału badawczego regionalnych uczelni i placówek badawczych, wpływającego na wzmocnienie powiązań sektora nauki i biznesu, rozwoju innowacji oraz nowoczesnych technologii, wzmacniania funkcji biznesowo-kongresowej. Wspierany będzie rozwój zlokalizowanych na terenie województwa, krajowych i ponadregionalnych centrów logistycznych, w celu poprawy konkurencyjności województwa, a także tworzenie na terenie województwa obiektów otoczenia biznesu, w celu ułatwienia przedsiębiorcom rozwoju, prowadzenia i promocji firmy (nowoczesne przestrzenie biurowe w Bydgoszczy i Toruniu, centra i laboratoria naukowe, inkubatory przedsiębiorczości przestrzenie targowo-wystawiennicze, itp.).

Ogół kierunków mających na celu rozwój przestrzennych aspektów przedsiębiorczości (udostępniania i wyposażania terenów rozwoju gospodarczego) będzie wspierany działaniami

promocyjnymi i innego rodzaju zachętami (promocja terenów inwestycyjnych, aktywne pozyskanie inwestorów poprzez tworzenie zachęt do inwestowania, aktywne działania na rzecz rozwoju klastrów, rozwój instytucji otoczenia biznesu).

Działania:

- Utworzenie terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz opartego na transporcie wodnym, kolejowym, drogowym i lotniczym,
- Budowa 90 metrowego Radioteleskopu Hevelius zgodnie z listą priorytetów Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej, opracowanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w gminie Osie,
- Preferowanie lokalizacji przedsięwzięć gospodarczych dużej skali w obszarach przywęzłowych autostrady i dróg ekspresowych S5 i S10.

Zalecenia:

- *przekształcanie terenów zdegradowanych (tereny poprzemysłowe, popegeerowskie, powojskowe, pokolejowe, itp.) na cele rozwoju gospodarczego (również w powiązaniu z działaniami rewitalizacyjnymi, przyczyniającymi się do przywracania funkcji gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy),*
- *w sytuacjach gdy jest to możliwe i uzasadnione, preferowanie zainwestowania terenów typu brownfield przed terenami typu greenfield,*
- *wyznaczanie nowych terenów rozwoju gospodarczego z zapewnieniem odpowiedniej dostępności drogowej i obsługi infrastrukturalnej.*

II.2. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej

Bogactwo przyrodnicze jak i różnorodność zasobów dziedzictwa kulturowego województwa kujawsko-pomorskiego to potencjał możliwy do wykorzystania z uwzględnieniem zasad ochrony, dla rozwoju turystyki w regionie. Właściwe zagospodarowanie i ukierunkowana promocja działań turystycznych mogą przyczynić się do wzrostu konkurencyjności województwa.

Działania zmierzające do kształtowania rozwoju turystyki na terenie województwa, mają na celu zaspokojenie potrzeb poznawczych zasobów dziedzictwa przyrodniczego i bogactwa kulturowego województwa jak również wzbogacenie oferty pozostałych form działalności turystycznej dla wzmocnienia konkurencyjności regionu.

Ważnym elementem stanowiącym wypełnienie zagospodarowania turystycznego są szlaki turystyczne zarówno o zasięgu ponadregionalnym jak i regionalnym. Kompleksowe zagospodarowanie szlaków turystycznych już funkcjonujących oraz wytyczanie i organizowanie nowych szlaków ma zapewnić stworzenie spójnego i sprawnego systemu, dla integracji obszarów turystycznych województwa i powiązań międzyregionalnych.

Działania województwa ukierunkowane będą na promocję cennych miejsc oraz unikatowych produktów turystycznych stanowiących wizytówkę regionu.

Dla pełnego i sprawnego funkcjonowania oferty turystycznej województwa konieczne jest stworzenie spójnej sieci informacji turystycznej wykorzystującej nowoczesne technologie i lokalizowanej w miejscach koncentracji ruchu turystycznego.

W polityce województwa uwzględnia się:

- **wspomaganie rozwoju obiektów turystycznych i kulturalnych oraz rejonów turystycznych przy zapewnieniu dostępności komunikacyjnej i zachowaniu zasad ładu przestrzennego:**

- turystyki biznesowo-konferencyjnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym w Bydgoszczy i Toruniu,
- turystyki kulturowej na bazie walorów kulturowych średniowiecznego zespołu miejskiego wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w Toruniu, na bazie dziedzictwa archeologicznego takich obiektów jak Biskupin gm. Gąsawa, Sarnowo gm. Lubraniec, Gaj i Wietrzychowice gm. Izbica Kujawska, dziedzictwa architektury romańskiej w Inowrocławiu, Kościelnej Wsi gm. Osięciny, Kościelcu gm. Pakość, Kruszwicy, Mogilnie i Strzelnie, dziedzictwa architektury gotyckiej najliczniej zgromadzonej na historycznej ziemi chełmińskiej w Chełmnie, Grudziądzu i Toruniu oraz pojedynczych obiektów architektury obronnej zamków, architektury późniejszych okresów z różnorodnością przykładów w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku, dziedzictwa militarnego twierdz Chełmno, Grudziądz i Toruń, obiektów związanych z II wojną światową takich jak Przedmoście Bydgoskie, Exploseum w Bydgoszczy i poligon rakietowy „Heidekraut" gm. Cekcyn, obiektów z 2 połowy XX w. takich jak bunkier w Krąpiewie gm. Koronowo, dziedzictwa poprzemysłowego w Bydgoszczy, Grudziądzu, Toruniu, Włocławku i w miejscowości Piła – Młyn gm. Gostycyn, obiektów związanych z gospodarką wodną Zespołu Kanału Bydgoskiego, Kanału Górnonoteckiego, Wielkiego i Małego Kanału Brdy z akweduktem wodnym w Fojutowie gm. Tuchola, dziedzictwa rezydencjonalnego zespołów pałacowo i dworsko-parkowych między innymi w Lubostroniu gm. Łabiszyn, Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska i Szafarni gm. Radomin, na bazie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa zarówno materialnego jak i niematerialnego historycznych ziem regionu i związanego z nim osadnictwa oraz kultywowanej tradycji folklorystycznej między innymi takich jak sieć wiosek tematycznych jako modelowy przykład wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego do rozwoju obszarów wiejskich,
- architektury drewnianej oraz zbiorów parków etnograficznych w Toruniu, Kłóbce gm. Lubień Kujawski i Wielkiej Nieszawce,
- miejsc historycznych bitew średniowiecza po wiek XX, w tym pod Koronowem, Płowcami gm. Radziejów i Włocławkiem,
- turystyki wypoczynkowej na bazie ośrodków wypoczynkowych, zabudowy letniskowej przy promowaniu adaptacji istniejących obiektów jako tego rodzaju zabudowy oraz gospodarstw agroturystycznych, w rejonach dużej atrakcyjności przyrodniczej Borów Tucholskich, Pojezierzy Brodnickiego, Gnieźnieńskiego, Krajeńskiego i Żnińsko-Mogileńskiego,
- turystyki przyrodniczej parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
- turystyki wodnej na bazie Bydgoskiego Węzła Wodnego, przystani w Grudziądzu, Nakle n/Notecią, Toruniu i Włocławku, szlaków wodnych rzek i jezior, turystyki i sportów wodnych oraz rekreacji przy wykorzystaniu walorów potencjału Zbiornika Włocławskiego i Zalewu Koronowskiego,
- sportów zimowych w Bydgoszczy, Fojutowie gm. Tuchola i Unisławiu,
- turystyki zdrowotnej na bazie istniejących uzdrowisk Ciechocinka, Inowrocławia i Wieńca Zdroju gm. Brześć Kujawski, potencjału leczniczych wód termalnych w Maruszy gm. Grudziądz.

- **wspieranie przedsięwzięć kompleksowego zagospodarowania szlaków turystycznych już funkcjonujących oraz wspomaganie inicjatyw tworzenia nowych szlaków:**

- szlaki piesze/pielgrzymkowe: Dalekobieżny E11, Kulturowy Św. Jakuba z systemem pozostałych szlaków pieszych,
- szlaki rowerowe: Rowerowy Euro-Route R1, Euro Velo R-2 Szlak Stolic, Wiślana Trasa Rowerowa z systemem pozostałych szlaków rowerowych,
- szlaki motorowe: Gotyku Ceglanego, Cysterski, Romański, Piastowski, Kopernikowski, Chopina,
- szlaki wodne rzek i jezior z systemem kanałów: Brdy, Drwęcy, Noteci, Wdy i Zgłowiączki, szlaków jezior na Pojezierzu Brodnickim i Pojezierzu Żnińsko-Mogileńskim,
- szlak kolei wąskotorowej Żnin-Wenecja-Biskupin-Gąsawa,
- szlaki projektowane posiadające walory szczególnie cenne dla poznania dziedzictwa kulturowego województwa związanych z dziełami architektury, znanymi postaciami czy historią regionu, między innymi takich jak: Bursztynowy, Megalitów, Mennonitów, ks. Popiełuszki, Św. Wojciecha, Szlak Dziedzictwa Techniki, Historii Fortyfikacji,
- wspomaganie przedsięwzięć dla uruchomienia historycznych linii kolejowych o zawieszonych przewozach na cele obsługi ruchu turystycznego,
- wspieranie przedsięwzięć adaptacji zlikwidowanych linii kolejowych z zachowaniem ich dawnych przebiegów, na cele obsługi ruchu turystycznego jako trasy piesze i rowerowe,
- wspomaganie przedsięwzięć przy tworzeniu szlaków interaktywnych.

- **wspieranie przedsięwzięć turystycznego wykorzystania drogi wodnej E-40 i E-70 z Wielką Pętlą Wielkopolski,**

- wspomaganie przedsięwzięć przy tworzeniu spójnego systemu dróg rowerowych wzdłuż istniejących i nowo projektowanych ciągów komunikacyjnych dla zwiększenia dostępności wybranych miejsc i poprawy bezpieczeństwa użytkowników,

- **wspomaganie przedsięwzięć związanych z tworzeniem zintegrowanego systemu informacji turystycznej,**

- **promocję i przedsięwzięcia wspomagające dla tworzenia markowego wizerunku regionu na bazie:**

- działalności kulturalnej i edukacyjnej w Biskupinie gm. Gąsawa, Toruniu i Bydgoszczy,
- cyklicznych imprez kulturalnych filmowych, teatralnych i muzycznych, historycznych, widowiskowych oraz sportowych w Biskupinie gm. Gąsawa, Bydgoszczy, Chełmnie, Toruniu, Włocławku, Golubiu-Dobrzyniu i Płowcach gm. Radziejów,
- szlaków turystycznych związanych z materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym regionu.

Zalecenia:

- *podejmowanie działań mających na celu odciążenie terenów przeinwestowanych turystycznie na rzecz wykreowania nowych obszarów turystycznych, których istniejące walory są dotychczas niedostatecznie wykorzystywane,*
- *tworzenie spójnej koncepcji rozwoju turystyki łączącej projekty poszczególnych gmin przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych oraz rozwoju bazy sportowej i rekreacyjnej,*
- *eksponowanie i czytelne oznakowanie obiektów zabytkowych i miejsc historycznych,*

- *podejmowanie działań dla koordynacji systemu szlaków turystycznych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego oraz w powiązaniu z województwami ościennymi,*
- *tworzenie warunków dla lokalizacji campingu i caravaningu.*

II.3. Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych

Korzystanie z zasobów naturalnych środowiska jest podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego. W polityce przestrzennej województwa kujawsko-pomorskiego uwzględnia się zasadę zrównoważonego rozwoju. Rozwój ten będzie realizowany w oparciu o zasoby nieodnawialne (np. kopaliny), jak i odnawialne (np. woda, gleba, las).

Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych będzie zróżnicowane w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska:

1. Zasoby wodne

Zasoby wodne wymagają ochrony przed nieracjonalnym zużyciem oraz optymalnego wykorzystania na cele energetyczne. W gospodarce komunalnej nie ma potrzeby wprowadzania zmian obecnego systemu dystrybucji wody, gdyż funkcjonujące mechanizmy ekonomiczne skutecznie ograniczają jej zużycie. W celu minimalizowania oddziaływania na środowisko zużycie wody w rolnictwie wymaga znacznego ograniczenia, przede wszystkim zmniejszenia poboru wód podziemnych do podlewania upraw polowych, w szczególności ograniczenia czerpania wód z głównych zbiorników wód podziemnych. Wspierane będą działania ukierunkowane na zabezpieczanie wody dla rolnictwa poprzez budowę zbiorników retencyjnych i prawidłowo kształtowane systemy melioracyjne (zapewniające nie tylko osuszanie terenów podmokłych, ale również miejscowe retencjonowanie nadmiaru wód).

W województwie kujawsko-pomorskim na niewielką skalę wykorzystywany jest potencjał energetyczny rzek. Istotne znaczenie będzie miała budowa elektrowni o dużej mocy (np. na rzece Wiśle), ale wspierane będą również inwestycje energetyczne na rzekach mniejszych.

Racjonalne korzystanie z zasobów wodnych (w wybranych przypadkach integralnie powiązane z elektrowniami wodnymi i zbiornikami retencyjnymi) odnosi się również do kontrolowanego i bezpiecznego przepływu wód w rzekach, szczególnie w okresie zwiększonych opadów atmosferycznych i wiosennych roztopów.

Działania:

- Budowa drugiego stopnia wodnego na Wiśle z elektrownią wodną poniżej Włocławka,
- Budowa stopnia wodnego Czyżkówko w Bydgoszczy na Brdzie,
- Modernizacja budowli wodnych na Noteci i Kanale Bydgoskim,
- Przebudowa ostróg, odbudowa budowli regulacyjnych oraz prace konserwacyjne na Wiśle,
- Przebudowa, remont i budowana nowych wałów przeciwpowodziowych oraz remonty przepustów wałowych,
- Zabezpieczanie brzegów rzek, roboty pogłębiarskie i naprawcze brzegów rzek, w tym remont i budowa nabrzeża cumowniczego i przeładunkowego w porcie rzecznym Chełmno oraz budowa nabrzeża pionowego brzegu północnego Portu Zimowego w Toruniu,
- Budowa jazów piętrzących.

Zalecenia:

- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych inwestycji obejmujących odtwarzanie lub budowę małych elektrowni wodnych na mniejszych rzekach (np. Zgłowiączce, Tążynie, Mieni, dopływach Drwęcy i innych),*
- *uwzględnianie działań minimalizujących i kompensujących negatywne oddziaływanie na środowisko inwestycji planowanych na terenach rzek.*

2. Kopaliny

Surowce naturalne należą do najcenniejszych zasobów przyrodniczych województwa. Poznanie wszystkich ich zasobów oraz racjonalne wykorzystanie decydować będzie o możliwościach rozwoju społeczno-gospodarczego regionu (budownictwo, energetyka, przemysł spożywczy). Z uwagi na to, iż kopaliny nie odnawiają się, należy racjonalnie planować ich pozyskanie (także w przestrzeni). Eksploatacja kopalin powinna być podejmowana po przeprowadzeniu dogłębnej analizy skutków społecznych, ekonomicznych i ekologicznych tej działalności. Eksploatacja surowców jest racjonalna tylko wówczas, gdy oprócz kopaliny głównej pozyskiwane są również wszystkie kopaliny towarzyszące.

Biała Księga Ochrony Złóż Kopalin powstała z inicjatywy Ministerstwa Środowiska (listopad 2015 r.) wskazuje, że szczególnej ochronie powinny podlegać zasoby udokumentowanych, a jeszcze nie eksploatowanych złóż. Jednym z narzędzi działań ochronnych jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym określa się obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin. Zasięg przestrzenny złóż determinuje możliwości zagospodarowania przestrzennego terenów na których te złoża występują.

W nawiązaniu do zapisów rozdziału 6.4.4 Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju 2030, na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na wniosek Głównego Geologa Kraju wyznacza się złoża kopalin wymagające szczególnej ochrony. Ochrona ta polega na takim zagospodarowaniu terenów występowania złóż w szczególności tych, których eksploatacja nie została jeszcze podjęta, aby nie wprowadzać zabudowy lub inwestycji liniowych, które mogłyby w przyszłości utrudnić bądź uniemożliwić ich eksploatację. Wydobywanie kopalin może bowiem przynieść wymierne i znaczące korzyści gospodarcze nie tylko dla samorządów gmin, na których terenie kopaliny występują, ale również, z racji tworzenia miejsc pracy i wnoszonych opłat, dla całego województwa i państwa.

Działania:

- Ochrona złóż niezagospodarowanych o znaczeniu ogólnokrajowym: złoże węgla brunatnego „Nakło", złoża soli kamiennej: „Lubień" i „Damasławek",
- Ochrona złóż niezagospodarowanych o znaczeniu regionalnym: złoża piasków kwarcowych „Lubaty-Aleksandrynów", „Grupa Dolna", „Wymiary Dolne-Podwiesk", „Smolniki", „Tuchola", złoża piasków i żwirów: „Dobromierz", „Białe Błota I", „Czarnówko", „Górna Grupa XIX", „Królikowo", „Pinino-Kobrzyniec", „Radziki III", „Tomkowo", złoże surowców ilastych ceramiki budowlanej „Toporzysko", złoże surowców ilastych do produkcji cementu „Michałowo".

Zalecenia:

- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych i środowiskowych terenów powydobywczych i ich optymalnej rekultywacji dla lokalnego środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz egzekwowanie prawidłowości ich realizacji.*

3. Lasy

W celu zwiększania gospodarczego, ekologicznego i społecznego potencjału lasów niezbędne jest zachowanie w maksymalnym stopniu co najmniej obecnej powierzchni leśnej. Zgody na przeznaczenie gruntów leśnych na cele nieleśne powinny dotyczyć wyłącznie uzasadnionych przypadków np. związanych z realizacją inwestycji celu publicznego lub gdy brakuje innych terenów pod inwestycje. Wspierane będzie kształtowanie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych, w których obok funkcji gospodarczych wyraźnie eksponowane są funkcje: ekologiczna i społeczna.

Znaczna podaż gruntów o niskiej przydatności rolniczej stwarza korzystne warunki dla przeznaczania ich pod zalesienie. Zalesienia powinny objąć zarówno powiększanie istniejących kompleksów leśnych, jak i tworzenie nowych kompleksów. W celu racjonalnego gospodarowania lasami przewiduje się : wspieranie przeciwdziałania fragmentacji lasów na terenach podmiejskich w celu ich optymalnego wykorzystania na cele rekreacyjne oraz wspieranie tworzenia zwartych „zielonych" pierścieni wokół największych miast województwa, w szczególności Bydgoszczy i Torunia, poprzez zwiększanie powierzchni lasów i zadrzewień.

Zalecenia:

- *dopuszczanie w dokumentach planistycznych zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne tylko w wyjątkowych, uzasadnionych przypadkach,*
- *określanie w dokumentach planistycznych obszarów optymalnych do zalesiania, w tym nieużytków i użytków rolnych o niskiej przydatności rolniczej, zwłaszcza we wschodniej części województwa (w powiatach: brodnickim, rypińskim, golubsko-dobrzyńskim i lipnowskim) oraz w części północno-zachodniej (w powiatach: świeckim, tucholskim i sępoleńskim),*
- *zapewnianie w dokumentach planistycznych możliwie dużego areału nowych zalesień, zwłaszcza na gruntach o niskiej przydatności rolniczej.*

5. Gleby

Gleby są istotnym zasobem naturalnym o różnej przydatności dla rolnictwa, warunkowanej klasami bonitacyjnymi. Racjonalne korzystanie z gleb, przede wszystkim klas I-III zostało, powinno polegać na optymalnym wykorzystaniu ich walorów użytkowych na potrzeby gospodarki rolnej oraz na zachowaniu ich areału w przestrzeni województwa.

Działania:

- Zapewnienie utrzymania zdolności produkcyjnych gleb, w szczególności klas I-III,
- Ochrona przed procesami erozyjnymi gleb w celu nie pogorszenia ich walorów użytkowych.

Zalecenia:

- *przeznaczanie użytków rolnych o wysokiej przydatności rolniczej na cele nierolnicze tylko w uzasadnionych przypadkach, w celu realizacji ważnego celu społeczno-gospodarczego, przy braku innych niskoprodukcyjnych gruntów,*
- *planowanie rozwój urbanizacji w oparciu o uzupełnianie terenów już zabudowanych z preferencją dla terenów nieużytków rolniczych lub terenów o glebach V i VI klasy,*
- *zachowanie i odtwarzanie miedz, remiz śródpolnych, oczek wodnych oraz szpalerów zieleni śródpolnej, nadwodnej i przydrożnej.*

6. Racjonalne korzystanie z krajobrazu

Rozwój zagospodarowania przestrzennego wiąże się ze zmianami krajobrazu. Dlatego ważne jest, aby lokalizacja nowych przedsięwzięć, w tym o znacznym zasięgu przestrzennym lub dużej

wysokości, odbywała się z uwzględnieniem wymagań ochrony krajobrazu, w szczególności krajobrazu otwartego o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Prawidłowe kształtowanie krajobrazu wymaga jego waloryzacji (przede wszystkim poprzez sporządzenie audytu krajobrazowego) oraz określenia przydatności dla poszczególnych funkcji. Istotne będą działania ochronne (dotyczące obszarów wyłączonych lub o ograniczonych możliwościach inwestowania) jak i prawidłowość inwestowania (lokalizowania inwestycji w sposób nie powodujący negatywnych przekształceń lokalnego krajobrazu lub podnoszących jego atrakcyjność np. przez lokalizację wyróżniającej dominanty przestrzennej), a także właściwe wykorzystywanie walorów krajobrazowych np. na potrzeby turystyki, kształtowanie przestrzeni publicznych w miastach zgodnie z ideą rewitalizacji i wykorzystania terenów nadbrzeżnych. Przykładem inwestycji o ograniczonych możliwościach lokalizacji w krajobrazie są elektrownie wiatrowe, wobec których na terenie województwa przyjęto Stanowisko Zarządu Województwa z dnia 17 maja 2017 r., wskazujące ograniczenia lokalizowania elektrowni wiatrowych poza obszarami cennymi przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo, z preferencją zdegradowanych krajobrazowo terenów w odległości 1000 m od osi autostrady A1.

Działania:

- Sporządzenie audytu krajobrazowego dla obszaru województwa kujawsko-pomorskiego w celu zapewnienia właściwej ochrony krajobrazów i możliwości ich kształtowania,
- Wspieranie przedsięwzięć związanych z realizacją, przebudową lub rozbudową zabudowy kubaturowej i zmianami zagospodarowania terenu, gwarantujących zachowanie regionalnych zasad i standardów kształtowania ładu przestrzennego zgodnie z przyjętym Stanowiskiem Zarządu Województwa z dnia 15 czerwca 2016 r.,
- Prowadzenie regionalnego monitoringu obszarów zaburzonego ładu przestrzennego.

Zalecenia:

- *sporządzanie dokumentów waloryzujących lokalny krajobraz na potrzeby opracowywanych dokumentów planistycznych,*
- *ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych przed zainwestowaniem mogącym prowadzić do degradacji tych walorów,*
- *lokalizowanie nowych inwestycji o wyróżniających parametrach (przestrzennych, wysokościowych, kubaturowych i in.), każdorazowo po wcześniejszym sporządzeniu analizy lokalnego krajobrazu z uwzględnieniem potencjalnego oddziaływania planowanej inwestycji na ten krajobraz,*
- *wspieranie i monitorowanie realizacji przedsięwzięć współfinansowanych ze środków publicznych zgodnych z regionalnymi zasadami i standardami kształtowania ładu przestrzennego.*

II.4. Wykorzystanie potencjału rolniczego i rozwój przemysłu rolno-spożywczego

W obecnie zachodzącym procesie koncentracji i polaryzacji regionalnej w produkcji rolnej województwo kujawsko-pomorskie stało się jednym z liderów zarówno w produkcji roślinnej jak i zwierzęcej (głównie trzody chlewnej). Z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego w regionie ważne jest więc zachowanie równowagi pomiędzy rozwojem intensywnej działalności rolniczej, która skutkuje m.in. wprowadzaniem monokultur, likwidacją mozaiki upraw, przekształceniami trwałych użytków zielonych, a zachowaniem wielokierunkowości produkcji, która pozytywnie wpływa na jakość, odporność i różnorodność biologiczną środowiska naturalnego.

Zachowanie różnorodności biologicznej pozwoli na wszechstronny rozwój produkcji i przetwórstwa w gospodarstwach ekologicznych, wysokotowarowych, zarówno działalności związanych z tradycyjnymi uprawami polowymi, produkcją warzywniczą i sadowniczą, ale także hodowlą zwierząt. Stwarza to korzystne warunki dla powiązań klastrowych łączących produkcję żywności z przetwórstwem rolno-spożywczym. Na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo, które występują głównie w południowej, północno-wschodniej i środkowej części regionu jest niewiele obszarów leśnych. Lasy pełnią istotne funkcje glebochronne i wodochronne. Wspierane będzie więc utrzymywanie zróżnicowania lokalnych ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa m.in. poprzez ochronę zadrzewień śródpolnych. Zakłada się jednak przede wszystkim działania zwiększające potencjał małej retencji w rolnictwie. Wspierana będzie budowa kompleksowego systemu nawodnień na potrzeby rolnictwa oraz budowa systemu przerzutu wody z Wisły, po powstaniu nowego zbiornika wodnego poniżej Włocławka (jako następstwo budowy nowego stopnia wodnego). Rozwiązałoby to m.in. problem nadmiernego i niekontrolowanego poboru wód głębinowych na potrzeby rolnictwa.

Problem suszy dotyczy głównie Kujaw, jednak staje się zagadnieniem o znaczeniu globalnym wpisującym się w szeroki kontekst częstszego występowania skrajnych zjawisk pogodowych (susze, powodzie, lokalne podtopienia w okresie letnim, silne wiatry) związanych ze zmianami klimatycznymi. Należy więc traktować go jako wyzwanie w skali całego regionu.

Rozwój działalności rolniczej wymaga jednocześnie zapewnienia nowych terenów inwestycyjnych pozwalających na rozwój gospodarstw wysokotowarowych, przetwórstwa rolno-spożywczego czy działalności okołorolniczej (np. biogazowni). Jest to istotne w kontekście rosnących konfliktów przestrzennych funkcji rolniczej z rozproszoną zabudową mieszkaniową na obszarach wiejskich. Zakłada się więc nie tylko ochronę zwartych obszarów gruntów rolnych przed użytkowaniem pozarolniczym, ale również określenie obszarów województwa, na których zagospodarowanie przestrzeni musi być podporządkowane funkcjom związanym z rolnictwem i produkcją żywności. Jednocześnie wspierane będą odrolnienia uwzględniające inne potrzeby gospodarcze, np. na terenach przywęzłowych autostrad i dróg ekspresowych (przykład Brześcia Kujawskiego, gminy o wysokim potencjale rolniczym, jednocześnie z funkcjonującymi węzłami autostrady A1).

Przewidywany przez FAO[178] 70% globalny wzrost zapotrzebowania na żywność do 2050 roku sprzyja dynamicznemu rozwojowi sektora B+R w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym. Zakłada się konsekwentne wspieranie rozwoju badań naukowych w tym zakresie na bazie regionalnego potencjału szkolnictwa wyższego. Przewiduje się również rozwój instytucji doradztwa rolniczego w zakresie specjalistycznego wsparcia edukacyjnego oraz doradczego dla działalności rolniczej, w tym zapewniania dostępu do nowoczesnych rozwiązań dla produkcji i przetwórstwa rolnego. Wspierany będzie również rozwój wysokiej jakości szkolnictwa praktycznego.

Działania:

- Utworzenie Regionalnego Centrum Innowacyjności Wsi i Rolnictwa dla rozwoju i transferu innowacji w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym,
- Wsparcie dla tworzenia systemów małej retencji i nawodnień, w tym przy wykorzystaniu nowego zbiornika wodnego na Wiśle poniżej Włocławka,

[178] Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (ang. Food and Agriculture Organization of the United Nations, FAO), na podstawie: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 18 kwietnia 2017 roku.

- Wspieranie działań zachowujących różnorodność biologiczną na terenach intensywnie użytkowanych rolniczo,
- Identyfikacja strategicznego zasobu rolniczej przestrzeni produkcyjnej i wprowadzenie zasad jego ochrony,
- Wsparcie dla tworzenia Kujawsko-Pomorskiego Klastra Produkcji Żywności Wysokiej Jakości,
- Wspieranie rozwoju inwestycji gospodarczych wykorzystujących lokalne predyspozycje do rozwoju rolnictwa,
- Intensyfikacja wdrażania innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie w oparciu o wyniki doświadczeń instytucji naukowych i badawczo-rozwojowych,
- Kształtowanie zwartej zabudowy wsi dla ograniczenia zainwestowania terenów użytkowanych rolniczo.

Zalecenia:

- *zapobieganie konfliktom przestrzennym w planowaniu miejscowym, poprzez racjonalne lokalizowanie funkcji uciążliwych związanych z produkcją rolną, przetwórstwem rolno-spożywczym oraz rozwojem odnawialnych źródeł energii (biogazownie) uwzględniające inne kierunki rozwoju gospodarczego i nowe tereny mieszkaniowe,*
- *sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach rolnych z ustaleniem zakazu zabudowy o funkcji nie związanej z produkcją rolną, w celu ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej.*

II.5. Rozwój uzdrowisk

Funkcjonujące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego uzdrowiska statutowe Ciechocinek, Inowrocław i Wieniec Zdrój wskazują na silne wyspecjalizowanie regionu w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego.

Rozwój turystyki zdrowotnej, medycznej, rehabilitacyjnej oraz typu wellness, a także poszerzanie oferty w kierunku szeroko rozumianej rekreacji oraz funkcji wypoczynkowej, wymaga zachowania i ochrony przestrzeni o zasobach i walorach uzdrowiskowych, z równoczesnym stałym działaniem na rzecz poprawy jakości lokalnego środowiska oraz racjonalnego wykorzystywania potencjału uzdrowiskowego - zasobów naturalnych surowców leczniczych, właściwości leczniczych klimatu oraz walorów przyrodniczych uzdrowisk.
Zakłada się również rozwój lecznictwa uzdrowiskowego w Maruszy k. Grudziądza, posiadającej wstępnie rozpoznane walory lecznicze i uzdrowiskowe oraz wody termalne.
Istotnym kryterium atrakcyjności każdego uzdrowiska i możliwości jego rozwoju, jest jego dostępność transportowa. W związku z tym, wspierane będą działania zmierzające do zapewnienia sprawnego dojazdu do uzdrowisk w województwie, z uwzględnieniem transportu zbiorowego, umożliwiającego ograniczanie transportu indywidualnego i poprawy dostępności miejscowości uzdrowiskowych w dalekobieżnej komunikacji publicznej. Przewiduje się interwencje mające na celu wzmocnienie potencjału leczniczego i gospodarczego uzdrowisk, poprawę ich atrakcyjności i ograniczanie kolizyjności innych funkcji z funkcją uzdrowiskową.

Wspierane będą działania marketingowe ukierunkowane na stworzenie silnej marki uzdrowiskowej województwa, w oparciu o renomę i potencjał istniejących uzdrowisk, z uwzględnieniem ich promocji w kraju i zagranicą.

Działania:

- Dalszy rozwój samorządowych wojewódzkich instytucji leczniczo-uzdrowiskowych (Przedsiębiorstwa Uzdrowisko Ciechocinek z obiektami szpitalnymi i sanatoryjnymi w Ciechocinku, a także Sanatorium Uzdrowiskowe „Przy Tężni" im. dr. Józefa Krzymińskiego w Inowrocławiu Sp. z. o. z.) przede wszystkim w zakresie poszerzania oferty leczniczej i podnoszenia standardu usług,
- Realizacja Programu zdrowie. Kujawsko-pomorskiego interdyscyplinarnego programu diagnozy spersonalizowanej i opieki zdrowotnej – w Ciechocinku,
- Opracowanie i wdrożenie pakietów działań „Uzdrowisko Ciechocinek", "Uzdrowisko Inowrocław", „Uzdrowisko Wieniec Zdrój",
- Rozwój potencjału medycznego uzdrowisk.

Zalecenia:

- *prowadzenie działań w celu ochrony walorów naturalnych obszarów ochrony uzdrowiskowej oraz utrzymania wysokich standardów jakości środowiska (spełnianie dopuszczalnych norm zanieczyszczeń powietrza, natężenia hałasu, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami i emisji pól elektromagnetycznych, o których mowa w przepisach odrębnych),*
- *prowadzenie działań mających na celu ochronę fizjografii obszarów uzdrowiskowych, ich historycznych założeń przestrzennych oraz właściwości leczniczych lokalnego klimatu,*
- *realizowanie inwestycji w dostosowaniu do istniejących walorów uzdrowiskowych, eksponujących lokalne struktury przestrzenno-architektoniczne, z uwzględnieniem rewaloryzacji obiektów zabytkowych oraz prawidłowego zagospodarowania parków i terenów zieleni publicznej,*
- *kształtowanie terenów zieleni publicznej w uzdrowiskach w powiązaniu z przyległymi terenami otwartymi lasów, pól uprawnych, ogrodów i sadów.*

III. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne

III.1. Kształtowanie spójnych systemów transportowych

Korzystne położenie transportowe województwa na tle kraju, w tym przebieg ciągów komunikacyjnych zarówno o znaczeniu krajowym, jak i międzynarodowym, nie jest w pełni wykorzystane. Wynika to przede wszystkim z braku realizacji inwestycji w tym zakresie, w tym sieci dróg ekspresowych. Położenie województwa wiąże się z obsługą przez sieć transportową regionu, zarówno ruchu regionalnego, jak i tranzytowego. Dlatego też dalszy rozwój województwa warunkowany jest głównie poprawą dostępności i spójności komunikacyjnej.

Dostępność międzyregionalna województwa zapewniana jest poprzez położone w sieci transeuropejskich korytarzy transportowych: autostradę, odcinki dróg ekspresowych, linie kolejowe, lotnisko a także śródlądowe drogi wodne. Ich układ, a także powiązania funkcjonalne pomiędzy największymi miastami województwa, tworzą warunki dla lokalizacji, na ich bazie terminala multimodalnego.

Dla powiązań ośrodków regionalnych, które są położone poza tą siecią, największą rolę będą odgrywały pozostałe drogi krajowe, sieć dróg wojewódzkich i powiatowych oraz pozostałe linie kolejowe. Drogi te powinny zostać dostosowane do obowiązujących standardów technicznych. Wszędzie tam, gdzie nie jest to możliwe (zwłaszcza na terenach zurbanizowanych) powinny prowadzić po nowym przebiegu. Należy również, tam gdzie jest to możliwe zadbać o wykonanie odpowiednio zaprojektowanych ciągów pieszo-rowerowych, które znacząco wpłyną na zwiększenie bezpieczeństwa pieszych użytkowników dróg oraz rowerzystów.

Dla pełnej integracji systemów transportowych ważną rolę ma kontynuacja projektu BiT City, polegająca na skomunikowaniu Bydgoszczy i Torunia z obszarami położonych poza obszarem funkcjonalnym tych miast, za pomocą zbiorowego transportu publicznego.

Zakłada się rozwój poszczególnych elementów sieci transportowej w taki sposób, aby utworzyć spójny system powiązań zewnętrznych i wewnętrznych województwa.

Realizacja tego celu będzie się odbywała poprzez cztery główne kierunki działań:

1. **Poprawę dostępności województwa** uwarunkowanej jego położeniem na tle kraju, jak również przebiegającymi przez jego teren korytarzami transportowymi sieci TEN-T. W zakresie poprawy powiązań drogowych najważniejszym zadaniem jest budowa dróg ekspresowych, a także ich połączenie z siecią dróg niższego rzędu poprzez prawidłowo zlokalizowane węzły. Należy również rozbudować te z istniejących węzłów, których potencjał nie jest w pełni wykorzystany. Z kolei na sieci już istniejącej, w miejscach szczególnie do tego predysponowanych, należy dopuścić lokalizację nowych węzłów. Na poprawę drogowej dostępności komunikacyjnej wpłynie również przebudowa pozostałych dróg krajowych do możliwie najwyższych parametrów technicznych wraz ze zwiększeniem ich przepustowości i wyprowadzeniem ruchu pojazdów poza tereny zurbanizowane (budowa obwodnic).
   W zakresie transportu kolejowego należy dążyć do realizacji na terenie województwa Kolei Dużych Prędkości, a tym samym włączenie miast stołecznych do ich krajowej sieci. Istotna dla rozwoju całego województwa jest również modernizacja linii kolejowych o znaczeniu państwowym, w tym tych zaliczanych do transeuropejskiej sieci transportowej (zwłaszcza likwidacja wąskich gardeł, zwiększenie maksymalnej osiąganej prędkości).
2. **Poprawę spójności transportowej oraz integrację systemów transportowych** polegającej w zakresie infrastruktury drogowej na tworzeniu spójnej sieci, głównie poprzez przebudowę jej istniejących elementów oraz budowę nowych. Należy kontynuować prace na ciągach komunikacyjnych, których fragmenty były już realizowane lub są w trakcie realizacji. Prace te powinny być prowadzone tak, by dostosować przekroje poprzeczne, nawierzchnię i obiekty inżynierskie do aktualnych potrzeb transportowych, a także do obowiązujących normatywów technicznych i przyjętych przez Zarząd Województwa standardów dla dróg wojewódzkich. Wszędzie tam, gdzie jest to niezbędne, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i płynności ruchu (zwłaszcza na terenach zurbanizowanych), konieczna jest realizacja obwodnic i obejść miejscowości, a także poprawa standardów technicznych dróg wylotowych z miast (w tym dostosowanie klasy drogi do pełnionej przez nią funkcji oraz podniesienie jej rangi, przebudowa do układu dwujezdniowego). Ponadto należy zapewnić bezkolizyjne skrzyżowania drogowych ciągów komunikacyjnych z liniami kolejowymi oraz dążyć do ochrony pieszych i rowerzystów poprzez budowę dróg rowerowych i pieszo-rowerowych, zwłaszcza przy drogach o dużym

natężeniu ruchu. Istotną dla poprawy spójności transportowej będzie budowa przepraw drogowych wynikająca z zapisów studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, a także w miejscach planowanych nowych stopni wodnych na Wiśle.

Dla największych miast województwa (Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia) duże znaczenie będzie miało usprawnienie ich sieci drogowych, w tym budowa nowych połączeń z węzłami na autostradzie A1 i drogach ekspresowych, połączenia z pozostałymi drogami krajowymi, zapewnienia dostępu do centrów miast i jego pozostałych obszarów a także ułatwienie tranzytu. Dla miast stołecznych należy dążyć do utworzenia tzw. „regionalnej ósemki" – obwodnicy Bydgoszczy i Torunia.

W zakresie transportu kolejowego oraz integracji systemów transportowych niezbędna jest przebudowa istniejących linii kolejowych wraz z modernizacją infrastruktury towarzyszącej (elektryfikacja, relokacja przystanków, poprawa parametrów eksploatacyjnych, zwiększenie maksymalnej dopuszczalnej prędkości, likwidacja wąskich gardeł, przebudowa dworców). Integracja dworców i przystanków kolejowych z innymi rodzajami transportu powinna mieć miejsce poprzez węzły przesiadkowe. Wszędzie tam, gdzie istnieje taka konieczność należy dążyć do przywracania ruchu pasażerskiego na liniach kolejowych. Przy zamykaniu bądź likwidowaniu linii kolejowych należy zachowywać ciągłość przestrzenną utrwalonych szlaków komunikacyjnych, w celu umożliwienia ich zagospodarowania w inny, niż dotychczasowy sposób (drogi, szlaki turystyczne, drogi rowerowe).

Dla zapewnienia spójności transportowej stolic regionu z innymi miejscowościami należy kontynuować projekt BiT City, w tym inwestycje w modernizację i budowę nowych linii kolejowych, budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych, rozbudowę systemów transportu publicznego wewnątrz miast (budowa nowych tras tramwajowych i modernizacja torowisk, budowa parkingów park&ride, dyslokacja i lokalizacja nowych przystanków na liniach kolejowych).

Bardzo ważną dla województwa inwestycją będzie budowa terminala multimodalnego - węzła logistycznego Bydgoszcz. Stanowić go będzie kolejowo-drogowa platforma przeładunkowa w Emilianowie koło Bydgoszczy oraz platforma multimodalna Bydgoszcz-Solec Kujawski, która będzie powstawać w miarę poprawiania parametrów żeglugowych na drodze wodnej Wisły i umożliwi zintegrowanie transportu drogowego i kolejowego z transportem prowadzonym śródlądową drogą wodną.

Działania:[179]

- Budowa dróg ekspresowych S5 i S10[180] - ich przebieg wymaga uszczegółowienia w taki sposób, aby omijał tereny zurbanizowane (S10 na całym odcinku oraz S5 odcinek od Nowych Marz na wschód) oraz uwzględniał potrzeby rozwojowe województwa poprzez prawidłowo zlokalizowane węzły (w tym węzły w okolicach Bydgoszczy – dla obsługi Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, miejscowości położonych pomiędzy węzłami Bydgoszcz Błonie i Bydgoszcz Południe, w okolicach Solca Kujawskiego – podłączenie drogi wojewódzkiej nr 397, obsługa Parku Technologicznego, w okolicach Torunia – połączenie z planowanym nowym tzw. zachodnim mostem drogowym, terenami inwestycyjnymi),*

[179] Działania oznaczone gwiazdką (*) dotyczą głównie poprawy dostępności województwa, pozostałe głównie spójności województwa
[180] Przebieg zgodny z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych

- Budowa węzła autostradowego w Dźwierznie,*
- Przebudowa węzła Toruń Południe (dawniej Czerniewice) stanowiącego połączenie autostrady A1 z drogą krajową nr 91 i drogą S10,*
- Budowa oraz przebudowa dróg krajowych:
  - nr 5 i 10 (ich status po wybudowaniu dróg ekspresowych S5 i S10 jest nieznany),*
  - nr 15,*
  - nr 25,*
  - nr 55 Stolno – Grudziądz (w tym budowa drogi na odcinku od ul. Toruńskiej do węzła Konstytucji 3 Maja w celu dostosowania układu do rozwoju m. Grudziądza) – granica województwa,
  - nr 56,
  - nr 62,
  - nr 67 wraz z połączeniem z DK10/S10 oraz dostosowaniem dla rozwoju m. Włocławka poprzez rozbudowę Al. Ks. J. Popiełuszki,
  - nr 80 relacji Pawłówek – Lubicz (klasa GP główna ruchu przyspieszonego o przekroju dwujezdniowym) wraz z północnym obejściem Torunia (połączenie DK 80 z DK 15 oraz połączenie DK 91 z węzłem Turzno) i nową przeprawą drogową na wysokości Fordonu,
  - nr 91,*
- Budowa obwodnic w ciągu dróg krajowych, w tym: Strzelna, Gniewkowa, Szadłowic, Suchatówki, Kowalewa Pomorskiego (DK 15), Sępólna Krajeńskiego, Kamienia Krajeńskiego, Tryszczyna, Mąkowarska, Buszkowa, Nowej Wsi Wielkiej, Złotnik Kujawskich, Strzelna, Zamartego, Inowrocławia (DK 25), Grudziądza , Łasina (DK 16), Kruszwicy, Sławska Wielkiego, Stodólna oraz Brześcia Kujawskiego (w ciągu DK 62) - w tym jej podłączeniem do dróg wojewódzkich nr: 265, 268 i 270, Lipna (DK 67), Złejwsi Wielkiej, Strzyżawy, Przysieka i Rozgart (DK 80), Nowego, Lubienia Kujawskiego (DK 91),
- Rozbudowa układu drogowego na terenie m. Bydgoszcz w celu dostosowania dostępności komunikacyjnej miasta, w tym budowa tzw. wschodniej obwodnicy Bydgoszczy, przebudowa do układu dwujezdniowego głównych tras wylotowych – DK 5 do węzła Bydgoszcz Północ, DK 25 w kierunku Koszalina, DW 223 do węzła Bydgoszcz Błonie, ciąg Toruńska-Nowotoruńska, zmiana przebiegu DW 256,
- Usprawnienia połączeń w sieci TEN-T w Toruniu, w tym budowa Trasy Staromostowej (od Pl. Niepodległości do ul. Bema, przebudowa do układu dwujezdniowego głównych tras wylotowych, kontynuacja prac na Trasie Średnicowej, budowa nowych przepraw mostowych – w osi ul. Szosa Okrężna i w osi ul. Waryńskiego wraz z drogami dojazdowymi, modernizacja ul. Anderska i Łódzkiej,
- Rozbudowa układu drogowego na terenie m. Włocławek poprzez dalszą budowę trasy średnicowej, rozbudowa drogi krajowej nr 62 na odcinku od węzła Włocławek Zachód do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 317, przedłużenie ul. Wiejskiej, budowa obwodnicy zachodniej, budowa nowej przeprawy mostowej wraz z drogami dojazdowymi,
- Budowa oraz przebudowa dróg wojewódzkich:
  - nr 240,*

- nr 241, 250, 251, 252, 254, 255, 265, 266, 268, 269, 270*, 291, 301, 534, 548, 559, 563 (przedsięwzięcia drogowe przewidziane do realizacji w latach 2014-2023 wg KPPSKDiK[181] – grupa 1)[182],
- pozostałych dróg wojewódzkich (przedsięwzięcia drogowe przewidziane do realizacji w latach 2014-2023 wg KPPSKDiK – grupa 3),

  Do grupy 3 zakwalifikowano przedsięwzięcia o łącznej długości ok. 1116,48 km, tj. drogi wojewódzkie nr: 189, 200, 204, 207, 214, 217, 223, 237, 239[183], 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 256, 258, 262, 265, 267, 268, 272, 273, 274, 275, 284, 291, 299, 301, 377, 391, 394, 397, 398, 399, 400, 402, 412, 499, 533, 534, 535, 538, 539, 541, 543, 544, 546, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 556, 557, 558, 560, 562, 563, 566, 569, 572, 576, 578, 582, 586, 589, 597, 599, 646, 649, 654, 657,

- Utworzenie dodatkowego połączenia drogi krajowej nr 80 z drogą krajową nr 10 - budowa przeprawy promowej Czarnowo – rz. Wisła – Solec Kujawski,
- Realizacja obwodnic i obejść miejscowości wszędzie tam, gdzie jest to niezbędne, w tym: Aleksandrowa Kujawskiego, Barcina, Bladowa, Brodnicy, Brzozy, Bysławia, Chełmży, Dębowej Łąki, Dźwierzna, Golubia-Dobrzynia, Gostycyna, Izbicy Kujawskiej, Kcyni, Kowala, Laskowic Pomorskich, Lipna, Lisewa, Lubrańca, Łyskowa, Mogilna, Ostromecka, Pakości, Płazowa, Radziejowa, Radzynia Chełmińskiego, Rypina, Szczepankowa, Szubina, Trląga, Tucholi, Unisławia, Więcborka, Zelgna, Żalna,
- Budowa oraz przebudowa dróg powiatowych mających znaczenie dla poprawy spójności drogowej, w tym droga powiatowa nr 1015C Tuchola-Tleń[184],
- Budowa nowych połączeń drogowych mających istotne znaczenie dla województwa – realizacja połączeń drogowych w związku z kompleksowym zagospodarowaniem doliny Wisły (poniżej Włocławka, w rejonie Solca Kujawskiego), nowe przeprawy drogowe w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku,
- Budowa Kolei Dużych Prędkości przeznaczonych dla transportu pasażerskiego w relacji Warszawa – (Toruń, Bydgoszcz) – Gdańsk,*
- Modernizacja linii kolejowych:
  - nr: 18, 131, 201 i 353,*
  - nr: 27 (wraz z elektryfikacją i ewentualną zmianą lokalizacji przystanków), 33, 207, 208 i 209,
- Modernizacja i przywrócenie ruchu pasażerskiego na niektórych liniach kolejowych, w tym nr: 206, 245, 281, 356,
- Modernizacja przystanków osobowych, punktów kolejowej odprawy pasażerskiej, w tym m.in. przebudowa kompleksu dworcowego we Włocławku i w Grudziądzu w celu utworzenia węzła multimodalnego dla obsługi połączeń miasta i sąsiednich powiatów,
- Zorganizowanie i kompletne wyposażenie zintegrowanych węzłów przesiadkowych (zgodnie z zapisami Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego),

[181] Kujawsko-Pomorski Plan Spójności Komunikacji Drogowej i Kolejowej 2014-2020

[182] Drogi podkreślone realizowane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego – zadanie pod nazwą: budowa, przebudowa i utrzymanie dróg wojewódzkich rejonu Włocławek w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego

[183] Zgodnie z uchwałą Nr XLIX/806/18 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. w sprawie ustalenia nowego przebiegu istniejącej drogi wojewódzkiej droga nr 239 została włączona w przebieg drogi nr 272

[184] Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego. Plan modernizacji 2020+

- Budowa linii kolejowej Maksymilianowo – Koronowo,
- Prowadzenie prac zmierzających do realizacji połączenia szynowego (tramwaj regionalny) pomiędzy Toruniem i Bydgoszczą, po północnej stronie Wisły,
- Budowa kolejowo-drogowych platform przeładunkowych w Inowrocławiu i Laskowicach Pomorskich,
- Budowa terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz (kolejowo drogowej platformy przeładunkowej w Emilianowie koło Bydgoszczy oraz platformy multimodalnej Bydgoszcz-Solec Kujawski z portem śródlądowym).

3. **Zwiększenie znaczenia transportu lotniczego w transporcie międzynarodowym** przez rozbudowę Portu Lotniczego w Bydgoszczy, związaną między innymi z budową nowego terminalu pasażerskiego i przebudową infrastruktury towarzyszącej. Niezbędna jest również budowa połączenia kolejowego portu z istniejącą siecią kolejową, a tym samym poprawa dostępności portu w komunikacji kolejowej. Zwiększenie jego znaczenia w transporcie krajowym powinno nastąpić poprzez rozbudowę lotnisk usługowo-sportowych w zakresie budowy nowych i przebudowy istniejących pasów startowych, budowę lądowisk dla helikopterów, wyposażanie w nowoczesne urządzenia nawigacyjne.

Działania:

- Budowa nowej linii kolejowej Trzciniec – Port Lotniczy – Solec Kujawski w celu poprawy dostępności Portu Lotniczego Bydgoszcz (łączącej linie kolejowe nr 18 i 131),
- Kompleksowa modernizacja Portu Lotniczego w Bydgoszczy – budowa nowego terminalu pasażerskiego, nowej płyty postojowej, wydłużenie drogi startowej, rozbudowa i przebudowa infrastruktury towarzyszącej (w tym budowa parkingu park&ride) oraz terminala cargo,
- Rozbudowa lotnisk usługowo-sportowych w Toruniu, Inowrocławiu, Lisich Kątach, Kruszynie (w tym możliwość ich przystosowania do celów biznesowych i turystycznych).

4. **Zwiększenie znaczenia transportu wodnego** poprzez:

podjęcie działań w kierunku poprawy żeglowności rzek i modernizacji infrastruktury dróg wodnych przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczych. Istotnym aspektem jest również dalsze turystyczne wykorzystanie rzek i terenów nadbrzeżnych.

Działania:

- Budowa nowego stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka, jako jednego z elementów stworzenia technicznych możliwości dla transportowego i turystycznego wykorzystania Międzynarodowej Drogi Wodnej E40, a następnie kolejnych stopni oraz doprowadzenie MDW E40 do co najmniej IV klasy drogi wodnej,
- Rewitalizacja Międzynarodowej Drogi Wodnej E70 w celu turystycznego wykorzystania i stworzenia warunków dla rozwoju małego ruchu transportowego, zwiększenia wykorzystania gospodarczego rzek oraz doprowadzenie MDW E70 do II klasy drogi wodnej na odcinku Odra-Wisła (w dalszej perspektywie możliwość osiągnięcia parametrów IV klasy) i pozostałego odcinka MDW E70 do IV klasy drogi wodnej,

- Budowa platformy multimodalnej Bydgoszcz-Solec Kujawski jako elementu terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz,
- Budowa, przebudowa i modernizacja budowli hydrotechnicznych i regulacyjnych na Międzynarodowych Drogach Wodnych E40 i E70, w tym rewitalizacja Brdy skanalizowanej wraz z przebudową obiektów Bydgoskiego Węzła Wodnego,
- Rewitalizacja miejskich terenów nadbrzeżnych i rozwój przestrzenno-funkcjonalny obszarów przy zbiornikach wodnych.

Zalecenia:

- *kształtowanie istniejącej i planowanej infrastruktury transportowej z uwzględnieniem terenów przyległych w zakresie ich przeznaczenia (wskazywanie optymalnych funkcji stosownie do przewidywanych uciążliwości lub korzyści wynikających z bezpośredniego dostępu do drogi, a także zabezpieczanie terenu pod urządzoną zieleń izolacyjną, niwelującą uciążliwości hałasowe, spalinowe i in.),*
- *kształtowanie istniejących i nowobudowanych dróg w obszarach zabudowy mieszkaniowej z uwzględnieniem środków tzw. „uspokajania ruchu" – ronda, esowanie dróg itp.,*
- *zabezpieczanie rezerw terenowych pod budowę obejść miejscowości,*
- *uwzględnienie w dokumentach planistycznych zmiany lokalizacji przystanków na liniach kolejowych,*
- *uwzględnienie rozbudowy sieci dróg rowerowych, stworzenie spójnego systemu tras dla celów komunikacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych,*
- *realizacja węzłów przesiadkowych, w tym integracja różnych systemów transportowych,*
- *planowanie zagospodarowania z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych w sąsiedztwie takich inwestycji jak m.in.: budowa stopnia wodnego na Wiśle, platformy multimodalnej i kolejowych platform przeładunkowych, z uwzględnieniem możliwości rozwoju nowych funkcji i powiązań przestrzennych,*
- *kształtowanie terenów nadbrzeżnych poprzez racjonalne urządzanie przestrzeni publicznych.*

III. 2 Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej

Infrastruktura techniczna jest bardzo ważnym elementem planowania w wymiarze przestrzennym i gospodarczym. Wyposażenie w media infrastruktury technicznej stanowi o wysokim standardzie zamieszkania, możliwościach rozwoju gospodarczego, a także o jakości środowiska przyrodniczego.

Właściwie ukształtowane sprawne systemy infrastruktury technicznej wpłyną na podniesienie konkurencyjności województwa, jego spójności oraz poprawę jakości życia mieszkańców.

Energetyka

Przy lokalizacji infrastruktury energetycznej należy dążyć do minimalizacji jej oddziaływania na środowisko poprzez koncentrację energetycznych przedsięwzięć liniowych i węzłowych oraz ich wysokie standardy techniczne.

Rozwijająca się gospodarka potrzebuje coraz więcej energii i to pomimo bardziej efektywnego jej zużywania. Im nowocześniejsza i bardziej rozbudowana jest sieć linii elektroenergetycznych i gazociągów, tym większa jest szansa na niezawodną dostawę energii do każdego odbiorcy. Działania województwa skierowane będą na utworzenie systemu energetycznego sprzyjającego rozwojowi społeczno-gospodarczemu województwa oraz gwarantującego bezpieczeństwo energetyczne kraju i regionu poprzez koordynację działań wynikających z założeń kształtowania krajowych powiązań energetycznych, zamierzeń inwestycyjnych operatorów sieci energetycznych

oraz wytwórców energii, możliwości województwa w zakresie wykorzystania istniejących potencjałów oraz potrzeb regionu w zakresie dostępu do nośników energii.

Rozwój elektroenergetyki w województwie obejmować będzie budowę nowych źródeł energii konwencjonalnej, rozwój energetyki na bazie odnawialnych źródeł energii oraz rozbudowę systemu elektroenergetycznego przesyłowego i dystrybucyjnego, zapewniającego odbiorcom pewność zasilania w energię elektryczną o wymaganych parametrach, przy uwzględnianiu planów inwestycyjnych operatorów sieci realizujących rozbudowę elektroenergetycznego systemu dystrybucyjnego oraz najwyższych napięć. Takie działania pozwolą na wzmocnienie roli naszego województwa w krajowym systemie przesyłowym.

Samorząd Województwa będzie wspierał również działania inwestycyjne operatorów sieci realizujących rozbudowę systemów gazowych oraz paliw płynnych (ropy naftowej, produktów naftowych) w zakresie przesyłu i dystrybucji wraz z dostosowaniem ich do planowanych zmian w strukturze zużycia energii pierwotnej oraz prognozowanego wzrostu zapotrzebowania na tego typu produkty.

Samorząd Województwa będzie zabiegał o lokalizowanie nowych mediów infrastruktury w istniejących już korytarzach infrastrukturalnych. Wspierane będą również działania związane z tworzeniem klastrów energii realizujących projekty służące rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym.

Działania[185]:

Z zakresu elektroenergetyki:

Inwestycje systemu krajowego najwyższych napięć:

- Budowa linii 400 kV relacji Bydgoszcz Zachód – Piła Krzewina (czasowa praca tej linii na napięciu 220 kV do momentu rozbudowy stacji elektroenergetycznych Piła Krzewina i Bydgoszcz zachód o rozdzielnie 400 kV),
- Budowa linii 400 kV relacji Jasiniec – Pątnów,
- Budowa linii 400 kV relacji Jasiniec – Grudziądz Węgrowo,
- Budowa linii 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo – Pelplin – Gdańsk Przyjaźń,
- Modernizacja linii 400 kV Grudziądz Węgrowo – Płock w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy,
- Modernizacja linii 220 kV Toruń Elana - Grudziądz Węgrowo w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy,
- Rozbudowa stacji 400/220/110 kV Grudziądz Węgrowo,
- Przełączenie linii Piła Krzewina – Bydgoszcz Zachód – Jasiniec: odcinek Bydgoszcz Zachód – Jasiniec, na napięcie 400 kV z dostosowaniem stacji Bydgoszcz Zachód do pracy na napięciu 400 kV,
- Rozbudowa stacji 220/110 kV Bydgoszcz Zachód o rozdzielnię 400 kV,
- Rozbudowa stacji 220/110 kV Jasiniec o rozdzielnię 400 kV.

Niezależnie od ww inwestycji, w przypadku realizacji w województwie pomorskim elektrowni jądrowej, na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego konieczna będzie przebudowa istniejącej linii elektroenergetycznej 400 kV Grudziądz Węgrowo – Płock na linię dwutorową

[185] Działania wynikają z planów rozwoju operatorów sieci

w celu wyprowadzenia mocy z elektrowni do obszaru centralnej Polski. Ponadto po 2025 r. rozważana jest budowa linii 400 kV Olsztyn Mątki – Płock (przebieg nieustalony)[186].

W związku z realizacją ww. linii elektroenergetycznych 400k V mogą zostać zlikwidowane lub przełączone na niższe napięcie istniejące linie elektroenergetyczne 220 kV.

Inwestycje systemu dystrybucyjnego wynikające z planów rozwoju operatorów systemów dystrybucyjnych:

- Budowa nowych oraz przebudowa i modernizacja istniejących stacji elektroenergetycznych 110/15 kV,
- Budowa nowych oraz przebudowa i modernizacja istniejących linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV.

Z zakresu gazownictwa:

- Budowa nowych gazociągów systemowych[187], w tym gazociągu Gustorzyn – Łódź[188],
- Budowa nowych oraz przebudowa, wymiana i modernizacja istniejących stacji gazowych wysokiego ciśnienia,
- Budowa nowych oraz przebudowa i wymiana istniejących gazociągów wysokiego ciśnienia wraz z budową sieci dystrybucyjnej gazowej na obszarach dotychczas niezgazyfikowanych,
- Gazyfikacja gmin (Lisewo, Bukowiec, Dobrcz, Koronowo, Kowal, Lipno, Nowa Wieś Wielka, Płużnica).

Dla funkcjonowania polskiego systemu przesyłowego w zakresie przetłaczania zwiększonych strumieni gazu zielnego związanych z dywersyfikacją źródeł gazu, rozbudową terminalu LNG w Świnoujściu oraz powstaniem gazociągu pomorskiego, łączącego Danię z Polską (Baltic Pipe[189]) niezbędna będzie budowa gazociągu przyłączeniowego wysokiego ciśnienia (przebieg nieustalony) oraz rozbudowa węzła przesyłu i budowa nowej tłoczni gazu w Gustorzynie[190] (gmina Brześć Kujawski).

Z zakresu paliw płynnych:

- Budowa rurociągu ropy naftowej DN 800 wzdłuż istniejącego rurociągu „Pomorskiego" Płock – Gdańsk,

[186] Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych wskazuje docelowe miejscowości które planowana linia będzie łączyła, nie wskazuje czy będzie przebiegała przez obszar województwa kujawsko-pomorskiego. Rozważana linia nie znalazła się w projekcie Planu rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2018-2027

[187] Zgodnie z Dziesięcioletnim Planem Rozwoju Systemu Przesyłowego „Planem Rozwoju w zakresie zaopatrzenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2018-2027" na terenie województwa kujawsko-pomorskiego planowana jest realizacja czterech gazociągów systemowych: DN 1000 Gustorzyn-Łódź, DN 1000 Reszki-Gustorzyn, DN 1000 Mogilno-Odolanów, DN 1200 Damasławek-Mogilno (przebieg nieustalony) .

[188] Ponadto budowa gazociągu Gustorzyn – Łódź – Piotrków Trybunalski – Tworóg wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi na terenie województw kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, łódzkiego i śląskiego wynika z ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu

[189] Gazociąg Baltic Pipe ma połączyć polski system przesyłowy z systemem duńskim, a przez to także z europejskim oraz z gazociągiem Skanled, transportującym gaz ziemny ze złóż norweskich (19 koncesji na tamtejszym szelfie należy do PGNiG) . Baltic Pipe jest określany jako element projektu *Bramy Północnej*, czyli połączenia złóż gazu znajdujących się na szelfie norweskim z polskim wybrzeżem. 9 czerwca 2017 premier Rzeczypospolitej Polskiej Beata Szydło i premier Danii Lars Lokke Rasmussen podpisali memorandum w sprawie budowy gazociągu. W grudniu 2017 r. złożony został wniosek o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (decyzja środowiskowa) wraz z Kartą Informacyjną Przedsięwzięcia (KIP) dla odcinka podmorskiego gazociągu Baltic Pipe zlokalizowanego na polskich obszarach morskich

[190] Budowa tłoczni gazu Gustorzyn wchodzi w skład Programu Baltik Pipe oraz jest częścią projektu „Budowy międzysystemowego gazociągu stanowiącego połączenie systemów przesyłowych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Litewskiej wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi" Planowana moc urządzeń tłoczących 30MW. Termin zakończenia inwestycji przewidywany jest na 2022 r.

- Budowa rurociągu produktów naftowych DN 400 wzdłuż istniejącego rurociągu „Pomorskiego" Płock - Gdańsk z opcją rozgałęzienia na stacji pomp w Szonowie Szlacheckim w kierunku Nowej Wsi Wielkiej (trasa nie jest jeszcze zaprojektowana),
- Rozbudowa magazynu KPMG Mogilno polegająca na zwiększeniu pojemności roboczej magazynu od ok. 570 mln m^3 do 800 mln m^3,
- Budowa kawernowego podziemnego magazynu gazu w centralnej Polsce wraz z gazociągiem przyłączeniowym (lokalizacja nie została ustalona).

Działanie inwestycyjne PKB Orlen S.A. (projekt JURA) obejmuje budowę otworowej kopalni soli w gminie Lubień Kujawski oraz rurociągu przesyłowego solanki z tej kopalni do Nowej Wsi Wielkiej i wody technologicznej z ujęcia powierzchniowego na Wiśle w rejonie Anwilu (m. Włocławek) do planowanej kopalni solia. Powstałe po wyługowaniu soli kawerny przekształcone zostaną na magazyn gazu o pojemności roboczej 160 mln m^3.

Pokazane na rysunku Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przebiegi planowanych linii elektroenergetycznych, gazociągów wysokiego ciśnienia, rurociągów ropy naftowej i produktów naftowych, rurociągu solanki są orientacyjne i wymagają uszczegółowienia na etapie sporządzania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w dostosowaniu do planów inwestycyjnych poszczególnych operatorów sieci, pod warunkiem zachowania wskazanych w Planie relacji i powiązań projektowanych linii z punktami docelowymi. Dopuszcza się odstępstwa od wskazanych przebiegów w szczególnych, uzasadnionych przypadkach.

Zalecenia:

- *uwzględnianie w gminnych dokumentach planistycznych przebiegu istniejących i planowanych sieci i obiektów dotyczących systemów przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej, gazu oraz paliw płynnych, zgodnie z ustaleniami planu i tabelą zawierającą wykaz inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym,*
- *podejmowanie działań mających na celu koncentrację energetycznych przedsięwzięć liniowych i węzłowych, w szczególności w istniejących korytarzach infrastrukturalnych,*
- *przestrzeganie przy projektowaniu zagospodarowania przestrzennego, obowiązujących prawnie stref uciążliwości towarzyszących ciągom i urządzeniom infrastruktury technicznej (sieciom elektroenergetycznym, gazociągom, rurociągom produktów naftowych itp.),*
- *przestrzeganie, przy projektowaniu infrastruktury ponadlokalnej napowietrznej i podziemnej, w tym farm wiatrowych, zasad ochrony obowiązujących na obszarach parków krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu i rezerwatów przyrody, uwzględniając zachowanie spójności zwartych kompleksów leśnych,*
- *zachowanie spójności gminnych dokumentów energetycznych (założenia do zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe) z dokumentami planistycznymi (studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego).*

Odnawialne źródła energii

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje się dogodnymi warunkami dla rozwoju energetyki wiatrowej. Jej żywiołowy i dynamiczny rozwój spowodował szereg problemów i konfliktów oraz potrzebę ustalenia warunków lokalizacji elektrowni wiatrowych w sąsiedztwie istniejącej lub planowanej zabudowy mieszkaniowej oraz obszarów cennych przyrodniczo. Delimitacja obszaru województwa pod kątem możliwości rozwoju energetyki wiatrowej jest czynnikiem równie kluczowym przy lokalizacjach elektrowni wiatrowych, co struktura sieci energetycznych.

Samorząd Województwa będzie wspierał inwestycje wykorzystujące energię odnawialną pochodzącą z biomasy, energię słoneczną dla wspomagania zarówno systemów ogrzewania jak i produkcji energii elektrycznej, energię geotermalną, energię wodną poprzez budowę obiektów hydrotechnicznych (w tym budowa drugiego stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka) oraz energię wiatru przy respektowaniu wymogów prawnych dotyczących wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a w szczególności ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych[191] oraz ochrony środowiska, w tym: przepisów dotyczących obszarów podlegających ochronie prawnej, norm dotyczących hałasu, a także stanowiska Zarządu Województwa[192].
Zgodnie z ww. stanowiskiem Zarząd Województwa uznaje za szczególnie preferowane do lokalizowania instalacji elektrowni wiatrowych, biogazowni i elektrowni fotowoltaicznych tereny rolne w strefie do 1000 m od osi autostrady A1. Tereny te cechują się bowiem dużymi zanieczyszczeniami gleb przez metale ciężkie, przekroczeniami norm hałasu, zdegradowanym krajobrazem oraz fragmentacją siedlisk, przez co radykalnie zmniejszona została atrakcyjność walorów środowiska, warunków zamieszkania i potencjału produkcji rolnej.

Działania:

- Budowa kaskady dolnej Wisły[193], w tym przede wszystkim budowa hydroelektrowni na stopniu wodnym w Siarzewie poniżej Włocławka,
- Budowa energetycznych systemów rozproszonych w oparciu o źródła odnawialne, przede wszystkim: biomasę, hydroenergetykę, geotermię niskotemperaturową oraz energię słoneczną,
- Budowa zawodowych systemów energetycznych opartych na dostępnych źródłach biogazu w oczyszczalniach ścieków,
- Budowa zawodowych systemów energetycznych opartych na dostępnych źródłach biogazu z odpadów organicznych na składowiskach odpadów, odpadów zwierzęcych w gospodarstwach rolnych oraz z zakładów produkcyjnych,
- Budowa zawodowych systemów energetyki cieplnej opartej o zasoby geotermalne, m.in.: w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku i Grudziądzu[194].

Zalecenia:

- *realizowanie inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii w taki sposób, aby nie pogarszać walorów krajobrazowych oraz jakości życia mieszkańców, z preferowaniem systemów rozproszonych i mikroinstalacji.*

[191] Obecnie jest to ustawa z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Zgodnie z art. 4. 1. Ustawy *„Odległość, w której mogą być lokalizowane i budowane: 1) elektrownia wiatrowa – od budynku mieszkalnego albo budynku o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa, oraz 2) budynek mieszkalny albo budynek o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa – od elektrowni wiatrowej – jest równa lub większa od dziesięciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej mierzonej od poziomu gruntu do najwyższego punktu budowli, wliczając elementy techniczne, w szczególności wirnik wraz z łopatami (całkowita wysokość elektrowni wiatrowej)”.* Zasięgi ograniczeń wynikające z ustawy przedstawiono na Załączniku nr 2 plansza „Kształtowanie spójnych systemów transportowych i infrastrukturalnych. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych”.

[192] Stanowisko Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie lokalizacji inwestycji odnawialnych źródeł energii na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

[193] Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030 – dokument przyjęty przez Radę Ministrów 14 czerwca 2016 r. (priorytet II)

[194] Budowa ww. systemów uzależniona jest od przeprowadzenia szczegółowych badań określających faktyczne zasoby geotermalne oraz czynników ekonomicznych.

Łączność i komunikacja

Dla rozwoju województwa ważne jest utworzenie sprawnego systemu sieci połączeń telefonii stacjonarnej i komórkowej oraz szerokopasmowej sieci dostępu do Internetu. Wspierane będą działania inwestycyjne w tym zakresie.

Działania:

- Rozbudowa infrastruktury służącej zapewnieniu powszechnego dostępu do usług telekomunikacyjnych,
- Rozbudowa infrastruktury szerokopasmowego dostępu do Internetu,
- Rozbudowa infrastruktury i usług informacyjnych w administracji publicznej, w tym realizacja inwestycji „Budowa Infrastruktury Regionalnego Ośrodka Społeczeństwa Informacyjnego".

Zalecenia:

- *uwzględnianie w gminnych dokumentach planistycznych terenów predysponowanych do lokalizacji obiektów z zakresu łączności, w tym wież telefonii cyfrowej.*

Gospodarka odpadami

Polityka w zakresie gospodarki odpadami prowadzona będzie zgodnie z ustaleniami *Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*[195] poprzez kompleksowe i systemowe rozwiązania z uwzględnieniem najnowocześniejszych dostępnych technik ich unieszkodliwiania i odzysku, zgodnie z wyznaczonym zasięgiem regionów gospodarowania odpadami komunalnymi, wyposażonych we wszelkie niezbędne urządzenia i instalacje, powstałe na bazie istniejących na terenie województwa składowisk odpadów, spełniających kryteria najlepszej dostępnej techniki. Zakłada się objęcie 100% mieszkańców miast i gmin selektywną zbiórką odpadów.

Działania[196]:

- Budowa nowych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) w miastach: Bydgoszcz (trzy obiekty), Włocławek (trzy obiekty), Ciechocinek, Brodnica, Golub-Dobrzyń, gminach: Jabłonowo Pomorskie, Bartniczka, Bobrowo, Świedziebnia, Zbiczno, Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Koronowo, Osielsko, Golub-Dobrzyń, Kowalewo-Pomorskie, Radomin, Łasin, Gruta, Rogóźno, Świecie nad Osą, Grudziądz, Janikowo, Inowrocław, Złotniki Kujawskie, Dobrzyń nad Wisłą, Bobrowniki, Chrostkowo, Lipno, Tłuchowo, Strzelno, Kcynia, Szubin, Bytoń, Topólka, Wąpielsk, Sępólno Krajeńskie, Sośno, Pruszcz, Łubianka, Łysomice, Obrowo, Zławieś Wielka, Cekcyn, Gostycyn, Lubiewo, Izbica Kujawska, Boniewo, Janowiec Wielkopolski, Gąsawa i w innych gminach w zależności od potrzeb,
- Rozbudowa i przebudowa istniejących punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK),

[195] Obowiązujący Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016 -2022 z perspektywą na lata 2023-2028 przyjęty został Uchwałą Nr XXXII/545/17 Sejmiku Województwa Kujawsko- Pomorskiego z dnia 29 maja 2017 r.

[196] działania obejmują inwestycje wpisane do planu inwestycyjnego, stanowiącego załącznik do planu gospodarki odpadami dla województwa kujawsko-pomorskiego

- Budowa, rozbudowa i modernizacja instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów (w tym przyjmujące zmieszane odpady komunalne,
- Budowa instalacji do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów (RIPOK) gm. Zakurzewo, gm. Sępólno Krajeńskie i gm. Jeziora Wielkie,
- Budowa instalacji do recyklingu odpadów tworzyw sztucznych w m. Bydgoszcz i gm. Janowiec Wielkopolski,
- Budowa instalacji do odzysku innego niż recykling odpadów budowlanych i rozbiórkowych w Zakurzewie (gm. Grudziądz) i Osnowie (gm. Chełmno),
- Budowa instalacji paliwa alternatywnego z udziałem odpadów komunalnych w Bydgoszczy (CORIMP),
- Budowa linii paliw alternatywnych w Puszczy Miejskiej (gm. Rypin),
- Budowa, rozbudowa i modernizacja regionalnych instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych,
- Rozbudowa i modernizacja składowisk odpadów komunalnych o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,
- Budowa i rozbudowa innych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,
- Rekultywacja składowisk odpadów komunalnych w latach 2017-2030: Bladowo (gm. Tuchola), Sulnówko (gm. Świecie), Zakurzewo (gm. Grudziądz), Osnowo (gm. Chełmno), Puszcza Miejska (gm. Rypin), Machnacz (gm. Brześć Kujawski), PRONATURA (m. Bydgoszcz), Służewo (gm. Aleksandrów Kujawski), Wawrzynki (gm. Żnin), m. Inowrocław, m. Brodnica, Łapinóż (gm. Osiek), Solec Kujawski (gm. Solec kujawski), Magdalenka (gm. Dobrcz), Świecie nad Osą (gm. Świecie nad Osą), Ostrówiec (gm. Sadki), Wandynowo (gm. Bytoń, Byczyna (gm. Dobre), Kamień Krajeński (gm. Kamień krajeński), Milewo-Twarda Góra (gm. Nowe), Zalesie Królewskie (gm. Świekatowo), Bierzgłowo (gm. Łubianka), Wściborek (gm. Sępólno krajeńskie), Skoraczewo (gm. Sosno), Małociechowo (gm. Pruszcz), Sierzawy (gm. Mogilno), Bławaty (gm. Strzelno), Srebrnica (gm. Koronowo).

Zalecenia:

- *wdrażanie technologii mało- i bezodpadowych oraz prowadzenie działań prewencyjnych w produkcji,*
- *zamknięcie i rekultywacja istniejących składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne oraz pozostałych składowisk nie spełniających podstawowych wymogów technicznych i ochrony środowiska,*
- *systematyczne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest,*[197]
- *bieżąca likwidacja nielegalnych „dzikich" składowisk.*

IV. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska

IV.1. Kształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów chronionych

Na terenie województwa znajdują się liczne obszary zróżnicowanych form ochrony przyrody. Zajmują one łącznie ponad 35% powierzchni województwa. Ich rozmieszczenie na terenie województwa jest nierównomierne. Najwięcej obszarów chronionych znajduje się w części

[197] W dniu 14 lipca 2009 r. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pn. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032"

północno-zachodniej i północno-wschodniej. W celu zachowania wyróżniających się w skali regionu obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, zachowania różnorodności biologicznej i zapewniania funkcjonowania korytarzy ekologicznych, wskazane jest dążenie do utrzymania łączności ekologicznej tych obszarów, poprzez obejmowanie ich ochroną lub rozszerzenie granic istniejących form ochrony przyrody w taki sposób, aby osiągnąć maksymalną ciągłość przestrzenną systemu obszarów chronionych.

Ustanawianie poszczególnych form ochrony przyrody należy do kompetencji różnych organów (minister właściwy do spraw środowiska, RDOŚ, Sejmik Województwa, rady gmin), do których będą kierowane postulaty obejmowania ochroną kolejnych obszarów tak, by ukształtować spójny przestrzennie system.

Działania:

- Tworzenie kolejnych rezerwatów przyrody obejmujących zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin i zwierząt oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi, np.: teren Parowu Cieleszyńskiego (gmina Pruszcz) - jeden z największych i najgłębszych parowów erozyjnych wcinających się w Wysoczyznę Świecką,
- Powiększanie istniejących i tworzenie kolejnych parków krajobrazowych (istniejące na terenie województwa kujawsko-pomorskiego parki krajobrazowe nie tworzą spójnego przestrzenie systemu, za wyjątkiem parków Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, które tworzą jeden, w miarę spójny przestrzennie obszar):
    - połączenie parków: Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego na terenie gmin Bartniczka i Brzozie (włączenie w granice parków terenów odcinków dolin rzek: Brynicy i Samionki) ,
    - utworzenie parku krajobrazowego na terenie gmin: Izbica Kujawska i Lubraniec (interesujący krajobraz polodowcowy i megalityczne grobowce w Sarnowie i Wietrzychowicach).
- Korekty przestrzenne niektórych obszarów chronionego krajobrazu:
    - powiększenie Obszaru chronionego krajobrazu rynny Jezior Byszewskich w kierunku zachodnim, w celu zapewnienia ciągłości przestrzennej z Krajeńskim Parkiem Krajobrazowym (na terenie gminy Mrocza),
    - zmniejszenie Obszaru chronionego krajobrazu Niziny Ciechocińskiej w rejonie planowanego stopnia wodnego na Wiśle w rejonie Siarzewa (gm. Raciążek),
    - zmniejszenie Obszaru chronionego krajobrazu Doliny Drwęcy o fragment położony na zachód od autostrady A1 (na terenie gmin: Kowalewo Pomorskie i Łysomice).
- Wprowadzanie na wybranych terenach w parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu odstępstw od niektórych zakazów, w celu umożliwienia realizacji inwestycji mających istotne znaczenie dla rozwoju województwa

Zalecenia:

- *podejmowanie przez rady gmin uchwał obejmujących ochroną jako pomniki przyrody wartościowe pod względem przyrodniczym obiekty (np. aleje przydrożne lub grupy starodrzewu), do wykorzystania w połączeniach przestrzennych obszarów chronionych,*
- *ustanawianie użytków ekologicznych, dla wykorzystania jako połączeń pomiędzy obszarami chronionymi,*

- *zabezpieczanie w dokumentach planistycznych terenów wyłączonych z zabudowy, dla ich wykorzystania jako połączenia pomiędzy obszarami chronionymi,*
- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych dolesień, jako połączeń obszarów chronionych.*

IV.2. Ochrona i funkcjonowanie zasobów środowiska kulturowego

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się bogaty i różnorodny zasób dóbr kultury będący częścią współczesnej przestrzeni oraz świadectwem działalności i życia mieszkańców naszego regionu. Jest to potencjał, który powinno się bezwzględnie zachować zarówno ze względu na jego historyczny charakter jak i fakt, że może on stanowić o wyróżnieniu województwa kujawsko-pomorskiego na tle innych części kraju.

Wszelkie działania wskazane w planie są zgodne z Programem Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020 i zmierzają do zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego zarówno jako świadectwa dorobku minionych epok jak i z założeniem wykorzystania potencjału dziedzictwa kulturowego dla celów dydaktycznych, kulturotwórczych oraz dla zdynamizowania rozwoju gospodarczego i promocji województwa. Wspierane i współfinansowane będą działania mające na celu utrzymanie zasobów dziedzictwa kulturowego w jak najlepszym stanie oraz wspomagane będą przedsięwzięcia podejmowane dla zachowania wartości krajobrazu kulturowego o szczególnym znaczeniu dla tożsamości regionu. Założeniem polityki przestrzennej województwa jest także zapobieganie negatywnym skutkom urbanizacji w dziedzinie oddziaływań na środowisko i zaburzeń ładu przestrzennego. Wspierane będą działania harmonijnego wprowadzania współczesnego zagospodarowania w krajobraz kulturowy z respektowaniem historycznej kompozycji przestrzennej i rozlokowania zabytków. Przy tych wszystkich działaniach konieczne jest jednoczesne kształtowanie świadomości społecznej dla potrzeb ochrony i zachowania obiektów zabytkowych, poprzez wspieranie działań edukacyjnych oraz wspomaganie przedsięwzięć promocyjnych walorów kulturowych województwa.

Dla zachowania dziedzictwa kulturowego regionu niezbędna jest współpraca z województwami ościennymi dotycząca przedsięwzięć ochronnych w zasięgu łączących się krajobrazów kulturowych.

Samorząd województwa wspierać będzie:

- **przedsięwzięcia zmierzające do obejmowania formami ochrony obiektów i zespołów obiektów o szczególnych wartościach kulturowych oraz wspomaganie prac dla zachowania obiektów objętych ochroną**

  - wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Średniowiecznego zespołu miejskiego Torunia;
  - proponowanego do wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Zespołu staromiejskiego w Chełmnie;
  - uznanych za Pomniki Historii Rezerwatu archeologicznego w Biskupinie gm. Gąsawa, historycznych układów urbanistycznych w Toruniu i Chełmnie, zespołu tężni i warzelni soli wraz z parkami Tężniowym i Zdrojowym w Ciechocinku, zespołu zabytkowych spichlerzy w Grudziądzu oraz zespołu dawnego klasztoru Norbertanek w Strzelnie;
  - proponowanych do uznania za Pomniki Historii obiektów takich jak Kościół p.w. św. Mikołaja w Inowrocławiu, Kościół p.w. św. Małgorzaty w Kościelcu gm. Pakość,

Kościół p.w. św. Jana w Mogilnie, Kanał Bydgoski od Nakła nad Notecią do Bydgoszczy, zamek krzyżacki w Radzyniu Chełmińskim;

- parków kulturowych: PK Wietrzychowice w Wietrzychowicach i Gaju gm. Izbica Kujawska, PK Sarnowo w Sarnowie gm. Lubraniec, PK Kalwaria Pakoska w Pakości i Rybitwach gm. Pakość, PK Kościół pw. Św. Oswalda w Płonkowie gm. Rojewo oraz obiektów o wysokim potencjale kulturowym proponowanych do objęcia ochroną w formie parków kulturowych;
- wpisanych i proponowanych do wpisu do rejestru i ewidencji zabytków.

- **przedsięwzięcia zmierzające do ochrony i harmonijnego kształtowania krajobrazów zachowujących tożsamość kulturową oraz walory tradycyjnego zagospodarowania**

- krajobrazów kulturowych doliny Wisły oraz historycznych ziem Dobrzyńskiej, Chełmińskiej, Kociewia, Krajny, Kujaw, Pałuk i Borów Tucholskich z ich wielowiekowym osadnictwem i założeniami zieleni, w tym wskazanych w Czerwonej Księdze Krajobrazu Polski i rekomendacjach do KPZK 2030 szczególnie cennych jak zespół staromiejski w Toruniu, zrekonstruowana osada obronna z okresu kultury łużyckiej w Biskupinie, dolina Wisły wraz z zespołem 26 spichlerzy w Grudziądzu, spichrze nad Brdą w Bydgoszczy, ruiny zamku krzyżackiego w Radzyniu Chełmińskim, część uzdrowiskowa wraz z kompleksem przemysłowym produkcji soli w Ciechocinku, dolina Dolnej Wisły na odcinku Toruń-Bydgoszcz, dolina Górnej Noteci z Kanałem Bydgoskim, zamek krzyżacki w Golubiu, zespół pałacowo-parkowy w Lubostroniu gm. Łabiszyn, Park Kulturowy Kalwaria Pakoska, Park Kulturowy Wietrzychowice, kościoły poklasztorne św. Trójcy i św. Prokopa w Strzelnie, Katedra Wniebowzięcia NMP we Włocławku oraz krajobrazy kulturowe w granicach parków krajobrazowych Brodnickiego, Gostynińsko-Włocławskiego, Górznieńsko-Lidzbarskiego, Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, Tucholskiego, Wdeckiego i Zespołu Nadwiślańskich Parków Krajobrazowych, Gór Łosiowych;
- miejsc historycznych bitew w tym pod Koronowem, Płowcami gm. Radziejów, Bukowcem i Mełnem gm. Gruta;
- panoram oraz pól ekspozycji układów urbanistycznych i ruralistycznych, obiektów i zespołów zabytkowych.

- **przedsięwzięcia zmierzające do zachowania wartości obiektów dziedzictwa kulturowego poprzez ich zabezpieczanie, utrzymanie, rewaloryzację, renowację, restaurowanie bądź inne działania mogące wchodzić w zakres przedsięwzięć rewitalizacyjnych**

- historycznych zespołów urbanistycznych objętych wpisem do rejestru zabytków, miast: Brodnica, Brześć Kujawski, Bydgoszcz, Chełmno, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Koronowo, Kruszwica, Łabiszyn, Nieszawa, Nowe, Pakość, Radziejów, Rypin, Toruń, Tuchola i Włocławek oraz ujętych w ewidencji zabytków zespołów urbanistycznych takich miast jak Aleksandrów Kujawski, Barcin, Bobrowniki, Chełmża, Chodecz, Ciechocinek, Dobrzyń nad Wisłą, Gąsawa, Gniewkowo, Górzno, Inowrocław, Izbica Kujawska, Janikowo, Janowiec Wielkopolski, Kamień Krajeński, Kcynia, Kikół, Kowal, Kowalewo Pomorskie, Lipno, Lubień Kujawski, Lubraniec, Łasin, Mogilno, Mrocza, Nakło nad Notecią, Osięciny, Piotrków Kujawski, Raciążek, Radzyń Chełmiński, Rogowo, Sępólno Krajeńskie, Skępe, Solec Kujawski, Strzelno,

Szubin, Świecie, Więcbork, Wąbrzeźno i Żnin;
- historycznych zespołów ruralistycznych.

- **przedsięwzięcia zmierzające do kształtowania i utrwalania tożsamości regionalnej takich jak:**

- utrzymanie bądź rozbudowa istniejących skansenów oraz tworzenie nowych na bazie zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym parków etnograficznych w Toruniu, Kłóbce gm. Lubień Kujawski i Wielkiej Nieszawce;
- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie znaczenia dziedzictwa kulturowego;
- dostęp do wiedzy o dziedzictwie kulturowym;
- ochrona dóbr kultury współczesnej, takich wybranych obiektów i założeń jak: w Bydgoszczy Opera Nova, Bank ul. Grodzka 19/21, Zespół zabudowy i układ przestrzenny Osiedla Leśnego, Golgota - „Dolina Śmierci" w Fordonie, Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek", Przystań Bydgoszcz, Geoglif „Trzy Mewy", Instalacja „Przechodzący przez rzekę", w Grudziądzu Marina Grudziądz, w Inowrocławiu Tężnia Solankowa, w Piwnicach gm. Łysomice Obserwatorium Astronomiczne UMK, w Toruniu Centrum „Miasteczka uniwersyteckiego", Teatr „Baj Pomorski", Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki czasu", CKK Jordanki, Motoarena Toruń im. Mariana Rosego, we Włocławku Hala Sportowa „Hala Mistrzów", Stopień wodny na Wiśle i Miejsce pamięci męczeńskiej śmierci Ks. J. Popiełuszki oraz prowadzenie prac nad pełną identyfikacją dóbr kultury o wysokiej wartości artystycznej lub historycznej, będących uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń.

- **przedsięwzięcia zmierzające do zagospodarowania bądź adaptacji zasobów dziedzictwa kulturowego dla celów kulturowych i turystycznych**

- obiektów i zespołów zabytkowych o utraconych funkcjach pierwotnych, przy zachowaniu ich walorów historycznych i kulturowych, w tym obiektów budownictwa obronnego, rezydencjonalnego, poprzemysłowego i powojskowego;
- historycznych linii kolejowych o zawieszonych przewozach poprzez ich przywrócenie bądź zlikwidowanych linii kolejowych z zachowaniem ich dawnych przebiegów, jako trasy piesze i rowerowe;
- szlaków już funkcjonujących oraz nowych szlaków, posiadających walory szczególnie cenne dla poznania dziedzictwa kulturowego województwa związanych z kulturą pucharów lejkowatych, osadnictwem okresu wczesnopiastowskiego, osadnictwem menonickim, historycznymi szlakami handlowymi jak szlak bursztynowy, dziełami architektury takich jak zamki, fortyfikacje, zabytki techniki, architektura gotycka i romańska, o charakterze religijnym śladami św. Jakuba, św. Wojciecha, zakonu Cystersów oraz znanymi postaciami między innymi Fryderykiem Chopinem.

- **rozwój turystyki na bazie zasobów dziedzictwa kulturowego województwa zarówno materialnego jak i niematerialnego historycznych ziem regionu i związanego z nim osadnictwa**

- przedsięwzięcia promocyjne i popularyzatorskie zasobów dziedzictwa kulturowego.

Działania:

- Europejski Szlak Megalitów - rozwój Parku Kulturowego Wietrzychowice,
- Kontynuacja adaptacji historycznej fabryki Weesego na cele Muzeum Toruńskiego Piernika jako Oddziału Muzeum Okręgowego w Toruniu,
- Modernizacja nieruchomości w Toruniu przy ul. Św. Jakuba 3-5, Wola Zamkowa 8-10, 10A i 12A,

- Przebudowa i remont konserwatorski budynku Pałac Dąmbskich w Toruniu,
- Realizacja projektu badań archeologiczno-architektonicznych w miejscu dawnego grodziska i zamku w Bydgoszczy, zakończonych organizacją rezerwatu archeologicznego z pawilonem muzealnym,
- Rewitalizacja XIX-wiecznego pierścienia fortecznego Twierdzy Toruń,
- Rozbudowa Kujawsko-Dobrzyńskiego Parku Etnograficznego w Kłóbce,
- Rozbudowa Ośrodka Chopinowskiego w Szafarni,
- Toruńska starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO (II etap);
- Utworzenie Muzeum Ziemiaństwa w Nawrze,
- Prowadzenie prac konserwatorskich i adaptacyjnych obiektów zabytkowych będących własnością Samorządu Województwa,

Prowadzenie prac dla pełnej identyfikacji zachowanych najcenniejszych krajobrazów kulturowych województwa.

Zalecenia:

- *uwzględnianie w gminnych dokumentach planistycznych obiektów dóbr kultury współczesnej,*
- *obejmowanie ochroną w formie parków kulturowych obiektów o wysokim potencjale kulturowym,*
- *ochrona panoram oraz pól ekspozycji zabytków o wartościach historyczno-kulturowych i dóbr kultury współczesnej poprzez nie lokowanie w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji mogących negatywnie wpływać na ich zachowanie i ekspozycję,*
- *ochrona i harmonijne kształtowanie krajobrazów zachowujących tożsamość kulturową oraz walory tradycyjnego zagospodarowania,*
- *ochrona, właściwe zagospodarowanie i eksponowanie miejsc pamięci,*
- *ochrona i właściwe utrzymanie cmentarzy wszystkich rodzajów i wyznań.*

IV.3. Poprawa stanu funkcjonowania zasobów środowiska przyrodniczego

Zasoby środowiska przyrodniczego stanowią integralną całość. W celu uzyskania dobrego stanu środowiska, co odpowiada osiągnięciu odpowiednich wskaźników jego jakości, konieczne są zarówno działania w zakresie ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego jak i działania ukierunkowane na poprawę jego stanu. Główne kierunki działań w tym zakresie dotyczą przede wszystkim: wód, gleb, lasów, bioróżnorodności, powietrza i klimatu akustycznego, krajobrazu, powierzchni ziemi (ze szczególnym uwzględnienie terenów zdegradowanych poprzemysłowych, powydobywczych, popegeerowskich, zdegradowanych miejskich) oraz złóż kopalin. Istotna jest również ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Zasoby środowiska przyrodniczego są podstawą rozwoju społeczno-gospodarczego i wysokiej jakości życia mieszkańców. Kierunki ochrony i funkcjonowania zasobów środowiska przyrodniczego dotyczą zarówno zapewnienia trwałości najcenniejszych tworów przyrody, siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt i ich zabezpieczenia przed degradacją, jak również kształtowania zasobów przyrodniczych dla uzyskania większej produktywności ekosystemów i lepszej przydatności do wykorzystywania przez ludzi.

Efektywna ochrona środowiska wymaga nie tylko konkretnych działań służących biernej poprawie jego fizycznych czy chemicznych parametrów, ale równie istotne są czynne działania o charakterze prewencyjnym, edukacyjnym, prawnym, organizacyjnym, rozumiane w aspekcie systemowej ochrony środowiska. Służą temu obowiązujące instrumenty prawne oraz decyzje podejmowane na poziomie regionalnym i lokalnym, w tym sporządzane cyklicznie programy ochrony środowiska (wojewódzki, powiatowe i gminne), program gospodarki odpadami i in. Postulowanym działaniem

jest prowadzenie skutecznej i efektywnej edukacji przyrodniczo-ekologicznej obejmującej ogół społeczeństwa mającej w konsekwencji doprowadzić do poprawy stanu środowiska, w tym zachowania jego walorów oraz zapewnienia wysokiej jakości życia.

Działania:

- Utworzenie Środowiskowych Centrów Edukacji Doświadczalnej - w Bydgoszczy (Centrum Nauki o Człowieku), Włocławku, Grudziądzu i Inowrocławiu,
- Tworzenie ośrodków edukacji przyrodniczej: wraz z siedzibą Krajeńskiego Parku Krajobrazowego w Więcborku, Centrum Czynnej Ochrony Przyrody Wdeckiego Parku Krajobrazowego w Tleniu gm. Osie,
- Kontynuacja edukacji ekologicznej prowadzonej w poszczególnych parkach krajobrazowych, w tym: rozbudowa obiektu o część ekspozycji przyrodniczo-historycznej w Nadgoplańskim Parku Tysiąclecia w Kruszwicy, budowa stacji terenowo badawczej Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego w Kowalu oraz stacji terenowo badawczej Podmoście Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego w Chełmnie,
- Budowa ścieżki ornitologicznej oraz parku dendrologicznego przy terenowym ośrodku edukacji przyrodniczej i promocji Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie w miejscowości Piła Młyn.

Poprawa stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego wymaga działań kompleksowych i indywidualnych, obejmujących poszczególne jego komponenty:

- zasoby wodne

Celem działań w zakresie ochrony wód jest osiągnięcie i utrzymanie ich dobrego stanu tj. dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, dobrego stanu i potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych, a także zapobieganie pogorszeniu tego stanu. Racjonalne gospodarowanie zasobami wód realizowane będzie poprzez stałe poprawianie ich jakości i czystości, w tym szczególnie rzek Brdy i Drwęcy, które stanowią źródło wody pitnej dla mieszkańców miast: Bydgoszczy i Torunia. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych należy przestrzegać zakazów i ograniczeń obowiązujących w strefach ochrony pośredniej ujęć wody. Na obszarach głównych zbiorników wód podziemnych należy przestrzegać reżimów ochronnych w zakresie gospodarki ściekowej i zagospodarowania odpadów w celu ochrony perspektywicznych zasobów wody pitnej. Konieczne jest również zwrócenie szczególnej uwagi na ochronę terenów podmokłych i bagiennych oraz dolin rzecznych. W szczególności niezbędna jest realizacja działań określonych w programie wodno-środowiskowym[198], w tym stopniowa redukcja zanieczyszczeń powodowanych przez substancje priorytetowe oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, a także zaniechanie lub stopniowe eliminowanie emisji do wód powierzchniowych substancji priorytetowych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. W związku z tym najważniejsze będzie ograniczanie zanieczyszczeń rolniczych powodujących eutrofizację zbiorników i cieków wodnych oraz stosowanie szczególnych zabezpieczeń w istniejących i planowanych do

[198] Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju opracowana przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, Warszawa sierpień 2016 r.

lokalizacji na tych terenach zakładach uciążliwych, takich jak duże fermy hodowlane, biogazownie, zakłady zagospodarowania odpadów itp. Niezbędne jest również minimalizowanie zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Działania:

- Budowa i rozbudowa inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej zapewniającej odprowadzanie wytworzonych ścieków do zbiorczych systemów (w szczególności w obszarach aglomeracji[199]) i ich oczyszczanie w stopniu wymaganym w przepisach odrębnych (podnoszenie efektywności oczyszczania ścieków przez powszechne wprowadzanie co najmniej biologicznego ich oczyszczania),
- Rozwijanie technologii przemysłowych mniej wodochłonnych lub maksymalnie wykorzystujących wodę w obiegach zamkniętych,
- Ustanowienie stref ochronnych obejmujących wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęć wody, dla których dotychczas nie ustanowiono takich stref ochronnych,
- Ustanowienie stref ochrony pośredniej dla ujęć wody, na podstawie przeprowadzonej analizy ryzyka obejmującej ocenę zagrożeń zdrowotnych z uwzględnieniem czynników negatywnie wpływających na jakość ujmowanej wody, przeprowadzoną w oparciu o analizy hydrogeologiczne lub hydrologiczne oraz dokumentację hydrogeologiczną lub hydrologiczną, analizę identyfikacji źródeł zagrożenia wynikających ze sposobu zagospodarowania terenu, a także o wyniki badania jakości ujmowanej wody,
- Zabezpieczanie brzegów rzek i ich naprawa,
- Przywracanie ciągłości morfologicznej cieków poprzez budowę przepławek dla ryb,
- Kontynuacja rozwoju małej retencji na terenach rolnych w celu przeciwdziałania deficytowi wody dla rolnictwa, modernizacja melioracji z uwzględnieniem systemów nawadniających i retencjonujących wodę w okresach bezopadowych,
- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo, głównie w zlewniach bezpośrednich jezior i wzdłuż cieków oraz utrzymanie lub przywracanie zadrzewień śródpolnych,
- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo, głównie w zlewniach bezpośrednich jezior i wzdłuż cieków.

Zalecenia:

- *w dokumentach planistycznych wprowadzanie nowych form zagospodarowania i użytkowania gruntów powinno każdorazowo odnosić się do lokalnego środowiska przyrodniczego nie tylko w aspekcie honorowania obowiązujących form ochrony, ale również w aspekcie minimalizowania negatywnych przekształceń lokalnego środowiska lub ich rekompensowania,*

[199] W województwie kujawsko-pomorskim wyznaczonych zostało 88 aglomeracji o RLM powyżej 2000:15 w latach 2006-2008 rozporządzeniami Wojewody Kujawsko-Pomorskiego oraz 73 w latach 2012-03.2018 uchwałami Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego; aglomeracje Stolno (Rozporządzenie Nr 83/2006 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 24.06.2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Stolno) i Bobrowniki (Rozporządzenie Nr 17/2008 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22.07.2008 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bobrowniki) nie są uwzględnione w V AKPOŚK 2017; nie podjęto również formalnych działań w sprawie ich zlikwidowania .

- *likwidacja punktowych i ograniczanie obszarowych źródeł zanieczyszczeń, przede wszystkim w obszarach jednolitych części wód powierzchniowych zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych,*
- *retencjonowanie wód cieków dla realizacji celów ekologicznych, przeciwpowodziowych i gospodarczych,*
- *rekultywacja jezior dla uzyskania co najmniej dobrej jakość wód,*
- *realizacja systemów melioracji nawadniających w celu poprawy produktywności użytków rolnych, z wykorzystaniem wód powierzchniowych,*
- *ograniczanie wykorzystania wód podziemnych na cele niekonsumpcyjne tj. do nawadniania gruntów rolnych,*
- *wprowadzanie zadrzewień na tereny nadbrzeżne oraz w bezpośrednich zlewniach jezior.*

- gleby

Gleby stanowią podstawową wartość w produkcji rolniczej, w związku z tym ważne jest zabezpieczanie tzw. rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed presją inwestycyjną wynikającą z rozwoju społeczno-gospodarczego. Prawidłowe użytkowanie gleb wymaga ich ochrony przed erozją wodną i wietrzną, przeciwdziałania utraty substancji organicznej w glebie, utrzymywania prawidłowej wilgotności poprzez zabezpieczenia przed skoncentrowanym odpływem wód opadowych, ochrony przed zanieczyszczeniami zarówno rolniczymi jak i komunikacyjnymi. Ochrona i poprawa jakości gleb będzie realizowana poprzez działania wspierające rolnictwo w zakresie budowy i rozbudowy systemów retencyjnych i nawadniających, a także przeciwdziałających erozji. Dotychczasowe wyniki badań wykazują na wysoką dawkę stosowanych nawozów co może powodować niebezpieczeństwo wymywania azotanów z gruntu do wód. W związku z tym wskazane jest prowadzenie badań gleb pod względem zawartości azotu mineralnego na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych.

Wspierane będą działania poprawiające czystość gleb.

Zalecenia:

- *odnowa walorów użytkowych gleb z terenów przeznaczanych pod zabudowę przez zabezpieczanie i wykorzystanie na cele rolnicze lub ogrodnicze poziomu próchniczego gleb,*
- *rekultywacja gleb o przekroczonych stężeniach szkodliwych substancji,*
- *rekultywowanie obszarów zdegradowanych w wyniku zanieczyszczenia i przekształcenia gleb (między innymi zamknięte składowiska odpadów, tereny powierzchniowej eksploatacji kruszywa, tereny poprodukcyjne – PGR i poprzemysłowe oraz zdegradowane tereny miejskie, w tym między innymi tereny dawnego Zachemu w Bydgoszczy),*
- *rekultywowanie obszarów zdegradowanych w wyniku procesów erozji gleb, oraz wprowadzanie zadrzewień śródpolnych ograniczających erozję wietrzną gleb,*
- *wprowadzanie pasów zieleni wzdłuż ciągów komunikacyjnych, zabezpieczających gleby przez zanieczyszczeniami komunikacyjnymi.*

- lasy

Lasy są jednym z najważniejszych elementów środowiska przyrodniczego, wpływającym bezpośrednio na pozostałe komponenty środowiska (czystość powietrza, poprawa klimatu, poziom wód gruntowych, zapobieganie erozji gleb i procesom osuwiskowym, różnorodność biologiczną, retencjonowanie wody itp.), a także na aspekty gospodarcze (produkcja i wykorzystanie drewna, rolnictwo, turystyka i in.). Jako ważne uznaje się kształtowanie wielofunkcyjnego leśnictwa („na podstawach ekologicznych"), ze stałym powiększaniem powierzchni lasów. Należy właściwie kształtować strukturę gatunkową i wiekową zasobów leśnych z zachowaniem ich bogactwa

biologicznego. Wspierane będą dolesienia na gruntach nieprzydatnych rolniczo oraz w sąsiedztwie brzegów rzek, a także kształtowanie przestrzeni poprzez zalesianie terenów wokół miast poprzez kształtowanie „zielonych pierścieni" wokół Bydgoszczy, Torunia, Włocławka i Grudziądza w celu zwiększenia potencjału przyrodniczego terenów podmiejskich, ochrony przed nadmierną urbanizacją tych terenów oraz zapewnienia warunków wypoczynku dla mieszkańców miast.

Zalecenia:

- *ochrona przed zmianą użytkowania lasów na cele nieleśne w szczególności na obszarach miast i gmin podmiejskich,*
- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych terenów przeznaczonych na dolesienia, przede wszystkim jako powiększanie lasów istniejących oraz ich połączenia, a także w miejscach, gdzie mogą stanowić izolację pomiędzy różnymi funkcjami terenu, narażonymi na wzajemne konflikty,*
- *dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów do typów siedlisk w celu poprawy stanu siedlisk leśnych (minimalizowanie monokultur leśnych).*

- różnorodność biologiczna, flora i fauna

Różnorodność biologiczna jest szczególną wartością środowiska przyrodniczego, determinowaną przez zróżnicowanie gatunkowe roślin i zwierząt w poszczególnych ekosystemach. Utrzymaniu i poprawie istniejącej bioróżnorodności służą działania ochronne poszczególnych gatunków i zapewnienie ciągłości istnienia dzikiej fauny i flory oraz utrzymanie równowagi ekologicznej ekosystemów o wartości przyrodniczej. Kształtowanie zasięgu przestrzennego obszarów prawnie chronionych, dostosowane do przebiegu korytarzy ekologicznych, pozwoli na zapewnienie ich ciągłości przestrzennej oraz ochronę cennych przyrodniczo ekosystemów i kształtowanie międzyregionalnych powiązań ekologicznych. Wspierane będą działania zmierzające do poprawy różnorodności biologicznej, w tym: odtwarzanie korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym i regionalnym – obszarów umożliwiających migrację roślin, zwierząt lub grzybów poprzez wprowadzanie zalesień, niedopuszczanie do ich zabudowy i zapewnianie budowy przejść dla zwierząt, a także poprzez restytucję reliktowych gatunków zwierząt np. jesiotra ostronosego i racjonalne zarybianie jezior.

Zalecenia:

- *renaturyzacja zdegradowanych ekosystemów poprzez odtwarzanie mozaiki siedlisk przyrodniczych,*
- *wprowadzanie różnorodnych form zieleni na terenach zurbanizowanych,*
- *preferowanie gatunków rodzimych przy równoczesnym ograniczaniu gatunków introdukowanych i inwazyjnych.*

- powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Głównym celem ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego jest poprawa czystości powietrza oraz ograniczanie uciążliwych emisji hałasu przez takie kształtowanie zagospodarowania przestrzennego, aby rozwój zabudowy oraz ciągów infrastrukturalnych i transportowych nie pogarszał stanu środowiska, w tym jakości życia mieszkańców oraz aby zostały dotrzymane normy jakości powietrza oraz dopuszczalne poziomy hałasu. Wspierany będzie rozwój i usprawnienia systemów transportu o obniżonej emisji hałasu, w tym śródlądowych dróg wodnych.

Poprawa stanu i ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego na poziomie województwa jest uwzględniona w wojewódzkim programie ochrony powietrza i wojewódzkim programie ochrony środowiska przed hałasem. Wspierane będą działania ograniczające

zanieczyszczenia powietrza ze źródeł transportowych, energetycznych i przemysłu, a także działania ograniczające zanieczyszczenia elektromagnetyczne. Wspierane będzie przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach, w tym rozwój zbiorowej infrastruktury energetycznej oraz infrastruktury z zastosowaniem paliw ekologicznych i infrastruktury opartej na źródłach odnawialnych oraz budowa i modernizacja instalacji grzewczych wykorzystujących bezemisyjne lub niskoemisyjne paliwa w celu zmniejszenia niskiej emisji.

Działania:

- Ograniczanie emisji hałasu drogowego obszarów zurbanizowanych poprzez budowę obwodnic miejscowości (Złej Wsi Wielkiej (DK80), Strzyżawy (DK80), Przysieka (DK80), Rozgart (DK80), Kruszwicy (DK62), Brześcia Kujawskiego (DK62), Lipna (DK67, DW 559), Trląga (DW 255), Szczepankowa (DW 254), Rypina (DW 560), Aleksandrowa Kujawskiego (DW 266), Kowala (DW 265), Lisewa (DW 548), Radziejowa (DW 266), Pakości (DW 255), Więcborka (DW 241), Szubina (DW 246), Mogilna (DW 254), Kcyni (DW 241), Tucholi (DW 240), Chełmży (DW 551), Gostycyna (DW 237), Łyskowa (DW 237), Bysławia (DW 240), Laskowic Pomorskich (DW 272), Barcina (DW 254), Ostromecka (DW 551),
- Poprawa czystości powietrza poprzez rozbudowę i modernizację sieci ciepłowniczej i zmianę sposobu ogrzewania na proekologiczny, między innymi w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku.

Zalecenia:

- *podejmowanie działań organizacyjnych i technicznych w infrastrukturze drogowej w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń ze źródeł transportowych, energetycznych i przemysłu,*
- *rozwój zbiorowej infrastruktury energetycznej oraz infrastruktury z zastosowaniem paliw ekologicznych i infrastruktury opartej na źródłach odnawialnych,*
- *budowa i modernizacja instalacji grzewczych wykorzystujących bezemisyjne lub niskoemisyjne paliwa w celu zmniejszenia niskiej emisji oraz przyłączanie obiektów do miejskich sieci ciepłowniczych,*
- *wyznaczanie stref ograniczonej dostępności transportowej w miastach, zwłaszcza w miastach dużych, centrach zabytkowych, strefach uzdrowiskowych i szpitalnych, w połączeniu z właściwie prowadzoną polityką parkingową,*
- *wzmacnianie istniejących i urządzanie nowych terenów zieleni o funkcji ochronnej i izolacyjnej,*
- *wprowadzanie elementów technicznych i biologicznych ograniczających emisję hałasu transportowego i przemysłowego na tereny zurbanizowane, w szczególności zabudowy mieszkaniowej,*
- *wyprowadzanie uciążliwego ruchu drogowego z terenów miast, w szczególności ich centrów, poprzez stosowanie alternatywnych rozwiązań infrastruktury drogowej,*
- *strefowanie terenów w gospodarowaniu przestrzenią (mieszkaniowych, przemysłowych, transportowych, komercyjnych, itp.).*

- ład przestrzenny i ochrona krajobrazu

Rozwój zagospodarowania przestrzennego wiąże się ze zmianami krajobrazu. Dlatego ważne jest, aby lokalizacja nowoplanowanych przedsięwzięć, w tym o znacznym zasięgu przestrzennym lub dużej wysokości, odbywała się z uwzględnieniem wymagań ochrony krajobrazu, w szczególności krajobrazu otwartego, o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. W szczególności przedsięwzięcia realizowane przy udziale środków publicznych muszą być zgodne z regionalnymi standardami i zasadami kształtowania ładu przestrzennego.

Działania:

- Opracowanie i uchwalenie audytu krajobrazowego dla województwa kujawsko-pomorskiego,

- Wspieranie środkami publicznymi, w szczególności z Regionalnego Programu Operacyjnego realizacji inwestycji spełniających wymagania określone w Regionalnych zasadach i standardach kształtowania ładu przestrzennego[200].

Zalecenia:

- *ochrona lub poprawa ekspozycji obiektów lub zespołów obiektów zabytkowych, dóbr kultury współczesnej i historycznych sylwet panoramicznych,*
- *propagowanie tradycyjnych form architektury regionalnej,*
- *dbałość o wizerunek tzw. bram wjazdu do miast,*
- *odtwarzanie dawnych funkcjonalnych układów terenów zieleni oraz parków pałacowych i dworskich, w tym przywracanie zadrzewień ulicznych i drogowych, dbałość o prawidłowe kształtowanie tzw. „zieleni towarzyszącej",*
- *zwiększanie terenów zagospodarowanych zielenią.*

- powierzchnia ziemi i kopaliny

Ochrona powierzchni ziemi polega na takim kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego aby realizacja nowych inwestycji w zakresie zabudowy, systemów transportowych i infrastrukturalnych w jak w największym stopniu zachowywała naturalne ukształtowanie terenu.

Eksploatacja kopalin powinna być prowadzona po analizie skutków społecznych, ekonomicznych i ekologicznych i przygotowaniu programu działań niwelujących szkody w środowisku i uciążliwości podczas prowadzonych prac jak i po ich zakończeniu.

Wspierane będzie wykonanie kompleksowej analizy skutków społecznych, ekonomicznych i ekologicznych ewentualnej eksploatacji złóż węgla brunatnego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, a także racjonalne poszukiwanie i eksploatacja złóż gazu ziemnego (z uwzględnieniem łupków) z poszanowaniem innych zasobów środowiska i powierzchni ziemi.

Zalecenia:

- *zapobieganie ruchom masowym i ich skutkom,*
- *obejmowanie ochroną prawną terenów o unikatowych walorach morfologiczno-geologiczno-krajobrazowych,*
- *rekultywowanie terenów po zakończeniu eksploatacji kopalin w kierunku rolnym, leśnym, wodnym lub turystyczno-rekreacyjnym,*
- *likwidowanie miejsc nielegalnej eksploatacji kopalin,*
- *utrzymanie dostępności udokumentowanych i niezagospodarowanych złóż kopalin przed zamierzeniami inwestycyjnymi uniemożliwiającymi lub znacznie utrudniającymi ich późniejszą eksploatację.*

V. Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne

V.1. Kształtowanie przestrzeni z uwzględnieniem terenów zamkniętych i potrzeb obronności kraju

Zdolności obronne państwa są warunkowane zagospodarowaniem przestrzennym, umożliwiającym właściwe działanie służb wojskowych w zakresie przypisanych im zadań, związanych

[200] Stanowisko Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 15 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia zmian do dokumentu pn. „Regionalne zasady i standardy kształtowania ładu przestrzennego w polityce województwa kujawsko-pomorskiego"

z bezpieczeństwem kraju, zapobieganiem sytuacjom kryzysowym oraz sprawnym reagowaniem w przypadku ich wystąpienia.

W przyjętych rozwiązaniach przestrzennych dla województwa uwzględnia się wszystkie tereny zamknięte (w tym tereny ze wskazanymi strefami ochronnymi), jako obszary zastrzeżone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa z uwzględnieniem wojskowych bocznic kolejowych (wykaz w Aneksie nr 6). W treści Planu wymienia się również kompleksy wojskowe nr 2069 Toruń i nr 5076 Inowrocław, dla których przewiduje się utworzenie stref ochronnych (przesłane protokoły lokalizacyjne i wnioski o ustanowienie stref ochronnych).

W odniesieniu do możliwości zagospodarowywania otoczenia lotnisk wojskowych przewiduje się ograniczenia ustalone dla wszystkich lotnisk (rozdział V.3).

Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania obiektów wojskowych (przede wszystkim NATO) i innych, istotnych dla obronności państwa, wspierane będą zmiany w zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie niezbędnego kształtowania sieci transportowej i sieci infrastruktury technicznej.

Szczególnej uwagi będą wymagały tereny zamknięte związane z infrastrukturą wojskową (NATO, poligon, lotnisko itp.), której oddziaływanie, w wybranych miejscach, wykracza poza przypisane granice. W obszarach tych, wspierane będą działania w zakresie utworzenia stref ochronnych.

Zalecenia:

- *kształtowanie zagospodarowania w dokumentach planistycznych w sposób zabezpieczający właściwe funkcjonowanie terenów zamkniętych, w tym wyznaczenie stref ochronnych w obszarach wskazanych i uzasadnionych przez zarządcę danego terenu zamkniętego,*
- *uwzględnianie w zagospodarowaniu przestrzennym możliwości kolizji z infrastrukturą telekomunikacyjną Ministerstwa Obrony Narodowej, szczególnie w pobliżu Bydgoszczy, Grudziądza, Torunia, Brodnicy, Inowrocławia i Chełmna i związany z tym wymóg każdorazowego uzyskiwania opinii Regionalnego Centrum Informatyki w Bydgoszczy za pośrednictwem Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Bydgoszczy.*

V.2. Kształtowanie przestrzeni z uwzględnieniem zagrożeń naturalnych

Zagrożenia zjawiskami naturalnymi na terenie województwa dotyczą przede wszystkim powodzi opadowych i roztopowych, nasilenia występowania suszy, a czasem również trąb powietrznych, śnieżyc, gradobicia i skrajnych temperatur. Najpoważniejszymi z zagrożeń są powodzie, co znalazło odzwierciedlenie w Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju KPZK 2030, gdzie wskazano Włocławek i Toruń jako miasta w województwie najbardziej zagrożone powodzią. Przewidziano również, iż większość terenów województwa będzie objęta zintegrowanym programem przeciwpowodziowym, ze szczególnym obszarem realizacji zintegrowanych programów przeciwpowodziowych umiejscowionym we Włocławku.

Dbałość o zapewnienie stałego bezpieczeństwa ludzi i mienia na terenie województwa jest przedmiotem planowanych działań wybranych, wyspecjalizowanych służb, będących równocześnie w stałej gotowości do podejmowania działań w sytuacjach kryzysowych. Istotnym warunkiem skuteczności ich działania jest sposób zagospodarowania terenu zarówno w aspekcie jakości i intensywności, jak i możliwości podejmowania i realizowania działań ratowniczych.

Zapewnienie bezpieczeństwa w odniesieniu do zagrożeń naturalnych wymaga przede wszystkim stopniowych, ale daleko posuniętych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym wybranych obszarów województwa, ze szczególnym uwzględnieniem takich aspektów, jak:

- przeciwdziałanie występowaniu zagrożeń naturalnych,
- minimalizowanie negatywnych skutków zjawisk naturalnych,
- możliwości sprawnego reagowania w sytuacji wystąpienia zagrożeń naturalnych.

Dotyczy to przede wszystkim obszarów, dla których określone zagrożenia są przewidywalne (np. tereny zagrożone powodziami), ale również całego województwa, gdzie zagrożenia są takie same, jednak konsekwencje ich wystąpienia, będą warunkowane sposobem i jakością zagospodarowania terenu. Zagadnienia te są tym bardziej istotne, że wobec stwierdzonych, postępujących zmian klimatu, należy się spodziewać narastania poszczególnych zagrożeń, a w konsekwencji zniszczeń w obrębie zabudowy, drzewostanów i upraw - np. okazjonalnie występujące silne wiatry, deszcze nawalne lub obfite opady śniegu, braki opadów powodujące susze, skrajne temperatury skutkujące niszczeniem upraw lub uszkodzeniami czy zniszczeniami infrastruktury drogowej lub technicznej itp.
Zakłada się, że podstawą przeciwdziałania występowaniu zagrożeń naturalnych będzie w pierwszej kolejności respektowanie dokumentów i opracowań definiujących poszczególne zagrożenia i zasięg ich potencjalnego oddziaływania, w szczególności map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, planów zarządzania ryzykiem powodziowym[201], studiów ochrony powodziowej, planów przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych i na obszarach dorzeczy[202], planów utrzymania wód[203] i in. oraz utrzymanie w dobrym stanie technicznym istniejących obiektów warunkujących bezpieczeństwo powodziowe (budowli hydrotechnicznych – wałów przeciwpowodziowych, stopni wodnych i zapór, pompowni itp.).
Działania w tym zakresie realizowane przez wyspecjalizowane służby i samorządy lokalne będą wspierane przez samorząd województwa.
Odrębne wsparcie samorządu województwa będzie ukierunkowane na kształtowanie przestrzeni z uwzględnieniem zagrożeń naturalnych, obejmujące budowę nowych obiektów stanowiących zabezpieczenie przeciwpowodziowe, a także prace planistyczne i realizacyjne związane z przeciwdziałaniem lub łagodzeniem skutków suszy, podtopień, zniszczeń powodowanych silnymi wiatrami lub skrajnymi temperaturami.
Wspierane będzie również zagospodarowanie przestrzenne uwzględniające przystosowanie do ewentualnych działań ratowniczych w sytuacjach kryzysowych. Dotyczy to przede wszystkim prawidłowego ukształtowania i utrzymania w wysokim standardzie sieci transportowej (drogi, linie kolejowe, lądowiska), jak i sieci infrastruktury technicznej.

[201] Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r., poz. 1841), Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r., poz. 1938)

[202] Projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Środkowej Wisły przygotowany (przyjęty) przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie obwieszczeniem z dnia 24 lipca 2017 r.; projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty przygotowany (przyjęty) przez Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 5 grudnia 2017 r.; projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Dolnej Wisły wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych na jej skutki sporządzony i podany do publicznej wiadomości obwieszczeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 listopada 2015 r.

[203] Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie planu utrzymania wód w regionie wodnym Warty (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2016 r. poz. 4819); Rozporządzenie Nr 22/2016 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie planu utrzymania wód obejmującego obszar Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2017 r. poz. 97); Rozporządzenie Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu utrzymania wód w regionie wodnym Dolnej Wisły (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2016 r. poz. 4986)

Działania:

- Budowa stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka,
- Przebudowa zapory bocznej Zbiornika Włocławek na odcinku Stopień-Wistka,
- Przebudowa zapory bocznej stopnia wodnego Włocławek – zapora Nowy Duninów,
- Makroniwelacja w czaszy Zbiornika Włocławskiego,
- Odbudowa bulwarowych umocnień brzegu Wisły w m. Włocławek,
- Budowa wału Wisły w km. 679,35 do 683,35 dla ochrony osiedla Zawiśle we Włocławku,
- Budowa jazu piętrzącego na rzece Pannie,
- Budowa stopnia wodnego Czyżkówko w Bydgoszczy na rzece Brdzie,
- Kształtowanie przekrojów podłużnych i poprzecznych wybranych odcinków Kanału Bachorza Duża oraz rzeki Bętlewianki,
- Modernizacje budowli hydrotechnicznych na drodze wodnej Noteci dolnej i Kanale Bydgoskim z uwzględnieniem śluz: Okole, Czyżkówko, Prądy, Osowa Góra, Józefinki i Nakło Wschód oraz jazu Józefinki,
- Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki: przebudowa ostróg, odbudowa budowli regulacyjnych oraz prace konserwacyjne na obszarze koryta wielkiej wody Dolnej Wisły,
- Odbudowa obwałowania zbiornika Portu Drzewnego w Bydgoszczy przy ul. Toruńskiej w celu ochrony przed powodzią Osiedla Łęgnowo-Wieś,
- Przebudowa wybranych odcinków wałów przeciwpowodziowych: Grabowo-Świecie, Łęgnowo-Otorowo, Niziny Nieszawskiej, Niziny Chełmińskiej, Fordon-Łoskoń, rzeki Osy, Sartowice-Nowe, Dolnej Niziny Toruńskiej, wału „Korabniki", Cysterska,
- Remont przepustu wałowego na kanale głównym wiejskiej Niziny Chełmińskiej – rzeka Wisła,
- Rewitalizacja Brdy skanalizowanej wraz z przebudową obiektów Bydgoskiego Węzła Wodnego (w tym Stopień Bydgoszcz i Stopień Czersko Polskie),
- Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w dolinach Strugi Lubickiej, Strugi Toruńskiej, cieku panna Północna, rzeki Fryba, rzeki Kcynka, Kanału A-Łęgnowo, Kanału Pastwiska, Zgłowiączki, Skarlanki, Ruźca, w Śmiłowicach gm. Choceń oraz w obszarze Niziny Chełmińskiej, jezior: Jezuickiego, Zakrzewskiego, Ostrowo, Gardzinowo,
- Zabezpieczenie brzegów rzeki Wdy w gm. Świecie w zasięgu cofki od rzeki Wisły,
- Przystosowanie koryta rzeki Drwęcy km 146,5-149 do przeprowadzenia wód powodziowych,
- Poprawa przepustowości i odpływu – Noteć od Górnego Kanału Noteci do Kanału Bydgoskiego,
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych (nadleśnictwa: Skrwilno, Włocławek, Miradz, Gołąbki, Solec Kujawski, Bydgoszcz, Dąbrowa, Zamrzenica, Trzebciny, Lutówko),
- Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów. Doposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych (nadleśnictwa: Bydgoszcz, Dąbrowa, Zamrzenica, Gniewkowo, Golub-Dobrzyń),
- Utworzenie centrum logistycznego na potrzeby Ochrony Ludności/Obrony Cywilnej w Bydgoszczy – jednego z trzech magazynów centralnych służących obronie cywilnej i ochronie ludności w skali kraju,
- Budowa Policyjnego Centrum Dowodzenia dla województwa kujawsko-pomorskiego w Bydgoszczy.

Oprócz powyższych działań w Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły i Odry przewiduje się:

- Sporządzenie koncepcji zabezpieczenia przed powodzią dla istniejącej zabudowy osiedla Kaszczorek w gm. Toruń,
- Opracowanie analiz wielowariantowych zabezpieczenia powodziowego Bydgoszczy, polegające na zmianie zasad gospodarowania wodą na zbiorniku Koronowo, z uwzględnieniem zdolności przepustowej obiektów hydrowęzła bydgoskiego,
- Wykonanie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej miasta Brodnica z uwzględnieniem zwiększenia retencji naturalnej w zlewni rzeki Drwęcy oraz Wel,
- Sporządzenie koncepcji zabezpieczenia lub przeniesienia w celu ograniczenia wrażliwości obiektów i społeczności oraz ograniczenia istniejącego zagospodarowania w zlewni Drwęcy i Osy,
- Stosowanie mobilnych systemów ochrony przed powodzią na obszarze zagrożonym gm. Świecie w km 5+600 - 6+800,
- Opracowanie szczegółowej analizy i projektu możliwości zwiększenia retencji obszarów zurbanizowanych (indywidualnie dla miasta powyżej 50 tys. mieszkańców - Inowrocław).

Zalecenia:

- *naturalizowanie terenów nadbrzeżnych oraz uwzględnianie w dokumentach planistycznych terenów przewidzianych jako możliwe do czasowego zalania wodami powodziowymi (poldery przeciwpowodziowe),*
- *ograniczanie lokalizacji nowej zabudowy zwłaszcza mieszkaniowej, ze względu na potencjalne zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi oraz straty materialne na obszarach, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% lub na których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia ekstremalnego oraz na obszarach obejmujących tereny narażone na zalanie w przypadku uszkodzenia lub zniszczenia wału przeciwpowodziowego, wału przeciwsztormowego i budowli piętrzącej,*
- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych terenów zieleni przygotowanych do czasowego gromadzenia wód opadowych i roztopowych, jako odciążenia lokalnych systemów kanalizacji deszczowej, przede wszystkim w otoczeniu zwartej zabudowy,*
- *uwzględnianie w dokumentach planistycznych okazjonalnie występujących silnych wiatrów niszczących zabudowę, drzewostany i uprawy. Całkowite zabezpieczenie przed ich oddziaływaniem jest niemożliwe, jednak zasadne jest podejmowanie różnych form prewencji w zakresie kształtowania zespołów zabudowy, w sposób nie potęgujący przewietrzania (występowania tzw. „przeciągów miejskich") lub kształtowania kurtyn przeciwwietrznych z wielopiętrowych układów zieleni itp.*

V.3. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych

Polityka przestrzenna województwa ukierunkowana na ochronę wszelkich walorów środowiskowych, stały rozwój gospodarczy i optymalne warunki życia mieszkańców, wymaga stałego, planowego i wielokierunkowego działania eliminującego lub łagodzącego wzajemne konflikty lub zagrożenia oraz ograniczającego powstawanie nowych.

Eksploatacja kopalin wiąże się z silną ingerencją w środowisko przyrodnicze, warunkowaną wieloma czynnikami (rodzaj kopaliny, jej lokalizacja, powierzchnia i głębokość wydobycia, zakres ewentualnego naruszenia przemieszczania się wód powierzchniowych lub podziemnych, zastosowana technologia wydobycia i in.), a także z codziennymi uciążliwościami dla ludzi mieszkających w pobliżu takiej inwestycji (przede wszystkim hałas, wibracje, zapylenie powietrza, możliwość obniżenia poziomu wód powierzchniowych, zanieczyszczenia wód i gleby itp.).

Na poziomie województwa szczególne znaczenie mają eksploatacje kopalin o charakterze wielkopowierzchniowym (w tym ponadlokalne, powiązane z sąsiednim województwem wielkopolskim). Zakłada się udział samorządu województwa w pracach przygotowawczych, związanych z ich lokalizacją, przede wszystkim na etapie rozpoznania i szacowania konsekwencji środowiskowych ich funkcjonowania jak również w okresie późniejszym, w zakresie monitorowania ich działalności i w okresie powydobywczym, w zakresie jakości przeprowadzonej rekultywacji.

Uwadze samorządu województwa podlegać będą również inne inwestycje o charakterze ponadlokalnym, których oddziaływanie na środowisko i bezpieczeństwo ludzi będzie przekraczać przynależne im granice (np. kaskadyzacja Wisły, budowa dróg ponadlokalnych).

Lokalizacja w terenie zakładów przemysłowych, wybranych składów i magazynów oraz obiektów infrastruktury technicznej wiąże się możliwością wystąpienia awarii lub ich stałego, negatywnego oddziaływani na otoczenie. Negatywne oddziaływanie może stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, a także dla stanu funkcjonowania środowiska przyrodniczego, gdzie może powodować przekształcenia lub zniszczenia lokalnych biosystemów, a także lokalnego krajobrazu. Ponieważ wymienione problemy dotyczą obiektów o uszczegółowionym zakresie funkcjonowania, większość potencjalnych zagrożeń i konfliktów jest ściśle określona lub przewidywalna i podlega bieżącej kontroli i przeciwdziałaniu zarządcy danego obiektu. W przypadku zaistnienia szkód w środowisku np. na skutek prowadzonej działalności przemysłowej, należy dążyć do przywrócenia właściwego stanu środowiska, w szczególności wód i gleb, w obszarze inwestycji i w rejonie jej oddziaływania.

Problematyczne są również obiekty, których sąsiedztwo postrzegane jest jako uciążliwe, lub których lokalizacja wywołuje ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym terenów sąsiednich. Dotyczy to infrastruktury transportowej generującej hałas i zanieczyszczenia powietrza (drogi, koleje, lotniska), a także uniemożliwiającej swobodną zabudowę terenu (przede wszystkim lotniska), wybranych działalności gospodarczych o uciążliwościach odorowych (przede wszystkim składowiska odpadów, biogazownie i fermy hodowlane), elektrowni wiatrowych itp. Budowa i funkcjonowanie takich obiektów powinno odbywać się z zastosowaniem niezbędnych zabezpieczeń przeciwdziałających ich negatywnym wpływom zarówno na środowisko przyrodnicze jak i jakość życia człowieka.

Zakłada się stosowanie w strefach ograniczeń związanych z funkcjonowaniem lotnisk (strefy nalotów) Bydgoszcz Szwederowo, Inowrocław, Kruszyn k. Włocławka, Lisie Kąty k. Grudziądza oraz w Toruniu, jako obowiązujących, nieprzekraczalnych wysokości zabudowy, ustalonych w obowiązujących przepisach[204] i określonych w dokumentacjach rejestracyjnych lotnisk. W odległości 5 km od granic lotnisk nie dopuszcza się budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych, które mogą stanowić źródło żerowania dla ptaków.

Wspierane będą działania zmierzające do podnoszenia jakości systemu transportu drogowego i kolejowego w aspekcie podnoszenia poziomu bezpieczeństwa transportu materiałów niebezpiecznych, dostosowania do wzrastającej intensywności ruchu drogowego, możliwości szybkiego przemieszczania się służb ratowniczych w sytuacjach awaryjnych, jak i zapewnienia alternatywnych dróg dojazdu w sytuacjach ekstremalnych.

Przykładem konfliktów przestrzennych jest również żywiołowy i dynamiczny rozwój energetyki wiatrowej. Dogodne warunki wietrzne do rozwoju energetyki wiatrowej na terenie województwa, przy jednoczesnym dużym rozproszeniu zabudowy sprawia, że elektrownie wiatrowe często

[204] przede wszystkim ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze oraz rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2003 r. w sprawie warunków, jakie powinny spełniać obiekty budowlane oraz naturalne w otoczeniu lotniska.

rozlokowane są pomiędzy budynkami mieszkalnymi, w odległościach odczuwanych przez ich mieszkańców jako uciążliwe. Powodują również znaczne przekształcenia w lokalnym krajobrazie oraz ograniczają zagospodarowanie terenów sąsiednich.

Delimitacja obszaru województwa pod kątem możliwości rozwoju energetyki wiatrowej jest więc czynnikiem kluczowym.

Zakłada się wyłączenie z lokalizacji elektrowni wiatrowych[205]:

- obszarów cennych przyrodniczo, krajobrazowo i gospodarczo,
- stref buforowych do ochrony tras przelotów ptaków:
  - ok. 10 km od rzeki Wisły ,
  - ok. 8 km od rzeki Brdy,
  - ok. 8 km od rzeki Drwęcy,
  - ok. 6 km od rzeki Noteci,
  - ok. 6 km od Kanału Bydgoskiego.

Na pozostałych obszarach dopuszczony będzie rozwój energetyki wiatrowej przy respektowaniu przepisów odrębnych i zachowaniu następujących ograniczeń indywidualnych:

- odległości określonej przez tzw. promień upadku elektrowni wiatrowej (wysokość masztu elektrowni wiatrowej + długość jednej łopaty śmigła) od linii kolejowych, dróg krajowych, wojewódzkich oraz od linii elektroenergetycznych wysokich napięć,
- odległości co najmniej 1000 m od budynków mieszkalnych, w tym budynków mieszkalnych w zabudowie zagrodowej, o ile przepis odrębny nie wskazuje na zachowanie innej odległości.

Szczególnie preferowane do lokalizowania instalacji elektrowni wiatrowych, biogazowni i elektrowni fotowoltaicznych są tereny rolne w strefie 1000 m od osi autostrady A1, z uwagi na występujące w ich obrębie znaczne pogorszenie jakości środowiska, warunków zamieszkania i potencjału produkcji rolnej, poprzez duże zanieczyszczenia gleb przez metale ciężkie, przekroczenia norm hałasu, zdegradowanie krajobrazu, a także fragmentację siedlisk.

Zalecenia:

- *sporządzanie dokumentów planistycznych uwzględniających obiekty o oddziaływaniu przekraczającym przynależne granice w sposób eliminujący potencjalne konflikty, lub minimalizujący negatywne oddziaływanie na bezpieczeństwo ludzi i mienia, zdrowie ludzi i stan środowiska przyrodniczego,*
- *stosowanie rozwiązań łagodzących oddziaływanie obiektów uciążliwych poprzez uwzględnianie w zagospodarowaniu terenu zieleni izolacyjnej, kurtyn widokowych z zieleni, zieleni ulicznej,*
- *egzekwowanie prawidłowości przeprowadzenia rekultywacji powydobywczych terenu,*
- *w zamówieniach publicznych uwzględnianie wymogu stosowania rozwiązań technicznych i technologicznych łagodzących poszczególne uciążliwości,*
- *lokalizacja nowych obiektów o wyróżniających gabarytach (nowych dominant wysokościowych lub przestrzennych) powinna być każdorazowo poprzedzona analizą*

[205] Stanowisko Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dn. 17 maja 2017r. w sprawie lokalizacji instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie województwa kujawsko-pomorskiego

przestrzenną otaczającego krajobrazu w obszarze o przewidywanej ekspozycji, z uwzględnieniem waloryzacji istniejącego zagospodarowania terenu; lokalizacja nowej dominanty nie może zakłócać istniejących powiązań widokowych o uznanych wartościach (osie widokowe, ekspozycje, panoramy, wnętrza itp.).

ZASADY ZAGOSPODAROWANIA W OBSZARACH FUNKCJONALNYCH

Naczelną zasadą obowiązującą w każdym, z określonych w województwie kujawsko-pomorskim, obszarze funkcjonalnym jest zasada koordynowania polityki przestrzennej prowadzonej na wszystkich poziomach (województwo i gmina, a w przypadku obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym również kraj) w celu realizacji działań służących wzmacnianiu lub optymalnemu wykorzystaniu potencjałów wyróżniających poszczególne obszary lub przełamywaniu zidentyfikowanych w tych obszarach barier rozwojowych.

Wiejski obszar funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych

W obszarze tym w polityce Samorządu Województwa przewiduje się w ramach wspierania planowanych działań uwzględnianie zróżnicowań w poziomie rozwoju obszarów wiejskich regionu, z preferencjami dla wskazanych w SRW jako OSI „Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa”[206] oraz zachodniej części województwa (rejon Pałuk i Krajny).

Zasady zagospodarowania:

Wyposażanie miast i miejscowości wiejskich w usługi publiczne zapewniające prawidłową obsługę ludności w zakresie sfery społecznej, gospodarczej i technicznej.

Odnowa i kształtowanie centrów miast i miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem rewitalizacji.

Kształtowanie przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji społecznej i budowaniu lokalnej tożsamości, projektowanych z dbałością o wysokie walory architektoniczno-urbanistyczne oraz uwzględniających potrzeby osób o ograniczonej percepcji lub mobilności.

Zapewnianie przestrzennych warunków dla rozwoju turystyki w oparciu o lokalne walory, tradycję, historię i postacie historyczne.

Wskazywanie obszarów dla rozwoju funkcji produkcyjnej, magazynowej, usługowej w pierwszej kolejności w terenach brownfield.

Ograniczanie możliwości zabudowy niezwiązanej z funkcją rolniczą na obszarach produkcji rolnej dla zachowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej niezbędnej dla rozwoju rolnictwa.

Dopuszczanie lokalizacji obiektów generujących hałas, dokuczliwe zapachy, pole elektromagnetyczne lub inne znaczne uciążliwości dla mieszkańców, wyłącznie w obszarach i w sposób zapewniający zachowanie odpowiednich norm, z uwzględnieniem opinii społeczności lokalnej o ich lokalizacji.

Wskazywanie obszarów do lokalizacji elektrowni wiatrowych, biogazowni i elektrowni fotowoltaicznych z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa oraz stanowiska Zarządu

[206] obszar OSI obejmuje powiaty: grudziądzki, wąbrzeski, golubsko-dobrzyński, brodnicki, rypiński, lipnowski, włocławski i radziejowski oraz miasta Włocławek i Grudziądz

Województwa z dnia 17 maja 2017 r. w sprawie lokalizacji inwestycji odnawialnych źródeł energii na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.[207]

Kształtowanie systemów transportowych w sposób zapewniający dostępność do ośrodków powiatowych oraz integrację lokalnych systemów transportu publicznego z systemem regionalnym.

Obszar funkcjonalny Światowy Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie"

Priorytetem w tym obszarze, w polityce Samorządu Województwa, będzie współpraca z województwem pomorskim oraz gminami wchodzącymi w skład obszaru w zakresie prawidłowej ochrony i użytkowania terenów cennych przyrodniczo.

Zasady zagospodarowania:

Ograniczanie zainwestowania terenów cennych przyrodniczo.

Kształtowanie warunków dla rozwoju działalności gospodarczych niekolidujących z potrzebami ochrony ekosystemów.

Zapewnienie warunków dla lokalizacji radioteleskopu Hevelius[208] (gmina Osie), w tym współpraca z województwem pomorskim dla zagwarantowania zachowania ciszy radiowej[209] również w obszarze gminy Osiek (woj. pomorskie).

Miejski obszar funkcjonalny miasta Włocławka

Miejski obszar funkcjonalny miasta Grudziądza

Miejski obszar funkcjonalny miasta Inowrocławia

Priorytetem w tych obszarach, w polityce Samorządu Województwa, będzie wzmacnianie potencjału ww. miast oraz kształtowanie ich powiązań funkcjonalnych z ośrodkami wojewódzkim (Bydgoszczą i Toruniem) oraz wspieranie działań wzmacniających oddziaływanie tych miast na tereny z nimi sąsiadujące.

Miejskie obszary funkcjonalne miast Włocławka, Grudziądza i Inowrocławia określone zostały w oparciu o podobne kryteria, z związku z tym, jeśli nie wskazano inaczej, sformułowane poniżej zasady zagospodarowania obowiązują w każdym z tych obszarów funkcjonalnych.

Zasady zagospodarowania:

Zabezpieczanie odpowiedniej rezerwy terenów w miastach Włocławek, Grudziądz i Inowrocław dla lokalizacji usług publicznych adekwatnych do pełnionych przez te ośrodki roli w hierarchii sieci osadniczej województwa.

[207] Ustalenia zawarte w tym stanowisku przytoczone zostały w rozdziale V.3.

[208] zgodnie z listą priorytetów Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej, opracowanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

[209] zgodnie z KPZK - „Dla funkcjonowania radioteleskopu Hevelius niezbędne jest ustanowienie w planach zagospodarowania przestrzennego strefy ochronnej o ograniczonej funkcji gospodarczej o promieniu ok. 7 km wokół miejscowości Dębowiec, oraz strefy wolnej od nadajników radiowych o promieniu 10 km wokół tej miejscowości". Strefa ta obejmuje tereny w gminach Osie i Śliwice w woj. kujawsko-pomorskim oraz gminie Osiek (woj. pomorskie)

Kształtowanie przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji społecznej i budowaniu lokalnej tożsamości, projektowanych z dbałością o wysokie walory architektoniczno-urbanistyczne oraz uwzględniających potrzeby osób o ograniczonej percepcji lub mobilności.

Odnowa i kształtowanie centrów miast i miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem rewitalizacji.

Kształtowanie powiązań transportowych w sposób zapewniający sprawny dojazd w relacjach miasto – obszary otaczające, w tym transportem publicznym.

Stosowanie rozwiązań niskoemisyjnych i nieemisyjnych w rozwoju infrastruktury komunalnej, w tym transportu zbiorowego.

W OF miasta Włocławka i OF miasta Grudziądza kształtowanie przestrzeni w sposób zmierzający do uformowania zielonych pierścieni wokół miast i ich powiązania z miejskimi systemami zieleni.

Kształtowanie powiązań: w OF miasta Włocławka - miasta z uzdrowiskiem Wieniec Zdrój, a w OF miasta Grudziądz - z Maruszą (m.in. zapewnienie dogodnego transportu publicznego, oferty kulturalnej, rekreacyjnej, uzupełniającej funkcję uzdrowiskową).

W OF miasta Włocławek i OF miasta Grudziądz uwzględnienie w dokumentach planistycznych związków funkcjonalno-przestrzennych miast z pobliskimi węzłami autostrady A1, w tym zwłaszcza tworzenie warunków do rozwoju inwestycji (wzmacnianie oferty mieszkaniowej, oferty szkolnictwa zawodowego, instytucji otoczenia biznesu, kulturalnej itp.).

W OF miasta Włocławka uwzględnienie potrzeby poprawy dostępności transportowej miasta do węzła Włocławek Zachód i Włocławek Północ.

Obszar funkcjonalny Kujawy - wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa

Priorytetem w tym obszarze, w polityce Samorządu Województwa, będą działania na rzecz budowy systemu zasilania terenów Kujaw wodami z rzeki Wisły. Niezbędna będzie w tym zakresie wielopoziomowa współpraca rządu, samorządów oraz inwestorów.

Zasady zagospodarowania:

Kształtowanie efektywnego systemu przeciwdziałania skutkom suszy zapewniającego niezbędne ilości wody dla rolnictwa - zwiększanie retencji wody na wodach płynących i urządzeniach melioracji szczególnych, stosowanie fitomelioracji.

Zapewnienie przestrzennych warunków dla rozwoju kluczowych sektorów lokalnej gospodarki (przetwórstwa rolno-spożywczego) w oparciu o tereny poprzemysłowe oraz wyznaczenie nowych stref produkcyjno-składowych i usługowych.

Kształtowanie rozwoju gospodarczego w kierunku przetwórstwa rolno-spożywczego, w oparciu o potencjał rolniczy, w tym tworzenie warunków dla rozwoju klastrów rolno-spożywczych.

Zapewnianie w ośrodkach miejskich możliwości lokalizacji i rozwoju usług związanych z potrzebami działalności w zakresie produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego (m. in. szkolnictwo zawodowe, laboratoria, instytucje okołobiznesowe).

Obszar funkcjonalny Bory Tucholskie

Priorytetem w tym obszarze, w polityce Samorządu Województwa, będzie wspieranie działań w zakresie budowy specjalizacji obszaru w kierunku rozwoju turystyki, w tym zwłaszcza rehabilitacyjno-zdrowotnej i obiektów na potrzeby sektora „srebrnej gospodarki".

Zasady zagospodarowania:

Kształtowanie rejonu turystycznego wyspecjalizowanego w obsłudze ruchu pobytowego i krajoznawczego, wyposażonego w odpowiednią infrastrukturę turystyczną, w szczególności dróg rowerowych, szlaków pieszych i kajakowych.

Dostosowanie planowanego zagospodarowania do chłonności środowiska oraz zabezpieczenie obszarów chronionych przed nadmierną penetracją i intensywnością zagospodarowania.

Zapewnianie przestrzennych warunków dla lokalizacji i rozwoju obiektów związanych z potrzebami „srebrnej gospodarki".

Zapewnianie przestrzennych warunków dla rozwoju kluczowych sektorów lokalnej gospodarki (przetwórstwa drewna) przez zagospodarowanie terenów poprodukcyjnych oraz wyznaczenie nowych stref produkcyjno-składowych i usługowych.

Obszar funkcjonalny gospodarczego wykorzystania Wisły

Priorytetem w tym obszarze, w polityce Samorządu Województwa, będzie:

- doprowadzenie do budowy stopnia wodnego na dolnej Wiśle, w Siarzewie poniżej Włocławka, a następnie kolejnych stopni planowanych w ramach kaskady Dolnej Wisły,
- doprowadzenie do budowy terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz, którego elementem będzie platforma multimodalna Bydgoszcz-Solec Kujawski z portem śródlądowym oraz kolejowo-drogowa platforma przeładunkowa w Emilianowie koło Bydgoszczy,
- kontynuacja działań zmierzających do wykreowania Zbiornika Włocławskiego, jako centrum sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Realizacja ww zamierzeń warunkuje kształtowanie rozwoju gospodarczego w tym obszarze funkcjonalnym.

Zasady zagospodarowania:

Uwzględnianie planowanych stopni wodnych na Wiśle wraz z infrastrukturą im towarzyszącą (m.in. drogi, sieci elektroenergetyczne).

Wskazywanie terenów umożliwiających lokalizację portów, nabrzeży i baz przeładunkowych, przystani i tym podobnych obiektów, związanych z planowanym użeglownieniem rzeki Wisły – wraz z odpowiednim układem komunikacyjnym.

Wskazywanie terenów do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej związanej z wykorzystaniem walorów rzeki Wisły. Sporządzane dokumenty planistyczne sąsiednich gmin winny uwzględniać wzajemne powiązania funkcjonalno-przestrzenne np. ciągi pieszo-rowerowe wzdłuż Wisły, powiązania promowe i in.

Kształtowania przestrzeni publicznych w miastach i miejscowościach z uwzględnieniem idei zagospodarowywania terenów nadbrzeżnych.

Uwzględnianie rekompensat środowiskowych w celu minimalizowana negatywnych oddziaływań planowanych inwestycji (m.in. stopień wodny, platforma multimodalna).

Obszar funkcjonalny aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych

Priorytetem w tym obszarze, w polityce Samorządu Województwa, będzie koncentrowanie działalności gospodarczych o dużej skali w obszarach dobrze skomunikowanych z autostradą A1 i drogami ekspresowymi S5 i S10 (głównie obszary przywęzłowe) i wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę.

Niżej wymienione zasady obowiązywać będą również w gminach, w których, po ustaleniu jej przebiegu zlokalizowana zostanie droga S10.

Zasady zagospodarowania:

Koncentrowanie lokalizacji działalności gospodarczych w zorganizowanych już terenach inwestycyjnych w obszarach przywęzłowych autostrady A1 i dróg ekspresowych.

Zapewnienie rezerw terenowych dla rozwoju działalności gospodarczych w rejonach przywęzłowych autostrady i dróg ekspresowych.

Kształtowanie sieci transportowej w sposób zapewniający właściwą obsługę terenów koncentrujących działalności gospodarcze, w tym powiązań z drogami dojazdowymi do węzłów oraz komunikacji wewnątrz obszarów.

Kształtowanie systemów infrastruktury technicznej w sposób zapewniający zaopatrzenie przywęzłowych terenów inwestycyjnych w media niezbędne do prowadzenia działalności gospodarczej i zapewniających zachowanie odpowiednich standardów w zakresie ochrony środowiska i jakości warunków życia mieszkańców terenów sąsiadujących.

Uwzględnianie rekompensat środowiskowych w celu minimalizowania negatywnych oddziaływań planowanych inwestycji.

REKOMENDACJE DO POLITYKI KRAJOWEJ

Do kluczowych dla województwa kujawsko-pomorskiego zagadnień rozstrzyganych w polityce krajowej, wymagających stałego zabiegania Samorządu Województwa o ich uwzględnianie w planowaniu na szczeblu krajowym, a następnie realizację, należą:

- kontynuowanie zainicjowanego w KPZK 2030 sytuowania Bydgoszczy i Torunia jako elementu krajowej sieci metropolii,
- zagadnienia związane z funkcjonowaniem doliny rzeki Wisły – problem wieloaspektowy, w którym główne miejsce zajmuje budowa stopnia wodnego na Wiśle poniżej Włocławka i kolejnych stopni oraz udrożnienie dla żeglugi międzynarodowej drogi wodnej E40 w kierunku Gdańska wraz z budową terminala multimodalnego w rejonie Bydgoszczy -Solca Kujawskiego,
- ocena możliwości dostosowania drogi wodnej Odra – Wisła (MDW E70) do wymogów konwencji AGN,
- budowa systemu nawadniania terenów rolnych posiadających dużą przydatność rolniczą przy równoczesnym niedoborze wody (przede wszystkim Kujaw), poprzez wykorzystanie do tego celu wód pozyskiwanych z planowanego zbiornika na Wiśle w okolicach Włocławka,
- zlokalizowanie w województwie kujawsko-pomorskim Radioteleskopu Hevelius - Narodowego Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej (gmina Osie),
- włączenie województwa w plany rozwoju szybkich połączeń transportowych, w tym kolei dużych prędkości, drogi ekspresowej S10,
- budowa węzła autostradowego w Dźwierznie,
- przebudowa węzła autostradowego Toruń Południe (Czerniewice) stanowiącego połączenie autostrady A1 z drogą krajową nr 91 i drogą S10 – umożliwienie włączenie miasta Toruń w A1.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Tom II

PLAN MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH BYDGOSZCZY I TORUNIA

Spis treści

WSTĘP 2

UWARUNKOWANIA 6

1. Zagadnienia społeczne 6
2. Zagadnienia gospodarcze 11
3. Powiązania transportowe i transport publiczny 12
4. Infrastruktura techniczna 14
5. Środowisko przyrodnicze 15
6. Środowisko kulturowe 17
7. System obszarów chronionych 18
8. Tereny zamknięte 19
9. Suburbanizacja jako szczególny problem przestrzenny 19
10. Zagrożenia, konflikty, ograniczenia w zagospodarowaniu 24
11. Istniejące i kształtujące się funkcje ponadregionalne obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia 28

Podsumowanie 33

ZAŁOŻENIA, CEL GŁÓWNY I GŁÓWNE ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW 35

KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW 39

CELE SZCZEGÓŁOWE I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW 41

1. Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców 42
2. Przestrzeń atrakcyjna dla rozwoju gospodarki 45
3. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne 47
4. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska 50
5. Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne 51

Wstęp

Miasta od zawsze stanowiły najważniejsze ośrodki rozwoju cywilizacyjnego. To właśnie w miastach koncentruje się potencjał innowacyjny, który rozprzestrzenia się na jego obszar oddziaływania. Dominującą rolę dużych ośrodków miejskich w kształtowaniu rozwoju regionów uznaje się obecnie za jedno z ważniejszych wyzwań rozwojowych, przed którymi stoi Europa, a więc również Polska i województwo kujawsko-pomorskie.

W polityce UE widoczne jest programowanie rozwoju miast, nie tylko w ich granicach administracyjnych, ale również w granicach ich obszarów funkcjonalnych, oraz nacisk na wzmacnianie wzajemnych powiązań miast. Mówi o tym wyraźnie Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020, wskazując na metropolie, jako centra rozwoju sprzyjające rozwojowi szerszych terytoriów, ale pod warunkiem stworzenia powiązań sieciowych.

Dwa najważniejsze dokumenty kształtujące politykę rozwoju kraju stanowią:

- Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju[1] wskazuje na konieczność lepszego dopasowania zakresu interwencji do potencjałów i wyzwań rozwojowych, terytorialnego ukierunkowania polityki oraz koncentrowania się na czynnikach rozwoju (infrastruktura, produkty, technologie, sektory), a nie na zapewnianiu podstawowych dóbr i usług. Zakłada pełniejsze wykorzystanie potencjałów największych polskich aglomeracji poprzez wspomaganie współpracy w obszarach funkcjonalnych aglomeracji, wsparcie realizacji miejskich strategii niskoemisyjnych oraz strategii ZIT[2], racjonalnej urbanizacji w obszarach metropolitalnych miast oraz wsparcie w tworzeniu powiązań sieciowych w skali kraju i międzynarodowej oraz powiązań funkcjonalnych między miastami posiadającymi komplementarne zasoby lub komplementarną strukturę społeczną i gospodarczą. Podkreśla się, iż realizacja instrumentu ZIT będzie kontynuowana, bowiem stanowi on przedsięwzięcie na rzecz realnego wsparcia aglomeracji i wzmocnienia powiązań funkcjonalnych,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (**KPZK 2030**)[3] uwzględnia politykę UE i wskazuje na konieczność integracji działań publicznych w obszarach funkcjonalnych[4]. Wśród różnych typów obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich, szczególne miejsce zajmują miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich (w tym ośrodki metropolitalne). Przyjęte w tym dokumencie kryteria uznania za ośrodek metropolitalny spełnia Bydgoszcz z Toruniem.
  Wraz z innymi ośrodkami tej samej rangi (Trójmiasto, Szczecin, Poznań, Warszawa, Łódź, Wrocław, Kraków, Lublin i Aglomeracja Górnośląska) oraz ośrodkami pełniącymi niektóre funkcje metropolitalne (Olsztyn, Białystok, Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra ,Opole, Kielce, Rzeszów) stanowi element krajowej metropolii sieciowej. Przyjęcie takiej hierarchii sieci osadniczej powoduje, że MOFOW Bydgoszczy i Torunia wyróżnia się w skali kraju, rdzeniem obszaru funkcjonalnego nie jest jedno miasto, bądź grupa sąsiadujących bezpośrednio ze sobą miast, lecz dwa niegraniczące ze sobą miasta, oddalone od siebie o ok. 50 km.

[1] Przyjęta przez Radę Ministrów 14.02.2017 r., stanowiąca aktualizację średniookresowej strategii rozwoju kraju „Strategii Rozwoju Kraju 2020".

[2] Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – narzędzie, za pomocą którego realizowane są strategie terytorialne dotyczące zintegrowanych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich, łączące działania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

[3] Przyjęta przez Radę Ministrów 13.12.2011 r.

[4] Obszar funkcjonalny (na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) - obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych, stanowiący zwarty układ przestrzenny, składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju.

Dokumentami zawierającymi wykładnię polityki wobec miast są:

- na poziomie UE – **Nowa Karta Ateńska**[5]**,** dokument promujący nową wizję miasta XXI wieku, opierającą się na mieście spójnym w sferze społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej. Wizja przedstawia również ideę „miasta w sieci", jednostki zurbanizowanej włączonej w różne policentryczne sieci miast, z których wiele przekracza w nowej Europie granice państwowe; łączenie się miast w sieci jest zjawiskiem niezbędnym dla zwiększenia ich konkurencyjności; **Karta Lipska**[6] na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich, która zaznacza potrzebę dążenia do osiągnięcia równorzędnego partnerstwa pomiędzy miastami, a obszarami wiejskimi oraz pomiędzy małymi, średnimi i dużymi miastami w regionach miejskich i aglomeracjach; określono, iż miasta powinny stanowić główne ośrodki rozwoju regionów miejskich i przejąć odpowiedzialność za spójność terytorialną, co więcej, korzystnym byłoby bliższe związanie miast na poziomie europejskim; **Pakt Amsterdamski**[7], ustanawiający Agendę Miejską Unii Europejskiej, będący elementem wzmacniania wymiaru miejskiego, zakładający tworzenie w ramach Programu dla Miast i Terenów Miejskich Unii Europejskiej, działających na zasadzie partnerstwa grup zrzeszających władze miejskie, przedstawicieli władz centralnych i europejskich oraz organizacje pozarządowe dla realizacji działań związanych m.in. z efektywnym zarządzaniem i planowaniem miejskim w oparciu o przestrzeń ukierunkowaną na człowieka, regenerację przestrzeni miejskiej, zarządzanie i współpracę ponad granicami administracyjnymi,
- w Polsce - **Krajowa Polityka Miejska 2023**[8], która jako cel strategiczny określiła wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców; dwa spośród pięciu celów szczegółowych odnoszą się bezpośrednio do miast i obszarów metropolitalnych i dotyczą:
  - stworzenia warunków dla skutecznego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych,
  - poprawy konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania wzrostu i zatrudnienia.

Silny ośrodek wojewódzki jest dla regionu warunkiem wzrostu pozycji całego województwa na arenie krajowej. Brak zdolności do kreowania impulsów rozwojowych lub wdrażania na poziomie regionalnym impulsów adaptowanych z innych metropolii, może powodować trwałą dominację funkcjonalną sąsiednich, silniejszych regionów. Miasta Bydgoszcz i Toruń, od początku powstania województwa kujawsko-pomorskiego w dokumentach strategicznych i programowych, traktowane są jako zespół miast pełniących funkcję „lokomotywy rozwoju" województwa. Najważniejszy dokument kształtujący politykę rozwoju województwa – **Strategia Rozwoju Województwa Plan Modernizacji 2020+,** wśród czterech priorytetów wskazuje „silną metropolię" zakładając, że konsekwentnie prowadzona polityka wzmacniania funkcji ponadregionalnych i międzynarodowych tych miast spowoduje sklasyfikowanie Bydgoszczy i Torunia jako metropolii europejskiej IV rzędu (weak MEGA) z potencjałem rozwoju i perspektywą osiągnięcia po 2020 roku kategorii III MEGA (potential MEGA).

Zintegrowanie działań służących rozwiązywaniu problemów, w tym zapewnienie spójności i zrównoważonego rozwoju obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia realizowane jest poprzez

[5] Przyjęta na Konferencji w Lizbonie 20 listopada 2003 r.
[6] Przyjęta w Lipsku, w dniach 24-25 maja 2007 r., z okazji nieformalnego spotkania ministrów państw Unii Europejskiej w sprawie rozwoju miast i ich spójności terytorialnej.
[7] Przyjęty przez ministrów rozwoju krajów członkowskich UE podczas nieformalnego spotkania w Amsterdamie 30 maja 2016 r.
[8] Dokument przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 20 października 2015 r.

Strategię ZIT[9]. Dokument ten, jako cel nadrzędny, wskazuje konsolidację potencjału partnerów ZIT na rzecz rozwoju nowoczesnych funkcji metropolitalnych Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego, która realizowana będzie poprzez cztery cele strategiczne:

1. Efektywność transportową i energetyczną oraz zintegrowane strategie niskoemisyjne,
2. Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i kultury dla kształtowania wysokiej jakości życia,
3. Rozwój społeczno-gospodarczy,
4. Nowoczesne i efektywne kształcenie dzieci i młodzieży.

Podstawą prawną opracowania Planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia, stanowiącego część Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego jest:

- ustawa z dnia 5 marca 1998 r. o samorządzie województwa,
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- uchwała Nr LIV/823/14 Sejmiku Województwa Kujawsko–Pomorskiego z dnia 27 października 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia (MOFOW) określony został[10] jako obszar funkcjonalny o znaczeniu ponadregionalnym w wyniku procesu (analizy, konsultacje, ustalenia) trwającego w okresie styczeń – lipiec 2016 r. Jego delimitacji dokonano na podstawie lokalnych i ponadlokalnych powiązań obydwu ośrodków centralnych (Bydgoszczy i Torunia) z gminami podmiejskimi - na podstawie zasięgów niezależnie-rozwijających się w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat stref podmiejskich Bydgoszczy i Torunia (które stanowią swoiste „podobszary funkcjonalne" - autonomiczne, ale częściowo terytorialnie pokrywające się).

Granica obszaru jest tożsama z granicą funkcjonowania instrumentu ZIT i obejmuje miasta na prawach powiatu Bydgoszcz i Toruń, miasto Chełmżę, sześć gmin miejsko-wiejskich: Koronowo, Kowalewo Pomorskie, Łabiszyn, Nakło nad Notecią, Solec Kujawski, Szubin, oraz 14 gmin wiejskich: Białe Błota, Chełmża, Czernikowo, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Lubicz, Łubianka, Łysomice, Nowa Wieś Wielka, Obrowo, Osielsko, Sicienko, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka.

Należy zaznaczyć, iż lokalizacja danej jednostki samorządu terytorialnego w MOFOW Bydgoszczy i Torunia nie wyklucza uczestnictwa w różnego rodzaju stowarzyszeniach, porozumieniach, partnerstwach terytorialnych, działających na rzecz osiągania wspólnych celów rozwoju (wykraczających również poza granice MOFOW). Tym bardziej, że takie oddolne inicjatywy już mają miejsce, np. stowarzyszenie Metropolia Bydgoszcz[11].

Plan MOFOW stanowi integralną część Planu zagospodarowania przestrzennego województwa w związku z tym, ustalenia zawarte w Planie województwa (Tom I Plan województwa, Tom III

[9] Strategia warunkowana Umową Partnerstwa, przygotowana przez Związek ZIT w okresie 2014-2016, stanowi instrument rozwoju terytorialnego określający cele, zadania i środki realizacji, pozwala na finansowanie ZIT ze środków PRO WK-P 2014-2020 przeznaczonych na działania służące realizacji ZIT na terenie Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego.

[10] Uchwała Nr 30/1135/16 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie określenia obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim i ich granic. Wynik i przebieg prac prowadzonych w zakresie określenia obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim zawierają dokumenty sporządzone przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku pn. „Obszary funkcjonalne w województwie kujawsko-pomorskim. Problematyka określenia.", luty 2016 r. i „Określenie obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim", lipiec 2016 r.

[11] Celem stowarzyszenia jest dobrowolna współpraca i wzajemne wspieranie się członków stowarzyszenia we wspólnych działaniach na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru stowarzyszenia. Stowarzyszenie powstało 15 września 2016 r. (przedstawiciele jst podjęli stosowne uchwały), a 23 listopada postanowieniem Sądu Rejonowego w Bydgoszczy zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym), dotyczą również obszaru MOFOW.

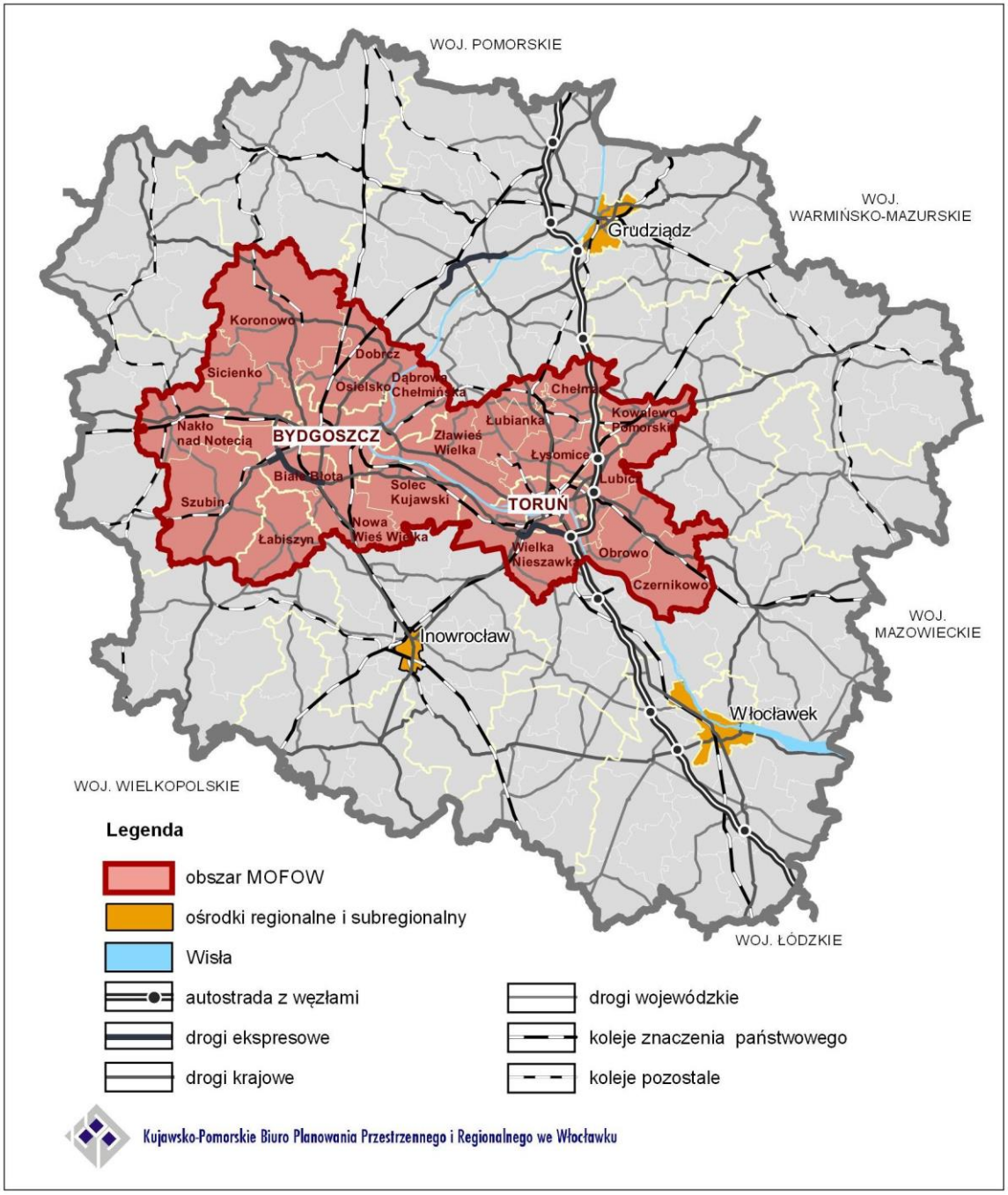

Rysunek 1. MOFOW na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Opracowanie własne

UWARUNKOWANIA

1. Zagadnienia społeczne

Ludność i prognoza demograficzna

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia zamieszkiwany przez 852 939 osób[12], skupia znaczącą część, bo ponad 40% ludności województwa kujawsko-pomorskiego, co stanowi 2,2% ludności kraju. Zdecydowana większość ludności (65,5%) skoncentrowana jest w dwóch największych miastach - Bydgoszczy i Toruniu, stanowiących rdzeń MOFOW. Średnia gęstość zaludnienia w obszarze funkcjonalnym wynosi 228 osób/km^2, niemal dwukrotnie więcej niż średnio w województwie (116 osób/km^2) i jest silnie zróżnicowana przestrzennie, od 23 osób/km^2 w gminie Wielka Nieszawka do 2 122 osób/km^2 w mieście Chełmża. Wśród miast rdzeni, większą gęstością zaludnienia odznacza się miasto Bydgoszcz (2 021 osób/km^2), wśród gmin wiejskich, największą gęstością zaludnienia odznacza się gmina Lubicz (181 osób/km^2) oraz gmina Białe Błota (164 osoby/km^2).

Na terenie MOFOW od wielu lat obserwuje się dodatni trend dotyczący zmiany liczby ludności. Zjawisko to jest jednak dość silnie zróżnicowane przestrzennie. Spadkowi liczby ludności obszaru rdzenia MOFOW, tj. Bydgoszczy i Torunia, towarzyszy znaczny przyrost mieszkańców w strefie zewnętrznej obszaru (poza tymi miastami). W tym samym czasie, gdy liczba ludności w Bydgoszczy i Toruniu łącznie zmalała o 18 179 mieszkańców, niemal tyle samo mieszkańców (18 087 osób) zyskały trzy gminy podmiejskie: Białe Błota, Osielsko i Obrowo. W gminach tych notuje się również największy, wśród gmin położonych w MOFOW, wzrost liczby ludności: Obrowo (64%), Osielsko (58%), Białe Błota (57%).

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia charakteryzuje nieznacznie ujemny przyrost naturalny (-0,04‰), co oznacza niewielką przewagę liczby zgonów nad liczbą urodzeń. Na wynik ten wpływa ujemny przyrost naturalny w czterech jednostkach: miasto Chełmża (-2,7‰), Bydgoszcz (-1,7‰), gmina Kowalewo Pomorskie (-1,0‰) i gmina Chełmża (-0,7‰). W pozostałych jednostkach obszaru notuje się dodatni przyrost naturalny, a największym cechują się gminy Obrowo (6,2‰) i Łysomice (5,2‰).

Na terenie obszaru funkcjonalnego od wielu lat obserwuje się dodatni trend w zakresie zjawiska migracji, podczas gdy dla województwa kujawsko-pomorskiego jest on wyraźnie ujemny. Zjawisko to jest zróżnicowane przestrzennie, odpływowi mieszkańców z obszaru rdzenia MOFOW, towarzyszy silny napływ mieszkańców do jego strefy zewnętrznej. Obok miast rdzeni, ujemnym trendem migracyjnym, jednak o znacznie mniejszej skali, odznaczają się cztery inne ośrodki miejskie obszaru: Nakło nad Notecią, Chełmża, Szubin, Łabiszyn. Największym napływem ludności w obszarze funkcjonalnym odznaczają się gminy: Białe Błota, Obrowo, Osielsko, Lubicz. Jednocześnie na terenie ww. gmin osiedlają się w największym stopniu mieszkańcy miast, migranci z miast stanowią tutaj od 78 do 90% wszystkich migrantów.

Struktura mieszkańców MOFOW wg wieku i płci nie odbiega znacząco od struktury mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Mężczyźni dominują liczebnością nad kobietami w najmłodszych grupach wiekowych do 24 roku życia oraz w grupie wiekowej 35-39 lat. W pozostałych grupach wiekowych dominują kobiety, szczególnie w grupie osób starszych, od 55 roku życia.

[12] Źródło BDL, stan na 2015 r., analiza dynamiki na lata 2004-2015 – jeśli nie wskazano inaczej – dotyczy wszystkich danych i wskaźników w części Zagadnienia społeczne.

Na terenie MOFOW, podobnie jak w całym województwie, obserwuje się zjawisko starzenia się społeczeństwa. Proces ten postępuje jednak nieco szybciej na terenie MOFOW, niż średnio w województwie. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców na terenie MOFOW jest nieco wyższy (19,4%), niż średnio w regionie (19,1%), co jest podyktowane niekorzystną strukturą wiekową mieszkańców miast, tam też najszybciej wzrasta udział tej grupy wiekowej w populacji mieszkańców. Zjawisko to najsilniej obserwowane jest w miastach Bydgoszczy i Toruniu, gdzie udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi aż 22,4%. Najmniejszy udział ludności w wieku poprodukcyjnym notuje się na terenach gmin podmiejskich: Białe Błota, Obrowo, Osielsko, Łubianka, Lubicz, tutaj też ma miejsce najmniejszy wzrost udziału tej grupy wiekowej w ogólnej populacji mieszkańców, spowodowany napływem głównie ludzi młodych (wyjątek stanowi gmina Osielsko z zaznaczającym się stosunkowo wysokim wzrostem liczby osób starszych[13]).

Prognozowaną liczbę mieszkańców[14] na terenie MOFOW determinują negatywne procesy demograficzne zachodzące w ośrodkach rdzeniowych. Ogółem na obszarze MOFOW liczba ludności spadnie o 4,1%, do poziomu ok. 818 tys. w 2035 r., przy czym liczba mieszkańców miast Bydgoszczy i Torunia, w 2035 r. spadnie o 13,3%.

Według prognoz grupą, której liczebność do roku 2035 spadnie o 2,1 pkt. procentowego, są osoby w wieku 0-14 lat. Z kolei aż o 5,8 pkt. procentowego zwiększy się liczba mieszkańców w wieku +65 lat, co spowodowane jest osiąganiem wieku emerytalnego przez roczniki wyżu demograficznego z lat 50-tych i 60-tych XX w. Udział tej grupy wiekowej wśród wszystkich mieszkańców MOFOW wzrośnie w związku z tym z 19,4% w 2015 roku do 25,2% w roku 2035[15].

MOFOW charakteryzuje wysoki na tle regionu poziom kapitału społecznego, który przejawia się między innymi: niższym poziomem bezrobocia, niższą liczbą osób korzystających z pomocy społecznej, wyższą aktywnością gospodarczą, niż średnia w województwie. Na taką sytuację wpływa nie tylko wysoki poziom kapitału społecznego w Bydgoszczy i Toruniu, ale także w gminach podmiejskich tych miast. Udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym na terenie MOFOW jest niższy o 2,9 pkt. procentowego, niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim. Najmniejszym poziomem bezrobocia, znacznie poniżej średniej dla ośrodków rdzeniowych (4,4%), odznaczają się gminy: Osielsko, Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski (od 3,2 do 3,8%). Również wskaźnik mówiący o udziale dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek w liczbie dzieci w tym wieku, jest niższy o 8,6 pkt. procentowego w MOFOW, niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim (30,5%), a najniższe wartości przyjmuje w gminach: Osielsko, Solec Kujawski i Białe Błota (od 12,3% do 16,9%). Ludność zamieszkująca MOFOW odznacza się znacznie większą aktywnością gospodarczą, niż średnio w województwie kujawsko-pomorskim. Na każde 1 000 osób w wieku produkcyjnym, 130 osób fizycznych prowadzi działalność gospodarczą, podczas gdy w województwie jest to tylko 108 osób. Najwyższe wartości, przewyższające niekiedy znacznie poziom ośrodków rdzeniowych (136/1 000 osób), charakteryzują gminy: Osielsko (216,4/1 000 osób), Białe Błota (189,3/1 000 osób), Wielka Nieszawka (140,9/1 000 osób), Nowa Wieś Wielka (140,0/1 000 osób).

[13] Prawdopodobnie wynika to z ujmowania w statystyce publicznej pensjonariuszy dwóch domów opieki społecznej zlokalizowanych na terenie gminy - dane GUS na rok 2015.
[14] Źródło: Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego z października 2016 r.
[15] Szacunki te nie uwzględniają wprowadzonego w 2016 r. programu rządowego 500+, którego intencją jest zwiększenie przyrostu naturalnego.

Osadnictwo i obsługa ludności

Ramę układu przestrzenno-funkcjonalnego obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia stanowi sieć osadnicza, ukształtowana w dostosowaniu do lokalnych warunków środowiska przyrodniczego i powiązana systemem transportowym. W granicach MOFOW znajduje się dziewięć miast i 371 miejscowości wiejskich położonych w 23 gminach, silnie zróżnicowanych pod względem liczby mieszkańców. Największy potencjał w zakresie liczby mieszkańców przedstawiają miasta Bydgoszcz i Toruń (odpowiednio 355 645 i 202 689 osób) oraz gmina miejsko-wiejska Nakło nad Notecią (32 466 osób), a najmniejszy gmina Wielka Nieszawka (4 897 osób).

Rozmieszczenie miast w MOFOW nie jest równomierne, gdyż w południowo-wschodniej jego części brak jest ośrodków miejskich. Odległość drogowa miast zlokalizowanych na terenie obszaru funkcjonalnego od ośrodków rdzeniowych wynosi[16] od ok. 18 km (Solec Kujawski - Bydgoszcz) do ok. 28 km (Kowalewo Pomorskie -Toruń), natomiast odległość czasowa[17] wynosi od ok. 25 minut (Solec Kujawski - Bydgoszcz) do ok. 35 minut (Kowalewo Pomorskie -Toruń).

Również rozmieszczenie miejscowości wiejskich w MOFOW jest nierównomierne. Największe miejscowości, posiadające liczbę ludności powyżej 1 000 osób, stanowią 13,2%[18] wszystkich miejscowości wiejskich MOFOW i układają się w trzech skupieniach: pierwsze na północ od Bydgoszczy, drugie na południowy - zachód od Bydgoszczy, trzecie wzdłuż drogi krajowej nr 10, na wschód od Torunia. Na pozostałej części MOFOW występują nierównomiernie rozmieszczone małe miejscowości wiejskie. Charakterystyczny jest brak większych miejscowości w południowej części obszaru, związany z występowaniem dużych kompleksów leśnych w gminach Solec Kujawski i Wielka Nieszawka.

Podmiejski charakter osadnictwa sprawia, iż często miejscowości wiejskie, będące siedzibami gmin, nie są największymi miejscowościami w gminie, a największą liczbą ludności odznaczają się te, zlokalizowane bliżej granic Bydgoszczy i Torunia. Taka sytuacja dotyczy czterech wiejskich siedzib gmin: Zławieś Wielka, Sicienko, Wielka Nieszawka i Nowa Wieś Wielka, które zamieszkuje mniej osób, niż inne wsie niebędące siedzibą gminy (Górsk, Osówiec, Mała Nieszawka, Brzoza). Największą miejscowością wiejską będącą siedzibą gminy, która liczebnie przewyższa miasta Łabiszyn (4 468 osób) i Kowalewo Pomorskie (4 078 osób), są Białe Błota (6 198 osób).

Sieć osadnicza obszaru funkcjonalnego charakteryzuje się wyraźną hierarchią ze względu na wykształcone powiązania i zależności w zakresie obsługi ludności:

- ośrodki wojewódzkie:
  - Bydgoszcz i Toruń – dwa największe miasta województwa (zajmujące blisko 8% powierzchni i skupiające 65,5% ludności całego obszaru funkcjonalnego), stanowiące siedziby władz regionu oraz powiatu bydgoskiego i toruńskiego; stanowią one główne ośrodki rozwoju regionu, a ich rola w tym zakresie została szczegółowo opisana w części ogólnej planu,
- ośrodki powiatowe i ośrodki uzupełniające:
  - Nakło nad Notecią – siedziba powiatu, największe pod względem liczby ludności miasto w strefie zewnętrznej MOFOW,

[16] Na podstawie: www.mapy.google.pl
[17] Samochodem osobowym na podstawie www.mapy.google.pl
[18] Liczba ludności miejscowości wiejskich pochodzi z badania ankietowego realizowanego w ramach „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych", wg stanu na czerwiec 2016 r.

  - Chełmża i Szubin – miasta niebędące siedzibami powiatu, które jednak ze względu na zlokalizowane w nich instytucje obsługi mieszkańców, uzupełniają ośrodki powiatowe w tym zakresie,
- ośrodki lokalne:
  - pozostałe miasta (Łabiszyn, Koronowo, Kowalewo Pomorskie, Solec Kujawski) oraz miejscowości wiejskie będące ośrodkami gminnymi,
  - ośrodki uzupełniające wiejskie siedziby gmin.

Gminy w obszarze funkcjonalnym Bydgoszczy i Torunia, w zakresie obsługi ludności, charakteryzują się dość specyficznymi uwarunkowaniami, ponieważ obecność dwóch ośrodków regionalnych zapewnia ich mieszkańcom dostęp do bardzo szerokiego zakresu usług, znacznie wykraczającego poza zwyczajną ofertę dostępną w gminach tej wielkości.

Usługi ponadlokalne dostępne są przede wszystkim w Bydgoszczy i w Toruniu (funkcje: administracyjna, gospodarcza, naukowo-badawcza, ośrodka działalności instytucji medialnych, usług zdrowia, kultury i sportu, węzła transportowego, ośrodka istotnego dla obronności państwa), ale również, choć w znacznie mniejszym stopniu, wybrane z nich oferowane są także przez pozostałe miasta. Szczególną pozycję zajmuje tu Nakło nad Notecią, które stanowi siedzibę powiatu i z tej racji pełni funkcje charakterystyczne dla tego typu ośrodków, takie jak administracja – starostwo powiatowe i jemu podległe jednostki (m.in. szkoły ponadgimnazjalne[19] i specjalistyczne[20]), usługi zdrowia – Nowy Szpital, oraz sądownictwo – Sąd Rejonowy.

Usługi ponadlokalne, poza Bydgoszczą, Toruniem i Nakłem nad Notecią to:

- szkolnictwo ponadgimnazjalne w 10 ośrodkach: Chełmża, Czernikowo, Karolewo (gm. Dobrcz), Koronowo, Kowalewo Pomorskie, Lubicz Górny (gm. Lubicz), Łabiszyn, Obrowo, Solec Kujawski, Szubin,
- szpitale w Szubinie, Chełmży oraz Osielsku,
- usługi w zakresie sądownictwa w Szubinie.

Usługi lokalne dostępne są we wszystkich gminach, a dostępność do nich dla mieszkańców MOFOW jest zróżnicowana. Znaczący problem w tym względzie, stanowi brak rozwiniętego transportu publicznego oraz niedostatek usług w strefach suburbialnych Bydgoszczy i Torunia.

Usługi z zakresu opieki przedszkolnej zapewnia 214 placówek z których 22% znajduje się w Bydgoszczy i Toruniu. Poza ośrodkami rdzeniowymi, w jednej gminie funkcjonują średnio 3 obiekty tego typu. Przedszkola specjalne funkcjonują jedynie w Bydgoszczy i Toruniu.

Usługi z zakresu szkolnictwa podstawowego zapewniają 202 szkoły podstawowe, z czego 47% znajduje się w Bydgoszczy i Toruniu. Poza ośrodkami rdzeniowymi, w jednej gminie funkcjonuje średnio 5 szkół tego typu.

Usługi z zakresu szkolnictwa gimnazjalnego zapewnia 151 szkół, z czego 62% znajduje się w Bydgoszczy i Toruniu. Poza ośrodkami rdzeniowymi, w jednej gminie funkcjonują średnio 3 szkoły tego typu, przy czym dominującą rolę odgrywają tu miasta - Nakło nad Notecią, Koronowo, Szubin, gdzie funkcjonuje od 6 do 8 gimnazjów.

[19] Od roku szkolnego 2017/2018, w wyniku reformy edukacji, nastąpiła w kraju likwidacja szkół gimnazjalnych i powrót do 8-klasowej szkoły podstawowej. Uwarunkowania opisują stan do roku 2017, a więc obejmują jeszcze szkoły gimnazjalne.

[20] Zespół Szkół Żeglugi Śródlądowej im. kmdr B. Romanowskiego w Nakle nad Notecią.

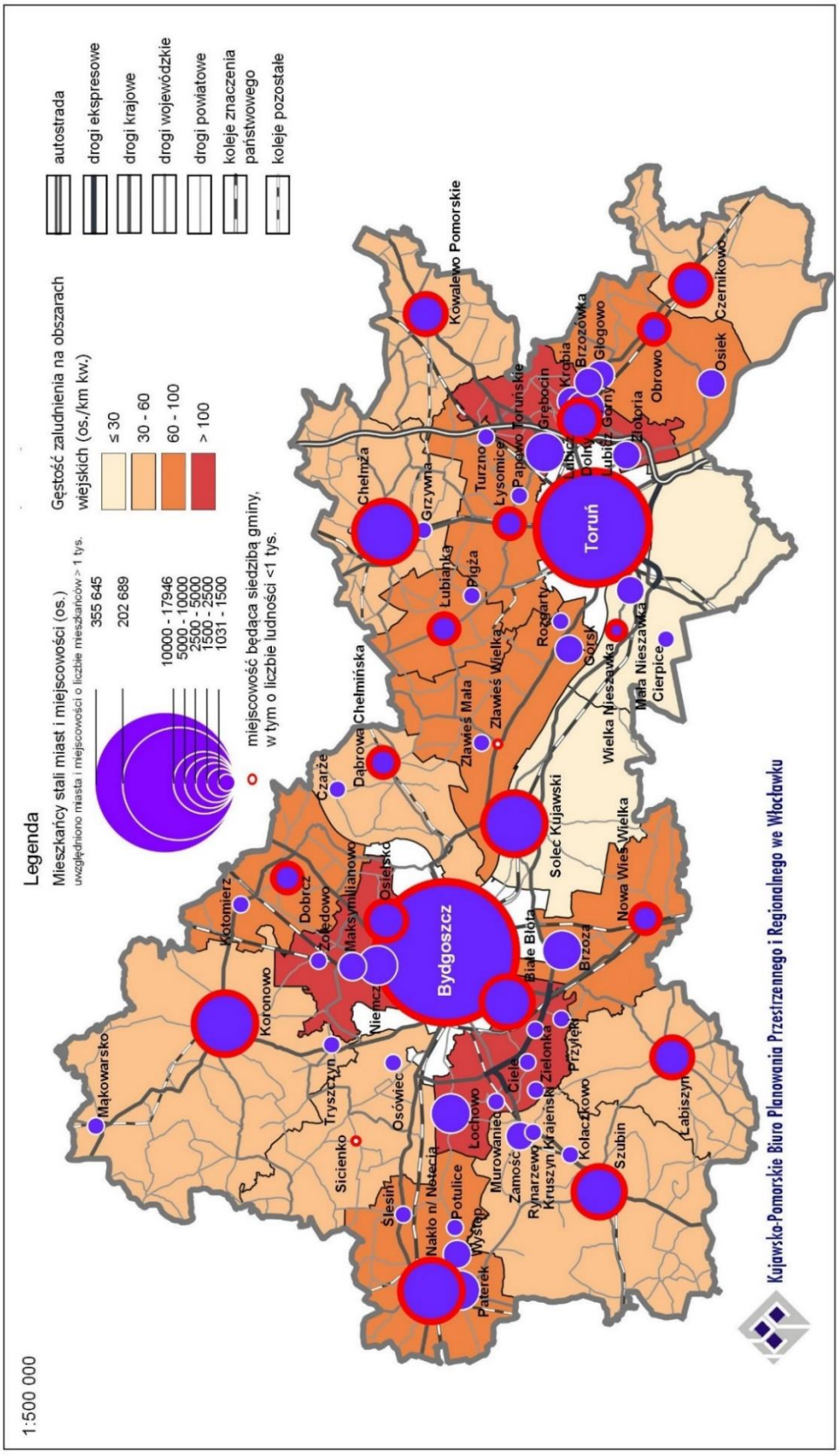

Rysunek 2. Sieć osadnicza oraz gęstość zaludnienia w Miejskim obszarze funkcjonalnym - Bydgoszczy i Torunia

Opracowanie własne na podstawie danych zebranych na potrzeby badania „Ocena stanu przygotowania infrastruktury społecznej województwa kujawsko-pomorskiego dla potrzeb wszystkich pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem usług kierowanych do osób starszych”

Usługi z zakresu kultury (domy kultury, biblioteki i świetlice wiejskie) zapewnia 78 tego typu jednostek, z czego 22% znajduje się w Bydgoszczy i Toruniu. Poza ośrodkami rdzeniowymi, w jednej gminie funkcjonują średnio 3 obiekty tego typu.

Usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej zapewnia 361 przychodni zdrowia[21], z czego 66% funkcjonuje w Bydgoszczy i Toruniu. Poza ośrodkami rdzeniowymi, w jednej gminie funkcjonuje średnio 5 obiektów tego typu.

Jednostki policji[22], oprócz miast rdzeniowych, zlokalizowane są w 9 miejscowościach, w tym powiatowa komenda policji w Nakle nad Notecią.

Domy pomocy społecznej funkcjonują w Bydgoszczy (3) i Toruniu (2), oraz w 7 innych miejscowościach, łącznie jest to 12 obiektów tego typu.

2. Zagadnienia gospodarcze

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia pod względem stanu rozwoju i znaczenia gospodarki jest wiodącym rejonem województwa, a Bydgoszcz i Toruń, stanowią wyspecjalizowane w skali kraju ośrodki przemysłowe. Wśród najważniejszych branż przemysłu, rozwiniętych w obydwu miastach, należy wymienić przede wszystkim przemysł: elektromaszynowy (w tym środków transportu), meblowy, spożywczy, chemiczny, materiałów opatrunkowych, poligraficzny.

Na terenie MOFOW swą działalność prowadzi połowa wszystkich podmiotów gospodarczych[23] województwa (50,1%), z czego 71% znajduje się w Bydgoszczy i Toruniu. Obok sekcji, które standardowo wykazują największy udział w strukturze działających podmiotów gospodarczych[24], na szczególną uwagę zasługują te, których udział na terenie MOFOW jest wyraźnie wyższy, niż w pozostałym obszarze województwa. Są to: J - informacja i komunikacja, M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, P - edukacja, R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją. Co znamienne, potencjał gospodarczy MOFOW to nie tylko Bydgoszcz i Toruń – na terenie dwóch gmin podmiejskich notuje się wyższe wskaźniki gospodarcze[25] (Osielsko- 265, Białe Błota- 234), niż w miastach rdzeniowych (200), a siedem kolejnych gmin (Wielka Nieszawka, Nowa Wieś Wielka, Łysomice, Lubicz, Zławieś Wielka, Solec Kujawski, Obrowo) notuje wskaźnik wyższy, niż średnia dla województwa (148).

Przebiegające przez teren MOFOW drogi najwyższej rangi (A1 oraz S5, S10 w realizacji) wraz z węzłami dają realną szansę rozwoju stref gospodarczych. Od kilkunastu lat, zarówno w Bydgoszczy i Toruniu, jak i w ich strefie podmiejskiej, obserwuje się rozwój kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych. W przestrzeni MOFOW istnieje kilka takich terenów, które należą do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – w Bydgoszczy, Toruniu, Kowalewie Pomorskim, Łysomicach, Nakle nad Notecią, Solcu Kujawskim, jej patronatem[26] objęte są tereny w: Bydgoszczy, Paterku gm. Nakło nad Notecią, Solcu Kujawskim, Kowalewie gm. Szubin oraz Toruniu. Parki przemysłowe, technologiczne i przemysłowo-technologiczne znajdują się w Bydgoszczy, Toruniu, Solcu Kujawskim i Paterku gm. Nakło nad Notecią.

Dość dobre warunki rozwoju rolnictwa związane m.in. z występowaniem gleb klas I-III predestynują niewielką część MOFOW (południowa część gminy Koronowo, środkowa część gminy Sicienko,

[21] Przychodnie ogółem oraz podmioty ambulatoryjne.
[22] Komenda powiatowa, komisariat policji, posterunek policji.
[23] Wg GUS: podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg PKD 2007. Dane na rok 2015.
[24] Wg GUS: C- przetwórstwo przemysłowe (9,04%), F- budownictwo (10,62%), G- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (24,54%). Dane na rok 2015.
[25] Wg GUS, w tym wskazana tu liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym.
[26] Na podstawie www.strefa.gda.pl

północna część gminy Nakło nad Notecią, zachodnia część gminy Chełmża, środkowa część gminy Łysomice) do rozwoju tej dziedziny gospodarki, szczególnie upraw skierowanych na rynki miast, czyli warzywnictwa i sadownictwa.

Pod względem zagospodarowania turystycznego, mierzonego liczbą miejsc noclegowych, obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia koncentruje znaczącą część całej bazy województwa (32%), przy czym Bydgoszcz i Toruń dysponują znaczną liczbą miejsc, zwłaszcza całorocznych, w bazie o wysokim standardzie. Pozostałe gminy, w tym zwłaszcza Koronowo, wykazują bardzo dużą liczbę miejsc sezonowych, związanych z wypoczynkiem pobytowym, aczkolwiek niektóre z nich posiadają również na swym terenie obiekty hotelowe o średnim i wysokim standardzie – Białe Błota, Osielsko, Nowa Wieś Wielka, Wielka Nieszawka, Łysomice. Łącznie w MOFOW liczba miejsc noclegowych wynosi 9 138, z czego aż 71,5% skoncentrowanych jest w miastach rdzeniach. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców MOFOW w zakresie bazy wypoczynkowej, odbywa się również poprzez liczną zabudowę letniskową i ogrody działkowe, które zlokalizowane są zarówno w miastach rdzeniowych, jak i w strefach podmiejskich.

3. Powiązania transportowe i transport publiczny

Powiązania transportowe w granicach MOFOW, w zakresie transportu drogowego, zapewniają głównie:

- drogi krajowe nr 5 i 10 (planowane do realizacji drogi ekspresowe S5 i S10) łączące Bydgoszcz i Toruń z innymi ośrodkami miejskimi w kraju, ale również z sąsiednimi gminami,
- drogi krajowe nr 15, 25, 91, o mniejszym znaczeniu w powiązaniach międzyregionalnych, istotne dla powiązań komunikacyjnych na terenie MOFOW,
- droga krajowa nr 80 - łącząca Bydgoszcz z Toruniem, przebiegająca przez tereny podlegające intensywnym procesom urbanizacji,
- droga krajowa nr 56 o przebiegu Koronowo – Trzeciewiec z odcinkami dróg krajowych nr 25 i nr 5, łącząca północną część obszaru funkcjonalnego z Bydgoszczą.

Dla obsługi transportowej obszarów zurbanizowanych i powiązań z ośrodkami rdzeniowymi duże znaczenie mają drogi wojewódzkie:

dla Bydgoszczy:

- nr 223 łącząca Bydgoszcz z węzłem drogowym na drodze S5 i S10 oraz Białe Błota z Bydgoszczą,
- nr 232 na całym odcinku,
- nr 551 na odcinku pomiędzy Unisławiem, a Strzyżawą,
- nr 256 na odcinku Trzeciewiec droga krajowa nr 5 – Włóki – Bydgoszcz,
- nr 244 na odcinku Kamieniec – Bożenkowo – Strzelce Dolne, okalająca Bydgoszcz od strony północnej,

dla Torunia:

- nr 552 łącząca strefę ekonomiczną w Łysomicach z autostradą A1,
- nr 553 Toruń – Łubianka - Wybcz,
- nr 273 Cierpice – Mała Nieszawka – Toruń,
- nr 654 Silno – Toruń.

We wszystkich miejscowościach położonych w granicach MOFOW, przez które przebiegają trasy komunikacyjne generujące zwiększony ruch, występuje konieczność separacji ruchu tranzytowego i lokalnego.

W granicach administracyjnych miast rdzeniowych bardzo duże znaczenie mają trasy wyprowadzające ruch poza ich granice. Charakteryzują się dużym natężeniem ruchu, przede wszystkim w godzinach szczytu, w większości wymagają przebudowy i poprawy ich parametrów.
W Bydgoszczy są to ulice: Fordońska, Kamienna, Artyleryjska, Pileckiego, Grunwaldzka (DK80), Koronowska (DK25), Wyszyńskiego (DK5), Szubińska (DW223), Nowotoruńska (DP1547), Kolbego (1529C), Jeździecka (DP1504C), Nakielska i Potulicka (DP1926) oraz DW232 i DW256.
W Toruniu są to ulice: Szosa Bydgoska (DK80), Szosa Lubicka (DK80), Olsztyńska (DK15), Poznańska i Gniewkowska (DK15), Grudziądzka (DK91), Szosa Chełmińska (DW553), Turystyczna (DW654), Nieszawska (DW273).

Pasażerskie przewozy transportem kolejowym na obszarze MOFOW realizowane są poprzez następujące linie kolejowe:

- nr 18 łączącą Nakło nad Notecią, Bydgoszcz i Toruń,
- nr 201 i 131, na terenach położonych na północ i południe od Bydgoszczy,
- nr 353, na terenach położonych na północ i południe od Torunia,
- linia kolejowa nr 209 zapewniająca połączenie Chełmży z Bydgoszczą,
- linia kolejowa nr 207 łącząca Toruń z Chełmżą i dalej z Grudziądzem.

Niewykorzystywane lub wykorzystywane w niewielkim zakresie są:

- linia kolejowa nr 27 przebiegająca na wschód od Torunia, niemal równolegle do istniejącej drogi krajowej nr 10,
- linia kolejowa nr 356 na odcinku Szubin - Bydgoszcz Główna,
- linia kolejowa nr 241 na odcinku do Koronowa wraz z ewentualnym jej przedłużeniem do Maksymilianowa.

Uzupełniającym, ale coraz bardziej popularnym środkiem transportu jest rower. Na terenie MOFOW długość dróg rowerowych stanowi ponad połowę długości wszystkich dróg rowerowych w województwie. Największa jest w miastach rdzeniowych, gdzie funkcjonują systemy rowerów miejskich. Zauważalny jest jednak brak powiązań pomiędzy istniejącymi już ciągami oraz niepełna separacja od ruchu samochodowego.

Transport publiczny na terenie MOFOW realizowany jest poprzez transport kolejowy i transport autobusowy, a w Bydgoszczy i Toruniu również poprzez komunikację tramwajową.

Od 2017 roku jednostki samorządu terytorialnego odpowiedzialne są za organizację i funkcjonowanie transportu publicznego na swoim obszarze, a także opracowanie planu transportowego.

Sieć przewozów pasażerskich na obszarze MOFOW realizowana jest poprzez kolejowe i autobusowe linie gminne, powiatowe, wojewódzkie, a także międzywojewódzkie. Powiązania między nimi zapewniają sukcesywnie realizowane węzły przesiadkowe oraz przystanki. Organizatorzy transportu publicznego w Bydgoszczy i Toruniu realizują połączenia komunikacyjne nie tylko na własnym terenie, ale także w relacjach miasto – gminy podmiejskie. W Bydgoszczy na terenie gmin: Białe Błota, Osielsko, Dobrcz, Dąbrowa Chełmińska, Nowa Wieś Wielka, a w Toruniu na terenie gmin: Zławieś Wielka, Obrowo, Lubicz.

W województwie zrealizowane zostały projekty z grupy Szybkiej Kolei Metropolitalnej BiT-City, których głównym celem była integracja kolejowego i tramwajowego transportu zbiorowego Bydgoszczy i Torunia, oraz na obszarze pomiędzy tymi miastami. W ramach tych projektów przebudowano linię kolejową nr 18 na odcinku Toruń Główny – Bydgoszcz Wschód (wraz z budową wiaduktów i przystanków kolejowych), wybudowano nową linię tramwajową do Fordonu,

przebudowano torowiska w Toruniu, wybudowano węzły przesiadkowe (przy dworcu PKP Toruń Miasto, w Trzcińcu, Bydgoszczy Leśnej, Bydgoszczy Wschód, Bydgoszczy Bielawy – zakończono I etap prac), zrewitalizowano dworzec Toruń Główny, a także wybudowano nowy obiekt stacji Bydgoszcz Główna. W ramach tego projektu od 1 stycznia 2008 roku, na podstawie porozumień miast z przewoźnikiem kolejowym, funkcjonuje bilet aglomeracyjny BiT-City na przejazd w relacji Toruń Wschodni – Bydgoszcz Główna i odwrotnie, który dodatkowo umożliwia podróżowanie przez 1 godzinę komunikacją miejską tych miast.

Obecnie przygotowywana jest kontynuacja ww. projektu Szybkiej Kolei Metropolitalnej BiT-City II, który zakłada integrację systemów transportowych Bydgoszczy i Torunia z innymi miejscowościami województwa (również położonymi poza MOFOW).

4. Infrastruktura techniczna

Obszar MOFOW, odznacza się wysokim poziomem uzbrojenia w infrastrukturę techniczną:

- w zakresie zaopatrzenia w wodę, obszar obsługiwany jest przez ujęcia wód podziemnych oraz dwa ujęcia wód powierzchniowych „Czyżkówko" z rzeki Brdy - dla miasta Bydgoszczy oraz „Drwęca" w gminie Lubicz - dla miasta Torunia. W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz zaopatrzenia zakładów wymagających wody wysokiej jakości, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, dla następujących ujęć wody podziemnej ustanowiono strefy ochrony pośredniej: „Las Gdański", ,,Przyłubie'', ,,Chrośnia'', ,,Rudy'', ujęcie wód ''S'' w Bydgoszczy, „Bielawy" w Nakle nad Notecią, „Mała Nieszawka" w gminie Mała Nieszawka, „Jedwabno" w gminie Lubicz, „Czerniewice", „Nowe Bielany" w Toruniu, oraz ujęć wód powierzchniowych „Czyżkówko" w Bydgoszczy i „Drwęca" w Lubiczu. Wszystkie eksploatowane w obszarze ujęcia wody mają wyznaczone strefy ochrony bezpośredniej. Dodatkowo w obrębie ustanowionego terenu ochrony pośredniej w Lesie Gdańskim i w Małej Nieszawce wyróżniono tereny o zaostrzonych warunkach ochrony.

  W gminach miejskich wskaźnik zwodociągowania na koniec 2015 r. wynosił od 95% w Toruniu, 96% w Chełmży do 97% w Bydgoszczy, a w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich od 75,3% w gminie Nowa Wieś Wielka do 99,9% w gminie Łubianka. Tereny niezwodociągowane obejmują przede wszystkim rozproszoną zabudowę, dla której budowa sieci wodociągowych jest nieuzasadniona ekonomicznie,

- w zakresie odprowadzenia ścieków obszar obsługiwany jest przez 25 oczyszczalni ścieków: mechaniczno-biologicznych (14) oraz mechaniczno-biologiczno-chemicznych (11), z czego 17 zlokalizowanych jest w 18 wyznaczonych aglomeracjach kanalizacyjnych[27].

  W gminach miejskich wskaźnik skanalizowania na koniec 2015 r. kształtował się na poziomie od 87% w Chełmży, 91% w Toruniu do 93% w Bydgoszczy, a w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich od 23% w gminie Chełmża do 93% w gminie Wielka Nieszawka. Głównym problemem rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich jest rozproszona zabudowa, która rozwija się poza terenami objętymi aglomeracjami kanalizacyjnymi, dla której realizacja systemów kanalizacyjnych wymaga poniesienia wysokich kosztów,

[27] 17 aglomeracji kanalizacyjnych położonych jest w całości na obszarze MOFOW; aglomeracja Gostycyn spoza obszaru MOFOW obsługuje wsie Mąkowarsko i Lucim z terenu gminy Koronowo.

- w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi prawie cały MOFOW obsługiwany jest przez region gospodarki odpadami komunalnymi zachodni, za wyjątkiem miasta i gminy Chełmża oraz Kowalewo Pomorskie, obsługiwanych przez region wschodni. W ramach regionu zachodniego na terenie MOFOW funkcjonują trzy RIPOK w Bydgoszczy (CORIMP Bydgoszcz, REMONDIS Bydgoszcz, ProNatura Bydgoszcz) oraz jeden RIPOK w Toruniu (MPO Toruń). W granicach MOFOW zlokalizowane są ponadto: dwa składowiska odpadów niebezpiecznych (w Nowej Wsi Wielkiej i w Bydgoszczy - Żółwinie Wypaleniskach) oraz trzy składowiska przyjmujące odpady inne niż komunalne (dwa w Bydgoszczy: ul. Elektryczna[28], Żółwin- Wypaleniska i jedno w Toruniu ul. Kociewska). Na terenie MOFOW, w Bydgoszczy, działają trzy instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych (oprócz Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy posiadającego status RIPOK, obsługującego również region wschodni): Zakład Utylizacji Odpadów Medycznych przy Centrum Onkologii im. Prof. F. Łukaszczyka na ul. dr Izabeli Romanowskiej 2, instalacja do termicznego przekształcania odpadów niebezpiecznych na ul. Woj. Polskiego 65 oraz instalacja termicznego przekształcania osadów na ul. Bora-Komorowskiego 74A,
- w zakresie zaopatrzenia w gaz MOFOW charakteryzuje wysoki stopień gazyfikacji wynoszący 61,5% i przewyższający średnią dla województwa (42,7%). Z gazu sieciowego w największym stopniu korzystać mogą mieszkańcy gmin miejskich, w których wskaźnik gazyfikacji kształtuje się na poziomie od 78,3% w Chełmży do 81,8% w Toruniu. W gminach miejsko-wiejskich i wiejskich odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej jest zdecydowanie niższy. Najwyższy wskaźnik występuje w Solcu Kujawskim (75,2%), Nakle nad Notecią (52,9%) i Osielsku (48,6%). W Dąbrowie Chełmińskiej, Czernikowie, Łubiance i Nowej Wsi Wielkiej nie funkcjonuje sieć gazowa,
- w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną MOFOW obsługiwany jest siecią linii przesyłowych i dystrybucyjnych. Na terenie obszaru nie występują szczególne zagrożenia związane z brakiem zasilania w energię elektryczną. Występujące przerwy w dostawie energii elektrycznej mają jedynie charakter lokalny i krótkotrwały, a związane są z wystąpieniem zdarzeń losowych lub świadomych działań operatora sieci.

Na terenie MOFOW znajduje się ponadto infrastruktura telekomunikacyjna Ministerstwa Obrony Narodowej, zlokalizowana szczególnie w pobliżu miast Bydgoszcz i Toruń.

5. Środowisko przyrodnicze

Struktura użytkowania gruntów w MOFOW jest bardzo zróżnicowana i uwidacznia wielofunkcyjność gmin podmiejskich Bydgoszczy i Torunia. W przestrzeni MOFOW szczególnie widoczne są lasy, które obejmują blisko 36% całej powierzchni, a ich rozmieszczenie jest silnie zróżnicowane i w dużym stopniu decyduje o rozwoju pozostałych funkcji, w tym obszarów zurbanizowanych. Duże przestrzenie lasów predysponujące gminy do pełnienia funkcji leśnej i rekreacyjnej występują

[28] Dla składowiska przy ul. Elektrycznej w Bydgoszczy prowadzone jest postępowanie administracyjne w sprawie wydania decyzji na jego zamknięcie.

w pasie południowym – gminy: Czernikowo (46,6% i 5,9%)[29], Obrowo (39,0% i 4,7%), Wielka Nieszawka (86,9% i 14,0%), Solec Kujawski (76,7% i 10,0%). Grunty pod wodami zajmują 2,3% powierzchni MOFOW, występują we wszystkich gminach, a ich największe obszary to: zbiornik Koronowski, jeziora Chełmżyńskie i Jezuickie, a także przepływające główne rzeki regionu – Wisła, Brda, Noteć, Drwęca. Wyróżnić należy liczne stawy zlokalizowane w okolicach Nakła nad Notecią oraz Stawy Kardynalskie w Dolinie Środkowej Noteci i okolicach Kanału Bydgoskiego. Gminy, w których występują ww. rzeki i zbiorniki posiadają predyspozycje do pełnienia funkcji turystycznych.

Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia to teren o bardzo wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Na szczególną uwagę zasługuje wyraźnie zaznaczająca się dolina Wisły, w tym jej równoleżnikowo rozciągający się odcinek pradolinny oraz południowy odcinek dolinny. W strefach krawędziowych doliny Wisły deniwelacje należą do najwyższych w województwie i dochodzą do ponad 60 m w Trzęsaczu i Strzelcach Górnych (gmina Dobrcz), w Gzinie Górnym (gmina Dąbrowa Chełmińska). Ponadto wysokimi walorami krajobrazowymi charakteryzują się: dolina Noteci w gminach Nakło nad Notecią i Sicienko, Kotlina Toruńska w gminach Zławieś Wielka i Łubianka, dolina Drwęcy w gminie Lubicz, dolina Brdy w gminie Koronowo, rynna chełmżyńska w gminie Chełmża, rynna byszewska w gminach Koronowo i Sicienko.

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia odznacza się dużym nagromadzeniem terenów zieleni, w tym publicznej, zarówno w miastach jak i na obszarach wiejskich. Miasta Bydgoszcz i Toruń mimo, iż należą do terenów najsilniej zurbanizowanych w MOFOW oraz w całym województwie kujawsko-pomorskim, posiadają na swoich terytoriach znaczne tereny zieleni. Powierzchnia lasów w Bydgoszczy wynosi ok. 32%, a w Toruniu ok. 23% powierzchni miasta. Obszary zieleni parkowej stanowią ok. 9% powierzchni Bydgoszczy i 3% powierzchni Torunia. Bydgoszcz, ze wskaźnikiem 36 m^2 zieleni na 1 mieszkańca zajmuje czołowe miejsce w kraju pośród miast wojewódzkich. Z terenów zieleni parkowej należy wymienić przede wszystkim, największy park w województwie i kraju, Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek" o powierzchni ok. 830 ha, w tym Ogród Botaniczny o powierzchni ok. 60 ha, zieleń na Zboczu Fordońskim, Planty nad Starym Kanałem Bydgoskim, park im. Kazimierza Wielkiego, Park im. Jana Kochanowskiego, Wyspa Młyńska, Park na Babiej Wsi, Ogród Botaniczny UKW. W ścisłym centrum miasta znajduje się Park Ludowy. W Toruniu zdecydowanie największy jest Park Miejski na Bydgoskim Przedmieściu, poza tym na uwagę zasługują Planty w otoczeniu Starego Miasta, park na Bielawach, Park Glazja, Park Tysiąclecia, Osada Leśna na Barbarce, park leśny Rudelka i Piekarskie Góry, a także Ogród Zoobotaniczny. W obu miastach bogate i ciągle wzbogacane są zasoby zieleni przyulicznej. Oprócz funkcji ekologicznej i krajobrazowej zieleń ta ma także znaczenie mikroklimatyczne. Tak bogate zasoby zieleni w miastach sprzyjają rozwojowi różnych form rekreacji i turystyki. Przez tereny zieleni prowadzą ciągi piesze i rowerowe. W parkach znajdują się różnego rodzaju urządzenia służące rekreacji. Tereny zieleni są ważnymi miejscami wypoczynku mieszkańców obu miast.

Duże obszarowo tereny zieleni, w przeważającej części stanowiące lasy, otaczają obydwa miasta rdzeniowe, tworząc tzw. „zielony pierścień". Zdecydowanie największym kompleksem leśnym jest Puszcza Bydgoska, rozciągająca się na południe od Wisły i na południe od Bydgoszczy i Torunia. Od

[29] Pierwsza wartość przedstawia udział gruntów leśnych zadrzewionych i zakrzewionych gminy w powierzchni ogólnej gminy. Druga wartość ukazuje udział gruntów leśnych zadrzewionych i zakrzewionych gminy w powierzchni gruntów leśnych zadrzewionych i zakrzewionych MOFOW.

północy z Bydgoszczą sąsiadują lasy porastające sandr Brdy, a od wschodu lasy w gminie Dąbrowa Chełmińska. Od północy i północnego zachodu Toruń otaczają lasy łysomickie oraz bierzgłowskie, a od południowego wschodu – lasy w gminach: Lubicz, Obrowo i Czernikowo. Wymieniony „zielony pierścień", nie ma jednak ciągłego przebiegu. Wokół Bydgoszczy przerwany jest od strony zachodniej (Lisi Ogon, Łochowo, Pawłówek) i od strony północno-wschodniej (Strzelce Dolne). Wokół Torunia ciąg terenów zieleni przerwany jest od strony zachodniej (Przysiek, Stary Toruń, Rozgarty), od strony wschodniej (Lubicz Dolny, Lubicz Górny, Krobia, Brzozówka) i od strony północno-wschodniej (Grębocin, Rogówko, Jedwabno). Istnieją bardzo małe możliwości przestrzennego „domknięcia" „zielonego pierścienia", gdyż tereny niezalesione stanowią bardzo atrakcyjne miejsca rozwoju zabudowy, głównie mieszkaniowej i usługowej.

Stan środowiska w granicach MOFOW jest stosunkowo dobry, choć ze względu na występowanie tu dwóch największych miast województwa, będących jednocześnie dużymi ośrodkami gospodarczymi regionu, zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska jest znaczące. Elementem środowiska, który obecnie narażony jest w sposób największy na zanieczyszczenie, jest powietrze atmosferyczne. Przekroczenia dopuszczalnych stężeń gazów i cząstek stałych generowane są głównie ze źródeł energetycznych i komunikacyjnych i dotyczą przede wszystkim miast rdzeni oraz miejscowości najbliżej nich położonych – części północnej gminy Białe Błota, wschodniej gminy Sicienko. Ponadto w obszarach śródmiejskich obu miast oraz wzdłuż dróg krajowych występują, niekiedy znaczne przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

W granicach MOFOW złoża kopalin występują niezbyt licznie. Są to złoża piasków i żwirów, głównie w gminach: Lubicz, Chełmża, Łabiszyn i Szubin, złoże piasków kwarcowych w gminach Białe Błota i Solec Kujawski. Rozległe złoża węgla brunatnego występują w gminach: Szubin, Łabiszyn i Nakło nad Notecią, z których to ostatnie ma strategiczne znaczenie dla Państwa. Na uwagę zasługują także zasoby wód termalnych w zachodniej części Torunia.

Na obszarze MOFOW znajdują się bogate zasoby wysokiej jakości wód podziemnych, wyróżnione jako tzw. główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP). Są to zbiorniki czwartorzędowe, ich wody klasyfikowane są przeważnie jako wysokiej jakości (klasa Ib) i średniej jakości (klasa II) i są objęte ochroną.

Wykaz wszystkich udokumentowanych złóż kopalin znajduje się w Aneksie nr 1.

6. Środowisko kulturowe

Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia to teren o bardzo bogatych zasobach kulturowych. Na obszarze MOFOW znajduje się ponad 26% zabytkowych obiektów architektury i budownictwa, zieleni i cmentarzy oraz 15% nieruchomych zabytków archeologicznych wpisanych do ewidencji zabytków województwa kujawsko-pomorskiego. Ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków objęto z tego obszaru ponad 30% zabytków nieruchomych oraz ponad 13% zabytków archeologicznych znajdujących się w województwie. W granicach miejskiego obszaru funkcjonalnego zlokalizowany jest jeden z czterech w regionie Pomników Historii Toruń – Stare i Nowe Miasto. Średniowieczny zespół miejski Torunia, jako jedyny z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, został wpisany w 1997 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.
Cennymi obiektami bądź zespołami obiektów tego obszaru są:

- osady z okresu kultury łużyckiej w Czarnowie gm. Zławieś Wielka, Grodnie gm. Chełmża, Gzinie gm. Dąbrowa Chełmińska, wczesnośredniowieczny zespół osadniczy w Napolu gm. Kowalewo Pomorskie oraz średniowieczne grodziska w Bydgoszczy (Fordon i Zamczysko),

- układy urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków miast: Bydgoszczy, Koronowa, Łabiszyna i Torunia oraz do ewidencji zabytków takich miast jak Chełmża, Kowalewo Pomorskie, Nakło n/Notecią, Solec Kujawski, Szubin,
- układy ruralistyczne wpisane do ewidencji zabytków: Brzoza gm. Nowa Wieś Wielka, Buszkowo gm. Koronowo, Chrośna gm. Solec Kujawski, Czarże gm. Dąbrowa Chełmińska, Dąbrowa Chełmińska, Dziemionna gm. Nowa Wieś Wielka, Królikowo gm. Szubin, Lubicz Dolny, Lucim gm. Koronowo, Mąkowarsko gm. Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Nowy Jasiniec gm. Koronowo, Osielsko, Ostromecko gm. Dąbrowa Chełmińska, Potulice gm. Nakło n/Notecią, Rynarzewo gm. Szubin, Ślesin gm. Nakło nad Notecią, Tur gm. Szubin, Wtelno gm. Koronowo i Żołędowo gm. Osielsko,
- zamki o różnym stopniu zachowania w: Kowalewie Pomorskim, Małej Nieszawce gm. Wielka Nieszawka, Nowym Jasińcu gm. Koronowo, Szubinie, Toruniu, Zamku Bierzgłowskim gm. Łubianka i Złotorii gm. Lubicz,
- zespół fortyfikacyjny Twierdzy Toruń oraz umocnienia obronne z okresu II wojny światowej Przedmościa Bydgoskiego,
- założenia pałacowo i dworsko-parkowe, w tym w największe w Lubostroniu gm. Łabiszyn i Ostromecku gm. Dąbrowa Chełmińska,
- obiekty sakralne w tym kościoły gotyckie z największą ich liczbą w Toruniu, założenia klasztorne w Bydgoszczy, Koronowie i Toruniu oraz kościoły drewniane w: Kozielcu i Włókach gm. Dobrcz, Młyńcu gm. Lubicz, Szubinie, Ślesinie gm. Nakło nad Notecią i w Żołędowie gm. Osielsko,
- obiekty przemysłowe i gospodarcze w Bydgoszczy i Toruniu, w tym zakład zbrojeniowy w Bydgoszczy, unikatowy w skali Europy przykład fabryki materiałów wybuchowych z okresu II wojny światowej będący jednocześnie miejscem martyrologii,
- budowle hydrotechniczne - kanały Bydgoski i Notecki,
- założenia zieleni, w tym w Bydgoszczy i Toruniu oraz największy na terenie województwa park pałacowy w Lubostroniu gm. Łabiszyn o powierzchni 37 ha.

Stan zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego MOFOW jest bardzo różnorodny, od obiektów będących w bardzo dobrym stanie utrzymania, do obiektów popadających w ruinę. Do czynników degradujących te zasoby można zaliczyć zarówno uwarunkowania ustrojowe minionego okresu, przemiany gospodarcze, utratę funkcji pierwotnych obiektów zabytkowych, czynnik ekonomiczny, presję inwestycyjną, brak uregulowań prawnych jak i brak świadomości znaczenia zabytku. Dla zachowania bogactwa kulturowego MOFOW prowadzone są systematyczne działania konserwatorskie i restauratorskie z największą ich liczbą przy obiektach sakralnych i obiektach mieszkalnych głównie w ośrodkach miejskich.

7. System obszarów chronionych

Najcenniejsze obszary przyrodnicze występujące w granicach MOFOW są objęte formami ochrony przyrody. Znajduje się tu 19 rezerwatów przyrody, jeden park krajobrazowy (Nadwiślański Park Krajobrazowy), 13 obszarów chronionego krajobrazu, 2 obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 i 14 obszarów Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty. Łącznie wymienione obszary chronione zajmują 126 818 ha, co stanowi aż 33,9% powierzchni MOFOW. Największe powierzchnie obszarów chronionych występują w obrębie dolin rzek: Wisły, Drwęcy, Brdy i Noteci oraz na obszarze Puszczy Bydgoskiej. Znaczne powierzchnie obszarów objętych formami ochrony przyrody znajdują się również na terenach już zainwestowanych np. osiedla: Fordon, Piaski i Smukała w Bydgoszczy, osiedle Kaszczorek w Toruniu, pasmo urbanizujące się położone między Bydgoszczą

i Toruniem po północnej stronie Wisły, rejon Lubicza i Krobi w gminie Lubicz. Miasto Toruń oraz gminy: Czernikowo, Obrowo, Lubicz i Kowalewo Pomorskie położone są w obszarze „Zielone Płuca Polski", w którym jako naczelną przyjęto zasadę zrównoważonego rozwoju z uwagi na walory i potrzeby ochrony środowiska.

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia znajduje się w obrębie ważnego dla funkcjonowania środowiska elementu sieci systemu ekologicznego o znaczeniu krajowym i europejskim. Przez centralną część obszaru funkcjonalnego przebiega korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym, który obejmuje Pradolinę Toruńsko-Eberswaldzką. Stanowi on łącznik pomiędzy obszarami węzłowymi w środkowej i zachodniej części Polski. Jednocześnie korytarz ten stanowi najważniejszy łącznik ekologiczny pomiędzy Europą Wschodnią i Zachodnią. Ponadto doliny Brdy i Drwęcy stanowią korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym, łącząc Pradolinę z obszarami węzłowymi Borów Tucholskich i Pojezierza Mazurskiego.

8. Tereny zamknięte

Na terenie MOFOW skupiona jest większość terenów zamkniętych rozlokowanych w obrębie województwa kujawsko-pomorskiego. Są to tereny podległe Ministrowi Obrony Narodowej o łącznej powierzchni ok. 13 720,45 ha, tereny zamknięte będące w zarządzie Polskich Kolei Państwowych o powierzchni ok. 800 ha oraz niewielkie obszarowo tereny zamknięte ustalone przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego o powierzchni 0,65 ha oraz Komendanta Głównego Policji o powierzchni 0,85 ha.

Największym terenem zamkniętym w województwie, w większości zlokalizowanym w MOFOW, jest poligon wojskowy o powierzchni ok. 12 219,9 ha, położony w Toruniu oraz graniczącej z Toruniem od południa gminie Wielka Nieszawka.

Tereny zamknięte w obszarze MOFOW są uwzględnione w wykazie terenów zamkniętych stanowiącym Aneks nr 2 do Planu.

9. Suburbanizacja jako szczególny problem przestrzenny

Suburbanizacja jest naturalnym zjawiskiem związanym z rozwojem miast. Podobnie jak w przypadku innych dużych miast, procesy suburbanizacji w strefach podmiejskich Bydgoszczy i Torunia zachodziły w różnych okresach, miały zróżnicowaną genezę i pozostawiały w przestrzeni zagospodarowanie o różnym charakterze.

Na terenie MOFOW identyfikuje się jedenaście obszarów koncentracji procesów suburbanizacji zachodzących w obszarach podmiejskich Bydgoszczy i Torunia. Proces ten prowadzi do wykształcenia osiedli podmiejskich o dominującej funkcji mieszkaniowej, z uzupełniającą, aczkolwiek niewystarczającą funkcją usługową lub wytwórczą (zazwyczaj o niewielkiej skali), powodując jednocześnie zatracenie lub znaczne ograniczenie rolniczego charakteru tych terenów i wykształcenie bardzo specyficznej morfologii i fizjonomii osiedli podmiejskich (zabudowa jednorodzinna o stylistyce architektonicznej nie uwzględniającej lokalnych tradycji itp.).

Tabela 1. Obszary suburbanizacji i procesów jej towarzyszących w obszarze MOFOW

Numer strefy	Nazwa strefy	Główna trasa wylotowa łącząca rdzeń ze strefą	Przynależność administracyjna	Orientacyjna powierzchnia [km^2]	Orientacyjna liczba mieszkańców [tys.]
I	Strefa na północ od Bydgoszczy	Szosa Gdańska, Armii Krajowej (Bydgoszcz)	gminy Osielsko i Dobrcz	47,7	14,8
II	Strefa na północny-zachód od Bydgoszczy	Grunwaldzka (Bydgoszcz)	gmina Sicienko	11,8	2,0
III	Strefa na zachód od Bydgoszczy	Nakielska (Bydgoszcz)	gmina Białe Błota	10,5	5,3
IV	Strefa na południowy zachód i południe od Bydgoszczy	Szubińska, Aleja Jana Pawła II (Bydgoszcz)	gminy Białe Błota, Szubin, Nowa Wieś Wielka	57,6	24,9
V	Strefa pomiędzy Bydgoszczą a Toruniem	Fordońska (Bydgoszcz), Szosa Bydgoska (Toruń)	gmina Zławieś Wielka	43,0	9,7
VI	Strefa na południowy zachód od Torunia	Nieszawska (Toruń)	gmina Wielka Nieszawka	17,8	4,5
VII	Strefa na północ od Torunia	Grudziądzka (Toruń)	gmina Łysomice	9,7	4,2
VIII	Strefa na północny-wschód od Torunia	Olsztyńska (Toruń)	gmina Lubicz	4,9	2,6
IX	Strefa na wschód od Torunia (Lubicz-Obrowo)	Szosa Lubicka (Toruń)	gminy Lubicz i Obrowo	22,9	17,3
X	Strefa na wschód od Torunia (Obrowo-Czernikowo)	Szosa Lubicka (Toruń)	gminy Obrowo i Czernikowo	22,4	6,5
XI	Strefa na południowy wschód od Torunia	Turystyczna/Ligi Polskiej (Toruń)	gminy Lubicz i Obrowo	32,1	13,4

Opracowanie własne

Poza obszarami wymienionymi powyżej należy zwrócić uwagę na strefy, w których trwa rozwój nowej zabudowy, ale jej intensywność i skala przestrzenna nie uzasadnia jeszcze do określenia ich mianem obszarów o charakterze podmiejskim. Niemniej jednak, ten charakter zagospodarowania już obecnie zaznacza się w przestrzeni i należy zakładać, że jego znaczenie w kolejnych latach będzie rosło. Wskazać tu należy przede wszystkim w rejonie Bydgoszczy: południowo-wschodnią i centralną część gminy Sicienko, strefę pomiędzy dzielnicą Łęgnowo, a Solcem Kujawskim, zachodnią część gminy Dąbrowa Chełmińska, zachodnią część gminy Dobrcz. W rejonie Torunia są to obszary: środkowa i południowa część gminy Łubianka (wsie: Łubianka, Zamek Bierzgłowski i Pigża), wschodnia część gminy Łysomice (Turzno i Gostkowo), północna część gminy Lubicz (Gronowo).

Inne, niż wykształcane przez Bydgoszcz i Toruń, obszary suburbanizacji w MOFOW nie są zbyt liczne. Uwagę zwracają duże wsie pozarolnicze wykształcone w rejonie Nakła nad Notecią – zwłaszcza Paterek, Potulice i Występ, choć pozarolniczy charakter ma tu złożoną genezę - wywodzi się zarówno z powiązań z Nakłem nad Notecią, jak i z powiązań z Bydgoszczą, ale także z silnych impulsów endogenicznych, wynikających np. z obecności dużych przedsiębiorstw. Na terenie gminy Kowalewo Pomorskie obserwuje się rozwój procesów suburbanizacyjnych we wsiach: Wielkie Rychnowo, Wielka Łąka i Pruska Łąka.

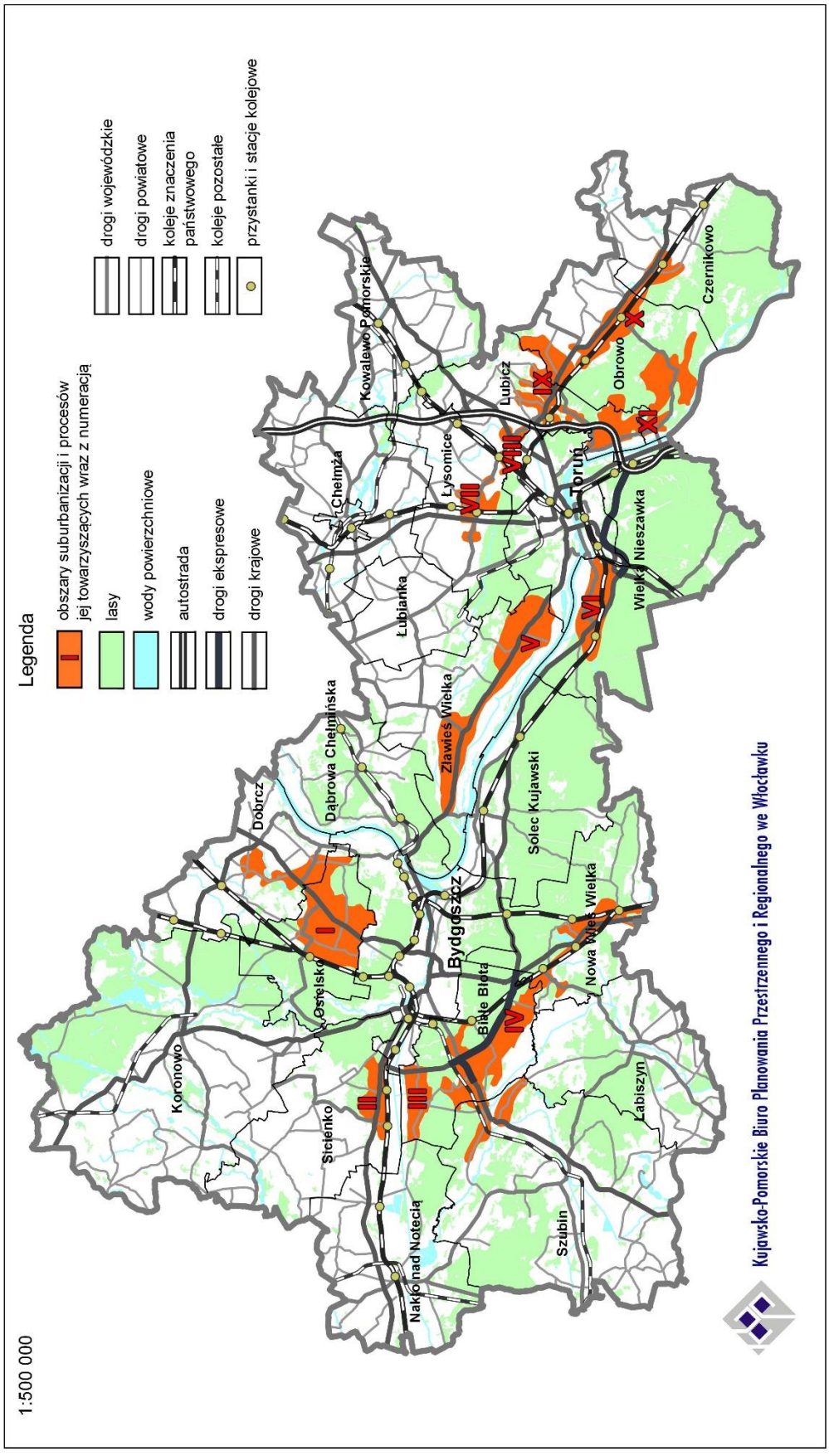

Rysunek 3. Strefy suburbanizacji i procesów jej towarzyszących w Miejskim obszarze funkcjonalnym ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

Opracowanie własne na podstawie analiz rozmieszczenia zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w MOFOW

Najważniejszymi obserwowanymi na terenie MOFOW zjawiskami i procesami, które są konsekwencją suburbanizacji i mają bezpośredni wpływ na stan przestrzeni i zachodzące w niej zjawiska oraz kształtowane relacje są:

- nieefektywne zajmowanie przestrzeni przez zabudowę mieszkaniową, skutkujące kolizją funkcji: rolniczej, mieszkaniowej, rekreacyjnej i środowiskowej,
- wzrost powierzchni i udziału terenów zabudowanych, gwałtowny rozwój miejscowości wiejskich,
- nieracjonalne prowadzenie polityki przestrzennej, polegającej na przeznaczaniu pod zabudowę znacznie większych terenów, niż wynika to z realnych potrzeb,
- nieefektywne gospodarowanie przestrzenią, polegające na braku stosowania zasady pierwszeństwa wykorzystywania terenów „brownfield" przed „greenfield",
- prowadzenie polityki przestrzennej mającej na celu wyłącznie reagowanie na indywidualne zamierzenia inwestycyjne, przy braku długofalowej koncepcji zagospodarowania gminy,
- niedobór usług oraz infrastruktury lokalnej w stosunku do zwiększającego się zapotrzebowania na nowych terenach o skoncentrowanej zabudowie mieszkaniowej,
- osłabienie potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wskutek fragmentaryzacji i zmniejszania jej przestrzeni,
- ograniczanie potencjału środowiska przyrodniczego,
- negatywny wpływ na krajobraz - ograniczanie terenów otwartych, fragmentaryzacja przestrzeni, chaos architektoniczny,
- przekształcenia krajobrazu kulturowego, typowego dla tradycyjnej zabudowy wiejskiej, wskutek wprowadzania zabudowy o obcej fizjonomii i charakterze,
- konieczność zwiększania długości sieci drogowej i infrastrukturalnej, niewspółmierna do wzrostu liczby mieszkańców,
- wahadłowe przepływy osób powodujące kongestię na drogach wlotowych/wylotowych do Bydgoszczy i Torunia.

Proces suburbanizacji, będący wynikiem naporu inwestycyjnego na obszary podmiejskie Bydgoszczy i Torunia, przekłada się na projektowane kierunki rozwoju przestrzennego, które zawarte są w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin (suikzp).[30] Polityka władz poszczególnych jednostek zawarta w suikzp[31] ukierunkowana jest na maksymalne, często nieracjonalne wykorzystanie przestrzeni pod zabudowę, w tym zabudowę mieszkaniowo-usługową i produkcyjno-magazynową. Gminy bezpośrednio sąsiadujące z Bydgoszczą i Toruniem wszystkie dostępne tereny (niezalesione i niezagrożenie powodzią) przeznaczają pod zainwestowanie. Prowadzi to do planowania terenów pod funkcję mieszkaniowo-usługową bądź produkcyjną w skali znacznie przekraczającej bieżące potrzeby. Nowo wskazane obszary przekraczają często dwu-, trzykrotnie powierzchnię obecnie zabudowanych terenów.

Suikzp poszczególnych gmin w niewystarczającym stopniu korespondują ze sobą zarówno w zakresie stopnia szczegółowości zapisanych ustaleń jak i odwołań do konieczności współpracy i wspólnego planowania z gminą sąsiednią. Potrzeba współpracy, wspominana dość marginalnie, dotyczy zagospodarowania zbiorników wodnych, zbierania i utylizowania odpadów, oczyszczania ścieków, a także przebiegu dróg rowerowych i linii elektroenergetycznych.

[30] Dane dotyczące aktualności studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wszystkich gmin w MOFOW pozyskano za pośrednictwem profili internetowych gmin oraz wywiadów telefonicznych i mailowych z pracownikami urzędów gmin i ich jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za zagospodarowanie przestrzenne. Analizę przeprowadzono w sierpniu 2016 r.

[31] Ze względu na brak standaryzacji oznaczeń stosowanych na mapach studiów, w tym stref funkcjonalnych, określających kierunki wykorzystania przestrzeni w suikzp, dokonano generalizacji funkcji poszczególnych terenów i wyróżniono trzy typy obszarów: tereny zabudowy o funkcji mieszkaniowej z nieuciążliwymi usługami towarzyszącymi, tereny usługowo-mieszkaniowe oraz tereny o funkcjach gospodarczych - o profilach: produkcyjnych, składowych, magazynowych i usługowych.

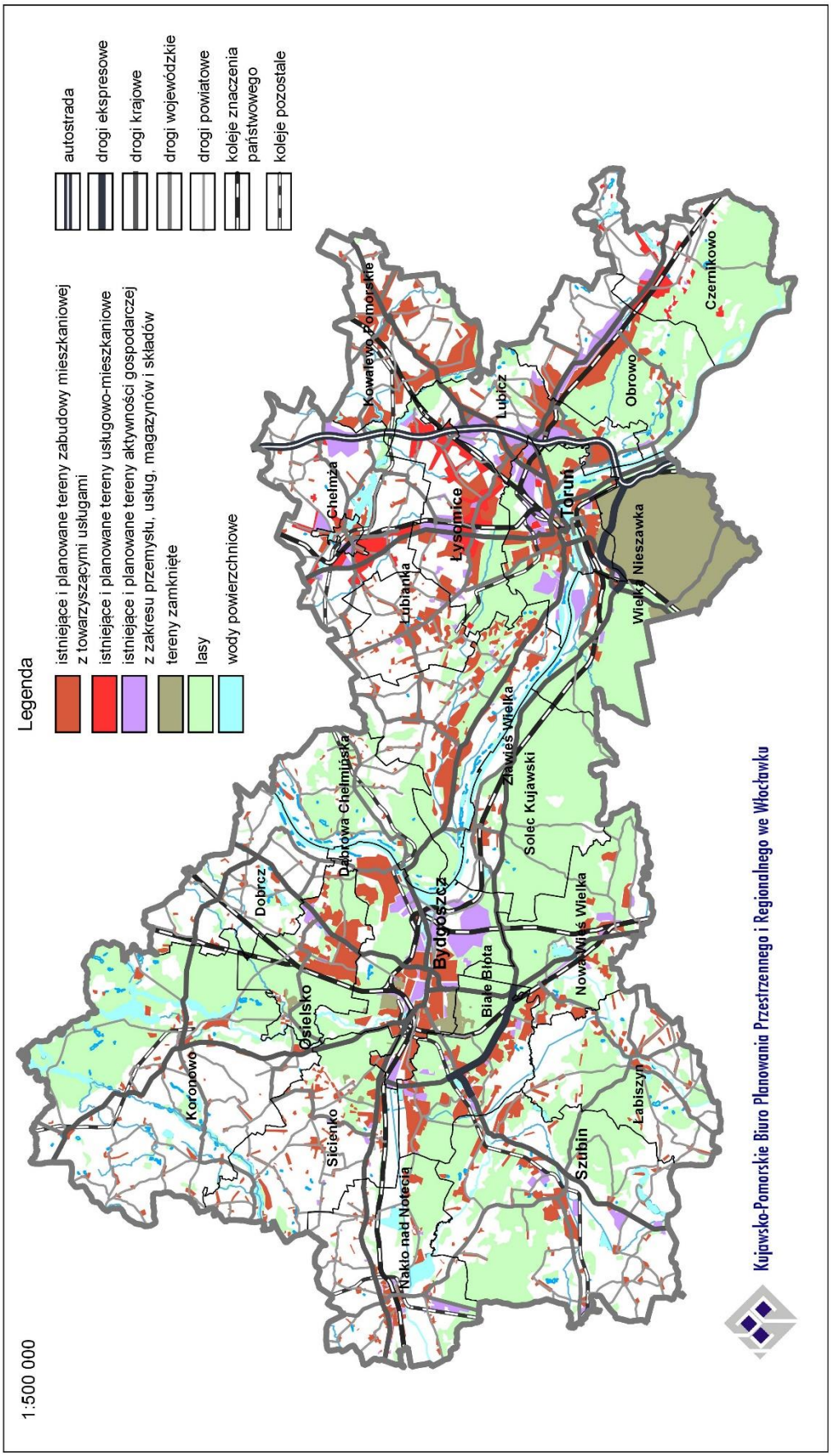

Rysunek 4. Synteza Studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

Opracowanie własne na podstawie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, stan 2016r.

Proces suburbanizacji przekłada się również na inne dokumenty planistyczne, w tym na opracowywanie lub zaniechanie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp). Niski stopień pokrycia terenu MOFOW mpzp (8% powierzchni ogólnej) oznacza, iż gospodarka przestrzenna w gminach opiera się w dużej części na decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, które z założenia miały służyć jedynie lokalizacji zabudowy w terenach już zagospodarowanych, jako uzupełnienie istniejącej funkcji. MOFOW to najintensywniej rozwijająca się część województwa i mała powierzchnia terenu pokryta mpzp oznacza z jednej strony brak terenów przygotowanych pod inwestycje, z drugiej strony chaotyczny i przypadkowy rozwój zabudowy, powodujący niejednokrotnie konflikt funkcjonalny.

W strefie zewnętrznej MOFOW najkorzystniejszą sytuacją planistyczną odznacza się gmina miejska Chełmża, której ponad 80% powierzchni objęte zostało mpzp. Dalej w kolejności lokują się gmina wiejska Lubicz (27,4%) i Osielsko (11,7%). Najmniej korzystną sytuację w tym zakresie przedstawiają gmina wiejska Obrowo i gmina Dobrcz, odpowiednio 0,6% i 1,7%. Niepokój budzi sytuacja w gminie Białe Błota, która należy do gmin o najintensywniejszych procesach suburbanizacji, a jej pokrycie miejscowymi planami wynosi tylko 5,2%. Jednocześnie w gminie tej wydaje się najwięcej decyzji o warunkach zabudowy w całym MOFOW.

Wśród miast rdzeniowych korzystniejsza sytuacja planistyczna ma miejsce w Toruniu, gdzie 49,8% powierzchni ogólnej miasta pokryta jest miejscowymi planami, w Bydgoszczy wartość ta wynosi blisko 35%.

Problem stanowi również zakres opracowywanych mpzp, które najczęściej powstają na potrzeby konkretnej inwestycji lub są bezpośrednim odbiciem zamierzeń właścicieli gruntów, a nie odzwierciedleniem polityki przestrzennej samorządu. Dlatego częstą praktyką jest przeznaczanie w mpzp zbyt dużych terenów pod inwestycyjne, szczególnie pod zabudowę mieszkaniową, w stosunku do realnych możliwości realizacji zagospodarowania, i nie jest poparte wynikami analiz czy też rzeczywistymi potrzebami inwestycyjnymi. Takie mpzp nie stanowią odzwierciedlenia idei jaka jest im przypisana, czyli nie stanowią narzędzia uporządkowania przestrzeni.

10. Zagrożenia, konflikty, ograniczenia w zagospodarowaniu

W obrębie MOFOW można wyróżnić obszary występowania niekorzystnych zjawisk środowiskowych, przestrzennych i społeczno-gospodarczych stwarzających zagrożenia, konflikty bądź powodujące ograniczenia w możliwościach rozwoju MOFOW, będących w znacznej mierze konsekwencją nieefektywnego zajmowania przestrzeni dla celów inwestycyjnych.

Wśród obszarów występowania niekorzystnych zjawisk w środowisku przyrodniczym należy wymienić obszary szczególnego zagrożenia powodzią[32], które z racji przepływania przez MOFOW głównych rzek województwa – Wisły, Brdy, Noteci, Drwęcy, występują dość powszechnie. Na obszarach tych, w zależności od ich rodzaju, występują liczne ograniczenia w zagospodarowywaniu. W granicach MOFOW dotyczy to terenów położonych w gminie Zławieś Wielka, po północnej stronie Wisły – od Przysieka po Czarnowo, a także częściowo w gminie Wielka Nieszawka (wsie:

[32] Zgodnie z definicją zawartą w art. 16 pkt 34 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:
a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
c) obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
d) pas techniczny.

Mała i Wielka Nieszawka). Miasto Toruń zostało wskazane w KPZK 2030 jako miasto wymagające wzmocnienia ochrony przeciwpowodziowej.

Na terenie obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia pojawia się w coraz większym stopniu problem naporu inwestycyjnego na tereny podlegające ochronie, w tym szczególnie ochronie przyrody. Na obszarach chronionych znajdują się akweny wodne intensywnie użytkowane rekreacyjnie np. Zalew Koronowski, jeziora: Jezuickie i Kamionkowskie. Z tego względu niekiedy występują konflikty pomiędzy oczekiwaniami inwestorów, a ustanowionymi zakazami zawartymi m.in. w aktach ustanawiających daną formę ochrony przyrody. W szczególności najbardziej dotkliwe są zakazy budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, jak również wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu.

Ze względu na licznie występujące obszary form ochrony przyrody, miasta rdzenie: Bydgoszcz i Toruń mają ograniczone możliwości swobodnego rozwoju przestrzennego poza swoje granice administracyjne. W otoczeniu Bydgoszczy obszary chronione występują głównie od strony wschodniej i północnej, a w otoczeniu Torunia od strony południowej i północno-zachodniej.

Szczególnym przypadkiem kolizji funkcjonalno-przestrzennych jest lokalizacja niektórych obiektów wojskowych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej. Obiekty takie winny mieć ustanowione strefy ochronne o ograniczonym zakresie zagospodarowania i sposobu użytkowania. Na terenie MOFOW podjęte zostały przez organy wojskowe starania o wyznaczenie stref ochronnych wokół kompleksów wojskowych nr 2069 w Toruniu i nr 1187 w Bydgoszczy.

Barierę zagospodarowania przestrzeni dla zabudowy mieszkaniowej stanowią istniejące elektrownie wiatrowe. Zgodnie z obowiązującą ustawą o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych[33] w odległości równej lub większej niż dziesięciokrotność całkowitej wysokości elektrowni występuje zakaz wprowadzania nowej zabudowy mieszkaniowej[34], co ogranicza w znacznym zakresie prawa własności na tych gruntach.

Na obszarze MOFOW znajduje się 36 elektrowni wiatrowych[35], które zlokalizowane są głównie w środkowej i północno-wschodniej części obszaru funkcjonalnego. Istotną barierę dla zabudowy mieszkaniowej stanowią istniejące i projektowane elektrownie wiatrowe zlokalizowane blisko granic miast: Chełmża, Kowalewo Pomorskie, Solec Kujawski, Nakło nad Notecią. Dla obszaru MOFOW znaczenie mają nie tylko elektrownie istniejące, bądź projektowane na jego terenie, ale również te zlokalizowane poza jego granicami. Strefa oddziaływania tych elektrowni wkraczać może bowiem na teren MOFOW. Blisko granicy największe skupiska elektrowni wiatrowych występują od strony południowo-zachodniej i północno-wschodniej gminy Czernikowo oraz od strony południowo-zachodniej gminy Nowa Wieś Wielka. Z kolei poza granicami MOFOW, planowane skupiska elektrowni wiatrowych rozmieszczone mają być przy północnych granicach gmin Dobrcz oraz Kowalewo Pomorskie.

Czynnikiem ograniczającym rozwój określonych funkcji jest również zanieczyszczenie środowiska. Choć generalnie stan środowiska na terenie MOFOW jest dobry, to jednak z racji występowania dwóch dużych miast, elementem najbardziej zagrożonym zanieczyszczeniem jest powietrze

[33] Ustawa z dnia 20.05.2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych.
[34] art. 15 ust 8 ww. ustawy przewiduje 36-cio miesięczny okres przejściowy umożliwiający uchwalanie mpzp na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. nieuwzględniających zakazu zabudowy mieszkaniowej w odległości 10-ciokrotności wysokości elektrowni wiatrowej.
[35] Stan na marzec 2017 r., wg danych pozyskanych ze starostw powiatowych.

atmosferyczne. Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska[36] stężenie średnie roczne pyłów zawieszonych PM10, PM2,5 i benzo(α)pirenu, w latach 2013-2015 miało tendencję wzrostową, a na niektórych stacjach doszło do przekroczenia norm.

Istotnym zagrożeniem środowiska w MOFOW jest hałas, którego głównym źródłem jest komunikacja samochodowa. Gwałtowny przyrost w ostatnich latach natężenia przewozów towarowych i osobowych w ruchu lokalnym oraz tranzytowym (wzrost wartości wskaźnika SDRR[37] w regionie w ciągu ostatnich 10 lat o 20%) spowodował wysoki wzrost zagrożenia hałasem drogowym, a na terenach zurbanizowanych również drganiami. W największym stopniu problem ten dotyczy terenów wzdłuż dróg krajowych: nr 5 na odcinku Bydgoszcz – Osielsko (25 379 pojazdów na dobę) i na odcinku Bydgoszcz Centrum – Bydgoszcz Południe (25 129 pojazdów na dobę), nr 10 na odcinku Lubicz (skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 552) – Lubicz (skrzyżowanie z drogą wojewódzką nr 657) (24 450 pojazdów na dobę), nr 25 na odcinku Bydgoszcz Południe – Brzoza (23 060 pojazdów na dobę) oraz autostrady A1 na odcinku Lubicz – Toruń Południe (21 758 pojazdów na dobę).

Zdecydowana większość jednolitych części wód powierzchniowych (82% pow. MOFOW) zagrożona jest nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Ograniczeniem w zagospodarowaniu przestrzeni województwa są również przebiegające przez jego teren linie elektroenergetyczne najwyższych i wysokich napięć, gazociągi wysokiego ciśnienia, rurociąg ropy naftowej i produktów naftowych.

Zagadnienie to omówione zostało w Tomie I Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi i środowiska stanowią pojedynczo występujące zakłady przemysłowe produkujące, bądź wykorzystujące do produkcji materiały niebezpieczne. Na terenie MOFOW zlokalizowane są zakłady stosujące toksyczne środki przemysłowe (TŚP), głównie: chlor, amoniak, fosgen, dwutlenek siarki. Zakłady te znajdują się w: Bydgoszczy, Zdziersku (gm. Łabiszyn), Toruniu, Nowej Wsi Wielkiej i Zamku Bierzgłowskim (gm. Łubianka).

Zagrożeniem są również obszary zdegradowane w wyniku zanieczyszczenia i przekształcenia gleb (między innymi zamknięte składowiska odpadów, tereny poprodukcyjne i poprzemysłowe, w tym między innymi tereny dawnego Zachemu w Bydgoszczy oraz zdegradowane tereny miejskie).

[36] Na terenie MOFOW badania wykonywane są na kilku stacjach pomiarowych, zlokalizowanych w: Bydgoszczy, Toruniu, m. Nakło nad Notecią oraz w gm. Łysomice.
[37] Średni dobowy ruch roczny, źródło: Generalny Pomiar Ruchu w roku 2015, GDDKiA.

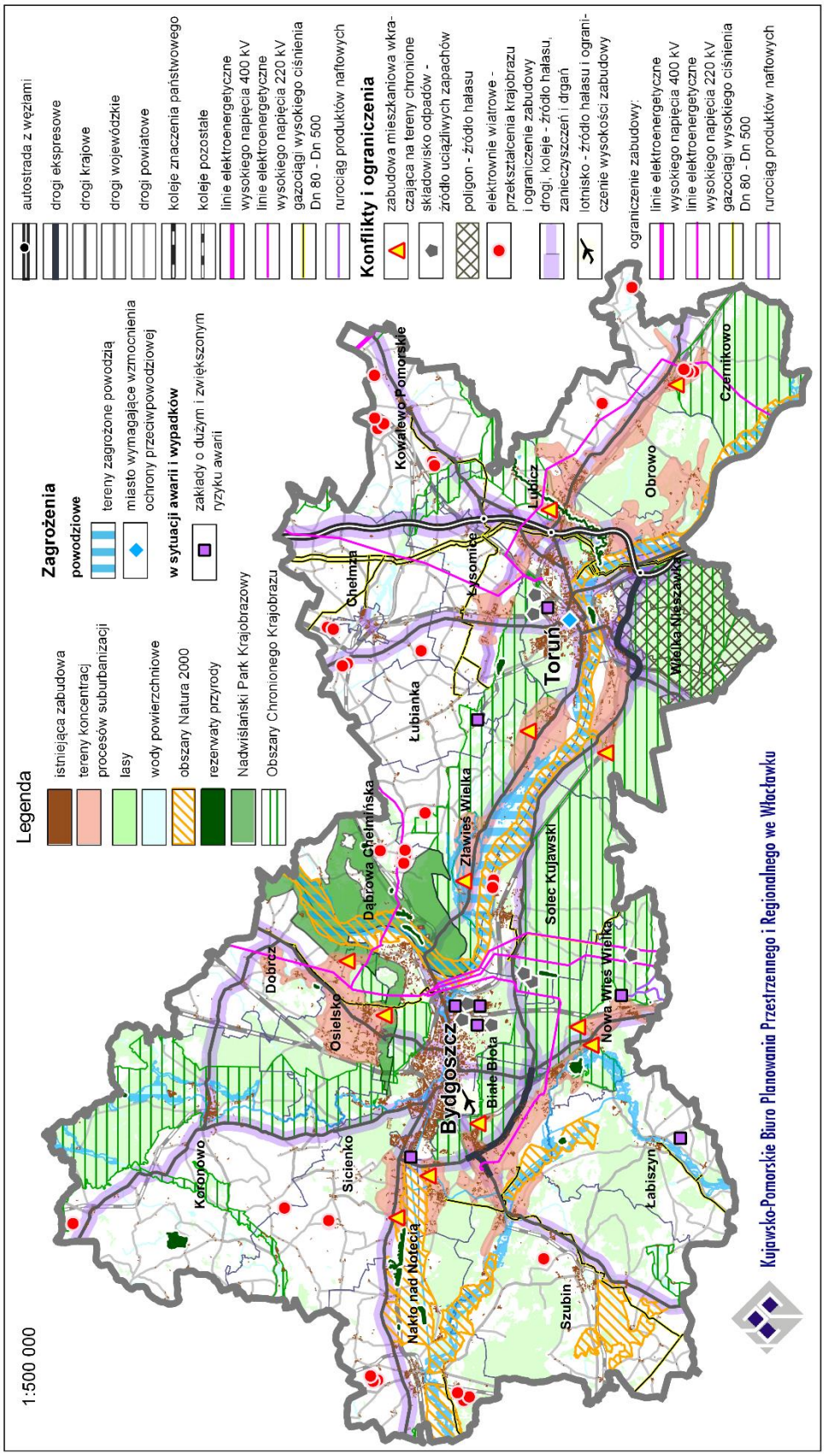

Rysunek 5. Zagrożenia, konflikty i ograniczenia zagospodarowania w Miejskim obszarze funkcjonalnym ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

Opracowanie własne

11. Istniejące i kształtujące się funkcje ponadregionalne miejskiego obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia

Intensywny rozwój dużych miast powoduje, że stają się one ośrodkami usług wyższego rzędu obsługującymi nie tylko swoich mieszkańców, ale również duże obszary regionu i kraju, pełniąc istotną rolę w zaspokajaniu różnorodnych potrzeb społecznych i gospodarczych. Jednocześnie stają się one bardzo atrakcyjnym rynkiem pracy przyciągającym zarówno pracowników jak i potencjalnych inwestorów (pracodawców), co z kolei powoduje, że szereg działalności i funkcji, ze względu na efekt ekonomiczny czy efekt skali, przenosi się poza granice administracyjne tych miast, tworząc jeden obszar powiązany funkcjonalnie z miastem rdzeniem. Jednak cały czas siłą napędową obszarów funkcjonalnych pozostają miasta rdzenie.

Obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia odznacza się w skali kraju pewną specyfiką:

1. Ośrodek rdzeniowy stanowią położone w niewielkiej odległości od siebie dwa miasta wojewódzkie Bydgoszcz i Toruń[38]. Rozpatrywanie rozkładu usług i działalności osobno dla Bydgoszczy i osobno dla Torunia nie daje miarodajnych wniosków na temat zgromadzonego w regionie potencjału usług ponadregionalnych. Dopiero połączenie ich potencjałów, niekiedy o różnorodnych funkcjach, daje obraz mówiący o takim poziomie oferowanych usług i możliwości działalności oraz na tyle atrakcyjnym rynku pracy, iż możemy mówić z jednej strony o miastach zdolnych do zapewnienia najwyższego poziomu życia również w otaczającym je obszarze funkcjonalnym, a z drugiej strony, mogących konkurować z ośrodkami tej samej rangi w kraju. Obrazują to wartości wybranych wskaźników społeczno-gospodarczych[39], gdzie Bydgoszcz zajmuje najczęściej pozycję 8, 11, 13, a Toruń 15, 16 wśród ośrodków wojewódzkich w kraju. Natomiast oceniając łączny potencjał Bydgoszczy i Torunia obserwuje się znaczne poprawy lokat na tle pozostałych miast wojewódzkich.– Wskazanie w KPZK 2030 Bydgoszczy i Torunia jako przyszłego elementu krajowej metropolii sieciowej (miast odgrywających znaczącą rolę w procesach gospodarczych w Polsce i Europie) nobilituje je i pozwala na korzystanie z dedykowanego takim ośrodkom wsparcia krajowego.
2. Na możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia duży wpływ ma jego położenie w otoczeniu silnych aglomeracji: Trójmiasta, Poznania, Łodzi i Warszawy, co powoduje obniżenie szans Bydgoszczy i Torunia w konkurowaniu z tymi miastami o pozyskanie mieszkańca czy inwestora. Ośrodki te są silnymi konkurentami w procesie pozyskiwania inwestorów, ale także w zakresie pozyskania odbiorców dla instytucji reprezentujących sektor usług wyższego rzędu oraz ludności najbardziej aktywnej zawodowo i społecznie. Ogólny poziom rozwoju funkcji metropolitalnych w tych ośrodkach jest obecnie wyższy (a w przypadku Warszawy znacznie wyższy), niż łącznie w Bydgoszczy i Toruniu.

[38] W województwie kujawsko-pomorskim istnieją dwie stolice województwa. Podobna sytuacja w kraju występuje jeszcze tylko w województwie lubuskim, gdzie stolice województwa stanowią Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra, jednak miasta te nie wchodzą w skład jednego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, a zgodnie z Koncepcją Zagospodarowania Przestrzennego Kraju są to rozłączne ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne.

[39] „Raport o stanie rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2012-2014", Toruń, styczeń 2016; Analiza miast BiT w zakresie zmiennych: liczba ludności, udział ludności miasta w ludności województwa, liczba zarejestrowanych podmiotów gosp., liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego; liczba oddanych mieszkań; liczba studentów; widzowie przedstawień w teatrach dramatycznych i lalkowych; widzowie przedstawień teatrów muzycznych, operowych, filharmonii, chórów i orkiestr; liczba udzielonych noclegów; liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym; przeciętna roczna liczba zameldowań z zagranicy.

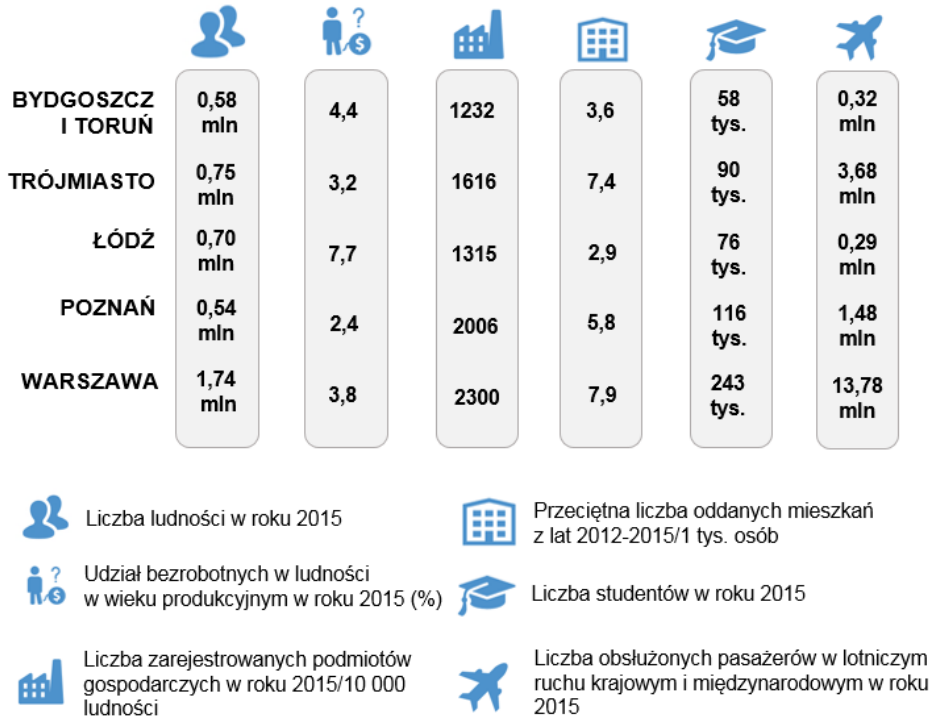

Rysunek 6. Bydgoszcz i Toruń na tle najsilniejszych sąsiednich ośrodków wojewódzkich w kraju
Opracowanie własne

Przedstawione powyżej najważniejsze uwarunkowania, zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne pokazują, iż Bydgoszcz i Toruń zaliczają się do kategorii ośrodków o średnim potencjale w grupie ośrodków wojewódzkich.

Niemniej, jako miasta stołeczne regionu, skupiają działalności i pełnią funkcje, które wpływają na poziom oraz tempo rozwoju całego województwa kujawsko-pomorskiego. Natomiast stosunkowo duży potencjał tych miast, który mógłby być wykorzystany dla realizacji ogólnokrajowych celów rozwojowych, jest jak dotąd, wykorzystywany na niewielką skalę - niezbędne jest tu znacznie większe zaangażowanie instytucji centralnych, oczywiście przy współpracy i inicjowaniu działań także ze strony obydwu miast.

Miasta te, wraz ze swoim obszarem funkcjonalnym stanowią siedzibę usług z zakresu: biznesu, administracji, nauki i wiedzy, ochrony zdrowia, mediów, kultury i sportu, obronności kraju, a także stanowią ważny w kraju węzeł komunikacyjny.

Funkcja administracyjna

Bydgoszcz i Toruń - to stolice województwa kujawsko-pomorskiego - w Bydgoszczy zlokalizowany jest Urząd Wojewódzki, a w Toruniu Urząd Marszałkowski. Miasta te stanowią siedzibę urzędów rangi regionalnej, ale także delegatur urzędów państwowych, m.in.: Archiwum Państwowe, Inspekcja Handlowa, Najwyższa Izba Kontroli, Prokuratura Okręgowa, Wojewódzki Sąd Administracyjny, Urząd Statystyczny, konsulaty honorowe. Mają tu swoje główne siedziby stowarzyszenia, zrzeszenia, związki, izby, ośrodki i inspektoraty.

Funkcja gospodarcza

Bydgoszcz i Toruń to ważne ośrodki przemysłowe, reprezentujące, przede wszystkim, przemysł: chemiczny, elektromaszynowy, spożywczy, meblowy, mineralny i poligraficzny, którego rozwojowi służą zorganizowane tereny inwestycyjne, w tym należące do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej bądź objęte jej patronatem w Bydgoszczy i Toruniu oraz funkcjonujący Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny i Toruński Park Technologiczny.

Będąc ośrodkami biznesu miasta te skupiają na swym terytorium centra kongresowe i wystawiennicze, instytucje reprezentujące centrale międzynarodowych korporacji i firm, filie transgranicznych przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, takie jak: banki, firmy konsultingowe, reklamowe czy towarzystwa ubezpieczeniowe.

To również ważne ośrodki turystyczne, w których za podstawę rozwoju tej gałęzi gospodarki uznaje się bogate zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym średniowieczny zespół miejski Torunia wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, bogatą ofertę wydarzeń o skali międzyregionalnej i międzynarodowej, lokalizację szeregu firm i instytucji (turystyka biznesowa) oraz lokalizację prestiżowej przestrzeni publicznej, której rolę pełnią m.in.: rynki miejskie, nabrzeże Wisły i Brdy, parki. Do dyspozycji turystów jest szeroka baza hotelowa, w tym: hotel pięciogwiazdkowy w Bydgoszczy oraz hotele czterogwiazdkowe: pięć w Toruniu i sześć w Bydgoszczy. Sukcesywny rozwój turystyki skutkuje rozbudową bazy noclegowej i podnoszeniem jej standardu - hotele czterogwiazdkowe znajdują się w miejscowościach Brzoza (gmina Nowa Wieś Wielka) oraz Turzno (gmina Łysomice).

Funkcja gospodarcza występuje również w pozostałych miastach obszaru oraz gminach bezpośrednio graniczących z Bydgoszczą i Toruniem. Do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej należą tereny w gminach: Kowalewo Pomorskie, Łysomice, Nakło nad Notecią, Solec Kujawski, jej patronatem[40] objęte są tereny w gminie Szubin. Parki przemysłowe i przemysłowo-technologiczne znajdują się w Solcu Kujawskim i Nakle nad Notecią.

Mimo znacznego potencjału, siła obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia, jako ośrodka gospodarczego w skali kraju, jest nieduża. Główny problem to brak znaczącej, w skali kraju, liczby przedsiębiorstw innowacyjnych, przedstawicielstw największych światowych korporacji czy prestiżowych biurowców oferujących powierzchnie użytkowe o najwyższym standardzie.

Funkcja naukowo-badawcza

Toruń i Bydgoszcz, w skali kraju, nie posiadają znaczącego potencjału akademickiego, aczkolwiek niektóre wydziały lokowane są wysoko w rankingach uczelni wyższych. W miastach tych funkcjonują łącznie cztery państwowe szkoły wyższe: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet im. K. Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J. i J. Śniadeckich w Bydgoszczy, Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Ponadto funkcjonuje szereg wyższych szkół niepublicznych kształcących jednak w zdecydowanej większości tylko na poziomie licencjatu, w najbardziej popularnych kierunkach, takich jak: ekonomia, administracja czy informatyka. Poziom nauczania na uczelniach zlokalizowanych w obszarze, jak wynika z renomowanych rankingów, wymaga podniesienia, najwyższe notowania ma najstarsza i największa uczelnia w regionie - Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, który w 2016 r. uplasował się na 10 pozycji wśród wyższych szkół publicznych w Polsce[41].

[40] Na podstawie www.paih.gov.pl
[41] Ranking Uczelni Akademickich Perspektywy 2016.

Studentami uczelni w Bydgoszczy i Toruniu są w zdecydowanej większości osoby z województwa kujawsko-pomorskiego, co świadczy o tym, iż za wyjątkiem nielicznych kierunków kształcenia, ośrodki te nie posiadają silnej pozycji na tle krajowych uczelni wyższych.

Bydgoszcz i Toruń to ośrodki naukowo-badawcze. Swoją działalność prowadzą tutaj placówki badawcze i wdrożeniowe Polskiej Akademii Nauk oraz instytutów resortowych. Funkcjonują tu również parki przemysłowo-technologiczne, centra naukowo-badawcze oraz ośrodki szkolenia specjalistycznych kadr.

Poza miastami rdzeniowymi działalność badawcza prowadzona jest w Parku Przemysłowo-Technologicznym w Solcu Kujawskim. Ponadto znaczącą rolę, w rozwoju nauki i wdrażania jej zdobyczy, pełnią ośrodki, które zajmują się wysoko wyspecjalizowanym rolnictwem zlokalizowane np. w Przysieku w gminie Zławieś Wielka (Oddział Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego), Minikowie w gminie Nakło nad Notecią (Rolniczy Zakład Doświadczalny podlegający pod Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, siedziba Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego), Mochełku w gminie Sicienko (Wydziałowa Stacja Badawcza Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy). W miejscowości Piwnice mieści się obserwatorium astronomiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w którym od 2003 roku realizowany jest unikatowy w skali świata projekt przeszukiwania nieba na częstotliwości 30 GHz w ramach programu Unii Europejskiej FARADAY.

Mimo działalności ww. instytucji potencjał obszaru funkcjonalnego Bydgoszczy i Torunia w tym zakresie nie wyróżnia się na tle kraju pod względem różnorodności kształcenia, poziomu kształcenia czy skali prowadzonych badań i innowacyjność działających przedsiębiorstw.

Funkcja ośrodka działalności instytucji medialnych

Toruń i Bydgoszcz, w skali kraju, nie stanowią znaczącego ośrodka medialnego. Istniejące w tym zakresie placówki mają zasięg lokalny i regionalny. Bydgoszcz to wiodący ośrodek mediów publicznych o zasięgu wojewódzkim, obejmujących: telewizję, stacje radiowe, prasę oraz internetowe portale informacyjne (ośrodek regionalny Telewizji Polskiej, rozgłośnia radiowa Polskiego Radia Pomorza i Kujaw, Gazeta Pomorska). W Toruniu, poza lokalnymi i kilkoma regionalnymi środkami przekazu medialnego, wyróżnia się Radio Maryja oraz Telewizja Trwam, które jako jedyne stacje w regionie mają zasięg ogólnopolski.

W gminie Solec Kujawski zlokalizowane jest Radiowe Centrum Nadawcze, którego zasięg obejmuje nie tylko obszar Polski ale i krajów sąsiednich. W gminie Dobrcz w miejscowości Trzeciewiec zlokalizowane jest Radiowo-Telewizyjne Centrum Nadawcze, którego zasięg wykracza poza województwo kujawsko-pomorskie.

Usługi zdrowia

Bydgoszcz i Toruń są siedzibą wielu jednostek specjalistycznych świadczących usługi z zakresu ochrony zdrowia. Instytucje te świadczą usługi medyczne powszechnie dostępne we wszystkich ośrodkach wojewódzkich w kraju. Wyjątek stanowi Centrum Onkologii im. prof. F. Łukaszczyka w Bydgoszczy, które mimo, że jest jednym z 16 centrów onkologii w kraju, może poszczycić się wyróżnieniami w ogólnokrajowych rankingach[42]. Obok ośrodków publicznych w miastach rdzeniach funkcjonują placówki niepubliczne, te jednak świadczą usługi leczenia w zakresie najbardziej

[42] Ośrodek w 2016 r. uzyskał m.in. I miejsce w rankingu „Bezpieczny szpital Przyszłości" w zakresie „Szpitale zabiegowe wielospecjalistyczne i onkologiczne"; „Jakość opieki medycznej".

popularnych specjalności: ginekologia, ortopedia, chirurgia naczyniowa, urologia, medycyna estetyczna, podobna jednostka funkcjonuje również w Osielsku.

Funkcja kultury i sportu

Bydgoszcz i Toruń to ośrodki, w których intensywnie rozwija się życie kulturalno-rozrywkowe. Zlokalizowane są tutaj najbardziej prestiżowe obiekty świadczące usługi szeroko rozumianej kultury wysokiej, takie jak: teatry, filharmonia, opera, muzea czy sale widowiskowe oraz obiekty sportowe zaspokajające wymagania w zakresie różnorodnych dyscyplin sportowych. Organizowane są najważniejsze wydarzenia artystyczne i sportowe o skali międzynarodowej, np.: Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Ignacego Jana Paderewskiego, festiwal muzyki dawnej połączony z kongresem muzykologicznym - Musica Antiqua Europae Orientalis, Bydgoski Festiwal Operowy, Jazz Od Nowa Festival, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Lalek, Teatr Jednego Aktora, Międzynarodowy Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Camerimage, Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Tofifest", Międzynarodowy Festiwal Światła „Bella Skyway Festival", Europejski Festiwal Lekkoatletyczny, Speedway Grand Prix Indywidualne Mistrzostwa Świata w żużlu, Międzynarodowy Turniej Tenisowy Kobiet Bella Cup.

Funkcja węzła transportowego

Centralne położenie Bydgoszczy i Torunia, zarówno w województwie jak i w kraju sprawia, że miasta te znajdują się w zasięgu najważniejszych korytarzy transportowych transeuropejskiej sieci TENT – sieci bazowej (autostrada A1, linia kolejowa nr 131 w zakresie linii kolejowych towarowych) i kompleksowej (drogi ekspresowe S5 i S10 - planowane do realizacji, linie kolejowe nr 131, 201 i 353 - w zakresie transportu pasażerskiego, port lotniczy, platforma multimodalna Bydgoszcz-Solec Kujawski oparta na transporcie wodnym, kolejowym, drogowym i lotniczym z centrum logistyczno-magazynowym i portem rzecznym). Port lotniczy w Bydgoszczy posiada jak dotąd niewielki udział w transporcie lotniczym w Polsce, zarówno w połączeniach międzynarodowych jak i krajowych, niemniej prowadzone są regularne loty do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Niemiec i Ukrainy.

Obok ww. korytarzy transportowych, ważne powiązania transportowe zapewniają również drogi krajowe nr 15 (o przebiegu Trzebnica – Ostróda), nr 25 (o przebiegu Bobolice-Oleśnica) i nr 91 (o przebiegu Gdańsk-Cieszyn), a także droga krajowa nr 80 i linia kolejowa nr 18 łączące dwa miasta rdzeniowe.

Przez obszar funkcjonalny Bydgoszczy i Torunia przebiegają również międzynarodowe drogi wodne: MDW E70 (prowadzi przez Noteć, Kanał Bydgoski, rzekę Brdę i Wisłę) i MDW E40 (rzeka Wisła), a stanowiący ich element – Bydgoski Węzeł Wodny jest uznawany za unikatowy w skali kraju węzeł hydrograficzny, łączący Wisłę i Odrę, będący jednocześnie centralnym punktem na drodze wodnej Berlin – Kaliningrad.

W chwili obecnej, znaczenie ww. śródlądowych dróg wodnych jest marginalne, zarówno w skali krajowej, jak i międzynarodowej. Przyczyny takiego stanu rzeczy wynikają między innymi z zaniechania w ostatnich trzydziestu latach inwestycji w system dróg wodnych. Drogi wodne na terenie MOFOW wykorzystywane są jedynie turystycznie, zaś wykorzystanie transportowe ma charakter incydentalny.

Brak realizacji lub modernizacji niektórych z ww. korytarzy transportowych powoduje, iż sieć połączeń transportowych jest niepełna, a dostępność zewnętrzna ośrodków wojewódzkich nie jest satysfakcjonująca.

Funkcja ośrodka istotnego dla obronności państwa

Bydgoszcz uznaje się za stolicę NATO w Polsce. Jest jedynym miastem w kraju, w którym swoją siedzibę mają instytucje Sojuszu Północnoatlantyckiego. Są tu zlokalizowane cztery ośrodki NATO: najstarsze, utworzone w 2004 r. Centrum Szkolenia Sił Połączonych Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (JFTC) oraz 3 Batalion Łączności NATO, Centrum Eksperckie Policji Wojskowej NATO i Jednostka Integracji Sił Sojuszu Północnoatlantyckiego (NATO Force Integration Units NFIU). Bydgoski ośrodek jest jednym z dwóch centrów szkoleniowych Sił Sojuszniczych na świecie (drugi jest w Norwegii). Pracują tu wojskowi i pracownicy cywilni z 17 krajów członkowskich Sojuszu oraz dwóch krajów Partnerstwa dla Pokoju. Regularnie organizowane szkolenia dla oficerów i podoficerów Sojuszu powodują, że corocznie przyjeżdża do Bydgoszczy kilka tysięcy osób z całego świata. Od roku 2011 Centrum jest główną siedzibą dorocznego Ćwiczenia Koalicyjnej Interoperacyjności Bojowej (CWIX) NATO. Wśród innych znaczących instytucji wojskowych należy wymienić również Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych w Bydgoszczy.

Podsumowanie

Do głównych potencjałów zidentyfikowanych na terenie MOFOW należą:

1. Położenie dwóch głównych ośrodków, Bydgoszczy i Torunia, w centrum obszaru funkcjonalnego oraz jednocześnie w centrum województwa - ok. 2/3 powierzchni województwa leży nie dalej niż 50 km od tych miast, a pasma suburbanizacji są położone stosunkowo blisko ich centrów, co stwarza szansę rozwoju województwa i wiąże się z bardzo dużym polem do obustronnych korzyści tych miast, a także w sieci dróg i linii kolejowych o znaczeniu krajowym, co znacznie ułatwia dostęp do tych miast, a tym samym czyni je atrakcyjnymi jako ośrodki obsługi ludności.
2. Zasób demograficzny – MOFOW zamieszkuje 40% ogółu ludności województwa, co przekłada się na korzystne warunki dostępu do usług regionalnych w miejscu zamieszkania dla znacznej części mieszkańców województwa, a jego mieszkańcy odznaczają się najwyższym w województwie poziomem rozwoju społecznego.
3. Dogodne warunki do rozwoju terenów inwestycyjnych, w tym stref gospodarczych - przez obszar funkcjonalny przebiegają lub są planowane do realizacji drogi o znaczeniu krajowym (A1, S5, S10) wraz z węzłami.
4. Doskonałe warunki do budowy terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz – przez obszar MOFOW przebiegają i krzyżują się ważne szlaki drogowe, kolejowe, wodne, zlokalizowany jest port lotniczy.
5. Wysoki standard zamieszkania (korzystne, stale poprawiające się warunki aerosanitarne, tereny do rekreacji i wypoczynku) – MOFOW położony jest w obrębie atrakcyjnych i cennych pod względem przyrodniczym terenów: doliny Wisły, Drwęcy, Brdy, Noteci, Kanału Bydgoskiego, a tereny zieleni stanowią istotny odsetek powierzchni miast wojewódzkich.
6. Dogodne warunki do rozwoju turystyki – MOFOW położony jest w obszarze o bogatym i dobrze zachowanym środowisku przyrodniczym i kulturowym. Obiekty historyczne, wysoki standard obsługi turystycznej, czy też bogata baza noclegowa, stanowią silny bodziec dla wzrostu ruchu turystycznego.
7. Doskonałe warunki do budowy specjalizacji, a tym samym prestiżu województwa w skali kraju – MOFOW położony jest w obrębie systemu wodnych dróg śródlądowych, którego elementem jest znajdujący się w Bydgoszczy unikatowy w skali kraju węzeł hydrograficzny,

łączący Wisłę i Odrę, będący jednocześnie centralnym punktem na drodze wodnej Berlin - Kaliningrad.

Do głównych problemów zidentyfikowanych na terenie MOFOW należą:

1. Nie w pełni rozwinięty zakres działalności o charakterze metropolitalnym oraz w zakresie jakości niektórych z nich, a w konsekwencji ustępowanie pod względem potencjału wiodącym krajowym ośrodkom (konieczność dalszego rozwoju funkcji metropolitalnych zarówno w aspekcie ilościowym, jak i jakościowym).
2. Słabe powiązania z innymi ośrodkami wojewódzkimi na arenie krajowej i z dużymi miastami na arenie europejskiej – brak lub niewielki zakres powiazań z innymi miastami stanowi barierę dla prawidłowego funkcjonowania metropolii sieciowej kraju i Europy. Niesprostanie wymogom bycia jednym z węzłów tej sieciowej metropolii może doprowadzić do marginalizacji Bydgoszczy i Torunia oraz zahamowania ich dotychczasowego rozwoju.
3. Niedostateczna integracja Bydgoszczy i Torunia jako ośrodków rdzeniowych, objawiająca się prowadzeniem działań konkurujących, a nie uzupełniających w zakresie rozwoju funkcji obsługi ludności i funkcji symbolicznych w tym szczególnie funkcji ponadregionalnych budujących rangę miast i województwa (metropolitalnych).
4. Niewystarczająca współpraca pomiędzy jednostkami samorządu wchodzącymi w skład obszaru funkcjonalnego, niezbędna dla eliminowania wzajemnej konkurencji gmin - brak współpracy w wielu dziedzinach, np. zagospodarowania przestrzeni, w tym w sposobie decydowania o możliwościach zagospodarowania przestrzeni w poszczególnych gminach (brak jednolitych zapisów mpzp i suikzp); brak wspólnych działań na rzecz realizacji strategicznych inwestycji dla MOFOW, inwestycji które mają służyć rozwojowi całego obszaru funkcjonalnego, niewystarczająca realizacja zintegrowanych projektów-odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy obszaru funkcjonalnego.
5. Zbyt niskie tempo rozwoju ośrodków rdzeniowych jako centrów świadczenia usług na najwyższym poziomie oraz pozostałych miast obszaru i ośrodków gminnych jako centrów świadczenia usług na poziomie lokalnym, gwarantujące jak najlepsze warunki zamieszkania, odpoczynku i pracy.
6. Niekorzystne tendencje demograficzne objawiające się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym oraz wyludnianiem miast, głownie miast rdzeni.
7. Nacisk inwestorski na tereny zieleni zlokalizowane wokół miast rdzeni, w tym na tereny tzw. „zielonych pierścieni".
8. Rozwój procesu niekontrolowanego rozprzestrzeniania się zabudowy podmiejskiej (suburbanizacja).
9. Zbyt powolny rozwój transportu publicznego – niska dostępność transportu publicznego powoduje ograniczenia w możliwości korzystania z usług oferowanych przez miasta, a także ogranicza potencjalny rynek pracy.
10. Brak realizacji najważniejszych dla MOFOW dróg (S5, S10) oraz brak modernizacji linii kolejowych – brak lub opóźnienia w realizacji najważniejszych inwestycji kolejowo-drogowych ograniczają znacznie dostępność zewnętrzną Bydgoszczy i Torunia jako ośrodków wojewódzkich oraz utrudnia dogodne i szybkie połączenie wewnątrz obszaru funkcjonalnego.

ZAŁOŻENIA, CEL GŁÓWNY I GŁÓWNE ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW

Politykę rozwoju samorządu województwa w zakresie kształtowania zagospodarowania przestrzennego wobec centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w tym obydwu ośrodków stołecznych definiuje się na dwóch poziomach funkcjonalnych, które występują w tej samej przestrzeni, ale dotyczą różnych, w pewnym zakresie wzajemnie powiązanych aspektów:

- pierwszy poziom dotyczy pełnienia przez Bydgoszcz i Toruń funkcji regionalnych i ponadregionalnych[43], czyli realizacji z jednej strony działalności typowych dla miast stołecznych w każdym z województw, które są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania i rozwoju całego regionu, a z drugiej strony – funkcji, dzięki którym województwo jest atrakcyjne i konkurencyjne w wymiarze międzyregionalnym i międzynarodowym (tworzenie powiązań z ośrodkami i regionami, poza województwem),
- drugi poziom dotyczy relacji Bydgoszczy i Torunia z gminami podmiejskimi obydwu miast, będących wynikiem procesów suburbanizacji. Są to zagadnienia o skali lokalnej i ponadlokalnej (a więc dotyczące poszczególnych gmin lub grupy gmin), jednak ich skutki wpływają na możliwości realizacji przez obydwa miasta funkcji regionalnych i ponadregionalnych, co uzasadnia zainteresowanie nimi w polityce regionalnej.

W ramach pierwszego poziomu funkcjonalnego Bydgoszcz i Toruń są w polityce regionalnej województwa postrzegane jako ośrodki realizujące funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, kluczowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz kształtowania konkurencyjności całego województwa kujawsko-pomorskiego. Za funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym uważa się wszystkie te działalności, których przestrzenny zasięg oddziaływania (obsługi, kształtowania powiązań) dotyczy obszaru województwa lub wykracza poza ten obszar. W szczególności zaliczają się tu funkcje: naukowo-badawcze, szkolnictwa wyższego, kultury (zwłaszcza tzw. kultury wysokiej), specjalistycznej ochrony zdrowia, mediów, kreowania trendów w zakresie wzornictwa i kultury masowej, sportu, administracji (zwłaszcza ponadregionalnej), specjalistyczne funkcje finansowe, doradcze i kształtujące trendy w biznesie, wystawienniczo-targowe, ulokowanie siedzib organizacji o znaczeniu międzynarodowym, pełnienie roli węzła transportowego o znaczeniu międzynarodowym.

W przypadku województwa kujawsko-pomorskiego mamy do czynienia z sytuacją, kiedy funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym zlokalizowane są nie w jednym, ale w dwóch ośrodkach stołecznych – Bydgoszczy i Toruniu. Działalności te nie są w obydwu miastach rozwinięte równomiernie, stąd w zakresie niektórych potencjał obydwu miast się uzupełnia, a w zakresie innych – wzajemnie wzmacnia. Tak więc jako potencjał województwa w zakresie funkcji o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym należy rozpatrywać działalności zlokalizowane zarówno w Bydgoszczy jak i w Toruniu. Tak rozumiany potencjał miast Bydgoszczy i Torunia stymuluje rozwój całego regionu na satysfakcjonującym poziomie typowym dla wyzwań rozwojowych III i IV dekady XXI wieku, poziomie porównywalnym z większością największych ośrodków regionalnych. O potencjale regionalnym danego miasta nie świadczy bowiem jego wielkość mierzona liczbą mieszkańców lub zajmowanym terytorium, tylko liczba i rodzaj instytucji i działalności, które

[43] Funkcje powodujące powstawanie relacji i powiązań w ujęciu międzyregionalnym (zwłaszcza międzynarodowym), jeśli dotyczą ośrodka cechującego się dużą ich liczbą i różnorodnością, określa się mianem funkcji metropolitalnych, składających się na potencjał metropolitalny danego ośrodka. Dlatego też w tych relacjach używa się pojęć „metropolii bydgosko-toruńskiej" lub „funkcji metropolitalnych Bydgoszczy i Torunia".

oddziałują na obszar całego regionu i w zakresie których powstają związki (zależności) pomiędzy tym miastem a danym obszarem jego oddziaływania.

Dlatego też, w polityce regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego jedną z przyjmowanych zasad jest[44] łączenie potencjału funkcji regionalnych i ponadregionalnych Bydgoszczy i Torunia, co oznacza wspólną odpowiedzialność obydwu miast za obsługę całego województwa. U podstaw takiego założenia leży centralne położenie w strukturze województwa oraz fizyczna bliskość i dobre skomunikowanie obydwu ośrodków stołecznych. Dzięki centralnemu położeniu ośrodki te są łatwo dostępne dla mieszkańców całego regionu, zapewniając im pełen zakres i odpowiednio wysoki poziom jakościowy działalności niezbędnych dla prawidłowego rozwoju, tym samym zapewniają realizację potrzeb typowych dla najwyższych poziomów hierarchicznych sieci osadniczej (do których zalicza się 10 ośrodków w Polsce, tworzących wg KPZK2030 tzw. „metropolię sieciową", odpowiedzialną za stymulowanie rozwoju w skali całego kraju[45]). Natomiast fizyczna bliskość tych ośrodków ułatwia ich dobre skomunikowanie - w okresie funkcjonowania samorządowego województwa kujawsko-pomorskiego zaszły istotne pozytywne zmiany na rzecz integracji komunikacyjnej obydwu miast. Inwestycje w infrastrukturę oraz tabor, a także zmiany w organizacji transportu publicznego poczynione w ostatnich latach spowodowały, że odległość czasowa pomiędzy Bydgoszczą a Toruniem wynosi w transporcie publicznym najczęściej około 45-60 minut, a ze względu na dużą liczbę połączeń, wzajemną dostępność obydwu miast należy już obecnie uznać za dogodną.

W ramach drugiego poziomu funkcjonalnego Bydgoszcz i Toruń są w polityce regionalnej województwa postrzegane jako ośrodki, które jak wszystkie ośrodki miejskie, wykształcają strefy silnego oddziaływania i powiązań funkcjonalno-przestrzennych (tzw. strefy podmiejskie), które w przypadku obydwu miast mają orientacyjny zasięg około 25-35 km od centrów. Strefy podmiejskie Bydgoszczy i Torunia to obszary silnie zurbanizowane pod wpływem codziennych, silnych, utrwalonych związków z miastami, przy czym wyrazem tej suburbanizacji są łatwo dostrzegalne skutki przestrzenne, społeczne i ekonomiczne, które powodują, że zarówno pod względem fizjonomii jak i wskaźników, obszary te znacząco odróżniają się zarówno od pozostałych obszarów wiejskich, jak i miast. Granice (zasięgi) tych stref podmiejskich z racji występowania dwóch ośrodków rdzeniowych położonych relatywnie bardzo blisko siebie nie są jednoznacznie definiowane przestrzennie[46]. Podleganie przez dany obszar oddziaływaniom sąsiedniego dużego miasta, nie ma charakteru wyłącznego tylko dla jednego ośrodka, stąd strefy podmiejskie Bydgoszczy i Torunia, pomimo iż zasadniczo są rozłączne, mają także część wspólną, która podlega urbanizacji pod wpływem silnych związków z obydwoma ośrodkami rdzeniowymi[47], tj. zarówno z Bydgoszczą jak i z Toruniem[48]. Tak ukształtowane obszary - miasto centralne i strefa podmiejska -

[44] Jest to de facto kontynuacja zasady obowiązującej od początku funkcjonowania samorządowego województwa kujawsko-pomorskiego.

[45] Pozycja i rola tych miast w funkcjonowaniu całego kraju wynika także z Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która traktuje obszary funkcjonalne powyższych miast, jako obszary „o znaczeniu ponadregionalnym", czyli „o istotnym znaczeniu dla polityki przestrzennej kraju"

[46] Na potrzeby zarządzania przestrzenią, najczęściej przyjmuje się kryteria statystyczne odnoszone do gmin jako jednostek administracyjnych – do stref podmiejskich zalicza się wówczas gminy spełniające przyjęte kryteria wskaźnikowe, świadczące o wysokim poziomie urbanizacji (taką metodę przyjęto także w PZPW). W ten sposób otrzymuje się obiektywnie wydzielony obszar, w którym możliwe jest podejmowanie interwencji w polityce regionalnej (stymulowanie określonych działalności) poprzez kształtowanie relacji z samorządami gmin, jak też możliwe jest monitorowanie zmian stanu rozwoju za pomocą systemu statystyki publicznej GUS, udostępniającego dane dla poziomu gmin.

[47] Zasięg stref podmiejskich Bydgoszczy i Torunia na przestrzeni ostatnich 20-30 lat, wyrażony w ujęciu gmin, jest ustabilizowany (patrz „Atlas Województwa Kujawsko-Pomorskiego", wydanie II, strona 98) i zasadniczo jest zgodny z badaniami prof. P.Śleszyńskiego, będącymi punktem wyjścia dla określania zasięgu miejskich ośrodków funkcjonalnych ośrodków stołecznych.

[48] Stąd w dotychczasowej polityce regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego przyjęło się określać Bydgoszcz, Toruń oraz strefy podmiejskie obydwu miast, mianem „aglomeracji bydgosko-toruńskiej".

pod względem funkcjonalno-przestrzennym traktuje się jako jeden organizm społeczno-gospodarczy, ponieważ stanowią obszar codziennej silnej aktywności społecznej i gospodarczej , obsługi infrastrukturalnej i komunikacyjnej zarówno miasta rdzeniowego jak i strefy podmiejskiej, a także łącznie podlegają negatywnym oddziaływaniom na środowisko będącym skutkiem tych aktywności. Strefa podmiejska nie jest obszarem pełniącym bezpośrednio istotne funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, ale stanowi swoiste tło kształtowania tych funkcji w mieście rdzeniowym (np. poprzez tworzenie przestrzeni dla zamieszkania i rekreacji ludności realizującej te funkcje poprzez zatrudnienie w mieście centralnym). Stan rozwoju i potencjał strefy podmiejskiej pośrednio wpływa zatem na zdolność miasta rdzeniowego do pełnienia funkcji regionalnych i ponadregionalnych).

Centralna część województwa kujawsko-pomorskiego, która zgodnie z terminologią wynikającą z art. 49b ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, została w PZPW określona mianem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodków Wojewódzkich (MOFOW), jest obszarem, który został zdelimitowany na podstawie lokalnych i ponadlokalnych powiązań obydwu ośrodków centralnych (Bydgoszczy i Torunia) z gminami podmiejskimi, ale koncentruje i realizuje funkcje o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym – na rzecz rozwoju całego województwa. Tak więc MOFOW:

- pełni funkcje kluczowe dla kształtowania prawidłowego rozwoju całego województwa kujawsko-pomorskiego, w tym zwłaszcza zapewnienia wysokiej jakości życia mierzonej dostępem do funkcji (działalności i instytucji) typowych dla poziomu ośrodków wojewódzkich, a w zakresie tego rodzaju działalności potencjał Bydgoszczy i Torunia jest zawsze łączony i tak postrzegany wyznacza zdolność ośrodków stołecznych województwa do pełnienia tych funkcji,
- został przestrzennie zdelimitowany na podstawie zasięgów niezależnie rozwijających się w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat stref podmiejskich Bydgoszczy i Torunia (które stanowią swoiste „podobszary funkcjonalne” - autonomiczne, ale częściowo terytorialnie pokrywające się).

Reasumując, najważniejsze założenia polityki regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego wobec tak zdefiniowanej centralnej części województwa polegają na:

- sukcesywnym rozwijaniu potencjału usług o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym w Bydgoszczy i Toruniu – miastach stołecznych postrzeganych jako ośrodki współodpowiedzialne za obsługę całego województwa i kształtowanie jego konkurencyjności, a zdolność ośrodków stołecznych do pełnienia tych funkcji jest wyrażana przez połączenie potencjału Bydgoszczy i Torunia. To założenie daje możliwość łączenia Bydgoszczy i Torunia każdorazowo przy bilansowaniu stanu rozwoju funkcji regionalnych i ponadregionalnych na tle innych ośrodków wojewódzkich w kraju oraz przy stymulowaniu rozwoju (i programowaniu interwencji na rzecz stymulowania rozwoju) tych funkcji,
- dalszej integracji komunikacyjnej Bydgoszczy i Torunia,
- zapewnianiu swobodnego dostępu (w tym także w transporcie publicznym) do obydwu miast stołecznych z terenu całego województwa (w transporcie publicznym realizacja idei 60/90),
- przeciwdziałaniu (zapobieganiu i działaniom naprawczym lub kompensującym) szeroko rozumianym negatywnym konsekwencjom suburbanizacji w sferze środowiskowej, w tym w aspekcie ładu przestrzennego,

- zobowiązanie do dalszego stymulowania rozwoju w obydwu miastach tych działalności i instytucji, których funkcjonowanie jest istotne dla realizacji celów rozwojowych całego województwa, w szczególności niezbędnych dla kształtowania wysokiej jakości życia mieszkańców i konkurencyjności całego województwa.

Powyższe założenia nie stanowią przeszkody dla rozwoju przez obydwa miasta rdzeniowe i pozostałe gminy MOFOW jakichkolwiek inicjatyw mających na celu usprawnienie realizacji zadań własnych, rozwiązywanie problemów funkcjonalno-przestrzennych na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, budowanie współpracy i zacieśnianie powiązań (zwłaszcza na rzecz rozwoju społecznego, rozwoju infrastruktury technicznej, budowania wspólnych systemów komunikacji publicznej, itp.). Działania takie, jako usprawniające funkcjonowanie ośrodków stołecznych, będą wspierane w polityce regionalnej w zależności od dostępnych instrumentów, zgodnie z zasadą współodpowiedzialności obydwu miast centralnych za realizację funkcji regionalnych i ponadregionalnych.

Problematyce miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia odpowiadają wszystkie cele wyznaczone w Planie województwa, a szczególnie dedykowany jest cel V mówiący o wykorzystaniu potencjałów obszarów funkcjonalnych, których wykorzystanie pozwoli na osiągnięcie celu wyznaczonego przy określeniu tego obszaru:

potrzeba prowadzenia skoordynowanej, kompleksowej polityki przestrzennej w miastach Bydgoszcz i Toruń oraz w obszarze ich oddziaływania. Rozwój funkcji ponadregionalnych, głównie gospodarczych, naukowych, społecznych, turystycznych, symbolicznych, kulturalnych

Powyższy cel wpisuje się w wyznaczony, w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, priorytet „Silna metropolia”.

Realizacja Planu MOFOW przebiegać będzie z respektowaniem zasad głównych, jakie ustalone są dla całego województwa kujawsko-pomorskiego:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada ładu przestrzennego,
- zasada wykorzystania istniejących potencjałów,
- zasada minimalizowania występujących problemów,
- zasada wykorzystania zewnętrznych powiązań funkcjonalnych,
- zasada wzmacniania spójności przestrzennej województwa.

Zasady te zostały szczegółowo opisane w Tomie I Plan województwa.

Przyjmuje się zasady dedykowane MOFOW, opisane w poszczególnych celach zagospodarowania przestrzennego.

KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia ze względu na swoją specyfikę, wynikającą z przepisów prawa[49], stanowi część koncepcji zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Stanowi ona ogólny plan działań zmierzających do ukształtowania przestrzeni MOFOW, w sposób umożliwiający realizację celu głównego Planu MOFOW, w tym rozwiązania problemów i wykorzystania potencjałów, które zostały wskazane przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w uchwale Nr 30/1135/16 z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie określenia obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim i ich granic.

Podstawą formułowania ustaleń koncepcji było założenie, iż wpływ na rozwój MOFOW, podobnie jak w przypadku całego województwa, ma nie tylko polityka prowadzona przez samorząd województwa kujawsko-pomorskiego, ale również czynniki zewnętrzne wynikające z funkcjonowania kraju i województw sąsiednich. Zestaw kierunków zawartych w koncepcji wynika zatem bezpośrednio lub pośrednio z ustaleń sformułowanych w dokumentach polityki krajowej[50] i zamierzeń województw ościennych, oraz z kompetencji i aspiracji samorządu województwa kujawsko-pomorskiego. Jednocześnie dotyczy on dwóch płaszczyzn funkcjonowania MOFOW: jako miejskiego obszaru funkcjonalnego, stwarzającego jak najlepsze warunki życia dla swych mieszkańców, oraz jako miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich kształtujących, wraz z innymi ośrodkami wojewódzkimi, sieć osadniczą kraju i w znacznym stopniu decydującym o rozwoju całego województwa kujawsko-pomorskiego.

Druga płaszczyzna z punktu widzenia samorządu województwa ma znaczenie pierwszorzędne, bowiem to zajmowanie silnej pozycji MOFOW w ramach krajowej metropolii sieciowej daje regionowi szanse na szybki i trwały rozwój społeczno-gospodarczy. Niemniej, bez prawidłowego funkcjonowania obszaru funkcjonalnego opartego na wzajemnej współpracy, nie zbuduje się silnej pozycji MOFOW na arenie ogólnokrajowej i międzynarodowej.

Wskazane powyżej dwie płaszczyzny funkcjonowania MOFOW, przedstawione zostały na rys. *Koncepcja kształtowania zagospodarowania MOFOW.*

[49] art. 39 ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

[50] m.in. Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

KONCEPCJA KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH - BYDGOSZCZY I TORUNIA

Wzmacnianie spójności Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia

Legenda

Rozwój ośrodków zgodnie z ich pozycją w hierarchii sieci osadniczej województwa:

- ośrodki wojewódzkie
- ośrodki powiatowe
- ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe
- ośrodki lokalne:
  - miejskie siedziby gmin
  - wiejskie siedziby gmin
- rozwój ścisłej współpracy w zakresie lokalizacji funkcji ponadregionalnych służących podniesieniu wspólnej konkurencyjności ośrodków wojewódzkich
- stymulacja dyfuzji procesów rozwojowych ośrodków wojewódzkich na obszar MOFOW
- rozwój powiązań pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi a ośrodkami miejskimi
- stymulacja dyfuzji procesów rozwojowych ośrodków miejskich na obszary sąsiednie
- rozwój terenów koncentracji funkcji gospodarczych - węzły transportowe (również przy węzłach o nieustalonej dotychczas lokalizacji)
- rozwój terenów koncentracji funkcji gospodarczych - parki przemysłowe, technologiczne, PSSE
- minimalizacja zagrożeń i konfliktów wynikających z suburbanizacji
- wspieranie rozwoju obszarów wiejskich zgodnie z ich potencjałem endogenicznym
- kształtowanie zielonego pierścienia
- kształtowanie zielonych klinów

Poprawa powiązań transportowych i ich standardów:

- autostrada
- drogi ekspresowe, w tym:
  - nowe odcinki o nieustalonym przebiegu
- drogi krajowe
- drogi wojewódzkie
- koleje znaczenia państwowego
- koleje pozostałe
- planowane połączenie szynowe między Bydgoszczą a Toruniem o nieustalonym przebiegu
- drogi wodne

Rozwój transportu publicznego:

- Szybka Kolej Metropolitalna BiT-City
- kształtowanie zintegrowanych węzłów przesiadkowych (strategiczne/podstawowe/uzupełniające)

Skala 1:500 000

Funkcjonowanie Miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia w systemie powiązań zewnętrznych

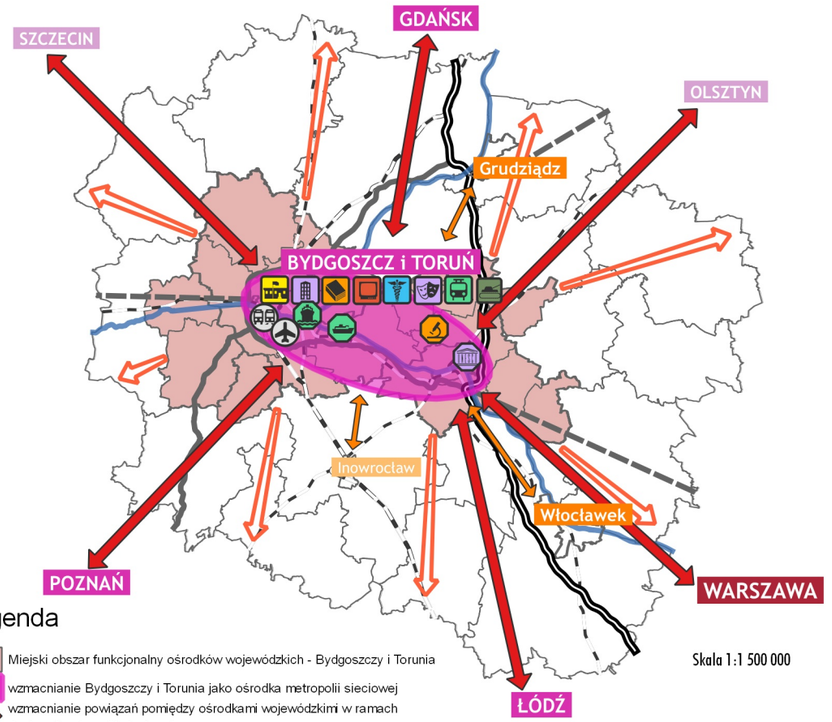

Legenda

- Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia
- wzmacnianie Bydgoszczy i Torunia jako ośrodka metropolii sieciowej
- wzmacnianie powiązań pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi w ramach krajowej metropolii sieciowej:
  - WARSZAWA stolica
  - POZNAŃ ośrodki metropolitalne
  - OLSZTYN ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne
- wzmacnianie powiązań z największymi ośrodkami w województwie:
  - Włocławek ośrodki regionalne
  - Inowrocław ośrodek subregionalny
- stymulacja dyfuzji procesów rozwojowych MOFOW na obszar całego województwa

Kształtowanie funkcji metropolitalnych:

- administracyjna
- gospodarcza
- naukowo-badawcza
- ośrodka działalności instytucji medialnych
- usług zdrowia
- kultury i sportu
- węzła transportowego
- ośrodka istotnego dla obronności państwa

Skala 1:1 500 000

Wykorzystanie transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T:

- drogi - sieć bazowa
- drogi - sieć kompleksowa, w tym:
  - nowe odcinki o nieustalonym przebiegu
- koleje - sieć bazowa
- koleje - sieć kompleksowa
- lotnisko - sieć kompleksowa
- terminal kolejowo-drogowy - sieć kompleksowa
- kształtowanie i wykorzystanie dróg wodnych

Rozwój wyspecjalizowanych funkcji wyróżniających MOFOW:

naukowo-badawczej

- obserwatorium astronomiczne UMK

kulturalnej

- dobro kultury na Światowej Liście Dziedzictwa UNESCO

węzła transportowego

- terminal multimodalny - węzeł logistyczny Bydgoszcz
- węzeł wodny

W sferze funkcjonowania MOFOW, jako miejskiego obszaru funkcjonalnego, wskazano kierunki służące głównie współpracy jednostek wchodzących w skład MOFOW w zakresie obsługi mieszkańców oraz wzmacnianiu powiązań wewnętrznych:

- działania zmierzające do właściwego funkcjonowania sieci osadniczej, obejmujące rozwój ośrodków wojewódzkich (rdzeniowych) i pozostałych ośrodków zgodnie z ich pozycją w hierarchii sieci osadniczej województwa oraz powiązań między nimi, w tym szczególnie powiązań między ośrodkami rdzeniowymi a pozostałymi ośrodkami miejskimi,
- stymulacja dyfuzji procesów rozwojowych z ośrodków wojewódzkich,
- stymulacja dyfuzji procesów rozwojowych z ośrodków miejskich na tereny sąsiednie,
- rozwój ścisłej współpracy i partnerstwa w zakresie lokalizacji funkcji ponadregionalnych służących podniesieniu wspólnej konkurencyjności Bydgoszczy i Torunia,
- rozwój terenów koncentracji funkcji gospodarczych, w szczególności w obszarach przywęzłowych autostrady i dróg ekspresowych, parkach przemysłowych i strefach ekonomicznych,
- minimalizacja zagrożeń i konfliktów przestrzennych, w tym wynikających z procesu suburbanizacji,
- kształtowanie powiązań pomiędzy obszarami przyrodniczymi wokół ośrodków rdzeniowych – kształtowanie zielonego pierścienia,
- kształtowanie powiązań pomiędzy obszarami przyrodniczymi ośrodków rdzeniowych (skwery, parki, zieleńce) i obszarami przyrodniczymi w pozostałej części MOFOW – kształtowanie zielonych klinów,
- kształtowanie korytarzy transportowych służących budowaniu spójności wewnętrznej,
- rozwój transportu publicznego, w tym Szybkiej Kolei Metropolitalnej BiT-City,
- wspieranie rozwoju na obszarach wiejskich zgodnie z ich potencjałem endogenicznym.

W sferze funkcjonowania MOFOW, jako elementu policentrycznej sieci osadniczej kraju, wskazano działania ukierunkowane na:

- wzmacnianie Bydgoszczy i Torunia jako ośrodka krajowej metropolii sieciowej,
- wzmocnienie powiązań pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi w ramach krajowej metropolii sieciowej,
- wzmocnienie powiązań z największymi ośrodkami w województwie (Włocławkiem, Grudziądzem i Inowrocławiem),
- stymulację dyfuzji procesów rozwojowych na obszar całego województwa,
- rozwój wyspecjalizowanych funkcji wyróżniających MOFOW na tle kraju,
- wykorzystanie położenia w korytarzach transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T do zintensyfikowania rozwoju gospodarczego.

CELE SZCZEGÓŁOWE I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MOFOW

Dla realizacji celu głównego przyjmuje się następujące cele szczegółowe:

Cel I. Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców

Cel II. Przestrzeń atrakcyjna dla rozwoju gospodarki

Cel III. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne

Cel IV. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska

Cel V. Bezpieczeństwo oraz zminimalizowane zagrożenia i konflikty przestrzenne

1. Wysoka jakość przestrzeni dla mieszkańców

Zapewnienie atrakcyjnego miejsca dla zamieszkania to, wobec obecnych procesów demograficznych zachodzących w MOFOW, a polegających na starzeniu się społeczeństwa i wyludnianiu się miast, zadanie bardzo ważne. Jakość warunków życia jest bowiem istotnym czynnikiem wpływającym na osiedlanie się ludności i możliwości jej rozwoju.

Zapewnianie atrakcyjnego miejsca do zamieszkania odbywać się będzie między innymi poprzez kształtowanie przestrzeni MOFOW dla lokalizowania obiektów i działalności w ośrodkach osadniczych zapewniających obsługę mieszkańców na właściwym poziomie, zgodnym z zajmowaną przez te ośrodki pozycją w hierarchii sieci osadniczej, w tym szczególnie poprzez kształtowanie optymalnych warunków do rozwoju funkcji metropolitalnych (administracyjnej, gospodarczej, naukowo-badawczej, ośrodka działalności instytucji medialnych, usług zdrowia, kultury i sportu, węzła transportowego, ośrodka istotnego dla obronności państwa). Atrakcyjność przestrzeni do zamieszkania wynikać będzie również z kształtowania przestrzeni MOFOW w sposób zrównoważony, uwzględniający racjonalne wykorzystanie przestrzeni, kreowanie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, kształtowanie terenów przyrodniczych oraz terenów dla rekreacji i wypoczynku. Ważnym zagadnieniem jest tutaj kształtowanie przestrzeni publicznych w miastach i wykorzystania terenów nadbrzeżnych, które polegać będzie m.in na podejmowaniu działań zmierzających do „otwarcia miast w kierunku rzeki" i wyeksponowania unikatowych walorów związku miasta z wodą. Istotną rolę w podnoszeniu jakości życia będą miały, wspierane przez samorząd województwa, działania rewitalizacyjne odbywające się m.in. na podstawie gminnych/lokalnych programów rewitalizacji.

W granicach MOFOW zlokalizowane są ośrodki osadnicze reprezentujące cztery poziomy, ustalonej dla całego województwa, hierarchii sieci osadniczej:

Ośrodki wojewódzkie (ośrodki rdzenie) - Bydgoszcz i Toruń mają największy potencjał społeczny i gospodarczy w obszarze – centra administracyjne, gospodarcze, naukowe, badawcze, medialne, kulturalne, transportowe, sportowe, finansowe. Są to miasta, od których rozwoju zależy rozwój całego regionu. Działania będą polegały na wspieraniu rozwoju funkcji ponadregionalnych (metropolitalnych), tak aby poziom usług, świadczonych przez te dwa miasta, odpowiadał zapotrzebowaniu jego mieszkańców oraz całego obszaru funkcjonalnego, a dalej województwa. Ośrodki te będą wspierane poprzez lokalizowanie w nich inwestycji uzupełniających w zakresie usług wyższego rzędu oraz lokalizowanie usług nowych, np. centrów badawczych, gospodarczych, itp. Jednocześnie ważne będzie aby lokalizowanie usług wyższego rzędu odbywało się proporcjonalnie, wg endogenicznych potencjałów oraz, przede wszystkim, z uwzględnieniem ich wpływu na rozwój i utrzymanie wysokiej pozycji Bydgoszczy i Torunia jako jednego wspólnego ośrodka metropolitalnego w krajowej sieci metropolii. Ważne również będzie wzmacnianie relacji pomiędzy Bydgoszczą i Toruniem a innymi ośrodkami wojewódzkimi w kraju, oraz podobnymi ośrodkami w Europie. Relacje te, to nie tylko powiązania „twarde" w postaci rozwoju systemów komunikacji lądowej i lotniczej, czy współpracy gospodarczej, ale również powiązania „miękkie", tj. polityczne, społeczne, transfer wiedzy, technologii, itp.

Ośrodki powiatowe – Nakło nad Notecią oraz ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe – Chełmża, Szubin - centra dystrybucji rozwoju społecznego i gospodarczego, a ich rola polegać będzie na budowaniu powiązań/współpracy z obszarami bezpośrednio z nimi sąsiadującymi oraz z ośrodkami rdzeniowymi. Działania będą polegały na wspieraniu samorządów miast w rozwoju nowych i podnoszeniu poziomu istniejących usług. Ważnym aspektem będzie umożliwienie i stymulacja

dyfuzji procesów rozwojowych z tych ośrodków na obszary otaczające, co będzie możliwe za sprawą między innymi optymalizacji systemów komunikacji.

Ośrodki lokalne, które pod względem prezentowanego potencjału dzielą się na dwie kategorie:

- miejskie siedziby gmin - Koronowo, Kowalewo Pomorskie, Łabiszyn, Solec Kujawski;

- wiejskie siedziby gmin - Białe Błota, Czernikowo, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Lubicz Dolny, Łubianka, Łysomice, Nowa Wieś Wielka, Sicienko, Obrowo, Osielsko, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka.

Należy zwrócić uwagę, iż miasta stanowiące w ww. hierarchii sieci osadniczej ośrodki lokalne, za sprawą wyposażenia w usługi publiczne i komercyjne oraz za sprawą oddziaływania w zakresie rynku pracy, prezentują nieco większy potencjał niż wiejskie siedziby gmin. Dlatego też miasta te, obok tych pełniących w ww. hierarchii sieci osadniczej rolę ośrodków powiatowych i ośrodków je uzupełniających, wskazuje się jako centra dystrybucji rozwoju społecznego i gospodarczego.

Szczególnego wparcia będzie wymagało miasto Nakło nad Notecią, które wskazuje się jako miasto w najwyższym stopniu tracące funkcje społeczno-gospodarcze[51]. Ponadto z racji specyficznych uwarunkowań poszczególnych miast istotne będzie wspieranie i wzmacnianie ich specjalizacji, w tym szczególnie Solca Kujawskiego, jako ośrodka przemysłowego, Koronowa, jako ośrodka turystycznego oraz Nakła nad Notecią, jako ośrodka edukacji w zakresie żeglugi śródlądowej.

Jednostki osadnicze stanowiące wiejskie siedziby gmin pełnią ważną rolę „domykającą" w systemie osadniczym MOFOW. Ich główną rolą jest równoważenie poziomu rozwoju społecznego i gospodarczego w przestrzeni MOFOW, co jest nieodzowne dla zapewnienia obsługi mieszkańców terenów wiejskich, szczególnie tych najbardziej oddalonych od ośrodków miejskich. Działania będą polegały na wspieraniu samorządów lokalnych w uzupełnianiu ośrodków gminnych w brakujące usługi podstawowego rzędu.

Obszary wiejskie w granicach MOFOW odznaczają się pewną specyfiką. Niemalże wszystkie gminy wchodzące w skład MOFOW to tereny o najwyższym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie, a ich wiejskie części w dużej mierze stanowią jednostkę pośrednią pomiędzy wsią a miastem. Charakteryzują się one między innymi większą koncentracją zabudowy oraz innym jej typem, łatwiejszym dostępem do usług wyższego rzędu. Specyfika ta powoduje, iż działania w ramach celu będą polegać na minimalizowaniu konfliktów wynikających z pogodzenia interesów dużych miast (Bydgoszczy i Torunia) z interesami obszarów wiejskich, głównie w zakresie ochrony przyrody i środowiska, ochrony gruntów rolnych, a także rozwoju systemów infrastruktury technicznej.

Dostępność do usług uwarunkowana jest również sprawnym systemem transportowym, w tym systemem transportu publicznego. Racjonalny ekonomicznie, sprawnie działający jest niezbędny do zapewnienia odpowiedniego standardu życia mieszkańcom MOFOW oraz stwarza warunki dla rozwoju funkcji metropolitalnych. Dlatego polityka władz samorządu województwa będzie ukierunkowana na zbudowanie układów transportowych umożliwiających sprawny dojazd mieszkańców MOFOW do Bydgoszczy i Torunia oraz umożliwiających szybkie połączenia z innymi ośrodkami w regionie, kraju i Europie. Polegać to będzie z jednej strony na zapewnieniu przestrzeni pod wyznaczenie ewentualnie nowych tras komunikacyjnych, modernizacji istniejących, realizacji węzłów przesiadkowych i miejsc park&ride, harmonijnym kształtowaniu dróg rowerowych, a z drugiej strony na koordynowaniu systemu transportowego, tj. między innymi na ujednoliceniu

[51] Zgodnie ze Strategią na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

systemu płatności za przejazd świadczony przez różnych przewoźników różnym rodzajem transportu (kolejowy, tramwajowy, autobusowy), w tym transportem miejskim; integrowaniu rozkładów jazdy różnych przewoźników w węzłach przesiadkowych z uwzględnieniem godzin szczytu komunikacyjnego. Głównym i sztandarowym elementem systemu komunikacji zbiorowej w granicach MOFOW będzie dalszy rozwój projektu Szybkiej Kolei Metropolitalnej BiT-City.

Polityka województwa prowadzona będzie również w kierunku wspierania gmin w działaniach zapewniających pełną dostępność do infrastruktury technicznej. Równoczesna budowa i rozbudowa gminnych systemów wodociągowych i kanalizacyjnych, szczególnie w obszarach aglomeracji, pozwoli na osiągnięcie poziomu życia zgodnego ze współczesnymi standardami cywilizacyjnymi. Niezbędna jest modernizacja systemów ogrzewania na niskoemisyjne lub bezemisyjne w celu przeciwdziałania występowaniu zjawisk smogowych i tzw. niskiej emisji. W procesie kształtowania zabudowy obszarów MOFOW niezbędne będzie odpowiednie wykorzystanie narzędzi planowania przestrzennego po to, aby z jednej strony zminimalizować skutki funkcjonującej już nieprawidłowej struktury zagospodarowania terenów wiejskich, z drugiej strony zapobiec możliwości rozwoju tego negatywnego zjawiska. Planowanie przestrzenne znajduje się w kompetencji samorządu gmin, wobec czego działania samorządu województwa będą polegały głównie na wspieraniu i ukierunkowywaniu samorządów w prowadzeniu właściwej polityki przestrzennej opartej na prognozach demograficznych i racjonalnej wobec środowiska przyrodniczego i kulturowego. Obszary graniczące z miastem Bydgoszcz i Toruń wymagają uporządkowania przestrzeni, zniekształconej w wyniku zachodzących procesów rozpraszania zabudowy i suburbanizacji. Szczególnie istotna jest tutaj współpraca samorządów poszczególnych gmin w ujednolicaniu dokumentów planistycznych wynikających z wspólnego prognozowania i przewidywania zamierzeń inwestycyjnych w obszarach stykowych. Rola samorządu województwa będzie polegać w tej kwestii na wspieraniu integracji, koordynacji wspólnych działań, a także w razie potrzeby na mediacji.

<u>Zasady zagospodarowania:</u>

1. Wyposażanie ośrodków w usługi publiczne zapewniające prawidłową obsługę ludności.
2. W planowanych terenach zabudowy mieszkaniowej wyznaczanie terenów rozwoju usług w skali adekwatnej do aktualnego i prognozowanego zagospodarowania.
3. Kształtowanie energooszczędnych struktur funkcjonalno–przestrzennych miast - zwartych, wielofunkcyjnych, wyposażonych w efektywne systemy sieci infrastruktury technicznej, gospodarki komunalnej, a także dostosowanych do zmian klimatu.
4. Koncentrowanie struktur przestrzennych w oparciu o istniejące układy osadnicze (idea zwartych miejscowości), unikanie rozwoju zabudowy wzdłuż dróg wojewódzkich i wyższych klas.
5. Projektowanie nowych terenów rozwoju osadnictwa, w pierwszej kolejności na terenach typu brownfield.
6. Projektowanie nowych terenów rozwoju osadnictwa, w pierwszej kolejności na terenach objętych systemem aglomeracji kanalizacyjnych oraz uzbrojonych w sieć wodociągową.
7. Kształtowanie tożsamości miast i wsi w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym adaptacja obiektów zabytkowych i wykorzystanie ich dla nowej funkcji.
8. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji miast i miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem ich części centralnych.
9. Kształtowanie nadbrzeżnych terenów w miastach w pierwszej kolejności jako terenów publicznych.

10. Kształtowanie przestrzeni publicznych, sprzyjających integracji społecznej i budowaniu lokalnej tożsamości, projektowanych z dbałością o wysokie walory architektoniczno-urbanistyczne i środowiskowe oraz uwzględniających potrzeby osób o ograniczonej percepcji lub mobilności.
11. Kształtowanie zielonej infrastruktury, z uwzględnieniem jej różnorodnej funkcji (zielonego pierścienia, izolacyjnej, segregującej funkcje, ozdobnej, na potrzeby rekreacji i wypoczynku i in.).
12. Dopuszczanie lokalizacji obiektów generujących hałas, dokuczliwe zapachy, pole elektromagnetyczne lub inne uciążliwości dla mieszkańców, w tym obiektów OZE, wyłącznie w obszarach i w sposób zapewniający zachowanie odpowiednich norm z uwzględnieniem opinii społeczności lokalnej o ich lokalizacji.
13. Ograniczanie przeznaczania pod budownictwo mieszkaniowe terenów zagrożonych podwyższonym poziomem hałasu komunikacyjnego, w tym w sąsiedztwie autostrady i dróg ekspresowych.
14. Planowanie sieci transportowej z uwzględnieniem funkcjonowania transportu publicznego – zapewnienie terenów pod zintegrowane węzły przesiadkowe, miejsca postojowe, przystanki komunikacji publicznej, itp.
15. Uwzględnianie planowanej rozbudowy Szybkiej Kolei Metropolitalnej BiT-City.
16. Wyprowadzanie ruchu o charakterze tranzytowym poza tereny miast i innych obszarów o wysokiej koncentracji zabudowy mieszkaniowej.
17. Uspójnianie dokumentów planistycznych na styku jednostek administracyjnych, szczególnie w zakresie przebiegu głównych ciągów infrastruktury, wyznaczania terenów o określonych funkcjach, itp.

2. Przestrzeń atrakcyjna dla rozwoju gospodarki

Przed centralną częścią województwa stawia się szczególne i specyficzne oczekiwania dotyczące stymulowania rozwoju gospodarczego. Dotyczy to kilku poziomów funkcjonalnych, gdyż zarówno Bydgoszcz i Toruń, jak i pozostałe miasta i ośrodki wiejskie, rozwijają przedsiębiorczość istotną zarówno dla poziomu lokalnego, jak i działalności o skali oddziaływań regionalnych, krajowych, które są powiązane z zagranicą, za pomocą rynków zbytu lub łańcuchów dostaw, kapitałowo, własnościowo, technologicznie. Ta część województwa ma więc bardzo istotny wpływ na kształtowanie konkurencyjności województwa nie tylko z opisanych powyżej powodów, ale także dlatego, że stanowi bardzo duży rynek pracy, z którego korzystają także mieszkańcy pozostałych części województwa.

Bydgoszcz i Toruń są głównymi ośrodkami rozwoju gospodarczego województwa, nie tylko pod względem wartości bezwzględnej skoncentrowanych tu podmiotów lub udziału w tworzeniu PKB województwa, ale przede wszystkim ze względu na skoncentrowane w tych miastach instytucje szeroko rozumianego otoczenia biznesu, niejednokrotnie bardzo specjalistyczne, nie reprezentowane w innych częściach województwa, w tym także potencjał tworzenia i dyfuzji technologii i innowacji.

Obszary podmiejskie obydwu miast są już obecnie, a w jeszcze większym wymiarze będą w przyszłości, obszarami rozwoju zarówno przedsiębiorczości o znaczeniu lokalnym, jak też czynnej i biernej deglomeracji podmiotów istotnych dla kształtowania konkurencyjności całego województwa, w tym także działalności gospodarczych o zasięgu globalnym.

Istotnym czynnikiem w rozwoju gospodarki jest turystyka, która decyduje o aktywności zawodowej ludności, a tym samym zwiększaniu ich dochodów. Potencjał turystyczny MOFOW jest znaczny, ponieważ integruje on zarówno potencjał turystyczny stolic województwa, jak i jego otoczenia. Bydgoszcz i Toruń to miasta nie tylko o wysokich walorach kulturowych i przyrodniczych, ale też miejsca, gdzie realizowana jest funkcja rekreacyjna dla ich mieszkańców. Dla zapewnienia rozwoju funkcji turystycznej w skali globalnej jako funkcji metropolitalnej, jak i w skali lokalnej dla mieszkańców MOFOW, w tym miast rdzeni niezbędne będą działania umożliwiające wykorzystanie potencjału wysokich walorów przyrodniczych i kulturowych MOFOW do działalności gospodarczej. Jednym z najważniejszych kierunków działań będzie rewitalizacja i wykorzystanie terenów nadwodnych w miastach, których zagospodarowanie jako przestrzeń publiczna znacznie podniesie walory turystyczne miast, a tym samym podniesie ich atrakcyjność oraz rozpoznawalność na arenie krajowej i międzynarodowej. Ważnym zadaniem jest i nadal będzie budowa tożsamości regionalnej województwa oraz jego promocja, w tym opartej na walorach MOFOW umożliwiających rozwój turystyki wodnej.

Występujące w granicach MOFOW zasoby naturalne przyczyniają się do jego rozwoju społecznego i gospodarczego, zapewniając między innymi dostateczne ilości wody dla mieszkańców i przemysłu rozwijającej się metropolii, czy zasobów surowców wykorzystywanych w budownictwie. Aby utrzymać, a wręcz zintensyfikować rozwój MOFOW należy tak korzystać z istniejących zasobów, aby były one dostępne jak najdłużej. Szczególnie istotne z punktu widzenia gospodarki przestrzennej są złoża, których eksploatacja jeszcze nie została podjęta. Ochrona ta polegać będzie na takim zagospodarowaniu terenów ich występowania, aby nie wprowadzać zabudowy lub inwestycji liniowych, które mogłyby w przyszłości utrudnić bądź uniemożliwić ich eksploatację. Wydobywanie kopalin może bowiem przynieść wymierne i znaczące korzyści gospodarcze nie tylko dla samorządów gmin, na których terenie kopaliny występują, ale również, z racji tworzenia miejsc pracy i wnoszonych opłat, dla całego województwa i państwa. W przypadku natomiast terenów poeksploatacyjnych wskazana jest ich rekultywacja w kierunku tworzenia przestrzeni dla aktywnego spędzania wolnego czasu.

Podstawowe znaczenie w polityce regionalnej w zakresie kształtowania przestrzeni atrakcyjnej dla rozwoju gospodarczego w MOFOW ma kształtowanie takich relacji pomiędzy różnymi rodzajami działalności gospodarczych, które pozwolą na rozwój zróżnicowanych rodzajów działalności, w tym pogodzenie interesów różnych grup w konkurowaniu o przestrzeń – w największym stopniu dotyczy to zapobiegania konfliktom przestrzennym związanym z sąsiedztwem rozwijających się funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i usługowych z produkcją rolną i przetwórstwem rolno-spożywczym. Zakłada się więc ochronę zwartych obszarów gruntów rolnych przed użytkowaniem pozarolniczym dla zapewnienia terenów umożliwiających rozwój wysokotowarowych gospodarstw sadowniczo-warzywniczych, gospodarstw ekologicznych oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.

Relacje pomiędzy działalnościami gospodarczymi a terenami mieszkaniowymi, rekreacyjnymi, cennymi ze względów przyrodniczych i kulturowych kształtowane powinny być w taki sposób, aby w warunkach typowej dla obszarów podmiejskich wzmożonej antropopresji, umożliwić harmonijną koegzystencję i warunki rozwoju wszystkich tych funkcji.

Samorząd Województwa, dostrzegając szczególną rolę MOFOW w kształtowaniu konkurencyjności województwa oraz kształtowaniu rynków pracy w skali całego województwa, wspierać będzie działania zmierzające do poprawy warunków rozwoju gospodarczego, w tym przede wszystkim związanych z rozwojem infrastruktury transportowej i technicznej, stanowiącej niezbędne zaplecze dla rozwoju wszystkich dziedzin gospodarki. W tym zakresie ważne będzie zapewnienie możliwości przystosowania lotniska sportowo-rekreacyjnego w Toruniu do obsługi pasażerów biznesowych.

Obszarem szczególnego zainteresowania Samorządu Województwa będzie aktywizacja gospodarcza w terenach związanych z wykorzystaniem korytarzy transportowych sieci TEN-T i planowanym rozwojem dróg wodnych, w tym realizacja terminala multimodalnego – węzła logistycznego Bydgoszcz. Wspierany będzie rozwój parków technologicznych i przemysłowych, tworzenie obiektów otoczenia biznesu oraz przestrzeni pod rozwój naukowo-badawczy, co daje realną szansę zwiększenia potencjału badawczego regionalnych uczelni i placówek badawczych oraz poszerzenia możliwości współpracy sektora nauki i biznesu. Ważnym zadaniem władz województwa będzie wspieranie inwestycji z zakresu inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego[52], w tym tworzenie warunków i infrastruktury dla ich rozwoju.

Duży nacisk położony zostanie na integrowanie działań przestrzennych i współpracy sąsiednich samorządów w zakresie wszystkich aspektów wskazanych wcześniej. W warunkach silnej antropopresji są to działania niezbędne dla ograniczania ryzyka wystąpienia lub dla likwidacji pojawiających się konfliktów w sferze zagospodarowania.

Zasady zagospodarowania:

1. Wyznaczanie nowych terenów rozwoju gospodarczego z zapewnieniem odpowiedniej dostępności drogowej i obsługi infrastrukturalnej.
2. Koncentrowanie lokalizacji działalności gospodarczych negatywnie oddziałujących lub postrzeganych jako negatywnie oddziałujące na jakość życia lub stan środowiska.
3. Unikanie kolizji działalności gospodarczych z innymi funkcjami, w tym mieszkaniowymi i rekreacyjnymi.
4. Planowanie terenów rozwoju gospodarczego w pierwszej kolejności w terenach typu brownfield.
5. Ograniczanie zmian w przeznaczaniu gruntów rolnych na cele nierolnicze w obszarach umożliwiających rozwój efektywnej gospodarki rolnej.
6. Wskazywanie w dokumentach planistycznych terenów wymagających modernizacji systemów melioracji.
7. Przy wskazywaniu terenów do rozwoju turystyki i rekreacji uwzględnianie wymogów niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.
8. Uwzględnianie potrzeby ochrony złóż strategicznych o znaczeniu krajowym oraz o znaczeniu regionalnym przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym w przyszłości ich eksploatację.

3. Właściwie ukształtowane systemy transportowe i infrastrukturalne

Uwarunkowania MOFOW, ze względu na jego centralne położenie, w zakresie połączeń transportowych, zarówno wewnątrz obszaru jak i z pozostałą częścią województwa, kraju, a dalej Europy, są bardzo korzystne. Z obu miast rdzeniowych promieniście wychodzą drogi różnych kategorii oraz linie kolejowe, z których dwie drogi krajowe oraz linia kolejowa o znaczeniu państwowym łączą ze sobą centralnie położone ośrodki rdzeniowe obszaru - Bydgoszcz i Toruń. Niewątpliwym atutem są przebiegające przez MOFOW korytarze sieci TEN-T – zarówno sieci bazowej, jak i kompleksowej. Niestety, pomimo tak korzystnego położenia w układzie powiązań

[52] Inteligentne specjalizacje województw kujawsko-pomorskiego zostały zdiagnozowane w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, a następnie ich opis zamieszczono w dokumencie będącym załącznikiem do stanowiska Zarządu Województwa z dn. 29.06.2016 r., pt. Inteligentne specjalizacje województw kujawsko-pomorskiego. Charakterystyka obszarów IS dla projektów realizowanych w ramach RPOWK-P 2014-2020.

transportowych, brak realizacji i modernizacji dróg i kolei, będących jego elementami składowymi, powoduje, że potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany.

Polityka władz województwa będzie polegała zatem na kształtowaniu systemu transportowego zapewniającego zarówno dostępność jak i spójność MOFOW przy wykorzystaniu potencjału położenia.

W zakresie poprawy dostępności MOFOW będą realizowane działania polegające na rozbudowie zewnętrznych powiązań transportowych, w tym właściwe skomunikowanie Bydgoszczy i Torunia z węzłami na autostradzie A1 i na drogach ekspresowych (S5, S10). Szczególne znaczenie będą miały węzły w okolicach:

- Bydgoszczy – dla obsługi Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, miejscowości położonych pomiędzy węzłami Bydgoszcz Błonie i Bydgoszcz Południe,
- Solca Kujawskiego – podłączenie drogi wojewódzkiej nr 397, obsługa Parku Technologicznego,
- Torunia – połączenie z planowanym nowym tzw. zachodnim mostem drogowym, terenami inwestycyjnymi.

Ponadto należy dążyć do usprawnienia połączeń z pozostałymi drogami krajowymi: DK25 w kierunku Koszalina i Wrocławia, DK91 w kierunku Gdańska i Łodzi, DK15 w kierunku Olsztyna i Wrocławia oraz przebudowa DK80.

Istotne będzie również włączenie Bydgoszczy i Torunia do sieci Kolei Dużych Prędkości oraz realizacja linii kolejowej do lotniska.

Rozwój transportu wodnego, realizowanego na międzynarodowych drogach wodnych, umożliwi w pełnym zakresie rozwój idei transportu multimodalnego, którego istotnym elementem będzie platforma multimodalna Bydgoszcz-Solec Kujawski. Wraz z drogowo-kolejową platformą przeładunkową w Emilianowie koło Bydgoszczy utworzy terminal multimodalny – węzeł logistyczny Bydgoszcz. Działania te powiązane z rozbudową siatki połączeń lotniczych oraz rozbudową terminala cargo wpłyną na wzmocnienie konkurencyjności, nie tylko MOFOW, ale i całego regionu.

W zakresie zapewnienia spójności wewnętrznej MOFOW będą realizowane działania polegające na tworzeniu spójnej sieci transportowej, głównie poprzez przebudowę jej istniejących elementów oraz budowę nowych. Przebudowa w głównej mierze polegać będzie na dostosowaniu przekrojów poprzecznych, nawierzchni i obiektów inżynierskich do aktualnych potrzeb transportowych, a także na realizacji bezkolizyjnych skrzyżowań drogowych i kolejowych oraz budowie dróg rowerowych i pieszo-rowerowych. Z racji, iż obszar MOFOW w dużym stopniu jest terenem silnie zurbanizowanym, to konieczna jest realizacja obwodnic i obejść miejscowości, w których notuje się duże natężenie ruchu utrudniające zachowanie bezpieczeństwa i płynności ruchu, a także poprawa standardów technicznych dróg łączących miasta z ich obszarami podmiejskimi (w tym dostosowanie klasy drogi do pełnionej przez nią funkcji oraz podniesienie jej rangi, przebudowa do układu dwujezdniowego). Dla miast stołecznych należy dążyć do utworzenia tzw. „regionalnej ósemki” – obwodnicy Bydgoszczy i Torunia.

Dla wszystkich miast MOFOW, a szczególnie dla Bydgoszczy i Torunia, duże znaczenie będzie miało usprawnienie ich wewnętrznych powiązań transportowych, w tym zapewnienie dostępu do centrów miast. Działaniem istotnym dla poprawy spójności transportowej MOFOW będzie budowa mostowych i promowych przepraw drogowych (w Bydgoszczy, Toruniu i Solcu Kujawskim) wraz z drogami dojazdowymi o odpowiednich parametrach. Natomiast w zakresie transportu kolejowego niezbędna jest przede wszystkim modernizacja istniejących linii kolejowych, oraz infrastruktury towarzyszącej, a także budowa nowych linii, m.in. Maksymilianowo-Koronowo. Prowadzone będą dalsze prace zmierzające do realizacji połączenia szynowego (tramwaj regionalny) Bydgoszcz – Toruń po północnej stronie Wisły. Wszędzie tam, gdzie istnieje taka konieczność należy dążyć do odbudowy linii kolejowych i przywracania na nich ruchu pasażerskiego. Działania te w znacznej mierze wpłyną na poprawę powiązań transportowych pomiędzy miastami Bydgoszcz i Toruń oraz pomiędzy nimi i ich obszarami podmiejskimi.

Zapewnienie spójności wewnętrznej MOFOW zależne jest w znacznej mierze od funkcjonowania transportu publicznego, który decyduje o jakości życia mieszkańców i dlatego kierunki w zakresie jego kształtowania zawarto w celu 1.

Dla właściwie ukształtowanego systemu transportowego zapewniającego zarówno dostępność jak i spójność wewnętrzną MOFOW ważnym działaniem będzie integrowanie zewnętrznych powiązań transportowych z połączeniami wewnętrznymi oraz integrowanie różnych form transportu (drogowego, kolejowego, wodnego, lotniczego).

W zakresie rozwoju infrastruktury, w dobie stałego unowocześniania gospodarki, najważniejszym zagadnieniem zdaje się być zaopatrzenie w energię. Pomimo coraz efektywniejszego używania energii rozwijająca się gospodarka potrzebuje jej coraz więcej, w związku z tym kluczowym zagadnieniem zarówno dla MOFOW, jak i całego województwa, powinna być pewność i niezawodność jej dostaw.

Ważnym zagadnieniem będzie również zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii co przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego na poziomie regionalnym i krajowym. Wspierany będzie również rozwój inteligentnych sieci przesyłowych.

Podstawą kształtowania systemu infrastrukturalnego gwarantującego zrównoważony rozwój MOFOW i oszczędne gospodarowanie zasobami przestrzeni, będzie rozmieszczenie i koncentracja infrastrukturalnych przedsięwzięć liniowych i węzłowych, w szczególności w wykształconych już korytarzach.

Gospodarka odpadami prowadzona będzie zgodnie z ustaleniami „Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028” oraz wyznaczonymi w tym dokumencie Regionami gospodarowania odpadami komunalnymi.

Pokazane, na rysunku Planu zagospodarowania przestrzennego MOFOW, przebiegi planowanej infrastruktury technicznej, dróg i kolei są orientacyjne i wymagają uszczegółowienia na etapie sporządzania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miast i gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w dostosowaniu do planów inwestycyjnych poszczególnych operatorów sieci i zarządców dróg i kolei pod warunkiem zachowania wskazanych w Planie relacji i powiązań z punktami docelowymi. Dopuszcza się odstępstwa od wskazanych przebiegów w szczególnych, uzasadnionych przypadkach.

<u>Zasady zagospodarowania:</u>

1. Uwzględnianie potrzeb budowy i rozbudowy układu komunikacyjnego warunkującego połączenie Bydgoszczy i Torunia z pozostałymi ośrodkami wojewódzkimi w kraju oraz ważnymi węzłami krajowego i europejskiego systemu transportowego.
2. Integrowanie różnych form transportu (drogowego, kolejowego, wodnego, lotniczego).Planowanie obejść miejscowości i terenów zurbanizowanych wszędzie tam, gdzie nie ma możliwości uzyskania zakładanych parametrów technicznych dla ruchu tranzytowego.
3. Uwzględnianie poprawy standardów technicznych dróg łączących miasta z ich obszarami podmiejskimi (w tym dostosowanie klasy drogi do pełnionej przez nią funkcji oraz podniesienie jej rangi i przebudowa do układu dwujezdniowego).
4. Uwzględnianie potrzeb budowy i rozbudowy układu komunikacyjnego miast warunkującego upłynnienie ruchu, szczególnie do i z ich centrów.
5. Separowanie ruchu pieszego i rowerowego od pozostałych rodzajów ruchu dla poprawy bezpieczeństwa jego uczestników.

6. Zachowywanie, przy zamykaniu bądź likwidowaniu linii kolejowych, ciągłości przestrzennej utrwalonych szlaków komunikacyjnych, w celu umożliwienia ich zagospodarowania w inny, niż dotychczasowy, sposób (drogi, szlaki turystyczne, drogi rowerowe).
7. Uwzględnianie planów inwestycyjnych podmiotów realizujących rozbudowę elektroenergetycznego systemu najwyższych napięć i systemu dystrybucyjnego oraz rozbudowę systemów gazowych i paliw płynnych ze wskazaniem na lokalizowanie tych inwestycji w istniejących korytarzach infrastrukturalnych.
8. Wyznaczanie terenów umożliwiających rozwój OZE, w tym lokalizację elektrowni wiatrowych z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań.

4. Chronione zasoby i wysoka jakość środowiska

Zdiagnozowane na etapie uwarunkowań korzystne warunki środowiska przyrodniczego i kulturowego, przejawiające się między innymi: rozbudowanym przestrzennie systemem obszarów form ochrony przyrody; dość dobrym stanem środowiska, ale wymagającym interwencji szczególnie w zakresie zanieczyszczenia powietrza i wód powierzchniowych; różnorodnością zasobów dziedzictwa kulturowego oraz ogólnie wysokimi zasobami środowiska, wpływają pozytywnie na jakość życia mieszkańców MOFOW oraz możliwość różnicowania prowadzonej działalności gospodarczej.

Polityka władz województwa będzie dążyła do zachowania, ale i do wzmacniania, potencjału środowiska przyrodniczego i kulturowego MOFOW poprzez między innymi: obejmowanie formami ochrony terenów o wyróżniających się walorach przyrodniczych, wspieranie przedsięwzięć ukierunkowanych na obejmowanie formami ochrony najcenniejszych zasobów dziedzictwa kulturowego, wspomaganie prac dla zachowania terenów i obiektów objętych ochroną, wspieranie przedsięwzięć zmierzających do ochrony i harmonijnego kształtowania krajobrazów zachowujących tożsamość kulturową oraz walory tradycyjnego zagospodarowania, właściwe gospodarowanie przestrzenią utrwalające i wzbogacające występujące obecnie zasoby terenów zieleni (lasy, parki, skwery, zieleńce) oraz eliminujące, bądź ograniczające, negatywne działania antropogeniczne, a także gospodarowanie zasobami naturalnymi w sposób zapewniający trwałość ich występowania jak najdłużej. Pomimo osiągniętej częściowej poprawy stanu środowiska naturalnego, wymagana jest polityka jego ochrony polegająca na wytyczeniu nowych zasad oraz wskazaniu skutecznych sposobów ich realizacji, w tym szczególnie poprzez rozbudowę oraz unowocześnianie infrastruktury służącej ochronie środowiska, w tym ochrona ujęć wody poprzez ustanowienie stref ochrony pośredniej oraz realizacja sieci kanalizacyjnych w wyznaczonych aglomeracjach. Ważnym działaniem będzie również wsparcie odbudowy zdegradowanych przestrzeni i ogólnie zasobów środowiska i przywrócenie ich do co najmniej dobrego stanu (między innymi wody powierzchniowe i podziemne, gleby i powierzchnia ziemi) lub spełniania wymagań normatywnych (między innymi poziomy stężeń substancji w powietrzu i poziomy hałasu).

<u>Zasady zagospodarowania:</u>

1. Przy planowaniu zabudowy uwzględnianie potrzeb zachowania ciągłości terenów przyrodniczych i zachowania jak największego udziału terenów zieleni w obszarach kształtowania zielonego pierścienia wokół miast Bydgoszcz i Toruń.
2. Tworzenie stref buforowych i obudowy biologicznej wzdłuż dróg wysokich klas technicznych, ograniczających rozprzestrzenianie zanieczyszczeń motoryzacyjnych.
3. Ograniczanie zmiany przeznaczenia obszarów leśnych na cele nieleśne.

4. Ograniczanie zainwestowania terenów cennych przyrodniczo, w tym w strefach krawędziowych dolin i rynien.
5. Ograniczanie lokalizacji zabudowy w obrębie korytarzy ekologicznych.
6. Ograniczanie gospodarczego wykorzystywania wód podziemnych.
7. Formułowanie w dokumentach planistycznych ustaleń dotyczących harmonijnego kształtowania krajobrazów lokalnych z uwzględnieniem ochrony panoram i pól ekspozycji obiektów o wartościach historyczno-kulturowych i dóbr kultury współczesnej oraz istniejących i planowanych dominant.
8. Przywracanie dotychczasowych lub nadawanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom i obiektom dziedzictwa kulturowego.

5. Bezpieczeństwo oraz minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych

Jakość warunków życia mieszkańców jest w istotnym stopniu determinowana przez poczucie bezpieczeństwa, i to zarówno w odniesieniu do zagrożeń zewnętrznych dotyczących kraju, jak i zagrożeń związanych bezpośrednio z miejscem zamieszkania.

Lokalizacja w Bydgoszczy i w Toruniu wszystkich ważniejszych w województwie jednostek i instytucji wojskowych, w tym w Bydgoszczy większości obiektów NATO ulokowanych w Polsce, świadczy o dużym znaczeniu województwa kujawsko-pomorskiego, w tym MOFOW, w strukturach zapewniających bezpieczeństwo kraju.

Zakłada się kontynuację współpracy samorządu województwa ze służbami wojskowymi, przede wszystkim w zakresie wspierania prawidłowości ich funkcjonowania, dalszego ich rozwoju, a także łagodzenia bądź eliminowania kolizji funkcjonalnych wybranych terenów zamkniętych i obszarów sąsiadujących.

Kolizję taką może również stanowić infrastruktura telekomunikacyjna Ministerstwa Obrony Narodowej, szczególnie w pobliżu Bydgoszczy i Torunia. W związku z tym każdorazowe planowanie zagospodarowania przestrzennego terenu wymaga opinii Regionalnego Centrum Informatyki w Bydgoszczy za pośrednictwem Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Bydgoszczy.

O bezpieczeństwie wewnętrznym mieszkańców decydują nie tylko wyspecjalizowane służby regionalne i lokalne, przygotowane do reagowania w sytuacjach ekstremalnych, ale w dużym stopniu prawidłowość zagospodarowania i użytkowania terenu uwzględniająca przewidywalne zagrożenia (np. powodzie), jak również kolizje przestrzenne pomiędzy obiektami i obszarami o różnych funkcjach, przede wszystkim zabudowy mieszkaniowej względem elektrowni wiatrowych, dróg i linii kolejowych o dużym natężeniu ruchu, stref ograniczeń związanych z funkcjonowaniem lotnisk, wybranych terenów zamkniętych, przede wszystkim poligonów i strzelnic oraz innych obiektów uciążliwych z uwagi na hałas, zanieczyszczenia powietrza lub o uciążliwościach zapachowych. Mając na uwadze, iż obszar MOFOW z dwoma największymi w województwie ośrodkami miejskimi Bydgoszczą i Toruniem, stanowi największe w województwie zgrupowanie mieszkańców, jest tym samym obszarem bardziej podatnym na różnego rodzaju zagrożenia i skali konsekwencji ich ewentualnego wystąpienia.

<u>Zasady zagospodarowania:</u>

1. Uwzględnianie potrzeb funkcjonalnych obiektów wojskowych, w tym wynikających z ich przewidywanego rozwoju.
2. Dostosowywanie parametrów technicznych projektowanych i remontowanych dróg do potrzeb transportu wojskowego.

3. Uwzględnianie elementów i działań prewencyjnych, zapobiegających wystąpieniu powodzi i ograniczających ewentualne negatywne konsekwencje ich wystąpienia.
4. Unikanie lokalizowania nowej zabudowy mieszkaniowej, produkcyjnej itp. w obszarach występowania zagrożeń (np. powodzie) oraz w obszarach możliwego występowania konfliktów przestrzennych. Nowe zagospodarowanie terenów o przewidywalnych konfliktach przestrzennych powinno każdorazowo uwzględniać rozwiązania minimalizujące wzajemne uciążliwości (np. strefy ochronne, kurtyny zieleni i in.).
5. Kształtowanie terenów intensywnej zabudowy mieszkaniowej lub produkcyjnej z uwzględnieniem potrzeb budowy lokalnych i indywidualnych systemów zagospodarowywania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich opadu (możliwie duże powierzchnie biologicznie czynne, rozsączanie do gruntu, retencjonowanie, wykorzystywanie wody do celów gospodarczych).
6. Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego z maksymalnym wykorzystaniem zieleni urządzonej (zróżnicowanej gatunkowo i wielopiętrowej), jako terenów niwelujących lokalne uciążliwości powodowane przez konfliktogenne sąsiedztwo (ciągi komunikacyjne, zakłady produkcyjne i in.), a także niwelujących negatywne konsekwencje zmieniającego się klimatu (czasowe retencjonowanie wód opadowych, kurtyny przeciwwietrzne itp.).

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Tom III

ROZMIESZCZENIE INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Pojęcie „inwestycja celu publicznego” zdefiniowane zostało w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym[1]. Inwestycje wymienione w poniższych tabelach, zgodnie z wymogiem dotyczącym zawartości planu województwa określonym w ww. ustawie, ograniczają się do inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym i jednocześnie realizujących cele publiczne określone w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Ich źródłem były dokumenty programowe, planistyczne i strategiczne, przyjęte przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego Ministra lub Sejmik Województwa, przy czym katalog uwzględnionych inwestycji ograniczono wyłącznie do tych, których realizacja wymagać będzie ingerencji w przestrzeń. Natomiast ich ponadlokalność wynika z krajowego i regionalnego charakteru organu sporządzającego dany dokument źródłowy. Na potrzeby niniejszej identyfikacji przeanalizowano zapisy 90 dokumentów z poziomu krajowego i 14 dokumentów z poziomu regionalnego, przy czym większość z nich nie zawierała inwestycji o charakterze celu publicznego, bądź nie zawierała inwestycji w ogóle. Ostatecznie, do sporządzenia wykazu (jako źródłowe) posłużyło 31 dokumentów - łącznie z obu poziomów.

Wykaz inwestycji rozdzielono na dwie tabele, osobno dla inwestycji określonych w dokumentach poziomu krajowego oraz w dokumentach poziomu regionalnego. Na obu poziomach inwestycje pogrupowano tematycznie, zgodnie z ich zakresem (transport, energetyka, infrastruktura społeczna, ochrona środowiska), wskazano ich lokalizację (gminę lub gminy) i podmiot odpowiedzialny za realizację. Nazwy inwestycji zachowano zgodnie z dokumentami źródłowymi.

Niniejszy wykaz został również przedstawiony graficznie na mapie (Załącznik nr 3 Rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – w skali 1:150 000), na której zachowano powyższy podział. Inwestycje oznaczono numerem zgodnym z numerem zawartym w tabelach (w kolumnie „nr na mapie”). Numer ten jest wspólny dla wszystkich etapów, odcinków i przedsięwzięć[2] wchodzących w skład danej inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym i umieszczony został w zróżnicowanych sygnaturach: inwestycje określone w dokumentach poziomu krajowego - w kwadratach, określone w dokumentach poziomu regionalnego - w kółkach. Ponadto sygnatury wypełniono kolorem oznaczającym zakres tematyczny, którego dana inwestycja dotyczy: kolor czerwony - transport, żółty – energetyka, zielony – ochrona środowiska, niebieski – infrastruktura społeczna.

Sporządzony wykaz inwestycji celu publicznego objęty będzie ciągłym monitoringiem, a jego wyniki zostaną uwzględnione w okresowej ocenie Planu[3] i zaprezentowane w formie raportu.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym stanowią dla gmin ustalenie wiążące Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego i będącego jego częścią Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego ośrodków wojewódzkich Bydgoszczy i Torunia.

[1] Inwestycja celu publicznego – należy przez to rozumieć działania o znaczeniu lokalnym (gminnym) i ponadlokalnym (powiatowym, wojewódzkim i krajowym), a także krajowym (obejmującym również inwestycje międzynarodowe i ponadregionalne), oraz metropolitalnym (obejmującym obszar metropolitalny) bez względu na status podmiotu podejmującego te działania oraz źródła ich finansowania, stanowiące realizację celów, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami

[2] Wskazanych w dokumentach źródłowych

[3] której obowiązek sporządzenia, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku wynika z art. 45 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W ramach tego opracowania dokonany zostaje przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowany zostaje raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa oraz sporządzona zostaje ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, która podlega zaopiniowaniu przez wojewódzką komisję urbanistyczno-architektoniczną

Należy zaznaczyć, iż fakt umieszczenia inwestycji w poniższym wykazie nie gwarantuje jej realizacji i nie przesądza o jej finansowaniu ze środków budżetu województwa bądź kraju, a lokalizacji wskazanych na mapie nie należy utożsamiać z faktyczną lokalizacją inwestycji w terenie – ze względu na skalę opracowania, szczegółowość lokalizacji ogranicza się bowiem do wskazania konkretnej gminy w jej granicach administracyjnych lub, w przypadku inwestycji liniowych, punktów docelowych, które mają być połączone.

Przy uwzględnianiu inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w dokumentach planistycznych na poziomie gminnym, należy opierać się na dokumentach źródłowych oraz innych, najnowszych dokumentach lub aktach prawnych ustalających jej lokalizację.

Tabela 1. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów lub właściwego Ministra – poziom krajowy

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
Poziom krajowy - transport						
1.1	1	**Budowa drogi ekspresowej S5**	**Odcinek Nowe Marzy-Bydgoszcz**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.); Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Dragacz, Świecie, Pruszcz, Dobrcz, Osielsko, Koronowo, Sicienko, Bydgoszcz
1.2			**Odcinek Bydgoszcz-Mielno (granica województwa)** ***(relacja przytoczona za dokumentami źródłowymi, przy czym Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych wskazuje relację Bydgoszcz-Poznań Wschód)***			Bydgoszcz, Białe Błota, Szubin, Żnin, Gąsawa, Rogowo (powiat żniński)
1.3	2	**Budowa drogi ekspresowej S10**	**Odcinek Bydgoszcz-Piła**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.); Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; Kontrakt Terytorialny*	Bydgoszcz, Sicienko, Nakło nad Notecią, Sadki
1.4			**Odcinek Toruń-Bydgoszcz (wraz z węzłem Czerniewice)**			Toruń, Wielka Nieszawka, Solec Kujawski, Nowa Wieś Wielka, Bydgoszcz
1.5			**Odcinek Toruń-Płońsk** ***(relacja przytoczona za dokumentami źródłowymi, przy czym Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych wskazuje relację Toruń-Płock)***			do ustalenia na etapie sporządzenia dokumentacji technicznej

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	
1.6	3	**Przebudowa drogi krajowej nr 15 (DK 15)**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bobrowo, Brodnica, Brzozie, Dębowa Łąka, Gniewkowo, Golub-Dobrzyń, Inowrocław, Kowalewo Pomorskie, Lubicz, m. Brodnica, m. Inowrocław, Kruszwica, Mogilno, Strzelno, Toruń, Wielka Nieszawka
1.7	4	**Przebudowa drogi krajowej nr 25 (DK 25)**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.)*	Białe Błota, Bydgoszcz, Inowrocław, Jeziora Wielkie, Kamień Krajeński, Koronowo, m. Inowrocław, Kruszwica, Nowa Wieś Wielka, Sępólno Krajeńskie, Sicienko, Sośno, Strzelno, Złotniki Kujawskie
1.8	5	**Przebudowa drogi krajowej nr 62 (DK 62) na odcinku Włocławek-Brześć Kujawski**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Brześć Kujawski, m. Włocławek, Włocławek
1.9	6	**Przebudowa drogi krajowej nr 67 (DK 67)**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Fabianki, Lipno, m. Lipno, m. Włocławek
1.10	7	**Przebudowa drogi krajowej nr 80 (DK 80) relacji Pawłówek-Lubicz (klasa GP) wraz z północnym obejściem Torunia**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Dąbrowa Chełmińska, Lubicz, Łysomice, Sicienko, Toruń, Zławieś Wielka

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.11	8	**Przebudowa drogi krajowej nr 91 (DK 91)**		Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Aleksandrów Kujawski, Chełmno, Chełmża, Dragacz, Kowal, Lubanie, Lubień Kujawski, Łysomice, m. Chełmno, m. Kowal, m. Włocławek, Nowe, Papowo Biskupie, Raciążek, Stolno, Świecie, Toruń, Waganiec, Warlubie, Wielka Nieszawka, Włocławek
1.12	9	**Usprawnienie połączeń w sieci wspomagającej sieć TEN-T w Toruniu [4]: nowy przebieg drogi krajowej nr 91 w granicach administracyjnych Torunia - kontynuacja**	**Budowa Trasy Wschodniej od Pl. Daszyńskiego poprzez ul. Wschodnią do ul. Grudziądzkiej**	Gmina Miasta Toruń/Miejski Zarząd Dróg w Toruniu	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.13			**Przebudowa i rozbudowa ul. Łódzkiej - etap od ulicy Lipnowskiej do granic miasta Torunia do ulicy Zdrojowej (z budową wiaduktu)**			
1.14			**Budowa połączenia drogi krajowej nr 91 z autostradą A1 i drogą ekspresową S10 poprzez Węzeł Czerniewice**			
1.15	10	**Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta Bydgoszczy, w szczególności z drogą ekspresową S5, dojazd drogą krajową do Węzła Pawłówek na drodze S5[5]**	**Rozbudowa układu drogowego na osi wschód-zachód w Bydgoszczy (DK 80) oraz inwestycje powiązane. Etap 2: rozbudowa ul. Grunwaldzkiej na odcinku od Węzła Zachodniego do granicy miasta w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz/Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.16			**Rozbudowa układu drogowego na osi wschód-zachód w Bydgoszczy (DK 80) oraz inwestycje powiązane. Etap 3: rozbudowa Trasy Wschód-**			

[4] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

[5] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			Zachód na odcinku od Węzła Zachodniego do Węzła Wschodniego w Bydgoszczy			
1.17			**Rozbudowa układu drogowego na osi wschód-zachód w Bydgoszczy (DK 80) oraz inwestycje powiązane. Etap 4: budowa II etapu ul. Ogińskiego na odcinku od ul. Wojska Polskiego do ul. Jana Pawła II (DK5) wraz z rozbudową ulicy Glinki na odcinku od ul. Jana Pawła II (DK5) do ul. Magnuszewskiej w Bydgoszczy**			
1.18			**Rozbudowa układu drogowego na osi wschód-zachód w Bydgoszczy (DK 80) oraz inwestycje powiązane. Etap 5: budowa połączenia drogowego ul. Grunwaldzkiej z Trasą Wschód-Zachód w Bydgoszczy**			
1.19			**Budowa obwodnicy południowo-wschodniej na odcinku od Węzła Lotnisko do ul. Zamczysko wraz z budową połączenia ul. Twardzickiego z ul. Armii Krajowej (DK5) wraz z drogami dojazdowymi**			
1.20	11	**Usprawnienie połączeń w sieci wspomagającej sieć TEN-T w Toruniu [6]: budowa połączenia komunikacyjnego drogi ekspresowej S10 z drogą krajową nr 15 w granicach administracyjnych miasta Torunia**	**Rozbudowa ul. Olsztyńskiej w Toruniu na odcinku od ul. Czekoladowej do granic miasta w ciągu drogi krajowej nr 15 wraz z włączeniem w odcinek pozamiejski**	Gmina Miasta Toruń/Miejski Zarząd Dróg w Toruniu	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.21			**Budowa Trasy Staromostowej od drogi ekspresowej S10 (węzeł Kluczyki) do Trasy Średnicowej Podgórza (ul. Andersa) – etap I w kierunku włączenia w drogę krajową nr 15**			
1.22			**Budowa Trasy Staromostowej – Odcinek od ul. Andersa do Placu Armii Krajowej - etap II włączenie w drogę krajową nr 15 na Placu Armii Krajowej**			

[6] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.23			**Budowa Trasy Staromostowej od Placu Armii Krajowej do Placu Niepodległości w ciągu drogi krajowej nr 15**			
1.24			**Przebudowa ul. Przy Kaszowniku i ul. Warneńczyka wraz z przebudową skrzyżowania na Placu Bp. Chrapka w ciągu drogi krajowej nr 15**			
1.25	12	**Dostosowanie układu dróg krajowych do rozwoju miasta Grudziądza**[7]	**Przebudowa drogi krajowej nr 16 (ul. Paderewskiego) w Grudziądzu od ronda im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego do przejazdu PKP**	Gmina Miasto Grudziądz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Grudziądz, Grudziądz
1.26			**Budowa drogi krajowej (DK 55) na odcinku od ul. Szosy Toruńskiej do węzła Konstytucji 3 Maja**			
1.27			**Rozbudowa Trasy Średnicowej w Grudziądzu o dodatkowe pasy ruchu**			
1.28	13	**Dostosowanie układu dróg krajowych dla rozwoju Miasta Włocławek**[8]	**Rozbudowa odcinka DK 67: Al. Ks. J. Popiełuszki**	Gmina Miasto Włocławek	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Włocławek
1.29			**Rozbudowa odcinka DK 62: Al. Kazimierza Wielkiego wraz z obiektem inżynierskim**			
1.30			**Rozbudowa odcinka DK 62: ul. Płocka**			
1.31	14	**Budowa obwodnic**	**Inowrocławia (w ciągu drogi krajowej nr 15 i 25 - łącznik)**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.); Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Inowrocław
1.32			**Sępólna Krajeńskiego (w ciągu drogi krajowej nr 25)**			Sępólno Krajeńskie
1.33			**Kamienia Krajeńskiego (w ciągu drogi krajowej nr 25)**			Kamień Krajeński
1.34			**Strzelna (w ciągu drogi krajowej nr 15)**		*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Strzelno
1.35			**Kowalewa Pomorskiego (w ciągu drogi krajowej nr 15)**			Kowalewo Pomorskie

[7] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

[8] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.36			**Gniewkowa (w ciągu drogi krajowej nr 15)**			Gniewkowo
1.37			**Brześcia Kujawskiego (w ciągu drogi krajowej nr 62)**			Brześć Kujawski
1.38			**Kruszwicy (w ciągu drogi krajowej nr 62)**			Kruszwica
1.39			**Lipna (wraz z połączeniem drogi krajowej nr 67 z drogą krajową nr 10/drogą ekspresową S10)**			Lipno, m. Lipno
1.40			**Złejwsi Wielkiej (w ciągu drogi krajowej nr 80)**			Zławieś Wielka
1.41			**Strzyżawy (w ciągu drogi krajowej nr 80)**			Dąbrowa Chełmińska
1.42			**Przysieka (w ciągu drogi krajowej nr 80)**			Zławieś Wielka
1.43			**Rozgart (w ciągu drogi krajowej nr 80)**			
1.44			**Nowego (w ciągu drogi krajowej nr 91)**			Nowe
1.45			**Lubienia Kujawskiego (w ciągu drogi krajowej nr 91)**			Lubień Kujawski
1.46	15	**Budowa dróg regionalnych w województwie kujawsko-pomorskim** ***(w ramach zadania „Budowa, przebudowa i utrzymanie dróg wojewódzkich rejonu Włocławek w ramach ppp")***[9]	**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 250**	Samorząd Województwa, partner prywatny	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Aleksandrów Kujawski, Wielka Nieszawka
1.47			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 252**			m. Inowrocław, Inowrocław, Dąbrowa Biskupia, Zakrzewo, Bądkowo, Brześć Kujawski, m. Włocławek
1.48			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 265**			Brześć Kujawski, Włocławek, Kowal, m. Kowal, Baruchowo
1.49			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 266**			Ciechocinek, Aleksandrów Kujawski, m. Aleksandrów Kujawski, Koneck, Zakrzewo, Dobre, Radziejów,

[9] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						m. Radziejów, Piotrków Kujawski
1.50			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 267**			Piotrków Kujawski, Bytoń, Osięciny, Zakrzewo
1.51			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 268**			Brześć Kujawski
1.52			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 269**			Izbica Kujawska, Chodecz, Choceń, Kowal, m. Kowal
1.53			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 270**			Brześć Kujawski, Lubraniec, Izbica Kujawska
1.54			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 291**			Aleksandrów Kujawski
1.55			**Budowa, przebudowa i utrzymanie drogi wojewódzkiej nr 301**			Lubanie, Bądkowo, Osięciny
1.56	16	**Modernizacja linii kolejowych do prędkości 160km/h i wyżej: modernizacja linii nr 353**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Jabłonowo Pomorskie, Książki, Wąbrzeźno, Ryńsk, Kowalewo Pomorskie, Łysomice, Lubicz, Toruń, Wielka Nieszawka, Gniewkowo, Inowrocław, m. Inowrocław, Pakość, Janikowo, Mogilno
1.57	17	**Modernizacja linii kolejowych (prędkość poniżej 120km/h)**	**Modernizacja linii nr 215**	Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Jeżewo, Osie, Śliwice
1.58			**Modernizacja linii nr 33**			Rogowo (powiat rypiński), Rypin, m. Rypin, Osiek, Brodnica, m. Brodnica
1.59			**Modernizacja linii nr 281**			Janowiec Wielkopolski, Kcynia, Nakło nad

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Notecią, Mrocza, Więcbork, Sępólno Krajeńskie, Kamień Krajeński
1.60			**Modernizacja linii nr 209**			Bydgoszcz, Dąbrowa Chełmińska, Unisław, Kijewo Królewskie, m. Chełmża, Chełmża, Łysomice, Kowalewo Pomorskie
1.61	18	**Prace na linii kolejowej nr 18 na odcinku Kutno-Toruń Główny**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku; Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Wieloletni Program Prac Funduszu "Łącząc Europę"; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Aleksandrów Kujawski, Choceń, Kowal, Lubanie, Lubień Kujawski, m. Aleksandrów Kujawski, m. Włocławek, Raciążek, Toruń, Waganiec, Wielka Nieszawka, Włocławek
1.62	19	**Prace na liniach kolejowych nr 18 i 203 na odcinku Bydgoszcz Główna-Piła Główna-Krzyż, etap I: prace na odcinku Bydgoszcz Główna-Piła Główna**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku; Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Wieloletni Program Prac Funduszu "Łącząc Europę"; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego*	Bydgoszcz, Nakło nad Notecią, Sadki, Sicienko

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	
1.63	20	**Modernizacja linii kolejowej nr 27 na odcinku granica województwa-Toruń Wschodni (wraz z elektryfikacją i dyslokacją przystanków na odcinku Lipno-Toruń Wschodni)**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Czernikowo, Kikół, Lipno, Lubicz, m. Lipno, Obrowo, Skępe, Toruń
1.64	21	**Modernizacja CE 65 na odcinku Chorzów Batory-Tarnowskie Góry-Inowrocław-Bydgoszcz-Tczew (linia kolejowa 131)**	Polskie Koleje Państwowe S.A.	*Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku; Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do roku 2030; Wieloletni Program Prac Funduszu "Łącząc Europę"; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Białe Błota, Bukowiec, Bydgoszcz, Dobrcz, Inowrocław, Jeżewo, Kruszwica, m. Inowrocław, Nowa Wieś Wielka, Nowe, Osielsko, Pakość, Piotrków Kujawski, Pruszcz, Radziejów, Świecie, Warlubie, Złotniki Kujawskie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.65	22	**Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz-Trójmiasto (obejmującym linie kolejowe nr 201 i 203)**		PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku; Wieloletni Program Prac Funduszu "Łącząc Europę"; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Cekcyn, Dobrcz, Koronowo, Lniano, Osielsko, Pruszcz, Śliwice, Świekatowo
1.66	23	**Rewitalizacja linii kolejowej nr 207**	**Odcinek Toruń Wschodni-Chełmża**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Chełmża, m. Chełmża, Łysomice, Toruń
1.67			**Odcinek Grudziądz-granica województwa**			m. Grudziądz, Grudziądz, Rogóźno
1.68	24	**Rewitalizacja linii kolejowych na odcinku Grudziądz - Brodnica**	**Linia nr 208**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Grudziądz, Grudziądz, Gruta, Świecie nad Osą, Jabłonowo Pomorskie, Zbiczno, Bobrowo, Brodnica, m. Brodnica
1.69			**Linia nr 33**			m. Brodnica, Brodnica
1.70	25	**Prace na linii kolejowej nr 208 na odcinku Grudziądz-Tuchola-granica województwa**		PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	m. Grudziądz, Dragacz, Jeżewo, Drzycim, Lniano, Cekcyn, Tuchola, Kęsowo
1.71	26	**Modernizacja ciągu transportowego Poznań Wschód-Inowrocław jako element połączenia Poznań-Gdańsk (linia kolejowa nr 353)**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP	*Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do roku 2030; Strategia na*	Janikowo, Inowrocław, m. Inowrocław, Mogilno, Pakość

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Polskie Linie Kolejowe S.A.	*rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*	
1.72	27	**Kompleksowa modernizacja i przywrócenie ruchu na linii kolejowej nr 356**	**Odcinek Bydgoszcz-Szubin**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Białe Błota, Bydgoszcz, Szubin
1.73			**Odcinek Kcynia-Gołańcz**			Kcynia
1.74	28	**Rewitalizacja kolejowego ciągu komunikacyjnego Bydgoszcz-Kcynia-granica województwa**		PKP Polskie Linie Kolejowe S.A./Samorząd Województwa	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Białe Błota, Kcynia, Nakło nad Notecią, Szubin
1.75	29	**Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej/ekologicznego transportu**[10]	**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ul. Kujawskiej na odcinku od ronda Kujawskiego do ronda Bernardyńskiego wraz z rozbudową układu drogowego oraz przebudową infrastruktury transportu szynowego oraz zakupem taboru**	Miasto Bydgoszcz/Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.76			**Budowa trasy tramwajowej łączącej ul. Fordońską z ul. Toruńską wraz z rozbudową układu drogowego, przebudową infrastruktury transportu szynowego w Bydgoszczy**			
1.77			**Przebudowa torowiska tramwajowego w ciągu ul. Toruńskiej wraz z przebudową zajezdni tramwajowej w Bydgoszczy**			
1.78			**Przebudowa infrastruktury transportu szynowego wzdłuż ul. Gdańskiej na odcinku od ul. Kamiennej do ul. Dwernickiego**			
1.79	30	**Wdrożenie Europejskiego Systemu Sterowania Pociągiem na linii kolejowej nr 131**	**Odcinek Zduńska Wola Karsznice-Inowrocław**	Polskie Koleje Państwowe S.A.	*Narodowy Plan Wdrażania Europejskiego Systemu Zarządzania Ruchem Kolejowym; Strategia na*	Inowrocław, Kruszwica, m. Inowrocław, Pakość, Piotrków Kujawski, Radziejów

[10] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.80			**Odcinek Inowrocław-Tczew**		*rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Białe Błota, Bukowiec, Bydgoszcz, Dobrcz, Inowrocław, Jeżewo, m. Inowrocław, Nowa Wieś Wielka, Nowe, Osielsko, Pruszcz, Świecie, Warlubie, Złotniki Kujawskie
1.81	31	**BiT-City II**[11]	**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Szubińskiej na długości około 3000 m**	Miasto Bydgoszcz/Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.82			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Kruszwickiej na długości około 700 m**			
1.83			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Schulza i ul. Madalińskiego o długości około 800 m**			
1.84			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: przebudowa skrzyżowań wraz z rozbudową układu drogowego**			

[11] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.85			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa pętli tramwajowej**			
1.86			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa infrastruktury towarzyszącej drodze**			
1.87			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: budowa i przebudowa infrastruktury technicznej**			
1.88			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej, Kruszwickiej, Schulza i Madalińskiego wraz z przebudową układu drogowego: niezbędne wyburzenia nieruchomości wzdłuż ul. Szubińskiej**			
1.89			**Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: w bezpośrednim sąsiedztwie węzła Bydgoszcz Wschód**			
1.90			**Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: dyslokacja stacji wyładunkowej w rejon ul. Kaplicznej**			
1.91			**Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: dyslokacja stacji wyładunkowej w rejon ul. Kaplicznej**			
1.92			**Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: budowa dróg dojazdowych wraz z obiektami inżynierskim zapewniającymi dojazd do parkingu dla transportu indywidualnego od**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		strony wschodniej (ul. Fordońska) oraz od strony południowej (ul. Sporna)			
1.93		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: budowa dojść pieszych i dróg rowerowych, wraz z rozbudową systemu roweru aglomeracyjnego			
1.94		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Wschód: budowa i przebudowa infrastruktury towarzyszącej			
1.95		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Główna: w sąsiedztwie pętli autobusowo-tramwajowej, na miejscu obecnej stacji techniczno-postojowej			
1.96		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Główna: dyslokacja stacji techniczno-postojowej w rejon stacji Bydgoszcz Główna Towarowa			
1.97		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Główna: budowa dróg dojazdowych do parkingu wraz z rozbudową systemu roweru aglomeracyjnego			
1.98		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Główna: budowa dojść pieszych i dróg rowerowych wraz z rozbudową systemu roweru aglomeracyjnego			
1.99		Budowa parkingu park and ride w obszarze stacji kolejowej Bydgoszcz Główna: budowa i przebudowa infrastruktury towarzyszącej			
1.100		Budowa zintegrowanego węzła transportowego Bydgoszcz Bielawy (etap II): budowa parkingu park and ride w obszarze przystanku kolejowego Bydgoszcz Bielawy			
1.101		Budowa zintegrowanego węzła transportowego Bydgoszcz Bielawy (etap II): budowa kładki dla			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			pieszych stanowiących połączenie przystanków kolejowych z terenem miejskim, w tym z przystankami transportu autobusowego			
1.102			**Budowa zintegrowanego węzła transportowego Bydgoszcz Bielawy (etap II): budowa dojść pieszych i dróg rowerowych wraz z rozbudową systemu roweru aglomeracyjnego**			
1.103			**Budowa zintegrowanego węzła transportowego Bydgoszcz Bielawy (etap II): budowa dróg dojazdowych**			
1.104			**Budowa zintegrowanego węzła transportowego Bydgoszcz Bielawy (etap II): budowa i przebudowa infrastruktury technicznej**			
1.105			**Budowa parkingów Park&Ride w Toruniu: ul. Dziewulskiego przy pętli autobusowej**	Gmina Miasta Toruń/Miejski Zarząd Dróg w Toruniu		Toruń
1.106			**Budowa parkingów Park&Ride w Toruniu: ul. Olimpijska, w pobliżu granicy administracyjnej miasta**			
1.107			**Budowa parkingów Park&Ride w Toruniu: jeden parking w zachodniej części (ul. Gagarina/ul. Szosa Okrężna)**			
1.108			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: modernizacja infrastruktury kolejowej na odcinku od Dworca Toruń Główny do Dworca Toruń Wschodni (na wszystkich czynnych torowiskach)**	Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Gmina Miasta Toruń		Toruń
1.109			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: budowa**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			drugiego toru pod Placem Pokoju Toruńskiego wraz z niezbędnymi obiektami inżynieryjnymi			
1.110			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: budowa zespołu wiaduktów na ul. Równinnej w Toruniu**			
1.111			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: przebudowa dworca i stacji Toruń Miasto wraz ze skomunikowaniem przejściem podziemnym z ul. Chłopickiego wraz z przebudową tej ulicy**			
1.112			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: przebudowa dworca Toruń Wschodni wraz ze skomunikowaniem z ul. Chrobrego (w kierunku Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy) oraz budową węzła przesiadkowego komunikacji miejskiej/podmiejskiej**			
1.113			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: modernizacja mostu kolejowego im. Ernesta Malinowskiego**			
1.114			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: budowa przystanku kolejowego Toruń Garbaty Mostek**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.115			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: budowa przystanku kolejowego Toruń Podgórz**			
1.116			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: budowa przystanku kolejowego Toruń Kluczyki**			
1.117			**Modernizacja linii kolejowej nr 353 na odcinku Toruń Główny-Toruń Wschodni wraz z infrastrukturą dworcową oraz budową nowych przystanków kolejowych w Toruniu: przebudowa układu torowego i systemu sterowania ruchem na stacji Toruń Wschodni**			
1.118			**Przebudowa układu torowo-drogowego w ul. Wały gen. Sikorskiego i al. Jana Pawła II wraz z budową pasa tramwajowo-autobusowego**	Gmina Miasta Toruń/Miejski Zakład Komunikacji w Toruniu Sp. z o.o.		Toruń
1.119			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: budowa linii tramwajowej wraz infrastrukturą towarzyszącą do Osiedla Jar (etap I)**			
1.120			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: budowa linii tramwajowej wraz infrastrukturą towarzyszącą we wschodniej części miasta Torunia (skrosowanie linii tramwajowej nr 2 z linią nr 1)**			
1.121			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: budowa nowej zajezdni tramwajowej z parkingiem Park & Ride wraz z doprowadzeniem linii tramwajowej (etap I)**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.122			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: modernizacja torowiska wraz z siecią trakcyjną w ul. Bydgoskiej i ul. Chopina**			
1.123			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: modernizacja torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną na trasie linii nr 1 i 5 od pl. Daszyńskiego do ul. Ślaskiego**			
1.124			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: modernizacja torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną na trasie linii nr 2 na odcinku od pl. Niepodległości do ul. Reja**			
1.125			**Poprawa funkcjonowania komunikacji miejskiej w Toruniu: modernizacja torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną i układem drogowym na odcinku od pl. To-Mi-To do wiaduktu przy ul. Kościuszki**			
1.126			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: budowa linii tramwajowej wraz infrastrukturą towarzyszącą do Osiedla Jar (etap II)**			
1.127			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: budowa nowej zajezdni tramwajowej z parkingiem Park & Ride (etap II)**			
1.128			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja torowiska wraz z siecią trakcyjną w ul. Reja**			
1.129			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną na trasie**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			linii nr 1 i 5 od ul. Waryńskiego do pl. Daszyńskiego			
1.130			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja torowiska tramwajowego wraz z siecią trakcyjną na trasie linii nr 1 i 5 od ul. Ślaskiego do pętli Olimpijska**			
1.131			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja sieci trakcyjnej i oświetlenia ulicznego w ul. Broniewskiego na odcinku od ul. Reja do pętli Motoarena**			
1.132			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja sieci trakcyjnej wraz z wymianą słupów trakcyjno-oświetleniowych i oświetlenia ulicznego od Pl. Skarbka do ul. Wschodniej**			
1.133			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja torowiska wraz z wymianą sieci trakcyjnej na ul. Odrodzenia**			
1.134			**Budowa infrastruktury komunikacji miejskiej wraz z zakupem taboru niskoemisyjnego w Toruniu: modernizacja zajezdni autobusowej i budowa elektrowni fotowoltaicznej dla przekazywania energii do sieci trakcyjnej oraz do obsługi taboru**			
1.135			**Rozwój systemu transportowego Inowrocławia: budowa dwupoziomowego parkingu przy ul. Magazynowej**	Gmina Miasto Inowrocław		m. Inowrocław
1.136			**Rozwój systemu transportowego Inowrocławia: budowa przejścia podziemnego do dworca PKP**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.137		**Rozwój systemu transportowego Inowrocławia: przebudowa placu przed dworcem PKP**			
1.138		**Rozwój systemu transportowego Inowrocławia: utworzenie parkingów**			
1.139		**Rozwój systemu transportowego Inowrocławia: dostosowanie układu drogowego do nowo zakupionego taboru komunikacji miejskiej**			
1.140		**Prace na linii kolejowej nr 18: odcinek linii w okolicach dworca we Włocławku**	Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa, Gmina Miasto Włocławek		m. Włocławek
1.141		**Prace na linii kolejowej nr 18: budowa nowego dworca kolejowego we Włocławku wraz z kompleksową przebudową i zagospodarowaniem terenu dworca kolejowego na potrzeby zintegrowanego węzła komunikacyjnego**			
1.142		**Modernizacja linii kolejowej nr 27: dyslokacja przystanków**	Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Gmina Miasta Toruń		Czernikowo, Kikół, Lipno, Lubicz, m. Lipno, Obrowo, Skępe, Toruń
1.143		**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: budowa węzła ul. Dworcowa-PKP dla obsługi pasażerów transportu publicznego miejskiego (tramwaje i autobusy) i pozamiejskiego (PKP, PKS, busy, transport międzynarodowy) oraz prywatnego (samochody, motory, rowery)**	Gmina Miasto Grudziądz		m. Grudziądz
1.144		**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			w Grudziądzu: modernizacja torowiska tramwajowego na trasie pętla Rządz-Pl. 23 Stycznia			
1.145			**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: modernizacja torowiska tramwajowego na trasie Pl. 23 Stycznia-Focha-Dworcowa**			
1.146			**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: budowa węzła przesiadkowego w ciągu ul. Al. I Pl. 23 Stycznia w celu usprawnienia jego funkcji jako głównego węzła przesiadkowego miejskiej komunikacji publicznej**			
1.147			**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: modernizacja podstacji trakcyjnych Południowa i Pl. 23 stycznia**			
1.148			**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: dostosowanie zajezdni tramwajowej dla potrzeb wagonów tramwajowych niskopodłogowych**			
1.149			**Budowa węzła multimodalnego, przebudowa infrastruktury tramwajowej i drogowej dla**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		potrzeb transportu publicznego oraz zakup taboru tramwajowego i autobusowego w Grudziądzu: uruchomienie linii autobusów elektrycznych na trasie Szpital-Al. 23 Stycznia wraz z budową niezbędnej infrastruktury (stacje ładowania dla autobusów i samochodów elektrycznych) i przebudową ulic leżących w trasie linii			
1.150		**Węzły zintegrowane (dworce/punkty kolejowej odprawy pasażerskiej)**	Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa, samorządy lokalne		Bydgoszcz, Chełmża, Czernikowo, Dragacz, Grudziądz, Gruta, Jabłonowo Pomorskie, Jeżewo, Kikół, Lipno, Lubicz, Łysomice, m. Grudziądz, m. Inowrocław, m. Lipno, m. Włocławek, Obrowo, Skępe, Świecie nad Osą, Toruń
1.151		**Rozwój zrównoważonego transportu zbiorowego poprzez poprawę efektywności energetycznej, wdrażanie technologii niskoemisyjnej we Włocławku: rozbudowa pętli autobusowych w systemie bike&ride**	Gmina Miasto Włocławek/Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o. we Włocławku		m. Włocławek
1.152		**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Solskiego o długości około 1750 m**	Miasto Bydgoszcz/Zarząd Dróg Miejskich i Komunikacji Publicznej w Bydgoszczy		Bydgoszcz
1.153		**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			zakupem taboru - rozbudowa ulicy Solskiego do układu dwujezdniowego na długości około 1400 m			
1.154			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - przebudowa skrzyżowań wzdłuż ulicy Solskiego**			
1.155			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa pętli tramwajowej przy skrzyżowaniu ulic: Solskiego-Bielicka**			
1.156			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy tramwajowej w ul. Pięknej na długości około 700 m**			
1.157			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - rozbudowa ulicy Pięknej do układu dwujezdniowego**			
1.158			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - przebudowa skrzyżowania ulic: Piękna-Szubińska-Połtyna**			
1.159			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			tramwajowej wzdłuż ul. Szubińskiej na długości około 550 m			
1.160			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Kruszwickiej na długości około 450 m**			
1.161			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - przebudowa skrzyżowania plac Poznański i rondo Grunwaldzkie**			
1.162			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa infrastruktury towarzyszącej drodze**			
1.163			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Solskiego, Pięknej, Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa i przebudowa infrastruktury technicznej**			
1.164			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Szubińskiej na długości około 2050 m**			
1.165			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa dwutorowej trasy tramwajowej wzdłuż ul. Kruszwickiej na długości około 450 m**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.166			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - przebudowa skrzyżowań wraz z rozbudową układu drogowego**			
1.167			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa pętli tramwajowej**			
1.168			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa infrastruktury towarzyszącej drodze**			
1.169			**Budowa trasy tramwajowej wzdłuż ulic: Szubińskiej i Kruszwickiej wraz z rozbudową układu drogowego oraz zakupem taboru - budowa i przebudowa infrastruktury technicznej**			
1.170	32	**Rewitalizacja Międzynarodowej Drogi Wodnej E70 - rewitalizacja i promocja drogi wodnej oraz zwiększenie gospodarczego wykorzystania potencjału rzek**		Ministerstwo Rozwoju/Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej/Samorząd Województwa	*Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym AGN; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Kcynia, Nakło nad Notecią, Sicienko, Bydgoszcz, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Unisław, Pruszcz, Chełmno, m. Chełmno, Świecie, Dragacz, Grudziądz, m. Grudziądz, Nowe
1.171	33	**Rewitalizacja szlaku żeglownego Kanału Bydgoskiego i Noteci dolnej skanalizowanej (od km 14,8 do km 176,2) do parametrów drogi wodnej II klasy**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	*Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); MasterPlan dla obszaru dorzecza Wisły; MasterPlan dla obszaru dorzecza Odry;*	Kcynia

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego	
1.172	34	**Rewitalizacja Brdy skanalizowanej wraz z przebudową obiektów Bydgoskiego Węzła Wodnego (w tym Stopień Bydgoszcz i Stopień Czersko Polskie)**	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku	*Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.173	35	**Budowa terminala intermodalnego wraz z portem śródlądowym**	Ministerstwo Rozwoju/Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej/ Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa/ Samorząd Województwa	*Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym AGN; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Bydgoszcz, Solec Kujawski
1.174	36	**Użeglownienie dróg wodnych: E40**	Ministerstwo Rozwoju/Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym AGN*	Włocławek, Dobrzyń nad Wisłą, m. Włocławek, Fabianki, Lubanie, Bobrowniki, Waganiec, Nieszawa, Czernikowo, Raciążek, Ciechocinek, Obrowo, Lubicz, Aleksandrów Kujawski, Toruń, Wielka Nieszawka, Solec Kujawski, Zławieś Wielka, Bydgoszcz,

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Unisław, Pruszcz, Chełmno, m. Chełmno, Świecie, Dragacz, Grudziądz, m. Grudziądz, Nowe
1.175	37	**Realizacja projektu kompleksowej modernizacji Portu Lotniczego w Bydgoszczy, w tym budowa terminala cargo**		Ministerstwo Rozwoju/Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa/ Samorząd Województwa	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Białe Błota, Bydgoszcz
Poziom krajowy - energetyka						
1.176	1	**Budowa linii 400 kV**	**Grudziądz Węgrowo-Pelplin-Gdańsk Przyjaźń**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Grudziądz, Gruta, m. Grudziądz, Nowe, Rogóźno
1.177			**Jasiniec-Grudziądz Węgrowo**		*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Bydgoszcz, Dąbrowa Chełmińska, Grudziądz, Kijewo Królewskie, Lisewo, m. Grudziądz, Osielsko, Papowo Biskupie, Płużnica, Unisław, Zławieś Wielka
1.178			**Pątnów-Jasiniec**			Bydgoszcz, Inowrocław, Janikowo, Jeziora Wielkie, Nowa Wieś Wielka, Pakość, Solec

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
					Kujawski, Strzelno, Złotniki Kujawskie
1.179	2	**Budowa linii 400 kV Bydgoszcz Zachód-Piła Krzewina**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Białe Błota, Sicienko, Nakło nad Notecią, Mrocza, Sadki
1.180	3	**Przebudowa linii napowietrznej 110 kV (3,3 km) Jasiniec-Bydgoszcz Wschód w celu poprawy zasilania miasta Bydgoszcz**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Bydgoszcz
1.181	4	**Budowa linii napowietrznej 110 kV (5,2 km) dwutorowej Jasiniec-Świecie (wcinka w linię, dodatkowe połączenie do stacji Fordon) w celu poprawy zasilania miasta Bydgoszcz**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Bydgoszcz, Dobrcz, Osielsko, Pruszcz, Świecie
1.182	5	**Budowa linii kablowej (3,6 km) 110 kV dwutorowej Jasiniec-Świecie w celu poprawy zasilania miasta Bydgoszcz**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Bydgoszcz, Dobrcz, Osielsko, Pruszcz, Świecie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.183	6	**Budowa (2 km) linii kablowej 110 kV Bydgoszcz Śródmieście-Bydgoszcz Północ**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Bydgoszcz
1.184	7	**Modernizacja linii 400 kV Grudziądz Węgrowo-Płock w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Brzuze, Chrostkowo, Dębowa Łąka, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Kowalewo Pomorskie, m. Grudziądz, Płużnica, Radomin, Radzyń Chełmiński, Rogowo (powiat rypiński), Ryńsk, Skępe, Zbójno
1.185	8	**Modernizacja linii 220 kV Grudziądz Węgrowo-Toruń Elana w celu dostosowania do zwiększonych przesyłów mocy**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025*	Chełmża, Grudziądz, Łysomice, m. Grudziądz, Płużnica, Radzyń Chełmiński, Toruń
1.186	9	**Przebudowa linii wysokiego napięcia 110 kV na dwutorową (36 km) Piotrków Kujawski-Radziejów**	ENERGA-Operator S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	m. Radziejów, Piotrków Kujawski, Radziejów
1.187	10	**Przebudowa linii wysokiego napięcia 110 kV (36 km) Piotrków Kujawski-Pątnów**	ENERGA-Operator S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego*	Piotrków Kujawski

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	
1.188	11	**Przebudowa linii wysokiego napięcia 110 kV (31 km) Lipno-Golub-Dobrzyń**	ENERGA-Operator S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Czernikowo, Golub-Dobrzyń, Kikół, Lipno, m. Lipno, m. Golub-Dobrzyń, Zbójno
1.189	12	**Przebudowa linii wysokiego napięcia 110 kV (7 km) Brodnica Podgórz-Lidzbark Welski**	ENERGA-Operator S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Bartniczka, Brodnica, Brzozie, m. Brodnica
1.190	13	**Rozbudowa stacji 400/220/110 kV Grudziądz Węgrowo**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	m. Grudziądz
1.191	14	**Rozbudowa stacji 220/110 kV Jasiniec o rozdzielnię 400 kV**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.192	15	**Rozbudowa stacji 220/110 kV Bydgoszcz Zachód o rozdzielnię 400 kV**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Białe Błota
1.193	16	**Budowa stacji 110/15 kV Nowe w celu umożliwienia rozwoju energetyki odnawialnej**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Nowe
1.194	17	**Przełączenie linii 220 kV Piła Krzewina-Bydgoszcz Zachód-Jasiniec na napięcie 400 kV: odcinek Bydgoszcz Zachód-Jasiniec**	Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.	*Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Bydgoszcz, Białe Błota
1.195	18	**Budowa sieci inteligentnej na terenie Kujaw (Oddział Bydgoszcz) poprzez modernizację i przebudowę linii i stacji SN i NN, wymianę transformatorów, automatyzację linii i stacji w wyniku zastosowania zdalnego sterowania i elektroenergetycznej automatyki zabezpieczeniowej, w tym wskaźników przepływu prądów zwarciowych oraz zastosowanie inteligentnego opomiarowania, w tym liczników bilansujących wraz z infrastrukturą transmisyjną**	Enea Operator Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Barcin, Białe Błota, Bukowiec, Bydgoszcz, Cekcyn, Dąbrowa, Dąbrowa Biskupia, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Dragacz, Drzycim, Gąsawa,

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Gniewkowo, Gostycyn, Inowrocław, Janikowo, Janowiec Wielkopolski, Jeziora Wielkie, Jeżewo, Kamień Krajeński, Kcynia, Kęsowo, Koronowo, Kruszwica, Lniano, Lubiewo, Łabiszyn, m. Inowrocław, Mogilno, Mrocza, Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Nowe, Osie, Osielsko, Pakość, Pruszcz, Rogowo (powiat żniński), Rojewo, Sadki, Sępólno Krajeńskie, Sicienko, Solec Kujawski, Sośno, Strzelno, Szubin, Śliwice, Świecie, Świekatowo, Tuchola, Warlubie, Więcbork, Złotniki Kujawskie, Żnin
1.196	19	**Budowa gazociągów wysokiego ciśnienia**	**Łysomice-Otorowo-PGE Bydgoszcz**	Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Łysomice, Zławieś Wielka, Solec Kujawski, Bydgoszcz
1.197			**Kruszwica-Inowrocław**			Inowrocław, Kruszwica
1.198			**Sępólno Krajeńskie-Nakło**			Sępólno Krajeńskie, Więcbork, Mrocza, Nakło nad Notecią
1.199	20	**Budowa gazociągu Gustorzyn-Łódź-Piotrków Trybunalski-Tworóg wraz z infrastrukturą niezbędną do jego obsługi na terenie województw kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, łódzkiego i śląskiego**		Gaz System S.A.	*Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu*	Brześć Kujawski, Włocławek, Choceń, Kowal, Baruchowo

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (Dz. U. z 2017 r. poz. 2302)	
1.200	21	**Budowa sieci dystrybucyjnej gazowej na obszarach dotychczas niezgazyfikowanych w powiecie aleksandrowskim**	SIME Polska Sp. z o.o.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, m. Aleksandrów Kujawski
1.201	22	**Rozbudowa istniejącej sieci gazowej na terenie gmin Lubicz i Obrowo o łącznej długości około 15 km**	Duon Dystrybucja S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Lubicz, Obrowo
1.202	23	**Przyłączenie do sieci przesyłowej sieci dystrybucyjnej Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. w Kruszwicy zasilającej odbiorców na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego**	Gaz System S.A.	*Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego - Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2016-2025*	Kruszwica
1.203	24	**Przyłączenie do sieci przesyłowej urządzeń i instalacji gazowych znajdujących się w EC Toruń**	Gaz System S.A.	*Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego - Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2016-2025*	Toruń

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.204	25	**Przyłączenie do sieci przesyłowej urządzeń i instalacji gazowych znajdujących się w Elektrowni Grudziądz**	Gaz System S.A.	*Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego - Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2016-2025*	m. Grudziądz
1.205	26	**Przebudowa Węzła Rozdzielczego Gazu Gustorzyn**	Gaz System S.A.	*Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego - Plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe na lata 2016-2025*	Brześć Kujawski
1.206	27	**Rozbudowa magazynu KPMG Mogilno - zwiększenie pojemności roboczej magazynu od ok. 570 mln m3 do 800 mln m3 (przyrost o 230 mln m3)**	Operator Systemu Magazynowania Sp. z o. o./Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020; Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Mogilno
1.207	28	**Budowa magazynu gazu - budowa kawernowego magazynu gazu o pojemności roboczej 160 mln m3 wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do jego budowy i obsługi**	Kopalnia Soli Lubień sp. z o.o./Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*	Lubień Kujawski
1.208	29	**Budowa kawernowego podziemnego magazynu gazu w centralnej Polsce wraz z gazociągiem przyłączeniowym**	Gaz System S.A.	*Lista Projektów Strategicznych dla*	Janowiec Wielkopolski, Żnin, Rogowo

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
					infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	(powiat żniński), Gąsawa, Mogilno
1.209	30	**Wsparcie selektywne przedsięwzięć dotyczących sieci ciepłowniczych i chłodniczych[12]**	**Przyłączenie obiektów do sieci ciepłowniczej, w celu zwiększenia wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji**	EDF Toruń S.A.[13]	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.210			**Budowa pierścienia dn 500 „Bielawy-Skarpa" od źródła EC1 do komory S16s**			
1.211			**Modernizacja grupowych węzłów cieplnych i budowa węzłów indywidualnych - etap 1**			
1.212			**Zmniejszenie niskiej emisji na terenie Torunia - etap 1**			
1.213			**Modernizacja grupowych węzłów cieplnych i budowa węzłów indywidualnych - etap 2**			
1.214			**Zmniejszenie niskiej emisji na terenie Torunia - etap 2**			
1.215			**Wymiana sieci magistralnej DN700 od komory S3s do komory S16, na terenie osiedla „Na Skarpie”**			
1.216			**Wymiana sieci rozdzielczej wraz z przyłączami od komory E18, E19, E20, E21, E22**			
1.217			**Wymiana sieci rozdzielczej wraz z przyłączami pomiędzy komorami S5s i S16, na terenie osiedla „Na Skarpie”**			
1.218			**Wymiana sieci rozdzielczej wraz z przyłączami od komory G15s na terenie osiedla „Rubinkowo I”**			
1.219			**Wymiana sieci rozdzielczej wraz z przyłączami od komory U1, E34, E11, E12 i E13**			

[12] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

[13] 13 listopada 2017 r. Grupa PGE przejęła aktywa francuskiego koncernu EDF. W związku z tą zmianą, w dniu 23 listopada 2017 r. spółka w Toruniu zmieniła swoją nazwę na PGE Toruń S.A.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.220		**Modernizacja węzłów indywidualnych**			
1.221		**Budowa sieci ciepłowniczej zasilającej hotel akademicki szkoły wyższej w Toruniu**	Geotermia Toruń Sp. z o.o.		
1.222		**Budowa sieci ciepłowniczej zasilającej budynki mieszkalne i placówki systemu oświaty miasta Torunia**			
1.223		**Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez przebudowę oraz termomodernizację sieci ciepłowniczej na terenie miasta Bydgoszczy etap I**	Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Spółka z o.o.		Bydgoszcz
1.224		**Budowa, przebudowa sieci ciepłowniczej na terenie miasta Bydgoszczy umożliwiających wykorzystanie energii cieplnej wytworzonej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji**			
1.225		**Zwiększenie efektywności energetycznej poprzez przebudowę oraz termomodernizację sieci ciepłowniczej na terenie miasta Bydgoszczy etap II**			
1.226	31	**Rozwój klastrów energii w województwie kujawsko-pomorskim poprzez realizację projektów służących rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym**	Prosument Klaster Odnawialnych Źródeł Energii	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Boniewo, Bydgoszcz, Choceń, Chodecz, Izbica Kujawska, Lubień Kujawski, Lubraniec
1.227	32	**Osiągnięcie i przestrzeganie dopuszczalnych standardów norm emisji poprzez zastosowanie środków ochrony atmosfery w obiekcie Soda Polska Ciech S.A. (K1, K2, K3, K4, K5)**	Soda Polska Ciech S.A.	*Przejściowy Plan Krajowy*	Janikowo, m. Inowrocław
Poziom krajowy - infrastruktura społeczna					
1.228	1	**Narodowe Centrum Radioastronomii i Technologii Kosmicznych - Budowa radioteleskopu 90 m**	Konsorcjum: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (lider), Politechnika Gdańska, Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego	*Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030; Polska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Osie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				w Warszawie, Centrum Badań Kosmicznych Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Zielonogórski, Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Instytut Chemii Bioorganicznej PAN Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego, Uniwersytet Techniczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Instytut Optyki Stosowanej w Warszawie		
1.229	2	**Budowa siedziby Akademii Muzycznej w Bydgoszczy**		Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Akademia Muzyczna	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.230	3	**Utworzenie publicznej Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Grudziądzu**		Gmina Miasto Grudziądz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Grudziądz
1.231	4	**Inwestycja w infrastrukturę wyższej szkoły zawodowej i działania z zakresu e-edukacji w celu stworzenia Centrum Nauk Technicznych i Nowoczesnych Technologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej we Włocławku**		Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa we Włocławku	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Włocławek
1.232	5	**Termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego**	**Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy**	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego,*	Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.233			**Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia im. G. G. Gorczyckiego w Chełmnie**		*Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko*	m. Chełmno
1.234	6	**Toruńska Starówka - ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO (etap II)[14]: strefa buforowa UNESCO gwarancją ochrony ciągłości kulturowej miasta**	**Zagospodarowanie zieleńca pomiędzy ul. Chopina, Bydgoską i Al. 500-lecia poprzez ukształtowanie terenów zieleni miejskiej i utworzenie bezpiecznej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej**	Gmina Miasta Toruń wraz z partnerami	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.235			**Prace zapobiegające degradacji cennych walorów przyrodniczych oraz doposażenie w obiekty małej architektury w obszarze zieleni w otoczeniu Muzeum Etnograficznego w Toruniu**			
1.236			**Zagospodarowanie Parku Glazja przy ul. Waryńskiego: uporządkowanie zieleni, poprawa nawierzchni alejek, zwiększenie ilości małej architektury przy zwiększeniu bezpieczeństwa użytkowników**			
1.237			**Uporządkowanie zieleni, poprawa nawierzchni alejek, zwiększenie ilości małej architektury przy zwiększeniu bezpieczeństwa użytkowników na Bulwarze Filadelfijskim między mostami oraz na Kępie Bazarowej wraz z przebudową ul. Majdany**			
1.238			**Prace modernizacyjne na obszarze Ogrodu Zoobotanicznego**			
1.239			**Prace konserwatorsko-adaptacyjne przeprowadzone do nowej funkcji kulturalnej wraz z zagospodarowaniem otoczenia w schronie B-66 przy ul. Wały gen. Sikorskiego 23/25**			

[14] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.240	7	**Toruńska Starówka – ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO (etap II)[15]: perły zabytków architektury, budownictwa i techniki komunalnej**	**Zagospodarowanie terenu obejmującego renowację i przebudowę Strugi Toruńskiej wraz z rewitalizacją jej otoczenia i wyeksponowanie urządzeń hydrotechnicznych na odcinku od ul. Wały gen. Sikorskiego do rzeki Wisły**	Gmina Miasta Toruń	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.241	8	**Wsparcie obszaru kultury w województwie kujawsko-pomorskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego**	**Muzeum Twierdzy Toruń - adaptacja budynku Koszar Bramy Chełmińskiej na cele muzealne**	Gmina Miasta Toruń	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.242			**Park Kultury. Rewitalizacja Młynów Rothera na Wyspie Młyńskiej w Bydgoszczy - etap I**	Miasto Bydgoszcz		Bydgoszcz
1.243			**Odnowa substancji zabytkowej infrastruktury zespołu tężni jako przykład przemysłowej architektury służącej produkcji soli na ziemiach Królestwa Polskiego i jako element Kujawsko-Pomorskiego Solnego Parku Kulturowego w Ciechocinku**	Miejskie Centrum Kultury w Ciechocinku		Ciechocinek
1.244			**Utworzenie Kujawskiego Centrum Muzyki w Pałacu Wieniec - remont, przebudowa i modernizacja istniejącego Zespołu Pałacowo-Parkowego w miejscowości Wieniec koło Włocławka wraz z infrastrukturą zewnętrzną i zagospodarowaniem terenu Parku**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny w Toruniu		Brześć Kujawski
1.245			**Młyn Kultury - przebudowa, rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania budynku magazynowego przy ul. Kościuszki 77 w Toruniu na budynek o funkcji użyteczności publicznej**	Samorząd Województwa		Toruń
1.246	9	**Centra Innowacyjnej Edukacji (w tym tzw. Minikoperniki)[16]**	**Budowa bądź adaptacje budynków/pomieszczeń**	Samorząd Województwa, Starostwo Powiatowe w Radziejowie,	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Brodnica, m. Radziejów, Świecie, Łysomice

[15] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

[16] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Starostwo Powiatowe w Brodnicy, Starostwo Powiatowe w Świeciu, Centrum Astronomii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Piwnicach		
1.247			**Adaptacja budynków zlokalizowanych przy ul. W. Łokietka w Toruniu na potrzeby Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy, instytucji kultury prowadzącej innowacyjną edukację w regionie kujawsko-pomorskim**	Gmina Miasta Toruń		Toruń
1.248			**Centrum Geologii i Laboratorium Bursztynu w Inowrocławiu - budowa i adaptacja budynków i pomieszczeń**	Gmina Miasto Inowrocław		m. Inowrocław
1.249	10	**Centralna Baza Magazynowa (CBM) – utworzenie centrum logistycznego na potrzeby Ochrony Ludności/Obrony Cywilnej zwanego CBM, w oparciu o Szkołę Podoficerską Państwowej Straży Pożarnej w Bydgoszczy**		Ministerstwo Rozwoju/Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji/ Ministerstwo Obrony Narodowej	*Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*	Bydgoszcz
1.250	11	**System Transformacji i Transferu Wiedzy do Strategicznych Gałęzi Gospodarki Województwa Kujawsko-Pomorskiego**		Konsorcjum: Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Toruń
1.251	12	**Bezpieczeństwo łańcucha żywnościowego i żywność spersonalizowana**	**Centrum Bezpiecznej Żywności**	Konsorcjum: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Toruń, Tuchola
1.252			**Centrum Mikotoksyn**			
1.253			**Laboratorium Hodowli Komórkowych i Testów Toksyczności**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.254		**SafeFoodMed[17] – dot. utworzenia centrów i laboratoriów naukowych poprzez modernizację i doposażenie istniejącej infrastruktury członków Konsorcjum**	**Bank Rakotwórczych Grzybów Pleśniowych**	Technologiczno-Przyrodniczy im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy, Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi		
1.255			**Laboratorium Biotechnologii Żywności**			
1.256			**Laboratorium Bioanalityczno-Żywnościowe**			
1.257			**Laboratorium Membranowych Technik Rozdzielczych**			
1.258			**Laboratorium Technologii Proekologicznych**			
1.259			**Centrum Żywienia i Aktywności Fizycznej Człowieka**			
1.260			**Centrum Eko-Innowacji**			
1.261			**Laboratorium Monitoringu Zagrożeń Żywności**			
1.262	13	**Poprawa warunków funkcjonowania szpitali wojewódzkich**	**Wojewódzki Szpital Zespolony im L. Rydygiera w Toruniu**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorskie Inwestycje Medyczne Sp. z o.o.	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
1.263			**Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. błogosławionego księdza Jerzego Popiełuszki we Włocławku**		*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Włocławek
1.264	14	**Program Zdrowie. Kujawsko-pomorski interdyscyplinarny program diagnozy spersonalizowanej i opieki zdrowotnej**		Konsorcjum: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz, Toruń
1.265	15	**Wieloletni program medyczny - rozbudowa i modernizacja Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 im. dr. Jana Biziela w Bydgoszczy**		Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz

[17] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.266	16	**Budowa Ośrodka Szkoleniowego Sportów Wodnych**	Klub Wioślarski Gopło Kruszwica	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Kruszwica
1.267	17	**Przystań AZS w Toruniu - budowa budynku przystani sportów wodnych Szkoły Mistrzostwa Sportowego przy ul. Popiełuszki 1-3 w Toruniu**	Gmina Miasta Toruń	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.268	18	**Budowa Hali Sportowej Collegium Medicum UMK**	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.269	19	**Budowa hali lekkoatletycznej i strzelectwa sportowego na terenie Kompleksu Sportowego Zawisza przy ul. Gdańskiej 163**	Miasto Bydgoszcz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.270	20	**Budowa hali gimnastyki sportowej z wyposażeniem w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.271	21	**Budowa hali widowiskowo-sportowej wraz z zapleczem i niezbędną infrastrukturą w Mroczy**	Miasto i Gmina Mrocza	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Mrocza
1.272	22	**Budowa pełnowymiarowego boiska ze sztuczną nawierzchnią do hokeja na trawie**	Gmina Rogowo	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Rogowo (powiat żniński)
1.273	23	**Rewitalizacja kompleksu Astoria na cele sportowo-rekreacyjne wraz z budową 50-metrowego basenu**	Miasto Bydgoszcz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.274	24	**Zrobotyzowany teleskop klasy 1.5-m wraz z laboratorium**	Międzynarodowy Instytut Technologii Optycznych i Astronomicznych	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
Poziom krajowy - ochrona środowiska					
1.275	1	**Budowa drugiego stopnia na Wiśle poniżej Włocławka**	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Energa	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły; Założenia do planów rozwoju*	Czernikowo, Raciążek

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Invest S.A., Samorząd Województwa	*śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016–2020 z perspektywą do roku 2030; Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	
1.276	2	**Budowa stopnia wodnego Czyżkówko w Bydgoszczy na rzece Brdzie (ul. Chmielna)**		Miasto Bydgoszcz/Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Bydgoszczy Sp. z o.o.	*MasterPlan dla obszaru dorzecza Wisły*	Bydgoszcz
1.277	3	**Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w województwie kujawsko-pomorskim, w tym budowa stopnia wodnego w okolicach Włocławka[18]**	**Struga Lubicka**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[19], Gmina Miasta Toruń	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Toruń
1.278			**Struga Toruńska, w tym m.in. renowacja i przebudowa Strugi (kanał A i kanał B) na odcinku od zbiornika „Kaszownik" do rzeki Wisły wraz z rekultywacją zbiornika, rewitalizacją jego otoczenia i wyeksponowanie urządzeń wodnych w granicach zabudowy staromiejskiej**			
1.279			**Budowa zbiornika małej retencji w Śmiłowicach**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[18]		Choceń
1.280			**Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego Kanału Bachorza od km 0+000 do km 14+000**			Kruszwica, Dąbrowa Biskupia, Inowrocław
1.281			**Zapewnienie retencji poprzez odbudowę budowli piętrzącej na cieku Panna Północna w km 10+184 wraz z przepławką dla ryb dwuśrodowiskowych**			Mogilno

[18] Uszczegółowienie inwestycji pochodzi z załącznika nr 1a do Kontraktu Terytorialnego wg stanu na 30.08.2015 r.

[19] *Ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne (Dz. U. 2017 r. poz. 1566) pozbawia Marszałka Województwa dotychczasowej realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, w tym utrzymaniu wód istotnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Dotychczasowe zadania Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku przejęła z dniem 01 stycznia 2018 r. nowo utworzona jednostka organizacyjna – Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie".*

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.282		**Zwiększenie zdolności retencyjnych Kanału Głównego Miejskiej Niziny Chełmińskiej poprzez modernizację budowli piętrzącej w km 0+800**			m. Grudziądz
1.283		**Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Fryba w km 8+625 we wsi Brzozowo**			Kijewo Królewskie, Stolno
1.284		**Kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego rzeki Kcynki - etap II od km 21+302 do km 33+962**			Kcynia
1.285		**Retencjonowanie wód w Kanale A-Łęgnowo od km 0+000 do 5+400 km**			Solec Kujawski, Bydgoszcz
1.286		**Stabilizacja wody w jeziorze Jezuickim**			Nowa Wieś Wielka
1.287		**Struga Lubcza - stabilizacja wody w jeziorach: Zakrzewskie, Ostrowo i Gardzinowo**			Więcbork
1.288		**Modernizacja stacji pomp Pastwiska wraz z dostosowaniem Kanału Pastwiska**			Nowe, Warlubie
1.289		**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Sartowice-Nowe, odcinek 7+015-10+600**			Dragacz
1.290		**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Łęgnowo-Otorowo od km 0+000 do km 5+600**			Solec Kujawski, Bydgoszcz
1.291		**Przebudowa wału Wiejskiej Niziny Chełmińskiej w km 0+000-16+180**			Chełmno, Dąbrowa Chełmińska
1.292		**Działania dla usprawnienia bezpiecznego odprowadzenia fali przeciwpowodziowej na rzece Zgłowiączka od km 0+000 do km 5+800**			m. Włocławek
1.293		**Modernizacja wału przeciwpowodziowego Niziny Nieszawskiej na terenie miejskim w km 0+000 - 3+350**			Toruń
1.294		**Modernizacja wału przeciwpowodziowego Dolnej Niziny Toruńskiej na terenie miejskim w km 0+000 - 4+100**			
1.295		**Budowa przepławki dla ryb dwuśrodowiskowych na rzece Skarlanka w m. Tama Brodzka**			Brodnica

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.296			**Niebieski korytarz ekologiczny wzdłuż doliny rzeki Osy**			Świecie nad Osą, Gruta, Łasin, Jabłonowo Pomorskie, Rogóźno, Grudziądz, m. Grudziądz
1.297			**Budowa przepławki dla ryb dwuśrodowiskowych na rzece Ruziec w m. Paliwodzizna**			Golub-Dobrzyń
1.298			**Budowa przepławki dla ryb dwuśrodowiskowych na rzece Ruziec w m. Ruże**			Zbójno
1.299			**Uszczelnienie skarpy odwodnej (5.660 mb) przeciwpowodziowego wału ochronnego Fordon-Łoskoń oraz wzmocnienie korony wału przeciwpowodziowego geokratą (2.400 mb)**	Miasto Bydgoszcz	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły; Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.300			**Odbudowa obwałowania zbiornika Portu Drzewnego przy ul. Toruńskiej w celu ochrony przed powodzią Osiedla Łęgnowo-Wieś**			
1.301			**Modernizacja istniejących i budowa nowych elementów systemu ochrony przeciwpowodziowej i przebudowa wału przeciwpowodziowego Fordon-Łoskoń**	Miasto Bydgoszcz	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Bydgoszcz
1.302			**Remont wału przeciwpowodziowego "Korabniki" zlokalizowanego na lewym brzegu Wisły (kilometraż od 682,9 do 687,2, długość umocnienia 4,3 km) w Dolinie Korabnickiej, wzdłuż ulic Pszennej i Żyznej**	Gmina Miasto Włocławek	*Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Włocławek
1.303	4	**Ochrona przed wodami powodziowymi dolnego odcinka Wisły od Włocławka do jej ujścia do Zatoki: przebudowa ostróg, odbudowa budowli regulacyjnych oraz prace konserwacyjne na obszarze koryta wielkiej wody Dolnej Wisły (km 847-718)**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły; Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Kontrakt Terytorialny dla*	Bydgoszcz, Chełmno, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Dragacz, Grudziądz, m. Chełmno, m. Grudziądz, Nowe, Pruszcz, Solec Kujawski, Świecie, Toruń, Unisław, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
					Województwa Kujawsko-Pomorskiego	
1.304	5	**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Grabowo-Świecie**	**Odcinek od km 0+000 do km 22+500**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[20]	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Świecie, Pruszcz
1.305			**Odcinek od km 23+857 do km 26+565**			
1.306	6	**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Niziny Nieszawskiej**		Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[19]	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Toruń, Wielka Nieszawka
1.307	7	**Remont przepustu wałowego na kanale głównym wiejskiej Niziny Chełmińskiej**		Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[19]	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Unisław
1.308	8	**Zabezpieczenie brzegów rzeki Wdy w gminie Świecie w km 5+500 - 7+000 w zasięgu cofki od rzeki Wisły**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Świecie
1.309	9	**Roboty pogłębiarskie i naprawcze brzegów (zniszczenia pobobrowe): Stara Noteć Rynarzewska na odcinku Tur-Chobielin-Nakło**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	*MasterPlan dla obszaru dorzecza Odry*	Szubin, Nakło Nad Notecią
1.310	10	**Modernizacja budowli hydrotechnicznych na Kanale Bydgoskim na**	**Śluza Okole**	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	*Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r.*	Bydgoszcz
1.311			**Śluza Czyżkówko**			
1.312			**Śluza Prądy**			
1.313			**Śluza Osowa Góra**			

[20] *Ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne (Dz. U. 2017 r. poz. 1566) pozbawia Marszałka Województwa dotychczasowej realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, w tym utrzymaniu wód istotnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Dotychczasowe zadania Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku przejęła z dniem 01 stycznia 2018 r. nowo utworzona jednostka organizacyjna – Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”.*

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
1.314		**odcinku od km 14,8 do km 38,9**	**Śluza Józefinki**		*(z perspektywą do 2030 r.); Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Nakło nad Notecią
1.315			**Śluza Nakło Wschód**			
1.316			**Jaz Józefinki**			
1.317	11	**Modernizacja budowli hydrotechnicznych na drodze wodnej Noteci dolnej skanalizowanej od km 38,9 do km 176,2**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	*Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.); Kontrakt Terytorialny dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Kcynia
1.318	12	**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Cysterska od km 0+000 do km 0+350**		Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku[21]	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	m. Włocławek
1.319	13	**Przebudowa zapory bocznej stopnia wodnego Włocławek – zapora Nowy Duninów, zapora Jordanów – Tokary - Radziwie**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Włocławek, m. Włocławek
1.320	14	**Przebudowa zapory bocznej Zbiornika Włocławek na odcinku Stopień-Wistka**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Włocławek, m. Włocławek
1.321	15	**Makroniwelacja w czaszy Zbiornika Włocławskiego**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Włocławek, m. Włocławek, Dobrzyń nad Wisłą, Fabianki
1.322	16	**Odbudowa bulwarowych umocnień brzegu Wisły w m. Włocławek**		Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	m. Włocławek
1.323	17	**Budowa wału Wisły w km 679,35 do 683,35 dla ochrony osiedla Zawiśle we Włocławku**		Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	m. Włocławek

[21] *Ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo Wodne (Dz. U. 2017 r. poz. 1566) pozbawia Marszałka Województwa dotychczasowej realizacji zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, w tym utrzymaniu wód istotnych na potrzeby rolnictwa, urządzeń melioracji wodnych podstawowych oraz ochrony przeciwpowodziowej. Dotychczasowe zadania Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku przejęła z dniem 01 stycznia 2018 r. nowo utworzona jednostka organizacyjna – Państwowe Gospodarstwo Wodne „Wody Polskie”.*

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			Urządzeń Wodnych we Włocławku[20]		
1.324	18	**Przystosowanie koryta rzeki Drwęcy km 146,5-149 do przeprowadzenia wód powodziowych**	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku	*Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły*	Brzozie, Zbiczno
1.325	19	**Gospodarka wodno-ściekowa na terenie aglomeracji Toruń (III etap): rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i wodociągowej na terenie miasta Chełmży**	Gmina Miasta Chełmży	*Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych*	m. Chełmża
1.326	20	**Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych (nadleśnictwa: Skrwilno, Włocławek, Miradz, Gołąbki, Solec Kujawski, Bydgoszcz, Dąbrowa, Zamrzenica, Trzebciny, Lutówko)**	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe/Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych	*Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (projekt pozakonkursowy)*	Barcin, Baruchowo, Bądkowo, Białe Błota, Bobrowniki, Brześć Kujawski, Brzuze, Bukowiec, Bydgoszcz, Bytoń, Cekcyn, Chełmno, Chrostkowo, Dąbrowa, Dobre, Dobrzyń nad Wisłą, Dragacz, Drzycim, Fabianki, Gąsawa, Gostycyn, Górzno, Grudziądz, Inowrocław, Janikowo, Janowiec Wielkopolski, Jeziora Wielkie, Jeżewo, Kamień Krajeński, Kęsowo, Kikół, Koronowo, Kowal, Kruszwica, Lipno, Lniano, Lubanie, Lubiewo, Łabiszyn, m. Chełmno, m. Kowal, m. Lipno, m. Radziejów, m. Rypin, m. Włocławek, Mogilno,

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Nakło nad Notecią, Nowa Wieś Wielka, Nowe, Osie, Osiek, Osięciny, Pakość, Pruszcz, Radziejów, Rogowo (powiat żniński), Rogowo (powiat rypiński), Rojewo, Rypin, Sępólno Krajeńskie, Skępe, Skrwilno, Solec Kujawski, Strzelno, Szubin, Śliwice, Świecie, Świedziebnia, Świekatowo, Tłuchowo, Warlubie, Wąpielsk, Wielgie, Więcbork, Włocławek, Złotniki Kujawskie, Żnin
1.327	21	**Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu - zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów**	**Dostrzegalnie: budowa i modernizacja (nadleśnictwa: Bydgoszcz, Solec Kujawski, Cierpiszewo, Gniewkowo, Golub-Dobrzyń)**	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe/Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych	*Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (projekt pozakonkursowy)*	Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, Nakło nad Notecią, Szubin, Łabiszyn, Bydgoszcz, Pakość, Rojewo, Złotniki Kujawskie, Wielka Nieszawka, Toruń, Gniewkowo, m. Inowrocław, Inowrocław, Dąbrowa Biskupia, Zakrzewo, Koneck, m. Aleksandrów Kujawski, Aleksandrów

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Kujawski, Ciechocinek, Raciążek, Nieszawa, Waganiec, Brodnica, m. Chełmża, Chełmża, Ciechocin, Dębowa Łąka, m. Golub-Dobrzyń, Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie, Lubicz, Łysomice, Osiek, Płużnica, Radomin, Radzyń Chełmiński, Ryńsk, Wąpielsk, Wąbrzeźno
1.328			**Doposażenie punktów alarmowo-dyspozycyjnych PAD (nadleśnictwa: Bydgoszcz, Dąbrowa, Zamrzenica, Gniewkowo, Golub-Dobrzyń)**	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe/Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych	*Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (projekt pozakonkursowy)*	Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, Nakło nad Notecią, Szubin, Łabiszyn, Bydgoszcz, Gniewkowo, m. Inowrocław, Inowrocław, Dąbrowa Biskupia, Rojewo, Wielka Nieszawka, Toruń, Zakrzewo, Koneck, m. Aleksandrów Kujawski, Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Raciążek, Nieszawa, Waganiec, Brodnica, m. Chełmża, Chełmża, Ciechocin, Dębowa Łąka, m. Golub-Dobrzyń, Golub-Dobrzyń, Kowalewo

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
						Pomorskie, Lubicz, Łysomice, Osiek, Płużnica, Radomin, Radzyń Chełmiński, Ryńsk, Wąpielsk, Wąbrzeźno, Bukowiec, Dragacz, Drzycim, Jeżewo, Osie, Świecie, Warlubie, m. Chełmno, Chełmno, Grudziądz, Nowe, Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Lniano, Pruszcz, Świekatowo, Koronowo, Sępólno Krajeńskie

Tabela 2. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejmik Województwa – poziom regionalny

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
Poziom regionalny - transport						
2.1	1	**Realizacja węzła autostradowego Dźwierzno**		Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Chełmża
2.2	2	**Przebudowa drogi krajowej nr 62 na odcinku Strzelno-Kobylniki**		Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+; Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Strzelno, Kruszwica
2.3	3	**Budowa obwodnic**	**Nowej Wsi Wielkiej (w ciągu drogi krajowej nr 25)**	Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad	*Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Nowa Wieś Wielka, Złotniki Kujawskie
2.4			**Złotnik Kujawskich (w ciągu drogi krajowej nr 25)**			Złotniki Kujawskie
2.5			**Grudziądza (w ciągu drogi krajowej nr 16)**		*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.6			**Łasina (w ciągu drogi krajowej nr 16)**			Łasin
2.7	4	**Przebudowa wraz z rozbudową drogi wojewódzkiej nr 240 Chojnice-Świecie - zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego**	**Odcinek od km 23+190 do km 36+817**	Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Tuchola, Cekcyn, Lubiewo
2.8			**Odcinek od km 62+877 do km 65+718**			Bukowiec, Świecie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.9	5	**Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 241 Tuchola-Rogóźno od km 0+005 do km 26+360 na odc. Tuchola-Sępólno Krajeńskie**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Gostycyn, Kęsowo, Sępólno Krajeńskie, Tuchola
2.10	6	**Utworzenie dodatkowego połączenia drogi krajowej nr 80 z drogą krajową nr 10: przeprawa promowa Czarnowo-rz. Wisła-Solec Kujawski (w ciągu drogi wojewódzkiej nr 249) wraz z budową promu z napędem bocznokołowym**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+; Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038; Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Solec Kujawski, Zławieś Wielka
2.11	7	**Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 251 Kaliska-Inowrocław**	**Odcinek od km 19+649 (od granicy województwa kujawsko-pomorskiego) do km 34+200**	Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Janowiec Wielkopolski, Żnin
2.12			**Odcinek od km 34+590,30 do km 35+290 wraz z przebudową mostu na rzece Gąsawka w miejscowości Żnin**			Żnin
2.13	8	**Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 254 Brzoza-Łabiszyn-Barcin-Mogilno-Wylatowo**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Barcin, Dąbrowa, Łabiszyn, Mogilno, Nowa Wieś Wielka
2.14	9	**Przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 255 Pakość-Strzelno od km 0+005 do km 21+910 - zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Janikowo, Mogilno, Pakość, Strzelno

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.15	10	**Przebudowa wraz z rozbudową drogi wojewódzkiej nr 265 Brześć Kujawski-Gostynin od km 0+003 do km 19+117 w zakresie dotyczącym budowy ciągów pieszo-rowerowych - wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz ograniczenie emisji gazów cieplarnianych**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Brześć Kujawski, Kowal, m. Kowal, Włocławek
2.16	11	**Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 266 Ciechocinek-Służewo-Radziejów-Sompolno-Konin**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Ciechocinek, Dobre, Koneck, m. Aleksandrów Kujawski, Aleksandrów Kujawski, m. Radziejów, Piotrków Kujawski, Zakrzewo, Radziejów
2.17	12	**Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 269 Szczerkowo-Kowal**	**Odcinek od km 12+170 do km 28+898**	Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Izbica Kujawska
2.18			**Odcinek od km 33+622 do km 59+194**			Chodecz, Choceń, Kowal, m. Kowal
2.19	13	**Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 270 Brześć Kujawski-Izbica Kujawska-Koło od km 0+000 do km 29+023**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Brześć Kujawski, Izbica Kujawska, Lubraniec
2.20	14	**Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 534 Grudziądz-Wąbrzeźno-Golub-Dobrzyń-Rypin od km 76+705 do km 81+719**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	m. Rypin, Rypin
2.21	15	**Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 548 Stolno-Wąbrzeźno od km 0+005 do km 29+619 z wyłączeniem węzła autostradowego w m. Lisewo od km 14+144 do km 15+146 - zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Lisewo, Płużnica, Ryńsk, Stolno, Wąbrzeźno
2.22	16	**Przebudowa i rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 559 na odcinku Lipno-Kamień Kotowy - granica województwa - zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego**		Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa*	Lipno, m. Lipno, Skępe, Tłuchowo, Wielgie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038	
2.23	17	**Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 563 Rypin-Żuromin-Mława od km 2+475 do km 16+656**	Samorząd Województwa/Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Rypin, Skrwilno
2.24	18	**Poprawa dostępności północnej i zachodniej części województwa poprzez działania inwestycyjne i organizacyjne wobec drogi powiatowej nr 1015C relacji Tuchola-Tleń**	Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Tuchola, Cekcyn, Śliwice, Osie
2.25	19	**Budowa linii kolejowej Trzciniec-Solec Kujawski dla poprawy dostępności Portu Lotniczego w Bydgoszczy (linie kolejowe nr 18 i 131)**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+; Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	Nowa Wieś Wielka, Białe Błota, Bydgoszcz, Solec Kujawski
2.26	20	**Przebudowa linii kolejowej nr 241**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Gostycyn, Kęsowo, Koronowo, Tuchola
2.27	21	**Poprawa dostępności komunikacyjnej Ciechocinka poprzez zapewnienie komunikacji kolejowej na linii Aleksandrów Kujawski-Ciechocinek**	Samorząd Województwa	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Aleksandrów Kujawski, Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek
2.28	22	**Przywrócenie ruchu pasażerskiego na linii kolejowej Inowrocław-Żnin (linia kolejowa nr 206)**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Barcin, Inowrocław, m. Inowrocław, Pakość, Żnin
2.29	23	**Renowacja lub przebudowa** **Tuchola**		*Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego*	Tuchola
2.30		**Włocławek**			m. Włocławek

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.31		**obiektów kolejowej infrastruktury przystankowej**	**Inowrocław**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Inowrocław
2.32			**Bydgoszcz Główna**			Bydgoszcz
2.33			**Grudziądz**			m. Grudziądz
2.34	24	**Zorganizowanie i kompletne wyposażenie podstawowych/ uzupełniających zintegrowanych węzłów przesiadkowych**	**Aleksandrów Kujawski**	PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*	m. Aleksandrów Kujawski
2.35			**Brodnica**			m. Brodnica
2.36			**Lipno**			m. Lipno
2.37			**Laskowice Pomorskie**			Jeżewo
2.38			**Kowalewo Pomorskie**			Kowalewo Pomorskie
2.39			**Mogilno**			Mogilno
2.40			**Mrocza**			Mrocza
2.41			**Nakło nad Notecią**			Nakło Nad Notecią
2.42			**Świecie**			Świecie
2.43			**Wąbrzeźno**			Wąbrzeźno
2.44			**Tuchola**			Tuchola
2.45			**Złotniki Kujawskie**			Złotniki Kujawskie
2.46			**Żnin**			Żnin
2.47			**Barcin**			Barcin
2.48			**Chełmno**			m. Chełmno
2.49			**Chełmża**			Chełmża
2.50			**Golub-Dobrzyń**			m. Golub-Dobrzyń
2.51			**Jabłonowo Pomorskie**			Jabłonowo Pomorskie
2.52			**Janikowo**			Janikowo
2.53			**Maksymilianowo**			Osielsko
2.54			**Piotrków Kujawski**			Piotrków Kujawski
2.55			**Radziejów**			m. Radziejów
2.56			**Rypin**			m. Rypin

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.57			**Sępólno Krajeńskie**			Sępólno Krajeńskie
2.58			**Terespol Pomorski**			Świecie
2.59			**Warlubie**			Warlubie
2.60			**Brzoza Bydgoska**			Nowa Wieś Wielka
2.61			**Brzoza Toruńska**			Wielka Nieszawka
2.62			**Lubicz**			Lubicz
2.63			**Ostromecko**			Dąbrowa Chełmińska
2.64			**Pakość**			Pakość
2.65			**Pruszcz Pomorski**			Pruszcz
2.66			**Solec Kujawski**			Solec Kujawski
2.67			**Strzelno**			Strzelno
2.68			**Szubin**			Szubin
2.69			**Wierzchucin**			Cekcyn
2.70	25	**Budowa kolejowej platformy przeładunkowej w Inowrocławiu**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Cargo	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Inowrocław
2.71	26	**Budowa kolejowej platformy przeładunkowej w Laskowicach Pomorskich**		Polskie Koleje Państwowe S.A./PKP Cargo	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Jeżewo
2.72	27	**Utworzenie platformy multimodalnej w rejonie Solca Kujawskiego-Bydgoszczy Łęgnowa**		Samorząd Województwa, samorządy lokalne, inwestorzy prywatni	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz, Solec Kujawski

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		Poziom regionalny - energetyka			
2.73	1	**Modernizacja miejskiej ciepłowniczej sieci przesyłowej**	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej we Włocławku, spółdzielnie mieszkaniowe	*Program ochrony powietrza dla strefy miasto Włocławek ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla benzenu i docelowego dla niklu*	m. Włocławek
2.74	2	**Zmiana sposobu ogrzewania na proekologiczny: podłączenia do sieci ciepłowniczej podmiotów ogrzewanych indywidualnie, wymiana nieekologicznych pieców na ogrzewane paliwami niskoemisyjnymi (np. gaz lub olej), wymiana nieekologicznych pieców węglowych na kotły klasy 4 i 5**	Miasto Bydgoszcz, Gmina Miasta Toruń, Gmina Miasto Włocławek, Gmina Miasto Grudziądz, Gmina Miasto Inowrocław, Miasto i Gmina Nakło nad Notecią	*Program ochrony powietrza dla strefy aglomeracja bydgoska ze względu na przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10, Program ochrony powietrza dla strefy miasto Toruń ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, Program ochrony powietrza dla strefy miasto Włocławek ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10, Program ochrony powietrza dla strefy kujawsko-pomorskiej ze względu na przekroczenie poziomu docelowego i dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM2,5*	Bydgoszcz, Toruń, m. Włocławek, m. Grudziądz, m. Inowrocław, Nakło Nad Notecią

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		Poziom regionalny - infrastruktura społeczna			
2.75	1	**Modernizacja Opery Nova w Bydgoszczy -Rozbudowa Opery Nova w Bydgoszczy o IV krąg wraz z infrastrukturą parkingową – Poprawa infrastruktury kulturalnej**[22]	Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Bydgoszcz
2.76	2	**Modernizacja i rozbudowa gmachu Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa/Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. W. Bełzy w Bydgoszczy, Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.77	3	**Rozbudowa i dostosowanie budynku Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej - Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu do nowych funkcji użytkowych**	Samorząd Województwa/Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+; Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń
2.78	4	**Rozbudowa i modernizacja Teatru Polskiego w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz/Teatr Polski im. H. Konieczki w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.79	5	**Rozbudowa i remont Filharmonii Pomorskiej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy I etap: przebudowa i remont wraz z zakupem wyposażenia**	Samorząd Województwa/Filharmonia Pomorska im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+; Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Bydgoszcz

[22] *Uszczegółowienie zakresu inwestycji pochodzi z załącznika nr 2 do Wieloletniej Prognozy Finansowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2019-2038*

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.80	6	**Rozwój Teatru Muzycznego w Toruniu**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny w Toruniu	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.81	7	**Utworzenie Teatru Kameralnego w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.82	8	**Utworzenie Muzeum Chleba w Spichlerzu w Grudziądzu**	Gmina Miasto Grudziądz, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.83	9	**Utworzenie Muzeum Jazdy Polskiej w Grudziądzu**	Gmina Miasto Grudziądz, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.84	10	**Utworzenie Muzeum Kina Niemego w Lipnie**	Gmina Miasta Lipna	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Lipno
2.85	11	**Utworzenie Muzeum Portu na Wiśle w Toruniu**	Gmina Miasta Toruń	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.86	12	**Utworzenie Muzeum Powstania Wielkopolskiego w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.87	13	**Utworzenie Muzeum Wojny Polsko-Sowieckiej 1920 roku we Włocławku**	Samorząd Województwa, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Włocławek

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.88	14	**Utworzenie Muzeum Wsi Dobrzyńskiej w gminie Brzuze**	samorządy lokalne, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Brzuze
2.89	15	**Utworzenie Muzeum Ziemiaństwa w Nawrze**	samorządy lokalne, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Chełmża
2.90	16	**Utworzenie Muzeum Ziemi Kujawsko-Pomorskiej w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz, inwestorzy prywatni, organizacje pozarządowe	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.91	17	**Budowa nowego gmachu głównego Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku**	Samorząd Województwa, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Włocławek
2.92	18	**Kontynuacja adaptacji historycznej fabryki Weesego na cele Muzeum Toruńskiego Piernika jako Oddziału Muzeum Okręgowego w Toruniu**	Samorząd Województwa, Gmina Miasta Toruń/Muzeum Okręgowe w Toruniu	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.93	19	**Modernizacja i rozbudowa Muzeum Historii Włocławka**	Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	m. Włocławek
2.94	20	**Realizacja muzeum - interaktywnego centrum edukacji historycznej i regionalnej w Kruszwicy**	Samorząd Województwa, Gmina Kruszwica	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Kruszwica
2.95	21	**Rewitalizacja, adaptacja i rozbudowa gmachu głównego Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz/Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.96	22	**Rozwój Muzeum Techniki i Inżynierii Komunalnej Torunia**	Gmina Miasta Toruń/Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o.	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.97	23	**Rozwój Muzeum Wodociągów w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz/Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Bydgoszczy sp. z o.o.	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.98	24	**Rozbudowa Kujawsko-Dobrzyńskiego Parku Etnograficznego w Kłóbce**	Samorząd Województwa	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Lubień Kujawski
2.99	25	**Europejski Szlak Megalitów - rozwój Parku Kulturowego Wietrzychowice**	Samorząd Województwa, Gmina i Miasto Izbica Kujawska/Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Izbicy Kujawskiej	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Izbica Kujawska
2.100	26	**Rozbudowa Ośrodka Chopinowskiego w Szafarni**	Samorząd Województwa/Ośrodek Chopinowski w Szafarni	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Radomin
2.101	27	**Realizacja projektu badań archeologiczno-architektonicznych w miejscu dawnego grodziska i zamku w Bydgoszczy, zakończonych organizacją rezerwatu archeologicznego z pawilonem muzealnym**	Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.102	28	**Rewitalizacja XIX-wiecznego pierścienia fortecznego Twierdzy Toruń**	Gmina Miasta Toruń	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.103	29	**Powstanie oddziałów onkologicznych w regionalnych szpitalach specjalistycznych na terenie województwa**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorskie Inwestycje Medyczne sp. z o.o.	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Włocławek, m. Inowrocław, Toruń, Bydgoszcz, m. Grudziądz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.104	30	**Rozbudowa Centrum Onkologii w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorskie Inwestycje Medyczne sp. z o.o./Centrum Onkologii im. prof. Fr. Łukaszczyka w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.105	31	**Wzmocnienie potencjału regionalnego Szpitala Specjalistycznego im. Dr. W. Biegańskiego w Grudziądzu**	Samorząd Województwa	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.106	32	**Utworzenie Centrum Opiekuńczo-Terapeutycznego w ramach rozbudowy Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego im. Ks. Jerzego Popiełuszki w Toruniu**	Gmina Miasta Toruń/Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy im. Ks. Jerzego Popiełuszki w Toruniu	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń
2.107	33	**Utworzenie Genetycznego Centrum Opieki w Bydgoszczy**	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.108	34	**Utworzenie Uczelnianego Centrum Geriatrii w Bydgoszczy**	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.109	35	**Utworzenie Uczelnianego Centrum Stomatologii w Bydgoszczy**	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.110	36	**Utworzenie Uczelnianego Centrum Żywienia i Aktywności Fizycznej Człowieka w Bydgoszczy**	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu/Collegium Medicum w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.111	37	**Utworzenie Centrum Konsultacyjnego dla Seniorów i Osób Niepełnosprawnych w Toruniu**	Gmina Miasta Toruń	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Toruń

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.112	38	**Budowa budynku usługowego Pomocy Społecznej**	Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Bydgoszcz
2.113	39	**Budowa Policyjnego Centrum Dowodzenia dla województwa kujawsko-pomorskiego**	Komenda Wojewódzka Policji w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.114	40	**Utworzenie Regionalnego Centrum Innowacyjności Wsi i Rolnictwa dla rozwoju i transferu innowacji w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym**	Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.115	41	**Utworzenie Centrum Rewitalizacji Dróg Wodnych w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.116	42	**Utworzenie Środowiskowego Centrum Edukacji Doświadczalnej - Centrum Nauki o Człowieku w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.117	43	**Utworzenie Środowiskowego Centrum Edukacji Doświadczalnej we Włocławku**	Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Włocławek
2.118	44	**Utworzenie Środowiskowego Centrum Edukacji Doświadczalnej w Grudziądzu**	Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.119	45	**Utworzenie Środowiskowego Centrum Edukacji Doświadczalnej w Inowrocławiu**	Samorząd Województwa, samorządy lokalne	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Inowrocław

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.120	46	**Utworzenie Centrum Czynnej Ochrony Przyrody Wdeckiego Parku Krajobrazowego**		Samorząd Województwa/Wdecki Park Krajobrazowy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Osie
2.121	47	**Utworzenie ośrodka edukacji przyrodniczej wraz z siedzibą Krajeńskiego Parku Krajobrazowego - ochrona i promocja zasobów przyrodniczych oraz podniesienie świadomości edukacji ekologiczno-przyrodniczej**		Samorząd Województwa/Krajeński Park Krajobrazowy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Więcbork
2.122	48	**Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych oraz podniesienie świadomości edukacji ekologiczno-przyrodniczej: rozbudowa obiektu o część ekspozycji przyrodniczo-historycznej**		Samorząd Województwa/Nadgoplański Park Tysiąclecia	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Kruszwica
2.123	49	**Modernizacja nieruchomości w Toruniu**	**Przy ul. Św. Jakuba 3-5**	Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń
2.124			**Przy ul. Wola Zamkowa 8-10**			
2.125			**Przy ul. Wola Zamkowa 10A**			
2.126			**Przy ul. Wola Zamkowa 12A**			
2.127	50	**Przebudowa i remont konserwatorski budynku Pałac Dąmbskich w Toruniu**		Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń
2.128	51	**Przebudowa budynku przy ul. Bartkiewiczówny 93 w Toruniu - usprawnienie funkcjonowania Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu**		Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń
2.129	52	**Rozbudowa budynku Urzędu Marszałkowskiego**		Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń
2.130	53	**Rozbudowa Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Korczaka**		Samorząd Województwa	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Toruń

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.131	54	**Kompleksowe zagospodarowanie turystyczne Zbiornika Włocławskiego i terenów z nim związanych**	Samorząd Województwa, samorządy lokalne, inwestorzy prywatni	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Dobrzyń nad Wisłą, Fabianki, m. Włocławek, Włocławek
2.132	55	**Budowa krytego lodowiska w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz
2.133	56	**Modernizacja basenu Delfin**	Gmina Miasto Włocławek	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	m. Włocławek
2.134	57	**Budowa basenu w Lubiczu Górnym**	Gmina Lubicz	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Lubicz
2.135	58	**Budowa hali sportowej oraz boiska do piłki nożnej z bieżnią przy ul. Gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego 2**	Miasto Bydgoszcz	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Bydgoszcz
2.136	59	**Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Strzygach**	Gmina Osiek	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Osiek
2.137	60	**Budowa hali sportowej przy Zespole Szkół im. Jana Pawła II w miejscowości Ruda**	Gmina Grudziądz	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Grudziądz
2.138	61	**Budowa hali sportowej przy Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 przy ul. Droga Mazurska**	Gmina Miasto Grudziądz	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	m. Grudziądz
2.139	62	**Rozbudowa sali sportowej przy Zespole Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Kruszynie**	Gmina Włocławek	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa*	Włocławek

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
				Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.	
2.140	63	**Sala sportowa wraz z rozbudową szkoły w Przysieku**	Gmina Zławieś Wielka	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Zławieś Wielka
2.141	64	**Budowa sali gimnastycznej wraz z wyposażeniem w Świerczynkach**	Gmina Łysomice	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Łysomice
2.142	65	**Budowa sali gimnastycznej wraz z zapleczem dydaktycznym przy Szkole Podstawowej w Szpetalu Górnym**	Gmina Fabianki	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Fabianki
2.143	66	**Przebudowa sali gimnastycznej wraz z zapleczem w Zespole Szkół Agro-Ekonomicznych w Karolewie**	Powiat Bydgoski	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Dobrcz
2.144	67	**Rozbudowa obiektu Szkoły Podstawowej w Kozielcu o salę gimnastyczną wraz z zapleczem sanitarno-technicznym i dydaktycznym**	Gmina Dobrcz	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Dobrcz
2.145	68	**Rozbudowa kompleksu sportowego przy Szkole Podstawowej w Kończewicach**	Gmina Chełmża	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	Chełmża
2.146	69	**Przebudowa hali sportowo-widowiskowej Ośrodka Sportu i Rekreacji**	Gmina Miasto Włocławek	*Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*	m. Włocławek
2.147	70	**Budowa wielofunkcyjnego obiektu (łączącego funkcje kultury, wystawiennicze, konferencyjne i dydaktyczne) na Placu Teatralnym w Bydgoszczy**	Samorząd Województwa, Miasto Bydgoszcz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.148	71	**Budowa sali widowiskowej w Grudziądzu łącząca funkcje targowo-wystawiennicze i sportowo-widowiskowe**	Gmina Miasto Grudziądz	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Grudziądz
2.149	72	**Budowa sali widowiskowej we Włocławku**	Gmina Miasto Włocławek	*Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*	m. Włocławek
2.150	73	**Rozbudowa kampusu Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy w Fordonie**	Samorząd Województwa/ Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Bydgoszcz
Poziom regionalny - ochrona środowiska					
2.151	1	**Budowa jazu piętrzącego na rzece Pannie w km 7+537**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Mogilno
2.152	2	**Przebudowa wału przeciwpowodziowego Sartowice-Nowe, odcinek od km 0+000 do km 10+600 - realizacja od km 7+075 do km 10+600**	Samorząd Województwa/Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Dragacz
2.153	3	**Budowa stacji terenowo-badawczej Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego**	Samorząd Województwa/Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Kowal
2.154	4	**Budowa stacji terenowo-badawczej Podmoście**	Samorząd Województwa/Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Chełmno

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.155	5	**Budowa ścieżki ornitologicznej oraz parku dendrologicznego przy terenowym ośrodku edukacji przyrodniczej i promocji Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie w miejscowości Piła Młyn**		Samorząd Województwa/Tucholski Park Krajobrazowy	*Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2038*	Gostycyn
2.156	6	**Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych**	**Budowa trzech Miejskich Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy**	Miasto Bydgoszcz	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Bydgoszcz
2.157			**Rozbudowa, unowocześnienie i podwyższenie standardów jakościowych istniejących obiektów i wyposażenia PSZOK**	P.U.K. CORIMP sp. z o.o., partnerstwo publiczno-prywatne		
2.158			**Rozbudowa PSZOK o dodatkową powierzchnię dla zwiększenia obszaru obsługi**	Gmina Miasto Grudziądz/Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o.		m. Grudziądz
2.159			**Budowa 3 nowych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Miasto Włocławek/PGK "Saniko" Sp. z o.o.		m. Włocławek
2.160			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Miejska Ciechocinek		Ciechocinek
2.161			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Miasta Brodnicy		m. Brodnica
2.162			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Miasto i Gmina Jabłonowo Pomorskie		Jabłonowo Pomorskie
2.163			**Zakup pojemników i kontenerów do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, rozbudowa ogrodzenia, budowa wiaty (zadaszenia) dla zabezpieczenia odpadów**	Gmina Bartniczka		Bartniczka
2.164			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**			
2.165			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Bobrowo		Bobrowo

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.166			**Powiększenie utwardzonego placu, zadaszenie, budowa boksów, oświetlenia i ogrodzenia terenu; wyposażenie w kontenery i pojemniki**	Gmina Brzozie		Brzozie
2.167			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Świedziebnia		Świedziebnia
2.168			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Zbiczno		Zbiczno
2.169			**Rozbudowa PSZOK o dodatkowe punkty zbiórki odpadów, zakup kontenerów i dwóch pojazdów do selektywnej zbiórki**	Gmina Koronowo/Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Koronowie		Koronowo
2.170			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**			
2.171			**Modernizacja (przebudowa) PSZOK w celu utworzenia punktu napraw oraz punktu przyjmowania rzeczy używanych; uzupełnienie wyposażenia i niezbędnego sprzętu do obsługi obiektu; wyposażenie PSZOK w elementy edukacyjne**	Gmina Solec Kujawski/Zakład Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o.		Solec Kujawski
2.172			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Dąbrowa Chełmińska		Dąbrowa Chełmińska
2.173			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Białe Błota/Zakład Wodociągów i Usług Komunalnych Sp. z o.o.		Białe Błota
2.174			**Budowa obiektów PSZOK; utwardzenie terenu wraz z niezbędną infrastrukturą; wyposażenie PSZOK w pojazdy i urządzenia**	Gmina Dobrcz/Zakład Usług Komunalnych w Dobrczu		Dobrcz
2.175			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Osielsko		Osielsko

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.176		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Miasto Golub-Dobrzyń		m. Golub-Dobrzyń
2.177		**Budowa trzech kompleksowych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Kowalewo Pomorskie		Kowalewo Pomorskie
2.178		**Budowa obiektów PSZOK; wyposażenie PSZOK w kontenery i pojemniki oraz pojazdy i urządzenia**	Gmina Golub-Dobrzyń		Golub-Dobrzyń
2.179		**Przebudowa istniejących dróg i placów, adaptacja istniejących budynków na potrzeby utworzenia PSZOK, zakup wyposażenia, infrastruktura dla edukacji ekologicznej**	Gmina Radomin		Radomin
2.180		**Budowa obiektów PSZOK wraz z infrastrukturą; doposażenie w kontenery, pojemniki i pozostałe urządzenia do gromadzenia odpadów**	Miasto i Gmina Łasin		Łasin
2.181		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Grudziądz		Grudziądz
2.182		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Gruta		Gruta
2.183		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Rogóźno		Rogóźno
2.184		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Świecie nad Osą		Świecie nad Osą
2.185		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem oraz kompostownią w celu zagospodarowania odpadów zielonych**	Gmina i Miasto Janikowo		Janikowo
2.186		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z**	Gmina Inowrocław		Inowrocław

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		infrastrukturą i wyposażeniem oraz z ewentualnym punktem napraw i przygotowania do ponownego użycia			
2.187		**Rozbudowa i doposażenie PSZOK, w szczególności: doposażenie w pojemniki, kontenery, regały magazynowe, budowa wiaty, utwardzenie podłoża (np. kostka brukowa), działania i elementy edukacyjne**	Gmina Pakość/Przedsiębiorstwo Usług Gminnych Sp. z o.o.		Pakość
2.188		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Złotniki Kujawskie		Złotniki Kujawskie
2.189		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Miasto i Gmina Dobrzyń nad Wisłą		Dobrzyń nad Wisłą
2.190		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Bobrowniki		Bobrowniki
2.191		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Chrostkowo		Chrostkowo
2.192		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Lipno		Lipno
2.193		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Tłuchowo		Tłuchowo
2.194		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Strzelno		Strzelno
2.195		**Rozbudowa infrastruktury PSZOK wraz z zakupem oprogramowania i wyposażenia**	Gmina Kcynia		Kcynia
2.196		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą, wyposażeniem i oprogramowaniem**			

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.197		**Rozbudowa infrastruktury PSZOK (wiaty, utwardzenie terenu, oświetlenie, monitoring); zakup wyposażenia (kontenery, pojemniki, prasa hydrauliczna)**	Miasto i Gmina Mrocza		Mrocza
2.198		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Szubin		Szubin
2.199		**Budowa obiektów PSZOK; utwardzenie terenu wraz z niezbędną infrastrukturą; wyposażenie PSZOK w pojazdy i urządzenia**	Gmina Bytoń		Bytoń, Topólka
2.200		**Rozbudowa i modernizacja infrastruktury przyjmowania odpadów**	Gmina Miasta Rypin/Przedsiębiorstwo Komunalne "KOMES" sp. z o.o.		m. Rypin
2.201		**Modernizacja i budowa infrastruktury PSZOK (nawierzchnie, oświetlenie, wiaty, magazyny); zakup wyposażenia PSZOK (waga, wózek, pojemniki, kontenery); budowa infrastruktury dla celów edukacyjnych**	Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Rypin Sp. z o.o.		Rypin
2.202		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Wąpielsk		Wąpielsk
2.203		**Rozbudowa infrastruktury i obiektów PSZOK wraz z budową drogi dojazdowej i nasadzeniem zieleni; zakup wyposażenia; zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów biodegradowalnych**	Gmina Kamień Krajeński		Kamień Krajeński
2.204		**Budowa punktu wstępnej segregacji odpadów z selektywnej zbiórki w PSZOK wraz z infrastrukturą i niezbędnym wyposażeniem techniczno-technologicznym**	Gmina Sępólno Krajeńskie		Sępólno Krajeńskie
2.205		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem, a także elementami edukacji ekologicznej**	Gmina Sośno		Sośno

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.206			**Rozbudowa i modernizacja infrastruktury przyjmowania odpadów do PSZOK; budowa obiektów PSZOK; wyposażenie PSZOK w kontenery i pojemniki; budowa centrum edukacji ekologicznej**	Przedsiębiorstwo Unieszkodliwiania Odpadów "Eko-Wisła" Sp. z o. o.		Świecie
2.207			**Modernizacja PSZOK w szczególności poprzez: budowę wiat oraz specjalistycznych boksów na poszczególne frakcje selektywnie zebranych odpadów komunalnych, modernizację budynków socjalno-biurowych, utwardzenie terenu**	Gmina Pruszcz		Pruszcz
2.208			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**			
2.209			**Rozbudowa i remont infrastruktury PSZOK; zakup ładowarki teleskopowej**	Gmina Czernikowo		Czernikowo
2.210			**Modernizacja drogi dojazdowej do PSZOK oraz wyposażenie PSZOK (m.in. zadaszenia, kontener do napraw, miejsce przechowania naprawionych przedmiotów)**	Gmina Lubicz		Lubicz
2.211			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą (w szczególności: droga dojazdowa, budynki socjalny i garażowy, oświetlenie, ogrodzenie, przyłącza, waga, itd.), wyposażeniem i pojazdami**	Gmina Łubianka		Łubianka
2.212			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Łysomice/Gminny Zakład Komunalny w Gostkowie		Łysomice
2.213			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą (w szczególności: utwardzenie terenu, modernizacja drogi dojazdowej, oświetlenie, ogrodzenie, itd.), wyposażeniem i pojazdami (np. wózek widłowy)**	Gmina Obrowo		Obrowo

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.214		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Zławieś Wielka		Zławieś Wielka
2.215		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Cekcyn		Cekcyn
2.216		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Gostycyn		Gostycyn
2.217		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Lubiewo		Lubiewo
2.218		**Rozbudowa obiektów i infrastruktury PSZOK wraz z budową drogi dojazdowej; wyposażenie PSZOK w kontenery, urządzenia i pojazdy**	Gmina Śliwice		Śliwice
2.219		**Budowa obiektów PSZOK; utwardzenie terenu wraz z niezbędną infrastrukturą i drogi dojazdowej; wyposażenie PSZOK w pojazdy i urządzenia**	Gmina i Miasto Izbica Kujawska		Izbica Kujawska
2.220		**Rozbudowa PSZOK o miejsca wyładunkowo-załadunkowe wraz z budową boksów; wyposażenie PSZOK w kontenery i pojemniki**	Gmina Baruchowo		Baruchowo
2.221		**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Boniewo		Boniewo
2.222		**Rozbudowa PSZOK (stworzenie możliwości doczyszczenia odpadów, budowa wiaty, utwardzenie terenu); wyposażenie PSZOK w kontenery, pojemniki, pojazdy i urządzenia; utwardzenie terenu**	Gmina Fabianki		Fabianki
2.223		**Rozbudowa i doposażenie PSZOK, w szczególności: budowa wiaty gospodarczej, wyposażenie w kontenery i pojemniki oraz pojazdy i urządzenia**	Gmina Miasto Kowal		m. Kowal
2.224		**Modernizacja istniejącej wiaty wraz z adaptacją pomieszczenia socjalnego dla potrzeb PSZOK; montaż wagi samochodowej**	Gmina Włocławek		Włocławek

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.225			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą i wyposażeniem**	Gmina Janowiec Wielkopolski		Janowiec Wielkopolski
2.226			**Rozbudowa obiektów i infrastruktury PSZOK wraz z wyposażeniem**	Gmina Żnin		Żnin
2.227			**Budowa kompleksowego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych wraz z infrastrukturą, zielenią i wyposażeniem**	Gmina Gąsawa		Gąsawa
2.228	7	**Instalacje do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów (w tym przyjmujące zmieszane odpady komunalne)**	**Doposażenie istniejącej instalacji do mechanicznego przetwarzania odpadów w separatory do automatycznego rozdziału odpadów i rozrywarkę worków; wyposażenie hali sortowni w system wentylacji oraz oczyszczania powietrza poprocesowego, modernizacja obiektów rozbiórkowych i magazynowych**	Gmina Miasto Chełmno/Zakład Usług Miejskich Sp. z o.o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Chełmno
2.229			**Modernizacja sortowni odpadów w celu zwiększenia odzysku surowców (zakup separatorów optycznych, balistycznych, separatorów do metali żelaznych, metali nieżelaznych i perforatora) oraz w celu oddzielenia frakcji odpadów wysokokalorycznych; wykonanie termomodernizacji budynków sortowni wraz budową zaplecza technicznego, wyposażenie obiektu w solary**	Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Rypin Sp. z o.o.		Rypin
2.230			**Budowa sortowni do doczyszczania odpadów zebranych selektywnie wraz z infrastrukturą i kompletnym wyposażeniem techniczno-technologicznym**	Gmina Miasto Włocławek/PGK "Saniko" Sp. z o.o.		Brześć Kujawski
2.231			**Rozbudowa, modernizacja i doposażenie instalacji w urządzenia umożliwiające zwiększenie efektywności sortowni poprzez zwiększenie odzysku oraz podniesienie jakości wysortowywanych odpadów surowcowych**	P.U.K. CORIMP sp. z o.o.		Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.232			**Modernizacja sita bębnowego wraz z układem sterowania oraz rozbudowa istniejącej linii o urządzenia do automatycznego wydzielania frakcji (separatory optyczne, separator balistyczny, separator metali nieżelaznych i separatory metali żelaznych); doposażenie instalacji w ładowarkę teleskopową; modernizacja punktu przyjęcia odpadów - budowa nowych wag wraz z budynkiem administracyjno-socjalnym; rozbudowa linii do sortowania odpadów o separatory optopneumatyczne do rozdziału frakcji surowcowych po separatorze balistycznym**	Gmina Miasta Toruń/Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.		Toruń
2.233			**Budowa linii do segregacji wraz z urządzeniami do automatycznego wydzielania frakcji odpadów surowcowych (separatory optyczne)**	Gmina Miasto Inowrocław/Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o.		m. Inowrocław
2.234			**Budowa kompletnej linii sortowniczej (lej zasypowy, taśmociąg wznoszący, kabina sortownicza, separatory, zestaw taśmociągów zbierających, prasa hydrauliczna kanałowa) wraz z wyposażeniem (kontenery, ładowarka, wózek widłowy)**	Produkcja Usługi Administracja "PUA" Sp. z o.o. ZPChr.		m. Grudziądz
2.235			**Rozbudowa istniejącej hali, kompleksowe wyposażenie hali w urządzenia techniczno-technologiczne oraz maszyny do obsługi linii, budowa boksów na segregowane odpady, rozbudowa części socjalnej**	Miasto i Gmina Nakło nad Notecią/Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji		Nakło Nad Notecią
2.236			**Budowa linii sortowniczej (zasyp wraz z nożami tnącymi do worków, taśmociąg do ręcznej segregacji odpadów selektywnie zebranych, stół sortowniczy 4 stanowiskowy, zabudowa istniejącej prasy) wraz z dostosowaniem hali; Utwardzenie placu manewrowego wraz z budową wiaty uniemożliwiającej rozwiewanie odpadu**	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		Chełmża

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.237			**Budowa mechanicznej linii do selektywnie zbieranych odpadów (separator optopneumatyczny i balistyczny, kabiny sortownicze, taśmociągi i prasy)**	Przedsiębiorstwo Recyklingu Odpadów i Przetwarzania Sp. z o.o.		Janowiec Wielkopolski
2.238			**Budowa instalacji doczyszczania selektywnie zebranych odpadów**	Eco-Speed Sp. z o.o.		Brodnica
2.239			**Budowa instalacji do doczyszczania tworzyw sztucznych, instalacji do doczyszczania szkła, instalacji do doczyszczania papieru, instalacji do doczyszczania metali, instalacji do doczyszczania opakowań wielomateriałowych i tekstyliów**			
2.240	8	**Instalacje do przetwarzania odpadów zielonych lub/i innych bioodpadów**	**Rozbudowa placu do kompostowania odpadów ulegających biodegradacji oraz zakup urządzeń (rębak do odpadów zielonych, rozrywarka worków, rozdrabniacz do odpadów ulegających biodegradacji, ładowarka teleskopowa)**	Gmina Tuchola/Przedsiębiorstwo Komunalne w Tucholi sp. z o. o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Tuchola
2.241			**Rozbudowa linii o moduł uszlachetniania kompostu, linie do pakowania produktu oraz przygotowanie zaplecza do produkcji trawy rolkowanej na bazie kompostu**	Przedsiębiorstwo Unieszkodliwiania Odpadów "Eko-Wisła" Sp. z o. o.		Świecie
2.242			**Budowa boksów dla frakcji strukturalnych przeznaczonych do wspomagania procesów kompostowania oraz powiększenie powierzchni placów kompostowych celem wydzielenia części kompostowej od stabilizacji wraz z niezbędnymi maszynami np. ładowarki, samochody ciężarowe, wózki widłowe, rębaki i sita mobilne**	Gmina Miasto Grudziądz/Miejskie Wodociągi i Oczyszczalnia Sp. z o.o.		Grudziądz
2.243			**Budowa instalacji do fermentacji beztlenowej, do przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów wraz z niezbędnymi maszynami (ładowarki, samochody ciężarowe, wózki widłowe, sita doczyszczające frakcję wsadową)**			
2.244			**Doposażenie, podniesienie jakości oraz zwiększenie efektywności kompostowni odpadów zielonych i biodegradowalnych; rozbudowa, modernizacja**	P.U.K. CORIMP sp. z o.o.		Bydgoszcz

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			placów dojrzewania, magazynowania, przetwarzania odpadów zielonych i biodegradowalnych			
2.245			**Budowa kompostowni na terenie Gminy Sępólno Krajeńskie**	Gmina Sępólno Krajeńskie		Sępólno Krajeńskie
2.246			**Budowa kompostowni odpadów zielonych i innych bioodpadów**	Gmina Jeziora Wielkie		Jeziora Wielkie
2.247	9	**Instalacje do recyklingu odpadów**	**Budowa instalacji recyklingu tworzyw sztucznych z udziałem odpadów komunalnych**	P.U.K. CORIMP sp. z o.o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Bydgoszcz
2.248			**Budowa instalacji do recyklingu tworzyw sztucznych (linia przygotowania surowca, linia wytłaczania i wtryskiwania, laboratorium)**	Przedsiębiorstwo Recyklingu Odpadów i Przetwarzania Sp. z o.o.		Janowiec Wielkopolski
2.249	10	**Instalacje do odzysku innego niż recykling odpadów budowlanych i rozbiórkowych**	**Budowa instalacji do odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych (obiekty, maszyny i urządzenia, infrastruktura techniczna)**	Gmina Miasto Chełmno/Zakład Usług Miejskich Sp. z o.o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Chełmno
2.250			**Utworzenie centrum zarządzania odpadami pobudowlanymi**	Zakład Gospodarki Komunalnej "GRONEKO" Marcin Gronowski Mikołaj Gronowski		Lubanie
2.251	11	**Regionalne instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych**	**Budowa instalacji do oczyszczania powietrza procesowego, doposażenie i rozbudowanie placu dojrzewania, placu do magazynowania oraz zakup urządzeń poprawiających jakość wsadu oraz wytworzonych produktów**	Gmina Miasto Chełmno/Zakład Usług Miejskich Sp. z o.o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Chełmno
2.252			**Rozbudowa hali przyjęć odpadów oraz rozbudowa linii sortowniczej o dodatkowe urządzenia automatyczne (m.in. dodatkowe separatory)**	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych i Mieszkaniowych EKOSYSTEM Sp. z o.o.		Dębowa Łąka
2.253			**Rozbudowa sortowni odpadów wraz z doposażeniem w urządzenia do sortowania zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów surowcowych wydzielonych z masy zmieszanych odpadów komunalnych (rozbudowa kabiny sortowniczej, wymiana lub modernizacja sita bębnowego,**	Gmina Miasto Włocławek/PGK "Saniko" Sp. z o.o.		Brześć Kujawski

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
			doposażenie linii w separatory, urządzenie do otwierania worków oraz zakup nowej prasy); opcjonalnie przewiduje się rozbudowę budynku hali sortowni			
2.254			**Podwyższenie standardu technicznego instalacji (zamknięcie hali, budowa systemu wentylacji wraz z instalacją odpylającą, budowa magazynu pre RDF i szkła, doposażenie linii sortowniczej w separatory, zakup sita i przerzucarki)**	Gmina Miasto Inowrocław/Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp.z o.o.		m. Inowrocław
2.255			**Modernizacja i rozbudowa hali sortowniczej wraz z budową infrastruktury - przeniesienie lokalizacji, rozbudowa technologii, zakup maszyn**	Gmina Aleksandrów Kujawski/Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej EKOSKŁAD Sp. z o.o.		Aleksandrów Kujawski
2.256			**Modernizacja sortowni odpadów w zakresie przystosowania do produkcji paliwa alternatywnego tj. doposażenie w sortery do tworzyw sztucznych oraz zakup urządzeń do przesiewania i rozdrabniania odpadów; modernizacja małej linii sortowniczej polegająca na wyposażeniu w rozrywarkę worków oraz wyposażenie hali w instalację wentylacyjną; rozbudowa kompostowni odpadów w zakresie hermetyzacji oraz rozbudowa o moduł biogazowni**	Remondis Bydgoszcz Sp. z o.o.		Bydgoszcz
2.257			**Modernizacja instalacji związana z wykorzystaniem ciepła odzyskowego z biogazowni do intensyfikacji procesu stabilizacji; budowa krytego taśmociągu przenoszącego frakcję nadsitową na instalację produkcji paliwa alternatywnego**	NOVAGO ŻNIN Sp. z o.o.		Żnin
2.258			**Modernizacja części biologicznej instalacji MBP w zakresie wyposażenia w system odsysania i oczyszczania gazów poprocesowych; wymiana maszyn i urządzeń**	Gmina Miasta Toruń/Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o.		Toruń
2.259	12	**Składowiska odpadów komunalnych**	**Rozbudowa instalacji aktywnego odgazowania poprzez wykonanie kolejnych studni oraz dostawienie modułu mikrokogeneracji z odzyskiem energii**	Przedsiębiorstwo Unieszkodliwiania Odpadów "Eko-Wisła" Sp. z o. o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-*	Świecie

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
		o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych	**elektrycznej i cieplnej wraz z wymianą silnika; rozbudowa składowiska dla odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne**		*2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	
2.260			**Rozbudowa składowiska dla odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne o powierzchni ok. 5 ha**	Gmina Miasto Grudziądz/Miejskie Wodociągi i Oczyszczalnia Sp. z o.o.		Grudziądz
2.261			**Rozbudowa składowiska dla odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (uszczelnienie kwatery nr 2)**	Gmina Miasto Chełmno/Zakład Usług Miejskich Sp. z o.o.		Chełmno
2.262			**Rozbudowa instalacji do ujęcia gazu składowiskowego wraz z modernizacją istniejącej elektrowni biogazowej; rozbudowa składowiska (budowa kwatery o powierzchni ok. 4 ha wraz z infrastrukturą techniczną w lokalizacji Machnacz lub lokalizacji Brześć Kujawski)**	Gmina Miasto Włocławek/PGK "Saniko" Sp. z o.o.		Brześć Kujawski
2.263			**Modernizacja odgazowania, zakup sprzętu (kompaktor) oraz rozbudowa składowiska poprzez uszczelnienie istniejącej kwatery nr 2**	Gmina Miasto Inowrocław/Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o.		m. Inowrocław
2.264			**Rozbudowa składowiska (budowa kwatery nr 3 wraz z infrastrukturą oraz rozbudowa budynku socjalno-gospodarczego wraz z infrastrukturą techniczną)**	Gmina Aleksandrów Kujawski/Przedsiębiorstwo Użyteczności Publicznej EKOSKŁAD Sp. z o.o.		Aleksandrów Kujawski
2.265			**Budowa oczyszczalni odcieków ze składowiska metodą odwróconej osmozy**	Miasto Bydgoszcz/Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Sp. z o.o.		Bydgoszcz
2.266			**Rozbudowa składowiska dla odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (budowa kwatery balastu nr 3 wraz z infrastrukturą techniczną)**	Miasto Bydgoszcz/Międzygminny Kompleks Unieszkodliwiania Odpadów ProNatura Sp. z o.o.		Bydgoszcz
2.267			**Rozbudowa składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (budowa kwatery nr 4 wraz z infrastrukturą)**	NOVAGO ŻNIN Sp. z o.o.		Żnin

L. p.	Nr na mapie	Nazwa inwestycji		Podmiot odpowiedzialny	Dokument źródłowy	Lokalizacja (gmina)
2.268	13	**Inne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych**	**Rozbudowa linii paliw alternatywnych w zakresie przepustowości i podsuszania odpadu wraz z doposażeniem w maszyny i urządzenia; budowa stacji załadunkowej dla linii paliw alternatywnych wraz z boksami magazynowymi oraz urządzeniami i maszynami**	Gmina Miasto Grudziądz/Miejskie Wodociągi i Oczyszczalnia Sp. z o.o.	*Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*	Grudziądz
2.269			**Budowa linii paliw alternatywnych - dobudowa do linii sortowniczej; doposażenie instalacji w maszyny i urządzenia (rozdrabniarka do odpadów wielkogabarytowych, rozdrabniarka do gruzu, sito mobilne, ładowarka, waga, samochody do odbioru odpadów selektywnie zbieranych, kontenery)**	Regionalny Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych Rypin Sp. z o.o.		Rypin
2.270			**Budowa instalacji paliwa alternatywnego z udziałem odpadów komunalnych**	P.U.K. CORIMP sp. z o.o.		Bydgoszcz
2.271			**Rozbudowa i modernizacja instalacji do produkcji paliwa alternatywnego (system dosuszania, plac magazynowy, separator optyczny dla eliminacji odpadów z zawartością chloru); budowa zaplecza i bazy transportowej z placami manewrowymi dla instalacji do produkcji paliwa alternatywnego**	NOVAGO ŻNIN Sp. z o.o.		Żnin
2.272			**Budowa systemu energetycznego produkcji i wykorzystania energii cieplnej i elektrycznej z biogazu pozyskanego ze zrekultywowanych kwater nr I i II składowiska odpadów**			

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Załącznik nr 1

1.1 Kształtowanie spójnych systemów transportowych i infrastrukturalnych. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych

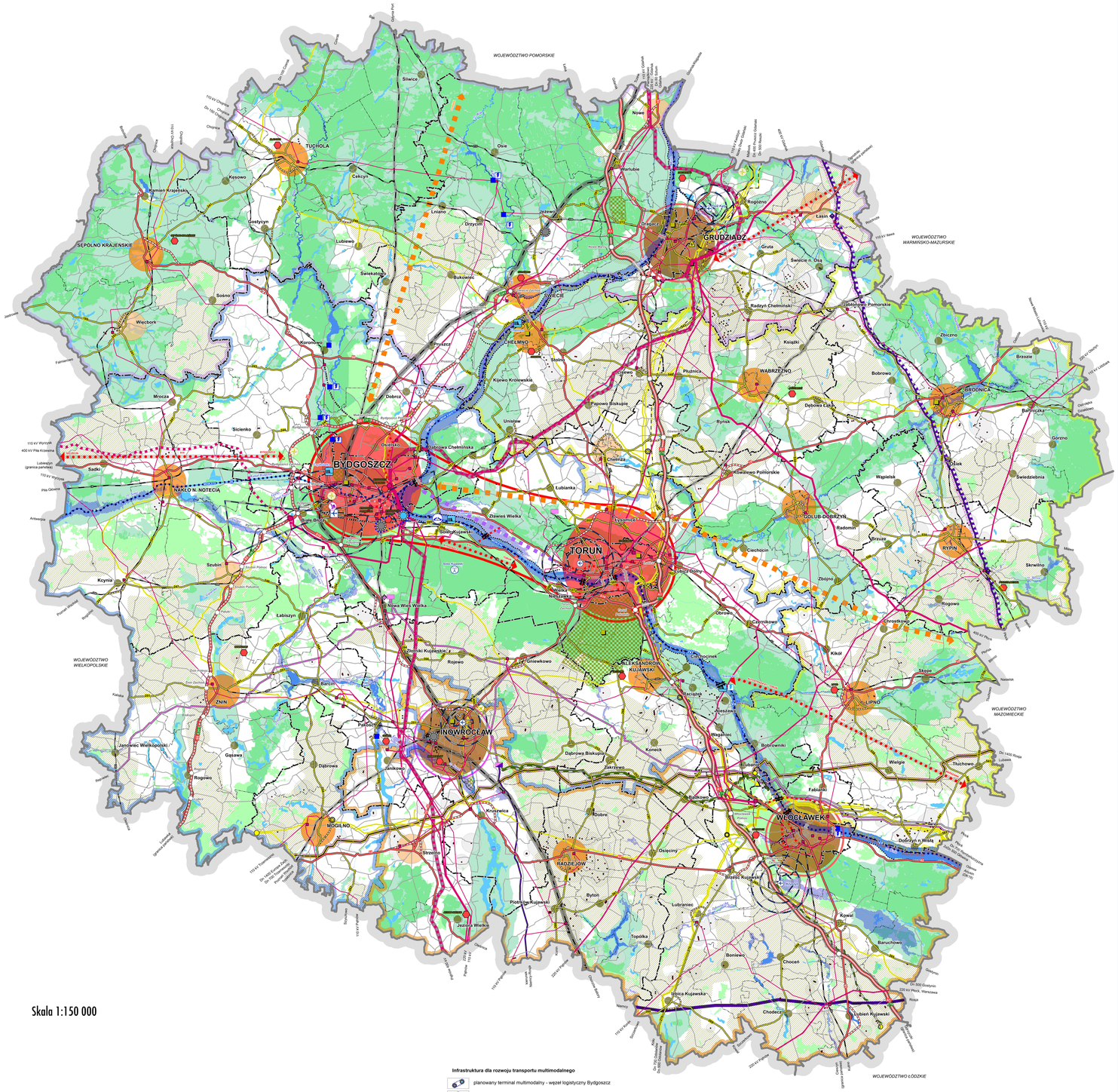

Skala 1:150 000

LEGENDA:

granice województw
granice powiatów
granice miast i gmin
lasy
wody powierzchniowe

sieć osadnicza - ośrodki oznaczone jak na mapie "Kształtowanie przestrzeni wysokiej jakości dla mieszkańców i atrakcyjnej dla rozwoju gospodarki"

KSZTAŁTOWANIE SYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH

elementy wchodzące w skład transeuropejskiego korytarza transportowego TEN-T
oznaczenie dodatkowe
sieć bazowa
sieć kompleksowa

Drogi istniejące i planowane

autostrada z istniejącymi węzłami
węzły autostradowe do przebudowy
planowane węzły autostradowe
drogi ekspresowe z istniejącymi węzłami
drogi ekspresowe w realizacji z planowanymi węzłami
planowane drogi ekspresowe - przebieg nieustalony

pozostałe drogi krajowe
istniejące
planowane obwodnice

drogi wojewódzkie
drogi powiatowe
wybrane drogi gminne w obszarach miast
planowane nowe połączenia drogowe
rozbudowa istniejących dróg istotnych dla funkcjonowania systemów transportowych głównych miast
oznaczenie dodatkowe
pozostałe planowane obwodnice
główne drogowe i kolejowe przeprawy mostowe
planowane drogowe przeprawy mostowe
planowana przeprawa promowa Solec Kujawski - Czarnowo

Linie kolejowe istniejące i planowane

o znaczeniu państwowym
pozostałe
planowane nowe linie
planowana kolej dużych prędkości - przebieg nieustalony
planowane połączenie szynowe między Bydgoszczą a Toruniem - przebieg nieustalony

Infrastruktura dla rozwoju transportu multimodalnego

planowany terminal multimodalny - węzeł logistyczny Bydgoszcz
planowana platforma multimodalna
planowane kolejowo - drogowe platformy przeładunkowe
Międzynarodowy Port Lotniczy w Bydgoszczy - rozwój terminala cargo

Lotniska do rozbudowy

Międzynarodowy Port Lotniczy w Bydgoszczy
lotniska usługowo - sportowe

Drogi wodne

międzynarodowe drogi wodne E40 i E70
docelowe klasy dróg wodnych
planowane stopnie wodne

KSZTAŁTOWANIE SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Elementy systemu energetycznego

transeuropejski korytarz energetyczny TEN-E

linie elektroenergetyczne najwyższych napięć (220kV i 400 kV)
istniejące 220 kV
istniejące 400kV
planowane 400kV

linie elektroenergetyczne wysokich napięć (110kV)
istniejące

stacje elektroenergetyczne (GPZ)
istniejące 110/15kV
istniejące 220/110kV
istniejące 400/220/110kV
istniejące 220/110 kV, planowane do rozbudowy o podstacje 400 kV

elektrownie wodne
istniejące
planowana

obszary predysponowane do rozwoju energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii, zwłaszcza energetyki wiatrowej z uwzględnieniem ograniczeń indywidualnych

gazociągi wysokiego ciśnienia (Dn80 - Dn1000)
planowany gazociąg wysokiego ciśnienia
gazociąg tranzytowy wysokiego ciśnienia Dn1400 JAMAŁ (Rosja - Niemcy)
planowany gazociąg wysokiego ciśnienia w przypadku uruchomienia eksploatacji gazu z łupków - przebieg nieustalony
tłocznia gazu
węzeł rozdzielczy gazu
stacje regulacyjno-pomiarowe

podziemne magazyny gazu
istniejący
planowany

elektrownie gazowe
istniejąca
planowana

Inne rurociągi przesyłowe oraz obiekty infrastruktury

rurociągi ropy naftowej
istniejące
planowane
stacje pomp na rurociągach ropy naftowej
stacje pomp na rurociągach produktów naftowych
magazyn produktów naftowych i paliw
magazyn produktów naftowych
rurociągi produktów naftowych
istniejące
planowane
rurociąg etylenu
rurociąg solanki i wody technologicznej
istniejący
planowany

Gospodarka odpadami stałymi

regiony gospodarowania odpadami komunalnymi
północny
wschodni
południowy
zachodni
regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych

OBSZARY I OBIEKTY ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA I REGIONU

tereny zamknięte
(ze względu na skalę mapy pokazano wybrane o znacznej powierzchni)
obiekty NATO
obiekty wojskowe
lotnisko wojskowe
budowle hydrotechniczne
wały przeciwpowodziowe

OBSZARY ZAGROŻEŃ LUB OGRANICZEŃ W ZAGOSPODAROWANIU

tereny zamknięte
(ze względu na skalę mapy pokazano wybrane o znacznej powierzchni)
obszary szczególnego zagrożenia powodzią
elektrownie wiatrowe wraz ze strefą ograniczeń w zabudowie i zagospodarowaniu terenu
obszary objęte formami ochrony przyrody
strefy ograniczenia wysokości zabudowy wynikające z funkcjonowania lotnisk
radiowe i radiowo-telewizyjne centra nadawcze

Oznaczenia na rysunku nie stanowią ustaleń wiążących w zakresie szczegółowej lokalizacji poszczególnych elementów w przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego.
Mają charakter orientacyjny, wskazują obszary i obiekty wynikające z ustaleń obowiązujących przepisów prawa, w tym aktów prawa miejscowego oraz z innych dokumentów, w szczególności: określających kierunki powiązań infrastruktury liniowej, rozumianych jako wskazanie punktów docelowych, które mają zostać połączone.
W trakcie sporządzania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy ustalić ich szczegółową lokalizację w oparciu o aktualne na chwilę ich sporządzania przepisy prawa i dokumenty ustalające lokalizację inwestycji.

1.2 Kształtowanie przestrzeni wysokiej jakości dla mieszkańców i atrakcyjnej dla rozwoju gospodarki

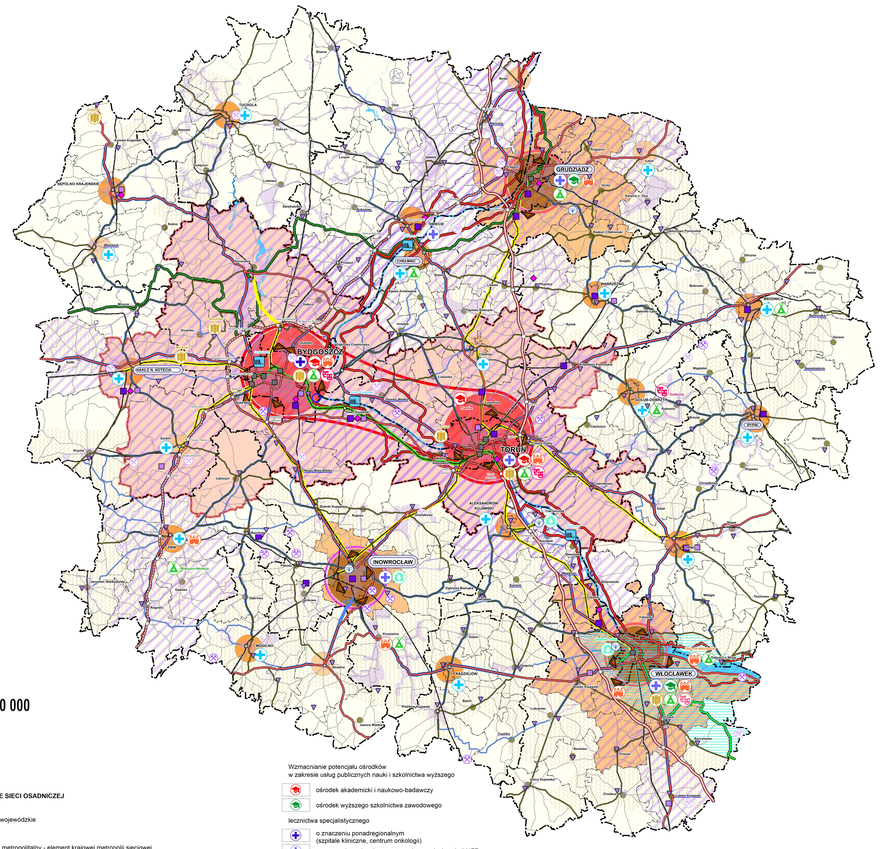

Skala 1:250 000

LEGENDA:

KSZTAŁTOWANIE SIECI OSADNICZEJ

ośrodki wojewódzkie
ośrodek metropolitalny - element krajowej metropolii sieciowej
zgodnie z KPZK 2030
ośrodki uzupełniające ośrodki wojewódzkie
ośrodki regionalne stanowiące element równoważenia rozwoju kraju
zgodnie z KPZK 2030
ośrodek subregionalny
zgodnie z KPZK 2030
ośrodki powiatowe
ośrodki uzupełniające ośrodki powiatowe
ośrodki lokalne

Obszary zintegrowanych działań w sąsiedztwie głównych miast
Miejski obszar funkcjonalny ośrodków wojewódzkich - Bydgoszczy i Torunia
miejskie obszary funkcjonalne Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia

kierunki rozprzestrzeniania się procesów suburbanizacyjnych w sąsiedztwie głównych miast
Rypin miasta w najwyższym stopniu tracące funkcje społeczno-gospodarcze wymagające szczególnego wsparcia zgodnie z delimitacją Ministerstwa Rozwoju
obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych
oczyszczalnie ścieków komunalnych
aglomeracje
Zbiornik gminy wymagające wsparcia w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej
Tuszka gminy wymagające wsparcia w zakresie budowy oczyszczalni ścieków

Wzmacnianie potencjału ośrodków w zakresie usług publicznych nauki i szkolnictwa wyższego
ośrodek akademicki i naukowo-badawczy
ośrodek wyższego szkolnictwa zawodowego

lecznictwa specjalistycznego
o znaczeniu ponadregionalnym (szpitale kliniczne, centrum onkologii)
o znaczeniu regionalnym, w tym ujęte w sieci szpitali NFZ
szpitale poziomu I stopnia w sieci szpitali NFZ

kultury
o znaczeniu ponadregionalnym
o znaczeniu regionalnym

Wzmacnianie potencjału ośrodków o znaczeniu ponadregionalnym
turystycznych
sportowych
uzdrowiskowych

Wzmacnianie potencjału badawczo-naukowego
budowa Narodowego Centrum Radioastronomii i Inżynierii Kosmicznej - radioteleskop HEVELIUS

System szlaków rowerowych międzynarodowych i międzyregionalnych
Europejski Szlak Rowerowy Euro-Route R1
Europejski Szlak Rowerowy Euro Velo R-2
Wiślana Trasa Rowerowa

Regionalny system transportu publicznego
istniejące drogi i koleje oznaczone jak na mapie "Kształtowanie spójnych systemów transportowych i infrastrukturalnych. Minimalizowanie zagrożeń i konfliktów przestrzennych"
sieć komunikacyjna na której planowane są przewozy pasażerskie
drogowa
kolejowa
w tym Szybka Kolej Metropolitalna BIT-City
istniejąca
planowana

zintegrowane węzły przesiadkowe
strategiczne
podstawowe
uzupełniające

PRZESTRZEŃ DLA ROZWOJU GOSPODARCZEGO

obszar aktywizacji gospodarczej związany z wykorzystaniem korytarzy transportowych autostrady, dróg ekspresowych i rozwojem dróg wodnych, w tym:
planowane stopnie wodne na Wiśle
planowany terminal multimodalny
Zbiornik Włocławski do zagospodarowania jako centrum sportowo - rekreacyjno - wypoczynkowe o znaczeniu ponadregionalnym
obszar objęty "Koncepcją rozwoju i zagospodarowania przestrzennego terenów wokół Zbiornika Włocławskiego"
lokalizacja terenów należących do Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej
lokalizacja terenów objętych patronatem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej
lokalizacja parków przemysłowych i technologicznych
lokalizacja instytucji ważnych dla rozwoju gospodarki, w tym rolnictwa
obszary o szczególnych predyspozycjach do produkcji roślinnej

miejsca eksploatacji kopalin o istotnym znaczeniu dla gospodarki regionu i kraju
istniejące
potencjalne
miejsca eksploatacji wód leczniczych zmineralizowanych i termalnych

1.3 Kształtowanie i funkcjonowanie środowiska oraz ochrona jego zasobów

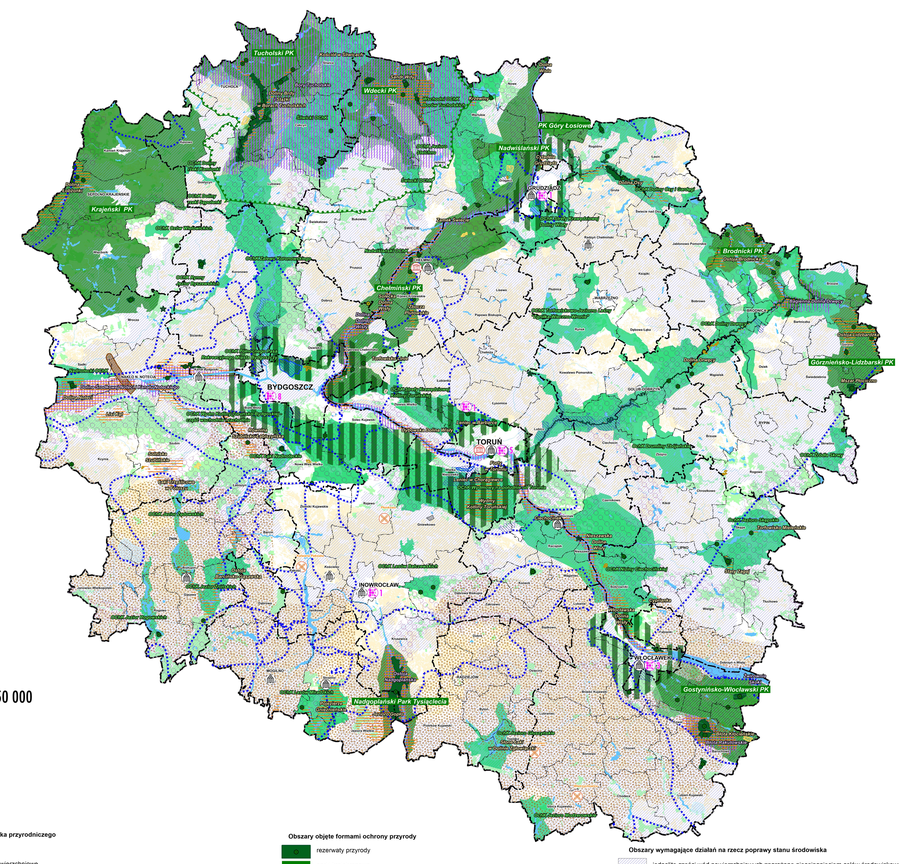

Skala 1:250 000

LEGENDA:

Zasoby środowiska przyrodniczego

lasy
wody powierzchniowe
główne zbiorniki wód podziemnych
gleby klas bonitacyjnych I-III do ochrony przed przeznaczaniem na cele nierolnicze

obszary ochrony strategicznych złóż kopalin o znaczeniu krajowym
węgiel brunatny
sól kamienna

obszary ochrony strategicznych złóż kopalin o znaczeniu regionalnym
piaski kwarcowe
piaski i żwiry
surowce ilaste ceramiki budowlanej
surowce ilaste do produkcji cementu

Obszary objęte formami ochrony przyrody

rezerwaty przyrody
parki krajobrazowe
otuliny parków krajobrazowych
obszary chronionego krajobrazu (OCHK)
obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000
obszary Natura 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty
obszar Światowego Rezerwatu Biosfery "Bory Tucholskie"

Kształtowanie spójnych przestrzennie obszarów przyrodniczych

kształtowanie zielonych pierścieni wokół miast
obszary planowane do objęcia ochroną w formie rezerwatu przyrody
korekty przestrzenne wybranych obszarów chronionego krajobrazu
kształtowanie korytarzy ekologicznych o znaczeniu krajowym i regionalnym

Obszary wymagające działań na rzecz poprawy stanu środowiska

jednolite części wód powierzchniowych zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych
obszary dotknięte problemem niedoboru wody
strefy ochrony pośredniej ujęć wody
w tym o zaostrzonych warunkach

Zasoby środowiska kulturowego i ich ochrona

dobra kultury na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO
wpisane
proponowane
Pomnik Historii
uznane
proponowane
parki kulturowe
dobra kultury współczesnej (liczba obiektów)

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH - BYDGOSZCZY I TORUNIA

KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Załącznik nr 2

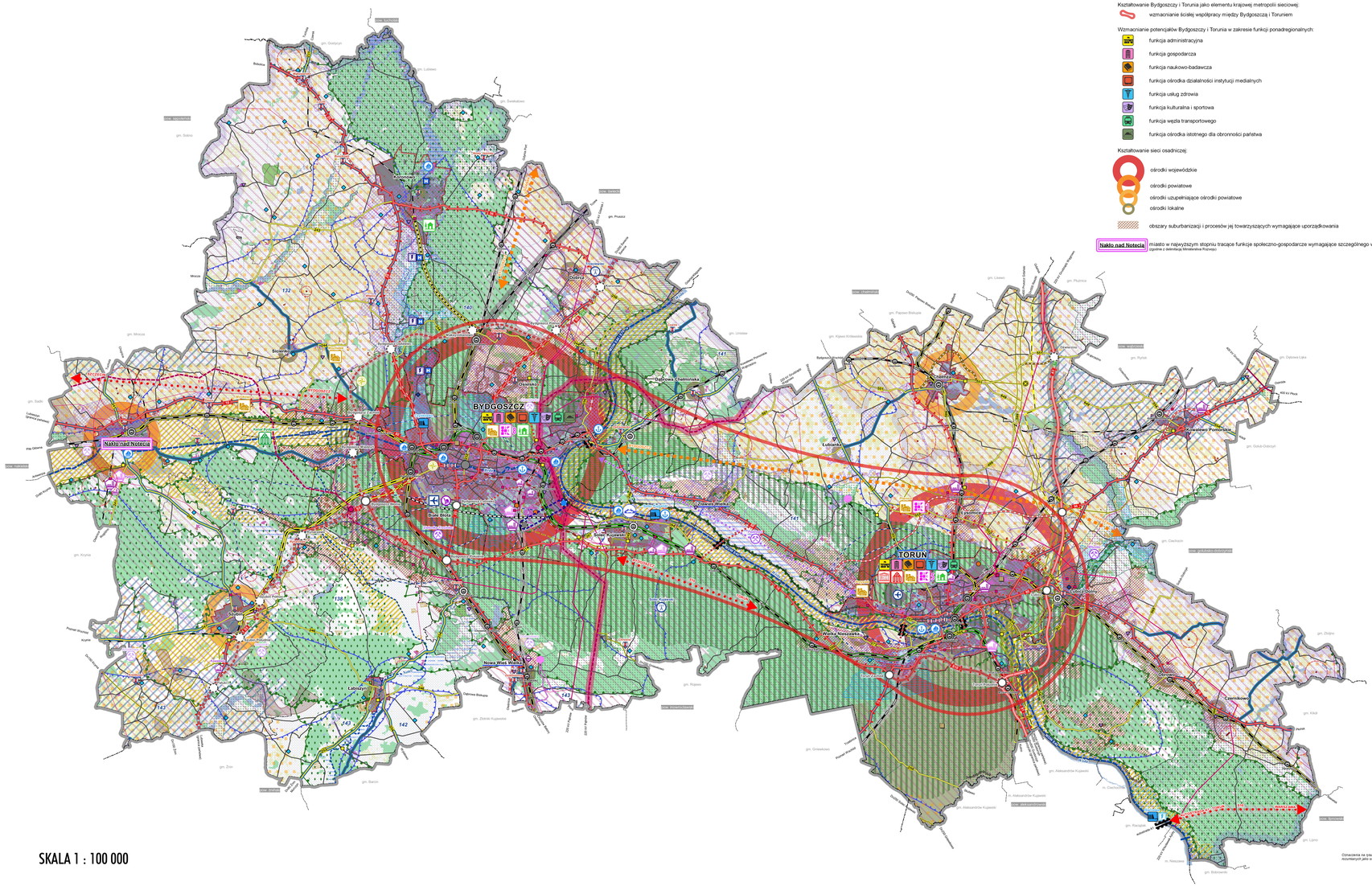
BYDGOSZCZ
TORUŃ
Nakło nad Notecią
Solec Kujawski
Koronowo
Chełmża
Unisław
Osielsko
Białe Błota
Dąbrowa Chełmińska
Łubianka
Czernikowo
Obrowo
Łysomice
Zławieś Wielka
Nowa Wieś Wielka
Sicienko
Dobrcz
Lubicz
Łabiszyn
Mrocza
Szubin
Sadki
Kcynia
Barcin
Żnin
Rojewo
Gniewkowo
Inowrocław
Aleksandrów Kujawski
Ostrowite
Rypin
Brodnica
Golub-Dobrzyń
Lipno
Skępe
Radzyń Chełmiński
Ryńsk
Osiek
Papowo Biskupie
Kijewo Królewskie
Lisewo
Płużnica
Zbójno
Zławieś Wielka
Grudziądz
Tczew
Starogard Gdański
Chojnice
Tuchola
Nowe
Świecie
Pruszcz
Gdańsk
Gdynia
Kościerzyna
Kartuzy
Wejherowo
Puck
Reda
Rumia
Sopot
Pruszcz Gdański
Tczew
Skarszewy
Pelplin
Gniew
Kwidzyn
Sztum
Malbork
Nowy Dwór Gdański
Elbląg
Ostróda
Iława
Działdowo
Nidzica
Mława
Ciechanów
Żuromin

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

ROZMIESZCZENIE INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Załącznik nr 3

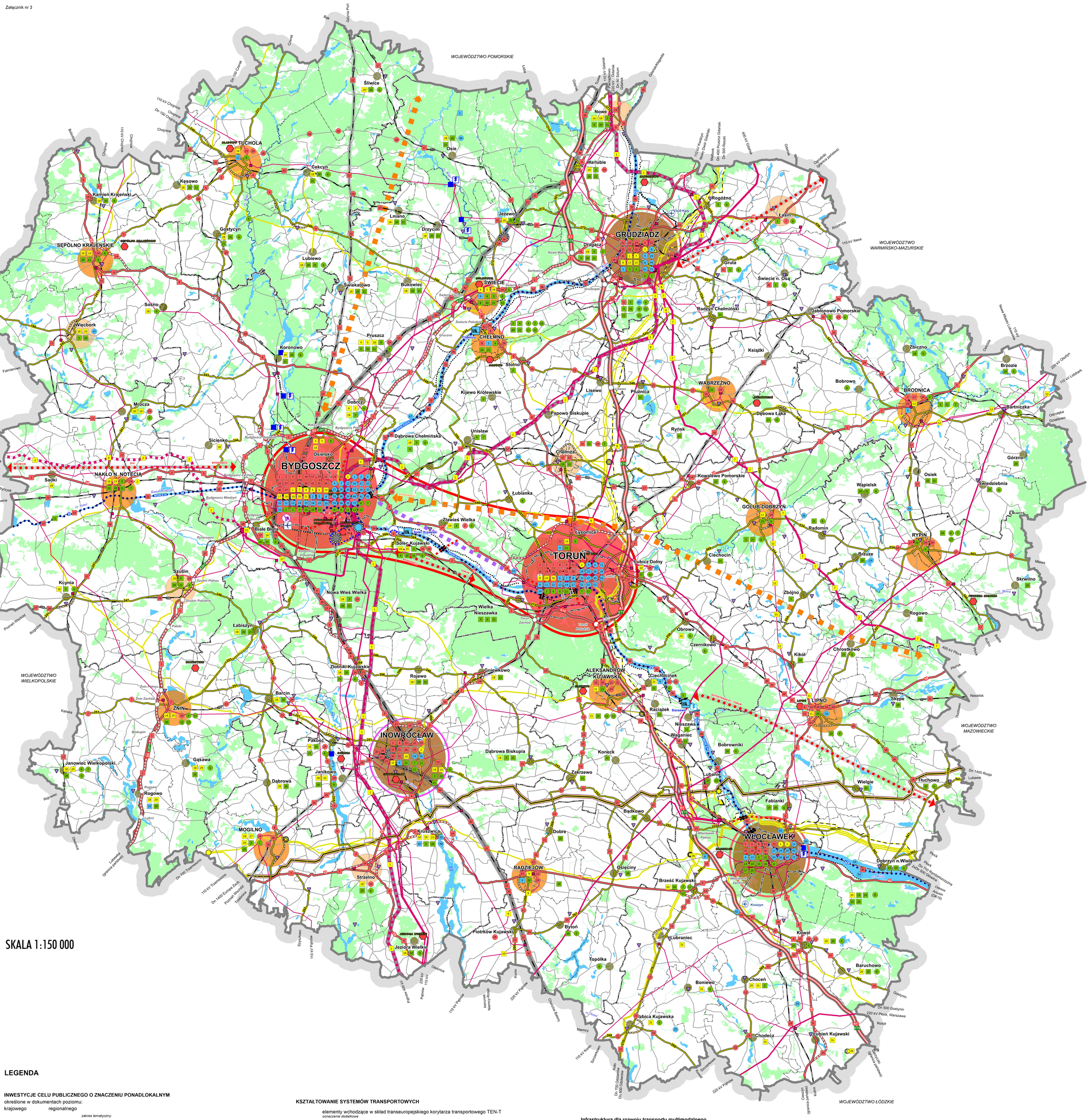

LEGENDA

INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM
określone w dokumentach poziomu:
krajowego regionalnego

zakres tematyczny:
- transport
- energetyka
- ochrona środowiska
- infrastruktura społeczna

41- numer inwestycji zgodnie z tabelą nr 1 i 2 zawartą w tomie III Planu (kolumna "Nr na mapie").

Sygnatury oznaczające poszczególne inwestycje umieszczone zostały w obszarze gminy w której są one planowane

- granice województw
- granice powiatów
- granice miast i gmin
- lasy
- wody powierzchniowe

KSZTAŁTOWANIE SIECI OSADNICZEJ
- ośrodki wojewódzkie
- ośrodek metropolitalny - element krajowej metropolii sieciowej *zgodnie z KPZK 2030*
- ośrodki uzupełniające ośrodki wojewódzkie
- ośrodki regionalne stanowiące element równoważenia rozwoju kraju *zgodnie z KPZK 2030*
- ośrodek subregionalny *zgodnie z KPZK 2030*
- ośrodki powiatowe
- ośrodki wspomagające ośrodki powiatowe
- ośrodki lokalne

KSZTAŁTOWANIE SYSTEMÓW TRANSPORTOWYCH

elementy wchodzące w skład transeuropejskiego korytarza transportowego TEN-T
oznaczenie dodatkowe
- sieć bazowa
- sieć kompleksowa

Drogi istniejące i planowane
- autostrada z istniejącymi węzłami
- węzły autostradowe do przebudowy
- planowane węzły autostradowe
- drogi ekspresowe z istniejącymi węzłami
- planowane węzły na drogach ekspresowych
- planowane drogi ekspresowe - przebieg nieustalony

drogi krajowe
- istniejące
- planowane obwodnice

- drogi wojewódzkie
- drogi powiatowe
- wybrane drogi gminne w obszarach miast
- planowane nowe połączenia drogowe
- rozbudowa istniejących dróg istotnych dla funkcjonowania systemów transportowych głównych miast *oznaczenie dodatkowe*
- pozostałe planowane obwodnice
- główne drogowe i kolejowe przeprawy mostowe
- planowane drogowe przeprawy mostowe
- planowana przeprawa promowa Solec Kujawski - Czarnowo

Linie kolejowe istniejące i planowane
- o znaczeniu państwowym
- pozostałe
- planowane nowe linie
- planowana kolej dużych prędkości - przebieg nieustalony
- planowane połączenie szynowe między Bydgoszczą a Toruniem - przebieg nieustalony

Infrastruktura dla rozwoju transportu multimodalnego
- planowany terminal multimodalny - węzeł logistyczny Bydgoszcz
- planowana platforma multimodalna
- planowane kolejowo-drogowe platformy przeładunkowe
- Międzynarodowy Port Lotniczy w Bydgoszczy - rozwój terminala cargo

Lotniska do rozbudowy
- Międzynarodowy Porty Lotniczy w Bydgoszczy
- lotniska usługowe-sportowo

Drogi wodne
- międzynarodowe drogi wodne E40 i E70
- docelowe klasy dróg wodnych
- planowane stopnie wodne

KSZTAŁTOWANIE SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Elementy systemu energetycznego
- transeuropejski korytarz energetyczny TEN-E

linie elektroenergetyczne najwyższych napięć (220kV i 400 kV)
- istniejące 220 kV
- istniejące 400kV
- planowane 400kV

linie elektroenergetyczne wysokich napięć (110kV)
- istniejące

stacje elektroenergetyczne (GPZ)
- istniejące 110/15kV
- istniejące 220/110kV
- istniejące (400/220/110kV)
- istniejące 220/110 kV, planowane do rozbudowy o podstacje 400 kV

elektrownie wodne
- istniejące
- planowana

- gazociągi wysokiego ciśnienia (Dn80 - Dn1000)
- planowany gazociąg wysokiego ciśnienia
- gazociąg tranzytowy wysokiego ciśnienia Dn1400 JAMAŁ (Rosja - Niemcy)
- planowany gazociąg wysokiego ciśnienia w przypadku uruchomienia eksploatacji gazu z łupków - przebieg nieustalony
- tłocznia gazu
- węzeł rozdzielczy gazu
- stacje regulacyjno-pomiarowe

podziemne magazyny gazu
- istniejący
- planowany

elektrownie gazowe
- istniejąca
- planowana

Gospodarka wodno-ściekowa i odpadami stałymi
- oczyszczalnie ścieków komunalnych
- instalacje regionalne przetwarzania odpadów komunalnych

OBSZARY I OBIEKTY ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM PAŃSTWA I REGIONU
- budowle hydrotechniczne
- wały przeciwpowodziowe

Oznaczenia na rysunku nie stanowią ustaleń wiążących w zakresie szczegółowej lokalizacji poszczególnych elementów w przestrzeni województwa kujawsko-pomorskiego.
Mają charakter orientacyjny, wskazują obszary i obiekty wynikające z ustaleń obowiązujących przepisów prawa, w tym aktów prawa miejscowego oraz z innych dokumentów, w szczególności określających kierunki powiązań infrastrukturą liniową, rozumianych jako wskazanie punktów, które mają zostać połączone.
W trakcie sporządzania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy ustalić ich szczegółową lokalizację w oparciu o aktualne na chwilę ich sporządzania przepisy prawa i dokumenty ustalające lokalizację inwestycji.

KUJAWSKO - POMORSKIE BIURO PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO I REGIONALNEGO WE WŁOCŁAWKU

2019 r.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

ANEKSY

Aneks nr 1
Wykaz udokumentowanych złóż kopalin – stan na 15.04.2017 r.

Lp.	Nazwa	Powiat	Gmina	Stan zagospodarowania	Powierzchnia [ha]	Zasoby geologiczne bilansowe [tys.ton]
WĘGLE BRUNATNE						
1.	Brzezie	włocławski ziemski	Brześć Kujawski, Lubanie	P	1140	53909
2.	Chełmce	inowrocławski, radziejowski	Kruszwica, Piotrków Kujawski, Radziejów	P	2080	44348
3.	Kobielice	aleksandrowski, radziejowski	Zakrzewo, Dobre	P	306	6688
4.	Lubraniec	włocławski ziemski	Lubraniec	P	164,5	tylko pzb.
5.	Mąkoszyn-Grochowiska	radziejowski, włocławski ziemski	Topólka, Izbica Kujawska	R	954,25	50857
6.	Morzyczyn	radziejowski	Piotrków Kujawski	R	100,1	26113
7.	Nakło	nakielski	Nakło n/Notecią, Sadki	P	1143	245341
8.	Radziejów	radziejowski	Piotrków Kujawski, Bytoń, m. i gm. Radziejów	P	637,87	43042
9.	Szubin	nakielski, żniński	Szubin, Łabiszyn, Żnin	P	1677	tylko pzb.
10.	Tomisławice	radziejowski	Piotrków Kujawski	E	130,8	47157
11.	Więcbork	sępoleński	Więcbork	P	1576	509113
SOLE KAMIENNE						
1.	Damasławek	żniński	Żnin, Janowiec Wielkopolski	P	1540	17690430
2.	Góra	inowrocławski	Inowrocław	E	85,18	1865582
3.	Lubień	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	R	442,9	4070841
4.	Mogilno I	mogileński	Mogilno	E	116,2	2898705
5.	Mogilno II	mogileński, żniński	Mogilno, Rogowo	E	191,1	5693613
KREDY						
1.	Bobrowo A	brodnicki	Bobrowo	R	13,82	969
2.	Bobrowo B	brodnicki	Bobrowo	R	5,51	353
3.	Iłowo II	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	Z	0,95	brak danych
4.	Jerzmanowo I	włocławski ziemski	Boniewo	R	0,88	45
5.	Kaniewo	włocławski ziemski	Lubraniec, Boniewo	Z	31,59	186
6.	Piastoszyn I	tucholski	Kęsowo	Z	13,81	224
7.	Rudaw	golubsko-dobrzyński	Zbójno, Ciechocin	R	11	747
8.	Trepki	brodnicki	Brzozie	R	19,38	1314
9.	Węgorzyn	wąbrzeski	Ryńsk	R	5,73	197
10.	Wisławice	nakielski	Kcynia	R	13,24	582
PIASKI I ŻWIRY						
1.	Adamowo - MK	lipnowski	Chrostkowo	R	21,43	6588
2.	Adamowo - Nowy Kobrzyniec	lipnowski, rypiński	Chrostkowo, Rogowo	E	60,67	8325
3.	Adamowo 2	lipnowski	Chrostkowo	R	1,32	253
4.	Adamowo 8	lipnowski	Chrostkowo	R	19,14	2394
5.	Adamowo II	lipnowski	Chrostkowo	R	10,2	2454
6.	Adamowo III	lipnowski	Chrostkowo	R	11,79	1689
7.	Adamowo IV	lipnowski	Chrostkowo	T	8,75	1032
8.	Adamowo VI	lipnowski	Chrostkowo	T	8,29	1354

9.	Adamowo VII	lipnowski	Chrostkowo	E	12,17	2009
10.	Adamowo VIII	lipnowski	Chrostkowo	R	20,5	2202
11.	Aleksandrowo I	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	T	22,43	5725
12.	Annowo II	żniński	Gąsawa	T	2,31	380
13.	Bajerze I	chełmiński	Kijewo Królewskie	T	1,25	92
14.	Bajerze II	chełmiński	Kijewo Królewskie	T	1,73	108
15.	Bajerze III	chełmiński	Kijewo Królewskie	R	1,96	brak danych
16.	Barbara	rypiński	Rogowo	R	5,02	736
17.	Baruchowo	włocławski ziemski	Baruchowo	R	1,94	brak danych
18.	Beszyn I	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	Z	5,91	235
19.	Beszyn II	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	E	11,32	1110
20.	Beszyn III	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	R	10,31	596
21.	Białe Błota I	lipnowski	Bobrowniki	R	35,7	9850
22.	Białkowo II	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	Z	0,66	26
23.	Bilno	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	R	10,87	1416
24.	Bławatki I	mogileński	Strzelno	Z	4,64	247
25.	Bławatki II	mogileński	Strzelno	R	1,98	brak danych
26.	Bodzia I	włocławski ziemski	Lubanie	Z	3,18	298
27.	Bodzia III	włocławski ziemski	Lubanie	R	1,9	470
28.	Borzymowice III	włocławski ziemski	Choceń	E	5,46	234
29.	Bożacin	żniński	Rogowo	R	6,45	1287
30.	Bożenkowo II	bydgoski ziemski	Osielsko	E	1,57	73
31.	Brankówka I	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	0,5	77
32.	Bruki I	chełmiński	Unisław	R	0,88	62
33.	Brzozowo I	chełmiński	Kijewo Królewskie	Z	1,9	85
34.	Brzozowo II	chełmiński	Kijewo Królewskie, Stolno	T	2,03	119
35.	Bycz	radziejowski	Piotrków Kujawski	Z	2,19	64
36.	Charszewo	rypiński	Rogowo	R	2	331
37.	Chełmno I	chełmiński	m. Chełmno	R	0,71	92
38.	Chełmonie I	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	5,25	746
39.	Chrostkowo I	lipnowski	Chrostkowo	Z	4,12	657
40.	Chrostkowo II	lipnowski	Chrostkowo	Z	1,95	181
41.	Chrostkowo Nowe	lipnowski	Chrostkowo	R	105	brak danych
42.	Ciechocin II	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	2,73	brak danych
43.	Ciechocin IV	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	R	1,35	181
44.	Cierplewo I	tucholski	Lubiewo	E	3,88	506
45.	Czapelki	świecki	Świecie	R	8,37	brak danych
46.	Czaple Nowe I	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	R	1,99	69
47.	Czarne Błoto I/1	toruński ziemski	Zławieś Wielka	E	0,99	203
48.	Czarne Błoto I/2	toruński ziemski	Zławieś Wielka	E	0,93	189
49.	Czarne Błoto II	toruński ziemski	Zławieś Wielka	R	1,58	486
50.	Czarne Błoto III	toruński ziemski	Zławieś Wielka	R	1,99	457
51.	Czarnówko	bydgoski grodzki	m. Bydgoszcz	E	62,87	6873
52.	Czarże I	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	R	1,71	69
53.	Czystochleb	wąbrzeski	Ryńsk	E	1,99	198

54.	Dąbrowa Biskupia	inowrocławski	Dąbrowa Biskupia	E	7,52	116
55.	Dąbrówka Nowa II	bydgoski ziemski	Sicienko	Z	0,27	15
56.	Dąbrówka Słupska I	nakielski	Szubin	R	5,91	1139
57.	Dąbrówka Słupska II	nakielski	Szubin	R	8,37	brak danych
58.	Długie I	rypiński	Wąpielsk	R	1,17	144
59.	Dobromierz	bydgoski ziemski	Nowa Wieś Wielka	P	54,01	10627
60.	Dulsk	golubsko-dobrzyński	Radomin	R	0,76	81
61.	Dworzysko I	świecki	Świecie	T	1,97	47
62.	Dworzysko II	świecki	Świecie	T	1,91	73
63.	Dworzysko III	świecki	Świecie	R	1,04	141
64.	Dworzysko IV	świecki	Świecie	R	2,64	350
65.	Dźwierzchno I	inowrocławski	Złotniki Kujawskie	T	1,56	202
66.	Dźwierzchno II	inowrocławski	Złotniki Kujawskie	T	8,9	1337
67.	Dźwierzchno III	inowrocławski	Złotniki Kujawskie	R	1,87	130
68.	Dźwierzno AT	toruński ziemski	Chełmża	E	7,4	1346
69.	Dźwierzno I	toruński ziemski	Chełmża	E	28,81	2373
70.	Dźwierzno II	toruński ziemski	Chełmża	T	15,74	1663
71.	Dźwierzno III	toruński ziemski	Chełmża	R	24,6	brak danych
72.	Dźwierzno J	toruński ziemski	Chełmża	R	10,04	brak danych
73.	Dźwierzno J 1	toruński ziemski	Chełmża	R	4,87	brak danych
74.	Elgiszewo II	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	48,84	2804
75.	Elgiszewo III	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	P	20,82	2327
76.	Elgiszewo IV	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	0,97	brak danych
77.	Elgiszewo V	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	R	1,7	171
78.	Elgiszewo VI	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	1,39	brak danych
79.	Elgiszewo VII	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	3,94	25
80.	Elgiszewo VIII	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	1,34	24
81.	Elgiszewo X	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	R	3,58	340
82.	Elgiszewo XI	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	0,94	36
83.	Elgiszewo XIII	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	Z	1,27	74
84.	Elgiszewo XVII	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	T	0,97	28
85.	Elgiszewo XVIII	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	E	2	155
86.	Gałęzewo I	żniński	Rogowo	R	1,99	105
87.	Gałęzewo II	żniński	Rogowo	R	2	78
88.	Gałęzewo III	żniński	Rogowo	R	20,43	969
89.	Gałęzewo IV	żniński	Rogowo	R	7,77	468
90.	Gąbinek 2	włocławski ziemski	Lubanie	E	4,21	125
91.	Gąbinek 3	włocławski ziemski	Lubanie	E	1,44	196
92.	Gąbinek IV	włocławski ziemski	Lubanie	E	3,73	581
93.	Gąbinek V	włocławski ziemski	Lubanie	R	7,25	1150
94.	Gąbinek VI	włocławski ziemski	Lubanie	R	1,02	195
95.	Gąbinek VII	włocławski ziemski	Lubanie	R	1,94	267
96.	Gąbinek VIII	włocławski ziemski	Lubanie	R	3,96	brak danych
97.	Glinki I	inowrocławski	Rojewo	R	13,34	4148

98.	Glinki II	inowrocławski	Rojewo	R	1,99	331
99.	Glinno Wielkie	inowrocławski	Rojewo	Z	1,41	63
100.	Glinno Wielkie II	inowrocławski	Rojewo	Z	1,15	98
101.	Glinno Wielkie III	inowrocławski	Rojewo	E	1,98	130
102.	Glinno Wielkie IV	inowrocławski	Rojewo	R	1,97	179
103.	Godzięba II	inowrocławski	Gniewkowo	T	3,78	247
104.	Gołoty I	chełmiński	Unisław	R	0,48	37
105.	Gorzuchowo 1	chełmiński	Stolno	Z	4,24	1189
106.	Gorzuchowo 4	chełmiński	Stolno	R	0,97	240
107.	Gościeradz I	bydgoski ziemski	Koronowo	R	1,95	brak danych
108.	Górna Grupa III	świecki	Dragacz	Z	1,43	163
109.	Górna Grupa III/A	świecki	Dragacz	E	2,25	232
110.	Górna Grupa V	świecki	Dragacz	T	24,35	5143
111.	Górna Grupa VII	świecki	Dragacz	Z	6,11	805
112.	Górna Grupa XIX	świecki	Dragacz	R	10,29	2435
113.	Grabie I	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	E	0,4	58
114.	Grabiny MP	lipnowski	Lipno	R	1,72	326
115.	Grodno I	włocławski ziemski	Baruchowo	T	12,88	1141
116.	Grodztwo I	inowrocławski	Kruszwica	Z	0,79	12
117.	Grupa	świecki	Dragacz	Z	1,82	208
118.	Grupa Dolna 1	świecki	Dragacz	T	3,17	681
119.	Grupa IX	świecki	Dragacz	R	11,02	971
120.	Grupa V	świecki	Dragacz	T	6,99	918
121.	Grupa VI	świecki	Dragacz	E	4,24	358
122.	Grupa VII	świecki	Dragacz	E	1,86	347
123.	Grupa VIII	świecki	Dragacz	Z	2,01	309
124.	Grupa X	świecki	Dragacz	E	1,88	309
125.	Gutowo I	toruński ziemski	Zławieś Wielka	Z	1,92	293
126.	Gutowo II	toruński ziemski	Zławieś Wielka	Z	8,58	1396
127.	Gzin I	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	Z	1,41	55
128.	Gzin III	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	E	1,31	294
129.	Huta Chojno	rypiński	Rogowo	Z	25,92	2779
130.	Huta Chojno - ID	rypiński	Rogowo	R	1,42	223
131.	Huta Chojno - RK	rypiński	Rogowo	E	5,85	728
132.	Huta Chojno - RS	rypiński	Rogowo	Z	9,63	1790
133.	Huta Chojno dz. 105/3	rypiński	Rogowo	Z	1,17	93
134.	Huta Chojno KW 1	rypiński	Rogowo	R	2,02	143
135.	Huta Chojno KW 2	rypiński	Rogowo	R	1,69	145
136.	Huta Głodowska	lipnowski	Lipno	Z	0,91	411
137.	Huta Głodowska A	lipnowski	Lipno	R	1,96	brak danych
138.	Huta Głodowska II	lipnowski	Lipno	E	1,85	178
139.	Huta Głodowska III	lipnowski	Lipno	R	1,76	254
140.	Huta Padniewska I	mogileński	Mogilno	Z	0,44	brak danych
141.	Huta Padniewska II	mogileński	Mogilno	Z	0,9	80

142.	Iłowo-Diabli Kąt	sępoleński	Sępólno Krajeńskie, Więcbork	Z	5,27	1176
143.	Iwno I	nakielski	Kcynia	E	1,98	213
144.	Iwno II	nakielski	Kcynia	E	1,94	123
145.	Iwno III	nakielski	Kcynia	R	1,92	93
146.	Janowice I	inowrocławski	Kruszwica	R	11,87	1246
147.	Januszkowo I	bydgoski ziemski	Nowa Wieś Wielka	Z	1,95	239
148.	Jaronty I	inowrocławski	Inowrocław	Z	4,29	160
149.	Jaroszewo I	żniński	Żnin	E	1,81	82
150.	Jaroszewo II	żniński	Żnin	R	6,62	529
151.	Jaroszewo III	żniński	Żnin	R	1,95	brak danych
152.	Jaroszewo IV	żniński	Żnin	R	5,38	brak danych
153.	Jaszkowo I	sępoleński	Sośno	E	1,83	85
154.	Jaworze I	wąbrzeski	Ryńsk	Z	0,38	23
155.	Jaworze II	wąbrzeski	Ryńsk	Z	6,89	606
156.	Jaworze III	wąbrzeski	Ryńsk	Z	1,7	71
157.	Jaworze IV	wąbrzeski	Ryńsk	R	1,23	83
158.	Jaworze RR	wąbrzeski	Ryńsk	R	3,94	709
159.	Jaworze V	wąbrzeski	Ryńsk	T	1,96	86
160.	Jaworze VI	wąbrzeski	Ryńsk	Z	1,86	293
161.	Jaworze VII	wąbrzeski	Ryńsk	R	3,92	320
162.	Jaworze VII/1	wąbrzeski	Ryńsk	E	3,54	272
163.	Jazdrowo	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	R	1,88	266
164.	Jedwabno	toruński ziemski	Lubicz	R	6,1	614
165.	Jedwabno I	toruński ziemski	Lubicz	E	0,75	77
166.	Jeleń	sępoleński	Więcbork	R	1,3	108
167.	Jeziora Wielkie	mogileński	Jeziora Wielkie	R	2,52	224
168.	Jeżewo I	żniński	Łabiszyn	E	2,97	340
169.	Jeżewo II	żniński	Łabiszyn	T	1,99	553
170.	Jeżewo III	żniński	Łabiszyn	R	5,2	838
171.	Józefkowo 1	wąbrzeski	Płużnica	R	3,52	851
172.	Józefkowo I	nakielski	Kcynia	E	5,77	1213
173.	Józefowo II	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,42	11
174.	Józefowo III	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,33	13
175.	Józefowo IV	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,49	1
176.	Józefowo V	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,8	16
177.	Józefowo VI	toruński ziemski	Lubicz	R	0,3	39
178.	Kamienica	lipnowski	Dobrzyń n/Wisłą	Z	0,17	brak danych
179.	Kamienna	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	E	2	349
180.	Kamienna II	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	E	8,98	2240
181.	Kamień Krajeński I	sępoleński	Kamień Krajeński	Z	0,76	brak danych
182.	Kamień Krajeński II	sępoleński	Kamień Krajeński	E	2,44	267
183.	Kamionki Duże AW	toruński ziemski	Łysomice	R	9,17	1838
184.	Kamionki Duże I	toruński ziemski	Łysomice	E	20,44	2202
185.	Kamionki Duże IIA	toruński ziemski	Łysomice	R	0,95	157

186.	Kamionki Duże IIB	toruński ziemski	Łysomice	R	1,62	234
187.	Kamionki Duże IIC	toruński ziemski	Łysomice	R	1,69	232
188.	Kamionki Duże III	toruński ziemski	Łysomice	Z	2,99	152
189.	Kamionki Małe I	toruński ziemski	Łysomice	R	1,93	237
190.	Kanibród I	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	Z	7,85	531
191.	Kaniewo II	włocławski ziemski	Boniewo	Z	11,24	59
192.	Kaszczorek I	toruński grodzki	m. Toruń	T	1,53	78
193.	Kępa Kujawska	inowrocławski	Gniewkowo, Rojewo	Z	0,94	1
194.	Kępa Kujawska II	inowrocławski	Gniewkowo, Rojewo	Z	3,15	201
195.	Kęsowo I/A	tucholski	Kęsowo	R	1,95	344
196.	Kęsowo II	tucholski	Kęsowo	E	10,83	1621
197.	Kęsowo III	tucholski	Kęsowo	E	1,99	350
198.	Kęsowo IV	tucholski	Kęsowo	R	1,99	361
199.	Kiełbasin IV	toruński ziemski	Chełmża	Z	1,42	361
200.	Kiełbasin J	toruński ziemski	Chełmża	R	5,3	625
201.	Kiełbasin S	toruński ziemski	Chełmża	Z	7,15	468
202.	Kiełbasin S1	toruński ziemski	Chełmża	T	5,08	403
203.	Kiełbasin S2	toruński ziemski	Chełmża	Z	3,47	292
204.	Kiełbasin V	toruński ziemski	Chełmża	T	2,02	brak danych
205.	Kiełbasin VI	toruński ziemski	Chełmża	Z	1,58	brak danych
206.	Kiełbasin VII	toruński ziemski	Chełmża	R	1,92	brak danych
207.	Kiełbasin VIII	toruński ziemski	Chełmża	R	1,55	brak danych
208.	Kiełbasin X	toruński ziemski	Chełmża	R	2,7	brak danych
209.	Kiełbasin XI	toruński ziemski	Chełmża	T	1,62	brak danych
210.	Kiełbasin XII	toruński ziemski	Chełmża	R	0,98	brak danych
211.	Kiełbasin XIII	toruński ziemski	Chełmża	R	0,91	brak danych
212.	Kijewo Królewskie I	chełmiński	Kijewo Królewskie	R	1,6	111
213.	Kijewo Królewskie I p. A i B	chełmiński	Kijewo Królewskie	Z	1,83	242
214.	Kołaczkowo I	nakielski	Szubin	R	18,6	2186
215.	Kominy I	brodnicki	Brodnica	R	5,28	515
216.	Kominy II	brodnicki	Brodnica	R	3,64	286
217.	Kominy IV	brodnicki	Brodnica	E	2,08	11
218.	Kominy V	brodnicki	Brodnica	R	5,26	477
219.	Kominy V Nr 1 część Pola B	brodnicki	Brodnica	E	1,93	121
220.	Kominy V Nr 2 część Pola B	brodnicki	Brodnica	R	2,04	97
221.	Kominy VI	brodnicki	Brodnica	R	1,66	185
222.	Kominy VII	brodnicki	Brodnica	R	1,65	66
223.	Komorsk	świecki	Warlubie	R	1,64	brak danych
224.	Konary	inowrocławski	Dąbrowa Biskupia	R	5,83	198
225.	Konopat I	świecki	Świecie	T	1,99	169
226.	Konopat II	świecki	Świecie	R	13,02	brak danych
227.	Konradowo I	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	R	0,52	33
228.	Koronowo III	bydgoski ziemski	Koronowo	T	1,98	100
229.	Koronowo IV	bydgoski ziemski	Koronowo	R	1,58	58

230.	Koronowo-Przyrzecze I	bydgoski ziemski	Koronowo	E	7,28	305
231.	Koszczały	radziejowski	Dobre	E	11,34	422
232.	Kościelec	inowrocławski	Pakość	R	12,71	1747
233.	Kotnowo	wąbrzeski	Płużnica	R	2,15	211
234.	Kowalewo I	nakielski	Szubin	T	0,91	57
235.	Kozielec	bydgoski ziemski	Dobrcz	T	4,37	465
236.	Kozjaty I	radziejowski	Topólka	R	4,19	462
237.	Kozłowo II	świecki	Świecie	Z	0,87	57
238.	Kozłowo III	świecki	Świecie	T	1,38	338
239.	Kozłowo IV	świecki	Świecie	E	3,57	189
240.	Kozłowo V	świecki	Świecie	R	2,38	brak danych
241.	Krąpiewo I	bydgoski ziemski	Koronowo	R	9,03	brak danych
242.	Krobia	toruński ziemski	Lubicz	Z	5,26	60
243.	Królikowo I	nakielski	Szubin	R	11,64	2089
244.	Kruszyn	włocławski ziemski	Włocławek	T	11,58	1659
245.	Kruszyn I	włocławski ziemski	Włocławek	T	2	85
246.	Kruszyniec A i B	bydgoski ziemski	Sicienko	Z	1,8	brak danych
247.	Kruszyniec II	bydgoski ziemski	Sicienko	R	0,41	44
248.	Kruszyniec III	bydgoski ziemski	Sicienko	R	3,63	282
249.	Krzewie II	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	Z	0,85	21
250.	Krzyżówki	lipnowski	Lipno	Z	0,74	61
251.	Krzyżówki I	lipnowski	Lipno	E	1,23	49
252.	Kurowo Kolonia	włocławski ziemski	Baruchowo	E	3,37	603
253.	Lamkowizna 2	rypiński	Wąpielsk	T	1,92	228
254.	Lamkowizna 3	rypiński	Wąpielsk	R	1,07	156
255.	Lamkowizna 4	rypiński	Wąpielsk	E	1,97	232
256.	Lamkowizna I	rypiński	Wąpielsk	R	1,39	119
257.	Lelitowo-Sęk	golubsko-dobrzyński, toruński ziemski	Ciechocin, Obrowo	R	9,69	57
258.	Leszcze I	inowrocławski	Złotniki Kujawskie	R	3,1	383
259.	Leśnianki	inowrocławski	Rojewo	Z	0,93	50
260.	Linówek	tucholski	Śliwice	Z	1,71	60
261.	Lipnica I	wąbrzeski	Dębowa Łąka	T	1,66	20
262.	Lisewo I	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	T	1,74	190
263.	Ludkowo	inowrocławski	Pakość	R	27,22	3234
264.	Ludkowo 8	inowrocławski	Pakość	E	7,01	1666
265.	Ludkowo I	inowrocławski	Pakość	T	3,82	172
266.	Ludkowo II	inowrocławski	Pakość	E	14,45	2042
267.	Ludkowo IV	inowrocławski	Pakość	E	1,56	169
268.	Ludkowo V	inowrocławski	Pakość	E	5,25	1023
269.	Ludkowo VI	inowrocławski	Pakość	E	0,89	138
270.	Ludkowo VII	inowrocławski	Pakość	T	12,53	2989
271.	Ludwiniec AB	inowrocławski	Pakość	R	4,45	301
272.	Ludwinowo I	włocławski ziemski	Włocławek	Z	5,84	213
273.	Łabiszyn I	żniński	Łabiszyn	Z	14,46	779

274.	Łojewo I	inowrocławski	Inowrocław	Z	9,16	73
275.	Łabiszyn	żniński	Łabiszyn	Z	29,01	3410
276.	Łabiszyn-Wieś	żniński	Łabiszyn	Z	1,48	62
277.	Łapinóż I	rypiński	Wąpielsk	R	8,66	964
278.	Łochocin	lipnowski	Lipno	T	1,39	57
279.	Łochocin I	lipnowski	Lipno	R	0,39	116
280.	Łochocin I	lipnowski	Lipno	R	0,51	116
281.	Łochowo	bydgoski ziemski	Białe Błota	Z	2,14	34
282.	Łojewo II	inowrocławski	Inowrocław	E	14,43	183
283.	Łojewo III	inowrocławski	Inowrocław	E	4,99	76
284.	Łojewo IV	inowrocławski	Inowrocław	E	1,99	36
285.	Łojewo V	inowrocławski	Inowrocław	E	8,99	247
286.	Łojewo VI	inowrocławski	Inowrocław	R	23,59	1405
287.	Łojewo VII	inowrocławski	Inowrocław	R	7,85	1214
288.	Łojewo VIII	inowrocławski	Inowrocław	E	9,99	1386
289.	Machnacz I	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	E	1,81	428
290.	Macikowo	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	R	1,58	177
291.	Majka II	rypiński	Rogowo	E	1,65	97
292.	Maliszewo	lipnowski	Lipno	Z	1,05	53
293.	Małe Radowiska	wąbrzeski	Ryńsk	E	1,37	116
294.	Małociechowo	świecki	Pruszcz	R	2,14	brak danych
295.	Małszyce I	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	T	4,45	427
296.	Mały Głęboczek I	brodnicki	Brzozie	Z	1,76	147
297.	Mały Głęboczek II	brodnicki	Brzozie	Z	1,93	155
298.	Marcinkowo I	inowrocławski	Inowrocław	R	1,89	89
299.	Marcinkowo II	inowrocławski	Inowrocław	R	1,82	85
300.	Michalin	aleksandrowski	Waganiec	Z	5,59	63
301.	Michalin I	aleksandrowski	Waganiec	Z	11,62	508
302.	Mieczkowo 15	nakielski	Kcynia	T	1,84	brak danych
303.	Mieczkowo 16	nakielski	Kcynia	T	2	brak danych
304.	Mieczkowo II	nakielski	Kcynia	Z	1,95	640
305.	Mieczkowo III	nakielski	Kcynia	Z	1,16	36
306.	Mieczkowo IX - Pole A i Pole B	nakielski	Kcynia	E	1,46	84
307.	Mieczkowo V	nakielski	Kcynia	Z	1,26	147
308.	Mieczkowo VI	nakielski	Kcynia	Z	0,95	84
309.	Mieczkowo VII	nakielski	Kcynia	Z	0,7	74
310.	Mieczkowo X	nakielski	Kcynia	E	3,34	318
311.	Mieczkowo XI	nakielski	Kcynia	R	1,82	323
312.	Mieczkowo XII	nakielski	Kcynia	R	1,99	400
313.	Mieczkowo XIII	nakielski	Kcynia	R	1,99	239
314.	Mieczkowo XIV	nakielski	Kcynia	R	1,99	brak danych
315.	Mielenko	mogileński, żniński	Mogilno, Rogowo	T	27,56	3336
316.	Mielenko III	mogileński	Mogilno	Z	0,81	4
317.	Mielenko VI	mogileński	Mogilno	E	3,52	269

318.	Mierzynek I	toruński ziemski	Lubicz	E	1,16	50
319.	Mierzynek I - Pole C/2	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,56	69
320.	Mierzynek I Nr 1-Pole B	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,5	72
321.	Mierzynek II	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,65	brak danych
322.	Mierzynek III	toruński ziemski	Lubicz	Z	2,09	107
323.	Mierzynek IV	toruński ziemski	Lubicz	R	6,07	920
324.	Miłachówek Pole A i B	radziejowski	Topólka	R	1,31	147
325.	Mlewo DK	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	1,83	brak danych
326.	Mlewo II	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	Z	4,62	178
327.	Mlewo III	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	3,17	282
328.	Mlewo III/A	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	3,25	237
329.	Mlewo IV	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	1,99	brak danych
330.	Młyniec I	toruński ziemski	Lubicz	Z	5,93	19
331.	Młyniec III	toruński ziemski	Lubicz	Z	5,56	681
332.	Młyniec Pierwszy XL	toruński ziemski	Lubicz	R	1,72	319
333.	Młyniec V	toruński ziemski	Lubicz	Z	3,1	5
334.	Młyniec XI/A	toruński ziemski	Lubicz	Z	3,46	60
335.	Młyniec XI/A/1	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,18	41
336.	Młyniec XII	toruński ziemski	Lubicz	R	4,9	1007
337.	Młyniec XIII	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,69	86
338.	Młyniec XIV	toruński ziemski	Lubicz	T	3,44	346
339.	Młyniec XIX	toruński ziemski	Lubicz	R	1,19	204
340.	Młyniec XLI	toruński ziemski	Lubicz	R	1,67	443
341.	Młyniec XLII	toruński ziemski	Lubicz	R	1,96	233
342.	Młyniec XV	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,79	1
343.	Młyniec XVIII/A	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,8	20
344.	Młyniec XX	toruński ziemski	Lubicz	R	0,21	11
345.	Młyniec XXI	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,61	43
346.	Młyniec XXII	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,59	168
347.	Młyniec XXIII	toruński ziemski	Lubicz	E	0,79	27
348.	Młyniec XXIV	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,38	174
349.	Młyniec XXIX	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,99	131
350.	Młyniec XXV	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,51	brak danych
351.	Młyniec XXVI	toruński ziemski	Lubicz	R	1,74	135
352.	Młyniec XXVII	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,49	54
353.	Młyniec XXVIII	toruński ziemski	Lubicz	T	1,51	12
354.	Młyniec XXX	toruński ziemski	Lubicz	Z	0,29	21
355.	Młyniec XXXI	toruński ziemski	Lubicz	Z	1,6	42
356.	Młyniec XXXII	toruński ziemski	Lubicz	E	1,96	225
357.	Młyniec XXXIV	toruński ziemski	Lubicz	R	4,24	719
358.	Młyniec XXXIX	toruński ziemski	Lubicz	E	0,7	79
359.	Młyniec XXXV	toruński ziemski	Lubicz	E	1,89	144
360.	Młyniec XXXVIII	toruński ziemski	Lubicz	E	1,78	213

361.	Młyniec XXXVII-Pole A	toruński ziemski	Lubicz	T	1,41	161
362.	Młyniec XXXVII-Pole B	toruński ziemski	Lubicz	R	1,47	198
363.	Młyniec XXXX	toruński ziemski	Lubicz	E	1,23	195
364.	Młyniec-Jedwabno 5	toruński ziemski	Lubicz	R	1,96	360
365.	Młyniec-Jedwabno III	toruński ziemski	Lubicz	E	2,55	155
366.	Młyniec-Jedwabno VI	toruński ziemski	Lubicz	R	1,01	194
367.	Młyniec-Jedwabno VII	toruński ziemski	Lubicz	R	1,3	230
368.	Młyniec-Jedwabno VIII	toruński ziemski	Lubicz	R	1,94	339
369.	Mniszek IV	świecki	Dragacz	Z	1,34	brak danych
370.	Modlibórz	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	T	1,98	128
371.	Modlibórz II	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	Z	0,59	68
372.	Modlibórz III	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	T	0,98	70
373.	Mstowo	włocławski ziemski	Chodecz	Z	1,44	50
374.	Nakło n. Notecią I	nakielski	Nakło n/Notecią	Z	0,84	brak danych
375.	Nakonowo I	włocławski ziemski	Kowal	R	5,09	705
376.	Niedźwiedź 1	wąbrzeski	Dębowa Łąka	E	0,85	11
377.	Niestronno WP	mogileński	Mogilno	R	7,36	496
378.	Nieszawa I	aleksandrowski	Nieszawa	E	1,89	880
379.	Nowa Wieś 1	lipnowski	Chrostkowo	R	2	brak danych
380.	Nowa Wieś 2	lipnowski	Chrostkowo	R	2	brak danych
381.	Nowa Wieś I	włocławski ziemski	Włocławek	Z	5,01	233
382.	Nowa Wieś III	lipnowski	Chrostkowo	R	4,22	490
383.	Nowa Wieś IV	toruński ziemski	Lubicz	E	1,83	286
384.	Nowa Wieś IX	lipnowski	Chrostkowo	E	10,06	1737
385.	Nowa Wieś V	lipnowski	Chrostkowo	Z	1,42	135
386.	Nowa Wieś VIII	lipnowski	Chrostkowo	E	1,95	312
387.	Nowa Wieś X	lipnowski	Chrostkowo	E	1,83	365
388.	Nowa Wieś XI	lipnowski	Chrostkowo	E	1,58	252
389.	Nowe Dąbie II	żniński	Łabiszyn	E	17,53	3382
390.	Nowe Dąbie IX	żniński	Łabiszyn	T	1,97	124
391.	Nowe Dąbie V	żniński	Łabiszyn	T	2,01	158
392.	Nowe Dąbie VI	żniński	Łabiszyn	R	1,97	100
393.	Nowe Dąbie VII	żniński	Łabiszyn	T	20,36	2134
394.	Nowe Dąbie VIII	żniński	Łabiszyn	T	1,97	110
395.	Nowe Dąbie X	żniński	Łabiszyn	E	17,3	7091
396.	Nowe Sadłowo I	rypiński	Rypin	R	1,98	197
397.	Nowiny	włocławski ziemski	Chodecz	Z	1,97	171
398.	Nowogród	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	R	1,46	285
399.	Nowy Dwór III	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	7,1	729
400.	Nowy Dwór IV	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	E	7,28	994
401.	Nowy Dwór IX	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	T	0,9	195
402.	Nowy Dwór J	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	7,95	1017
403.	Nowy Dwór VB	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	E	1,12	226

404.	Nowy Dwór VC	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	E	1	191
405.	Nowy Dwór VIII	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	1,14	118
406.	Nowy Dwór X	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	1,98	272
407.	Obielewo I	żniński	Łabiszyn	R	12,94	1708
408.	Obielewo II	żniński	Łabiszyn	R	9,35	860
409.	Obórki I	brodnicki	Osiek	E	1,98	405
410.	Obudno I	żniński	Gąsawa	E	2,02	175
411.	Obudno I/A	żniński	Gąsawa	T	0,61	59
412.	Obudno II	żniński	Gąsawa	R	1,42	171
413.	Okna	włocławski ziemski	Baruchowo	Z	0,84	2
414.	Okna II	włocławski ziemski	Baruchowo	E	1,6	139
415.	Olimpin I	bydgoski ziemski	Nowa Wieś Wielka	R	1,99	305
416.	Olszówka	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	R	0,7	68
417.	Olszówka I	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	R	1,02	124
419.	Opoki I	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	R	2	234
419.	Opoki II	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	T	1,87	184
420.	Orzechowo I	wąbrzeski	Ryńsk	Z	1,98	165
421.	Orzechowo II	wąbrzeski	Ryńsk	R	6,23	545
422.	Osieczek I	wąbrzeski	Książki	R	1,43	187
423.	Osieczek II	wąbrzeski	Książki	R	4,48	432
424.	Osiek Wielki I	inowrocławski	Rojewo	Z	4,71	28
425.	Osiek Wielki II	inowrocławski	Rojewo	R	7,39	1256
426.	Osiek Wielki III	inowrocławski	Rojewo	R	1,84	88
427.	Osiek Wielki IV	inowrocławski	Rojewo	R	1,99	199
428.	Ostrowitko I	lipnowski	Lipno	Z	4,07	601
429.	Ostrowitko II	lipnowski	Lipno	E	1,31	157
430.	Otmianowo	włocławski ziemski	Boniewo	Z	1,86	295
431.	Paterek III	nakielski	Nakło n/Notecią	Z	4,96	197
432.	Paterek IX	nakielski	Nakło n/Notecią	E	1,01	31
433.	Paterek IX/2	nakielski	Nakło n/Notecią	E	0,8	76
434.	Paterek V	nakielski	Nakło n/Notecią	Z	2,23	76
435.	Paterek VII	nakielski	Nakło n/Notecią	R	1,62	216
436.	Patrówek I	włocławski ziemski	Baruchowo	Z	4,42	205
437.	Patrówek II	włocławski ziemski	Baruchowo	R	2	brak danych
438.	Pawłówek II	bydgoski ziemski	Sicienko	R	0,68	69
439.	Pędzewo I	toruński ziemski	Zławieś Wielka	T	1,89	25
440.	Pędzewo II	toruński ziemski	Zławieś Wielka	E	6,51	1040
441.	Pędzewo III	toruński ziemski	Zławieś Wielka	T	1,18	146
442.	Pędzewo III/2	toruński ziemski	Zławieś Wielka	R	0,83	127
443.	Pędzewo IV	toruński ziemski	Zławieś Wielka	E	9,68	1849
444.	Pędzewo V	toruński ziemski	Zławieś Wielka	R	3,76	1437
445.	Piaski I	świecki	Nowe	Z	1,05	22
446.	Piaski II	świecki	Nowe	E	0,97	96
447.	Pilewice I	chełmiński	Stolno	Z	8,45	1190
448.	Pilewice II	chełmiński	Stolno	Z	3,5	880

449.	Pilewice III	chełmiński	Stolno	T	8,49	1012
450.	Pinino - Kobrzyniec	rypiński	Rogowo	R	23,78	2996
451.	Pniewy I	żniński	Gąsawa	R	0,85	81
452.	Podgaj	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	E	6,5	1008
453.	Podzamek Golubski I	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	T	1,75	200
454.	Popielewo	bydgoski ziemski	Koronowo	R	3,47	402
455.	Potulice I	nakielski	Nakło n/Notecią	T	2,61	273
456.	Prądki II	bydgoski ziemski	Białe Błota	R	3,3	286
457.	Prądocin I	bydgoski ziemski	Nowa Wieś Wielka	R	1,98	320
458.	Probostwo Dolne	włocławski ziemski	Lubanie	T	1,32	58
459.	Probostwo Dolne I	włocławski ziemski	Lubanie	T	1,2	189
460.	Pruska Łąka I	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	E	1,68	229
461.	Przedbojewice I	inowrocławski	Kruszwica	R	12,78	2064
462.	Przypust	aleksandrowski	Waganiec	R	3,42	1214
463.	Pszczółczyn I dz.nr 57i 60	żniński	Łabiszyn	T	22,01	1054
464.	Puszcza I	sępoleński	Więcbork	E	1,46	749
465.	Puszcza Miejska II	rypiński	Rypin	R	7,63	1407
466.	Puszcza Miejska p.AiB	rypiński	Rypin	T	1,19	49
467.	Radzicz	nakielski	Sadki	R	2	229
468.	Radzicz I	nakielski	Sadki	E	3,75	148
469.	Radziki 5	rypiński	Wąpielsk	R	23,57	4179
470.	Radziki I	rypiński	Wąpielsk	E	29,35	442
471.	Radziki II	rypiński	Wąpielsk	T	24,02	1039
472.	Radziki III	rypiński	Wąpielsk	P	46,27	2928
473.	Radziki IV	rypiński	Wąpielsk	E	21,6	1636
474.	Rogowo	żniński	Rogowo	R	4,46	214
475.	Rogowo Świeżawy	rypiński	Rogowo	R	4,86	415
476.	Rogówko TT	rypiński	Rogowo	T	2,85	229
477.	Rozwarzyn	nakielski	Nakło n/Notecią	Z	0,26	22
478.	Rozwarzyn 1	nakielski	Nakło n/Notecią	T	3,96	940
479.	Rozwarzyn III	nakielski	Nakło n/Notecią	R	12,73	3226
480.	Rozwarzyn IV	nakielski	Nakło n/Notecią	R	7,03	1145
481.	Ruda	brodnicki	Brzozie	R	12,52	1254
482.	Ruda 1	brodnicki	Brzozie	R	1,35	257
483.	Ruda 2	brodnicki	Brzozie	R	1,98	211
484.	Ruda 3	brodnicki	Brzozie	R	1,97	321
485.	Ruda 4	brodnicki	Brzozie	R	1,77	438
486.	Ruda 5	brodnicki	Brzozie	R	1,75	529
487.	Ruda I	grudziądzki ziemski	Grudziądz	T	1,75	120
488.	Ruda II	grudziądzki ziemski	Grudziądz	T	1,73	40
489.	Ruda III	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	1,59	59
490.	Ruda IV	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	1,72	78
491.	Rumunki Głodowskie I	lipnowski	Lipno	E	10,51	986

492.	Rumunki-Łapinóż	rypiński, brodnicki	Wąpielsk, Osiek	P	18,39	860
493.	Rutkowice	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	E	1,66	206
494.	Rynarzewo	nakielski	Szubin	R	11,66	brak danych
495.	Rzeżewo	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	R	1,34	157
496.	Sadłogoszcz III	żniński	Barcin	T	1,97	235
497.	Sarnowo I	włocławski ziemski	Lubraniec	T	0,52	33
498.	Sąsieczno I	toruński ziemski	Obrowo	Z	5,34	240
499.	Siarczyce	włocławski ziemski	Lubraniec	E	0,6	61
500.	Siarzewo I	aleksandrowski	Raciążek	E	1,29	90
501.	Sierakowo I	golubsko-dobrzyński	Kowalewo Pomorskie	R	1,74	194
502.	Sikorowo I	inowrocławski	Inowrocław	Z	10,2	151
503.	Sikorowo II	inowrocławski	Inowrocław	R	19,97	1276
504.	Sikorowo III	inowrocławski	Inowrocław	E	17,76	2591
505.	Sipiory I	nakielski	Kcynia	Z	1,85	60
506.	Sipiory II	nakielski	Kcynia	Z	0,89	34
507.	Sipiory III	nakielski	Kcynia	T	1,63	114
508.	Sipiory IV	nakielski	Kcynia	R	1,97	249
509.	Sipiory V	nakielski	Kcynia	R	1,98	224
510.	Sipiory VI	nakielski	Kcynia	R	1,96	295
511.	Sipiory VII	nakielski	Kcynia	R	4,08	brak danych
512.	Skoki Duże I	włocławski ziemski	Włocławek	T	8,43	673
513.	Skoki II - Dąb Mały	włocławski ziemski	Włocławek	E	60,84	5321
514.	Skoki Małe	włocławski ziemski	Włocławek	R	9,93	116
515.	Skórzewo	nakielski	Szubin	R	11,61	980
516.	Słonawki	nakielski	Szubin	Z	15,16	963
517.	Słonawki 3	nakielski	Szubin	E	1,97	216
518.	Słonawki 4	nakielski	Szubin	E	1,45	47
519.	Słończ Górny I	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	Z	0,74	19
520.	Słończ II	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	R	1,99	263
521.	Słończ III	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	R	1,69	brak danych
522.	Słońsko	inowrocławski	Inowrocław	R	14,45	713
523.	Smarglin I	radziejowski	Dobre	E	1,84	91
524.	Smarglin II	radziejowski	Dobre	T	1,73	43
525.	Smarglin III	radziejowski	Dobre	R	4,66	222
526.	Smogorzewo	żniński	Łabiszyn	R	1,22	191
527.	Smogorzewo II	żniński	Łabiszyn	Z	0,63	15
528.	Smogorzewo III	żniński	Łabiszyn	Z	1,02	brak danych
529.	Smogorzewo VII	żniński	Łabiszyn	R	1,33	91
530.	Smolniki	golubsko-dobrzyński	Radomin	R	7,57	380
531.	Smolniki I	nakielski	Szubin	R	4,73	1536
532.	Smolniki II	nakielski	Szubin	R	5,22	brak danych
533.	Smolniki MP	nakielski	Szubin	R	4,33	378
534.	Sokoligóra I	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	E	0,62	16
535.	Sokołowo I	golubsko-dobrzyński	Golub-Dobrzyń	R	1,36	163
536.	Solec Kujawski II	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	Z	3,53	198

537.	Stanisławów	lipnowski	Lipno	T	0,73	57
538.	Stare Marzy I	świecki	Dragacz	Z	0,21	8
539.	Stare Rybitwy I p. A	lipnowski	Bobrowniki	T	1,92	455
540.	Stare Rybitwy I p. B	lipnowski	Bobrowniki	T	1,77	360
541.	Stary Brześć	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	Z	5,9	512
542.	Stary Kobrzyniec I	rypiński	Rogowo	R	23,4	2499
543.	Stary Zbrachlin	aleksandrowski	Waganiec	Z	11,4	327
544.	Stępowo IV	rypiński	Rypin	T	1,56	82
545.	Stępowo V	rypiński	Rypin	T	1,58	91
546.	Stępowo VI	rypiński	Rypin	T	0,88	44
547.	Stępowo VII	rypiński	Rypin	E	1,97	256
548.	Stępowo VIII	rypiński	Rypin	E	1,49	165
549.	Studzienki II	nakielski	Kcynia	Z	8,73	118
550.	Studzienki III	nakielski	Kcynia	Z	4,48	368
551.	Suchatówka	inowrocławski	Gniewkowo	P	10,45	2012
552.	Suchorączek	sępoleński	Więcbork	R	4,06	756
553.	Sulnówko I	świecki	Świecie	E	3,62	156
554.	Suponin-Cieleszyn I	bydgoski ziemski	Dobrcz, Pruszcz	R	11,36	brak danych
555.	Szczepanki I	grudziądzki ziemski	Łasin	T	0,86	108
556.	Szczutki I	bydgoski ziemski	Sicienko	Z	1,01	90
557.	Szembekowo I	toruński ziemski	Obrowo	Z	0,43	25
558.	Szembekowo II	toruński ziemski	Obrowo	E	0,82	48
559.	Szewo	włocławski ziemski	Lubień Kujawski	Z	10,95	1259
560.	Sztynwag	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	6,45	1090
561.	Sztynwag 1	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	0,73	13
562.	Sztynwag 10	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,13	33
563.	Sztynwag 11	grudziądzki ziemski	Grudziądz	T	5,34	282
564.	Sztynwag 12	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	0,76	43
565.	Sztynwag 13	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	0,32	44
566.	Sztynwag 13	grudziądzki ziemski	Grudziądz	R	0,47	44
567.	Sztynwag 2	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,37	50
568.	Sztynwag 3	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,6	101
569.	Sztynwag 5	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,92	89
570.	Sztynwag 6	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	0,68	18
571.	Sztynwag 7	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,15	107
572.	Sztynwag 8	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,19	91
573.	Sztynwag 9	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,01	66
574.	Sztynwag I	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,41	125
575.	Sztynwag II	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	0,46	21
576.	Sztynwag III	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	1,4	117
577.	Szynych I	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	9,59	1004
578.	Szynych II	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	2,76	316
579.	Świecie I n/Drwęcą	brodnicki	Brzozie	E	5,12	761
580.	Świecie II n/Drwęcą	brodnicki	Brzozie	R	4,7	614
581.	Świeżawy	rypiński	Rogowo	Z	2,23	131

582.	Świeżawy II	rypiński	Rogowo	T	1,94	200
583.	Tążyna I	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	E	1,96	158
584.	Tążyna II	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	Z	1,25	56
585.	Tążyna III	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	R	1,96	181
586.	Teodorowo II	radziejowski	Piotrków Kujawski	Z	8,03	1040
587.	Teodorowo III	radziejowski	Piotrków Kujawski	E	14,31	1483
588.	Tomkowo	rypiński	Wąpielsk	P	17,32	2350
589.	Toruń	toruński grodzki	m. Toruń	R	7,72	450
590.	Tuchola	tucholski	Tuchola	Z	1,92	125
591.	Tuchola I	tucholski	Tuchola	Z	4,03	240
592.	Tuchola III	tucholski	Tuchola	E	14,87	1701
593.	Tuchola IV	tucholski	Tuchola	E	1,54	190
594.	Tuchola IVA	tucholski	Tuchola	E	1,99	150
595.	Tupadły-Przedbojewice I	inowrocławski	Kruszwica	E (Z - 31.07.2016)	6,8	2997
596.	Tupadły-Przedbojewice II	inowrocławski	Inowrocław	R	6,03	brak danych
597.	Wawrzynki I dz. 173/2	żniński	Żnin	R	1,42	141
600.	Wawrzynki II	żniński	Żnin	Z	1,39	85
601.	Wąsosz	nakielski	Szubin	R	2,26	brak danych
602.	Wichowo I	lipnowski	Lipno	R	1,87	brak danych
603.	Wichowo SG	lipnowski	Lipno	E	0,74	23
604.	Wiele I	nakielski	Mrocza	R	1,78	140
605.	Wielki Sosnowiec I	żniński	Łabiszyn	R	12,69	977
606.	Wiktorowo	żniński	Gąsawa	R	0,78	116
607.	Wilkostowo	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	E	1,98	340
608.	Wilkostowo I	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	E	0,89	16
609.	Wiśniewa	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	Z	1,98	106
610.	Witoldowo I	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	R	3,28	845
611.	Witowąż I	toruński ziemski	Czernikowo	R	0,99	169
612.	Witowąż II	toruński ziemski	Czernikowo	R	0,9	160
613.	Wojdal 27	inowrocławski	Pakość	R	1,98	brak danych
614.	Wojdal I,II	inowrocławski	Pakość	R	15,13	908
615.	Wojdal III	inowrocławski	Pakość	E	4,75	306
616.	Wojdal IX	inowrocławski	Pakość	T	10,52	246
617.	Wojdal VI	inowrocławski	Pakość	Z	2,33	brak danych
618.	Wojdal VII	inowrocławski, żniński	Pakość, Barcin	Z	3,09	brak danych
619.	Wojdal VIII	inowrocławski	Pakość	Z	0,95	brak danych
620.	Wojdal XI	inowrocławski	Pakość	T	2,28	469
621.	Wojdal XII	inowrocławski	Pakość	T	4,74	537
622.	Wojdal XII/1	inowrocławski	Pakość	T	0,72	103
623.	Wojdal XII-XII/1	inowrocławski	Pakość	R	0,17	brak danych
624.	Wojdal XV	inowrocławski, żniński	Pakość, Barcin	E	8,18	826
625.	Wojdal XVI	inowrocławski	Pakość	R	0,26	49
626.	Wojdal XX	inowrocławski	Pakość	T	1,94	142

627.	Wojdal XXIV	inowrocławski	Pakość	E	1,29	106
628.	Wojdal XXVI	inowrocławski	Pakość	Z	0,44	16
629.	Wólka I	lipnowski	Skępe	T	1,98	516
630.	Wólka II	lipnowski	Skępe	T	1,98	501
631.	Wólka III	lipnowski	Skępe	R	1,87	411
632.	Wróble	inowrocławski	Kruszwica	Z	1,13	4
633.	Wróble II	inowrocławski	Kruszwica	Z	1,49	30
634.	Wróble III	inowrocławski	Kruszwica	Z	1,68	48
635.	Wrzosy I	nakielski	Szubin	R	24,97	brak danych
636.	Wypaleniska I	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	R	1,68	brak danych
637.	Wyrobki	radziejowski	Topólka	T	1,96	53
638.	Wyrobki II	radziejowski	Topólka	R	2,9	308
639.	Zakrocz	rypiński	Rypin	T	1,5	73
640.	Zakrzewska Osada I	sępoleński	Więcbork	T	6,35	453
641.	Zalesie Barcińskie III	żniński	Barcin	R	1,99	277
642.	Zalesie Barcińskie IV	żniński	Barcin	R	5,85	683
643.	Zalesie Barcińskie V	żniński	Barcin	T	8,44	1461
644.	Załachowo IX	żniński	Łabiszyn	R	0,58	38
645.	Załachowo VI/A	żniński	Łabiszyn	R	3,78	452
646.	Załachowo VIII	żniński	Łabiszyn	T	1,81	111
647.	Zawda I	grudziądzki ziemski	Łasin	E	1,97	224
648.	Zazdrość II	nakielski	Szubin	E	3,57	309
649.	Zazdrość III	nakielski	Szubin	R	0,94	53
650.	Zgoda	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	R	1,75	90
651.	Złotowo	żniński	Barcin	Z	7,31	550
652.	Złotowo II	żniński	Barcin	Z	3,17	133
653.	Złotowo IV	żniński	Barcin	E	1,73	59
654.	Złotowo V	żniński	Barcin	E	1,97	156
655.	Złotowo VI	żniński	Barcin	E	1,83	223
656.	Żmijewko - Brzezinki I	brodnicki	Zbiczno	R	7,3	653
657.	Żmijewko I	brodnicki	Zbiczno	E	2	146
658.	Żuchowo I	lipnowski	Skępe	R	1,94	212
659.	Żurczyn	nakielski	Szubin	R	1,7	166
660.	Żurczyn I	nakielski	Szubin	R	7,43	465
661.	Żurczyn II	nakielski	Szubin	R	14,01	830
662.	Żużoły I	żniński	Janowiec Wielkopolski	Z	1,98	48
663.	Żużoły II	żniński	Janowiec Wielkopolski	Z	7,67	1029
664.	Żużoły II/3	żniński	Janowiec Wielkopolski	E	1,8	196
665.	Żużoły III	żniński	Janowiec Wielkopolski	E	1,9	brak danych
PIASKI KWARCOWE DO PRODUKCJI BETONÓW KOMÓRKOWYCH						
1.	Grupa Dolna	świecki	Dragacz	P	124,1	8937,43
2.	Przyłubie Krajeńskie	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	R	10,43	1266
3.	Solec Kujawski	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	R	17,87	1105

4.	Wymiary Dolne - Podwiesk	chełmiński	Chełmno	P	50,15	3031
PIASKI KWARCOWE DO PRODUKCJI CEGŁY WAPIENNO-PIASKOWEJ						
1.	Barcin	żniński	Barcin	Z	12,68	1848
2.	Barcin-Piechcin-Pakość	żniński	Barcin	E	34,4	2200,01
3.	Lubaty-Aleksandrynów	włocławski ziemski	Baruchowo	P	97,65	3968
4.	Opatowice-Radziejów	radziejowski	Radziejów	Z	40,65	1327
5.	Smolniki	nakielski	Szubin	P	50,47	4969,20
6.	Tuchola	tucholski	Tuchola	R	128,7	6638
7.	Zielonka-Trzciniec	bydgoski ziemski	Białe Błota	E	36,45	606,65
SUROWCE DLA PRAC INŻYNIERSKICH						
1.	Gąbin	nakielski	Szubin	R	2,06	84
2.	Szczepanki I	grudziądzki ziemski	Łasin	T	0,86	90
SUROWCE ILASTE CERAMIKI BUDOWLANEJ						
1.	Białe Błota	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	Z	4,32	119
2.	Chrusty	aleksandrowski	Aleksandrów Kujawski	R	1,7	30
3.	Chrząstowo	inowrocławski	Gniewkowo	Z	5,52	376
4.	Elgiszewo XVI	golubsko-dobrzyński	Ciechocin	R	6,6	1483
5.	Józefowo	mogileński	Mogilno	R	1,07	102
6.	Kcynia III	nakielski	Kcynia	Z	0,83	60
7.	Kozłowo IV	świecki	Świecie	E	4,41	167
8.	Lubicz	toruński ziemski	Lubicz	Z	5,08	640
9.	Pikutkowo-Smólsk	włocławski ziemski	Brześć Kujawski, Włocławek	P	195,7	10448
10.	Przechowo	świecki	Świecie	Z	3,33	280
11.	Rudak I	toruński grodzki	m. Toruń	E	12,13	1802
12.	Rudak I-Poligon	toruński ziemski	Wielka Nieszawka	Z	20,13	393
13.	Rumaki	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	Z	23,02	1367
14.	Stopka I	bydgoski ziemski	Koronowo	T	15,56	1362
15.	Stopka II	bydgoski ziemski	Koronowo	E	4,87	525
16.	Świerkocin	grudziądzki ziemski	Grudziądz	Z	18	2074
17.	Toporzysko	toruński ziemski	Zławieś Wielka	R	30,37	5662
18.	Wapno k/Brodnicy	brodnicki	m. Brodnica	Z	1,38	100
SUROWCE ILASTE DO PRODUKCJI CEMENTU						
1.	Michałowo	inowrocławski	Gniewkowo	R	78,5	12500
TORFY						
1.	Bożenkowo I	bydgoski ziemski	Osielsko	R	1,12	30
2.	Chrośna I	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	T	1,43	33
3.	Chrośna II	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	R	18,68	280
4.	Czarże I	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	R	1,71	7
5.	Dąbrówka I	bydgoski ziemski	Sicienko	E	1,97	42
6.	Dubielno I	świecki	Jeżewo	R	1,89	brak danych
7.	Iwiec I	tucholski	Cekcyn	Z	1,85	99
8.	Janowiec I	żniński	Janowiec Wielkopolski	R	0,88	20
9.	Kaniewo	włocławski ziemski	Lubraniec, Boniewo	Z	31,59	275

10.	Krąpiewo	bydgoski ziemski	Koronowo	Z	3,91	33
11.	Krąpiewo I	bydgoski ziemski	Koronowo	E	2,13	12
12.	Lisi Ogon I	bydgoski ziemski	Białe Błota	R	5,72	205
13.	Nowe Dąbie VI	żniński	Łabiszyn	R	1,97	41
14.	Nowe Dąbie VII	żniński	Łabiszyn	T	20,36	133
15.	Otorowo I	bydgoski ziemski	Solec Kujawski	T	2,01	36
16.	Pawłówek I	bydgoski ziemski	Sicienko	Z	9,33	63
17.	Pawłówek II	bydgoski ziemski	Sicienko	R	0,34	13
18.	Pawłówek III	bydgoski ziemski	Sicienko	E	0,83	22
19.	Piastoszyn I	tucholski	Kęsowo	Z	6,26	33
20.	Rudaw	golubsko-dobrzyński	Zbójno, Ciechocin	R	6,88	133
21.	Sienno I	bydgoski ziemski	Dobrcz	E	1,99	23
22.	Słończ Górny I	bydgoski ziemski	Dąbrowa Chełmińska	Z	0,47	7
23.	Ułomie I	radziejowski	Dobre	R	1,98	29
24.	Wieniec-A,B,C	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	E	3,59	45
WAPIENIE I MARGLE DLA PRZEMYSŁU CEMENTOWEGO						
1.	Barcin-Piechcin-Pakość	żniński, inowrocławski	Barcin, Pakość	E	209,3	956026
SOLANKI, WODY LECZNICZE I TERMALNE						
1.	Ciechocinek	aleksandrowski	Ciechocinek	*LzT*	23,93*	345**
2.	Inowrocław I	inowrocławski	m. Inowrocław	*LzT*	58,41*	6,20**
3.	Inowrocław II	inowrocławski	m. Inowrocław	*Lz*	25,08*	5,70**
4.	Marusza	grudziądzki ziemski	Grudziądz	*LzT*	3,53*	20**
5.	Wieniec	włocławski ziemski	Brześć Kujawski	*Lz*	2,53*	15**
6.	Toruń	toruński grodzki i ziemski	m. Toruń, Zławieś Wielka, Wielka Nieszawka	*T*	1459*	320**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

E – eksploatowane
P – złoże o zasobach rozpoznanych wstępnie
R – złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo
Z – złoże, z którego wydobycie zostało zaniechane
T – złoże zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Lz – wody lecznicze zmineralizowane
T – wody termalne

** zasoby eksploatacyjne [m^3/h]*
*** pobór [m^3/rok]*

Aneks nr 2
Jednolite części wód powierzchniowych

Jeziorne

jednolite części wód powierzchniowych jeziorne zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych

L.p	Nazwa	Kod	Zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych	Gmina
1.	Bachotek	PLLW20189		Brodnica
				Brzozie
				Zbiczno
2.	Białe	PLLW20383		Tuchola
3.	Biskupińskie	PLLW10457		Gąsawa
				Żnin
4.	Błądzimskie	PLLW20537		Lniano
5.	Borzymowskie	PLLW20047		Choceń
6.	Branickie Duże	PLLW20549		Bukowiec
				Lniano
				Świekatowo
7.	Brdowskie	PLLW10390		Izbica Kujawska
8.	Bysławskie	PLLW20410		Lubiewo
9.	Cekcyńskie Wielkie	PLLW20395		Cekcyn
10.	Chalińskie	PLLW20020		Dobrzyń nad Wisłą
11.	Chełmica (Chełmickie)	PLLW20025		Fabianki
12.	Chełmżyńskie	PLLW20451		Chełmża
				Chełmża
13.	Chojeńskie (Chojno)	PLLW20595		Bobrowo
14.	Chomiąskie	PLLW10444		Gąsawa
15.	Ciche	PLLW20187		Zbiczno
16.	Czarmuńskie	PLLW10504		Więcbork
17.	Dębno (k. jez. Partęczyny Wielkie)	PLLW20181		Zbiczno
18.	Długie	PLLW20381		Śliwice

19.	Długie (k. Rypina)	PLLW20201		Brzuze
				Rypin
				Wąpielsk
20.	Dobrylewskie	PLLW10464		Żnin
21.	Foluskie	PLLW10445		Gąsawa
22.	Gąsawskie	PLLW10455		Gąsawa
23.	Głowińskie	PLLW20178		Zbiczno
24.	Głuszyńskie	PLLW20035		Bytoń
				Piotrków Kujawski
				Topólka
25.	Gopło	PLLW10396		Kruszwica
				Jeziora Wielkie
				Piotrków Kujawski
26.	Goreńskie	PLLW20056		Baruchowo
27.	Grochowskie	PLLW20369		Kęsowo
28.	Gwiazda	PLLW20397		Cekcyn
				Lubiewo
29.	Janówko (Janowskie)	PLLW20159		Brzozie
30.	Jezuickie i Jez. Piecki	PLLW10450		Nowa Wieś Wielka
31.	Juchacz	PLLW10480		Sępólno Krajeńskie
32.	Kamionkowskie	PLLW20242		Kowalewo Pomorskie
				Łysomice
33.	Kierzkowskie	PLLW10448		Barcin
				Żnin
34.	Kikolskie	PLLW20230		Kikół
35.	Kleszczyńskie (Kleszczyn)	PLLW20209		Brzuze
36.	Kołdrąbskie	PLLW10195		Janowiec Wielkopolski
				Rogowo
37.	Kromszewickie	PLLW20042		Chodecz
38.	Kuchnia	LW20624		Łasin, Rogóźno
39.	Leźno Wielkie	PLLW20171		Brzozie

40.	Lubieńskie	PLLW20049		Lubień Kujawski
41.	Lutowskie	PLLW20415		Sępólno Krajeńskie
42.	Łasińskie (Zamkowe)	PLLW20611		Łasin
43.	Łąkie	PLLW20063		Skępe
44.	Łąkosz	PLLW20631		Nowe
				Warlubie
45.	Łopienno Pd.	PLLW10234		Janowiec Wielkopolski
46.	Mełno	PLLW20610		Gruta
47.	Mieliwo	PLLW20193		Zbiczno
48.	Mielno	PLLW10437		Pakość
49.	Mlewiskie (Mlewieckie)	PLLW20249		Kowalewo Pomorskie
50.	Mochel	PLLW20403		Kamień Krajeński
51.	Modzerowskie i Długie	PLLW10389		Izbica Kujawska
52.	Mogileńskie	PLLW10424		Mogilno
53.	Moszczone (Moszczonne)	PLLW20218		Kikół
54.	Niskie Brodno	PLLW20197		Brodnica
				Bobrowo
				Brodnica
				Zbiczno
55.	Nogat	PLLW20622		Łasin
56.	Oborskie (Chojeńskie)	PLLW20221		Chrostkowo
57.	Oćwieckie Wsch.	PLLW10453		Gąsawa
58.	Oćwieckie Zach.	PLLW10454		Gąsawa
59.	Okonińskie	PLLW20532		Śliwice
60.	Orłowskie (Piaseczno)	PLLW20022		Wielgie
61.	Ostrowickie	PLLW20208		Brzuze
62.	Ostrowite	PLLW20538		Lniano
63.	Ostrowite (na N od Włocławka)	PLLW20023		Lipno

64.	Ostrowskie	PLLW10404		Jeziora Wielkie
				Strzelno
65.	Ostrówieckie (Ostrowieckie)	PLLW10447		Dąbrowa
				Gąsawa
				Żnin
66.	Pakoskie Pd.	PLLW10433		Janikowo
				Mogilno
				Strzelno
67.	Pakoskie Pn.	PLLW10436		Janikowo
				Pakość
68.	Płowęż	PLLW20588		Jabłonowo Pomorskie
				Świecie nad Osą
69.	Radodzierz	PLLW20632		Nowe
				Warlubie
70.	Rakutowskie Wielkie (Wielgie)	PLLW20059		Baruchowo
				Kowal
71.	Rogowskie	PLLW10200		Rogowo
72.	Rudnickie Wielkie	PLLW20562		Grudziądz
73.	Runowskie (Runowskie Duże)	PLLW10503		Więcbork
74.	Samińskie	PLLW20169		Bartniczka
75.	Sarnowskie (Radziochy)	PLLW20062		Skępe
				Rogowo
76.	Sępoleńskie	PLLW20417		Sępólno Krajeńskie
77.	Skarbieńskie (Skarbińskie)	PLLW10461		Gąsawa
				Żnin
78.	Skępskie Wielkie	PLLW20066		Skępe
79.	Skrwilno (Skrwileńskie)	PLLW20012		Skrwilno
80.	Słupowskie	PLLW20421		Sicienko
				Mrocza
81.	Sobiejuskie	PLLW10465		Szubin
				Żnin
82.	Sosno	PLLW20194		Zbiczno
83.	Steklińskie (Steklin, Ścieklin w zl. Lubianki)	PLLW20235		Kikół
				Czernikowo
84.	Stelchno (Stelchna)	PLLW20542		Jeżewo

85.	Stobno	PLLW20376		Tuchola
86.	Strażym	PLLW20186		Zbiczno
87.	Stryjewo	PLLW10492		Więcbork
88.	Strzyżyny	PLLW20420		Lubiewo
89.	Sumin (Sumińskie, w zl. Lubianki)	PLLW20231		Kikół
90.	Suskie Wielkie	PLLW20437		Lubiewo
91.	Szarlejskie (Szarlej)	PLLW10408		Inowrocław
				Kruszwica
92.	Szczytnowskie (Ługowskie)	PLLW20045		Boniewo
				Choceń
				Chodecz
93.	Szpitalne	PLLW20408		Gostycyn
94.	Szydłowskie	PLLW10430		Mogilno
95.	Ślepe (Okragłe)	PLLW20380		Śliwice
96.	Świekatowskie	PLLW20439		Świekatowo
97.	Święte (k. Łasina)	PLLW20584		Łasin
98.	Tonowskie	PLLW10204		Janowiec Wielkopolski
				Rogowo
99.	Tuczno	PLLW10438		Złotniki Kujawskie
100.	Urszulewskie	PLLW20014		Rogowo
				Skrwilno
101.	Wądzyńskie	PLLW20599		Bobrowo
				Jabłonowo Pomorskie
102.	Wąsoskie	PLLW10468		Szubin
103.	Weneckie Wsch.	PLLW10459		Żnin
104.	Weneckie Zach.	PLLW10460		Gąsawa
				Żnin
105.	Wiecanowskie	PLLW10423		Mogilno
106.	Wieczno Południowe (Przydwórz)	PLLW20246		Płużnica
				Ryńsk
107.	Wieczno Północne	PLLW20245		Płużnica
108.	Wiele (Wieleckie)	PLLW10475		Mrocza

109.	Wielgie (Wielickie)	PLLW20238		Zbójno
110.	Wierzchucińskie Małe	PLLW20425		Koronowo
				Sicienko
111.	Więcborskie	PLLW10501		Więcbork
112.	Wikaryjskie	PLLW20030		Włocławek
113.	Witosławskie	PLLW10508		Mrocza
114.	Wolickie	PLLW10443		Barcin
115.	Wolskie	PLLW10203		Janowiec Wielkopolski
				Rogowo
				Żnin
116.	Wysokie Brodno	PLLW20196		Bobrowo
				Zbiczno
117.	Zakrzewskie	PLLW10486		Więcbork
118.	Zaleskie	PLLW20547		Świekatowo
119.	Zamarte	PLLW20400		Kamień Krajeński
120.	Zamkowe (Wąbrzeskie, w Wąbrzeźnie)	PLLW20203		Wąbrzeźno
				Ryńsk
121.	Zbiczno	PLLW20188		Zbiczno
122.	Zioło	PLLW10193		Rogowo
123.	Żalińskie (Żalno)	PLLW20388		Kęsowo
124.	Żalskie (Wielgie)	PLLW20211		Brzuze
				Rogowo
125.	Żędowskie	PLLW10469		Szubin
126.	Żnińskie Duże	PLLW10463		Żnin
127.	Żnińskie Małe	PLLW10462		Żnin

Rzeczne

jednolite części wód powierzchniowych rzeczne zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych

L.p	Nazwa	Kod	Zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych	Gmina
1.	Bacha do Zgniłki ze Zgniłką	PLRW20001728984		Chełmża
				Lisewo
				Płużnica
				Ryńsk
2.	Bacha od Zgniłki do ujścia	PLRW20001928989		Chełmża
				Kowalewo Pomorskie
				Lubicz
				Łysomice
				Ryńsk
				Toruń
3.	Bachorza (Kanał Bachorze)	PLRW200017278749		Bądkowo
				Brześć Kujawski
				Dobre
				Osięciny
				Zakrzewo
4.	Biała Struga	PLRW6000171883689		Kcynia
				Szubin
5.	Bielawka	PLRW600016186352		Janowiec Wielkopolski
6.	Bielska Struga	PLRW200025292549		Cekcyn
				Śliwice
				Tuchola
7.	Bobrownica	PLRW2000172756749		Dobrzyń nad Wisłą
				Tłuchowo
				Wielgie
8.	Brda od wpływu do zb. Koronowo do wypływu ze zb. Smukała	PLRW200002929739		Bydgoszcz
				Gostycyn
				Koronowo
				Lubiewo
				Osielsko
9.		PLRW200020292599		Cekcyn

	Brda od wypływu z jez. Kosobudno do wpływu do zb. Koronowo			Gostycyn
				Lubiewo
				Tuchola
10.	Brda od wypływu ze zb. Smukała do ujścia	PLRW200020292999		Bydgoszcz
11.	Brodniczka	PLRW200025287899		Bobrowo
				Brodnica
				Jabłonowo Pomorskie
				Zbiczno
12.	Brynica do Pisi	PLRW20002328743		Bartniczka
				Górzno
13.	Brynica od Pisi do ujścia	PLRW20002428749		Bartniczka
				Brzozie
14.	Brzuchówka	PLRW200023292674		Kamień Krajeński
				Sępólno Krajeńskie
15.	Bysławska Struga z jeziorem Bysławskim	PLRW200017292729		Cekcyn
				Lubiewo
16.	Chełmiczka	PLRW200017275899		Fabianki
				Lipno
				Wielgie
				Włocławek
17.	Chodeczka do wypływu z jez. Borzymowskiego	PLRW200025278679		Boniewo
				Choceń
				Chodecz
				Izbica Kujawska
18.	Chodeczka od wypływu z jez. Borzymowskiego do ujścia	PLRW200020278699		Boniewo
				Choceń
				Lubraniec
19.	Czarna	PLRW20001728934		Golub-Dobrzyń
20.	Czarny Rów	PLRW600001883692		Szubin
21.	Czernica	PLRW200026275669		Skępe
				Tłuchowo
22.	Czerska Struga	PLRW200018292529		Tuchola
23.	Dolny Kanał	PLRW20001729166		Toruń
				Zławieś Wielka

24.	Dop. z jez. Mierzyńskiego	PLRW200023296552		Świecie nad Osą
25.	Dopł. spod Białych Błot	PLRW200017292982		Białe Błota
				Bydgoszcz
26.	Dopł. spod Chojna	PLRW20001828912		Bobrowo
				Brodnica
27.	Dopł. spod Ciechocina-Parceli	PLRW20001728972		Ciechocin
28.	Dopł. spod Gawrońca	PLRW20001729369		Bukowiec
				Pruszcz
				Świecie
29.	Dopł. spod Jankowa	PLRW200017279494		Lipno
30.	Dopł. spod Słońska	PLRW200017279644		Dąbrowa Biskupia
				Inowrocław
31.	Dopł. spod Szlachty	PLRW200018294512		Śliwice
32.	Dopł. spod Wielbądza	PLRW200025289829		Płużnica
				Ryńsk
33.	Dopł. spod Zdrojów	PLRW200018294712		Cekcyn
				Osie
34.	Dopł. z Aleksandrowa Kujawskiego	PLRW200017279676		Aleksandrów Kujawski
				Wielka Nieszawka
35.	Dopł. z Broniszewa	PLRW2000172796749		Aleksandrów Kujawski
36.	Dopł. z Brzeźna	PLRW200018289792		Lubicz
37.	Dopł. z Ciechocinka	PLRW200017279689		Aleksandrów Kujawski
				Ciechocinek
				Raciążek
38.	Dopł. z Dobrzejewic	PLRW20001728992		Lubicz
				Obrowo
39.	Dopł. z Drzycimia ze starym korytem Wdy do połączenia z nowym korytem Wdy	PLRW200018294789		Drzycim

40.	Dopł. z Fletnowa	PLRW20001729728		Dragacz Warlubie
41.	Dopł. z Gościeradza	PLRW200017292952		Koronowo Sicienko
42.	Dopł. z Gruczna	PLRW20001729496		Świecie
43.	Dopł. z jez. Brzeźno	PLRW200018294592		Śliwice
44.	Dopł. z jez. Goryńskiego z jez. Dłużek	PLRW200017296549		Łasin Świecie nad Osą
45.	Dopł. z jez. Prątynia	PLRW200023296572		Jabłonowo Pomorskie Świecie nad Osą
46.	Dopł. z jez. Radzim	PLRW200017292672		Kamień Krajeński Kęsowo
47.	Dopł. z jez. Szańcowego	PLRW200017296592		Świecie nad Osą
48.	Dopł. z Jeżewa	PLRW200017297269		Jeżewo
49.	Dopł. z Mniszka	PLRW200017297272		Dragacz
50.	Dopł. z Murzynna	PLRW200017291469		Dąbrowa Biskupia Gniewkowo Wielka Nieszawka
51.	Dopł. z Osielska	PLRW2000172929732		Bydgoszcz Osielsko
52.	Dopł. z Przyłubia	PLRW20001729154		Solec Kujawski Zławieś Wielka
53.	Dopł. z Siemonia	PLRW200017291649		Dąbrowa Chełmińska Unisław Zławieś Wielka
54.	Dopł. z Solca Kujawskiego	PLRW2000172918		Solec Kujawski Zławieś Wielka
55.	Dopł. z Sulnówka	PLRW20001729498		Świecie
56.	Dopł. z Trzciany	PLRW200017292692		Sępólno Krajeńskie

57.	Dopł. z Żółnowa	PLRW200017279669		Aleksandrów Kujawski Bądkowo Koneck Raciążek
58.	Dopł. ze Skwirynowa	PLRW20001727952		Ciechocinek Czernikowo
59.	Dopł. z Płonnego	PLRW20001728916		Golub-Dobrzyń Radomin
60.	Dopływ spod Bogucina	PLRW20001727912		Fabianki Włocławek
61.	Dopływ spod Czarnego Dolnego	RW200023296852		Łasin
62.	Dopływ spod Kaźmierzewo	PLRW6000181884892		Mrocza Sadki
63.	Dopływ spod Kłokocka	PLRW2000172794929		Bobrowniki Lipno Wielgie
64.	Dopływ spod Ligowa	RW2000172756569		Skępe
65.	Dopływ spod Lubaty z jez. Lucieńskim	PLRW200017275469		Baruchowo
66.	Dopływ spod Ludkowa	PLRW600017188318		Barcin Pakość
67.	Dopływ spod Niedźwiad	PLRW600023188372		Szubin
68.	Dopływ spod Proszysk	PLRW60001718817474		Jeziora Wielkie Strzelno
69.	Dopływ spod Sipior	PLRW600023188392		Kcynia
70.	Dopływ spod Wilczeńca	PLRW20001727914		Bobrowniki Fabianki Włocławek
71.	Dopływ spod Żegotek	PLRW600017188198		Inowrocław Kruszwica Strzelno

72.	Dopływ spod Żernik	PLRW60001718817989		Kruszwica
73.	Dopływ z Auguścina	PLRW6000181884896		Sadki
74.	Dopływ z Biechówka	PLRW2000182948		Bukowiec
				Drzycim
75.	Dopływ z Bodzanówka	PLRW6000171881782		Dobre
				Osięciny
				Zakrzewo
76.	Dopływ z Bożejewic	PLRW6000171881952		Inowrocław
				Kruszwica
				Strzelno
77.	Dopływ z Bronikowa	PLRW60000188176		Kruszwica
				Radziejów
78.	Dopływ z Bronisławowa	PLRW6000171881788		Dąbrowa Biskupia
				Dobre
				Kruszwica
				Radziejów
79.	Dopływ z Dobrego	PLRW60001718817869		Dobre
80.	Dopływ z Dubielewa	PLRW20001727876		Bądkowo
				Brześć Kujawski
81.	Dopływ z Franciszkowa	PLRW2000182794214		Skępe
82.	Dopływ z Gnojna	PLRW20001727934		Bobrowniki
				Fabianki
				Lipno
				Lubanie
83.	Dopływ z Gruntowic	RW600023186389		Janowiec Wielkopolski
84.	Dopływ z jez. Kleszczyńskiego	PLRW200025289429		Brzuze
				Rogowo
85.	Dopływ z jez. Konotopskiego	PLRW20001727948		Kikół
				Lipno
86.	Dopływ z jez. Piaseczno	PLRW20001729692		Grudziądz
				Gruta

87.	Dopływ z jez. Proboszczowskiego	PLRW20001729276732		Koronowo
88.	Dopływ z jez. Radodzierz	PLRW200025297229		Nowe
				Warlubie
89.	Dopływ z jez. Sarnowskiego	PLRW2000182794212		Skępe
90.	Dopływ z jez. Sicieńskiego	PLRW20001728948		Zbójno
91.	Dopływ z Jez. Skulskich	PLRW600025188149		Jeziora Wielkie
92.	Dopływ z jez. Słupno	PLRW200017289529		Ciechocin
				Golub-Dobrzyń
93.	Dopływ z jez. Stelchno	PLRW200017294929		Drzycim
				Jeżewo
				Świecie
94.	Dopływ z jez. Szczuckiego	PLRW20001828772		Brodnica
95.	Dopływ z jez. Szpitalnego	PLRW200017292694		Gostycyn
96.	Dopływ z jez. Trepkowskiego	PLRW20001728748		Bartniczka
				Brzozie
97.	Dopływ z jez. Tupadelskiego bez Chełmiczki	PLRW200017275989		Dobrzyń nad Wisłą
				Fabianki
				Lipno
				Wielgie
				Włocławek
98.	Dopływ z Jeziora Łąkie	PLRW60001718817472		Strzelno
99.	Dopływ z Jeziora Meszno	PLRW6000231883694		Łabiszyn
				Szubin
100.	Dopływ z Kaźmierzewa	PLRW600023188512		Kcynia
101.	Dopływ z Kol. Czołowo	PLRW60001718817949		Kruszwica
				Radziejów

102.	Dopływ z Kościelca Kujawskiego	PLRW6000171881994		Pakość
103.	Dopływ z Kowala	PLRW2000232788892		Kowal
104.	Dopływ z Lisewa Kościelnego	PLRW6000171883172		Barcin Pakość Złotniki Kujawskie
105.	Dopływ z Łysej Góry	PLRW200017278552		Topólka
106.	Dopływ z Marszałkowa	PLRW200017279329		Bądkowo Lubanie Waganiec
107.	Dopływ z Nielbarku	RW20001728714		Brzozie
108.	Dopływ z Osiedla Podleśnego	PLRW200017295246		Grudziądz
109.	Dopływ z Otmianowa	PLRW200017278696		Boniewo Lubraniec
110.	Dopływ z Piotrkowa Kujawskiego	PLRW6000171881729		Kruszwica Piotrków Kujawski
111.	Dopływ z Sierzchowa	PLRW20002627936		Nieszawa Raciążek Waganiec
112.	Dopływ z Turzan	PLRW60001718819329		Inowrocław
113.	Dopływ z Władysławowa	PLRW6000231883589		Białe Błota Łabiszyn Szubin
114.	Dopływ z Zawdy	PLRW200017296872		Łasin
115.	Dopływ z Żyrosławic	PLRW2000172796729		Aleksandrów Kujawski Gniewkowo
116.	Dopływ ze Smólska	PLRW20001727878		Brześć Kujawski Włocławek
117.	Dopływ ze Stajenczynek	PLRW20001727954		Ciechocinek Obrowo
118.	Dopływ ze Strzelna	PLRW6000171881748		Strzelno

119.	Dopływ ze Świętosławia	PLRW20001727872		Brześć Kujawski
				Choceń
				Lubraniec
				Włocławek
120.	Dopływ ze Złotnik Kujawskich	PLRW6000171883549		Nowa Wieś Wielka
				Złotniki Kujawskie
121.	Drwęca od Brodniczki do ujścia	PLRW20002028999		Bobrowo
				Brodnica
				Ciechocin
				Golub-Dobrzyń
				Lubicz
				Radomin
				Toruń
				Wąpielsk
122.	Drwęca od Jez. Drwęckiego do Brodniczki	PLRW20002028779		Bartniczka
				Brodnica
				Brzozie
				Zbiczno
123.	Dunaj	PLRW20001727858		Brześć Kujawski
				Lubraniec
				Osięciny
124.	Flis	PLRW200017292984		Bydgoszcz
				Sicienko
125.	Fryba	PLRW20001729389		Chełmno
				Chełmża
				Dąbrowa Chełmińska
				Kijewo Królewskie
				Łubianka

				Łysomice
				Papowo Biskupie
				Stolno
				Świecie
				Unisław
126.	Gardęga do dopływu z jeziora Klasztornego, bez dopływu z jeziora Klasztornego	RW200017296839		Łasin
127.	Gardęga od dopł. z jez. Klasztornego do ujścia	PLRW200019296899		Łasin
				Rogóźno
128.	Gąsawka do wypływu z Jez. Sobiejuskiego	PLRW60002518836779		Gąsawa
				Łabiszyn
				Mogilno
				Rogowo
				Szubin
				Żnin
129.	Gąsawka od Jeziora Sobiejuskiego do ujścia	PLRW6000241883699		Szubin
130.	Gołaniecka Struga	PLRW60002518649		Kcynia
131.	Gozdawnica	PLRW2000232756529		Rogowo
				Rypin
132.	Górny Kanał do Strugi Łysomickiej	PLRW200017291629		Chełmża
				Łubianka
				Łysomice
				Unisław
				Zławieś Wielka
133.	Górny Kanał Noteci	PLRW600001883829		Białe Błota
				Łabiszyn
				Sicienko
				Szubin
134.	Górny Kanał od Strugi Łysomickiej do ujścia	PLRW20001929169		Zławieś Wielka

135.	Groblica	RW20001728712		Brzozie
136.	Hozanna	PLRW200017292552		Cekcyn
				Tuchola
137.	Jordan	PLRW20001728994		Czernikowo
				Lubicz
				Obrowo
138.	Kamionka do wypływu z jez. Mochel	PLRW200017292659		Kamień Krajeński
139.	Kamionka od wypływu z jez. Mochel do ujścia	PLRW200024292699		Gostycyn
				Kamień Krajeński
				Kęsowo
				Lubiewo
				Sępólno Krajeńskie
140.	Kanał Bachorze	PLRW6000018817899		Dąbrowa Biskupia
				Dobre
				Kruszwica
				Zakrzewo
141.	Kanał Bachorze Małe	PLRW6000171881912		Dąbrowa Biskupia
				Inowrocław
				Kruszwica
142.	Kanał Bydgoski	PLRW20000292989		Bydgoszcz
		PLRW60000188389		Bydgoszcz
				Nakło nad Notecią
				Sicienko
143.	Kanał Główny do Żackiej Strugi z Żacką Strugą	PLRW200017295229		Chełmno
				Lisewo
				Papowo Biskupie
				Stolno
144.	Kanał Główny od Żackiej Strugi do ujścia z Rudniczanką od wpływu do jez. Rudnickiego Wielkiego	PLRW20001929529		Chełmno
				Dragacz
				Grudziądz
145.	Kanał Nieszawski	PLRW20001729148		Toruń

				Wielka Nieszawka
146.	Kanał Ostrowo-Gopło do wypływu z Jez. Ostrowskiego	PLRW6000251881745		Jeziora Wielkie
147.	Kanał Ostrowo-Gopło od wypływu z Jez. Ostrowskiego do ujścia	PLRW600001881796		Kruszwica
				Strzelno
148.	Kanał Palemona	PLRW20002652269		Grudziądz
149.	Kanał Parchański do dopł. z bagna Błoto Ostrowskie	PLRW200017279642		Gniewkowo
				Inowrocław
				Rojewo
150.	Kanał Parchański od dopł. z bagna Błoto Ostrowskie do dopł. z Nowego Dworu	PLRW200002796471		Dąbrowa Biskupia
				Gniewkowo
151.	Kanał Smyrnia	PLRW6000171883149		Inowrocław
				Pakość
				Rojewo
				Złotniki Kujawskie
152.	Kanał Trynka	PLRW2000172956		Grudziądz
				Rogóźno
153.	Kanał z Łęgnowa	PLRW20001729192		Bydgoszcz
154.	Kanał Zielona Struga do Kanału Chrośniańskiego	PLRW2000029142		Nowa Wieś Wielka
				Rojewo
				Solec Kujawski
				Złotniki Kujawskie
155.	Kanał Zielona Struga od dopł. w Osieczku do ujścia	PLRW20001929149		Rojewo
				Wielka Nieszawka
				Zławieś Wielka
156.	Kanał Zielona Struga od Kanału Chrośniańskiego do dopł. w Osieczku	PLRW200017291454		Rojewo
				Solec Kujawski

157.	Kcynka	PLRW600017188529		Kcynia
158.	Kicz z jeziorem Żalińskim	PLRW200017292569		Gostycyn
				Kęsowo
				Tuchola
159.	Kocieniec	PLRW200017278569		Boniewo
				Izbica Kujawska
				Lubraniec
160.	Konopatka	PLRW20002327563129		Skrwilno
161.	Kotomierzyca	PLRW20001729295929		Bukowiec
				Dobrcz
				Koronowo
				Osielsko
				Pruszcz
162.	Kręgiel	PLRW200025292912		Koronowo
				Pruszcz
				Świekatowo
163.	Krówka od wpływu do jez. Krosno do ujścia	PLRW200019292769		Koronowo
164.	Krówka z jez. Wierzchucińskim Małym do wpływu do jez. Krosna	PLRW2000172927671		Mrocza
				Sicienko
				Sośno
165.	Kujawka	PLRW200018289149		Bobrowo
				Dębowa Łąka
				Golub-Dobrzyń
				Wąpielsk
166.	Lubawka	PLRW6000181884894		Mrocza
				Sadki
167.	Lubcza	PLRW600018188449		Mrocza
				Więcbork
168.	Lubianka z jeziorami Steklin, Sumin, Kikolskie	PLRW20001728969		Ciechocin
				Czernikowo
				Golub-Dobrzyń
				Kikół
				Obrowo
				Zbójno

169.	Lubienka od Rakutówki do ujścia	PLRW20002027889		Brześć Kujawski
				Włocławek
170.	Lubieńka do Rakutówki bez Rakutówki z jez. Lubieńskim	PLRW20001727887		Choceń
				Kowal
				Lubień Kujawski
				Włocławek
171.	Lucimska Struga	PLRW200017292768		Koronowo
172.	Lutomnia	PLRW60001618634		Janowiec Wielkopolski
173.	Lutryna do Dużej Bachy	PLRW20002529665		Bobrowo
				Jabłonowo Pomorskie
174.	Lutryna od Dużej Bachy do Kanału Sicińskiego	PLRW200023296689		Bobrowo
				Dębowa Łąka
				Jabłonowo Pomorskie
				Książki
				Radzyń Chełmiński
				Ryńsk
175.	Lutryna od Kanału Sicińskiego do ujścia	PLRW200019296699		Jabłonowo Pomorskie
				Świecie nad Osą
176.	Łasinka z jez. Łasińskim	PLRW200017296729		Gruta
				Łasin
177.	Łobżonka do Jelonki	PLRW6000181884329		Kamień Krajeński
				Sępólno Krajeńskie
178.	Łobżonka od Jelonki do Orli	PLRW600020188479		Więcbork
179.	Łobżonka od Orli do ujścia	PLRW60002418849		Kcynia
				Sadki
180.	Mała Noteć	PLRW600025188299		Dąbrowa
				Gąsawa
				Janikowo
				Mogilno
				Pakość
				Strzelno

181.	Mała Wełna do wypływu z Jez. Gorzuchowskiego	PLRW6000251866539		Janowiec Wielkopolski
182.	Mała Wisełka	PLRW20001729132		Toruń
183.	Margoninka	RW600023188569		Kcynia
184.	Marianka	PLRW2000172756729		Skępe
				Tłuchowo
185.	Mątawa od Sinowej Strugi do ujścia	PLRW200019297299		Dragacz
				Jeżewo
				Nowe
				Świecie
				Warlubie
186.	Mątawa z jez. Udzierz do Sinowej Strugi	PLRW20001729724		Jeżewo
				Warlubie
187.	Mień od dopł. spod Jankowa do ujścia	PLRW200019279499		Czernikowo
188.	Mień od dopł. z Głodowa do dopł. spod Jankowa	PLRW200024279493		Lipno
189.	Mień od wypływu z jez. Likieckiego do wypływu z jez. Skępskiego Małego	PLRW20002327943		Skępe
190.	Mień od wypływu z jez. Małego do dopł. z Głodowa	PLRW200017279476		Chrostkowo
				Lipno
				Skępe
191.	Młynówka	PLRW2000172952489		Grudziądz
				Lisewo
				Płużnica
				Stolno
192.	Młynówka Borowska	RW600023188532		Kcynia
193.	Młyńska Struga	PLRW200017297292		Nowe
				Warlubie

194.	Nielba	RW6000251865299		Janowiec Wielkopolski
195.	Noteć (Kanał Notecki)	PLRW600001881999		Pakość
196.	Noteć do Dopływu z jez. Lubotyń	PLRW6000171881189		Chodecz
				Izbica Kujawska
				Topólka
197.	Noteć od Dopływu spod Sadlna do wypływu z Jez. Gopło	PLRW60002018817999		Kruszwica
				Piotrków Kujawski
198.	Noteć od Górnego Kanału Noteci do Kanału Bydgoskiego	PLRW600024188379		Białe Błota
				Łabiszyn
				Nakło nad Notecią
				Nowa Wieś Wielka
				Szubin
199.	Noteć od Jeziora Wolickiego do oddzielenia się Kan. Noteckiego w Antonowie	PLRW600024188351		Barcin
				Łabiszyn
200.	Noteć od Kanału Bydgoskiego do Kcynki	PLRW600024188519		Kcynia
				Nakło nad Notecią
				Sadki
201.	Noteć od Małej Noteci do Jeziora Wolickiego	PLRW600025188339		Barcin
				Dąbrowa
				Gąsawa
				Pakość
				Złotniki Kujawskie
				Żnin
202.	Noteć od wypływu z Jeziora Gopło do Starej Noteci	PLRW6000201881991		Inowrocław
				Kruszwica
				Pakość
203.	Ochnia od źródeł do Miłonki bez Miłonki	PLRW2000232721839		Chodecz
				Lubień Kujawski
204.	Orla do wpływu do Jez. Więcborskiego	PLRW6000181884819		Sępólno Krajeńskie
				Sośno
				Więcbork

205.	Orla od Jez. Witosławskiego do ujścia	PLRW6000201884899		Mrocza
				Sadki
206.	Orla od Jeziora Więcborskiego do wypływu z Jez. Witosławskiego	PLRW600025188487		Mrocza
				Więcbork
207.	Osa od wpływu jez. Płowęż do ujścia	PLRW20001929699		Dragacz
				Grudziądz
				Gruta
				Jabłonowo Pomorskie
				Łasin
				Rogóźno
				Świecie nad Osą
208.	Osa od wypływu z jez. Trupel do wpływu do jez. Płowęż	PLRW200019296559		Jabłonowo Pomorskie
				Świecie nad Osą
209.	Ośla	PLRW20001727929		Bądkowo
				Bobrowniki
				Brześć Kujawski
				Lubanie
				Włocławek
210.	Pichna	PLRW600017188129		Piotrków Kujawski
211.	Pisa	PLRW20001728892		Brodnica
				Osiek
212.	Pisia	PLRW200017287449		Bartniczka
				Brodnica
				Górzno
				Osiek
				Świedziebnia
213.	Pomorka	PLRW6000171883669		Janowiec Wielkopolski
				Kcynia
				Szubin
				Żnin
214.	Pręczawa	PLRW200017296969		Grudziądz
				Rogóźno
215.		PLRW20002029469		Osie

	Prusina od dopł. z Lińska do ujścia			Śliwice
216.	Prusina z jez. Okonińskim do dopł. z Lińska	PLRW20001829466		
217.	Raciąska Struga z jeziorami Spierewnik, Grochowskie, Stobno	PLRW20001729249		Kęsowo
				Tuchola
218.	Radomińska Struga	PLRW200017289329		Brzuze
				Golub-Dobrzyń
				Radomin
219.	Radzyńska Struga	PLRW2000172966929		Gruta
				Radzyń Chełmiński
				Ryńsk
				Świecie nad Osą
220.	Rakutówka do Olszewi z jez. Rakutowskim Wielkim	PLRW200023278888		Baruchowo
				Choceń
				Kowal
				Lubień Kujawski
221.	Rakutówka od Olszewa do ujścia	PLRW2000242788899		Kowal
				Włocławek
222.	Rgilewka od Strugi Kiełczewskiej	RW6000171833249		Chodecz
223.	Rokitka	PLRW6000181883949		Kcynia
				Mrocza
				Nakło nad Notecią
				Sadki
				Więcbork
224.	Rów Hermana	PLRW2000172954		Grudziądz
225.	Ruda	PLRW200017275992		Włocławek
		PLRW200018292589		Cekcyn
				Gostycyn
226.	Rudniczanka do wpływu do jez. Rudnickiego Wielkiego	PLRW2000172952451		Grudziądz

				Gruta
				Płużnica
				Radzyń Chełmiński
227.	Ruziec do Dopł. z jez. Ugoszcz z jeziorami Oborskie i Moszczonne	PLRW20001728946		Brzuze
				Chrostkowo
				Kikół
				Rogowo
				Zbójno
228.	Ruziec od dopł. z jez. Ugoszcz do ujścia	PLRW20001928949		Golub-Dobrzyń
				Radomin
				Zbójno
229.	Rypienica do dopł. z jez. Długiego z jez. Długim	PLRW20001728889		Brzuze
				Osiek
				Rogowo
				Rypin
				Skrwilno
				Wąpielsk
230.	Rypienica od dopł. z jez. Długiego do ujścia	PLRW20002028899		Brodnica
				Osiek
				Wąpielsk
231.	Ryszka z jeziorami Błądzimskie i Ostrowite	PLRW2000172947149		Cekcyn
				Lniano
				Osie
232.	Samionka z jez. Samińskim	PLRW200017287469		Bartniczka
				Brzozie
233.	Sępolna z jeziorami Lutowskim i Sępoleńskim	PLRW200017292749		Gostycyn
				Kamień Krajeński
				Koronowo
				Sępólno Krajeńskie
				Sośno
234.	Skarlanka	PLRW200025287699		Brodnica
				Brzozie
				Zbiczno
235.	Skrwa do Dopływu spod Przywitowa z jez. Skrwilno	PLRW200023275616		Skrwilno
				Świedziebnia

236.	Skrwa Lewa od źródeł do dopływu spod Polesia Nowego	RW200017275432		Lubień Kujawski
237.	Skrwa od dopł. spod Przywitowa do Chroponianki, bez Chroponianki	PLRW2000242756319		Skrwilno
238.	Skrwa od Sierpienicy do ujścia	PLRW20002027569		Tłuchowo
239.	Słony Rów	PLRW6000171881969		Inowrocław
240.	Sobina	PLRW200018294749		Jeżewo
				Osie
				Warlubie
241.	Stara Noteć	PLRW6000201882912		Inowrocław
				Janikowo
				Pakość
242.	Stare koryto Brdy	PLRW200017292949		Koronowo
243.	Struga	PLRW20001727853299		Izbica Kujawska
				Lubraniec
				Topólka
244.	Struga Graniczna	PLRW200017292914		Bukowiec
				Dobrcz
				Koronowo
				Pruszcz
				Świekatowo
245.	Struga Kamieniecka	PLRW200017275949		Dobrzyń nad Wisłą
				Włocławek
246.	Struga Młyńska	PLRW2000172798		Lubicz
				Obrowo
				Toruń
		PLRW20001729749		Nowe
		PLRW200018289749		Ciechocin
				Kowalewo Pomorskie

247.	Struga Niewieścińska	PLRW2000172934		Chełmno
				Dobrcz
				Pruszcz
				Świecie
248.	Struga Rychnowska	PLRW200018289789		Ciechocin
				Kowalewo Pomorskie
				Lubicz
				Łysomice
249.	Struga Toruńska (stare koryto)	PLRW2000172912		Toruń
250.	Struga z jez. Wikaryjskim do ujścia	PLRW20001727722		Włocławek
251.	Struga z jeziorem Zamkowym	PLRW20001828929		Dębowa Łąka
				Golub-Dobrzyń
				Ryńsk
				Wąbrzeźno
252.	Sucha z jeziorem Suskim Wielkim	PLRW200017292789		Lubiewo
				Świekatowo
253.	Sugajnica z jez. Janówko	PLRW2000172872		Brzozie
254.	Szumionka	PLRW2000252925929		Cekcyn
				Gostycyn
				Lubiewo
255.	Śluza	PLRW60000188116		Izbica Kujawska
				Topólka
256.	Świnka	PLRW200017275969		Dobrzyń nad Wisłą
				Wielgie
257.	Tążyna od Kan. Parchańskiego do ujścia	PLRW20001927969		Aleksandrów Kujawski
				Wielka Nieszawka
258.	Tążyna z Kanałem Parchańskim od dopł. z Nowego Dworu	PLRW2000172796499		Aleksandrów Kujawski
				Dąbrowa Biskupia
				Koneck
				Zakrzewo

259.	Wda od Brzezianka do Prusiny	PLRW200020294599		Osie
260.	Wda od dopł. z Drzycimia do ujścia	PLRW20001929499		Chełmno
				Drzycim
				Świecie
261.	Wda od Prusiny do dopł. z Drzycimia ze zb. Żur i Gródek	PLRW2000029477		Drzycim
				Jeżewo
				Osie
262.	Wełna do Lutomni	PLRW600025186339		Gąsawa
				Janowiec Wielkopolski
				Rogowo
				Żnin
263.	Wełna od Lutomni do Dopływu poniżej Jez. Łęgowo	PLRW600024186531		Janowiec Wielkopolski
264.	Wielki Kanał Brdy	PLRW2000029254529		Tuchola
265.	Wisła od dopł. z Sierzchowa do Wdy	PLRW2000212939		Aleksandrów Kujawski
				Bobrowniki
				Bydgoszcz
				Chełmno
				Ciechocinek
				Czernikowo
				Dąbrowa Chełmińska
				Dobrcz
				Lubicz
				Nieszawa
				Obrowo
				Pruszcz
				Raciążek
				Solec Kujawski
				Świecie
				Toruń
				Unisław
				Wielka Nieszawka

				Zławieś Wielka
266.	Wisła od granicy Regionu Wodnego Dolnej Wisły do dopł. z Sierzchowa	PLRW20002127935		Bobrowniki
				Fabianki
				Lubanie
				Nieszawa
				Waganiec
				Włocławek
267.	Wisła od Wdy do ujścia	PLRW20002129999		Chełmno
				Dragacz
				Grudziądz
				Nowe
				Świecie
268.	Wisła od wypływu ze Zb. Włocławek do granicy Regionu Wodnego Środkowej Wisły	PLRW20002127911		Włocławek
269.	Wyrwa z jeziorami Zalewskim i Branickim Dużym	PLRW200017294949		Bukowiec
				Drzycim
				Lniano
				Świecie
				Świekatowo
270.	Wytrych	PLRW20002329268		Kamień Krajeński
				Kęsowo
271.	Zbiornik Włocławek	PLRW20000275999		Dobrzyń nad Wisłą
				Włocławek
272.	Zgłowiączka - jez. Głuszyńskie, wraz z dopływami	PLRW20001727839		Bytoń
				Piotrków Kujawski
				Topólka
273.	Zgłowiączka od Chodeczki do Lubieńki bez Lubieńki	PLRW20002027879		Brześć Kujawski
				Lubraniec

274.	Zgłowiączka od Lubienki do ujścia	PLRW2000202789		Brześć Kujawski
				Włocławek
275.	Zgłowiączka od źródeł do wpływu do jez. Głuszyńskiego	PLRW20001727819		Bytoń
				Dobre
				Osięciny
				Radziejów
276.	Zgłowiączka wypływu z jez. Głuszyńskiego do Chodeczki bez Chodeczki	PLRW20002027859		Lubraniec
				Topólka
277.	Zuzanka od Strugi do ujścia	PLRW20002427729		Włocławek
278.	Zuzanka od źródeł do Strugi bez Strugi	PLRW200026277219		Kowal
				Włocławek

Aneks nr 3

Główne Zbiorniki Wód Podziemnych na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego

Nr	Nazwa	Powierzchnia [w km^2]	Wiek*	Szacowane zasoby dyspozycyjne [w tys. m^3/dobę]	Stan udokumentowania	Średnia głębokość ujęć [w m]
127	Subzbiornik Złotów-Piła-Strzelce Krajeńskie	2470,8	Ng	269,0	udokumentowany	90
128	Zbiornik międzymorenowy Ogorzeliny	180,0	Q	32,8	udokumentowany	50
129	Dolina rzeki Dolna Osa≠	89,5	Q	51,5	udokumentowany	10
130	Zbiornik rzeki dolna Wda≠^	28,8	Q	7,1	udokumentowany	70
131	Zbiornik międzymorenowy Chełmno≠	97,0	Q	8,0	udokumentowany	50
132	Zbiornik międzymorenowy Byszewo≠	204,5	Q	51,8	udokumentowany	60
133	Zbiornik międzymorenowy Młotkowo	114,7	Q	16,2	udokumentowany	43
138	Pradolina Toruń-Eberswalde (Noteć)	1862,8 do gospodarczego wykorzystania – 986,2	Q	192,7	udokumentowany	*bd*
139	Dolina kopalna Smogulec-Margonin	304,5	Q	40,8	udokumentowany	40
140	Subzbiornik Bydgoszcz≠	447,5	Cr_1	63,7	udokumentowany	180
141	Zbiornik rzeki dolna Wisła≠	724,0	Q	74,8	udokumentowany	25
142	Zbiornik międzymorenowy Inowrocław-Dąbrowa≠	251,8	Q	26,2	udokumentowany	35
143	Subzbiornik Inowrocław-Gniezno	4995,0	Pg-Ng	92,6	udokumentowany	120
144	Dolina kopalna Wielkopolska	4122,4	Q	394,3	udokumentowany	46
210	Zbiornik Iławski	1159,0	Q	117,6	udokumentowany	53
215	Subniecka Warszawska	51000,0	Pg-Ng	*bd*	nieudokumentowany	160
220	Pradolina rzeki Środkowa Wisła (Włocławek-Płock)	777,0	Q	107,2	udokumentowany	35
225	Zbiornik międzymorenowy Chodcza-Łanięta^	53,8	Q	23,2	udokumentowany	20
226	Zbiornik Krośniewice-Kutno	1109,0	J_3	54,7	udokumentowany	200

* Cr_1- kreda dolna, J3 – jura górna, Ng – neogen, Pg-Ng – paleogen-neogen, Q – czwartorzęd

^ Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych

≠ GZWP położone w całości na terenie woj. kujawsko-pomorskiego

bd – brak danych

Źródło: Państwowa Służba Hydrogeologiczna: http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/ oraz Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce: https://www.pgi.gov.pl/psh/materialy-informacyjne-psh/informatory-psh/4719-informator-psh-2017-gzwp/file.html

Aneks nr 4

Ustanowione strefy ochrony pośredniej ujęć wody

L.p.	Miejscowość gmina	Organ wydający	Rozporządzenie	Dziennik urzędowy	Rozporządzenie zmieniające/uchylające	Dziennik urzędowy
1	Smólnik gm. Włocławek	Dyrektor RZGW w Warszawie	Rozporządzenie Nr 3/2004 z dnia 05-04-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2004 r. Nr 48, poz. 814	Rozporządzenie Nr 14/2004 z dnia 07-12-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2014 r. Nr 126, poz. 2242
2	Dębice gm. Włocławek	Dyrektor RZGW w Warszawie	Rozporządzenie Nr 12/2004 z dnia 06-07-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2004 r. Nr 80 poz. 1386	Rozporządzenie Nr 15/2004 z dnia 07-12-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2004 r. Nr 126, poz. 2243
3	m. Włocławek ujęcie "Krzywe Błota"	Dyrektor RZGW w Warszawie	Rozporządzenie Nr 7/2010 z dnia 27-10-2010	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2010 r. Nr 172 poz. 2200	Rozporządzenie Nr 18/2015 z dnia 03-08-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2015 r. poz. 2535
4	m. Włocławek ujęcie "Zazamcze"	Dyrektor RZGW w Warszawie	Rozporządzenie Nr 26/2015 z dnia 16-11-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2015 r. poz. 3643		
5	Górna Grupa gm. Dragacz	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 5/2010 z dnia 5-10-2010	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2010 r. Nr 159, poz. 2009	Rozporządzenie Nr 5/2016 z dnia 05-07-2016	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2016 r. poz. 2656
6	m. Bydgoszcz ujęcie "Czyżkówko"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 1/2010 z dnia 18-01-2010	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2010 r. Nr 20 poz. 238	Rozporządzenie Nr 10/2012 z dnia 04-12-2012	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2012 r. poz. 3483
					Rozporządzenie Nr 3/2016 z dnia 07-03-2016	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2016 r. poz. 972
7	Przyłubie gm. Solec Kujawski ujęcie "Przyłubie"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 11/2015 z dnia 03-11-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2015 r. poz. 3481		
8	Chrośnia gm. Solec Kujawski ujęcie "Chrośnia"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 10/2015 z dnia 19-10-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 2015 r. poz. 3479		
9	Rudy gm. Solec Kujawski ujęcie "Rudy"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 9/2015 z dnia 19-10-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj -Pom. z 2015 r. poz. 3480		
10	m. Aleksandrów Kujawski	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 6/2015 z dnia 09-06-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2015 r. poz. 2386	Rozporządzenie z dnia 29-06-2017	Dz. U. Woj. Kuj-Pom z 2017 r. poz. 2975
11	m. Brodnica	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 8/2014 z dnia 09-07-2014	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 2014 r. poz. 2285	Rozporządzenie Nr 2/2015 z dnia 11-03-2015	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2015 r. poz. 874
					Rozporządzenie z dnia 07-08-2017	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2017 r. poz. 3156

12	m. Bydgoszcz Zakłady Chemiczne "Zachem" w Bydgoszczy ujęcie wód "S"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 4/2012 z dnia 06-07-2012	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2012 r. poz. 1653	Rozporządzenie Nr 7/2013 z dnia 18-12-2013	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2014 r. poz. 148
13	ujęcie "Mała Nieszawka" gm. Wielka Nieszawka	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 1/2005 z dnia 04-03-2005	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2005 r. Nr 35 poz. 712	Rozporządzenie Nr 7/2005 z dnia 28-12-2005	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2006 r. Nr 2 poz. 27
					Rozporządzenie Nr 5/2006 z dnia 27-06-2006	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2006 r. Nr 94 poz. 1474
					Rozporządzenie Nr 3/2013 z dnia 29-05-2013	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 2013 r. poz. 2071
14	m. Grudziądz	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 2/2006 z dnia 21-03-2006	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2006 r. Nr 41 poz. 688	Rozporządzenie Nr 1/2008 z dnia 27-03-2008	
					Rozporządzenie Nr 2/2010 z dnia 01-03-2010	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2010 r. poz. 820
15	Nowe Marzy gm. Dragacz ujęcie "OUA Nowe Marzy"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 4/2010 z dnia 13-12-2010	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2010 r. Nr 214 poz. 2992		
16	m. Bydgoszcz ujęcie "Las Gdański"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 13/2004 z dnia 30-12-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2005 r. Nr 2 poz. 45	Rozporządzenie Nr 2/2005 z dnia 05-07-2005	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2005 r. Nr 96 poz. 1762
					Rozporządzenie Nr 3/2008 z dnia 20-06-2008	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2008 r. Nr 94 poz. 1532
17	m. Toruń ujęcie "Toruń Czerniewice"	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 9/2004 z dnia 30-06-2004	Brak informacji	Rozporządzenie Nr 6/2006 z dnia 15-09-2006	Brak informacji
18	m. Toruń ujęcie awaryjne "Nowe Bielany''	Dyrektor RZGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 8/2004 z dnia 30-06-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2004 r. Nr 99 poz. 1710		
19	Jedwabno gm. Lubicz ujęcie "Drwęca-Jedwabno''	Dyrektor RZWGW w Gdańsku	Rozporządzenie Nr 1/2004 z dnia 16-01-2004	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2004 r. Nr 22 poz. 268	Rozporządzenie Nr 4/2005 z dnia 23-09-2005	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2005 r. nr 112 poz. 1938
20	Bielawy gm. Nakło nad Notecią ujęcie "Bielawy"	Dyrektor RZWG w Poznaniu	Rozporządzenie z dnia 29-03-2007	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 2007 r. Nr 53, poz. 845	Rozporządzenie z dnia 08-08-2007	Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom z 2007 r. Nr 105, poz. 1596

Opracowano na podstawie danych uzyskanych z RZGW w Warszawie, Gdańsku i Poznaniu (grudzień 2017)

Aneks nr 5

Obszary objęte formami ochrony przyrody w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
(z wyłączeniem stanowionych na poziomie gminy)

Rezerwaty

Nazwa	Powiat (w woj. kuj.-pom.)	Gmina (w woj. kuj.-pom.)	Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Cel ochrony	Plan ochrony	Plan zadań ochronnych
Augustowo	bydgoski	Dobrcz	leśny	6,76	zachowanie fragmentu lasu bagiennego typu ols z typowo wykształconymi zespołami roślinnymi: ols torfowcowy i ols porzeczkowy	Zarządzenie Nr 0210/25/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2704)	
Bachotek	brodnicki	Zbiczno	torfowiskowy	22,71	zachowanie naturalnych zespołów szuwarowych i leśnych oraz stanowiska kłoci wiechowatej	Zarządzenie Nr 0210/9/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2244)	
Bagna nad Stążką	tucholski	Cekcyn	torfowiskowy	478,45	zachowanie torfowisk wraz z lasami, położonych w rozlewiskach rzeki Stążki, z typowo wykształconymi zespołami roślinnymi torfowisk niskich, przejściowych i wysokich oraz z unikalną florą	Zarządzenie Nr 19/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 311, poz. 3391)	
Bagno Głusza	bydgoski	Koronowo	faunistyczny	166,72	zachowanie cennych środowisk wodnych, bagiennych, łąkowych oraz leśnych stanowiących miejsca lęgów i występowania rzadkich gatunków ptaków, ze znacznym udziałem gatunków zagrożonych w skali krajowej oraz europejskiej	Zarządzenie Nr 9/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3403)	

Bagno Grzybna	tucholski	Tuchola	torfowiskowy	6,26	zachowanie śródleśnego torfowiska z roślinnością charakterystyczną dla torfowisk wysokich oraz przejściowych	Zarządzenie Nr 0210/4/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2239)	
Bagno Mostki	brodnicki	Zbiczno	torfowiskowy	99,86	zachowanie naturalnego ekosystemu torfowisk wysokich i przejściowych wraz z występującą na nich rzadką i chronioną roślinnością oraz dużą ilością różnorodnych gatunków ptaków	brak	Zarządzenie Nr 38/2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 września 2017 r. (na 2 lata)
Balczewo	inowrocła wski	Dąbrowa Biskupia	faunistyczny	24,40	zachowanie siedlisk gatunków ptaków wodno-błotnych	Zarządzenie Nr 0210/21/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2701)	
Bobrowisko	golubsko-dobrzyński	Radomin	leśny	3,24	zachowanie zespołu grądu subkontynentalnego Tilio-Carpinetum wraz z pojedynczymi stanowiskami modrzewia polskiego	Zarządzenie Nr 0210/6/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1783)	
Borek	nakielski	Sadki	leśny	131,79	zachowanie cennych zbiorowisk leśnych – grądowych i łęgowych	Zarządzenie Nr 11/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3405)	
Bór Wąkole im. Prof. Klemensa Kępczyńskiego	lipnowski	Lipno (gm. wiejska)	leśny	46,88	zachowanie powierzchni leśnej – boru z jałowcami na wydmach śródlądowych	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 14 grudnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 4756)	
Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego	świecki	Osie	leśny	102,21	zachowanie fragmentu lasu grądowego z udziałem brekinii i domieszką buka		Zarządzenie Nr 7/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 2018 r. (na 1 rok)

Buczyna	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	leśny	20,01	zachowanie powierzchni leśnej o drzewostanie bukowym	Zarządzenie Nr 21/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 311, poz. 3393)	
Ciechocinek	aleksandrowski	Ciechocinek	słonoroślowy	1,88	zachowanie bogatego zespołu słonorośli	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 5181)	
Cisy Staropolskie imienia Leona Wyczółkowskiego	tucholski, świecki	Cekcyn, Lniano	leśny	113,61	zachowanie najliczniejszego na niżu Polski stanowiska cisa pospolitego	Zarządzenie Nr 22/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3394)	
Czarny Bryńsk	brodnicki	Górzno	torfowiskowy	13,13	zachowanie stanowiska kłoci wiechowatej oraz innych roślin torfowiskowych	Zarządzenie Nr 0210/13/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2248)	
Dębice	włocławski	Włocławek (gm. wiejska)	leśny	41,92	zachowanie typowo wykształconej dąbrowy świetlistej oraz występujących w niej rzadkich i chronionych gatunków roślin	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3766)	
Dęby Krajeńskie	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	leśny	45,83	zachowanie lasu grądowego z drzewostanem dębowo-bukowym	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 14 grudnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 4757)	
Dolina Osy	grudziądzki	Gruta, Rogóźno, Łasin	krajobrazowy	667,92	zachowanie dolnego odcinka doliny rzeki Osy z nie zmienioną szatą roślinną	brak	Zarządzenie Nr 16/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 maja 2016 r. (na 5 lat)

							Zarządzenie zmieniające Nr 8/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 2018 r.
Dolina Rzeki Brdy	tucholski	Cekcyn, Gostycyn, Tuchola	krajobrazowy	1691,65	zachowanie doliny rzeki Brdy o wyjątkowych walorach przyrodniczo-krajobrazowych	Zarządzenie Nr 17/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 311, poz. 3389)	
Dury	świecki	Osie	torfowiskowy	13,02	zachowanie rzadkich zespołów roślinności wodnej i torfowiskowo-bagiennej	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 5182)	
Dziki Ostrów	bydgoski	Nowa Wieś Wielka	leśny	74,68	zachowanie dąbrowy z rzadkimi gatunkami roślin runa	Zarządzenie Nr 3/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3397)	
Gaj Krajeński	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	leśny	10,04	zachowanie fragmentu acidofilnej buczyny niżowej z rzadkimi gatunkami runa	Zarządzenie Nr 0210/2/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1779)	
Gościąż	włocławski	Włocławek (gm. wiejska)	przyrody nieożywionej	227,91	zachowanie jednego z grupy naturalnych zbiorników wodnych, o unikalnej w skali kraju, specyfice i charakterze osadów dennych – jeziora Gościąż oraz powierzchni leśnej otaczającej zespół jezior	Rozporządzenie Nr 9/2004 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 17 lutego 2004 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2004 r. Nr 20, poz. 229)	

Góra św. Wawrzyńca	chełmiński	Chełmno (gm. wiejska)	stepowy	0,75	zachowanie stanowiska roślinności stepowej z ostnicą włosowatą		Zarządzenie Nr 2/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 10 lutego 2016 r. (na 5 lat)
Grabowiec	świecki	Świecie	leśny	27,38	zachowanie grądu z chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin zielnych	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3767)	
Grocholin	nakielski	Kcynia	leśny	17,34	zachowanie fragmentów łęgu wiązowo-jesionowego oraz grądu środkowoeuropejskiego w dorzeczu Noteci	Zarządzenie Nr 0210/11/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2246)	
Grodno	włocławski	Baruchowo	leśny	132,45	zachowanie jeziora Grodno wraz z otaczającymi go naturalnymi zbiorowiskami leśnymi	Rozporządzenie Nr 9/2004 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 17 lutego 2004 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2004 r. Nr 20, poz. 229)	
Hedera	nakielski	Nakło n/Notecią	florystyczny	15,14	zachowanie powierzchni leśnej o charakterystycznym typie siedliskowym – las grądowy z licznym udziałem kwitnących i owocujących okazów bluszczu pospolitego	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3932)	
Jamy	grudziądzki	Rogóźno	leśny	106,48	zachowanie fragmentów buczyny pomorskiej oraz zbiorowisk grądowych	Zarządzenie Nr 4/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 312, poz. 3398)	
Jar Brynicy	brodnicki	Górzno	krajobrazowy	28,29	zachowanie w naturalnym stanie doliny rzeki Brynicy	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3933)	

Jar grądowy Cielęta	brodnicki	Brodnica (gm. wiejska), Bartniczka	leśny	70,43	zachowanie żyznych lasów liściastych z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami runa, porastającymi zbocza i dno jaru ze źródliskami	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3934)	
Jazy	włocławski	Włocławek (gm. wiejska)	leśny	2,62	zachowanie najstarszego na Kujawach drzewostanu sosnowego	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3768)	
Jeziorka Kozie	tucholski	Tuchola	torfowiskowy	12,30	zachowanie zarastających jezior z typowo wykształconym zespołem roślinności torfowiska wysokiego	Rozporządzenie Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 29 października 2003 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2003 r. Nr 136, poz. 1876)	
Jezioro Ciche	świecki	Osie	torfowiskowy	37,96	zachowanie malowniczo położonych śródleśnych jezior wraz z ich otoczeniem i unikalną w tej części Borów Tucholskich roślinnością wodną i torfowiskową		Zarządzenie Nr 3/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 13 lutego 2018 r. (na 1 rok)
Jezioro Fletnowskie	świecki	Dragacz	krajobrazowy	25,21	zachowanie unikalnej pod względem geomorfologicznym rynny jeziora Fletnowskiego przecinającej południkowo basen grudziądzki roślinnością wodną i torfowiskową		Zarządzenie Nr 4/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 13 lutego 2018 r. (na 1 rok)
Jezioro Łyse	świecki	Warlubie	torfowiskowy	2055	zachowanie cennych ekosystemów wodno-błotnych i boru bagiennego z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3935)	
Jezioro Piaseczno	świecki	Osie	krajobrazowy	158,99	zachowanie ekosystemu jeziora Piaseczno	Rozporządzenie Nr 9/2004 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 17 lutego 2004 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2004 r. Nr 20, poz. 229)	

Jezioro Rakutowskie	włocławski	Kowal (gm. wiejska)	faunistyczny	416,74	zachowanie największego na Pojezierzu Gostynińskim jeziora oraz terenów przyległych z charakterystycznymi zbiorowiskami roślinnymi oraz miejscami bytowania wielu rzadkich gatunków ptaków	Zarządzenie Nr 15/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3387)	
Jezioro Wieleckie	nakielski	Mrocza	wodny	102,80	zachowanie cennych środowisk wodnych, bagiennych oraz leśnych stanowiących miejsca lęgów i występowania licznych gatunków ptaków w tym gatunków rzadkich w skali kraju i Europy	Zarządzenie Nr 8/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r.Nr 312, poz. 3402)	
Jezioro Zdręczno	tucholski	Tuchola	wodny	15,74	zachowanie jeziora eutroficznego z wodnymi i szuwarowymi zespołami roślinnymi oraz torfowiska z roślinami chronionymi i reliktowymi	Rozporządzenie Nr 9/2004 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 17 lutego 2004 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2004 r. Nr 20, poz. 229)	
Kępa Bazarowa	Toruń	Toruń	leśny	32,40	zachowanie łęgu wierzbowo-topolowego o cechach zbiorowiska naturalnego, występującego na wyspie położonej na toruńskim odcinku Wisły	Zarządzenie Nr 0210/28/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 8 października 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 2181)	
Kruszyn	bydgoski	Sicienko	leśny	72,75	zachowanie zboczy pradoliny Noteci z fragmentami typowo wykształconych grądów zboczowych	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 marca 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 1360); zarządzenie zmieniające z dnia 20 czerwca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r., poz. 3278)	
Kulin	Włocławek	m. Włocławek	leśny	50,88	zachowanie wielogatunkowych drzewostanów o cechach zbliżonych do naturalnych	Rozporządzenie Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 29 października 2003 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2003 r. Nr 136, poz. 1876)	

Kuźnica	świecki	Warlubie	leśny	7,27	zachowanie fragmentu boru bagiennego sukcesywnie zarastającego jezioro		Zarządzenie Nr 6/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 2018 r. (na 1 rok)
Las Mariański	bydgoski	Dąbrowa Chełmińska	leśny	31,45	zachowanie cennych zbiorowisk leśnych – grądowych i łęgowych	Zarządzenie Nr 20/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 311, poz. 3392)	
Las Minikowski	nakielski	Nakło n/Notecią	leśny	45,19	zachowanie wielogatunkowego grądu o charakterze naturalnym z udziałem pomnikowych egzemplarzy dębu szypułkowego Quercus robur i lipy drobnolistnej Tilia cordata	Zarządzenie Nr 13/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3407)	
Las Piwnicki	toruński	Łysomice	leśny	36,95	zachowanie wielogatunkowych zbiorowisk leśnych o cechach naturalnych, występujących na glebach wytworzonych z piasków terasowych i wydmowych	Zarządzenie Nr 6/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 312, poz. 3400)	
Linje	bydgoski	Dąbrowa Chełmińska	torfowiskowy	12,70	zachowanie śródleśnego torfowiska z jedynym stanowiskiem brzozy karłowatej Betula nana na niżu środkowo-europejskim	Zarządzenie Nr 0210/2/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2237), zarządzenie zmieniające z dnia 12 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 832)	
Lutowo	sępoleński	Sępólno Krajeńskie	leśny	19,39	zachowanie fragmentu boru bagiennego	Zarządzenie Nr 0210/4/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1781)	
Łażyn	bydgoski	Solec Kujawski	leśny	26,22	zachowanie starych drzewostanów sosnowych o charakterze naturalnym,	Zarządzenie Nr 2/0210/2015 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia	

					porastających wydmy śródlądowe Kotliny Toruńskiej	14 grudnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. Nr 312, poz. 4758)	
Łąki Ślesińskie	nakielski	Nakło n/Notecią	florystyczny	43,62	zachowanie stanowiska reliktowej brzozy niskiej Betula humilis	brak	Zarządzenie Nr 22/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 17 września 2014 r. (na 4 lata)
Łęgi na Ostrowiu Panieńskim	chełmiński	Chełmno (gm. miejska i wiejska)	leśny	34,43	zachowanie drzewostanów łęgowych o charakterze naturalnym	Zarządzenie Nr 5/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3399)	
Martwe	świecki	Osie	wodny	3,96	zachowanie ekosystemu jeziora dystroficznego wraz z torfowiskiem przejściowym i wysokim oraz brzeziny bagiennej	Zarządzenie Nr 0210/26/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1803)	
Miedzno	świecki	Osie	faunistyczny	88,52	zachowanie siedlisk gatunków ptaków wodno-błotnych	Zarządzenie Nr 0210/19/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2699), zarządzenie zmieniające z dnia 2 lipca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 2093)	
Mieliwo	brodnicki	Zbiczno	leśny	11,73	zachowanie fragmentu lasu mieszanego z udziałem buka na granicy jego zasięgu na Wysoczyźnie Dobrzyńskiej	Zarządzenie Nr 12/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3406)	
Mierucinek	mogileński	Dąbrowa	leśny	29,53	przywracanie naturalnych cech zespołu grądu środkowoeuropejskiego Galio sylvatici-Carpinetum	Zarządzenie Nr 0210/15/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1792)	

Mięcierzyn	żniński	Rogowo	leśny	53,24	utrzymanie mozaiki zbiorowisk żyznej buczyny niżowej Galio odorati-Fagetum oraz grądu środkowoeuropejskiego Galio Carpinetum wraz z zachodzącymi w nich procesami ekologicznymi	Zarządzenie Nr 0210/23/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1800)	
Mszar Płociczno	brodnicki	Świedziebnia	torfowiskowy	182,39	zachowanie naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych	Zarządzenie Nr 10/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3404)	
Nadgoplański Park Tysiąclecia	inowrocła wski, mogileński	Kruszwica, Jeziora Wielkie	faunistyczny	1988,61	zachowanie fragmentu ekosystemu wodno-błotnego, łąkowego i leśnego wraz z całą różnorodnością flory i fauny a w szczególności awifauny występującej na tym obszarze	brak	Zarządzenie Nr 23/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 20 czerwca 2016 r. (na 3 lata)
Okalewo	rypiński	Skrwilno	leśny	5,28	zachowanie boru mieszanego wilgotnego świerkowo-dębowego Querco-Piceetum poza granicą zasięgu	Zarządzenie Nr 0210/17/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1794)	
Okonek	brodnicki	Zbiczno	torfowiskowy	9,04	zachowanie torfowiska przejściowego i wysokiego z charakterystyczną i cenną roślinnością	Zarządzenie Nr 0210/15/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2250)	
Olszyny Rakutowskie	włocławski	Baruchowo	leśny	174,62	utrzymanie olsów i lasów łęgowych o charakterze naturalnym	Zarządzenie Nr 0210/19/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. poz. 1796)	
Osiny	świecki	Warlubie	torfowiskowy	21,30	zachowanie śródleśnego torfowiska pojeziernego z charakterystycznym zespołem roślinności torfowiskowo-	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada	

					bagiennej oraz procesem sukcesji torfowiska i jego roślinności	2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 5184)	
Ostnicowe parowy Gruczna	świecki	Świecie	stepowy	23,79	zachowanie urozmaiconych wcięć erozyjnych zboczy doliny Wisły z unikalną roślinnością kserotermiczną	Zarządzenie Nr 0210/27/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2706)	
Ostrowo	mogileński	Strzelno	leśny	13,89	zachowanie naturalnie kształtującego się drzewostanu	brak	Zarządzenie Nr 5/2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 15 marca 2017 r. (na 3 lata)
Ostrowy nad Brynicą	brodnicki	Górzno	leśny	2,06	zachowanie grądu subkontynentalnego Tilio cordatae-Carpinetum betuli	Zarządzenie Nr 0210/10/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1787)	
Ostrów koło Pszczółczyna	żniński	Łabiszyn	leśny	16,80	zachowanie lasu o charakterze naturalnym z udziałem lipy szerokolistnej Tilia platyphyllos	Zarządzenie Nr 0210/21/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1798)	
Ostrów Panieński	chełmiński	Chełmno (gm. wiejska)	leśny	14,43	zachowanie fragmentu lasu łęgowego położonego w dolinie dolnej Wisły	Zarządzenie Nr 18/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 311, poz. 3390)	
Płutowo	chełmiński	Kijewo Królewskie	leśny	17,96	zachowanie rzadko obecnie na Pomorzu spotykanego typu lasu mieszanego występującego na zboczach parowu z bardzo zróżnicowanymi pod względem składu gatunkowego drzewostanami	Zarządzenie Nr 7/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3401)	
Przełom Mieni	lipnowski	Skępe	krajobrazowy	14,80	zachowanie w stanie naturalnym doliny rzeki Mień wraz	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada	

					z charakterystyczną dla dolin małych rzek roślinnością	2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3769)	
Rejna	inowrocła wski	Dąbrowa Biskupia	florystyczny	5,78	zachowanie naturalnego stanowiska wiśni karłowatej Cerasus fruticosa w świetlistym borze mieszanym	Zarządzenie Nr 14/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 12 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 312, poz. 3408)	
Reptowo	bydgoski	Dąbrowa Chełmińska	faunistyczny	4,14	ochrona kolonii czapli siwej	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 21 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 4134)	
Retno	brodnicki	Zbiczno	leśny	33,60	zachowanie zbiorowisk grądowych o cechach zespołów naturalnych	brak	Zarządzenie Nr 41/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 14 listopada 2016 r. (na 2 lata)
Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko	tucholski	Cekcyn	florystyczny	4,25	zachowanie stanowiska cisa pospolitego	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 5183)	
Rogóźno Zamek	grudziądzki	Rogóźno	leśny	73,45	zachowanie wielogatunkowego lasu z udziałem jarzębu brekinii, źródlisk oraz wód rzeki Gardęgi	brak	Zarządzenie Nr 40/2016 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (na 2 lata)
Różanna Dęby im. Nadleśniczego Jana Rychlickiego	bydgoski	Koronowo	leśny	5,94	zachowanie ekosystemu leśnego o charakterze naturalnym i występującego tu 200-letniego drzewostanu dębu szypułkowego	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3770)	
Rzeka Drwęca	Toruń, toruński, golubsko-dobrzyński, rypiński, brodnicki	Toruń, Lubicz, Ciechocin, m. i gm. Golub-Dobrzyń, Radomin, Wąpielsk,	faunistyczny	477,62	ochrona środowiska wodnego i ryb w nim bytujących, a w szczególności ochrona środowiska pstrąga, łososia, troci i certy	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 23 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2911)	Zarządzenie Nr 30/2014 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 2 grudnia 2014 r. (na 1 rok), zarządzenie zmieniające Nr 7/2015 z dnia 21 maja 2015 r. (na 5 lat)

		Bobrowo, m. i gm. Brodnica, Bartniczka, Brzozie, Zbiczno, Osiek					
Skarpy Ślesińskie	nakielski	Nakło n/Notecią	florystyczny	13,82	zachowanie reliktowej flory stepowej i licznych stanowisk chronionych i rzadkich gatunków roślin	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3936)	
Stary Zagaj	lipnowski	Lipno (gm. wiejska)	leśny	130,50	zachowanie lasów liściastych o cechach naturalnych	brak	Zarządzenie Nr 11/2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 kwietnia 2017 r. (na 3 lata)
Stręszek	brodnicki	Zbiczno	torfowiskowy	4,46	zachowanie zespołów roślinności torfowiskowo-bagiennej	Zarządzenie Nr 0210/17/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 19 czerwca 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2252)	
Szumny Zdrój im. Kazimierza Sulisławskiego	brodnicki	Górzno	leśny	37,04	zachowanie grądu subkontynentalnego Tilio cordatae-Carpinetum betuli oraz łęgów olszowych i jesionowych Alnenion	Zarządzenie Nr 0210/12/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1789)	
Śnieżynka	świecki	Świecie	florystyczny	2,76	zachowanie stanowiska śnieżyczki przebiśnieg	Zarządzenie Nr 1/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3395)	
Tarkowo	bydgoski	Nowa Wieś Wielka	florystyczny	0,25	zachowanie fragmentu boru świeżego w Kotlinie Toruńskiej ze stanowiskiem wiśni karłowatej Cerasus fruticosa	Zarządzenie Nr 2/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 5 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 312, poz. 3396)	

Tomkowo	rypiński	Wąpielsk	leśny	15,85	utrzymanie mozaiki żyznych, leśnych zbiorowisk roślinnych wraz z zachodzącymi w nich procesami ekologicznymi	Zarządzenie Nr 0210/25/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1802)	
Torfowisko Mieleńskie	lipnowski	Skępe	torfowiskowy	16,04	zachowanie zbiorowisk roślinności o charakterze naturalnym z udziałem rzadkich gatunków reliktowych	Rozporządzenie Nr 25/2003 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z 29 października 2003 r. (Dz. Urz. Kuj. Pom. z 2003 r. Nr 136, poz. 1876)	
Uroczysko Koneck	aleksandrowski	Koneck	leśny	81,23	zachowanie zbiorowisk leśnych - kontynentalnego grądu w odmianie kujawskiej oraz wilgotnej dąbrowy świetlistej z udziałem gatunków chronionych i rzadkich gatunków roślin	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3771)	
Wąwelno	sępoleński	Sośno	leśny	4,72	zachowanie fragmentu lasu liściastego z kilkudziesięcioma okazami sędziwych buków, jesionów i dębów oraz stanowiska jarzębu brekinii Sorbus torminalis	Zarządzenie Nr 0210/8/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 29 sierpnia 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1785)	
Wielka Kępa	bydgoski	Dąbrowa Chełmińska	leśny	27,61	zachowanie fragmentu nadwiślańskiego lasu łęgowego	Zarządzenie Nr 16/0210/2011 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 grudnia 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 311, poz. 3388)	
Wiosło Duże	świecki	Nowe	leśny	7,14	zachowanie stanowiska roślin kserotermicznych oraz fragmentów naturalnych zespołów leśnych	brak	Zarządzenie Nr 26/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 lipca 2018 r. (na 1 rok)
Wójtowski Grąd	włocławski	Włocławek (gm. wiejska)	leśny	3,52	zachowanie rzadkich na terenach wydmowych zespołów grądu i boru mieszanego z wykształconymi na tym terenie glebami rdzawo-brunatnymi	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 25 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3772)	

Wronie	wąbrzeski	Wąbrzeźno	leśny	68,74	zachowanie fragmentu buczyny pomorskiej przy północno-wschodniej granicy zasięgu buka	Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 7 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3937)	
Zbocza Płutowskie	chełmiński	Kijewo Królewskie, Chełmno (gm. wiejska)	stepowy	34,76	zachowanie zespołów roślinności stepowej z udziałem miłka wiosennego Adonis vernalis		Zarządzenie Nr 5/2018 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 28 lutego 2018 r. (na 3 lata)
Źródła Gąsawki	żniński	Gąsawa	torfowiskowy	13,30	zachowanie źródeł rzeki Gąsawki	brak	Zarządzenie Nr 6/2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 15 marca 2017 r. (na 3 lata)
Źródła Rzeki Stążki	tucholski	Cekcyn	krajobrazowy	250,12	zachowanie fragmentu doliny rzeki Stążki wraz z jej źródłami o wyjątkowych walorach widokowych	Zarządzenie Nr 0210/23/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 18 listopada 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Z 2013 r. poz. 3484)	

Opracowano na podstawie danych RDOŚ, Dzienników Urzędowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Parki krajobrazowe

Nazwa	Powiat (w woj. kuj.-pom.)	Gmina (w woj. kuj.-pom.)	Powierzchnia całkowita [ha]	Powierzchnia w woj. kuj.-pom. [ha]	Plan ochrony
Krajeński Park Krajobrazowy	sępoleński, nakielski, tucholski	Kamień Krajeński, Sępólno Krajeńskie, Sośno, Więcbork, Mrocza, Kęsowo	74985,60	74985,60	Rozporządzenie Wojewody Kuj.-Pom. nr 8/2009 z dnia 27 maja 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 57 z dnia 1 czerwca 2009 r. poz. 1173)
Tucholski Park Krajobrazowy	tucholski	Tuchola, Śliwice, Cekcyn, Lubiewo, Gostycyn	36983,00	25660,00	Rozporządzenie Wojewody Kuj.-Pom. nr 2/2009 z dnia 10 kwietnia 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 34 z dnia 15 kwietnia 2009 r. poz. 716)
Wdecki Park Krajobrazowy	świecki, tucholski	Osie, Lniano, Drzycim, Warlubie, Jeżewo, Śliwice, Cekcyn	19177,24	19177,24	brak

Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy	brodnicki	Brzozie, Bartniczka, Górzno, Świedziebnia	27764,30	13901,50	brak
Gostynińsko-Włocławski Park Krajobrazowy	włocławski, Włocławek (otulina)	Włocławek (gm. wiejska), m. Włocławek (otulina), Kowal (gm. wiejska), Baruchowo	38950,00	22200,00	brak
Brodnicki Park Krajobrazowy	brodnicki	Jabłonowo Pomorskie, Zbiczno, Brodnica (gm. wiejska), Brzozie	16685,00	12349,00	brak
Nadwiślański Park Krajobrazowy	bydgoski, Bydgoszcz, świecki	Bydgoszcz, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Osielsko, Dragacz, Jeżewo, Nowe, Świecie, Pruszcz, Warlubie	33306,50	33306,50	brak
Chełmiński Park Krajobrazowy	grudziądzki, chełmiński	Grudziądz (gm. wiejska), m. i gm. Chełmno, Stolno, Kijewo Królewskie, Unisław	22336,00	22336,00	brak
Nadgoplański Park Tysiąclecia	inowrocławski, mogileński, radziejowski	Kruszwica, Jeziora Wielkie, Piotrków Kujawski	9982,71	9982,71	Rozporządzenie Wojewody Kuj.-Pom. nr 160/2001 z dnia 22 maja 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 34 z dnia 12 czerwca 2001 r. poz. 540)
Góry Łosiowe	grudziądzki	Grudziądz (gm. wiejska), Rogóźno	4859,97	4859,97	brak

Opracowano na podstawie danych RDOŚ oraz Dzienników Urzędowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Obszary Chronionego Krajobrazu

Nazwa	Powiat (w woj. kuj.-pom.)	Gmina (w woj. kuj.-pom.)	Data utworzenia	Powierzchnia [ha]	Cel ochrony	Akt prawny
Świecki OChK	świecki	Drzycim, Jeżewo, Świecie	14.06.1991	2441,71	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr VI/118/19 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 maja 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3068)
Śliwicki OChK	tucholski, świecki	Cekcyn, Lubiewo, Śliwice, Lniano, Osie	14.06.1991	27572,62	racjonalna gospodarka leśna polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk kompleksu Borów Tucholskich	Uchwała Nr X/259/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2580) Uchwała Nr XLII/714/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 19 marca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 1480)

OChK Źródła Skrwy	rypiński	Skrwilno, Rogowo	15.06.1983	3530,89	czynna ochrona ekosystemu w ramach ochrony krajobrazu obszaru źródliskowego rzeki Skrwy i Jeziora Urszulewskiego oraz zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk Równiny Urszulewskiej	Uchwała Nr X/244/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2565) Uchwała Nr XLV/755/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2960)
OChK Zalewu Koronowskiego	tucholski, świecki, bydgoski, Bydgoszcz	Gostycyn, Lubiewo, Pruszcz, Koronowo, Osielsko, Sicienko, Bydgoszcz	14.06.1991	28687,00	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem otaczającej roślinności, racjonalna gospodarka leśna w Dolinie Brdy, zwiększanie drzewostanu, tworzenie i utrzymanie leśnych korytarzy ekologicznych	Uchwała Nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 99 poz. 793)
OChK Wydmowy na południe od Torunia	inowrocławski, toruński, Toruń	Gniewkowo, Wielka Nieszawka, Toruń	10.12.1992	15890,08	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr XLV/751/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2956) Uchwała Nr VI/119/19 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 maja 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3069)
OChK Wydm Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej - część wschodnia i zachodnia	bydgoski, Bydgoszcz, inowrocławski	Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski, Bydgoszcz, Gniewkowo, Rojewo	14.06.1991	28100,00	racjonalna gospodarka leśna polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Puszczy Bydgoskiej oraz ochrona wydm i pól wydmowych	Uchwała nr VI/106/11 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 21 marca 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2011 r. Nr 99 poz. 793)
OChK Torfowiskowo-Jeziorno-Leśny "Zgniłka-Wieczno-Wronie"	toruński, golubsko-dobrzyński, wąbrzeski, grudziądzki	Chełmża (gm. wiejska), Golub-Dobrzyń (gm. wiejska), Dębowa Łąka, Płużnica, Wąbrzeźno, Radzyń Chełmiński	10.12.1991	11959,93	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona roślin	Uchwała Nr X/241/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2562)
OChK Strefy Krawędziowej Kotliny Toruńskiej	toruński, Toruń	Łubianka, Łysomice, Zławieś Wielka, Toruń	10.12.1992	11638,01	racjonalna gospodarka leśna polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Kotliny Toruńskiej i Pojezierza Chełmińskiego	Uchwała Nr X/254/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2575)

						Uchwała Nr XLI/705/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 5 lutego 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 744)
OChK Strefy Krawędziowej Doliny Wisły	grudziądzki, Grudziądz, wąbrzeski, chełmiński	m. i gm. Grudziądz, Gruta, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Płużnica, Stolno	10.12.1991	9095,21	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr XLIX/812/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 4858)
OChK Rynny Jezior Byszewskich	nakielski, bydgoski	Mrocza, Sicienko, Koronowo	14.06.1991	1679,58	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem otaczającej roślinności, tworzenie stref buforowych wokół zbiorników wodnych w postaci pasów zadrzewienia	Uchwała Nr X/236/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2557) Uchwała Nr XLII/716/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 19 marca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 1478)
OChK Północnego Pasa Rekreacyjnego Miasta Bydgoszczy	bydgoski, Bydgoszcz	Osielsko, Bydgoszcz	14.06.1991	2143,17	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr XLIX/811/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 4857)
OChK Ozów Wielowickich	sępoleński	Sośno	14.06.1991	1091,90	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr VI/115/19 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 maja 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3065)
OChK Niziny Ciechocińskiej	lipnowski, toruński, włocławski, aleksandrowski	Bobrowniki, Kikół, Lipno (gm. wiejska), Czernikowo, Fabianki, Lubanie, m. i gm. Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Nieszawa,	15.06.1983	38206,85	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk Kotliny Płockiej, Kotliny Toruńskiej, Pojezierza Dobrzyńskiego, ochrona monokulturowych lasów sosnowych i krajobrazu nadwiślańskiego, ochrona rzek: Wisły, Tążyny i Mieni wraz z pasem roślinności okalającej	Uchwała Nr X/252/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2573)

		Raciążek, Waganiec				
OChK Lasów Miradzkich	mogileński	Jeziora Wielkie, Mogilno, Strzelno	14.06.1991	7272,33	czynna ochrona ekosystemu w ramach racjonalnej gospodarki leśnej polegającej na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Pojezierza Gnieźnieńskiego	Uchwała Nr X/249/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2570) Uchwała Nr XLV/753/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2958)
OChK Lasów Balczewskich	inowrocławski	Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław (gm. wiejska)	14.06.1991	2718,58	racjonalna gospodarka leśna polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk, w tym ochrony pól wydmowych w jednym kompleksie wód żyznych czarnych ziem kujawskich	Uchwała Nr X/238/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2559)
OChK Łąki Nadnoteckie	bydgoski	Nowa Wieś Wielka	29.03.2000	1167,92	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr II/58/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 17 grudnia 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 10)
OChK Jezioro Stelchno	świecki	Jeżewo	21.02.1994	194,97	czynna ochrona ekosystemu w ramach ochrony Jeziora Stelchno wraz z roślinnością okalającą, ochrona gatunków fauny i flory, w tym gatunków bardzo rzadkich	Uchwała Nr X/257/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2578) Uchwała Nr XLV/756/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2961)
OChK Jezioro Skępskie	lipnowski	Skępe, m. i gm. Lipno, Wielgie	15.06.1983	12641,48	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk obrębu kompleksu leśnego Skępe, ochrona fragmentu Wysoczyzny Dobrzyńskiej, w tym obszarów źródliskowych rzeki Mień, ochrona zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem roślinności okalającej	Uchwała Nr X/243/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2564)
OChK Jezioro Modzerowskie	włocławski	Izbica Kujawska	15.06.1983	3123,30	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk Pojezierza Kujawskiego, ochrona jezior rynnowych Modzerowskiego i Długiego oraz bagien, ochrona kilku kompleksów leśnych olsów, łęgów, grądów i dąbrów	Uchwała Nr X/245/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2566) Uchwała Nr XLV/749/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2954)

OChK Jezioro Głuszyńskie	radziejowski	Bytoń, Topólka, Piotrków Kujawski	15.06.1983	5935,56	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk i form krajobrazowych Wysoczyzny Kujawskiej, zachowanie różnorodnej roślinności leśnej, łąkowej, torfowiskowej, bagiennej, ochrona zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem roślinności okalającej, racjonalna gospodarka leśna	Uchwała Nr X/242/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2563) Uchwała Nr XVL/752/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2957)
OChK Jezior Żnińskich	żniński, mogileński	Barcin, Gąsawa, Żnin, Dąbrowa	14.06.1991	9754,24	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr XLIX/810/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 4856)
OChK Jezior Żędowskich	nakielski, żniński	Szubin, Żnin	14.06.1991	1213,24	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona zbiorników wód powierzchniowych wraz z pasem roślinności okalającej, racjonalna gosp. leśna, zwiększanie drzewostanu, tworzenie i utrzymanie leśnych korytarzy ekologicznych. migracji dużych ssaków, ochrona krajobrazu jezior rynnowych	Uchwała Nr X/247/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2568)
OChK Jezior Rogowskich	żniński	Janowiec Wielkopolski, Rogowo, Żnin	14.06.1991	2884,96	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr VI/116/19 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 maja 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3066)
OChK Drumliny Zbójeńskie	rypiński, lipnowski, golubsko-dobrzyński	Brzuze, Chrostkowo, Kikół, Zbójno	15.06.1983	7178,82	czynna ochrona unikatowych form polodowcowych (drumlinów), ochrona zbiorników wód powierzchniowych, ochrona niewielkich powierzchni higrofilnych lasów w Dolinie Drwęcy	Uchwała Nr X/251/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2572) Uchwała Nr XLV/750/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2955)
OChK Doliny rzeki Sępolenki	tucholski, bydgoski	Gostycyn, Koronowo	17.08.1994	356,66	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr VI/117/19 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 maja 2019 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2019 r. poz. 3067)
OChK Doliny rzeki Kamionki	tucholski	Gostycyn	14.06.1991	745,89	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona rzeki Kamionki wraz z pasem otaczającej roślinności	Uchwała Nr X/233/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2554)

OChK Doliny Osy i Gardęgi	brodnicki, grudziądzki,	Jabłonowo Pomorskie, Zbiczno, Grudziądz (gm. wiejska), Gruta, Łasin, Świecie n/Osą, Rogóźno	10.12.1991	15962,56	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk Pojezierza Chełmińskiego, Pojezierza Iławskiego i Pojezierza Brodnickiego, ochrona rzek: Osy i Gardęgi wraz z pasem roślinności okalającej, ochrona form krajobrazowych (jary, wąwozy)	Uchwała Nr X/240/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2561) Uchwała Nr XLV/748/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 3132)
Nadwiślański OChK	świecki	Świecie, Pruszcz, Bukowiec	14.06.1991	357,98	ochrona roślin metodami biologicznymi, ochrona zieleni wiejskiej, kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez ochronę istniejących i formowanie nowych zadrzewień, propagowanie nasadzeń rodzimych drzew i krzewów liściastych	Uchwała Nr X/232/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2553) Uchwała Nr XLV/754/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 28 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 2959)
Nadnotecki OChK	nakielski	Sadki, Nakło n/Notecią, Kcynia	14.06.1991	2888,00	ochrona roślin metodami biologicznymi, w przypadku obniżenia poziomu wód gruntowych - melioracje nawadniające, racjonalna gospodarka łowiecka i leśna polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk Pojezierza Krajeńskiego i Doliny Środkowej Noteci	Uchwała Nr X/237/15 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 sierpnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2558)
OChK Doliny Drwęcy	brodnicki, golubsko-dobrzyński, toruński, Toruń, rypiński, wąbrzeski	Bartniczka, Bobrowo, m. i gm. Brodnica, Brzozie, Górzno, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Zbiczno, Ciechocin, m. i gm. Golub-Dobrzyń, Kowalewo Pomorskie, Radomin, Lubicz, Łysomice, Obrowo, Toruń, Wąpielsk, Dębowa Łąka	10.12.1991	55552,50	zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, a także ochrona doliny Rzeki Drwęcy wraz z pasem roślinności okalającej	Uchwała Nr XXXVIII/656/17 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 27 listopada 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 4982)
Wschodni OChK Borów Tucholskich	świecki	Dragacz, Jeżewo, Nowe, Świecie, Warlubie	14.06.1991	25645,00	czynna ochrona ekosystemów leśnych, nieleśnych i wodnych	Uchwała Nr XLIX/813/18 Sejmiku Woj. Kuj.-Pom. z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 4859)

Opracowano na podstawie danych Departamentu Środowiska UM WK-P, danych RDOŚ oraz Dzienników Urzędowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego, stan na 10 czerwca 2019 r.

Obszary Natura 2000

obszary ważne dla ochrony dzikich ptaków (dyrektywa „ptasia")

Nazwa	Kod	Gmina (w woj. kuj.-pom.)	Powierzchnia całkowita [ha]	Powierzchnia w woj. kuj.-pom. [ha]	Plan zadań ochronnych
Bagienna Dolina Drwęcy	PLB040002	m. i gm. Brodnica, Brzozie, Bartniczka	3366,00	3366	Zarządzenie Nr 0210/30/2013 RDOŚ Bydgoszcz z dnia 24 grudnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 4205)
Błota Rakutowskie	PLB040001	Kowal (gm. wiejska), Baruchowo	4437,93	4437,93	Zarządzenie RDOŚ Bydgoszcz z dnia 29 września 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3035)
Bory Tucholskie	PLB220009	Tuchola, Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Drzycim, Jeżewo, Lniano, Nowe, Warlubie, Osie	322535,8	108985,4	Zarządzenie RDOŚ Gdańsk i Bydgoszcz z dnia 31 marca 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1183)
Dolina Dolnej Wisły	PLB040003	Włocławek (gmina miejska), Fabianki, Bobrowniki, Lubanie, Waganiec, Nieszawa, Czernikowo, Raciążek, Ciechocinek, Obrowo, Aleksandrów Kujawski (gmina wiejska), Wielka Nieszawka, Lubicz, Toruń, Zławieś Wielka, Solec Kujawski, Bydgoszcz, Osielsko, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Unisław, Pruszcz, Chełmno (gmina miejska), Chełmno (gmina wiejska), Świecie, Dragacz, Grudziądz (gmina miejska), Grudziądz (gmina wiejska), Nowe	33559,04	22720	Zarządzenie RDOŚ Gdańsk i Bydgoszcz z dnia 31 marca 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1184) Zarządzenie RDOŚ Gdańsk i Bydgoszcz z dnia 31 marca 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1184), zarządzenie zmieniające z dnia 5 czerwca 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 2506)
Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego	PLB300001	Bydgoszcz, Białe Błota, Sicienko, Kcynia, Nakło n/Notecią, Sadki, Szubin	32672,1	11491,6	brak
Ostoja Nadgoplańska	PLB040004	Kruszwica, Jeziora Wielkie, Piotrków Kujawski	9815,84	6624,1	Zarządzenie RDOŚ Poznań i Bydgoszcz z dnia 1 lutego 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 705)
Żwirownia Skoki	PLB040005	Włocławek (gm. wiejska)	166,32	166,32	Zarządzenie RDOŚ Bydgoszcz z dnia 30 kwietnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1649)

Opracowano na podstawie danych RDOŚ oraz Dzienników Urzędowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego

obszary chroniące określone typy siedlisk przyrodniczych i miejsca ważne dla określonych gatunków roślin i zwierząt innych niż ptaki (dyrektywa „siedliskowa”)

Nazwa	Kod	Gmina (w woj. kuj.-pom.)	Powierzchnia całkowita [ha]	Powierzchnia w woj. kuj.-pom. [ha]	Plan zadań ochronnych
Błota Kłócieńskie	PLH040031	Baruchowo, Kowal (gm. wiejska)	3899,28	3889,28	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 27 lipca 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3108)
Ciechocinek	PLH040019	Ciechocinek, Aleksandrów Kujawski (gm. wiejska)	13,23	13,23	Zarządzenie Nr 0210/29/2013 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 18 grudnia 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 4148)
Cyprianka	PLH040013	Fabianki, Lipno (gm. wiejska), Bobrowniki	109,28	109,28	Zarządzenie Nr 0210/29/2013 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 27 września 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 2948)
Cytadela Grudziądz	PLH040014	m. i gm. Grudziądz	222,81	222,81	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 17 lutego 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 578)
Dolina Drwęcy	PLH280001	Toruń, Lubicz, Ciechocin, m. i gm. Golub-Dobrzyń, Radomin, Wąpielsk, Bobrowo, m. i gm. Brodnica, Brzozie, Bartniczka, Zbiczno	12561,56	2895,45	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i Olsztynie z dnia 8 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 1180), zarządzenie zmieniające z dnia 21 grudnia 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 191)
Dolina Łobżonki	PLH300040	Więcbork, Sępólno Krajeńskie	5894,45	3137,25	brak
Dolina Noteci	PLH300004	Sadki, Kcynia, Nakło n/Notecią, Sicienko, Białe Błota, Bydgoszcz	50531,99	11845,92	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i Poznaniu z dnia 28 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 1477), zarządzenie zmieniające z dnia 24 listopada 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3765)
Dolina Osy	PLH040033	Świecie n/Osą, Gruta, Rogóźno, Grudziądz (gm. wiejska), Łasin	2183,69	2183,69	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3039)
Doliny Brdy i Stążki w Borach Tucholskich	PLH040023	Cekcyn, Gostycyn, Tuchola	3948,35	3948,35	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 16 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 1404)
Dolna Wisła	PLH220033	Nowe	10374,19	63,44	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 31 marca 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1185)
Dybowska Dolina Wisły	PLH040011	Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka, Solec Kujawski	1392,02	1392,02	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 10 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 812), zarządzenie zmieniające z dnia 26 października 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3274)
Forty w Toruniu	PLH040001	Toruń	12,91	12,91	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 17 lutego 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 579)

Jezioro Gopło	PLH040007	Jeziora Wielkie, Kruszwica, Piotrków Kujawski	13459,42	10241,04	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i Poznaniu z dnia 18 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 1086), zarządzenie zmieniające z dnia 23 września 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2996)
Kościół w Śliwicach	PLH040034	Śliwice	0,11	0,11	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 3 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 3880)
Krzewiny	PLH040022	Warlubie, Nowe	498,98	231,78	Zarządzenie Nr 0210/1/2014 RDOŚ w Bydgoszczy i Gdańsku z dnia 10 stycznia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2013 r. poz. 182)
Leniec w Barbarce	PLH040043	Toruń	4,11	4,11	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 13 grudnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 4817)
Leniec w Chorągiewce	PLH040044	Wielka Nieszawka	12,09	12,09	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 13 grudnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 4818)
Lisi Kąt	PLH040026	Kcynia	1061,33	1061,33	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 2 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3129)
Łąki Trzęślicowe w Foluszu	PLH040027	Szubin	2130,84	2130,84	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 22 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3240)
Mszar Płociczno	PLH040035	Świedziebnia	181,81	181,31	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 2 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3130)
Nieszawska Dolina Wisły	PLH040012	Wielka Nieszawka, Lubicz, Obrowo, Czernikowo, Toruń, Raciążek, Aleksandrów Kujawski (gm. wiejska), Ciechocinek, Nieszawa	3891,72	3891,72	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 10 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 813), zarządzenie zmieniające z dnia 26 października 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3275)
Ostoja Barcińsko-Gąsawska	PLH040028	Gąsawa, Barcin, Żnin	3456,41	3456,41	brak
Ostoja Brodnicka	PLH040036	Brodnica (gm. wiejska), Brzozie, Zbiczno, Jabłonowo Pomorskie	4176,86	3036,51	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i w Olsztynie z dnia 11 stycznia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 261)
Ostoja Lidzbarska	PLH280012	Bartniczka, Górzno, Świedziebnia	8866,93	3286,68	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy, Olsztynie i Warszawie z dnia 3 marca 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 825)
Pojezierze Gnieźnieńskie	PLH300026	Mogilno, Strzelno, Jeziora Wielkie	15922,12	4178,39	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i Poznaniu z dnia 7 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1291), zarządzenie zmieniające z dnia 2 września 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2772)
Równina Szubińsko-Łabiszyńska	PLH040029	Białe Błota, Łabiszyn, Nakło n/Notecią, Szubin	2825,85	2825,85	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 22 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2017 r. poz. 3241)
Sandr Wdy	PLH040017	Warlubie, Jeżewo, Osie	6320,75	4702,55	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy i Gdańsku z dnia 22 kwietnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1451), zarządzenie

					zmieniające z dnia 27 października 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 2277)
Słone Łąki w Dolinie Zgłowiączki	PLH040037	Lubraniec	151,91	151,91	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 20 czerwca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 3279)
Solecka Dolina Wisły	PLH040003	m. i gm. Chełmno, Unisław, Bydgoszcz, Osielsko, Dąbrowa Chełmińska, Solec Kujawski, Dobrcz, Zławieś Wielka, Pruszcz, Świecie	7030,08	7030,08	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 10 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 814), zarządzenie zmieniające z dnia 26 października 2015 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 3276)
Solniska Szubińskie	PLH040030	Szubin	361,88	361,88	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 20 czerwca 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2018 r. poz. 3280)
Stary Zagaj	PLH040038	Lipno (gm. wiejska)	307,47	307,47	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 29 listopada 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2016 r. poz. 4289)
Torfowisko Linie	PLH040020	Dąbrowa Chełmińska	5,27	5,27	Zarządzenie Nr 0210/27/2012 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 3 września 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1804)
Torfowisko Mieleńskie	PLH040018	Skępe	146,06	146,06	Zarządzenie Nr 0210/28/2013 RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 27 września 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 2947)
Włocławska Dolina Wisły	PLH040039	Nieszawa, Waganiec, m. Włocławek, Bobrowniki, Fabianki, Lubanie, Czernikowo	4763,76	4763,76	brak
Wydmy Kotliny Toruńskiej	PLH040041	Wielka Nieszawka	5289,91	5289,91	brak
Zamek Świecie	PLH040025	Świecie	17,48	17,48	Zarządzenie RDOŚ w Bydgoszczy z dnia 17 lutego 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2014 r. poz. 580)
Zbocza Płutowskie	PLH040040	Unisław, Kijewo Królewskie, gm. Chełmno	1002,42	1002,42	brak

Opracowano na podstawie danych RDOŚ oraz Dzienników Urzędowych Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Aneks nr 6

Wykaz terenów zamkniętych na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego (w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne) **w resorcie obrony narodowej oraz przez które przebiegają linie kolejowe jako tereny zamknięte**

1. Wykaz terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej

Na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 4 ust. 2a ustawy z dnia 17 maj 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne Minister Obrony Narodowej wydając stosowną decyzję ustanawia tereny zamknięte resortu obrony narodowej. Wykaz sporządzony został na podstawie Decyzji Nr 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 marca 2016 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej (Dz.Urz.MON.2016.25 z dnia 2016.03.07), zmienionej Decyzją Nr 36/MON z dnia 12 kwietnia 2018 r. (Dz.Urz.MON.2018.42 z dnia 2018.04.18).
Rysunki przedstawiające położenie terenów zamkniętych resortu obrony narodowej w województwie kujawsko-pomorskim zawarte są na końcu aneksu.

POWIAT ALEKSANDROWSKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
1	1287	CIECHOCINEK	CIECHOCINEK, dz. 1295/87, 1299/13, 1299/14, 1299/15, 1299/16, 1299/17, 1299/18.
2	2078	GRABIE	GRABIE, dz. 3459/2, 3460/2, 3469/2, 3469/3, 3469/4, 3470, 3471, 3472, 3478/2, 3478/3, 3478/4, 3479/1, 3479/2, 3480, 3481/2, 3482/3, 3482/4, część 3483/2, 3483/3.
3	2078	ROŻNO-PARCELE	ROŻNO-PARCELE, dz. 3425/2, 3426/2, 3427/2, 3427/3, 3428/2, 3428/4, 3429/3, 3429/4, 3430/3, 3430/4, 3447/1, 3447/2, 3448/1, 3448/2, 3449/1, 3449/2, część 3450/2.
POWIAT BRODNICKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
4	1126	KOMINY	KOMINY, dz. 239/5, 243/1, 247/10.
5	1127	BRODNICA	BRODNICA-MIASTO, dz. 78/56, 78/53, 78/54, 160/5; 25 BRODNICA, dz. 2, 5, 6/7, 7/2.
6	1146	BRODNICA	BRODNICA-MIASTO, dz. 867, 868/1, 868/2.
7	5812	BRODNICA	BRODNICA-MIASTO, dz. 847.
POWIAT BYDGOSKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
8	622	BOŻENKOWO	BOŻENKOWO, dz. 202/4LP, część 178/1 LP.
9	1433	OSÓWIEC	OSÓWIEC, dz. 147/2, 147/3, część 457LP, cześć 22457
10	3019	BOŻENKOWO	BOŻENKOWO, dz. 81/10LP, 81/11LP, 81/12LP, 71LP, 72/4LP, 72/5LP, 72/6LP, 72/7LP, 81/9LP, 81/8LP, 81/7LP, 81/6 LP, 81/5LP, 81/3LP, 81/2LP, 256, 307/3, 307/4, 308/2, 314/4, 314/5, 314/6, 314/8, 314/10, 314/11, 314/12, 314/13, 314/14, 314/16, 314/18, 314/19, 314/20, 314/21, 314/22, 314/24, 254/2, 254/3, 344/2, 344/3, 305/21, 315/1, 316.
11	6000	BIAŁE BŁOTA	BIAŁE BŁOTA, dz. 951, 855/2, 871/14, 871/16, 876/14, 876/16, 878/5, 878/7, 12009/8, 12019/4, 12021/2, 12022/2, 12023/2, 2197, 12045/4, 2202, 46/4 LPB, 2201, 47/2 LPB, 2200, 2198, 2199, 2203, 2204.
12	8618	OSÓWIEC	OSÓWIEC, dz. 22366/3, 22367/4, 22367/5, 22389/3, 22390/4, część 22368, część 22367/3, 497, 498, 499, 500, 501.
13	8619	KRUSZYN	KRUSZYN, dz. 22412/2.

14	8619	DĄBRÓWKA NOWA	DĄBRÓWKA NOWA, dz. 22393/3.
POWIAT CHEŁMIŃSKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
15	1226	CHEŁMNO	3 CHEŁMNO, dz. 420/31, 420/39.
16	1227	CHEŁMNO	1 CHEŁMNO, dz. 521.
17	1231	CHEŁMNO	3 CHEŁMNO, dz. 19.
18	1232	CHEŁMNO	2 CHEŁMNO, dz. 167/4.
19	1234	CHEŁMNO	5 CHEŁMNO, dz. 71/1, 70/2.
20	1234	GRUBNO	GRUBNO, dz. 157, 158, 159,160.
21	1234	KLAMRY	KLAMRY, dz. 303.
22	5384	PANIEŃSKI OSTRÓW	PANIEŃSKI OSTRÓW
POWIAT GRUDZIĄDZKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
23	1278	GUBINY	4 GUBINY, dz. 3071/5, 3071/4, 3071/12, 3071/14, 3070/10, 3070/11, 3047/16, 3047/17, 3047/18, 3047/19, 3047/9, 3047/10, 3047/11, 3047/12, 3047/13, 3047/14, 3047/15, 3047/20, 3047/21, 3047/22, 3047/23, 3048/2, 195/8, 195/11, 195/12, 195/13.
POWIAT INOWROCŁAWSKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
24	1531	INOWROCŁAW	4 INOWROCŁAW, dz. 178, 180/2, 21, 22, 24/1, 25/1.
25	1532	INOWROCŁAW	5 INOWROCŁAW, dz. 10, 11, 98, 12/40.
26	1533	INOWROCŁAW	3 INOWROCŁAW, dz. 11/47.
27	1537	SŁAWĘCINEK	SŁAWĘCINEK, dz. 162/2, 177/1, 179/3, 180/1, 180/2, 181, 183, 179/11, 179/13.
28	2078	DĄBLIN	DĄBLIN, dz. 4289/1, 4290, 4291, 4292, 4331, 4332/1, 4332/2.
29	2078	KAWĘCZYN	KAWĘCZYN, dz. 4415/2, 4416/3, 4440/2, 4441/3, 4442/1,4460/4, 4461/1.
30	2078	KIJEWO	KIJEWO, dz. 4381/2, 4382/4, 4383/4, 4384/1, 4397/3, 4398/3, 4399/1, 4400/1, 4401/1, 4417/3, 4418/1, 4419/1, 4443/1.
31	2078	SUCHATÓWKA	SUCHATÓWKA, dz. 4333/1,4333/2, 4333/3, 4333/4, 4334/2, 4334/3, 4334/17, część 4334/18, 4334/19, 4334/20, 4370/3, 4370/4, 4371/3, 4371/4, 4371/5, 4372/3, 4372/4, 4373/1, 4373/2, 4373/3, 4382/2, 4383/3.
32	4405	INOWROCŁAW	3-INOWROCŁAW, dz. 31/4.
33	4476	ŁOJEWO	PRZEDBOJOWICE, dz. część 5/1, część 5/2; ŁOJEWO, dz. 117/6, 123/1, 124/4, 124/6, 134/1, 136/1, 144/1, 145/1, 149/1,151/1,151/5, 151/7, 152/6, 152/7, 152/1, 152/4, 153/1, 155/1, 155/4, 193/7, 193/8, 193/9, 117/7, 120/3, 149/5, 149/7, 3304/2, 3304/3, część 186.
34	4476	OSTROWO KRZYCKIE	OSTROWO KRZYCKIE, dz. 6, 7, 2/4, 2/7.
35	5076	OSTROWO	OSTROWO, dz. 156/1, 156/2, 157/3, 157/4.
36	5076	WIERZBICZANY	WIERZBICZANY, dz. 162/1, 163/3.
37	5077	LATKOWO	LATKOWO, dz. 9.
38	6005	BALIN	BALIN, dz. 11/2.
39	6005	LATKOWO	LATKOWO, dz. 63/4.
40	6005	OSTOWO	OSTROWO, dz. 94/3.
41	6005	SŁOŃSKO	SŁOŃSKO, dz. 1/1, 1/2.
42	6005	SZADŁOWICE	SZADŁOWICE, dz. 91/2, 143/1, 154, 220/3, 220/6.

POWIAT ŚWIECKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
43	1501	GRUPA PLAC	GRUPA PLAC, dz. część 3022, część 3023, część 3024, część 3025, część 3028, 3029,3030, 3031, 3032, część 3039, 3040, 3041, 3042, 3043/3, część 3054, 3055, 3056, 3057, 3058/1, część 3079, 3080/2, część 3100.
44	1580	GRUPA PLAC	GRUPA PLAC, dz. 3/3, 3/6, 3/103, 3/151, 3/152, 3/149, 4/6, 28/3, 28/8.
45	5384	NIEDŹWIEDŹ	NIEDŹWIEDŹ
POWIAT TORUŃSKI			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
46	2069	BRZOZA	BRZOZA, dz. 282/4.
47	2078	BRZOZA	BRZOZA, dz. 3008-3012, 3013/1, 3013/2, 3017/11, 3018/3, 3020/2, 3021/2, 3029, 3030/2, 3030/3, 3031/2, 3031/3, 3032/2, 3032/3, 3033/2, 3033/3, 3034/2, 3035/2, 3036, 3037/3, 3038/2, 3039/2, 3040-3042, 3046/2, 3053-3064, 3069/15, 3070/6, 3076-3088, 3092/14, 3093/5, 3094, 3102-3112, 3129/1, 3130/1, 3131/1, 3132/1, 3133/1, 3134/1, 3135-3140, 3155/1, 3156/1, 3170/1, 3171/1, 3172/1, 3173/1, 3174/1, 3175/1, 3176, 3177, 3196-3207, 3232-3242, 3271-3281.
48	2078	CIERPICE	CIERPICE, dz. 3022/2, 3023/8, 3023/9, 3024/5, 3024/7, 3043, 3044/2, 3045/2, 3065, 3066, 3067, 3089, 3090, 3091, 3113-3118, 3141, 3208-3212, 3213/1, 3213/2, 3243-3247, 3248/1, 3248/2, 3249, 3250, 3282, 3283, 3284/1, 3284/2, 3285/1, 3285/2, 3286, 3287, 3288/2, 3325/1, 3325/2, 3326-3330, 3366-3369, 3370/1, 3371/1, 3372/1, 3377-3380, 3381/1, 3382/1, 3383/1, 3395, 3396, 3397/1, 3398/1, 3415/1, 3416/1, 3417/1, 3441/1.
49	2078	POPIOŁY	POPIOŁY, dz. 3027, 3028, 3047/5, 3047/7, 3048/4, 3048/5, 3049/2, 3049/3, 3050/2, 3050/3, 3051/2, 3052/2, 3071/2, 3072-3075, 3095-3101, 3119/8, 3120-3128, 3143/3, 3144-3152, 3153/1, 3154/1, 3158/3, 3159-3167, 3168/1, 3169/1, 3182-3195, 3217-3231, 3256-3270, 3298/1, 3299-3324, 3341-3365, 3376, 3387, 3388, 3389/1, 3389/2, 3390/1, 3390/2, 3391/1, 3391/2, 3392-3394, 3402-3405, 3406/1, 3406/2, 3407/1, 3407/2, 3408/1, 3408/2, 3409/1, 3409/2, 3410-3414, 3420/1, 3421/1, 3422/1, 3423/1, 3424/1, 3425/1, 3426/1, 3427/1, 3428/1, 3428/3, 3429/1, 3430/1, 3430/2, 3431/1, 3431/2, 3432-3439, 3440/1, 3450/1, 3451-3458, 3459/1, 3460/1, 3462/1, 3463/1, 3464/4, 3465-3468, 3469/1, 3474, 3475, 3476/2, 3477, 3478/1, 3481/1, 3482/6, 3483/1.
50	8617	CHORĄGIEWKA	CIERPICE, dz. część 2246, część 2247, część 2248, 2253/2, 2254/1, 2254/2, 2255, 2257/2, 2258/1, 2259/1.
MIASTO BYDGOSZCZ			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
51	1106	BYDGOSZCZ	119 BYDGOSZCZ, dz. 12/16.
52	1161	BYDGOSZCZ	148 BYDGOSZCZ, dz. 35/4, 35/5, 80, 37, 93, 43.
53	1162	BYDGOSZCZ	121 BYDGOSZCZ, dz. 3/6, 4/16; 122 BYDGOSZCZ, dz. 3/91, 3/89, 4/11.
54	1163	BYDGOSZCZ	124 BYDGOSZCZ, dz. 6/3, 6/28, 6/24; 120 BYDGOSZCZ, dz. 3/7.
55	1164	BYDGOSZCZ	113 BYDGOSZCZ, dz. 33/1.
56	1432	BYDGOSZCZ	217 BYDGOSZCZ, dz. 18/6, 19/7; 208-BYDGOSZCZ dz. 85/23.

57	6000	BYDGOSZCZ	123 BYDGOSZCZ, dz. 11/2, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 55 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65/1, 65/2, 66, 69/1, 69/2, 70, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86/1, 86/2, 86/3, 87/1, 87/2, 87/3, 88/1, 88/2, 88/3, 89/1, 89/2, 89/3, 90/1, 90/2, 90/3, 91/1, 91/2, 91/3, 92/1, 92/2, 92/3, 93/1, 93/2, 93/3, 94/1, 94/2, 94/3, 95/1, 95/2, 95/3, 97-105, 107, 108, 109, 32/3, 34/1, 38/2, 50/1, 75/1, 85/8, 96/5, 96/6, 96/7, 106/4, 110/4, 112/4, 114/13,114/7, 114/8, 114/9, 117/5, 27/2, 67/1, 10/6.
58	7471	BYDGOSZCZ	120 BYDGOSZCZ, dz. 2, 3/4; 124 BYDGOSZCZ, dz. 6/18.
59	8685	BYDGOSZCZ	123 BYDGOSZCZ, dz. 10/5, 10/8, 11/1, 12/27, 13, 14/3, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 30, 27/1, 117/4.
60	8686	BYDGOSZCZ	172 BYDGOSZCZ, dz. 13/3.
61	334	BYDGOSZCZ	73-BYDGOSZCZ, dz. 2/5.
62	335	BYDGOSZCZ	275-BYDGOSZCZ, dz. 5/4, 5/5, 5/6, 6/17.
63	478	BYDGOSZCZ	85-BYDGOSZCZ, dz. 184/5, 184/7, 184/3, 184/9, 185/9, 186/4, 186/6.
64	517	BYDGOSZCZ	174-BYDGOSZCZ, dz. 5/2.
65	622	BYDGOSZCZ	117 BYDGOSZCZ JACHCICE, dz. część 202/4.
66	1165	BYDGOSZCZ	75 BYDGOSZCZ, dz. 14/82, 14/89, 14/90, 14/57-14/74, 14/81.
67	1168	BYDGOSZCZ	172 BYDGOSZCZ, dz. 12/1, 13/4, 42.
68	1169	BYDGOSZCZ	171 BYDGOSZCZ, dz. 11/2, 12, 11/1, 119/1.
69	1175	BYDGOSZCZ	171 BYDGOSZCZ, dz. 9/4, 14/4.
70	1187	BYDGOSZCZ	355 BYDGOSZCZ, dz. 220/1, 221, 242/3, 242/4, 242/6, 242/7, 243/1, 243/2, 246/3, 247/2, 247/3, 222/2, 244/2.
71	1187	BYDGOSZCZ	356 BYDGOSZCZ, dz. 220/3, 242/2.
72	1187	BYDGOSZCZ	117 BYDGOSZCZ, dz. 222/3, 223/2, 244/1, 248/5, 224/3, 245/3, 245/4.
73	1187	BYDGOSZCZ	278 BYDGOSZCZ, dz. 246/9, 246/10, 247/5, 247/6, 247/7, 247/8, 247/9, 247/10, 247/11, 247/12, 247/13, 249/7, 1/3, 1/4, 248/5, 248/6, 249/3, 249/4, 249/8, 249/14, 249/16.
MIASTO GRUDZIĄDZ			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
74	1442	GRUDZIĄDZ	29 GRUDZIĄDZ, dz. 1-4, 7/7; 31 GRUDZIĄDZ, dz. 2/2.
75	1444	GRUDZIĄDZ	32 GRUDZIĄDZ, dz. 4; 38- GRUDZIĄDZ dz. 8, 26/1.
76	1445	GRUDZIĄDZ	5 GRUDZIĄDZ, dz. 1/38.
77	1446	GRUDZIĄDZ	6 GRUDZIĄDZ, dz. 20/2, 21/2.
78	1449	GRUDZIĄDZ	113 GRUDZIĄDZ, dz. 26/1, 26/8; 115-GRUDZIĄDZ dz. 1/2, 2/14, 7/2, 9, 10/1, 6, 3/100, 4/2, 5/6.
79	1451	GRUDZIĄDZ	4 GRUDZIĄDZ, dz. 1/12, 7.
80	1452	GRUDZIĄDZ	9 GRUDZIĄDZ, dz. 1/6.
81	1454	GRUDZIĄDZ	10 GRUDZIĄDZ, dz. 1/11, 1/25, 13/3.
82	1455	GRUDZIĄDZ	32 GRUDZIĄDZ, dz. 2/3.
83	1462	GRUDZIĄDZ	32 GRUDZIĄDZ, dz. 2/1.
84	1464	GRUDZIĄDZ	8 GRUDZIĄDZ, dz. 61/2.
85	439	GRUDZIĄDZ	12-GRUDZIĄDZ, dz. 1/7; 13- GRUDZIĄDZ, dz. 1/117.
MIASTO TORUŃ			
86	2011	TORUŃ	6 TORUŃ, dz. 188/6, 188/7.
87	2012	TORUŃ	66 TORUŃ, dz. 106/2, 125/2, 99, 107/2, 120, 122, 62, 123, 100, 90, 126/3.
88	2014	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 120/8.
89	2016	TORUŃ	70 TORUŃ, dz. 1124, 1125, 1128, 1129; 71 TORUŃ, dz. 633, 632/1, 632/2, 753, 751, 752, 764, 760, 634, 75 TORUŃ, dz. 1/62, 1/63, 1/64, 1/65, 1/66, 1/67, 1/57, 1/58, 1/73,
90	2017	TORUŃ	6 TORUŃ, dz. 109, 114/2.

91	2018	TORUŃ	71 TORUŃ, dz. 741, 746, 744.
92	2019	TORUŃ	19 TORUŃ, dz. 31, 32.
93	2022	TORUŃ	19 TORUŃ, dz. 6/5, 8/9, 7/5, 8/6, 1/139, 1/144, 1/145; 55 TORUŃ, dz. 174/1, 23/2, 171, 162/1, 163, 175, 170, 169/2, 347, 354, 352/2, 351/2,357.
94	2027	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 72, 63/3.
95	2032	TORUŃ	55 TORUŃ, dz. 103/9.
96	2045	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 135.
97	2052	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 159.
98	2053	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 76, 78, 79, 80/3.
99	2058	TORUŃ	2 TORUŃ, dz. 179/4, 179/7, 180/4, 176, 177, 115/1, 91/11.
100	2078	TORUŃ	75 TORUŃ, dz. 2002/2, 2002/3, 2003/4, 2003/5, 2004/3, 2017/6, 2017/7, 2017/8, 2017/9, 2018/7, 2018/8, 2019, 2020/1, 2021/1, 2022/1, 2023/11, 2024/9, 2037/2, 2038/1, 2039/1.
101	2079	TORUŃ	18 TORUŃ, dz. 49/4, 51/8.
102	2069	TORUŃ	71 TORUŃ, dz. 756, 766, 767, 762, 763, 768, 759; 765, 761, 754/2; 72 TORUŃ, dz. 342, 365, 360, 363, 344, 361, 364, 362, 343, 345, 346/4; 75 TORUŃ, dz. 1/70, 1/71, 1/45, 3, 1/68, 1/69.
MIASTO WŁOCŁAWEK			
L.p.	**nr kompleksu**	**miejscowość**	**obręby i numery działek**
103	8630	WŁOCŁAWEK	820 WŁOCŁAWEK, dz. 60/8; 830 WŁOCŁAWEK, dz. 1/2, 3/12

2.Wykaz terenów pod wojskowymi bocznicami kolejowymi

(na podstawie wykazu otrzymanego z Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego w Bydgoszczy z dnia 27 czerwca 2018r.)

Ewidencja gruntów pod torami wojskowych bocznic kolejowych				
Wojskowe bocznice kolejowe podległe MON				
L.p.	**nr bocznicy**	**działka**		**obręb**
		nr	**ogólna powierzchnia**	
1	501	5/4	0,0065	275
		5/5	0,0376	
		5/6	0,2725	
		6/17	4,9837	
		10/6	27,0545	123
		10/8	0,157	
2	505	671/14	106,0389	Białe Błota
3	519	25-1/3	0,3485	Bożenkowo
		256	1,5246	
		261	2,859	
		314/4	14,536	
		314/6	1.361	
		314/13	0,5209	
		314/14	0,1511	
		314/24	2,6318	
4	524	3/149	0,0661	Grupa Plac
		3/152	36,2449	
		28/8	133,6067	
5	525	9	4,53	Latkowo
6	526	195/8	21,3989	Gubiny
7	538	268/4	122,68	Brzoza
		3	9,5789	75
		1/45	4.6230	0075 Toruń

		363	2,2728	0072 Toruń
9	549	144/1	0,05	Łojewo
		145/1	0,09	
		136/1	0,13	
		134/1	0,03	
		149/1	0,75	
		155/1	0,05	
		153/1	0,05	
		152/1	0,15	
		151/1	0,27	
		193/8	1,3693	
		152/1	j.w	
		151/1		
		151/5	4,39	
		193/7	0,6579	
		136/1	j.w	
		134/1		
		155/1		
		155/4	0,04	
		152/4	1,52	
		151/7	5,22	
		117/6	11,08	
		117/6		
		193/7	j.w	
		151/5		
		149/1		
		144/1		
		145/1		
		136/1		
		117/6		
Wykaz gruntów innych właścicieli niż MON				
1	504	848/11	8,4322	Białe Błota
		9	0,2017	0123 B-cz
		8	0,0852	
		6	3,8089	
		7	0,0096	
		13	0,0743	0275
		9	2,2316	
		4/1	0,5526	
		5/1	0,0083	
		848/11	j.w	Białe Błota
2	519	2/5	6,09	Maksym.
		231/2	0,5902	Bożenkowo
3	524	5/13	5,1315	Grupa Plac
		4/7	1,3553	
		3/141	1,0218	
		3/142	0,6831	
4	525	20/7	0,8689	Więcławice
		20/9	1,9988	
		25	0,8316	
5	526	214	0,22	Gubiny
		196/3	0,22	
		208	5,72	
6	538	190/11	6,5472	Brzoza
		190/8	0,0326	
		289	3,6021	
		285	4,7058	
		288	5,9345	
		287	0,3781	

		3070/3	2,1632	
		3047/7	28,3933	Popioły
		3048/4	24,1815	
		3049/2	10,0142	
		3029	0,4035	Brzoza
		3030/2	0,7095	
		3031/2	0,1103	
		3012	23,55	
		3013/1	18,38	
		190/11	j.w	Brzoza
		3029		
		3030/2		
		3031/2		
		3012		
		3013/1		
		3030/2		
		1/45		75 Toruń
		190/7		Brzoza
7	549	43	2,1603	Przedboje.
		1/1	0,75	
		5/2	1,34	
		5/1	2,5	
		186	3,15	0024 Łojewo
		148/1	0,0111	
		150/1	0,0097	
		125/1	0,01	
		193/3	0,04	
		125/3	0,27	
		193/3	j.w	
		150/1		
		151/6	0,0039	
		125/4	1,85	
		117/5	0,03	
		193/3	j.w	
		125/3		
		148/1		
		43		Przedboje.
		208/1	0,13	Tupadły 1
		43	j.w	Przedboje.
		210/1	0,01	Tupadły 1
		208/1	j.w	

3.Wykaz terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako tereny zamknięte

Wykaz sporządzony został na podstawie Decyzji nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz.Urz.MR.2014.25 z dnia 2014.03.27) i zmian tej decyzji:

Decyzja nr 23 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 15 października 2015r. (Dz.Urz.MR.2015.52 z dnia 2015.10.21);

Decyzja nr 1 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 5 stycznia 2016 r. (Dz.Urz.MIiB.2016.1 z dnia 2016.01.13) ;

Decyzja nr 10 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 17 czerwca 2016 r. (Dz.Urz.MIiB.2016.48 z dnia 2016.06.20);

Decyzja nr 20 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 24 czerwca2016 r, (Dz.Urz.MIiB.2016.49 z dnia 2016.06.24),

Decyzja nr 21 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 1 lipca 2016 r, (Dz.Urz.MIiB.2016.50 z dnia 2016.07.01),

Decyzja nr 29 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 4 listopada 2016 r, (Dz.Urz.MIiB.2016.80 z dnia 2016.11.07),

Decyzja nr 32 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 8 grudnia 2016 r, (Dz.Urz.MIiB.2016.87 z dnia 2016.12.09),

Decyzja nr 34 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 9 grudnia 2016 r, (Dz.Urz.MIiB.2016.90 z dnia 2016.12.12),

Decyzja nr 1 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 16 stycznia 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.2 z dnia 2017.01.17),

Decyzja nr 5 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z 28 lutego 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.13 z dnia 2017.03.01).

Decyzja Nr 13 Ministra Infrastruktury I Budownictwa z dnia 8 maja 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.30 z dnia 2017.05.08),

Decyzja Nr 22 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 20 czerwca 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.45 z dnia 2017.06.21),

Decyzja Nr 30 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 18 lipca 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.51 z dnia 2017.07.19),

Decyzja Nr 32 Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 1 sierpnia 2017 r, (Dz.Urz.MIiB.2017.54 z dnia 2017.08.01).

	POWIAT ALEKSANDROWSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1.	Aleksandrów Kujawski	Białe Błota	78	0,9500
2.	Aleksandrów Kujawski	Łazieniec	80	0,2900
3.	Aleksandrów Kujawski	Łazieniec	84	4,7600
4.	Aleksandrów Kujawski	Nowy Ciechocinek	97/3	2,8184
5.[1]	Aleksandrów Kujawski	Odolion	42/6	4,1359
6.	Aleksandrów Kujawski	Ośno I	150/2	8,9101
7.	Aleksandrów Kujawski	Otłoczyn	334/13	0,0575
8.	Aleksandrów Kujawski	Otłoczyn	334/20	12,1801
9.	Aleksandrów Kujawski	Słomkowo	301	7,2100
10.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	1	2,2305
11.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	2	0,8164
12.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	2	0,1977
13.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	3/1	0,1473
14.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	3/2	0,3752
15.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	4/2	0,1012
16.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	4/7	6,3517
17.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	7	2,8789
18.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	8/1	3,0130
19.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	8/2	0,0139
20.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	10/1	2,3002
21.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	10/2	0,3789
22.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	11	1,9535
23.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	15/1	2,9460
24.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	16/11	3,7698
25.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	17/6	0,3068
26.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	17/8	2,0298
27.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	39/5	0,5188

28.	Aleksandrów Kujawski M.	Aleksandrów Kujawski 1	39/21	4,8848
29.	Ciechocinek	Ciechocinek	396/58	0,0203
30.	Ciechocinek	Ciechocinek	396/60	4,1556
31.	Raciążek	Turzno	152/4	9,6815
32.	Raciążek	Turzynek	43	3,8800
33.	Waganiec	Józefowo	86/1	7,9424
34.	Waganiec	0018-Konstantynowo	68/6	8,1665
35.	Waganiec	0018-Konstantynowo	68/15	0,1266
36.	Waganiec	0018-Konstantynowo	68/18	0,1986
37.	Waganiec	Sierzchowo	163/1	2,9150
38.	Waganiec	Waganiec	4/10	0,4108
39.	Waganiec	Waganiec	4/11	4,2222
40.	Waganiec	Waganiec	201/30	5,0639
41.	Waganiec	Włoszyca	40	2,7000
42.	Waganiec	Zbrachlin Nowy	4/4	11,6751
	POWIAT BRODNICKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
43.	Bobrowo	Choińskie Budy	4	0,7300
44.	Bobrowo	Choińskie Budy	40	0,2400
45.	Bobrowo	Czekanowo	1	1,0000
46.	Bobrowo	Grabowiec	89	0,2000
47.	Bobrowo	Grabowiec	91	4,1000
48.	Bobrowo	Grabowiec	138	4,0000
49.	Bobrowo	Kawki	82	0,1100
50.	Bobrowo	Kawki	83	0,0200
51.[1]	Bobrowo	Kawki	180/1	0,3793
51.[2]	Bobrowo	Kawki	180/4	1,1329
52.	Bobrowo	Kawki	181	0,1400
53.	Bobrowo	Kawki	182	0,0100
54.	Bobrowo	Kawki	183	0,0200
55.	Bobrowo	Kawki	184	6,0000
56.	Bobrowo	Kruszyny Szlacheckie	70	6,5300
57.	Bobrowo	Małki	111	3,1500
58.	Bobrowo	Małki	228	8,1700
59.	Bobrowo	Wichulec	35	3,1500
60.	Bobrowo	Wichulec	49	2,8400
61.	Brodnica	Cielęta	1963	0,3120
62.	Brodnica	Cielęta	1988	0,8080
63.	Brodnica	Gorczenica	12	0,1000
64.	Brodnica	Gorczenica	16	3,5800
65.	Brodnica	Gorczenica	24	0,0800
66.	Brodnica	Gorczenica	81	5,3600
67.	Brodnica	Gorczenica	87	0,1000
68.	Brodnica	Gorczenica	103	0,4700
69.	Brodnica	Karbowo	270/5	0,0578
70.	Brodnica	Karbowo	271/4	0,5232
71.	Brodnica	Karbowo	273/3	0,1259
72.	Brodnica	Karbowo	273/4	0,2067
73.	Brodnica	Karbowo	274/2	0,3600
74.	Brodnica	Karbowo	529/3	1,0000
75.	Brodnica	Karbowo	529/5	0,1850
76.	Brodnica	Karbowo	529/7	0,5527
77.	Brodnica	Karbowo	529/10	6,1997
78.	Brodnica	Karbowo	621	0,3100
79.	Brodnica	Karbowo	757	0,0033

80.	Brodnica	Karbowo	778	0,2500
81.	Brodnica	Kruszynki	17/1	1,4400
82.	Brodnica	Kruszynki	24/1	3,2400
83.	Brodnica	Kruszynki	34/1	4,8700
84.	Brodnica	Kruszynki	46/1	1,9900
85.	Brodnica	Kruszynki	80/1	0,0400
86.	Brodnica	Kruszynki	81	0,4600
87.	Brodnica	Kruszynki	100/1	0,0515
88.	Brodnica	Kruszynki	100/7	0,7788
89.	Brodnica	Kruszynki	100/8	3,2465
90.	Brodnica	Kruszynki	101	0,3200
91.	Brodnica	Kruszynki	102/1	0,6200
92.	Brodnica	Kruszynki	103	0,0300
93.	Brodnica	Moczadło	25	0,2700
94.	Brodnica	Moczadło	27	0,8100
95.	Brodnica	Moczadło	28	0,4800
96.	Brodnica	Moczadło	61	0,1900
97.	Brodnica	Niewierz	9	0,9700
98.	Brodnica	Niewierz	54	5,8200
99.	Brodnica	Niewierz	57	0,2000
100.	Brodnica	Niewierz	103	2,5400
101.	Brodnica	Nowy Dwór	69	5,2900
102.	Brodnica	Nowy Dwór	131	1,6600
103.	Brodnica	Opalenica	4	1,6700
104.	Brodnica	Przydatki	4/1	0,6203
105.	Brodnica	Przydatki	4/2	1,2121
106.	Brodnica	Przydatki	4/3	2,2091
107.	Brodnica	Przydatki	59/1	1,7132
108.	Brodnica	Przydatki	59/2	3,7233
109.	Brodnica	Przydatki	59/3	0,2435
110.	Brodnica	Szabda	320/6	4,2655
111.	Brodnica	Szabda	323	0,4300
112.	Brodnica M.	Brodnica	44/3	0,1234
113.	Brodnica M.	Brodnica	66	2,3579
114.	Brodnica M.	Brodnica	65	0,5739
115.	Brodnica M.	Brodnica	77	2,1035
116.	Brodnica M.	Brodnica	76	0,1088
117.	Brodnica M.	Brodnica	176/1	0,1664
118.	Brodnica M.	Brodnica	178	0,2825
119.	Brodnica M.	Brodnica	179	0,5075
120.	Brodnica M.	Brodnica	180/1	0,0756
121.	Brodnica M.	Brodnica	180/2	0,0470
122.	Brodnica M.	Brodnica	187/2	0,3510
123.	Brodnica M.	Brodnica	187/3	0,1442
124.	Brodnica M.	Brodnica	202/2	0,0207
125.	Brodnica M.	Brodnica	204	0,0993
126.	Brodnica M.	Brodnica	205/2	0,0209
127.	Brodnica M.	Brodnica	208/2	0,0010
128.	Brodnica M.	Brodnica	208/3	0,0162
129.	Brodnica M.	Brodnica	209/2	0,0011
130.	Brodnica M.	Brodnica	209/3	0,0038
131.	Brodnica M.	Brodnica	210	1,1026
132.	Brodnica M.	Brodnica	211	0,7296
133.	Brodnica M.	Brodnica	212	0,1799
134.	Brodnica M.	Brodnica	229	0,4942
135.	Brodnica M.	Brodnica	228	0,2302

136.	Brodnica M.	Brodnica	231	0,0467
137.	Brodnica M.	Brodnica	232	0,0220
138.	Brodnica M.	Brodnica	233	0,3640
139.	Brodnica M.	Brodnica	234	0,0326
140.	Brodnica M.	Brodnica	279/1	0,0020
141.	Brodnica M.	Brodnica	279/2	0,0923
142.	Brodnica M.	Brodnica	281/1	0,0038
143.	Brodnica M.	Brodnica	281/2	0,0662
144.	Brodnica M.	Brodnica	282	0,3327
145.	Brodnica M.	Brodnica	283	0,1244
146.	Brodnica M.	Brodnica	284	0,0295
147.	Brodnica M.	Brodnica	287	0,0465
148.	Brodnica M.	Brodnica	288	0,0475
149.	Brodnica M.	Brodnica	291	0,0121
150.	Brodnica M.	Brodnica	292	0,0504
151.	Brodnica M.	Brodnica	427	0,0071
152.	Brodnica M.	Brodnica	428	0,0133
153.	Brodnica M.	Brodnica	429	0,0119
154.	Brodnica M.	Brodnica	430	0,0751
155.	Brodnica M.	Brodnica	431	0,1192
156.	Brodnica M.	Brodnica	432	0,0441
157.	Brodnica M.	Brodnica	433	0,0062
158.	Brodnica M.	Brodnica	435/2	0,0316
159.	Brodnica M.	Brodnica	435/3	0,0023
160.	Brodnica M.	Brodnica	435/4	0,2077
161.	Brodnica M.	Brodnica	436/1	0,0074
162.	Brodnica M.	Brodnica	436/2	0,0028
163.	Brodnica M.	Brodnica	448	2,1321
164.	Brodnica M.	Brodnica	451/2	0,0803
165.	Brodnica M.	Brodnica	451/3	0,0150
166.	Brodnica M.	Brodnica	452/5	0,1903
167.	Brodnica M.	Brodnica	452/13	0,6094
168.	Brodnica M.	Brodnica	453/2	0,2888
169.	Brodnica M.	Brodnica	454/4	0,0099
170.	Brodnica M.	Brodnica	454/6	0,1377
171.	Brodnica M.	Brodnica	454/10	0,0167
172.	Brodnica M.	Brodnica	454/16	0,0029
173.	Brodnica M.	Brodnica	454/17	8,2548
174.	Brodnica M.	Brodnica	456	0,3368
175.	Brodnica M.	Brodnica	458	0,4590
176.	Brodnica M.	Brodnica	459	1,2005
177.	Brodnica M.	Brodnica	460	0,8076
178.	Brodnica M.	Brodnica	464	0,0160
179.	Brodnica M.	Brodnica	534	1,1974
180.	Brodnica M.	Brodnica	592	2,0955
181.	Brodnica M.	Brodnica	627	0,7078
182.	Brodnica M.	Brodnica	1773/1	0,0076
183.	Brodnica M.	Brodnica	1773/2	0,0205
184.	Brodnica M.	Brodnica	1773/3	0,4462
185.	Brodnica M.	Brodnica	1773/4	0,0959
186.	Brodnica M.	Brodnica	1773/5	0,0004
187.	Brodnica M.	Brodnica	1917/1	1,9624
188.	Brodnica M.	Brodnica	1917/2	0,0188
189.	Brodnica M.	Brodnica	1917/3	0,7221
190.	Brodnica M.	Brodnica	1917/4	0,2061
191.	Brodnica M.	Brodnica	1917/5	0,0008

192.	Brodnica M.	Brodnica	1917/6	0,0753
193.	Brodnica M.	Brodnica	1917/7	1,6796
194.	Brodnica M.	Brodnica	1917/8	0,0563
195.	Brodnica M.	Brodnica	1917/9	0,0805
196.	Brodnica M.	Brodnica	1917/10	0,1418
197.	Brodnica M.	Brodnica	1917/12	0,0560
198.	Brodnica M.	Brodnica	1917/13	2,3654
199.	Brodnica M.	Brodnica	1917/15	0,0557
200.	Brodnica M.	Brodnica	1917/16	0,6586
201.	Brodnica M.	Brodnica	1917/18	0,0312
202.	Brodnica M.	Brodnica	1917/19	0,0808
203.	Brodnica M.	Brodnica	2401/11	0,0208
204.	Brodnica M.	Brodnica	2512/1	2,1300
205.	Brodnica M.	Brodnica	2512/2	0,4343
206.	Brodnica M.	Brodnica	2514/1	0,0168
207.	Brodnica M.	Brodnica	2522	3,0487
208.	Brodnica M.	Brodnica	2524/2	0,0115
209.	Brodnica M.	Brodnica	2524/3	4,9904
210.	Brodnica M.	Brodnica	2547/2	0,0272
211.	Bartniczka	Bartniczka	32	1,1700
212.	Bartniczka	Grążawy	52/2	4,2093
213.	Bartniczka	Grążawy	247/2	9,4600
214.	Bartniczka	Gutowo	88/2	1,8858
215.	Bartniczka	Gutowo	93/4	2,7895
216.	Bartniczka	Gutowo	143	3,6300
217.	Bartniczka	Łaszewo	3	0,0400
218.	Bartniczka	Łaszewo	4	0,0100
219.	Bartniczka	Łaszewo	7/1	0,2600
220.	Bartniczka	Łaszewo	8	0,0100
221.	Bartniczka	Radoszki	226/4	0,1206
222.[1]	Bartniczka	Radoszki	245/6	2,8713
223.[1]	Bartniczka	Radoszki	249/8	1,5652
224.	Bartniczka	Radoszki	374	1,9500
225.	Bartniczka	Radoszki	400	1,3600
226.	Bartniczka	Radoszki	402	0,4400
227.	Bartniczka	Radoszki	411	1,3900
228.	Jabłonowo Pomorskie	Budziszewo	147/3	10,4851
229.	Jabłonowo Pomorskie	Buk Góralski	28	3,8400
230.	Jabłonowo Pomorskie	Buk Góralski	82	1,7300
231.	Jabłonowo Pomorskie	Buk Góralski	83	6,6100
232.	Jabłonowo Pomorskie	Buk Góralski	84	1,1800
233.	Jabłonowo Pomorskie	Gorzechówko	11	1,3000
234.	Jabłonowo Pomorskie	Gorzechówko	72	1,5900
235.	Jabłonowo Pomorskie	Jabłonowo Zamek	9	2,3400
236.	Jabłonowo Pomorskie	Jabłonowo Zamek	63/2	2,8343
237.	Jabłonowo Pomorskie	Jabłonowo Zamek	161/2	10,0193
238.	Jabłonowo Pomorskie	Kamień	22	1,0100
239.	Jabłonowo Pomorskie	Kamień	119	1,7100
240.	Jabłonowo Pomorskie	Kamień	328	0,1300
241.	Jabłonowo Pomorskie	Konojady	15/6	13,0334
242.	Jabłonowo Pomorskie	Lembarg	527/1	3,1300
243.	Jabłonowo Pomorskie	Piecewo	6	3,3000
244.	Jabłonowo Pomorskie	Szczepanki	361	2,2800
245.	Jabłonowo Pomorskie	Szczepanki	368/1	1,1403
246.	Jabłonowo Pomorskie	Szczepanki	369	0,6800
247.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	102/1	0,0062

248.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/1	0,0270
249.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/2	0,0104
250.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/3	0,0044
251.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/4	0,0162
252.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/5	0,0123
253.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/6	0,0028
254.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/7	0,0005
255.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/8	0,0014
256.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/9	0,0017
257.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/10	0,0012
258.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/11	0,0046
259.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/12	0,0071
260.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/13	0,0045
261.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/14	0,0123
262.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/15	0,0005
263.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/16	0,0014
264.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/17	0,0010
265.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/18	0,0016
266.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/19	0,0027
267.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/20	0,0018
268.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/34	0,1050
269.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/54	0,0189
270.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/55	0,0452
271.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/56	0,0632
272.	Jabłonowo Pomorskie M.	Jabłonowo Pomorskie	151/57	23,4480
273.	Osiek	Dębowo	44	3,1000
274.	Osiek	Kolonia Osiek	29	0,1100
275.	Osiek	Kolonia Osiek	57/1	1,1595
276.	Osiek	Kolonia Osiek	57/2	1,4705
277.	Osiek	Kolonia Osiek	84	0,1700
278.	Osiek	Osiek	135/4	5,8629
279.	Osiek	Strzygi	7	1,1700
280.	Osiek	Sumin	203	7,0200
281.	Osiek	Tadajewo	152	3,6900
282.	Zbiczno	Najmowo	21/7	5,1109
283.	Zbiczno	Sumówko	2	0,3100
284.	Zbiczno	Sumówko	3	0,0400
285.	Zbiczno	Sumówko	103	0,4100
	POWIAT BYDGOSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
286.	Białe Błota	Białe Błota	26/1	12,5482
287.	Białe Błota	Białe Błota	713/1	0,0282
288.	Białe Błota	Białe Błota	713/2	0,5175
289.	Białe Błota	Białe Błota	714	0,3160
290.	Białe Błota	Białe Błota	715/1	0,2407
291.	Białe Błota	Białe Błota	715/2	1,1246
292.	Białe Błota	Białe Błota	817	0,5900
293.	Białe Błota	Białe Błota	848/5	0,0936
294.	Białe Błota	Białe Błota	848/6	8,6971
295.	Białe Błota	Białe Błota	918	9,9700
296.	Białe Błota	Białe Błota	930	3,0500
297.	Białe Błota	Białe Błota	950/1	0,2238
298.	Białe Błota	Białe Błota	950/3	11,2328
299.	Białe Błota	Kruszyn Krajeński	6/3	2,5522
300.	Białe Błota	Murowaniec	171	0,0500

301.	Białe Błota	Murowaniec	244	3,5800
302.	Białe Błota	Murowaniec	247	0,0600
303.	Białe Błota	Zielonka	24/2	3,5543
304.	Dąbrowa Chełmińska	Dąbrowa Chełmińska	298	0,0100
305.	Dąbrowa Chełmińska	Dąbrowa Chełmińska	346/1	18,0500
306.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	246	0,0500
307.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	291/1	0,2100
308.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	293/2	0,5423
309.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	296/2	2,6806
310.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	297/3	0,0744
311.	Dąbrowa Chełmińska	Gzin Górny	298/3	2,4496
312.	Dąbrowa Chełmińska	Ostromecko	9	37,9100
313.	Dobrcz	Kotomierz	166/3	5,5784
314.	Dobrcz	Magdalenka	2	1,4896
315.	Dobrcz	Magdalenka	10	1,9300
316.	Dobrcz	Magdalenka	91/2	8,8618
317.	Dobrcz	Stronno	62/1	0,3417
318.	Dobrcz	Stronno	62/2	0,2626
319.	Dobrcz	Stronno	62/3	0,3253
320.	Dobrcz	Stronno	62/4	0,0900
321.	Dobrcz	Stronno	62/5	0,2641
322.	Dobrcz	Stronno	62/6	0,5697
323.	Dobrcz	Stronno	63/1	0,3857
324.	Dobrcz	Stronno	63/2	0,3133
325.	Dobrcz	Stronno	63/3	1,0350
326.	Dobrcz	Stronno	63/4	0,2400
327.	Dobrcz	Stronno	63/5	0,0753
328.	Dobrcz	Stronno	63/6	0,5149
329.	Dobrcz	Stronno	63/7	0,0467
330.	Dobrcz	Stronno	63/8	0,7071
331.	Dobrcz	Stronno	63/9	0,5504
332.	Dobrcz	Stronno	63/10	1,6000
333.	Dobrcz	Stronno	63/11	0,3649
334.	Dobrcz	Stronno	65/2	1,1722
335.	Dobrcz	Stronno	65/3	0,0361
336.	Dobrcz	Stronno	65/4	3,9383
337.	Dobrcz	Stronno	67	0,1700
338.	Dobrcz	Stronno	68/1	0,2100
339.	Dobrcz	Stronno	68/2	0,8552
340.	Dobrcz	Stronno	176/1	0,0030
341.	Dobrcz	Stronno	335	0,6884
342.	Dobrcz	Trzebień	23	7,5900
343.	Dobrcz	Wudzyń	304/1	0,3087
344.	Dobrcz	Wudzyń	304/2	1,0547
345.	Dobrcz	Wudzyń	304/3	0,0350
346.	Dobrcz	Wudzyń	304/4	0,0813
347.	Dobrcz	Wudzyń	304/5	0,4336
348.	Dobrcz	Wudzyń	304/6	0,9152
349.	Dobrcz	Wudzyń	304/7	0,0292
350.	Dobrcz	Wudzyń	304/8	0,6546
351.	Dobrcz	Wudzyń	304/9	0,1141
352.	Dobrcz	Wudzyń	304/10	0,3481
353.	Dobrcz	Wudzyń	304/11	0,1257
354.	Dobrcz	Wudzyń	304/12	0,0222
355.	Dobrcz	Wudzyń	304/13	0,0433
356.	Dobrcz	Wudzyń	304/14	0,2361

357.	Dobrcz	Wudzyń	304/15	0,0664
358.	Dobrcz	Wudzyń	304/16	0,0657
359.	Dobrcz	Wudzyń	304/17	0,0351
360.	Dobrcz	Wudzyń	304/18	0,3498
361.	Dobrcz	Wudzyń	304/19	0,0842
362.	Dobrcz	Wudzyń	304/20	0,8306
363.	Dobrcz	Wudzyń	304/21	0,0385
364.	Dobrcz	Wudzyń	304/22	3,7505
365.	Koronowo	Buszkowo	15	0,4538
366.	Koronowo	Buszkowo	16	0,0400
367.	Koronowo	Buszkowo	17	0,2900
368.	Koronowo	Buszkowo	24	0,0200
369.	Koronowo	Buszkowo	57	0,0400
370.	Koronowo	Buszkowo	60	4,1200
371.	Koronowo	Buszkowo	95	0,6100
372.	Koronowo	Buszkowo	106	2,5600
373.	Koronowo	Lucim	93	2,0800
374.	Koronowo	Lucim	95	3,9900
375.	Koronowo	Lucim	298	6,0400
376.	Koronowo	Lucim	326	3,7600
377.	Koronowo	Lucim	337	1,8400
378.	Koronowo	Lucim	352	0,6100
379.	Koronowo	Łąsko	67	1,3400
380.	Koronowo	Łąsko	68	0,4300
381.	Koronowo	Łąsko	70	0,2000
382.	Koronowo	Łąsko	72	0,5700
383.	Koronowo	Mąkowarsko	18	6,4100
384.	Koronowo	Mąkowarsko	189	0,3700
385.	Koronowo	Mąkowarsko	272	0,0300
386.	Koronowo	Mąkowarsko	274	0,1000
387.	Koronowo	Mąkowarsko	279/1	10,3400
388.	Koronowo	Nowy Dwór	157	1,8900
389.	Koronowo	Nowy Dwór	158	1,7700
390.	Koronowo	Stary Jasinec	267	0,3300
391.	Koronowo M.	Koronowo	45/1	2,8992
392.	Koronowo M.	Koronowo	48	0,1109
393.	Koronowo M.	Koronowo	55	0,1654
394.	Koronowo M.	Koronowo	60	0,7986
395.	Koronowo M.	Koronowo	539/2	0,4119
396.	Koronowo M.	Koronowo	540	0,0547
397.	Koronowo M.	Koronowo	649/2	0,3308
398.	Koronowo M.	Koronowo	745	0,4479
399.	Koronowo M.	Koronowo	1006/1	2,1011
400.	Koronowo M.	Koronowo	1018	0,0585
401.	Koronowo M.	Koronowo	1199	3,1716
402.	Koronowo M.	Koronowo	380/1	4,1223
403.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	28/17	11,8070
404.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	28/20	4,0701
405.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	255	0,1500
406.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	257	1,7000
407.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	403/1	0,6800
408.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	411	1,6600
409.	Nowa Wieś Wielka	Brzoza	706	15,5600
410.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/3	1,1130
411.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/4	0,1705
412.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/5	0,0500

413.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/6	0,8261
414.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/7	0,0173
415.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/8	0,1941
416.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/9	0,0168
417.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/10	0,9224
418.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/11	0,0282
419.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/12	0,2562
420.	Nowa Wieś Wielka	Dobromierz	6/13	1,1775
421.	Nowa Wieś Wielka	Dziemionna	104/4	1,6226
422.	Nowa Wieś Wielka	Januszkowo	145/1	0,0100
423.	Nowa Wieś Wielka	Januszkowo	145/3	2,7579
424.	Nowa Wieś Wielka	Leszyce	46/1	10,1600
425.	Nowa Wieś Wielka	Leszyce	268/3	0,5947
426.	Nowa Wieś Wielka	Leszyce	268/5	8,2196
427.	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	116/3	10,0973
428.	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	198/1	0,0400
429.	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	199/1	0,0300
430.	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	200/1	0,0700
431.	Nowa Wieś Wielka	Nowa Wieś Wielka	201	0,3300
432.	Nowa Wieś Wielka	Prądocin	63/1	1,6814
433.	Nowa Wieś Wielka	Prądocin	63/2	1,3460
434.	Nowa Wieś Wielka	Prądocin	63/3	0,7850
435.	Nowa Wieś Wielka	Prądocin	63/4	0,4600
436.	Nowa Wieś Wielka	Tarkowo	54	4,2200
437.	Osielsko	Bożenkowo	396/1	4,9740
438.	Osielsko	Bożenkowo	396/2	0,7509
439.	Osielsko	Bożenkowo	396/3	0,1512
440.	Osielsko	Bożenkowo	396/4	0,3521
441.	Osielsko	Bożenkowo	396/5	0,1352
442.	Osielsko	Bożenkowo	396/6	0,1592
443.	Osielsko	Bożenkowo	397/2	1,6735
444.	Osielsko	Bożenkowo	397/3	2,4461
445.	Osielsko	Bożenkowo	397/6	11,9444
446.	Osielsko	Bożenkowo	423	0,7863
447.	Osielsko	Maksymilianowo	1	0,0500
448.	Osielsko	Maksymilianowo	2/5	6,0900
449.	Osielsko	Maksymilianowo	2/6	1,5300
450.	Osielsko	Maksymilianowo	2/13	0,5184
451.	Osielsko	Maksymilianowo	2/8	9,2200
452.	Osielsko	Maksymilianowo	2/9	1,9000
453.	Osielsko	Maksymilianowo	2/10	0,4200
454.	Osielsko	Maksymilianowo	2/11	0,3700
455.	Osielsko	Maksymilianowo	3	0,1500
456.	Osielsko	Maksymilianowo	5/2	0,1867
457.	Osielsko	Maksymilianowo	31/2	0,0159
458.	Osielsko	Maksymilianowo	31/3	0,0343
459.	Osielsko	Maksymilianowo	100	0,0800
460.	Osielsko	Maksymilianowo	107/2	0,2066
461.	Osielsko	Maksymilianowo	107/3	0,7087
462.	Osielsko	Maksymilianowo	107/4	0,2487
463.	Osielsko	Maksymilianowo	195/1	0,5333
464.	Osielsko	Maksymilianowo	195/2	1,0178
466.	Osielsko	Maksymilianowo	197/2	0,1595
467.	Osielsko	Maksymilianowo	197/3	0,1101
468.	Osielsko	Maksymilianowo	197/6	0,0887
469.	Osielsko	Maksymilianowo	220	0,0489

470.	Osielsko	Maksymilianowo	221	0,1100
471.	Osielsko	Maksymilianowo	313/1	0,0092
472.	Osielsko	Maksymilianowo	314/1	0,0160
473.	Osielsko	Maksymilianowo	320/2	0,2569
474.	Osielsko	Maksymilianowo	320/5	0,2543
475.	Osielsko	Maksymilianowo	320/6	0,2522
476.	Osielsko	Maksymilianowo	320/7	0,1419
477.	Osielsko	Maksymilianowo	320/9	0,2718
478.	Osielsko	Maksymilianowo	320/11	0,2589
479.	Osielsko	Maksymilianowo	320/14	0,6906
480.	Osielsko	Maksymilianowo	320/15	0,6139
481.	Osielsko	Maksymilianowo	320/17	0,1834
482.	Osielsko	Maksymilianowo	320/19	0,4065
483.	Osielsko	Maksymilianowo	320/20	1,5058
484.	Osielsko	Maksymilianowo	320/21	0,0351
485.	Osielsko	Maksymilianowo	320/23	10,9277
486.	Osielsko	Maksymilianowo	320/24	9,4302
487.	Osielsko	Maksymilianowo	320/27	0,0034
488.	Osielsko	Maksymilianowo	323/2	0,0500
489.	Osielsko	Niemcz	201	0,3835
490.[1]	Osielsko	Niemcz	204/1	0,0127
491.[1]	Osielsko	Niemcz	206/4	0,0120
492.	Osielsko	Niemcz	257/1	0,6695
493.	Osielsko	Niemcz	257/2	2,2920
494.	Osielsko	Żołędowo	95	0,1204
495.	Osielsko	Żołędowo	99	0,0487
496.	Osielsko	Żołędowo	102	0,0190
497.	Osielsko	Żołędowo	289/1	5,6751
498.	Osielsko	Żołędowo	290	0,5400
499.	Osielsko	Żołędowo	291	0,2200
500.	Osielsko	Żołędowo	522	1,1800
501.	Osielsko	Żołędowo	529/1	1,5115
502.	Osielsko	Żołędowo	536	2,7050
503.	Osielsko	Żołędowo	554/1	6,6825
504.	Osielsko	Żołędowo	571/1	2,2300
505.	Osielsko	Żołędowo	591	0,2700
506.	Osielsko	Żołędowo	594/1	4,4300
507.	Osielsko	Żołędowo	595	0,1900
508.	Osielsko	Żołędowo	596	0,1760
509.	Sicienko	Kruszyn	155	0,3800
510.	Sicienko	Kruszyn	156	4,4200
511.	Sicienko	Kruszyn	157	0,4300
512.	Sicienko	Kruszyn	160	0,0200
513.	Sicienko	Kruszyniec	77	0,1100
514.	Sicienko	Kruszyniec	98	0,0100
515.	Sicienko	Kruszyniec	99	1,9700
516.	Sicienko	Kruszyniec	100	0,0040
517.	Sicienko	Kruszyniec	101	0,0100
518.	Sicienko	Kruszyniec	102	0,0100
519.	Sicienko	Pawłówek	127	3,7850
520.	Sicienko	Strzelewo	101	9,6600
521.	Sicienko	Zielonczyn	111	0,7200
522.	Sicienko	Zielonczyn	148	3,1280
523.	Sicienko	Zielonczyn	149	0,0100
524.	Sicienko	Zielonczyn	152	0,5100
525.	Sicienko	Zielonczyn	282	1,1728

526.	Sicienko	Zielonczyn	283	0,0800
527.	Solec Kujawski	Makowiska	151/4	2,2680
528.	Solec Kujawski	Otorowo	227	6,0100
529.	Solec Kujawski	Przyłubie	290	0,1300
530.	Solec Kujawski	Przyłubie	294/2	2,5220
531.	Solec Kujawski	Przyłubie	294/3	10,1940
532.	Solec Kujawski	Przyłubie	294/5	3,0593
533.	Solec Kujawski	Przyłubie	294/6	8,0689
534.	Solec Kujawski	Przyłubie	294/8	3,0354
535.	Solec Kujawski	Przyłubie	358	0,1020
536.	Solec Kujawski	Przyłubie	362/1	0,1132
537.	Solec Kujawski	Przyłubie	362/2	0,4228
538.	Solec Kujawski	Przyłubie	366/2	0,3026
539.	Solec Kujawski	Przyłubie	515	1,5176
540.	Solec Kujawski	Wypaleniska	3	1,7600
541.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	271	5,5300
542.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	671	0,3000
543.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	680/2	0,0787
544.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	680/4	0,0087
545.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	680/6	1,3382
546.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	680/7	0,0306
547.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	737/16	3,3427
548.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	738/1	0,0700
549.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	738/2	0,0300
550.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	738/3	2,5600
551.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	787	0,1300
552.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	788	0,1200
553.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	791	0,8500
554.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	880	4,2700
555.	Solec Kujawski M.	Solec Kujawski	1163	3,6900
	POWIAT CHEŁMIŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
556.	Lisewo	Błachta	42	0,4100
557.	Lisewo	Błachta	43	0,2500
558.	Lisewo	Chrusty	2	1,1800
559.	Lisewo	Kornatowo	64/12	3,9647
560.	Lisewo	Kornatowo	65	6,3300
561.	Lisewo	Krajęcin	73	0,6200
562.	Lisewo	Lisewo	25	0,1300
563.	Lisewo	Lisewo	32	0,0900
564.	Lisewo	Lisewo	33	0,1100
565.	Lisewo	Lisewo	39	0,5500
566.	Lisewo	Lisewo	169	1,3700
567.	Lisewo	Malankowo	2	0,0700
568.	Lisewo	Malankowo	4	1,5800
569.	Lisewo	Malankowo	14	1,0000
570.	Lisewo	Pniewite	84/1	0,0027
571.	Lisewo	Pniewite	91	0,0200
572.	Lisewo	Pniewite	97	0,0600
573.	Lisewo	Pniewite	98	0,0400
574.	Lisewo	Pniewite	100	0,0100
575.	Lisewo	Pniewite	183	6,0200
576.	Lisewo	Pniewite	216	1,9400
577.	Papowo Biskupie	Dubielno	11/3	1,2369
578.	Papowo Biskupie	Dubielno	184/4	3,1657

579.	Papowo Biskupie	Dubielno	185/1	0,7447
580.	Papowo Biskupie	Dubielno	185/2	0,5569
581.	Papowo Biskupie	Dubielno	185/3	0,9208
582.	Papowo Biskupie	Firlus	17/7	2,5390
583.	Papowo Biskupie	Firlus	17/10	3,5409
584.	Stolno	Pilewice	42	4,6400
585.	Stolno	Gorzuchowo	113	7,2900
586.	Unisław	Grzybno	86	0,9200
587.	Unisław	Grzybno	189/5	6,2477
591.	Unisław	Unisław	265	2,9500
592.	Unisław	Unisław	314/9	7,9608
593.	Unisław	Unisław	853/5	5,0840
594.	Unisław	Unisław	864/3	0,0964
	POWIAT GOLUBSKO-DOBRZYŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
595.	Golub-Dobrzyń	Gajewo	23/1	3,0710
596.	Golub-Dobrzyń	Gałczewko	2/2	9,0017
597.	Golub-Dobrzyń	Gałczewko	81	1,3000
598.	Golub-Dobrzyń	Gałczewko	90	0,0700
599.	Golub-Dobrzyń	Gałczewko	133	0,0300
600.	Golub-Dobrzyń	Gałczewko	134	0,0100
601.	Golub-Dobrzyń	Kujawa	23/3	14,7400
602.	Golub-Dobrzyń	Lisewo	59	4,2500
603.	Golub-Dobrzyń	Lisewo	76	0,0400
604.	Golub-Dobrzyń	Nowa Wieś	26	0,3300
605.	Golub-Dobrzyń	Ostrowite	325/11	8,6055
606.	Golub-Dobrzyń	Podzamek Golubski	56	2,8500
607.	Golub-Dobrzyń	Podzamek Golubski	75	0,0300
608.	Golub-Dobrzyń	Podzamek Golubski	296	0,0300
609.	Golub-Dobrzyń	Podzamek Golubski	297	0,1300
610.	Golub-Dobrzyń	Podzamek Golubski	299/3	1,8138
611.	Golub-Dobrzyń	Sokoligóra	228	1,2500
612.	Golub-Dobrzyń	Wrocki	52	9,7900
613.	Golub-Dobrzyń	Wrocki	179/4	0,0200
614.	Golub-Dobrzyń M.	Golub-Dobrzyń	35/9	5,0664
615.	Kowalewo Pomorskie	Borówno	1/1	1,7138
616.	Kowalewo Pomorskie	Borówno	194	0,1100
617.	Kowalewo Pomorskie	Chełmoniec	13	0,7600
618.	Kowalewo Pomorskie	Chełmoniec	15	10,6900
619.	Kowalewo Pomorskie	Frydrychowo	274	1,9400
620.	Kowalewo Pomorskie	Mariany	334	3,7400
621.	Kowalewo Pomorskie	Mariany	338	5,2500
622.	Kowalewo Pomorskie	Napole	87	0,0700
623.	Kowalewo Pomorskie	Napole	91	0,8600
624.	Kowalewo Pomorskie	Nowy Dwór	103/5	13,5651
625.	Kowalewo Pomorskie	Nowy Dwór	206	1,2500
626.	Kowalewo Pomorskie	Sierakowo	1/1	1,2456
627.	Kowalewo Pomorskie	Sierakowo	52/1	1,9026
628.	Kowalewo Pomorskie	Sierakowo	54/1	0,0189
629.	Kowalewo Pomorskie	Wielkie Rychnowo	252/1	7,4860
630.	Kowalewo Pomorskie	Wielkie Rychnowo	83/10	0,1124
631.	Kowalewo Pomorskie	Wielkie Rychnowo	83/12	0,0122
632.	Kowalewo Pomorskie	Wielkie Rychnowo	83/14	0,0311
633.	Kowalewo Pomorskie	Wielkie Rychnowo	83/17	8,7398
634.	Kowalewo Pomorskie	Zapluskowęsy	107/1	0,1903

635.	Kowalewo Pomorskie	Zapluskowęsy	110/1	2,2882
636.	Kowalewo Pomorskie	Zapluskowęsy	281/1	1,4392
637.	Kowalewo Pomorskie	Zapluskowęsy	292/1	1,2052
638.	Kowalewo Pomorskie	Zapluskowęsy	338/1	3,9108
639.	Kowalewo Pomorskie M.	1-Kowalewo Pomorskie	37	1,5844
640.	Kowalewo Pomorskie M.	1-Kowalewo Pomorskie	89	0,0212
641.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	11/14	0,1356
642.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	11/22	11,9172
643.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	24	0,3726
644.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	26	0,5904
645.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	29	0,0383
646.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	36	0,1376
647.	Kowalewo Pomorskie M.	2-Kowalewo Pomorskie	48	0,0207
	POWIAT GRUDZIĄDZKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
648.	Grudziądz	Biały Bór	34	1,8900
649.	Grudziądz	Biały Bór	522	0,9800
650.	Grudziądz	Mały Rudnik	114/1	1,1540
651.	Grudziądz	Mały Rudnik	114/2	0,7660
652.	Grudziądz	Ruda	33	0,0900
653.	Grudziądz	Ruda	251	0,5600
654.	Grudziądz	Ruda	252	0,3000
655.	Grudziądz	Rudnik	145	0,0700
656.	Grudziądz	Rudnik	159	0,1200
657.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	30	1,7000
658.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	51	1,6050
659.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	56	1,8000
660.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	61	1,6050
661.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	156	2,1200
662.	Grudziądz	Wałdowo Szlacheckie	245	1,5000
663.	Grudziądz	Węgrowo	48	2,5400
664.	Grudziądz	Wielkie Lniska	17	0,0900
665.	Grudziądz	Wielkie Lniska	18/1	3,1700
666.	Grudziądz	Wielkie Lniska	35	3,5500
667.	Grudziądz	Wielkie Lniska	57/1	2,8600
668.	Grudziądz	Wielkie Lniska	70	4,5800
669.	Grudziądz	Wielkie Lniska	83	0,0900
670.	Gruta	Boguszewo	71	0,0600
671.	Gruta	Boguszewo	91/2	9,5397
672.	Gruta	Boguszewo	138	0,0300
673.	Gruta	Gruta	28/6	1,7834
674.	Gruta	Gruta	188	0,0300
675.	Gruta	Gruta	192	3,6200
676.	Gruta	Gruta	212	0,3000
677.	Gruta	Kitnowo	105	0,4100
678.	Gruta	Mełno	87/3	0,0429
679.	Gruta	Mełno	87/4	11,6432
680.	Gruta	Mełno	128	0,0410
681.	Gruta	Nicwałd	75/5	9,0543
682.	Gruta	Okonin	122	3,7200
683.	Gruta	Okonin	268	0,0600
684.	Gruta	Okonin	269	0,2100
685.	Gruta	Okonin	270	0,1500
686.	Gruta	Okonin	302	1,8800
687.	Gruta	Okonin	305	1,0500

688.	Rogóźno	Biełachowo	168	2,9200
689.	Rogóźno	Gubiny	16	12,9800
690.	Rogóźno	Gubiny	59	0,2600
691.	Rogóźno	Gubiny	60	2,3800
692.	Rogóźno	Rogóźno	10	13,0200
693.	Rogóźno	Rogóźno	12/3	0,0100
694.	Rogóźno	Rogóźno	14	0,1600
695.	Rogóźno	Rogóźno	16	0,0200
696.	Rogóźno	Rogóźno	19	1,0400
697.	Rogóźno	Rogóźno	239	4,6000
698.	Rogóźno	Rogóźno	244	0,7700
699.	Rogóźno	Rogóźno	245	0,3300
700.	Rogóźno	Rogóźno	247	0,0900
701.	Rogóźno	Rogóźno	506	0,1400
702.	Świecie Nad Osą	Białobłoty	48	0,0400
703.	Świecie Nad Osą	Białobłoty	49	0,1400
704.	Świecie Nad Osą	Białobłoty	50	4,6600
705.	Świecie Nad Osą	Białobłoty	51	0,0500
706.	Świecie Nad Osą	Białobłoty	75	0,1000
707.	Świecie Nad Osą	Bursztynowo	172	3,3400
708.	Świecie Nad Osą	Bursztynowo	173	0,0200
709.	Świecie Nad Osą	Bursztynowo	174	0,5300
710.	Świecie Nad Osą	Bursztynowo	189	0,0300
711.	Świecie Nad Osą	Bursztynowo	192	5,1400
712.	Świecie Nad Osą	Linowo	149	0,3100
713.	Świecie Nad Osą	Linowo	150	7,5500
714.	Świecie Nad Osą	Linowo	155	0,4000
715.	Świecie Nad Osą	Linowo	156	0,0200
716.	Świecie Nad Osą	Linowo	157	0,1000
	POWIAT INOWROCŁAWSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
717.	Gniewkowo	Buczkowo	28/1	4,2106
718.	Gniewkowo	Suchatówka	66/1	0,3104
719.	Gniewkowo	Suchatówka	66/2	4,0717
720.	Gniewkowo	Szadłowice	1/2	0,5000
721.	Gniewkowo	Szadłowice	1/3	2,2650
722.	Gniewkowo	Szadłowice	15	0,0700
723.	Gniewkowo	Szadłowice	212/1	2,1170
724.	Gniewkowo	Szadłowice	212/2	2,5740
725.	Gniewkowo	Szadłowice	212/3	0,1052
726.	Gniewkowo	Szadłowice	212/4	0,2469
727.	Gniewkowo	Szadłowice	212/5	0,2394
728.	Gniewkowo	Wielowieś	165/1	7,1316
729.	Gniewkowo	Wielowieś	165/2	0,0442
730.	Gniewkowo	Wielowieś	165/3	0,7169
731.	Gniewkowo	Wielowieś	165/5	0,0058
732.	Gniewkowo	Wielowieś	165/6	0,5349
733.	Gniewkowo	Wielowieś	165/7	0,3160
734.	Gniewkowo	Wielowieś	165/8	0,6500
735.	Gniewkowo	Wielowieś	165/9	0,1160
736.	Gniewkowo	Wielowieś	165/10	0,0367
737.	Gniewkowo	Wierzchosławice	25/2	0,9460
738.	Gniewkowo	Wierzchosławice	25/3	0,3490
739.	Gniewkowo	Wierzchosławice	25/4	0,3550
740.	Gniewkowo	Wierzchosławice	63	0,3878

741.	Gniewkowo	Więcławice	20/1	1,5089
742.	Gniewkowo	Więcławice	20/2	0,1988
743.	Gniewkowo	Więcławice	20/3	0,8724
744.	Gniewkowo	Więcławice	20/4	0,0282
745.	Gniewkowo	Więcławice	20/5	0,1716
746.	Gniewkowo	Więcławice	20/6	0,7298
747.	Gniewkowo	Więcławice	20/7	0,8609
748.	Gniewkowo	Więcławice	20/8	0,0396
749.	Gniewkowo	Więcławice	20/9	1,9988
750.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	86	0,0379
751.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/17	1,2030
752.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/19	1,8367
753.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/18	1,9038
754.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/25	1,4706
755.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/24	1,1172
756.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/23	2,0750
757.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/22	2,1895
758.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	319/21	3,5137
759.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	474A/1	0,0066
760.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	475/5	0,2652
761.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	804	0,2934
762.	Gniewkowo M.	Gniewkowo	805	0,2461
763.	Inowrocław	Batkowo	13/2	1,4800
764.	Inowrocław	Borkowo	67	0,0843
765.	Inowrocław	Borkowo	68/2	0,0343
766.	Inowrocław	Borkowo	68/3	0,1152
767.	Inowrocław	Borkowo	68/4	0,1448
768.	Inowrocław	Borkowo	68/5	0,0519
769.	Inowrocław	Borkowo	68/6	0,0997
770.	Inowrocław	Cieślin	36	0,2000
771.	Inowrocław	Cieślin	38	0,7788
772.	Inowrocław	Cieślin	65/1	1,8987
773.	Inowrocław	Cieślin	65/2	0,0381
774.	Inowrocław	Cieślin	65/3	1,3108
775.	Inowrocław	Cieślin	74/1	1,0047
776.	Inowrocław	Cieślin	74/2	0,0062
777.	Inowrocław	Gnojno	38/3	1,8542
778.	Inowrocław	Gnojno	64	0,0112
779.	Inowrocław	Gnojno	65	0,0160
780.	Inowrocław	Gnojno	70	0,8715
781.	Inowrocław	Gnojno	71	0,3467
782.	Inowrocław	Gnojno	72	0,9828
783.	Inowrocław	Gnojno	73	0,3221
784.	Inowrocław	Jaksice	14/2	0,6960
785.	Inowrocław	Jaksice	14/3	0,0614
786.	Inowrocław	Jaksice	14/8	1,7355
787.	Inowrocław	Jaksice	14/11	0,0247
788.	Inowrocław	Jaksice	14/24	10,4261
789.	Inowrocław	Jaksice	197	0,1266
790.	Inowrocław	Jaksice	215/4	0,2900
791.	Inowrocław	Jaksice	215/18	0,6326
792.	Inowrocław	Jaksiczki	57/2	6,4576
793.	Inowrocław	Kłopot	17/2	4,6718
794.	Inowrocław	Latkowo	3	0,9220
795.	Inowrocław	Mimowola	15	3,8600
796.	Inowrocław	Orłowo	81/3	3,1831

797.	Inowrocław	Sławęcinek	44	1,7545
798.	Inowrocław	Sławęcinek	148	0,3803
799.	Inowrocław	Sławęcinek	156	2,6820
800.	Inowrocław	Sławęcinek	198	0,0500
801.	Inowrocław	Strzemkowo	22/3	4,7310
802.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	4/1	0,0537
803.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	5/1	0,0121
804.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	11/1	0,8595
805.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/8	0,2077
806.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/9	0,2842
807.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/14	0,0143
808.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/15	0,1934
809.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/16	0,0416
810.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	12/17	0,2426
811.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	13/1	0,2993
812.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	14/17	9,6475
813.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	21/2	0,1645
814.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	21/4	0,0413
815.	Inowrocław M.	Inowrocław 1	21/5	10,9303
816.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	2	0,0160
817.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	3	1,7600
818.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	5/1	4,8520
819.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	5/2	1,9393
820.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	5	0,2560
821.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	6	0,9312
822.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	6	0,8486
823.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	6	0,0600
824.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	8	0,1353
825.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	9	0,0893
826.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	9	0,0297
827.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	10	0,0409
828.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	10	0,1202
829.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	10	0,2293
830.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	11	0,0945
831.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	11/1	2,1321
832.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	11/2	4,4908
833.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	12	0,1770
834.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	12/6	5,3822
835.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	13	0,2709
836.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	14	0,1200
837.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	14/1	0,9372
838.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	20	0,8772
839.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	23	3,1060
840.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	23/2	1,4364
841.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	26/5	0,2289
842.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	30/1	0,2555
843.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	31/1	1,2274
844.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	36	0,1027
845.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	44/1	0,2736
846.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	45	0,5043
847.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	46	0,0543
848.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	47	0,1591
849.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	48/1	0,0665
850.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	49	0,2732
851.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	50/1	0,1831
852.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	56	0,1366

853.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	57	0,4668
854.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	60	0,0246
855.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	61/4	0,2880
856.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	62	0,4558
857.	Inowrocław M.	Inowrocław 2	63/1	1,3023
858.	Inowrocław M.	Inowrocław 3	75/9	0,7692
859.	Inowrocław M.	Inowrocław 3	119	0,7471
860.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	10/2	2,1736
861.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	11	0,6134
862.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	18	1,5890
863.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	19	0,1318
864.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	20	0,1626
865.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	21	0,0958
866.	Inowrocław M.	Inowrocław 4	28	0,0881
867.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	6	0,1034
868.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	7	0,0143
869.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	12	0,0583
870.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	17/1	0,0404
871.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	25	1,5803
872.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	26	0,0104
873.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	37/1	0,0790
874.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	41	1,5004
875.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	51	0,0780
876.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	59	0,1264
877.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	91	1,2657
878.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	125	0,0190
879.	Inowrocław M.	Inowrocław 7	127	1,6073
880.	Inowrocław M.	Inowrocław 8	1	0,0044
881.	Inowrocław M.	Inowrocław 8	32/2	3,9970
882.	Inowrocław M.	Inowrocław 8	37/4	0,2399
883.	Inowrocław M.	Inowrocław 8	164	0,0238
884.	Janikowo	Broniewice	75/7	0,0072
885.	Janikowo	Broniewice	75/9	0,1700
886.	Janikowo	Broniewice	80/3	0,1002
887.	Janikowo	Broniewice	80/6	9,8562
888.	Janikowo	Kołodziejewo	190	4,2324
889.	Janikowo	Kołodziejewo	263/2	5,7565
890.	Janikowo	Pałuczyna	32/1	0,0021
891.	Janikowo	Pałuczyna	33/3	7,0739
892.	Janikowo	Trląg	22	5,9967
893.	Janikowo M.	004-Janikowo	90	1,0093
894.	Janikowo M.	004-Janikowo	95	2,7159
895.	Janikowo M.	005-Janikowo	109	2,6927
896.	Janikowo M.	005-Janikowo	115	0,4401
897.	Janikowo M.	006-Janikowo	42/7	0,0638
898.	Janikowo M.	006-Janikowo	42/9	0,1521
899.	Janikowo M.	006-Janikowo	42/16	0,0038
900.	Janikowo M.	006-Janikowo	42/17	0,0955
901.	Janikowo M.	006-Janikowo	42/18	4,0357
902.	Janikowo M.	006-Janikowo	70/4	5,2099
903.	Janikowo M.	009-Janikowo	4	2,8686
904.	Kruszwica	Bachorce	175/12	0,0030
905.	Kruszwica	Bachorce	175/14	0,2915
906.	Kruszwica	Bachorce	175/15	0,1366
907.	Kruszwica	Bachorce	175/16	0,3963
908.	Kruszwica	Bachorce	175/17	0,2496

909.	Kruszwica	Bachorce	175/19	0,4206
910.	Kruszwica	Bachorce	175/20	0,0290
911.	Kruszwica	Bachorce	175/21	0,2585
912.	Kruszwica	Bachorce	175/22	0,1265
913.	Kruszwica	Bachorce	175/23	0,1322
914.	Kruszwica	Bachorce	175/24	0,1324
915.	Kruszwica	Bachorce	175/25	0,2078
916.	Kruszwica	Bachorce	175/26	0,3153
917.	Kruszwica	Bachorce	175/27	0,0542
918.	Kruszwica	Bachorce	175/28	0,2882
919.	Kruszwica	Chełmce	263/2	0,8300
920.	Kruszwica	Chełmce	263/3	0,8400
921.	Kruszwica	Chełmce	263/4	0,9500
922.	Kruszwica	Chełmce	263/5	0,8775
923.	Kruszwica	Chełmce	263/6	2,3825
924.	Kruszwica	Głębokie	15	8,9496
925.	Kruszwica	Karczyn Pgr	7	2,9500
926.	Kruszwica	Karczyn Pgr	94	1,5500
927.	Kruszwica	Karczyn Pgr	117/2	10,2730
928.	Kruszwica	Piecki	170/1	3,5290
929.	Kruszwica	Piecki	170/2	0,3546
930.	Kruszwica	Piecki	170/4	0,5096
931.	Kruszwica	Piecki	170/5	1,1276
932.	Kruszwica	Wróble	63	2,2300
933.	Kruszwica	Wróble	133	1,3800
934.	Kruszwica	Wróble	217/1	0,4370
935.	Kruszwica	Wróble	217/2	0,1861
936.	Kruszwica	Wróble	217/3	0,1860
937.	Kruszwica	Wróble	217/4	0,2315
938.	Kruszwica	Wróble	217/5	0,3778
939.	Kruszwica	Wróble	217/6	0,3489
940.	Kruszwica	Wróble	217/7	0,3495
941.	Kruszwica	Wróble	217/8	0,3107
942.	Kruszwica	Wróble	217/9	0,0869
943.	Kruszwica	Wróble	217/10	0,0426
944.	Pakość	Węgierce	16	6,1588
945.	Pakość	Węgierce	45	0,1700
946.	Pakość M.	Pakość 2	18	0,0159
947.	Pakość M.	Pakość 2	19	1,4329
948.	Pakość M.	Pakość 2	237	0,0353
949.	Pakość M.	Pakość 2	238	0,2241
950.	Pakość M.	Pakość 2	275	0,0958
951.	Pakość M.	Pakość 2	276	0,9095
952.	Pakość M.	Pakość 2	278	4,6975
953.	Pakość M.	Pakość 3	1	0,3432
954.	Pakość M.	Pakość 3	41	0,1909
955.	Pakość M.	Pakość 3	42	0,0757
956.	Złotniki Kujawskie	Dobrogościce	128	2,3987
957.	Złotniki Kujawskie	Niszczewice	115/2	4,4762
958.	Złotniki Kujawskie	Rucewo	133/6	4,3675
959.	Złotniki Kujawskie	Tarkowo	123	1,2594
960.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	98/37	0,5736
961.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	98/38	0,8545
962.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	98/39	0,3512
963.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	98/40	0,8939
964.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	98/47	6,2028

965.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	140/1	0,0400
966.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	147/1	0,0300
967.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	369/1	1,5017
968.	Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	369/2	3,4566
	POWIAT LIPNOWSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
969.	Lipno	Jankowo	109	5,8100
970.	Lipno	Karnkowo	208	18,5000
971.	Lipno	Kolankowo	182	1,1714
972.	Lipno	Trzebiegoszcz	97	9,7600
973.	Lipno M.	Lipno 1	2692/6	3,9152
974.	Lipno M.	Lipno 1	2692/7	11,4817
975.	Lipno M.	Lipno 2	248/2	0,2400
976.	Lipno M.	Lipno 2	248/10	4,4500
977.	Lipno M.	Lipno 2	253/4	0,2500
978.	Lipno M.	Lipno 2	276/5	1,3100
979.	Skępe	Czermno	552	8,1400
980.	Skępe	Czermno	571	12,1000
981.	Skępe	Czermno	683	1,6897
982.	Skępe	Czermno	686/1	5,4800
983.	Skępe	Czermno	687	2,7514
984.	Skępe	Rumunki Skępskie	791/2	4,5000
985.	Skępe	Wioska	6	4,6900
986.	Skępe M.	Skępe 1	10/2	0,5900
987.[1]	Skępe M.	Skępe 3	67/6	0,1605
987.[2]	Skępe M.	Skępe 4	67/9	4,1887
988.[1]	Skępe M.	Skępe 4	791/2	4,9962
989.	Skępe M.	Skępe 5	791/3	2,9792
	MIASTO BYDGOSZCZ			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
990.	Bydgoszcz M.	30	69	0,6648
991.	Bydgoszcz M.	32	56/1	0,0158
992.	Bydgoszcz M.	32	56/2	1,1602
993.	Bydgoszcz M.	50	210	2,2405
994.	Bydgoszcz M.	52	135	2,2085
995.	Bydgoszcz M.	52	137	0,2820
996.	Bydgoszcz M.	53	82/2	2,6194
997.	Bydgoszcz M.	56	6	0,0690
998.	Bydgoszcz M.	56	7	0,7229
999.	Bydgoszcz M.	57	4/1	0,1661
1000.	Bydgoszcz M.	57	7/1	0,1045
1001.	Bydgoszcz M.	57	7/4	0,6258
1002.	Bydgoszcz M.	58	42	0,1310
1003.	Bydgoszcz M.	58	43	0,0760
1004.	Bydgoszcz M.	58	44/2	4,1112
1005.	Bydgoszcz M.	61	1/1	0,5062
1006.	Bydgoszcz M.	61	10/3	0,9077
1007.	Bydgoszcz M.	62	1/4	0,0283
1008.	Bydgoszcz M.	62	1/8	2,0145
1009.	Bydgoszcz M.	62	4/7	3,0113
1010.	Bydgoszcz M.	62	16	1,5100
1011.	Bydgoszcz M.	62	25/5	0,1580
1012.	Bydgoszcz M.	64	25/2	0,6835
1013.	Bydgoszcz M.	64	26	0,3358

1014.	Bydgoszcz M.	64	41	0,3282
1015.	Bydgoszcz M.	76	53	0,3934
1016.	Bydgoszcz M.	77	13/1	0,0002
1017.	Bydgoszcz M.	77	21/1	0,0020
1018.	Bydgoszcz M.	77	22/4	0,0054
1019.	Bydgoszcz M.	77	95/2	0,0045
1020.	Bydgoszcz M.	77	95/3	0,4346
1021.	Bydgoszcz M.	77	96/4	0,0923
1022.	Bydgoszcz M.	78	22	0,8177
1023.	Bydgoszcz M.	78	23/6	0,8806
1024.	Bydgoszcz M.	78	24/2	0,0157
1025.	Bydgoszcz M.	78	25/3	0,1334
1026.	Bydgoszcz M.	78	26	5,8062
1027.	Bydgoszcz M.	78	27	0,8870
1028.	Bydgoszcz M.	78	28/5	2,9641
1029.	Bydgoszcz M.	114	9/2	0,0912
1030.	Bydgoszcz M.	114	9/3	0,0647
1031.	Bydgoszcz M.	114	10/13	1,0574
1032.	Bydgoszcz M.	114	10/14	0,0342
1033.	Bydgoszcz M.	114	10/17	0,5470
1034.	Bydgoszcz M.	114	10/20	0,0202
1035.	Bydgoszcz M.	114	10/22	0,0125
1036.	Bydgoszcz M.	114	10/24	0,2640
1037.	Bydgoszcz M.	114	10/25	0,4130
1138.[1]	Bydgoszcz M.	114	10/27	0,0609
1038.[3]	Bydgoszcz M.	114	10/38	10,5589
1039.	Bydgoszcz M.	114	11	0,0353
1040.	Bydgoszcz M.	114	15/2	0,1741
1041.	Bydgoszcz M.	114	16/2	0,0250
1042.	Bydgoszcz M.	118	6/4	0,0126
1043.	Bydgoszcz M.	118	6/7	0,5003
1044.	Bydgoszcz M.	118	8/2	0,0486
1045.	Bydgoszcz M.	118	11/2	1,2539
1046.	Bydgoszcz M.	118	11/3	0,0240
1047.	Bydgoszcz M.	118	14/6	2,4455
1048.	Bydgoszcz M.	119	1/2	0,0656
1049.	Bydgoszcz M.	119	1/4	0,0022
1050.	Bydgoszcz M.	119	1/6	0,0700
1051.	Bydgoszcz M.	119	1/7	0,0096
1052.	Bydgoszcz M.	119	1/8	0,0062
1053.	Bydgoszcz M.	119	1/9	0,4617
1054.	Bydgoszcz M.	119	3/1	0,6767
1055.	Bydgoszcz M.	123	6	3,8089
1056.	Bydgoszcz M.	123	7	0,0096
1057.	Bydgoszcz M.	123	8	0,0852
1058.	Bydgoszcz M.	123	9	0,2027
1059.	Bydgoszcz M.	125	91/2	0,0100
1060.	Bydgoszcz M.	125	92/7	0,0262
1061.	Bydgoszcz M.	125	92/9	0,3650
1062.	Bydgoszcz M.	125	95/5	0,0377
1063.	Bydgoszcz M.	126	116/4	1,2697
1064.	Bydgoszcz M.	126	117/2	0,0944
1065.	Bydgoszcz M.	126	118/2	0,4422
1066.	Bydgoszcz M.	132	10	10,3554
1067.	Bydgoszcz M.	133	45/2	0,1055
1068.	Bydgoszcz M.	133	45/3	6,4933

1069.	Bydgoszcz M.	173	3	0,0821
1070.	Bydgoszcz M.	173	4	0,0389
1071.	Bydgoszcz M.	173	104	0,0042
1072.	Bydgoszcz M.	175	2	0,1035
1073.	Bydgoszcz M.	175	3	1,0057
1074.	Bydgoszcz M.	175	4/5	0,0016
1075.	Bydgoszcz M.	175	4/7	0,0104
1076.	Bydgoszcz M.	175	15/1	0,0168
1077.	Bydgoszcz M.	175	15/2	0,0280
1078.	Bydgoszcz M.	175	16/3	0,1642
1079.	Bydgoszcz M.	175	17/1	0,0238
1080.	Bydgoszcz M.	175	69/2	0,2315
1081.	Bydgoszcz M.	175	70/2	0,4506
1082.	Bydgoszcz M.	175	71	0,4628
1083.	Bydgoszcz M.	195	1	1,8046
1084.	Bydgoszcz M.	195	3/2	2,3115
1085.	Bydgoszcz M.	195	5/7	0,2129
1086.	Bydgoszcz M.	195	5/8	0,0129
1087.	Bydgoszcz M.	195	5/9	0,1347
1088.	Bydgoszcz M.	195	5/10	0,1008
1089.	Bydgoszcz M.	195	5/11	0,0178
1090.	Bydgoszcz M.	195	5/12	0,1200
1091.	Bydgoszcz M.	195	5/13	0,1712
1092.	Bydgoszcz M.	195	5/14	7,7205
1093.	Bydgoszcz M.	195	8	0,0477
1094.	Bydgoszcz M.	195	9	0,0423
1095.	Bydgoszcz M.	195	10	0,0424
1096.	Bydgoszcz M.	195	11	0,0033
1097.	Bydgoszcz M.	195	12	0,0033
1098.	Bydgoszcz M.	196	1/1	0,0558
1099.	Bydgoszcz M.	196	3/5	0,0200
1100.	Bydgoszcz M.	196	3/6	0,0004
1101.	Bydgoszcz M.	196	82	1,8869
1102.	Bydgoszcz M.	196	83	0,0245
1103.	Bydgoszcz M.	196	84/1	1,2378
1104.	Bydgoszcz M.	196	84/2	1,1575
1105.	Bydgoszcz M.	196	86/2	0,1072
1106.	Bydgoszcz M.	196	89/1	0,0014
1107.	Bydgoszcz M.	196	100	0,3024
1108.	Bydgoszcz M.	196	101	0,0313
1109.	Bydgoszcz M.	207	5/3	0,2717
1110.	Bydgoszcz M.	207	7/5	1,1911
1111.	Bydgoszcz M.	207	8/3	0,3251
1112.	Bydgoszcz M.	207	8/5	0,5372
1113.	Bydgoszcz M.	207	8/10	0,9847
1114.	Bydgoszcz M.	207	12/2	2,7640
1115.	Bydgoszcz M.	207	13/1	0,1275
1116.	Bydgoszcz M.	207	13/2	3,5430
1117.	Bydgoszcz M.	208	56/1	0,1904
1118.	Bydgoszcz M.	208	84/2	0,3051
1119.	Bydgoszcz M.	208	113/1	0,0186
1120.	Bydgoszcz M.	217	21/1	0,2019
1121.	Bydgoszcz M.	217	21/2	0,3001
1122.	Bydgoszcz M.	217	22/1	0,3860
1123.	Bydgoszcz M.	217	22/2	0,0146
1124.	Bydgoszcz M.	218	4	0,0400

1125.	Bydgoszcz M.	218	11/10	4,1103
1126.	Bydgoszcz M.	218	12	3,6064
1127.	Bydgoszcz M.	219	12/2	0,1011
1128.	Bydgoszcz M.	219	54	0,5360
1129.	Bydgoszcz M.	219	55/6	0,0469
1130.	Bydgoszcz M.	219	55/7	0,9460
1131.	Bydgoszcz M.	219	61/2	0,4624
1132.	Bydgoszcz M.	219	62/2	2,9729
1133.	Bydgoszcz M.	219	63/3	1,9568
1134.	Bydgoszcz M.	219	64/4	0,1150
1135.	Bydgoszcz M.	219	67/3	0,5429
1136.	Bydgoszcz M.	219	69/1	0,0523
1137.	Bydgoszcz M.	219	70/3	0,0756
1138.	Bydgoszcz M.	219	71/4	0,0197
1139.	Bydgoszcz M.	229	28/6	0,2201
1140.	Bydgoszcz M.	229	39/1	0,0769
1141.	Bydgoszcz M.	229	39/2	0,0206
1142.	Bydgoszcz M.	229	39/8	0,0350
1143.	Bydgoszcz M.	229	39/10	1,1039
1144.	Bydgoszcz M.	229	41/2	1,4978
1145.	Bydgoszcz M.	229	42	0,1745
1146.	Bydgoszcz M.	229	43/1	1,0571
1147.	Bydgoszcz M.	229	43/2	0,3004
1148.	Bydgoszcz M.	229	44/2	1,2351
1149.	Bydgoszcz M.	229	45/2	0,0207
1150.	Bydgoszcz M.	229	46/2	0,1872
1151.	Bydgoszcz M.	229	47/2	0,3484
1152.	Bydgoszcz M.	229	48	0,1119
1153.	Bydgoszcz M.	229	49/2	0,0013
1154.	Bydgoszcz M.	230	3/1	1,6471
1155.	Bydgoszcz M.	230	7/3	0,3723
1156.	Bydgoszcz M.	232	9/1	0,0110
1157.	Bydgoszcz M.	233	3	0,1822
1158.	Bydgoszcz M.	233	10	1,7023
1159.	Bydgoszcz M.	233	12	0,3400
1160.	Bydgoszcz M.	233	13	0,2835
1161.	Bydgoszcz M.	234	5	2,1003
1162.	Bydgoszcz M.	236	10	1,0094
1163.	Bydgoszcz M.	236	17	0,3120
1164.	Bydgoszcz M.	236	18/3	0,1395
1165.	Bydgoszcz M.	236	18/5	0,9242
1166.	Bydgoszcz M.	236	22	0,2779
1167.	Bydgoszcz M.	236	23	0,2801
1168.	Bydgoszcz M.	238	3	0,0578
1169.	Bydgoszcz M.	238	4/1	1,0357
1170.	Bydgoszcz M.	238	5/1	0,3022
1171.	Bydgoszcz M.	238	6/1	0,1178
1172.	Bydgoszcz M.	241	68	0,9206
1173.	Bydgoszcz M.	255	1	0,0105
1174.	Bydgoszcz M.	255	2	0,0007
1175.	Bydgoszcz M.	255	98	1,3204
1176.	Bydgoszcz M.	259	1/3	1,3055
1177.	Bydgoszcz M.	259	2	0,0603
1178.	Bydgoszcz M.	260	5	0,5082
1179.	Bydgoszcz M.	263	9	0,7346
1180.	Bydgoszcz M.	265	16	0,2079

1181.	Bydgoszcz M.	266	1	5,3783
1182.	Bydgoszcz M.	266	2	0,0632
1183.	Bydgoszcz M.	269	2	0,0775
1184.	Bydgoszcz M.	269	3	0,0143
1185.	Bydgoszcz M.	269	4	1,2620
1186.	Bydgoszcz M.	274	3	2,7436
1187.	Bydgoszcz M.	274	4	0,0420
1188.	Bydgoszcz M.	275	1	1,3505
1189.	Bydgoszcz M.	275	2	0,0128
1190.	Bydgoszcz M.	275	3	0,0550
1191.	Bydgoszcz M.	275	10	0,1239
1192.	Bydgoszcz M.	275	13	0,0743
1193.	Bydgoszcz M.	275	12	0,0017
1194.	Bydgoszcz M.	276	1/2	3,7516
1195.	Bydgoszcz M.	276	3	4,6198
1196.	Bydgoszcz M.	276	5/1	0,1469
1197.	Bydgoszcz M.	276	9	0,2221
1198.	Bydgoszcz M.	276	10	0,0727
1199.	Bydgoszcz M.	282	9	0,2468
1200.	Bydgoszcz M.	286	7	1,8274
1201.	Bydgoszcz M.	286	8	1,2736
1202.	Bydgoszcz M.	287	78	2,2201
1203.	Bydgoszcz M.	319	31	1,2876
1204.	Bydgoszcz M.	320	26/1	1,7338
1205.	Bydgoszcz M.	320	26/2	0,0645
1206.	Bydgoszcz M.	320	26/3	0,0499
1207.	Bydgoszcz M.	320	30/36	0,0293
1208.	Bydgoszcz M.	320	68/3	0,2609
1209.[1]	Bydgoszcz M.	321	9/4	1,8003
1210.	Bydgoszcz M.	322	10	0,7315
1211.	Bydgoszcz M.	322	15	0,5901
1212.	Bydgoszcz M.	341	168	3,3538
1213.	Bydgoszcz M.	342	28/1	0,0085
1214.	Bydgoszcz M.	342	28/2	0,0385
1215.	Bydgoszcz M.	342	32	2,4300
1216.	Bydgoszcz M.	342	33	0,0123
1217.	Bydgoszcz M.	342	34	0,1844
1218.	Bydgoszcz M.	342	96	1,1960
1219.	Bydgoszcz M.	342	97	0,1356
1220.	Bydgoszcz M.	342	99	0,0006
1221.	Bydgoszcz M.	342	102	0,0012
1222.	Bydgoszcz M.	342	104	0,0648
1223.	Bydgoszcz M.	342	110	0,0391
1224.	Bydgoszcz M.	342	112	0,0166
1225.	Bydgoszcz M.	342	121	0,8481
1226.	Bydgoszcz M.	342	157	2,0688
1227.	Bydgoszcz M.	342	207	0,4984
1228.	Bydgoszcz M.	342	228	0,0180
1229.	Bydgoszcz M.	342	237	0,3067
1230.	Bydgoszcz M.	355	3/5	11,6663
1231.	Bydgoszcz M.	355	16	9,9031
1232.	Bydgoszcz M.	355	18	0,0249
1233.	Bydgoszcz M.	355	21	1,3097
1234.	Bydgoszcz M.	356	6/1	0,0610
1235.	Bydgoszcz M.	356	6/2	0,0155
1236.	Bydgoszcz M.	356	6/3	9,8951

1237.	Bydgoszcz M.	356	7	0,0058
1238.	Bydgoszcz M.	356	8	0,0371
1239.	Bydgoszcz M.	367	15	1,8589
1240.	Bydgoszcz M.	367	27/2	1,3375
1241.	Bydgoszcz M.	367	28	0,0055
1242.	Bydgoszcz M.	367	30	0,9056
1243.	Bydgoszcz M.	367	31/9	1,1181
1244.	Bydgoszcz M.	367	37/9	2,8047
1245.	Bydgoszcz M.	367	38	0,0073
1246.	Bydgoszcz M.	367	39	0,0143
1247.	Bydgoszcz M.	382	20/4	0,0137
1248.	Bydgoszcz M.	382	20/13	0,3242
1249.	Bydgoszcz M.	382	20/14	0,0039
1250.	Bydgoszcz M.	449	7/1	1,3290
1251.	Bydgoszcz M.	450	58	1,3920
1252.	Bydgoszcz M.	451	17	1,0826
1253.	Bydgoszcz M.	451	18	0,6103
1254.	Bydgoszcz M.	461	11	1,9950
1255.	Bydgoszcz M.	466	13	0,6391
	MIASTO GRUDZIĄDZ			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1256.	Grudziądz M.	53	18/1	0,0270
1257.	Grudziądz M.	53	18/2	0,2379
1258.	Grudziądz M.	53	19/5	0,6248
1259.	Grudziądz M.	55	30/26	0,5835
1260.	Grudziądz M.	63	2/2	0,4431
1261.	Grudziądz M.	63	11	0,0094
1262.	Grudziądz M.	67	17/4	0,2700
1263.	Grudziądz M.	67	21	0,0840
1264.	Grudziądz M.	69	13/2	0,0364
1265.	Grudziądz M.	69	14/4	0,4141
1266.	Grudziądz M.	69	15	0,2277
1267.	Grudziądz M.	69	16	0,1808
1268.	Grudziądz M.	69	17/1	0,8737
1269.	Grudziądz M.	69	18	0,1508
1270.	Grudziądz M.	74	35	0,9549
1271.	Grudziądz M.	76	6	1,4234
1272.	Grudziądz M.	76	8	0,6506
1273.	Grudziądz M.	79	16	0,4261
1274.	Grudziądz M.	79	18/2	1,9180
1275.	Grudziądz M.	79	21	0,0459
1276.	Grudziądz M.	79	27/2	0,0282
1277.	Grudziądz M.	79	37/2	5,9802
1278.	Grudziądz M.	84	1/7	4,5303
1279.	Grudziądz M.	84	9/2	0,2987
1280.	Grudziądz M.	91	1/7	0,0144
1281.	Grudziądz M.	91	1/12	0,1125
1282.	Grudziądz M.	91	1/13	0,1049
1283.	Grudziądz M.	91	1/22	6,8899
1284.	Grudziądz M.	92	1/3	0,0921
1285.	Grudziądz M.	92	1/21	2,3859
1286.	Grudziądz M.	93	47	0,0316
1287.	Grudziądz M.	93	48	0,0048
1288.	Grudziądz M.	93	49	1,3992
1289.	Grudziądz M.	94	5	0,3576

1290.	Grudziądz M.	99	59	0,3934
1291.	Grudziądz M.	113	4	1,1589
1292.	Grudziądz M.	114	20	0,7311
1293.	Grudziądz M.	124	56/1	0,0105
1294.	Grudziądz M.	124	56/2	0,8063
1295.	Grudziądz M.	124	58/1	0,0026
1296.	Grudziądz M.	124	58/2	0,2234
1297.	Grudziądz M.	124	67/2	0,0592
1298.	Grudziądz M.	124	68/1	0,0052
1299.	Grudziądz M.	124	68/2	5,9265
1300.	Grudziądz M.	139	38/3	2,6183
1301.[1]	Grudziądz M.	141	59/16	0,0676
1301.[2]	Grudziądz M.	141	59/21	0,0016
1301.[3]	Grudziądz M.	141	59/22	4,2508
1302.	Grudziądz M.	141	59/15	0,1955
1303.	Grudziądz M.	141	166/6	0,3944
1304.	Grudziądz M.	148	34/1	0,0207
1305.	Grudziądz M.	148	34/2	0,2657
1306.	Grudziądz M.	155	140	0,1347
1307.	Grudziądz M.	155	141	0,2629
1308.	Grudziądz M.	157	25/4	3,2925
1309.	Grudziądz M.	160	54	5,2946
1310.	Grudziądz M.	163	38	0,4048
1311.	Grudziądz M.	163	42/1	0,4992
1312.	Grudziądz M.	163	42/2	1,4749
1313.	Grudziądz M.	164	54	1,9303
1314.	Grudziądz M.	164	59	1,3069
	MIASTO TORUŃ			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1316.	Toruń M.	11	54	0,6090
1317.	Toruń M.	11	70	0,1892
1318.	Toruń M.	11	149	1,2125
1319.	Toruń M.	18	108	0,0664
1320.	Toruń M.	18	112	0,0993
1321.	Toruń M.	18	123	0,5667
1322.	Toruń M.	18	125	0,0122
1323.	Toruń M.	18	202	0,0047
1324.	Toruń M.	18	203	0,0046
1325.	Toruń M.	18	204	0,0167
1326.	Toruń M.	18	205	0,2564
1327.	Toruń M.	18	206	0,1991
1328.	Toruń M.	18	209	0,0598
1329.	Toruń M.	23	12	0,5304
1330.	Toruń M.	25	36/2	0,2797
1331.	Toruń M.	25	36/3	2,3594
1332.	Toruń M.	25	42	0,4862
1333.	Toruń M.	25	47	0,1418
1334.	Toruń M.	31	605	0,6756
1335.	Toruń M.	31	606	0,0146
1336.	Toruń M.	33	2/2	0,0125
1337.	Toruń M.	33	7/6	0,1281
1338.	Toruń M.	33	7/7	0,4838
1339.	Toruń M.	33	7/8	0,6616
1340.	Toruń M.	33	8	0,3606
1341.	Toruń M.	33	13	0,0199

1342.	Toruń M.	33	14	0,3744
1343.	Toruń M.	33	15	0,2881
1344.	Toruń M.	33	16	0,6083
1345.	Toruń M.	33	22	0,2811
1346.	Toruń M.	33	143	0,5052
1347.	Toruń M.	33	161	0,0169
1348.	Toruń M.	33	162	0,3868
1349.	Toruń M.	33	163	0,0930
1350.	Toruń M.	33	165	0,0155
1351.	Toruń M.	35	368	0,5906
1352.	Toruń M.	36	66	0,1029
1353.	Toruń M.	38	241	0,0003
1354.	Toruń M.	39	151	0,1775
1355.	Toruń M.	40	3	0,7552
1356.	Toruń M.	40	18	1,2288
1357.	Toruń M.	40	53	0,7865
1358.	Toruń M.	40	54	0,1213
1359.	Toruń M.	40	55	0,1334
1360.	Toruń M.	40	56	0,5451
1361.	Toruń M.	40	57	0,4535
1362.	Toruń M.	40	115	0,2924
1363.	Toruń M.	40	116	0,3775
1364.	Toruń M.	40	121	0,0080
1365.	Toruń M.	40	124	0,9869
1366.	Toruń M.	40	125	1,0138
1367.	Toruń M.	40	126	0,2685
1368.	Toruń M.	40	133	0,7653
1369.	Toruń M.	41	35	0,1385
1370.	Toruń M.	41	41	0,3525
1371.	Toruń M.	41	44	0,2645
1372.	Toruń M.	41	46	1,8140
1373.	Toruń M.	41	50	0,8135
1374.	Toruń M.	41	76	0,1602
1375.	Toruń M.	42	1/2	1,0364
1376.	Toruń M.	42	1/3	0,2198
1377.	Toruń M.	42	3/1	0,0146
1378.	Toruń M.	42	3/2	0,0150
1379.	Toruń M.	42	47	2,1196
1380.	Toruń M.	42	55	1,1531
1381.	Toruń M.	42	56	0,4318
1382.	Toruń M.	42	57	0,0690
1383.	Toruń M.	42	58	0,1305
1384.	Toruń M.	42	60	0,0034
1386.	Toruń M.	43	208	0,1708
1387.	Toruń M.	43	210	0,1942
1388.	Toruń M.	43	437	0,0008
1389.	Toruń M.	43	823	0,5571
1390.	Toruń M.	44	32/5	0,0303
1391.	Toruń M.	44	66	0,0030
1392.	Toruń M.	44	69	0,3302
1393.	Toruń M.	44	70/6	0,0086
1394.	Toruń M.	44	70/7	1,3722
1395.	Toruń M.	44	71	0,0944
1396.	Toruń M.	44	72	0,0269
1397.	Toruń M.	44	73	0,0287
1398.	Toruń M.	44	74	0,0241

1399.	Toruń M.	44	75	0,0481
1400.	Toruń M.	44	103/6	0,7668
1401.	Toruń M.	44	115	0,0106
1402.	Toruń M.	44	116	0,3243
1403.	Toruń M.	44	136	0,2703
1404.	Toruń M.	44	145	0,0084
1405.	Toruń M.	44	151	0,0046
1406.	Toruń M.	44	155	0,0011
1407.	Toruń M.	44	161/1	0,0991
1408.	Toruń M.	44	164	0,0036
1409.	Toruń M.	44	206/1	0,2924
1410.	Toruń M.	44	209	0,1072
1411.	Toruń M.	44	210	0,0925
1412.	Toruń M.	44	211	3,8092
1413.	Toruń M.	44	212	0,1899
1414.	Toruń M.	44	215	0,4261
1415.	Toruń M.	44	216	0,0665
1416.	Toruń M.	44	219	0,8641
1417.	Toruń M.	44	220	0,1719
1418.	Toruń M.	44	226	0,0316
1419.	Toruń M.	44	228	0,1196
1420.	Toruń M.	44	230	0,0381
1421.	Toruń M.	45	2	1,4047
1422.	Toruń M.	45	3	0,0302
1423.	Toruń M.	45	6/2	0,7341
1424.	Toruń M.	45	11	0,3135
1425.	Toruń M.	45	21	1,3022
1426.	Toruń M.	45	24	0,3658
1427.	Toruń M.	45	37	0,0039
1428.	Toruń M.	45	51	0,0282
1429.	Toruń M.	45	66/2	0,0191
1430.	Toruń M.	45	68	0,0108
1431.	Toruń M.	45	69	0,0040
1432.	Toruń M.	45	70	0,0430
1433.	Toruń M.	45	80	0,0103
1434.	Toruń M.	45	81	0,0078
1435.	Toruń M.	45	82	0,0138
1436.	Toruń M.	45	83	0,0585
1437.	Toruń M.	45	92	0,0267
1438.	Toruń M.	45	107	0,5725
1439.	Toruń M.	45	108/1	0,0006
1440.	Toruń M.	45	108/2	0,0274
1441.	Toruń M.	45	110	0,7901
1442.	Toruń M.	46	4	0,2435
1443.	Toruń M.	46	8	0,1368
1444.	Toruń M.	46	9	2,1678
1445.	Toruń M.	46	10	0,6423
1446.	Toruń M.	46	11	0,1506
1447.	Toruń M.	46	12	0,5317
1448.	Toruń M.	46	13	0,7955
1449.	Toruń M.	46	14	0,5082
1450.	Toruń M.	46	15	0,0560
1451.	Toruń M.	46	48	0,4895
1452.	Toruń M.	46	49	0,9332
1453.	Toruń M.	46	50	0,3652
1454.	Toruń M.	46	52	0,6774

1455.	Toruń M.	46	53	0,0503
1456.	Toruń M.	46	54	0,1509
1457.	Toruń M.	46	55	0,0895
1458.	Toruń M.	46	56	0,6124
1459.	Toruń M.	46	57	0,5198
1460.	Toruń M.	46	58	0,5519
1461.	Toruń M.	46	59	0,0825
1462.	Toruń M.	46	60	0,1163
1463.	Toruń M.	46	61	0,0791
1464.	Toruń M.	46	143	1,1133
1465.	Toruń M.	46	144	0,0235
1466.	Toruń M.	46	145/2	0,2063
1467.	Toruń M.	46	258	0,0356
1468.	Toruń M.	48	314	1,2748
1469.	Toruń M.	48	319	0,9572
1470.	Toruń M.	49	110/1	0,0323
1471.	Toruń M.	49	110/2	0,1116
1472.	Toruń M.	49	110/3	0,1107
1473.	Toruń M.	49	110/4	0,0066
1474.	Toruń M.	49	125	0,0132
1475.	Toruń M.	49	127	0,0152
1476.	Toruń M.	49	128	0,1126
1477.	Toruń M.	49	129	0,0056
1478.	Toruń M.	49	130	0,1261
1479.	Toruń M.	49	132	0,0109
1480.	Toruń M.	49	335/4	1,5686
1481.	Toruń M.	49	348/16	4,4844
1482.	Toruń M.	49	351/6	0,3070
1483.	Toruń M.	49	360	0,0088
1484.	Toruń M.	53	2	0,8300
1485.	Toruń M.	53	205	1,2084
1486.	Toruń M.	53	230	0,2161
1487.	Toruń M.	53	231	0,1664
1488.	Toruń M.	53	232	0,4887
1489.	Toruń M.	53	233	0,1205
1490.	Toruń M.	53	234	0,1573
1491.	Toruń M.	53	235	0,1224
1492.	Toruń M.	53	236	0,2237
1493.	Toruń M.	53	237	0,2734
1494.	Toruń M.	53	238	0,0534
1495.	Toruń M.	53	239	0,1239
1496.	Toruń M.	63	308	0,0853
1497.	Toruń M.	63	310	0,0345
1498.	Toruń M.	63	317/3	0,7994
1499.	Toruń M.	63	340	0,0127
1500.	Toruń M.	63	341	0,0481
1501.	Toruń M.	63	355/2	0,2131
1502.	Toruń M.	63	356	0,0087
1503.	Toruń M.	63	357	0,0126
1504.	Toruń M.	63	358	0,0119
1505.	Toruń M.	63	359	0,2431
1506.	Toruń M.	63	361	0,0834
1507.	Toruń M.	63	363	0,0591
1508.	Toruń M.	63	429	2,5967
1509.	Toruń M.	63	447/2	0,1338
1510.	Toruń M.	63	451	0,6907

1511.	Toruń M.	63	453	1,0975
1512.	Toruń M.	63	454	0,0509
1513.	Toruń M.	63	455	1,1278
1514.	Toruń M.	63	456	0,6201
1515.	Toruń M.	63	457	0,9287
1516.	Toruń M.	63	458	1,3555
1517.	Toruń M.	63	459	0,5079
1518.	Toruń M.	63	460	0,9888
1519.	Toruń M.	63	461	2,7678
1520.	Toruń M.	63	462	0,6122
1521.	Toruń M.	63	463	0,5115
1522.	Toruń M.	63	464	4,1043
1523.	Toruń M.	63	465	3,3120
1524.	Toruń M.	63	466	0,4084
1525.	Toruń M.	63	467	0,1528
1526.	Toruń M.	63	468	0,1070
1527.	Toruń M.	63	469	3,8886
1528.	Toruń M.	63	470	0,9196
1529.	Toruń M.	63	471	0,0001
1530.	Toruń M.	63	473	0,0014
1531.	Toruń M.	63	474	0,0061
1532.	Toruń M.	63	475	0,1305
1533.	Toruń M.	63	476	0,0132
1534.	Toruń M.	63	477	1,8104
1535.	Toruń M.	63	478	3,9732
1536.	Toruń M.	63	479	0,6686
1537.	Toruń M.	63	487	0,0348
1539.	Toruń M.	63	494	0,5405
1540.	Toruń M.	63	491	0,5366
1541.	Toruń M.	63	482	0,2361
1542.	Toruń M.	63	483	2,8335
1543.	Toruń M.	63	488	0,5845
1544.	Toruń M.	63	484	0,8021
1545.	Toruń M.	63	496	0,4409
1546.	Toruń M.	63	486	0,0120
1547.	Toruń M.	63	492	0,1768
1548.	Toruń M.	63	497	0,2826
1549.	Toruń M.	63	490	1,5579
1550.	Toruń M.	63	485	0,2245
1551.	Toruń M.	63	489	0,0568
1552.	Toruń M.	63	495	1,9866
1553.	Toruń M.	63	498	0,1136
1554.	Toruń M.	63	499	0,1464
1555.	Toruń M.	64	169	0,2199
1556.	Toruń M.	64	214	0,1075
1557.	Toruń M.	64	215	0,1035
1558.	Toruń M.	64	223	0,0144
1559.	Toruń M.	64	224	0,0156
1560.	Toruń M.	64	226	0,0236
1561.	Toruń M.	64	227	0,0124
1562.	Toruń M.	64	236	0,0463
1563.	Toruń M.	64	237	0,0499
1564.	Toruń M.	64	238	0,0405
1565.	Toruń M.	64	239	0,0704
1566.	Toruń M.	64	240	0,0369
1567.	Toruń M.	64	247	0,0600

1568.	Toruń M.	64	248	0,0338
1569.	Toruń M.	64	249	0,0439
1570.	Toruń M.	64	250	0,0413
1571.	Toruń M.	64	251	0,0841
1572.	Toruń M.	64	252	0,0545
1573.	Toruń M.	64	253	0,3244
1574.	Toruń M.	64	254	0,0708
1575.	Toruń M.	64	255	0,0671
1576.	Toruń M.	64	259	0,6488
1577.	Toruń M.	64	258	0,2104
1578.	Toruń M.	64	257	0,0815
1579.	Toruń M.	64	256	0,1854
1580.	Toruń M.	64	260	0,0882
1581.	Toruń M.	64	261	0,0741
1582.	Toruń M.	64	262	0,2282
1583.	Toruń M.	64	263	0,1072
1584.	Toruń M.	64	264	1,9829
1585.	Toruń M.	64	265	0,1515
1586.	Toruń M.	64	266	0,1628
1587.	Toruń M.	64	267	0,0695
1588.	Toruń M.	64	268	0,1334
1589.	Toruń M.	64	269	0,1378
1590.	Toruń M.	64	270	0,0863
1591.	Toruń M.	64	271	0,1281
1592.	Toruń M.	64	272	0,0477
1593.	Toruń M.	64	273	0,1292
1594.	Toruń M.	64	274	0,8363
1595.	Toruń M.	64	297	0,0011
1596.	Toruń M.	64	298	0,0108
1597.	Toruń M.	64	302	0,9660
1598.	Toruń M.	64	303/2	0,6508
1599.	Toruń M.	64	304/1	0,0257
1600.	Toruń M.	64	304/2	0,0940
1601.	Toruń M.	64	305	0,0770
1602.	Toruń M.	64	307	0,0329
1603.	Toruń M.	64	309	0,2711
1604.	Toruń M.	64	310	0,8298
1605.	Toruń M.	64	311	0,0918
1606.	Toruń M.	64	312	0,0911
1607.	Toruń M.	64	313	0,0798
1608.	Toruń M.	64	314	0,1867
1609.	Toruń M.	64	315/2	0,1658
1610.	Toruń M.	64	315/3	0,0377
1611.	Toruń M.	64	316	0,2279
1612.	Toruń M.	64	318	0,0002
1613.	Toruń M.	64	319	0,0586
1614.	Toruń M.	64	321	0,0374
1615.	Toruń M.	64	322	0,1525
1616.	Toruń M.	64	323	0,0829
1617.	Toruń M.	64	326	0,2026
1618.	Toruń M.	64	327	0,1070
1619.	Toruń M.	64	328	0,2489
1620.	Toruń M.	64	329	0,1265
1621.	Toruń M.	64	330	0,1309
1622.	Toruń M.	64	331	0,1261
1623.	Toruń M.	64	332	0,1379

1624.	Toruń M.	64	333	0,1136
1625.	Toruń M.	64	335	0,0711
1626.	Toruń M.	64	336	0,3551
1627.	Toruń M.	64	337	0,1466
1628.	Toruń M.	64	338	0,2033
1629.	Toruń M.	64	339	0,1975
1630.	Toruń M.	64	340	0,1598
1631.	Toruń M.	64	341	0,1763
1632.	Toruń M.	64	342	0,1785
1633.	Toruń M.	64	343	0,1479
1634.	Toruń M.	64	344	0,2863
1635.	Toruń M.	64	345/1	0,0113
1636.	Toruń M.	64	345/2	0,1273
1637.	Toruń M.	64	346	0,0563
1638.	Toruń M.	64	347	0,0008
1639.	Toruń M.	64	348	2,5899
1640.	Toruń M.	64	349	0,0069
1641.	Toruń M.	64	350	0,0540
1642.	Toruń M.	64	352/2	6,7170
1643.	Toruń M.	64	353	0,0025
1644.	Toruń M.	64	358/1	0,1101
1645.	Toruń M.	64	358/2	0,3612
1646.	Toruń M.	64	359	0,0590
1647.	Toruń M.	64	360	0,0253
1648.	Toruń M.	64	361	0,0151
1649.	Toruń M.	64	363/1	0,1331
1650.	Toruń M.	64	363/3	0,6849
1651.	Toruń M.	64	364	0,0461
1652.	Toruń M.	64	365	0,1182
1653.	Toruń M.	64	385	2,2260
1654.	Toruń M.	64	386	0,0650
1655.	Toruń M.	64	387	3,1802
1656.	Toruń M.	64	388	1,3192
1657.	Toruń M.	65	83/3	4,3626
1658.	Toruń M.	65	91/4	1,4371
1659.	Toruń M.	65	94/2	0,9511
1660.	Toruń M.	65	95	0,9843
1661.	Toruń M.	65	116	0,3955
1662.	Toruń M.	66	25	3,1053
1663.	Toruń M.	66	26	0,0252
1664.	Toruń M.	66	28	0,0333
1665.	Toruń M.	66	29	0,0775
1666.	Toruń M.	66	30	1,1496
1667.	Toruń M.	66	31	0,0521
1668.	Toruń M.	66	33	0,0035
1669.	Toruń M.	66	35	0,0317
1670.	Toruń M.	66	45	1,2373
1671.	Toruń M.	66	51	0,1294
1672.	Toruń M.	66	52	0,0619
1673.	Toruń M.	66	53	0,0095
1674.	Toruń M.	66	54	0,0089
1675.	Toruń M.	66	55	0,0100
1676.	Toruń M.	66	68	0,6715
1677.	Toruń M.	67	241	0,1626
1678.	Toruń M.	67	859	1,1616
1679.	Toruń M.	68	207	0,5253

1680.	Toruń M.	68	231	1,8941
1681.	Toruń M.	68	442	0,2749
1682.	Toruń M.	70	1	0,3360
1683.	Toruń M.	70	3	2,5437
1684.	Toruń M.	70	140	0,1423
1685.	Toruń M.	70	141	0,6755
1686.	Toruń M.	70	142	0,5457
1687.	Toruń M.	70	164	1,3598
1688.	Toruń M.	70	166	0,2551
1689.	Toruń M.	70	167	0,3061
1690.	Toruń M.	70	168	0,2232
1691.	Toruń M.	76	83	1,2212
1692.	Toruń M.	76	103	0,8517
1693.	Toruń M.	76	160	0,0619
1694.	Toruń M.	76	166	1,1385
1695.	Toruń M.	76	174	0,2665
1696.	Toruń M.	76	375	0,8177
1697.	Toruń M.	76	330	0,9654
1698.	Toruń M.	77	1	7,8307
1699.	Toruń M.	77	2	0,0065
1700.	Toruń M.	77	3	0,2458
1701.	Toruń M.	77	4	0,6824
1702.	Toruń M.	77	6	6,0204
1703.	Toruń M.	77	16	1,5923
1704.	Toruń M.	77	17	2,7516
1705.	Toruń M.	77	18/2	0,1137
1706.	Toruń M.	77	19/2	0,2975
1707.	Toruń M.	77	31	1,0739
1708.	Toruń M.	77	33/3	1,7087
1709.	Toruń M.	77	34	0,0170
	MIASTO WŁOCŁAWEK			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1710.	Włocławek M.	006-Leopoldowo	36/1	3,4687
1711.	Włocławek M.	Krzywa Góra	94/5	7,4700
1712.	Włocławek M.	Krzywa Góra	210/2	0,4705
1713.	Włocławek M.	Krzywa Góra	219	0,5116
1714.	Włocławek M.	Krzywa Góra	215	1,0452
1715.	Włocławek M.	Krzywa Góra	217	1,5218
1716.	Włocławek M.	Krzywa Góra	220	0,1951
1717.	Włocławek M.	Krzywa Góra	224	0,1093
1718.	Włocławek M.	2010 - Michelin	19/3	4,7705
1719.	Włocławek M.	Rózinowo	89/2	0,1266
1720.	Włocławek M.	Rózinowo	90/1	15,7241
1721.	Włocławek M.	Rózinowo	90/2	0,3118
1722.	Włocławek M.	Włocławek	2/1	4,4150
1723.	Włocławek M.	Włocławek-79/2	2/10	0,1085
1724.	Włocławek M.	Włocławek-79/2	3/5	0,1639
1725.	Włocławek M.	Włocławek-79/1	4	0,6253
1726.	Włocławek M.	Włocławek-79/2	5/6	1,8940
1727.	Włocławek M.	Włocławek-79/1	5/17	0,5475
1728.	Włocławek M.	Włocławek-79/1	5/18	0,2730
1729.	Włocławek M.	Włocławek-79/1	6/1	0,0559
1730.	Włocławek M.	Włocławek-79/1	6/2	0,1290
1731.	Włocławek M.	Włocławek	7/7	1,5802
1732.	Włocławek M.	Włocławek	8	1,9884

1733.	Włocławek M.	Włocławek	8/1	0,0536
1734.	Włocławek M.	Włocławek	9/10	0,1770
1735.	Włocławek M.	Włocławek	16/2	0,3822
1736.	Włocławek M.	Włocławek	22/1	0,0862
1737.	Włocławek M.	Włocławek	23	0,0286
1738.	Włocławek M.	Włocławek	24	1,8383
1739.	Włocławek M.	Włocławek-80	26/3	0,2838
1740.	Włocławek M.	Włocławek-80	26/4	0,9464
1741.	Włocławek M.	Włocławek	44/6	2,6141
1742.	Włocławek M.	Włocławek	52/9	0,3810
1743.	Włocławek M.	Włocławek	65/1	0,0768
1744.	Włocławek M.	Włocławek	78/31	1,2331
1745.	Włocławek M.	Włocławek	79/24	0,1010
1746.	Włocławek M.	Włocławek-53	79/38	2,7221
1747.	Włocławek M.	Włocławek-53	79/41	0,0138
1748.	Włocławek M.	Włocławek-53	91	0,0624
1749.	Włocławek M.	Włocławek	106/5	2,4711
1750.	Włocławek M.	Włocławek	192/47	5,2434
	POWIAT MOGILEŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1751.	Mogilno	Chabsko	125	0,3700
1752.	Mogilno	Wiecanowo	110/8	12,0930
1753.	Mogilno M.	Mogilno 1	25/1	0,0182
1754.	Mogilno M.	Mogilno 1	31/1	0,0128
1755.	Mogilno M.	Mogilno 1	36/1	0,0052
1756.	Mogilno M.	Mogilno 1	132/1	0,0463
1757.	Mogilno M.	Mogilno 1	133/1	0,0589
1758.	Mogilno M.	Mogilno 1	232	1,0975
1759.	Mogilno M.	Mogilno 1	233/1	0,0300
1760.	Mogilno M.	Mogilno 1	234	1,0645
1761.	Mogilno M.	Mogilno 1	235	1,0000
1762.	Mogilno M.	Mogilno 1	236	1,3300
1763.	Mogilno M.	Mogilno 1	237	0,8200
1764.	Mogilno M.	Mogilno 1	466/1	0,8365
1765.	Mogilno M.	Mogilno 1	468	0,1972
1766.	Mogilno M.	Mogilno 1	469	0,2841
1767.	Mogilno M.	Mogilno 1	581	0,0404
1768.	Mogilno M.	Mogilno 1	711	1,7065
1769.	Mogilno M.	Mogilno 1	712/1	2,6671
1770.	Mogilno M.	Mogilno 1	1263/26	18,4268
	POWIAT NAKIELSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
1771.	Kcynia	Dziewierzewo	21	0,9900
1772.	Kcynia	Głogowiniec	26	0,4492
1773.	Kcynia	Grocholin	57/1	0,0284
1774.	Kcynia	Grocholin	57/2	0,1315
1775.	Kcynia	Grocholin	57/3	0,1257
1776.	Kcynia	Grocholin	57/4	0,1214
1777.	Kcynia	Grocholin	57/5	0,1772
1778.	Kcynia	Grocholin	57/6	0,1112
1779.	Kcynia	Grocholin	57/7	0,1296
1780.	Kcynia	Grocholin	57/8	0,0788
1781.	Kcynia	Grocholin	57/9	0,2026
1782.	Kcynia	Grocholin	57/10	0,7000

1783.	Kcynia	Grocholin	57/11	1,5608
1784.	Kcynia	Grocholin	57/12	0,7364
1785.	Kcynia	Grocholin	57/13	3,9739
1786.	Kcynia	Malice	26	2,9344
1787.	Kcynia	Malice	105/1	1,2093
1788.	Kcynia	Malice	132	1,3547
1789.	Kcynia	Malice	207	1,5593
1790.	Kcynia	Malice	214/2	0,4845
1791.	Kcynia	Malice	214/3	0,3155
1792.	Kcynia	Malice	214/4	0,0135
1793.	Kcynia	Palmierowo	2	0,2421
1794.	Kcynia	Palmierowo	11/2	3,1543
1795.	Kcynia	Roztrzębowo	140/1	1,8200
1796.	Kcynia	Studzienki	724/3	2,3559
1797.	Kcynia	Szczepice	147/2	17,6446
1798.	Kcynia	Tupadły	23	1,0800
1799.	Kcynia	Turzyn	90	0,6700
1800.	Kcynia	Ujazd	2	1,1200
1801.	Kcynia	Ujazd	9	0,8700
1802.	Kcynia	Włodzimierzowo	22/1	0,1449
1803.	Kcynia	Włodzimierzowo	23	1,8976
1804.	Kcynia	Włodzimierzowo	24	0,6000
1805.	Kcynia	Żurawia	8	1,5000
1806.	Kcynia	Żurawia	31	0,2100
1807.	Kcynia	Żurawia	73/1	6,9100
1808.	Kcynia M.	Kcynia	1	0,0146
1809.	Kcynia M.	Kcynia	2/1	0,5607
1810.	Kcynia M.	Kcynia	12/1	0,0333
1811.	Kcynia M.	Kcynia	12/3	0,0269
1812.	Kcynia M.	Kcynia	13	0,5247
1813.	Kcynia M.	Kcynia	13	0,2500
1814.	Kcynia M.	Kcynia	14	0,6342
1815.	Kcynia M.	Kcynia	15	0,6146
1816.	Kcynia M.	Kcynia	38/19	0,1558
1817.	Kcynia M.	Kcynia	38/21	5,6184
1818.	Kcynia M.	Kcynia	47	0,4224
1819.	Kcynia M.	Kcynia	666	0,0455
1820.	Kcynia M.	Kcynia	709/1	6,6021
1821.	Kcynia M.	Kcynia	1112	0,6352
1822.	Kcynia M.	Kcynia	1131/2	0,0531
1823.	Mrocza	Białowieża	119/1	0,8055
1824.	Mrocza	Białowieża	119/2	0,3816
1825.	Mrocza	Białowieża	127/1	0,0500
1826.	Mrocza	Białowieża	128/1	0,0400
1827.	Mrocza	Białowieża	130/3	0,0779
1828.	Mrocza	Białowieża	131/1	0,5430
1829.	Mrocza	Białowieża	181/1	1,6468
1830.	Mrocza	Białowieża	181/2	0,6885
1831.	Mrocza	Białowieża	182/1	0,0946
1832.	Mrocza	Izabela	30	1,5800
1833.	Mrocza	Jeziorki Zabortowskie	26	1,2400
1834.	Mrocza	Jeziorki Zabortowskie	80/1	0,0283
1835.	Mrocza	Kaźmierzewo	117/1	2,5949
1836.	Mrocza	Kaźmierzewo	130	0,4700
1837.	Mrocza	Kaźmierzewo	131/1	0,1579
1838.	Mrocza	Kaźmierzewo	146	0,3135

1839.	Mrocza	Kosowo	78/1	6,4100
1840.	Mrocza	Krukówko	10/1	0,4633
1841.	Mrocza	Krukówko	10/2	0,3000
1842.	Mrocza	Krukówko	10/3	0,4496
1843.	Mrocza	Krukówko	10/4	1,4496
1844.	Mrocza	Krukówko	107	0,4800
1845.	Mrocza	Mrocza	1010/2	4,6155
1846.	Mrocza	Orle	7/15	0,0485
1847.	Mrocza	Orle	7/16	1,6068
1848.	Mrocza	Rajgród	18/1	2,5952
1849.	Mrocza	Rajgród	19/1	0,6091
1850.	Mrocza	Witosław	34/1	0,3600
1851.	Mrocza	Witosław	34/5	0,6259
1852.	Mrocza	Witosław	34/6	1,6143
1853.	Mrocza	Witosław	34/7	4,1875
1854.	Mrocza	Witosław	34/8	2,4980
1855.	Nakło Nad Notecią	Bielawy	1627	4,5100
1856.	Nakło Nad Notecią	Bielawy	1635	0,1429
1857.	Nakło Nad Notecią	Karnowo	135/3	0,0601
1858.	Nakło Nad Notecią	Karnowo	153/1	0,1308
1859.	Nakło Nad Notecią	Karnówko	157/1	0,0916
1860.	Nakło Nad Notecią	Karnówko	161	2,8600
1861.	Nakło Nad Notecią	Paterek	2/1	2,0800
1862.	Nakło Nad Notecią	Paterek	2/2	0,0024
1863.	Nakło Nad Notecią	Paterek	12	0,1100
1864.	Nakło Nad Notecią	Paterek	33	0,0300
1865.	Nakło Nad Notecią	Paterek	68/1	1,1400
1866.	Nakło Nad Notecią	Paterek	68/2	0,1863
1867.	Nakło Nad Notecią	Paterek	69/2	0,8700
1868.	Nakło Nad Notecią	Paterek	69/3	0,0166
1869.	Nakło Nad Notecią	Paterek	71/6	0,0023
1870.	Nakło Nad Notecią	Paterek	71/7	0,0455
1871.	Nakło Nad Notecią	Paterek	71/8	0,1989
1872.	Nakło Nad Notecią	Paterek	239/2	1,1410
1873.	Nakło Nad Notecią	Paterek	240/1	0,0856
1874.	Nakło Nad Notecią	Paterek	288/1	0,0009
1875.	Nakło Nad Notecią	Paterek	288/3	2,1800
1876.	Nakło Nad Notecią	Paterek	288/4	0,4120
1877.	Nakło Nad Notecią	Paterek	289/1	0,0118
1878.	Nakło Nad Notecią	Paterek	289/2	0,0544
1879.	Nakło Nad Notecią	Paterek	301/18	0,0272
1880.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	229/3	0,0117
1881.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	229/4	0,6222
1882.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	229/5	0,6924
1883.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	229/6	0,0328
1884.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	1549/2	0,6970
1885.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	1549/3	2,7064
1886.	Nakło Nad Notecią	Rozwarzyn	1549/4	0,2000
1887.	Nakło Nad Notecią	Ślesin	105/5	0,6735
1888.	Nakło Nad Notecią	Ślesin	105/7	19,3020
1889.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	9/3	8,4500
1890.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	9/4	0,3200
1891.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	123/1	1,6011
1892.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	123/2	1,0789
1893.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	207/1	1,2000
1894.	Nakło Nad Notecią	Trzeciewnica	545/1	6,5000

1895.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	24	0,2252
1896.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	356	0,1175
1897.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/7	0,1481
1898.[1]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/22	3,8348
1899.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/15	0,0061
1900.[1]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/24	0,0801
1900.[2]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/25	0,0403
1900.[3]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/26	0,0308
1900.[4]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/27	0,2058
1900.[5]	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/29	4,7779
1901.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	442/19	0,5435
1902.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/1	0,2045
1903.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/2	0,0140
1904.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/3	0,0667
1905.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/4	0,0980
1906.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/5	0,0054
1907.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/6	0,0085
1908.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	632/7	3,1955
1909.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	635	0,4161
1910.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	636	0,0701
1911.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	1627	0,3145
1912.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	1808	0,8153
1913.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2121/2	0,1079
1914.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2121/3	0,1501
1915.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2121/4	0,5538
1916.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2121/5	0,0574
1917.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2121/6	3,7712
1918.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2148	0,1557
1919.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2149	0,1597
1920.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2163	0,3013
1921.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2537/2	0,8682
1922.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2537/3	1,0176
1923.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2593/2	0,0104
1924.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2593/3	0,1847
1925.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2593/4	0,7645
1926.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	2627	1,6242
1927.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	3321/2	1,0024
1928.	Nakło Nad Notecią M.	Nakło Nad Notecią	3321/3	0,1230
1929.	Sadki	Anieliny	92/1	0,4877
1930.	Sadki	Anieliny	92/3	0,6000
1931.	Sadki	Anieliny	92/4	1,0000
1932.	Sadki	Anieliny	92/5	1,2730
1933.	Sadki	Anieliny	118	0,0200
1934.	Sadki	Anieliny	482	4,2334
1935.[1]	Sadki	Bnin	188/1	6,5142
1936.	Sadki	Jadwiżyn	119	1,8200
1935.[1]	Sadki	Jadwiżyn	120/2	0,0038
1938.	Sadki	Łodzia	117	2,8681
1939.	Sadki	Samostrzel	110/1	0,2121
1940.	Sadki	Samostrzel	112/1	1,7368
1941.	Sadki	Samostrzel	113	8,2311
1942.	Sadki	Samostrzel	147/1	0,0619
1943.	Sadki	Samostrzel	147/3	0,1372
1944.	Sadki	Samostrzel	148	0,3983
1945.	Sadki	Samostrzel	152/2	0,4893
1946.	Sadki	Samostrzel	152/3	0,0746

1947.	Szubin	Kołaczkowo	28	0,0900
1948.	Szubin	Kołaczkowo	29/1	0,6593
1949.	Szubin	Kołaczkowo	29/2	1,6604
1950.	Szubin	Kołaczkowo	29/3	0,0083
1951.	Szubin	Kołaczkowo	29/4	0,0990
1952.	Szubin	Kołaczkowo	32	0,1000
1953.	Szubin	Łachowo	108/1	0,3250
1954.	Szubin	Łachowo	108/8	4,2780
1955.	Szubin	Pińsko	97	0,4452
1956.	Szubin	Pińsko	106/6	1,1046
1957.	Szubin	Pińsko	106/9	0,5409
1958.	Szubin	Pińsko	106/10	0,3637
1959.	Szubin	Rynarzewo	9/1	1,3299
1960.	Szubin	Szkocja	234/1	2,3544
1961.	Szubin	Szkocja	236	0,0997
1962.	Szubin	Szkocja	250	0,0460
1963.	Szubin	Szkocja	290	0,9853
1964.	Szubin	Szkocja	291	0,0800
1965.	Szubin	Szkocja	292	0,1100
1966.	Szubin	Szkocja	293	0,0400
1967.	Szubin	Szkocja	294	0,0800
1968.	Szubin	Szkocja	295	0,0200
1969.	Szubin	Szkocja	296/1	0,6771
1970.	Szubin	Szkocja	296/2	2,3803
1971.	Szubin	Szkocja	297	0,1849
1972.	Szubin	Szkocja	298	0,1679
1973.	Szubin	Szkocja	299	0,0900
1974.	Szubin	Wolwark	220/7	3,4370
1975.	Szubin	Wolwark	220/9	4,1541
1976.	Szubin	Wolwark	220/13	3,3894
1977.	Szubin	Zalesie	7	0,3175
1978.	Szubin	Zalesie	14/1	0,2769
1979.	Szubin	Zalesie	14/2	0,3092
1980.	Szubin	Zalesie	14/3	0,8239
1981.	Szubin	Zalesie	93/1	3,3950
1982.	Szubin	Zalesie	210/4	4,2726
1983.	Szubin	Zalesie	244	0,0659
1984.	Szubin	Zalesie	263	0,4600
1985.	Szubin	Zamość	149	0,0100
1986.	Szubin	Zamość	207/1	4,4891
1987.	Szubin	Zamość	208	1,0800
1988.	Szubin	Zamość	238	0,0600
1989.	Szubin	Zamość	272	0,0600
1990.	Szubin	Zamość	283	0,0100
1991.	Szubin	Zamość	287	0,0350
1992.	Szubin	Zamość	430	0,7180
1993.	Szubin	Zamość	432	0,2654
1994.	Szubin	Zamość	460	1,1900
1995.	Szubin M.	Szubin	118	2,4327
1996.	Szubin M.	Szubin	594/2	6,4576
1997.	Szubin M.	Szubin	661/1	3,1387
1998.	Szubin M.	Szubin	668	0,7900
1999.	Szubin M.	Szubin	687	0,8100
2000.	Szubin M.	Szubin	821	3,6885
2001.	Szubin M.	Szubin	1117	0,2600
2002.	Szubin M.	Szubin	1123	0,0500

2004.	Szubin M.	Szubin	1255/2	0,0426
2005.	Szubin M.	Szubin	1255/5	0,7213
	POWIAT RADZIEJOWSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2006.	Piotrków Kujawski	Gradowo	34	4,4200
2007.	Piotrków Kujawski	Gradowo	173	3,6500
2008.	Piotrków Kujawski	Kaczewo	41	2,3400
2009.	Piotrków Kujawski	Malina	204	3,2100
2010.	Piotrków Kujawski	Teodorowo	150	4,1100
2011.	Piotrków Kujawski	Wąsewo	19	8,1900
2012.	Piotrków Kujawski	Zakręta	8	3,5100
2013.	Piotrków Kujawski M.	Piotrków Kujawski	205	2,4000
2014.	Piotrków Kujawski M.	Piotrków Kujawski	1058/2	11,0196
2015.	Piotrków Kujawski M.	Piotrków Kujawski	1680	6,8700
2016.	Radziejów	Czołowo	258	3,5600
	POWIAT RYPIŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2017.	Rogowo	Szczerby	277	6,7500
2018.	Rypin	Dylewo	36	4,3400
2019.	Rypin	Dylewo	130	1,1400
2020.	Rypin	Marianki	201	2,0200
2021.	Rypin	Puszcza Rządowa	13	0,0800
2022.	Rypin	Puszcza Rządowa	40	8,1000
2023.	Rypin M.	Rypin	856/6	0,1220
2024.	Rypin M.	Rypin	856/8	0,1370
2025.	Rypin M.	Rypin	856/9	0,3040
2026.	Rypin M.	Rypin	856/10	0,3336
2027.	Rypin M.	Rypin	856/11	2,1788
2028.	Rypin M.	Rypin	856/12	0,0202
2029.	Rypin M.	Rypin	856/13	1,9517
2030.	Rypin M.	Rypin	856/14	0,0309
2031.	Rypin M.	Rypin	856/15	0,4934
2032.	Rypin M.	Rypin	856/16	0,0242
2033.	Rypin M.	Rypin	856/17	0,2695
2034.	Rypin M.	Rypin	856/20	0,0287
2035.	Rypin M.	Rypin	856/26	7,4899
2036.	Rypin M.	Rypin	856/32	2,6988
2037.	Rypin	Staropin Prywatny	144	5,7600
2038.	Rypin	Staropin Rządowy	38	4,4900
2039.	Rypin	Zakrocz	99/5	5,5747
	POWIAT SĘPOLEŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2040.	Kamień Krajeński	Duża Cerkwica	224	8,4000
2041.	Kamień Krajeński	Duża Cerkwica	277	0,2000
2042.	Kamień Krajeński	Duża Cerkwica	278	0,2900
2043.	Kamień Krajeński	Jerzmionki	40	0,4400
2044.	Kamień Krajeński	Mała Cerkwica	201	3,4000
2045.	Kamień Krajeński	Mała Cerkwica	535/1	2,8000
2046.	Kamień Krajeński	Mała Cerkwica	535/2	0,0144
2047.	Kamień Krajeński	Obkas	196	6,8300
2048.	Kamień Krajeński	Płocicz	630/1	2,3400
2049.	Kamień Krajeński	Płocicz	632	0,0700
2050.	Kamień Krajeński	Płocicz	633	0,0500

2051.	Kamień Krajeński	Płocicz	634	0,1200
2052.	Kamień Krajeński	Płocicz	847/1	0,7400
2053.	Kamień Krajeński	Płocicz	847/2	0,1182
2054.	Kamień Krajeński	Płocin	847/3	0,0471
2055.	Kamień Krajeński	Płocin	847/4	0,1614
2056.	Kamień Krajeński	Płocin	847/5	0,0286
2057.	Kamień Krajeński M.	Kamień Krajeński	431/1	0,0031
2058.	Kamień Krajeński M.	Kamień Krajeński	439/1	0,0002
2059.	Kamień Krajeński M.	Kamień Krajeński	462/1	0,0925
2060.	Kamień Krajeński M.	Kamień Krajeński	463	5,0271
2061.	Kamień Krajeński M.	Kamień Krajeński	464/1	0,0551
2062.	Sępólno Krajeńskie	Niechorz	264	4,5600
2063.	Sępólno Krajeńskie	Piaseczno	37/1	4,6700
2064.	Sępólno Krajeńskie	Sikorz	88	0,6400
2065.	Sępólno Krajeńskie	Świdwie	169	7,3000
2066.	Sępólno Krajeńskie	Wysoka	117	7,6000
2067.	Sępólno Krajeńskie	Zborze	245	3,6300
2068.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 2	1	0,8865
2069.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 2	5	2,2616
2070.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 2	9	2,8821
2071.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 2	74/1	2,0398
2072.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 5	32	2,7276
2073.	Sępólno Krajeńskie M.	Sępólno Krajeńskie 5	154	4,0842
2074.	Więcbork	Borzyszkowo	9/1	0,0800
2075.	Więcbork	Borzyszkowo	14	0,7400
2076.	Więcbork	Borzyszkowo	21	1,9600
2077.	Więcbork	Borzyszkowo	59	0,0300
2078.	Więcbork	Borzyszkowo	60	0,3000
2079.	Więcbork	Borzyszkowo	61	5,8600
2080.	Więcbork	Borzyszkowo	62	0,0500
2081.	Więcbork	Czarmuń	1/3	0,0700
2082.	Więcbork	Czarmuń	12/4	0,2100
2083.	Więcbork	Czarmuń	78	0,0200
2084.	Więcbork	Czarmuń	79	0,0100
2085.	Więcbork	Czarmuń	80	2,5000
2086.	Więcbork	Czarmuń	127/1	3,2800
2087.	Więcbork	Dalkowo	122	1,6900
2088.	Więcbork	Dalkowo	127	0,0700
2089.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	64/1	4,0399
2090.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	64/2	1,5701
2091.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	83/11	0,1225
2092.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	83/12	0,3334
2093.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	83/13	0,0077
2094.	Więcbork	Runowo Krajeńskie	280	2,0700
2095.	Więcbork	Suchorączek	41	0,4300
2096.	Więcbork	Suchorączek	47	5,4300
2097.	Więcbork	Suchorączek	98	1,0500
2098.	Więcbork M.	Więcbork 2	1	2,6062
2099.	Więcbork M.	Więcbork 2	11	6,4018
2100.	Więcbork M.	Więcbork 2	17/16	3,6796
2101.[1]	Więcbork M.	Więcbork 2	286/2	0,8556
2102.	Więcbork M.	Więcbork 2	382	1,7100
2103.[1]	Więcbork M.	Więcbork 3	175/2	0,3253
2103.[2]	Więcbork M.	Więcbork 3	175/3	4,0880
2104.	Więcbork M.	Więcbork 4	1	1,8415

	POWIAT ŚWIECKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2105.	Bukowiec	Poledno	54	0,6000
2106.	Bukowiec	Poledno	55	1,8200
2107.	Bukowiec	Poledno	56	0,6600
2108.	Bukowiec	Poledno	67	1,9300
2109.	Bukowiec	Poledno	86	4,9500
2110.	Bukowiec	Poledno	87	1,3000
2111.	Bukowiec	Różanna	58	1,7200
2112.	Bukowiec	Różanna	72	0,5500
2113.	Dragacz	Dolna Grupa	2	3,0300
2114.	Dragacz	Dragacz	241	0,0100
2115.	Dragacz	Dragacz	248/12	2,2192
2116.	Dragacz	Grupa	12	1,5100
2117.	Dragacz	Grupa	13	1,6500
2118.	Dragacz	Grupa	15	2,1100
2119.	Dragacz	Grupa	149	2,9500
2120.	Dragacz	Grupa	160	0,0900
2121.	Dragacz	Grupa Plac	5/12	0,2337
2122.	Dragacz	Grupa Plac	5/13	5,1315
2123.	Dragacz	Grupa Plac	14	0,0100
2124.	Dragacz	Grupa Plac	16	0,5700
2125.	Dragacz	Grupa Plac	18	2,3700
2126.	Dragacz	Michale	101	0,0100
2127.	Dragacz	Michale	107	1,6400
2128.	Dragacz	Michale	137/3	1,5257
2129.	Dragacz	Michale	246	1,9600
2130.	Dragacz	Michale	247	0,8200
2131.	Dragacz	Michale	398	0,6200
2132.	Dragacz	Mniszek	316/1	6,0676
2133.	Dragacz	Mniszek	316/2	0,0251
2134.	Dragacz	Mniszek	316/3	0,4073
2135.	Dragacz	Mniszek	316/4	4,1900
2136.	Drzycim	Bedlenki	4	0,0050
2137.	Drzycim	Bedlenki	6	0,4500
2138.	Drzycim	Bedlenki	7	0,0600
2139.	Drzycim	Bedlenki	8	0,0500
2140.	Drzycim	Bedlenki	10	0,0400
2141.	Drzycim	Bedlenki	11	0,0700
2142.	Drzycim	Bedlenki	12/1	0,4300
2143.	Drzycim	Drzycim	359	7,5920
2144.	Drzycim	Drzycim	360	1,4400
2145.	Drzycim	Gacki	2	0,6000
2146.	Drzycim	Gródek	8	0,1400
2147.	Drzycim	Gródek	10	2,1100
2148.	Drzycim	Gródek	14	0,0200
2149.	Drzycim	Gródek	21	0,9700
2150.	Drzycim	Gródek	22	1,2400
2151.	Drzycim	Gródek	23	4,6400
2152.	Drzycim	Gródek	24	0,4000
2153.	Drzycim	Gródek	25	8,9100
2154.	Drzycim	Gródek	179	1,0800
2155.	Drzycim	Jastrzębie	8	5,1800
2156.	Drzycim	Jastrzębie	13	0,6600
2157.	Drzycim	Jastrzębie	16	1,3100

2158.	Drzycim	Jastrzębie	16/1	0,1016
2159.	Drzycim	Jastrzębie	16/2	0,4084
2160.	Drzycim	Jastrzębie	19	0,4500
2161.	Drzycim	Lubocheń	3	0,3500
2162.	Drzycim	Lubocheń	4	1,6600
2163.	Drzycim	Lubocheń	14	5,8100
2164.	Jeżewo	Belno	6	3,7100
2165.	Jeżewo	Belno	7	0,1000
2166.	Jeżewo	Belno	18	0,2800
2167.	Jeżewo	Belno	20	5,1800
2168.	Jeżewo	Belno	22	0,0400
2169.	Jeżewo	Belno	24	0,0200
2170.	Jeżewo	Belno	25	0,1200
2171.	Jeżewo	Belno	26	0,0300
2172.	Jeżewo	Białe Błota	7	8,2000
2173.	Jeżewo	Białe Błota	29	8,4700
2174.	Jeżewo	Białe Błota	33	2,1700
2175.	Jeżewo	Ciemniki	1	0,0100
2176.	Jeżewo	Ciemniki	2	0,1360
2177.	Jeżewo	Ciemniki	34	0,5200
2178.	Jeżewo	Ciemniki	129	0,3460
2179.	Jeżewo	Ciemniki	144	0,2320
2180.	Jeżewo	Ciemniki	145	0,2330
2181.	Jeżewo	Ciemniki	147	0,5930
2182.	Jeżewo	Ciemniki	155	1,6020
2183.	Jeżewo	Ciemniki	157	0,2840
2184.	Jeżewo	Ciemniki	164	0,7150
2185.	Jeżewo	Ciemniki	165	0,4590
2186.	Jeżewo	Ciemniki	166	0,2980
2187.	Jeżewo	Ciemniki	167	1,6020
2188.	Jeżewo	Ciemniki	215	0,1300
2189.	Jeżewo	Ciemniki	219	0,1500
2190.	Jeżewo	Ciemniki	222	0,2400
2191.	Jeżewo	Ciemniki	256/1	0,0138
2192.	Jeżewo	Ciemniki	256/2	0,3762
2193.	Jeżewo	Ciemniki	258	0,0100
2194.	Jeżewo	Ciemniki	270	2,7300
2195.	Jeżewo	Czersk Świecki	1	4,6020
2196.	Jeżewo	Czersk Świecki	3	0,1370
2197.	Jeżewo	Czersk Świecki	3a	0,3430
2198.	Jeżewo	Czersk Świecki	8	2,1640
2199.	Jeżewo	Czersk Świecki	9	4,8210
2200.	Jeżewo	Czersk Świecki	10	1,6640
2201.	Jeżewo	Czersk Świecki	10a	0,2680
2202.	Jeżewo	Czersk Świecki	10b	0,2040
2203.	Jeżewo	Czersk Świecki	11	1,3210
2204.	Jeżewo	Czersk Świecki	355/3	0,0393
2205.	Jeżewo	Czersk Świecki	357/3	0,0220
2206.	Jeżewo	Czersk Świecki	363/2	0,1661
2207.	Jeżewo	Czersk Świecki	369/2	0,0176
2208.	Jeżewo	Czersk Świecki	390/2	0,0291
2209.	Jeżewo	Dubielno	13	0,3090
2210.	Jeżewo	Dubielno	33	0,2390
2211.	Jeżewo	Dubielno	37	0,1690
2212.	Jeżewo	Dubielno	38	0,8000
2213.	Jeżewo	Dubielno	39/1	0,0720

2214.	Jeżewo	Dubielno	40	0,0480
2215.	Jeżewo	Dubielno	41	0,0170
2216.	Jeżewo	Dubielno	42	0,1950
2217.	Jeżewo	Dubielno	43	0,1300
2218.	Jeżewo	Dubielno	43	0,0520
2219.	Jeżewo	Dubielno	44	1,3180
2220.	Jeżewo	Dubielno	44	5,9800
2221.	Jeżewo	Dubielno	51	5,5360
2222.	Jeżewo	Dubielno	80a	1,1510
2223.	Jeżewo	Jeżewo	88	1,0800
2224.	Jeżewo	Jeżewo	117/2	9,3100
2225.	Jeżewo	Jeżewo	200	1,5200
2226.	Jeżewo	Jeżewo	215	2,5800
2227.	Jeżewo	Jeżewo	243	3,3400
2228.	Jeżewo	Laskowice	5	0,0200
2229.	Jeżewo	Laskowice	6	0,0300
2230.	Jeżewo	Laskowice	7/1	0,7268
2231.	Jeżewo	Laskowice	7/6	2,1824
2232.	Jeżewo	Laskowice	7/9	6,0556
2233.	Jeżewo	Laskowice	14	1,5300
2234.	Jeżewo	Laskowice	55/1	0,0054
2235.	Jeżewo	Laskowice	118/2	0,0300
2236.	Jeżewo	Laskowice	118/3	0,4197
2237.	Jeżewo	Laskowice	118/15	0,0014
2238.	Jeżewo	Laskowice	118/16	0,0216
2239.	Jeżewo	Laskowice	118/20	16,6789
2240.	Jeżewo	Lipienki	53	6,3500
2241.	Jeżewo	Lipno	15/2	9,8292
2242.	Jeżewo	Lipno	24	0,0200
2243.	Jeżewo	Lipno	27/1	4,6609
2244.	Jeżewo	Osłowo	89	4,3390
2245.	Jeżewo	Taszewo	64	1,8870
2246.	Jeżewo	Taszewo	65	0,0980
2247.	Jeżewo	Taszewskie Pole	136	0,0100
2248.	Jeżewo	Taszewskie Pole	137	0,0300
2249.	Lniano	Błądzim	78	1,8300
2250.	Lniano	Błądzim	319a	0,3800
2251.	Lniano	Jędrzejewo	5	0,0200
2252.	Lniano	Jędrzejewo	61	0,0100
2253.	Lniano	Jędrzejewo	135	0,8900
2254.	Lniano	Lniano	291/4	3,6952
2255.	Lniano	Lniano	328	0,8370
2256.	Lniano	Lniano	336	0,9920
2257.	Lniano	Lniano	352	4,6750
2258.	Lniano	Mukrz	3	0,3900
2259.	Lniano	Mukrz	27	0,5200
2260.	Lniano	Ostrowite	1	0,0800
2261.	Lniano	Ostrowite	3	0,1700
2262.	Lniano	Ostrowite	5	0,0200
2263.	Lniano	Ostrowite	6	6,9000
2264.	Nowe	Gajewo	51	7,4800
2265.	Nowe	Gajewo	101/1	0,2576
2266.	Nowe	Gajewo	101/2	0,0349
2267.	Nowe	Gajewo Zabud.	100/2	0,1850
2268.	Nowe	Gajewo Zabud.	100/3	0,4142
2269.	Nowe	Gajewo Zabud.	100/4	8,5098

2270.	Nowe	Milewko	85	1,1400
2271.	Nowe	Milewko	121	0,2500
2272.	Nowe	Milewko	122	0,1600
2273.	Nowe	Milewko	123	1,0800
2274.	Nowe	Milewko	124	0,0800
2275.	Nowe	Milewko	125/1	0,0084
2276.	Nowe	Milewko	126/1	0,0076
2277.	Nowe	Milewko	127/1	0,0071
2278.	Nowe	Milewko	129/1	0,0075
2279.	Nowe	Milewko	130/1	0,0093
2280.	Nowe	Milewko	131/1	0,0118
2281.	Nowe	Milewko	132/1	0,0148
2282.	Nowe	Milewko	133/1	0,0115
2283.	Nowe	Milewko	134/1	0,0167
2284.	Nowe	Milewko	135/1	0,0090
2285.	Nowe	Milewko	136/1	0,0181
2286.	Nowe	Milewko	137/1	0,0108
2287.	Nowe	Milewko	144/6	0,0080
2288.	Nowe	Milewko	156/1	0,0218
2289.	Nowe	Twarda Góra	13	0,0200
2290.	Nowe	Twarda Góra	14	0,0300
2291.	Nowe	Twarda Góra	15	6,8200
2292.	Nowe	Twarda Góra	35/1	0,0086
2293.	Nowe	Twarda Góra	36	4,9200
2294.	Nowe	Twarda Góra	105	0,1700
2295.	Nowe	Twarda Góra	115	0,0200
2296.	Nowe	Twarda Góra	143/1	0,0080
2297.	Osie	Jaszcz	23	6,4800
2298.	Osie	Jaszcz	85	5,4700
2299.	Osie	Łążek	38/5	10,1201
2300.	Osie	Miedzno	197	0,0500
2301.	Osie	Miedzno	200	0,8300
2302.	Osie	Miedzno	214	1,5800
2303.	Osie	Miedzno	239	1,0500
2304.	Osie	Miedzno	296	1,1800
2305.	Osie	Miedzno	297	0,6400
2306.	Osie	Miedzno	298	0,0600
2307.	Osie	Miedzno	299	0,3500
2308.	Osie	Miedzno	316	0,1900
2309.	Osie	Miedzno	317	0,1600
2310.	Osie	Osie	79	0,0800
2311.	Osie	Osie	107/1	2,7031
2312.	Osie	Osie	108	0,0500
2313.	Osie	Osie	109	0,2400
2314.	Osie	Osie	307/1	7,2776
2315.	Osie	Osie	309	2,5200
2316.	Osie	Osie	313	0,0700
2317.	Osie	Radańska	93	5,5800
2318.	Osie	Sarnia Góra	351	3,1950
2319.	Osie	Sarnia Góra	419	0,2150
2320.	Osie	Szarłata	193	2,2850
2321.	Osie	Tleń	37	0,3900
2322.	Osie	Tleń	66	1,3400
2323.	Osie	Tleń	73	2,3200
2324.	Osie	Tleń	86	1,1300
2325.	Osie	Tleń	132	0,0100

2326.	Pruszcz	Bagniewko	36	6,1500
2327.	Pruszcz	Bagniewko	68	1,8900
2328.	Pruszcz	Gołuszyce	14	3,4500
2329.	Pruszcz	Mirowice	3	0,7200
2330.	Pruszcz	Mirowice	4	2,1300
2331.	Pruszcz	Nieciszewo	72	2,9000
2332.	Pruszcz	Parlin	8	4,2900
2333.	Pruszcz	Parlin	14	0,5300
2334.	Pruszcz	Parlin	14	4,2700
2335.	Pruszcz	Parlin	43/1	0,0400
2336.	Pruszcz	Pruszcz	3	0,3116
2337.	Pruszcz	Pruszcz	5/2	0,1927
2338.	Pruszcz	Pruszcz	7	3,2201
2339.	Pruszcz	Pruszcz	19	0,1805
2340.	Pruszcz	Pruszcz	36/34	0,2811
2341.	Pruszcz	Pruszcz	41/8	0,1234
2342.	Pruszcz	Pruszcz	73/6	6,0693
2343.	Pruszcz	Serock	245/1	0,1005
2344.	Pruszcz	Serock	245/2	0,5777
2345.	Pruszcz	Serock	245/3	0,0306
2346.	Pruszcz	Serock	245/4	0,2005
2347.	Pruszcz	Serock	245/5	0,1492
2348.	Pruszcz	Serock	245/6	0,1707
2349.	Pruszcz	Serock	245/7	0,1045
2350.	Pruszcz	Serock	245/8	0,0429
2351.	Pruszcz	Serock	245/9	0,0499
2352.	Pruszcz	Serock	245/10	0,1442
2353.	Pruszcz	Serock	245/14	14,4820
2354.	Świecie	Dworzysko	21	0,1600
2355.	Świecie	Dworzysko	22	2,1500
2356.	Świecie	Kozłowo	15	9,1650
2357.	Świecie	Kozłowo	25	0,1200
2358.	Świecie	Kozłowo	92	0,0990
2359.	Świecie	Kozłowo	94	3,1950
2360.	Świecie	Kozłowo	94/1	0,0060
2361.	Świecie	Kozłowo	94/2	0,0160
2362.	Świecie	Polski Konopat	1/4	10,8226
2363.	Świecie	Polski Konopat	2	0,0200
2364.	Świecie	Polski Konopat	24/1	1,6100
2365.	Świecie	Polski Konopat	99	0,0300
2366.	Świecie	Polski Konopat	100	1,6000
2367.	Świecie	Polski Konopat	101	0,0800
2368.	Świecie	Skarszewy	118	8,2000
2369.	Świecie	Sulnówko	2/2	0,0700
2370.	Świecie	Sulnówko	6/1	0,4500
2371.	Świecie	Sulnówko	8/4	0,6900
2372.	Świecie	Sulnówko	9/4	0,3400
2373.	Świecie	Sulnówko	15	0,0500
2374.	Świecie	Sulnówko	16	0,0400
2375.	Świecie	Sulnówko	16/1	0,0100
2376.	Świecie	Sulnówko	17	5,3600
2377.	Świecie	Sulnówko	29	0,3000
2378.	Świecie	Sulnówko	32	0,0300
2379.	Świecie	Sulnówko	33	0,0100
2380.	Świecie	Sulnówko	36	2,7000
2381.	Świecie	Sulnówko	64	6,1000

2382.	Świecie	Terespol Pomorski	1/8	18,3410
2383.	Świecie	Terespol Pomorski	1/13	0,9337
2384.	Świecie	Terespol Pomorski	1/14	0,0869
2385.	Świekatowo	Lipienica	66/1	7,9900
2386.	Świekatowo	Lipienica	83	0,2100
2387.	Świekatowo	Lubania-Lipiny	86/2	1,5400
2388.	Świekatowo	Lubania-Lipiny	109	4,3800
2389.	Świekatowo	Świekatowo	30	0,1800
2390.	Świekatowo	Świekatowo	56	3,2300
2391.	Świekatowo	Świekatowo	272/4	0,0455
2392.	Świekatowo	Świekatowo	317/2	0,3133
2393.	Świekatowo	Świekatowo	337	9,7500
2394.	Warlubie	Bąkowo	52/1	0,5465
2395.	Warlubie	Bąkowo	52/2	2,7500
2396.	Warlubie	Bąkowo	52/3	3,6335
2397.	Warlubie	Kurzejewo	56	0,6600
2398.	Warlubie	Kurzejewo	57	0,7300
2399.	Warlubie	Kurzejewo	58	0,4500
2400.	Warlubie	Rulewo	28	3,5200
2401.	Warlubie	Warlubie	189/1	0,2254
2402.	Warlubie	Warlubie	190/19	0,2276
2403.	Warlubie	Warlubie	190/24	0,0346
2404.	Warlubie	Warlubie	190/28	0,0331
2405.	Warlubie	Warlubie	190/32	0,0407
2406.	Warlubie	Warlubie	190/41	0,0294
2407.	Warlubie	Warlubie	190/42	0,0608
2408.	Warlubie	Warlubie	190/44	0,0427
2409.	Warlubie	Warlubie	244/7	0,0107
2410.	Warlubie	Warlubie	245/1	0,1379
2411.	Warlubie	Warlubie	250	14,8900
	POWIAT TORUŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2412.	Chełmża	Bielczyny	45	0,3100
2413.	Chełmża	Bielczyny	46	2,6700
2414.	Chełmża	Bielczyny	57	0,6600
2415.	Chełmża	Bielczyny	138	1,6500
2416.	Chełmża	Bielczyny	140	0,6200
2417.	Chełmża	Bielczyny	142	0,9400
2418.	Chełmża	Bielczyny	201	0,1300
2419.	Chełmża	Bogusławki	5	2,0200
2420.	Chełmża	Bogusławki	6	0,2300
2421.	Chełmża	Bogusławki	10	0,1200
2422.	Chełmża	Bogusławki	12	0,2700
2423.	Chełmża	Głuchowo	259	0,5700
2424.	Chełmża	Głuchowo	260/2	0,2125
2425.	Chełmża	Głuchowo	261	6,9000
2426.	Chełmża	Głuchowo	263	0,4400
2427.	Chełmża	Głuchowo	265	0,4700
2428.	Chełmża	Głuchowo	266/2	0,0988
2429.	Chełmża	Grzywna	12	5,4200
2430.	Chełmża	Grzywna	13	0,2400
2431.	Chełmża	Grzywna	28	0,0900
2432.	Chełmża	Grzywna	46	5,1300
2433.	Chełmża	Grzywna	50	0,5500
2434.	Chełmża	Grzywna	204	3,9300

2435.	Chełmża	Grzywna	316	0,1300
2436.	Chełmża	Grzywna	327	1,0200
2437.	Chełmża	Grzywna	384	0,1300
2438.	Chełmża	Kończewice	82	1,6100
2439.	Chełmża	Kończewice	108/6	0,0700
2440.	Chełmża	Kończewice	110/2	0,0400
2441.	Chełmża	Kończewice	111	5,1200
2442.	Chełmża	Kończewice	119	0,2100
2443.	Chełmża	Kończewice	158	0,0200
2444.	Chełmża	Kończewice	159	4,3900
2445.	Chełmża	Kończewice	161	0,0500
2446.	Chełmża	Kuczwały	180	0,1400
2447.	Chełmża	Kuczwały	23	5,2600
2448.	Chełmża	Kuczwały	31	0,3000
2449.	Chełmża	Mirakowo	30	4,6100
2450.	Chełmża	Mirakowo	272	5,7400
2451.	Chełmża	Mirakowo	301/2	2,0178
2452.	Chełmża	Mirakowo	357	0,8900
2453.	Chełmża	Mirakowo	374	1,1806
2454.	Chełmża	Nawra	2	2,1900
2455.	Chełmża	Nawra	22	3,3100
2456.	Chełmża	Nawra	25	0,2700
2457.	Chełmża	Parowa Falęcka	42	0,9800
2458.	Chełmża	Skąpe	136	2,6900
2459.	Chełmża	Skąpe	137/7	2,5835
2460.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/13	0,6795
2461.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/17	0,0464
2462.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/20	0,0687
2463.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/22	0,2301
2464.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/23	0,0258
2465.	Chełmża M.	Chełmża 14	9/28	9,9810
2466.	Chełmża M.	Chełmża 15	3/2	1,1810
2467.	Chełmża M.	Chełmża 15	30/22	1,8906
2468.	Czernikowo	Czernikowo	323/54	9,1785
2469.	Czernikowo	Czernikowo	415	5,1800
2470.	Czernikowo	Kiełpiny	48	4,4300
2471.	Czernikowo	Makowiska	103/7	3,5836
2472.	Czernikowo	Steklin	109	10,8300
2473.	Czernikowo	Wygoda	63	4,4200
2474.	Lubicz	Grębocin	17/7	0,0046
2475.	Lubicz	Grębocin	17/8	0,0605
2476.	Lubicz	Grębocin	17/9	0,4103
2477.	Lubicz	Grębocin	17/10	0,8512
2478.	Lubicz	Grębocin	17/11	0,0110
2479.	Lubicz	Grębocin	17/12	0,0526
2480.	Lubicz	Grębocin	17/13	0,0991
2481.	Lubicz	Grębocin	17/14	2,3800
2482.	Lubicz	Grębocin	17/15	0,1067
2483.	Lubicz	Gronowo	220	3,6100
2484.	Lubicz	Gronowo	221	0,0300
2485.	Lubicz	Gronowo	230	1,7100
2486.	Lubicz	Gronowo	247	1,0200
2487.	Lubicz	Gronowo	248	0,1100
2488.	Lubicz	Krobia	224/14	1,4757
2489.	Lubicz	Lubicz Dolny	93/3	16,5488
2490.	Lubicz	Lubicz Dolny	448	1,4757

2491.	Lubicz	Lubicz Górny	56/4	6,2600
2492.	Lubicz	Nowa Wieś	174	0,8200
2493.	Lubicz	Nowa Wieś	176	0,0600
2494.	Lubicz	Nowa Wieś	181	0,0800
2495.	Lubicz	Nowa Wieś	182	0,0300
2496.	Łysomice	Kamionki Duże	26	0,1200
2497.	Łysomice	Kamionki Duże	49	1,9300
2498.	Łysomice	Kamionki Duże	50	0,0600
2499.	Łysomice	Kamionki Duże	51	0,2600
2500.	Łysomice	Kamionki Małe	56	0,2400
2501.	Łysomice	Kamionki Małe	57	2,0400
2502.	Łysomice	Kamionki Małe	151	1,4800
2503.	Łysomice	Kamionki Małe	152	0,0300
2504.	Łysomice	Lipniczki	67	6,4000
2505.	Łysomice	Lipniczki	102	1,3400
2506.	Łysomice	Łysomice	74/1	0,0295
2507.	Łysomice	Łysomice	74/2	2,8384
2508.	Łysomice	Łysomice	146	0,6100
2509.	Łysomice	Łysomice	147	3,8900
2510.	Łysomice	Łysomice	283/2	0,0480
2511.	Łysomice	Łysomice	283/3	0,0497
2512.	Łysomice	Łysomice	283/4	0,1894
2513.	Łysomice	Łysomice	283/6	0,0460
2514.	Łysomice	Łysomice	283/9	0,0604
2515.	Łysomice	Łysomice	283/11	4,2110
2516.	Łysomice	Ostaszewo	25/3	0,2235
2517.	Łysomice	Ostaszewo	25/4	0,6623
2518.	Łysomice	Ostaszewo	25/5	5,6884
2519.	Łysomice	Papowo Toruńskie	201	0,1000
2520.	Łysomice	Papowo Toruńskie	202/1	0,0276
2521.	Łysomice	Papowo Toruńskie	202/2	0,2601
2522.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	109/2	3,3746
2523.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	110	0,3500
2524.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	147/2	0,5747
2525.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	150	0,2000
2526.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	244	5,9300
2527.	Łysomice	Różankowo-Świerczyny	350/2	0,4782
2528.	Łysomice	Turzno	169/6	0,0612
2529.	Łysomice	Turzno	169/7	0,0371
2530.	Łysomice	Turzno	169/13	14,9932
2531.	Łysomice	Zęgwirt	38	0,6800
2532.	Obrowo	Brzozówka	5/1	0,0471
2533.	Obrowo	Brzozówka	5/4	0,4162
2534.	Obrowo	Brzozówka	5/5	0,0168
2535.	Obrowo	Brzozówka	5/6	0,1009
2536.	Obrowo	Brzozówka	5/7	0,2233
2537.	Obrowo	Dobrzejewice	242/1	0,1170
2538.	Obrowo	Dobrzejewice	242/2	0,0454
2539.	Obrowo	Dobrzejewice	242/3	0,4153
2540.	Obrowo	Dobrzejewice	242/4	0,5309
2541.	Obrowo	Dobrzejewice	242/5	0,2903
2542.	Obrowo	Dobrzejewice	242/6	0,0976
2543.	Obrowo	Dobrzejewice	242/9	0,0077
2544.	Obrowo	Dobrzejewice	242/12	0,4057
2545.	Obrowo	Dobrzejewice	242/14	0,2667
2546.	Obrowo	Dobrzejewice	242/15	0,1891

2547.	Obrowo	Dobrzejewice	242/16	0,0271
2548.	Obrowo	Dobrzejewice	242/17	1,0855
2549.	Obrowo	Dobrzejewice	242/18	0,4319
2550.	Obrowo	Dobrzejewice	242/24	0,0060
2551.	Obrowo	Dobrzejewice	242/25	0,3252
2552.	Obrowo	Dobrzejewice	242/27	0,6620
2553.	Obrowo	Kawęczyn	208	5,0900
2554.	Obrowo	Obory	125	3,2000
2555.	Obrowo	Obrowo	21/1	0,5922
2556.	Obrowo	Obrowo	21/2	0,4956
2557.	Obrowo	Obrowo	151/1	0,3696
2558.	Obrowo	Obrowo	151/2	0,0615
2559.	Obrowo	Obrowo	151/4	0,0335
2560.	Obrowo	Obrowo	151/9	1,8571
2561.	Obrowo	Obrowo	168/1	0,3196
2562.	Obrowo	Obrowo	195/1	0,0853
2563.	Obrowo	Obrowo	195/2	0,5951
2564.	Obrowo	Obrowo	195/3	0,1224
2565.	Obrowo	Zawały	223	4,6200
2566.	Obrowo	Zębowiec	220	2,4400
2567.	Wielka Nieszawka	Brzoza	190/9	0,0414
2568.	Wielka Nieszawka	Brzoza	190/10	0,1059
2569.	Wielka Nieszawka	Brzoza	190/11	6,4413
2570.[1]	Wielka Nieszawka	Brzoza	190/16	4,9572
2571.	Wielka Nieszawka	Cierpice	77/2	0,0500
2572.	Wielka Nieszawka	Cierpice	77/3	0,7500
2573.	Wielka Nieszawka	Cierpice	95/1	7,4994
2574.	Wielka Nieszawka	Cierpice	150/6	5,8510
2575.	Wielka Nieszawka	Cierpice	245	5,3300
2576.	Wielka Nieszawka	Cierpice	266	5,9700
2577.	Wielka Nieszawka	Cierpice	296/1	4,9739
2578.	Wielka Nieszawka	Cierpice	296/2	0,0461
2579.	Wielka Nieszawka	Cierpice	317	8,5200
2580.	Wielka Nieszawka	Cierpice	332	10,1900
2581.	Wielka Nieszawka	Cierpice	345	5,3300
2582.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	226	0,0600
2583.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	313	0,0404
2584.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	402	5,8300
2585.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	406	0,2100
2586.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	431/1	0,8600
2587.	Wielka Nieszawka	Mała Nieszawka	503	0,0300
2588.	Wielka Nieszawka	Popioły	11/1	7,6210
2589.	Wielka Nieszawka	Popioły	19/1	1,2130
	POWIAT TUCHOLSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2590.	Cekcyn	Brzozie	198/2	0,0233
2591.	Cekcyn	Brzozie	198/3	4,1300
2592.	Cekcyn	Cekcyn	36	4,8400
2593.	Cekcyn	Cekcyn	231	0,0200
2594.	Cekcyn	Cekcyn	233/1	0,3430
2595.	Cekcyn	Cekcyn	241	0,1700
2596.	Cekcyn	Cekcyn	265/1	0,0346
2597.	Cekcyn	Cekcyn	287	1,6100
2598.	Cekcyn	Cekcyn	321/2	0,3403
2599.	Cekcyn	Cekcyn	348	1,7600

2600.	Cekcyn	Cekcyn	349/1	0,1400
2601.	Cekcyn	Cekcyn	360	0,1300
2602.	Cekcyn	Cekcyn	361	4,4600
2603.	Cekcyn	Cekcyn	369	1,2000
2604.	Cekcyn	Cekcyn	1068	0,1500
2605.	Cekcyn	Cekcyn	1069	0,1678
2606.	Cekcyn	Cekcyn	1110	11,1100
2607.	Cekcyn	Cekcyn	1150/1	0,3360
2608.	Cekcyn	Cekcyn	1150/2	4,3639
2609.	Cekcyn	Cekcyn	1150/3	2,4710
2610.	Cekcyn	Małe Gacno	10/1	0,0330
2611.	Cekcyn	Małe Gacno	10/2	2,7400
2612.	Cekcyn	Małe Gacno	11	0,0700
2613.	Cekcyn	Małe Gacno	12	0,0800
2614.	Cekcyn	Małe Gacno	13	0,0200
2615.	Cekcyn	Małe Gacno	14	0,0500
2616.	Cekcyn	Małe Gacno	15	0,0700
2617.	Cekcyn	Małe Gacno	215/2	0,6900
2618.	Cekcyn	Małe Gacno	305/1	0,0200
2619.	Cekcyn	Małe Gacno	305/2	0,0200
2620.	Cekcyn	Małe Gacno	305/3	0,0200
2621.	Cekcyn	Małe Gacno	306	2,3700
2622.	Cekcyn	Małe Gacno	309/3	0,4300
2623.	Cekcyn	Małe Gacno	318	0,0200
2624.	Cekcyn	Małe Gacno	319	0,9900
2625.	Cekcyn	Małe Gacno	393/2	2,2400
2626.	Cekcyn	Małe Gacno	394/1	0,0700
2627.	Cekcyn	Małe Gacno	394/2	0,0400
2628.	Cekcyn	Małe Gacno	404	5,1800
2629.	Cekcyn	Małe Gacno	492/1	0,0300
2630.	Cekcyn	Małe Gacno	504/1	0,0500
2631.	Cekcyn	Nowy Sumin	103	0,5800
2632.	Cekcyn	Stary Sumin	116	1,5900
2633.	Cekcyn	Stary Sumin	159	0,0200
2634.	Cekcyn	Stary Sumin	160	0,1900
2635.	Cekcyn	Suchom - Lisiny	196/6	39,1376
2636.	Cekcyn	Suchom - Lisiny	196/7	0,0879
2637.	Cekcyn	Suchom - Lisiny	196/8	0,0522
2638.	Cekcyn	Suchom - Lisiny	330	5,7100
2639.	Cekcyn	Wysoka	124	2,4476
2640.	Cekcyn	Wysoka	162/4	15,0326
2641.	Cekcyn	Wysoka	260/2	0,6600
2642.	Cekcyn	Wysoka	260/3	3,2800
2643.	Cekcyn	Wysoka	260/4	5,6000
2644.	Cekcyn	Wysoka	260/5	0,6800
2645.	Cekcyn	Wysoka	260/8	4,4454
2646.	Cekcyn	Zielonka	12/2	4,3200
2647.	Gostycyn	Gostycyn	15	6,2300
2648.	Gostycyn	Gostycyn	421	9,8200
2649.	Gostycyn	Gostycyn	506/7	5,0488
2650.	Gostycyn	Gostycyn	506/9	0,1459
2651.	Gostycyn	Pruszcz	73/2	6,4658
2652.	Gostycyn	Pruszcz	246/2	0,8300
2653.[1]	Gostycyn	Pruszcz	246/20	13,7164
2654.	Gostycyn	Pruszcz	246/5	4,5064
2655.	Gostycyn	Pruszcz	263/1	0,2100

2656.	Gostycyn	Pruszcz	276	0,2278
2657.	Gostycyn	Pruszcz	330	0,8600
2658.	Gostycyn	Pruszcz	331	2,6300
2659.	Gostycyn	Pruszcz	332/1	1,2747
2660.	Gostycyn	Pruszcz	332/2	1,6380
2661.	Gostycyn	Pruszcz	484	5,3900
2662.	Gostycyn	Pruszcz	485	0,3300
2663.	Gostycyn	Pruszcz	497	0,1500
2664.	Gostycyn	Przyrowa	11/1	0,1293
2665.	Gostycyn	Przyrowa	11/3	2,3480
2666.	Gostycyn	Przyrowa	11/5	3,5033
2667.	Gostycyn	Przyrowa	11/6	0,2505
2668.	Gostycyn	Przyrowa	11/7	1,1855
2669.	Gostycyn	Przyrowa	11/8	0,9752
2670.	Gostycyn	Przyrowa	11/9	1,0214
2671.	Gostycyn	Wielka Klonia	327	3,7400
2672.	Gostycyn	Wielki Mędromierz	15	6,2300
2673.	Kęsowo	Jeleńcz	276	0,1900
2674.	Kęsowo	Jeleńcz	277	1,4300
2675.	Kęsowo	Jeleńcz	278	0,2700
2676.	Kęsowo	Jeleńcz	320	1,5100
2677.	Kęsowo	Jeleńcz	322	0,8800
2678.	Kęsowo	Jeleńcz	326	1,3000
2679.	Kęsowo	Jeleńcz	327	0,0200
2680.	Kęsowo	Jeleńcz	332	0,9000
2681.	Kęsowo	Kęsowo	760	1,1500
2682.	Kęsowo	Piastoszyn	366	0,0500
2683.	Kęsowo	Piastoszyn	367	7,8700
2684.	Kęsowo	Piastoszyn	440	0,9100
2685.	Kęsowo	Żalno	223/2	0,0215
2686.	Kęsowo	Żalno	225/1	0,0400
2687.	Kęsowo	Żalno	225/2	8,4900
2688.	Kęsowo	Żalno	247	0,1800
2689.	Kęsowo	Żalno	319	0,1300
2690.	Kęsowo	Żalno	321	0,1600
2691.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/2	0,6583
2692.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/3	0,1091
2693.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/4	1,4480
2694.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/5	0,0925
2695.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/12	0,6977
2696.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/14	0,6384
2697.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/16	5,3479
2698.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/18	0,0072
2699.	Śliwice	Brzozowe Błota	170/20	0,0753
2700.	Śliwice	Lińsk	77/1	0,4603
2701.	Śliwice	Lińsk	77/2	0,0189
2702.	Śliwice	Lińsk	77/3	0,0718
2703.	Śliwice	Lińsk	77/4	0,2278
2704.	Śliwice	Lińsk	77/5	0,2795
2705.	Śliwice	Lińsk	77/6	0,0227
2706.	Śliwice	Lińsk	77/7	1,1400
2707.	Śliwice	Lińsk	77/8	0,0360
2708.	Śliwice	Lińsk	77/9	0,0203
2709.	Śliwice	Lińsk	77/10	0,3927
2710.	Śliwice	Lińsk	77/11	0,0103
2711.	Śliwice	Lińsk	77/12	0,6734

2712.	Śliwice	Lińsk	77/13	0,1277
2713.	Śliwice	Lińsk	77/14	1,4517
2714.	Śliwice	Lińsk	77/15	0,0740
2715.	Śliwice	Lińsk	77/16	1,4500
2716.	Śliwice	Lińsk	77/17	0,0829
2717.	Śliwice	Lińsk	240/1	0,0257
2718.	Śliwice	Lińsk	240/2	1,8340
2719.	Śliwice	Lińsk	240/3	0,0711
2720.	Śliwice	Lińsk	240/4	0,4292
2721.	Śliwice	Laski	376	0,7728
2722.	Śliwice	Laski	378	0,5120
2723.	Śliwice	Laski	380/2	0,1586
2724.	Śliwice	Laski	384	0,0200
2725.	Śliwice	Laski	387	3,2700
2726.	Śliwice	Lipowa	65	1,6200
2727.	Śliwice	Lipowa	68/1	0,0351
2728.	Śliwice	Lipowa	68/2	0,0608
2729.	Śliwice	Lipowa	68/3	0,9636
2730.	Śliwice	Lipowa	70	0,6900
2731.	Śliwice	Lipowa	72/3	0,3205
2732.	Śliwice	Lipowa	72/4	1,5959
2733.	Śliwice	Lipowa	72/5	0,0800
2734.	Śliwice	Lipowa	72/6	0,9358
2735.	Śliwice	Lipowa	72/7	0,2447
2736.	Śliwice	Lipowa	72/8	0,0888
2737.	Śliwice	Lipowa	72/9	0,8229
2738.	Śliwice	Lipowa	72/10	0,3479
2739.	Śliwice	Lipowa	72/11	0,0284
2740.	Śliwice	Lipowa	99/1	1,9756
2741.	Śliwice	Lipowa	99/2	0,1581
2742.	Śliwice	Lipowa	99/3	2,4708
2743.	Śliwice	Lipowa	99/4	0,1337
2744.	Śliwice	Lipowa	99/5	0,1700
2745.	Śliwice	Lipowa	99/6	6,7580
2746.	Śliwice	Lipowa	99/7	0,0560
2747.	Śliwice	Lipowa	99/8	0,4278
2748.	Śliwice	Lipowa	150/1	0,0177
2749.	Śliwice	Lipowa	150/2	0,0328
2750.	Śliwice	Lipowa	150/3	0,0321
2751.	Śliwice	Lipowa	150/4	0,2343
2752.	Śliwice	Lipowa	150/5	0,0295
2753.	Śliwice	Lipowa	150/6	5,7844
2754.	Śliwice	Lipowa	158/1	0,0614
2755.	Śliwice	Lipowa	158/2	0,0481
2756.	Śliwice	Lipowa	158/3	0,0077
2757.	Śliwice	Lipowa	158/4	0,0048
2758.	Śliwice	Lipowa	158/5	0,0064
2759.	Śliwice	Lipowa	158/6	3,6816
2760.	Śliwice	Lipowa	158/7	0,0064
2761.	Śliwice	Lipowa	258	1,3748
2762.	Śliwice	Lipowa	333/1	0,0180
2763.	Śliwice	Lipowa	333/2	0,0180
2764.	Śliwice	Lipowa	333/3	0,0240
2765.	Śliwice	Lipowa	333/4	0,0272
2766.	Śliwice	Lipowa	333/5	4,6618
2767.	Śliwice	Lipowa	531	5,1412

2768.	Śliwice	Lipowa	552	3,0900
2769.	Śliwice	Lipowa	615/1	2,8056
2770.	Śliwice	Lipowa	615/2	0,1244
2771.	Śliwice	Lipowa	634	0,6300
2772.	Śliwice	Lisiny	49/1	11,1300
2773.	Śliwice	Lubocień	58	0,4600
2774.	Śliwice	Łącki Piec	190	0,5300
2775.	Śliwice	Łącki Piec	232	0,1300
2776.	Śliwice	Łącki Piec	295	0,2800
2777.	Śliwice	Okoniny Nadjeziorne	152	0,3300
2778.	Śliwice	Śliwice	85/18	10,0002
2779.	Śliwice	Śliwiczki	15	1,7400
2780.	Śliwice	Śliwiczki	51	0,5400
2781.	Śliwice	Śliwiczki	94/1	1,9727
2782.	Śliwice	Śliwiczki	94/2	2,0400
2783.	Tuchola	Bladowo	236/1	6,6704
2784.	Tuchola	Bladowo	236/2	4,8496
2785.	Tuchola	Bladowo	400	0,0600
2786.	Tuchola	Bladowo	402/1	0,0300
2787.	Tuchola	Bladowo	437	0,0500
2788.	Tuchola	Bladowo	446	0,0300
2789.	Tuchola	Mały Mędromierz	19	12,5600
2790.	Tuchola M.	Tuchola	279/4	0,0692
2791.	Tuchola M.	Tuchola	279/5	1,1753
2792.	Tuchola M.	Tuchola	279/6	1,2064
2793.	Tuchola M.	Tuchola	748	2,0203
2794.	Tuchola M.	Tuchola	760/4	1,0679
2795.	Tuchola M.	Tuchola	801	3,5570
2796.	Tuchola M.	Tuchola	836/2	0,0943
2797.	Tuchola M.	Tuchola	1504/15	0,0049
2798.	Tuchola M.	Tuchola	1504/16	9,5366
2799.	Tuchola M.	Tuchola	1504/17	0,1260
2800.	Tuchola M.	Tuchola	1541/17	0,3103
2801.	Tuchola M.	Tuchola	1541/21	0,1797
2802.	Tuchola M.	Tuchola	1541/23	1,7045
2803.	Tuchola M.	Tuchola	1541/25	0,0454
2804.	Tuchola M.	Tuchola	1541/43	3,8905
	POWIAT WĄBRZESKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2805.	Książki	Książki	187/2	12,3400
2806.	Książki	Książki	1275	4,9200
2807.	Książki	Zaskocz	51/1	0,0014
2808.	Książki	Zaskocz	51/2	10,2000
2809.	Wąbrzeźno	Małe Radowiska	281/2	5,3643
2810.	Wąbrzeźno	Myśliwiec	256/3	10,1228
2811.	Wąbrzeźno	Pływaczewo	69/5	0,0800
2812.	Wąbrzeźno	Pływaczewo	125	0,2200
2813.	Wąbrzeźno	Pływaczewo	128	0,1600
2814.	Wąbrzeźno	Pływaczewo	129/5	12,2542
2815.	Wąbrzeźno	Pływaczewo	181	0,3400
2816.	Wąbrzeźno	Wałycz	169	2,0000
2817.	Wąbrzeźno	Wałyczyk	4	0,1200
2818.	Wąbrzeźno	Wałyczyk	15/3	6,9161
2819.	Wąbrzeźno	Zieleń	200/4	4,9825
2821.	Wąbrzeźno M.	4	131	2,1560

2822.	Wąbrzeźno M.	4	137/6	7,2369
	POWIAT WŁOCŁAWSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2823.	Choceń	Czerniewice 1	123/12	0,3806
2824.	Choceń	Czerniewice 1	123/47	12,5037
2825.	Kowal	Gołaszewo	113	23,5400
2829.	Kowal	Kępka Szlachecka	140	0,7000
2830.	Kowal	Nakanowo	15	1,6800
2826.	Kowal	Grabkowo	2	0,9900
2831.	Kowal	Wola Nakonowska	213	10,7100
2827.	Kowal	Grabkowo	38	2,2700
2828.	Kowal	Kępka Szlachecka	88	11,1900
2834.	Lubanie	Lubanie	155/1	8,8000
2835.	Lubanie	Mikanowo	181	2,2700
2836.	Lubanie	Mikanowo	354/5	17,9743
2832.	Lubanie	Barcikowo	64	7,8600
2837.	Lubanie	Probostwo Górne	9/2	5,7251
2833.	Lubanie	Kocia Góra	93	2,3300
2840.	Lubień Kujawski	Kobyla Łąka	1	9,4200
2843.	Lubień Kujawski	Rzeżewo Morzyce	139/3	4,7569
2844.	Lubień Kujawski	Rzeżewo Morzyce	141/2	17,4427
2841.	Lubień Kujawski	Kobyla Łąka	198	2,2200
2838.	Lubień Kujawski	Kaliska	245	0,2800
2842.	Lubień Kujawski	Rutkowice	27	17,8300
2839.[1]	Lubień Kujawski	Kaliska Kujawskie	39	17,9000
2845.	Lubień Kujawski	Wiktorowo	70	13,3500
2849.	Włocławek	Warząchewka Królewska	242/2	2,8000
2848.	Włocławek	Łagiewniki	242/5	8,9538
2847.	Włocławek	Ludwinowo	655	0,6200
2850.	Włocławek	Warząchewka Polska	67	6,6400
2846.	Włocławek k.1014	Kawka	354/1	2,9235
	POWIAT ŻNIŃSKI			
Lp.	**Gmina**	**Obręb**	**Nr działki**	**Pow. [ha]**
2851.	Barcin	Aleksandrowo	8/1	0,0469
2852.	Barcin	Aleksandrowo	8/2	1,8831
2853.	Barcin	Bielawy	25/1	5,9600
2854.	Barcin	Krotoszyn	107	0,8300
2855.	Barcin	Krotoszyn	79/1	0,7080
2856.	Barcin	Krotoszyn	82/1	2,3780
2857.	Barcin	Krotoszyn	82/2	2,3320
2858.	Barcin	Krotoszyn	108	0,8300
2859.	Barcin	Piechcin	2/2	0,1769
2860.	Barcin	Piechcin	2/4	0,2846
2861.	Barcin	Piechcin	2/5	0,1969
2862.	Barcin	Piechcin	14	1,0867
2863.	Barcin	Piechcin	16/1	0,0930
2864.	Barcin	Piechcin	21/4	2,2500
2865.	Barcin	Piechcin	21/8	0,5200
2866.	Barcin	Piechcin	245	0,3072
2867.	Barcin	Piechcin	246	2,1351
2868.	Barcin	Piechcin	247	1,7672
2869.	Barcin	Wapienno	203/7	0,3765
2870.	Barcin	Wapienno	203/8	0,2522
2871.	Barcin	Wapienno	15/5	1,1115

2872.	Barcin	Wapienno	15/10	0,4317
2873.	Barcin	Wapienno	41/1	1,6324
2874.	Barcin	Wapienno	42/15	0,7300
2875.	Barcin	Wapienno	42/19	0,6633
2876.	Barcin	Wapienno	42/20	0,2417
2877.	Barcin	Wapienno	42/21	0,0543
2878.	Barcin	Wolice	57	1,1900
2879.	Barcin	Wolice	79	1,5300
2880.	Barcin	Wolice	140	3,4500
2881.	Barcin	Wolice	173	2,5400
2882.	Barcin	Zalesie	21	1,2900
2883.	Barcin M.	Barcin 4	102	0,2769
2884.	Barcin M.	Barcin 4	291	0,0146
2885.	Janowiec Wlkp.	Bielany	108	2,4200
2886.	Janowiec Wlkp.	Flantrowo	11	1,7000
2887.	Janowiec Wlkp.	Gącz	12	3,4400
2888.	Janowiec Wlkp.	Gącz	35	2,3600
2889.	Janowiec Wlkp.	Gącz	53/4	2,3934
2890.	Janowiec Wlkp.	Gącz	54	0,0500
2891.	Janowiec Wlkp.	Laskowo	104	0,5300
2892.	Janowiec Wlkp.	Laskowo	128	0,7000
2893.	Janowiec Wlkp.	Laskowo	150	2,0400
2894.	Janowiec Wlkp.	Ośno	16	1,6400
2895.	Janowiec Wlkp.	Włoszanowo	37	4,2400
2896.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	45	1,0351
2897.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	182/11	0,1020
2898.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	182/13	2,1346
2899.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	555/3	4,3789
2900.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	589/4	0,0203
2901.	Janowiec Wlkp.M	Janowiec Wielkopolski	630	0,2349
2902.	Żnin	Białożewin	42	0,8400
2903.	Żnin	Białożewin	43	1,6800
2904.	Żnin	Białożewin	44	1,3800
2905.	Żnin	Białożewin	45	1,3400
2906.	Żnin	Białożewin	46	0,7700
2907.	Żnin	Jadowniki Bielskie	68	1,0300
2908.	Żnin	Jadowniki Rycerskie	5	0,9811
2909.	Żnin	Jadowniki Rycerskie	6	0,7700
2910.	Żnin	Jadowniki Rycerskie	11/1	2,5000
2911.	Żnin	Jadowniki Rycerskie	53	0,0161
2912.	Żnin	Jadowniki Rycerskie	56	2,0700
2913.	Żnin	Kierzkowo	41	7,3900
2914.	Żnin	Podgórzyn	36	1,3000
2915.	Żnin	Podgórzyn	125	0,9400
2916.	Żnin	Sarbinowo	65	0,1700
2917.	Żnin	Sarbinowo	108	0,7103
2918.[1]	Żnin	Żnin	434/6	1,6873
2918.[2]	Żnin	Żnin	434/7	5,6525
2919.	Żnin	Żnin	1168	3,1952

TERENY ZAMKNIĘTE
w województwie kujawsko-pomorskim

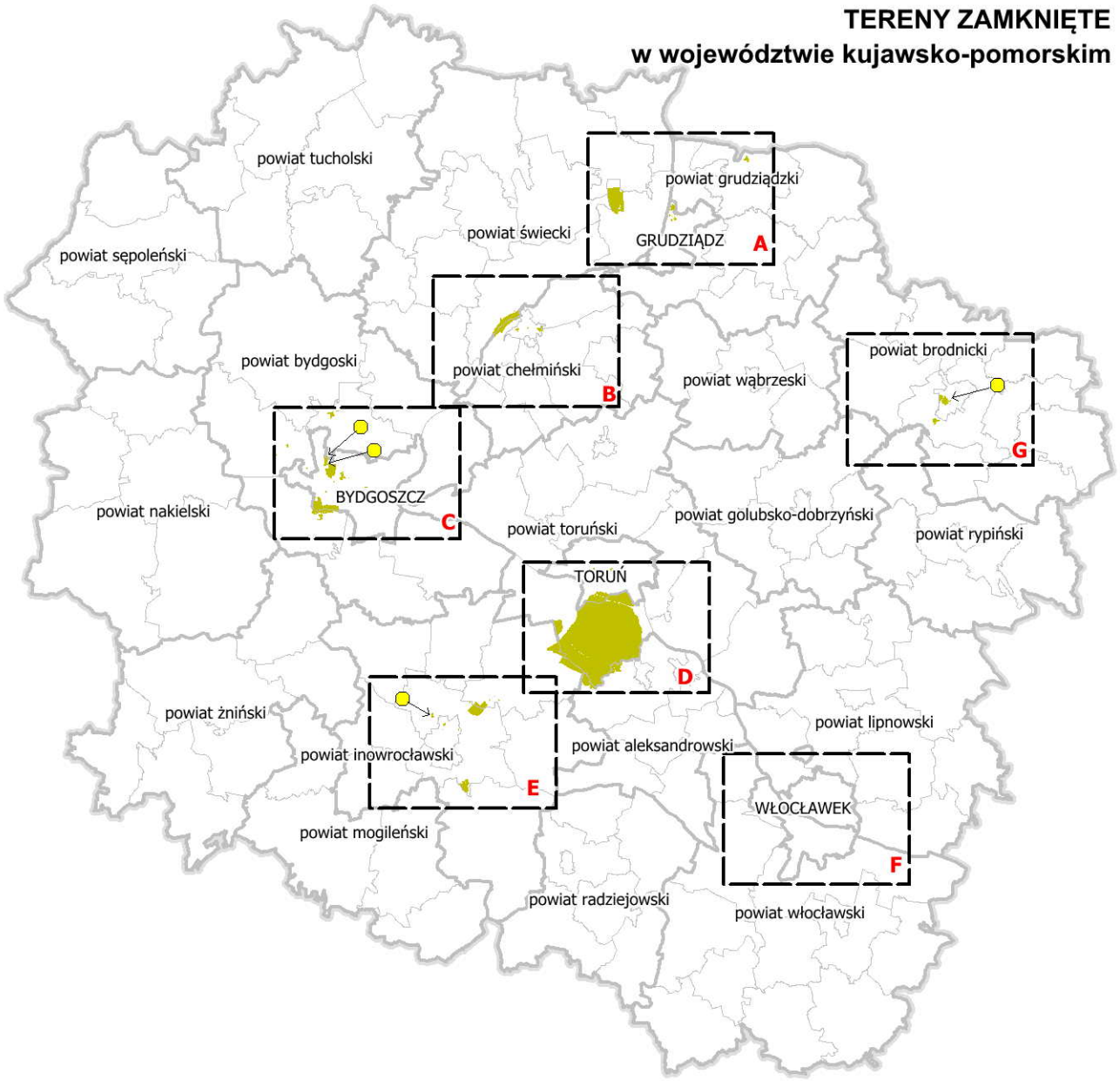

Legenda

- granica województwa
- granice powiatów
- granice miast i gmin
- tereny zamknięte
- tereny zamknięte posiadające strefy ochronne
- A-G obszary przybliżone na odrębnych arkuszach

Objaśnienia na arkuszach A-G

- granica województwa
- granice powiatów
- granice miast i gmin
- BRODNICA miasta
- Osiek gminy
- tereny zamknięte
- strefa ochronna zawarta w terenie zamkniętym
- strefa ochronna wyznaczona poza terenem zamkniętym
- 2069 - Brzoza oznaczenie kompleksu wojskowego

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku

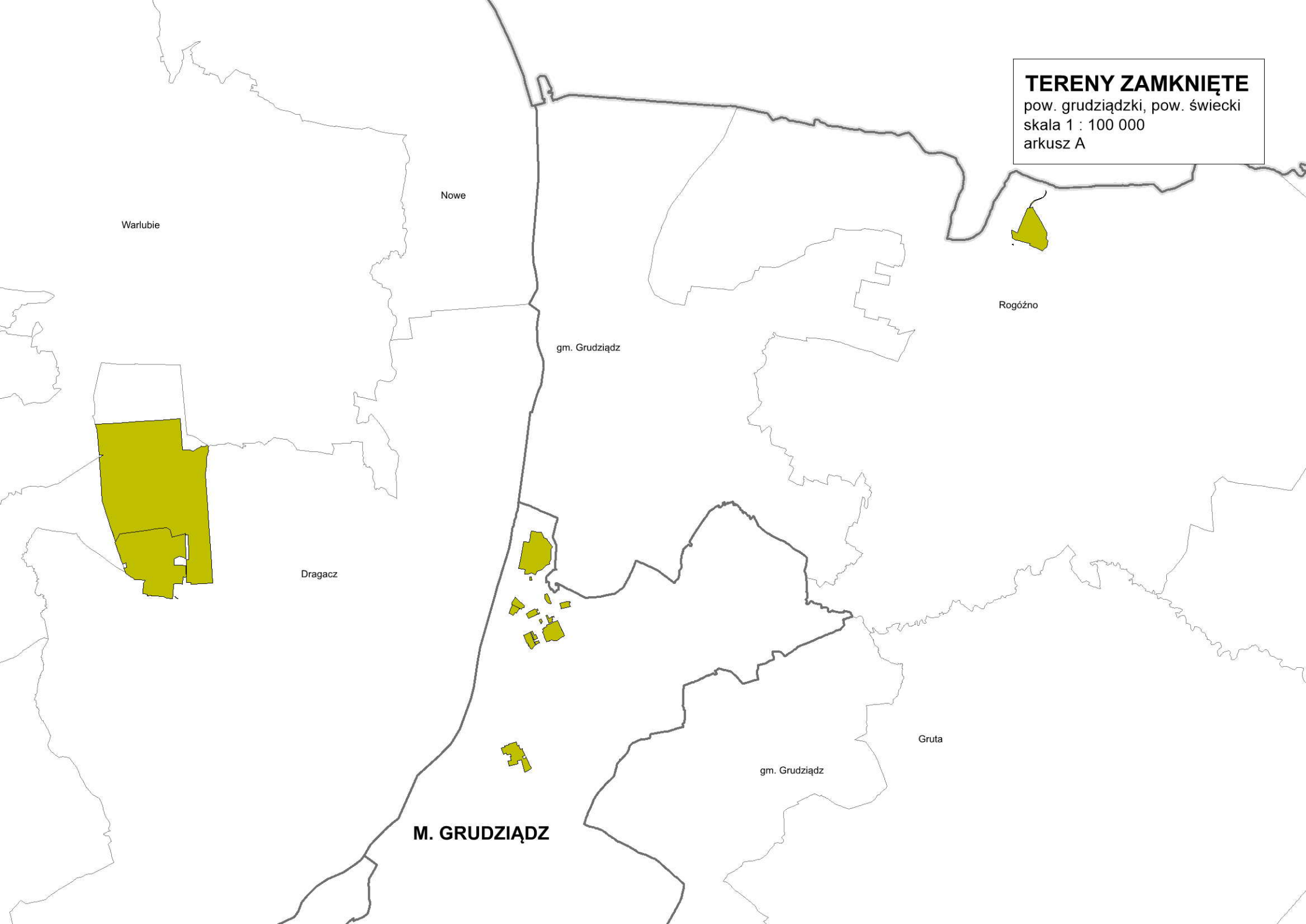
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. grudziądzki, pow. świecki
skala 1 : 100 000
arkusz A
Warlubie
Nowe
gm. Grudziądz
Rogóźno
Dragacz
Gruta
gm. Grudziądz
M. GRUDZIĄDZ

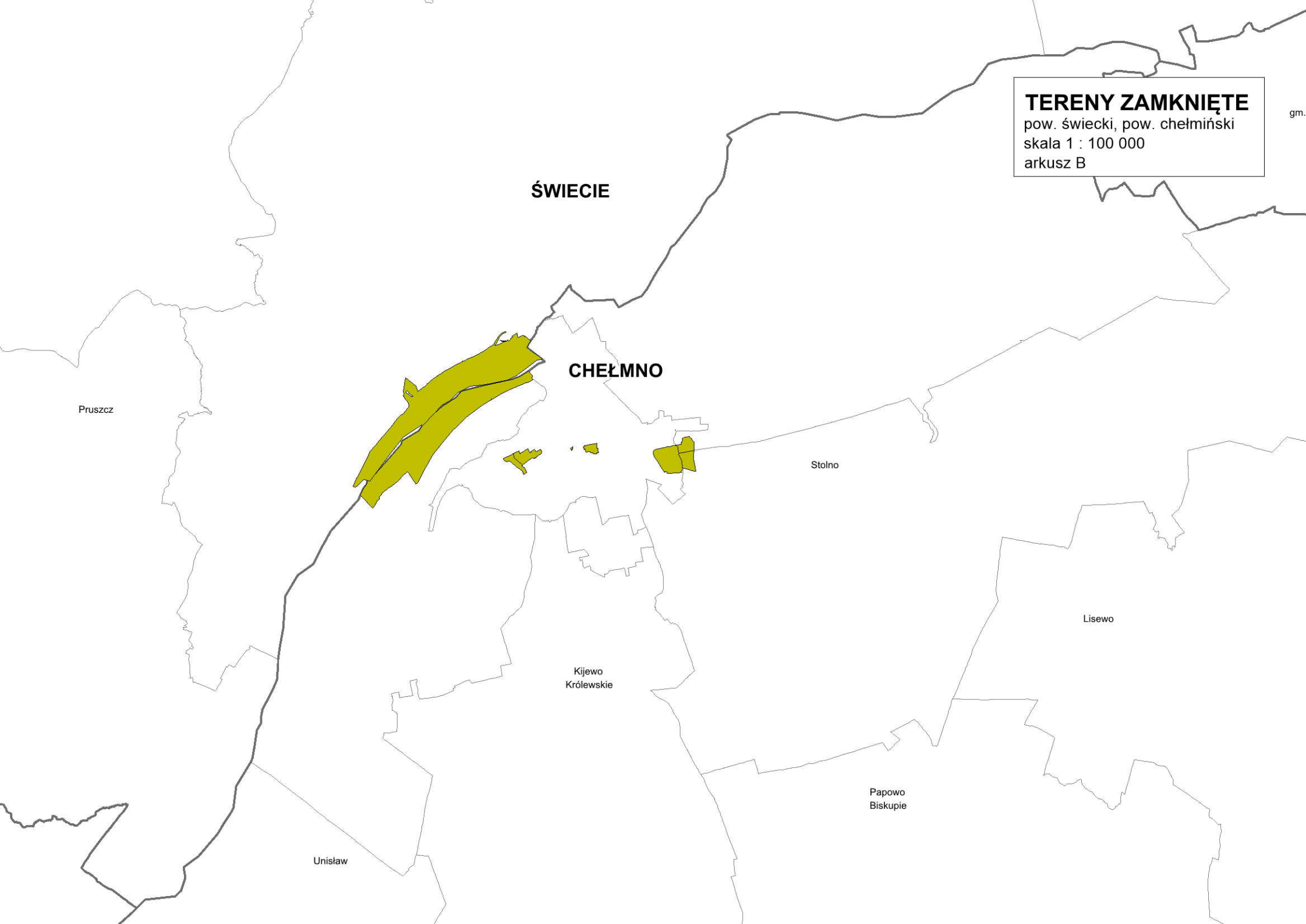
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. świecki, pow. chełmiński
skala 1 : 100 000
arkusz B
ŚWIECIE
CHEŁMNO
Pruszcz
Stolno
Lisewo
Kijewo
Królewskie
Papowo
Biskupie
Unisław
gm.

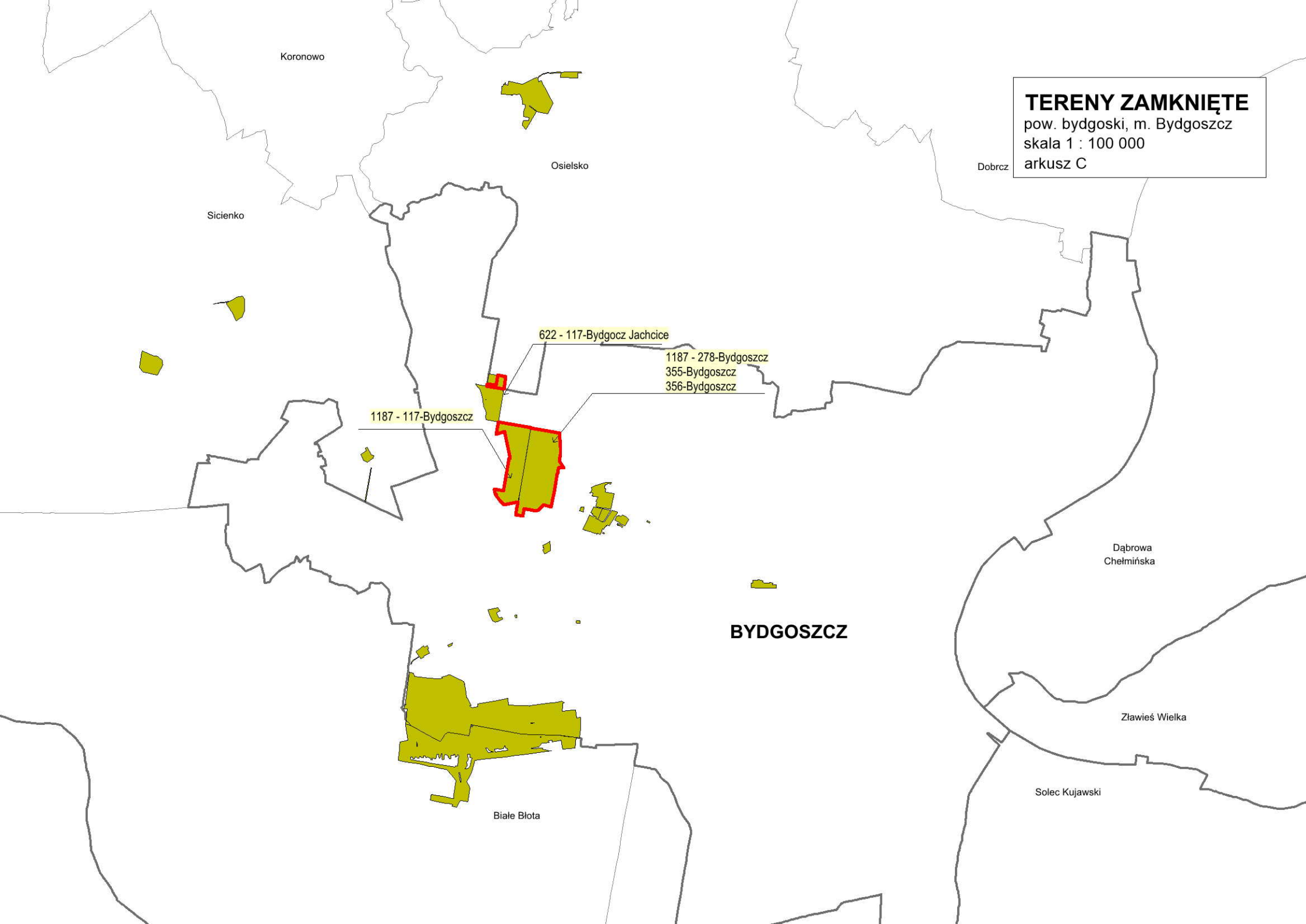
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. bydgoski, m. Bydgoszcz
skala 1 : 100 000
arkusz C
Koronowo
Osielsko
Dobrcz
Sicienko
622 - 117-Bydgocz Jachcice
1187 - 278-Bydgoszcz
355-Bydgoszcz
356-Bydgoszcz
1187 - 117-Bydgoszcz
BYDGOSZCZ
Dąbrowa Chełmińska
Zławieś Wielka
Solec Kujawski
Białe Błota

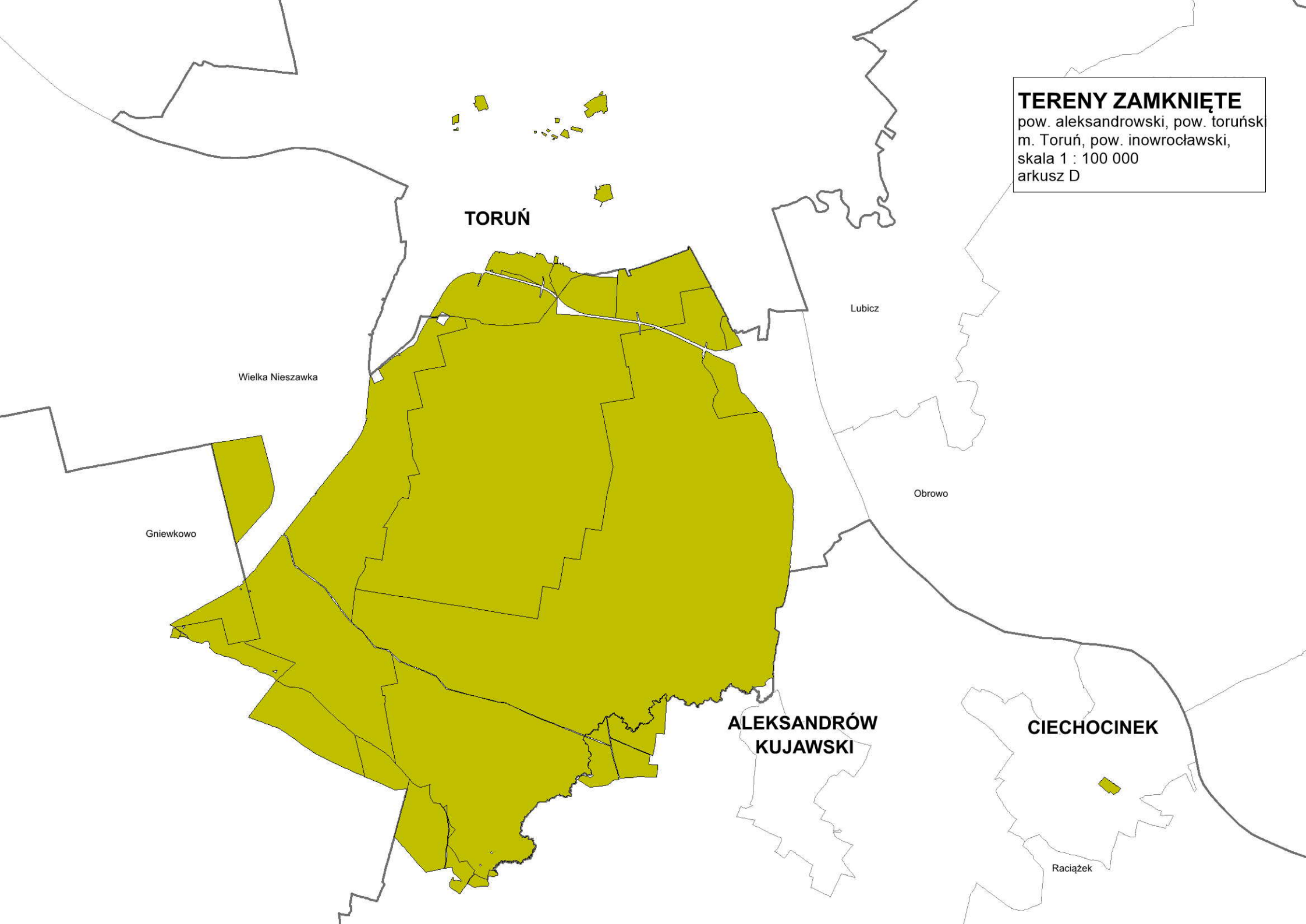
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. aleksandrowski, pow. toruński
m. Toruń, pow. inowrocławski,
skala 1 : 100 000
arkusz D
TORUŃ
Lubicz
Wielka Nieszawka
Obrowo
Gniewkowo
ALEKSANDRÓW
KUJAWSKI
CIECHOCINEK
Raciążek

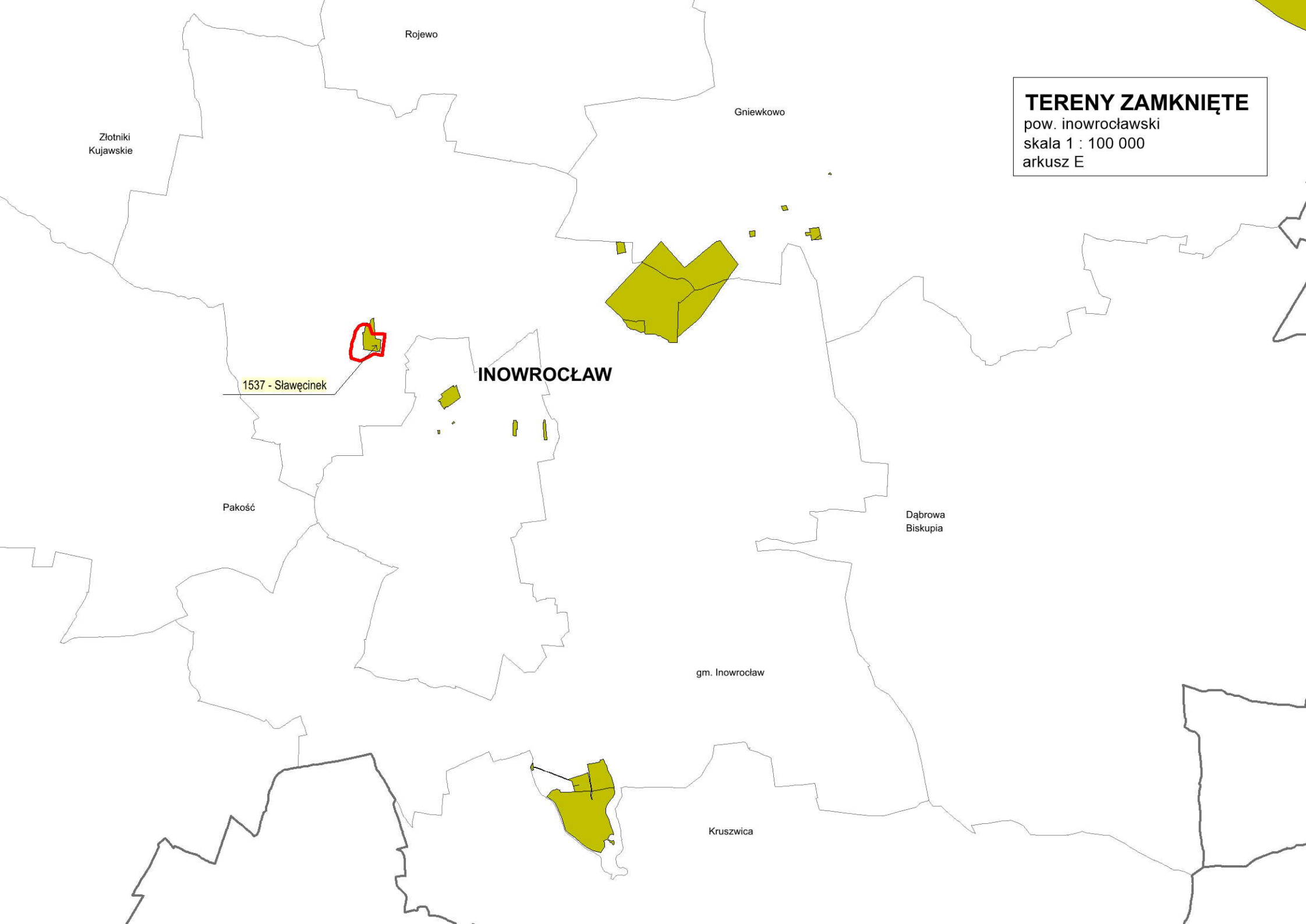
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. inowrocławski
skala 1 : 100 000
arkusz E
Rojewo
Gniewkowo
Złotniki
Kujawskie
INOWROCŁAW
1537 - Sławęcinek
Pakość
Dąbrowa
Biskupia
gm. Inowrocław
Kruszwica

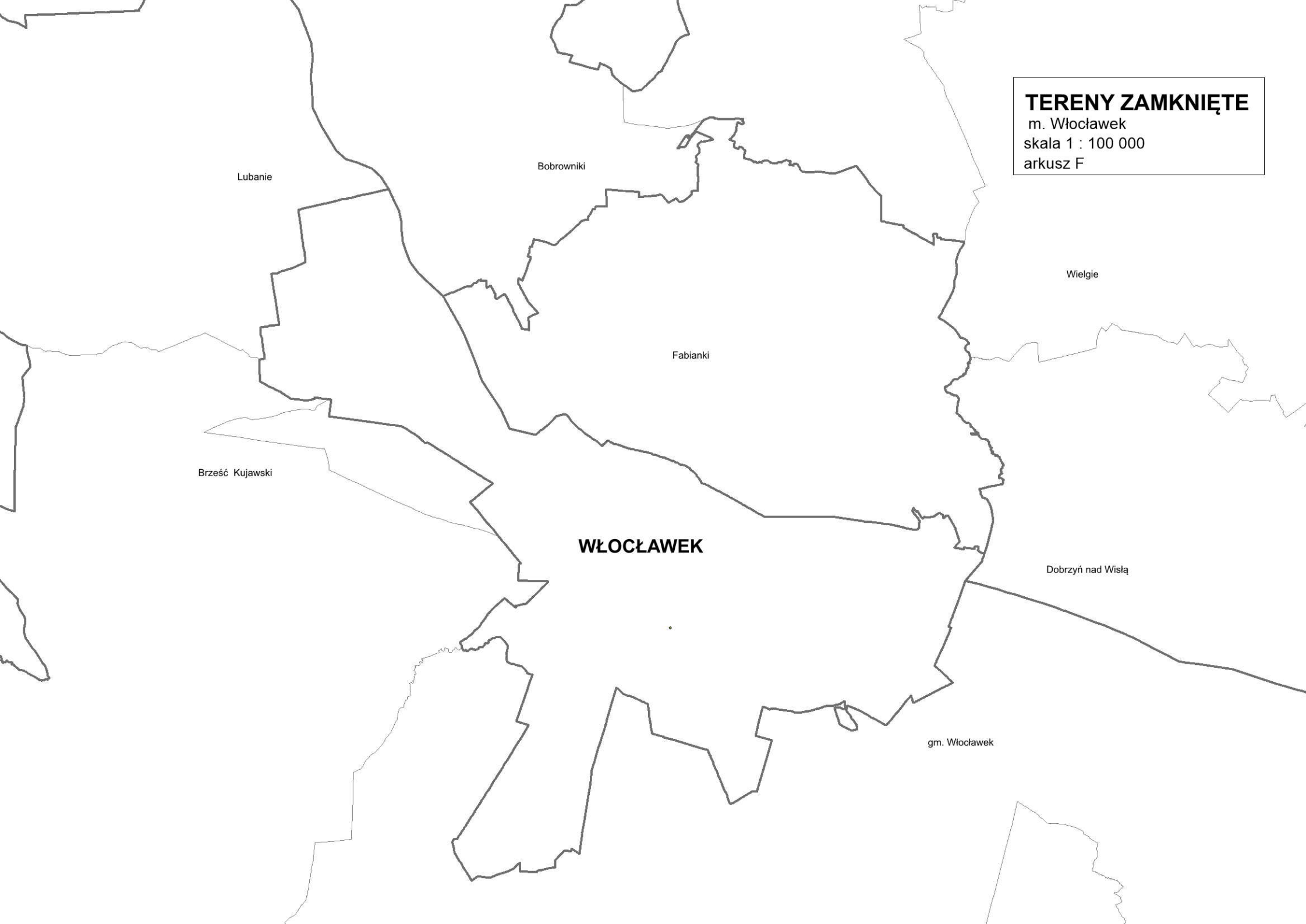
TERENY ZAMKNIĘTE
m. Włocławek
skala 1 : 100 000
arkusz F
Lubanie
Bobrowniki
Wielgie
Fabianki
Brześć Kujawski
WŁOCŁAWEK
Dobrzyń nad Wisłą
gm. Włocławek

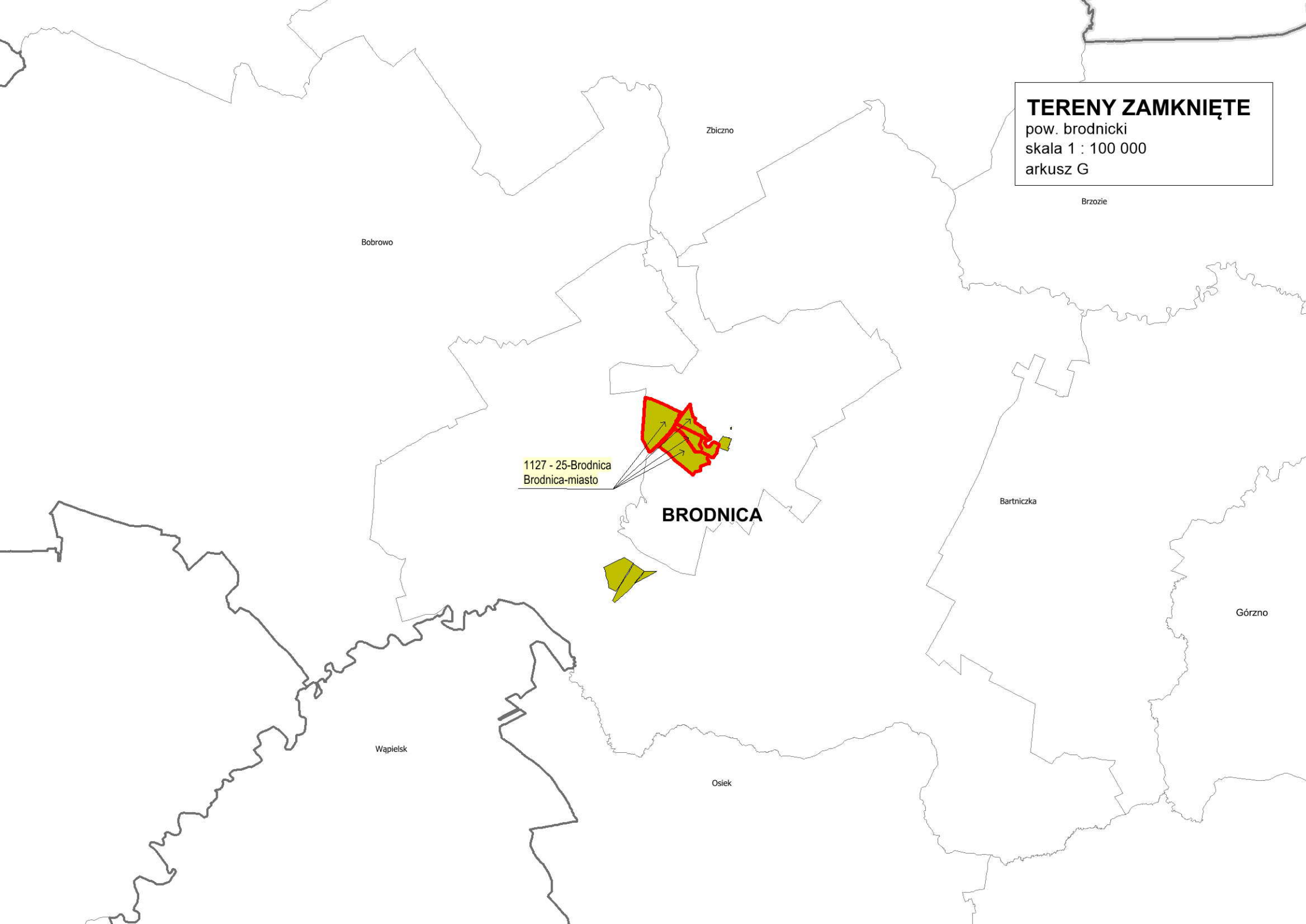
TERENY ZAMKNIĘTE
pow. brodnicki
skala 1 : 100 000
arkusz G
Zbiczno
Brzozie
Bobrowo
1127 - 25-Brodnica
Brodnica-miasto
BRODNICA
Bartniczka
Górzno
Wąpielsk
Osiek

Aneks nr 7

Wykaz jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład poszczególnych obszarów funkcjonalnych

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
ALEKSANDROWSKI	Aleksandrów Kujawski (1)										
	Aleksandrów Kujawski (2)										
	Bądkowo (2)										
	Ciechocinek (1)										
	Koneck (2)										
	Nieszawa (1)										
	Raciążek (2)										
	Waganiec (2)										
	Zakrzewo (2)										
BRODNICKI	Bartniczka (2)										
	Bobrowo (2)										
	Brodnica (1)										
	Brodnica (2)										
	Brzozie (2)										
	Górzno (3)										
	Jabłonowo Pomorskie (3)										
	Osiek (2)										
	Świedziebnia (2)										
	Zbiczno (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
BYDGOSKI	Białe Błota (2)										
	Dąbrowa Chełmińska (2)										
	Dobrcz (2)										
	Koronowo (3)										
	Nowa Wieś Wielka (2)										
	Osielsko (2)										
	Sicienko (2)										
	Solec Kujawski (3)										
CHEŁMIŃSKI	Chełmno (1)										
	Chełmno (2)										
	Kijewo Królewskie (2)										
	Lisewo (2)										
	Papowo Biskupie (2)										
	Stolno (2)										
	Unisław (2)										
GOLUBSKO-DOBRZYŃSKI	Ciechocin (2)										
	Golub-Dobrzyń (1)										
	Golub-Dobrzyń (2)										
	Kowalewo Pomorskie (3)										
	Radomin (2)										
	Zbójno (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
GRUDZIĄDZKI	Grudziądz (2)										
	Gruta (2)										
	Łasin (3)										
	Radzyń Chełmiński (3)										
	Rogóźno (2)										
	Świecie nad Osą (2)										
INOWROCŁAWSKI	Dąbrowa Biskupia (2)										
	Gniewkowo (3)										
	Inowrocław (1)										
	Inowrocław (2)										
	Janikowo (3)										
	Kruszwica (3)										
	Pakość (3)										
	Rojewo (2)										
	Złotniki Kujawskie (2)										
LIPNOWSKI	Bobrowniki (2)										
	Chrostkowo (2)										
	Dobrzyń nad Wisłą (3)										
	Kikół (2)										
	Lipno (1)										
	Lipno (2)										
	Skępe (3)										
	Tłuchowo (2)										
	Wielgie (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
MOGILEŃSKI	Dąbrowa (2)										
	Jeziora Wielkie (2)										
	Mogilno (3)										
	Strzelno (3)										
NAKIELSKI	Kcynia (3)										
	Mrocza (3)										
	Nakło nad Notecią (3)										
	Sadki (2)										
	Szubin (3)										
RADZIEJOWSKI	Bytoń (2)										
	Dobre (2)										
	Osięciny (2)										
	Piotrków Kujawski (3)										
	Radziejów (1)										
	Radziejów (2)										
	Topólka (2)										
RYPIŃSKI	Brzuze (2)										
	Rogowo (2)										
	Rypin (1)										
	Rypin (2)										
	Skrwilno (2)										
	Wąpielsk (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
SĘPOLEŃSKI	Kamień Krajeński (3)										
	Sępólno Krajeńskie (3)										
	Sośno (2)										
	Więcbork (3)										
ŚWIECKI	Bukowiec (2)			w części							
	Dragacz (2)										
	Drzycim (2)			w części							
	Jeżewo (2)			w części							
	Lniano (2)										
	Nowe (3)										
	Osie (2)										
	Pruszcz (2)										
	Świecie (3)										
	Świekatowo (2)			w części							
	Warlubie (2)			w części							
TORUŃSKI	Chełmża (1)										
	Chełmża (2)										
	Czernikowo (2)										
	Lubicz (2)										
	Łubianka (2)										
	Łysomice (2)										
	Obrowo (2)										
	Wielka Nieszawka (2)										
	Zławieś Wielka (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
TUCHOLSKI	Cekcyn (2)										
	Gostycyn (2)			w części							
	Kęsowo (2)			w części							
	Lubiewo (2)			w części							
	Śliwice (2)										
	Tuchola (3)			w części							
WĄBRZESKI	Dębowa Łąka (2)										
	Książki (2)										
	Płużnica (2)										
	Wąbrzeźno (1)										
	Wąbrzeźno (2)										
WŁOCŁAWSKI	Baruchowo (2)										
	Boniewo (2)										
	Brześć Kujawski (3)										
	Choceń (2)										
	Chodecz (3)										
	Fabianki (2)										
	Izbica Kujawska (3)										
	Kowal (1)										
	Kowal (2)										
	Lubanie (2)										
	Lubień Kujawski (3)										
	Lubraniec (3)										
	Włocławek (2)										

POWIAT	Gmina	Znaczenie ponadregionalne			Znaczenie regionalne						
		MOFOW	WOF	OF Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie"	MOF miasta Włocławka	MOF miasta Grudziądza	MOF miasta Inowrocławia	OF Kujawy	OF Bory Tucholskie	OF gospodarczego wykorzystania Wisły	OF aktywizacji gospodarczej korytarzy transportowych autostrady i dróg ekspresowych
ŻNIŃSKI	Barcin (3)										
	Gąsawa (2)										
	Janowiec Wielkopolski (3)										
	Łabiszyn (3)										
	Rogowo (2)										
	Żnin (3)										
BYDGOSZCZ	Bydgoszcz (1)										
GRUDZIĄDZ	Grudziądz (1)										
TORUŃ	Toruń (1)										
WŁOCŁAWEK	Włocławek (1)										

Źródło: Opracowanie własne.

1-gmina miejska; 2-gmina wiejska; 3-gmina miejsko-wiejska. Kolorystyka zastosowana w tabeli wynika z rozdziału 11. Identyfikacja obszarów funkcjonalnych.

Obszary funkcjonalne w województwie kujawsko-pomorskim i ich granice zostały określone Uchwałą nr 30/1135/16 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27.07.2016 r. Określenie OF zostało opisane w dokumencie „Określenie obszarów funkcjonalnych w województwie kujawsko-pomorskim", lipiec 2016 r.

Aneks nr 8

Wykaz dokumentów przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego Ministra lub Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego przeanalizowanych pod kątem zawierania inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

A. Dokumenty zawierające inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:

1. *Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)*
2. *Europejskie porozumienie w sprawie głównych śródlądowych dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym AGN*
3. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*
4. *Kontrakt Terytorialny*
5. *Krajowy Dziesięcioletni Plan Rozwoju Systemu Przesyłowego - Plan rozwoju w zakresie obecnego i przyszłego zaspokojenia na paliwa gazowe na lata 2016-2025*
6. *Krajowy Program Kolejowy do 2023*
7. *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych. Czwarta Aktualizacja*
8. *Lista Projektów Strategicznych dla infrastruktury energetycznej, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*
9. *Master Plan dla obszaru dorzecza Wisły*
10. *Master Plan dla obszaru dorzecza Odry*
11. *Master plan dla transportu kolejowego w Polsce 2030*
12. *Narodowy Plan Wdrażania Europejskiego Systemu Zarządzania Ruchem Kolejowym w Polsce*
13. *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*
14. *Plan rozwoju w zakresie obecnego i przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną na lata 2016-2025*
15. *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza WisłyPolska Mapa Drogowa Infrastruktury Badawczej*
16. *Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.)*
17. *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020*
18. *Przejściowy Plan Krajowy*
19. *Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*
20. *Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (Dz. U. z 2017 r. poz. 2302)*
21. *Wieloletni Program Prac Funduszu Łącząc Europę*
22. *Założenia do planów rozwoju śródlądowych dróg wodnych w Polsce na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2030Plan gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2016-2022 z perspektywą na lata 2023-2028*
23. *Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*
24. *Program ochrony powietrza dla strefy miasto Toruń ze względu na przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10*
25. *Program ochrony powietrza dla strefy miasto Włocławek ze względu na przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla benzenu i docelowego dla niklu*
26. *Program Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2018 r.*
27. *Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego*
28. *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 - Plan modernizacji 2020+*
29. *Wieloletnia prognoza finansowa województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2017-2038*

B. Pozostałe:

1. *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności*
2. *Fundusz kolejowy*
3. *Główne problemy, cele i kierunki programu wspierania rozwoju budownictwa mieszkaniowego do 2020 roku*
4. *Krajowa Polityka Miejska*

5. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*
6. *Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*
7. *Krajowy Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej dla Polski 2014 (trzeci)*
8. *Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022*
9. *Krajowy Program Badań*
10. *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii Europa 2020*
11. *Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030)*
12. *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*
13. *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*
14. *Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej*
15. *Krajowy Program Zmniejszania Umieralności z Powodu Przewlekłych Chorób Płuc Poprzez Tworzenie sal Nieinwazyjnej Wentylacji Mechanicznej na lata 2016-2018*
16. *Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce na lata 2017-2021*
17. *Monitorowanie stanu zdrowia jamy ustnej populacji polskiej w latach 2016-2020*
18. *Narodowy Plan Szerokopasmowy*
19. *Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015-2019*
20. *Narodowy program leczenia chorych na hemofilię i pokrewne skazy krwotoczne na lata 2012-2018*
21. *Narodowy Program Mieszkaniowy*
22. *Narodowy program ochrony antybiotyków na lata 2016-2020*
23. *Narodowy Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej 2015*
24. *Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa*
25. *Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej*
26. *Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020*
27. *Narodowy program zwalczania chorób nowotworowych na lata 2016-2024*
28. *Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania*
29. *Ochrona roślin uprawnych z uwzględnieniem bezpieczeństwa żywności oraz ograniczenia strat w plonach i zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt domowych i środowiska*
30. *Perspektywa uczenia się przez całe życie*
31. *Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego w zakresie sieci komunikacyjnej w międzywojewódzkich i międzynarodowych przewozach pasażerskich w transporcie kolejowym*
32. *Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*
33. *Polityka klimatyczna Polski do roku 2030 - Strategie redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020*
34. *Polityka migracyjna Polski - stan obecny i postulowane działania*
35. *Polityka transportowa państwa na lata 2006-2025*
36. *Polska Strategia Kosmiczna*
37. *Program Za życiem*
38. *Program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2015-2018*
39. *Program budowy i uruchomienia przewozów Kolejami Dużych Prędkości w Polsce*
40. *Program Działań Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na lata 2015-2019*
41. *Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020*
42. *Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu - edycja 2017*
43. *Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu – jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2014-2017*
44. *Program kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce*
45. *Program Krajowy - Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego Polska*
46. *Program Krajowy Funduszu Azylu, Migracji i Integracji*
47. *Program modernizacji infrastruktury sportowej 2017*
48. *Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Biura Ochrony Rządu w latach 2017-2020*
49. *Program modernizacji Służby Więziennej w latach 2017–2020*
50. *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032*
51. *Program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań Razem bezpieczniej im. Władysława Stasiaka na lata 2016-2017*

52. *Program Operacyjny Rybactwo i Morze na lata 2014-2020*
53. *Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020*
54. *Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020*
55. *Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020*
56. *Program Operacyjny Wiedza Edukacja i Rozwój 2014-2020*
57. *Program otwierania danych publicznych*
58. *Program Polskiej Energetyki Jądrowej*
59. *Program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości gospodarczej na lata 2015–2020*
60. *Program Ratownictwa i Ochrony Ludności 2014-2020*
61. *Program Rozwoju Głównych Rynków Rolnych w Polsce na lata 2016-2020*
62. *Program Rozwoju Sieci Lotnisk i Lotniczych Urządzeń Naziemnych*
63. *Program rozwoju sportu do roku 2020*
64. *Program Rozwoju Turystyki do 2020 r.*
65. *Program Wsparcia Ambulatoryjnego Leczenia Zespołu Stopy Cukrzycowej*
66. *Program wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011 - 2020*
67. *Program wspomagania w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – Bezpieczna+*
68. *Program zapobiegania depresji w Polsce na lata 2016 – 2020*
69. *Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*
70. *Programy priorytetowe Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej 2015-2020*
71. *Rozwój Sportu Akademickiego*
72. *Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020 Senior-WIGOR*
73. *Solidarność pokoleń - działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+*
74. *Sprawne Państwo 2020*
75. *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko - perspektywa do 2020 r.*
76. *Strategia Europa 2020*
77. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*
78. *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020*
79. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*
80. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*
81. *Strategia Rozwoju Kraju 2020: Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo*
82. *Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022*
83. *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 Roku (z perspektywą do 2030 r.)*
84. *Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020*
85. *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020*
86. *Umowa Partnerstwa*
87. *Wspieranie działań w zakresie ochrony i racjonalnego wykorzystania rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Polsce oraz kształtowania jakości surowców roślinnych na lata 2016–2020*
88. *Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy na lata 2013 - 2016 z perspektywą do 2020 r.*
89. *Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w krew i jej składniki na lata 2015-2020*
90. *Zwiększenie wykorzystania krajowego białka paszowego dla produkcji wysokiej jakości produktów zwierzęcych w warunkach zrównoważonego rozwoju*
91. *Plan Działań Krótkoterminowych dla 4 stref województwa kujawsko-pomorskiego (aglomeracja bydgoska, miasto Toruń, miasto Włocławek, strefa kujawsko-pomorska) ze względu na ryzyko wystąpienia przekroczenia wartości docelowych benzo(a)pirenu w powietrzu*
92. *Plan ochrony dla Krajeńskiego Parku Krajobrazowego*
93. *Priorytety współpracy zagranicznej województwa kujawsko-pomorskiego*
94. *Program ochrony i rozwoju zasobów wodnych w województwie kujawsko-pomorskim (udrożnienie rzek dla ryb dwuśrodowiskowych)*
95. *Program ochrony powietrza dla 4 stref województwa kujawsko-pomorskiego ze względu na przekroczenia wartości docelowych benzo(a)pirenu*
96. *Program ochrony powietrza dla aglomeracji bydgoskiej ze względu na przekroczenie poziomu docelowego arsenu*

97. *Program ochrony powietrza dla strefy kujawsko-pomorskiej ze względu na przekroczenie poziomów dopuszczalnych dla pyłu PM10 i benzenu oraz docelowych dla arsenu i ozonu*
98. *Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami położonych wzdłuż dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne tj. przekroczone zostały dopuszczalne poziomy hałasu, określone wskaźnikami LDWN, LN*
99. *Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2017-2020*
100. *Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*
101. *Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego*
102. *Wojewódzki program doskonalenia kadr pomocy społecznej województwa kujawsko-pomorskiego Profesja*
103. *Wojewódzki program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie kujawsko-pomorskim na lata 2016-2020*
104. *Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w województwie Kujawsko-Pomorskim na lata 2017-2020*